

Arnoldꝰ [illegible]

[illegible]

In hoc volumine continentur hii libri per ordinem

lib. phisicorum

lib. de celo et mundo

lib. de generatione et corruptione

lib. de anima

lib. de memoria et reminiscentia

lib. de sensu et sensato

lib. de sompno et vigilia

lib. de morte et vita

lib. de differentia spiritus et anime

lib. de vegetabilibus

lib. metheororum

methaphisica vetus

methaphisica nova

lib. de causis

lib. de articulis fidei

Iste liber naturales deputatus est ad usum fratris Nicolay de [illegible] lectoris [illegible] emptus pro [illegible] argenti [illegible] florenis [illegible]

Quoniam quidem intelligere et scire contingit circa omnes scientias quarum principia sunt aut cause aut elementa ex eorum cognitione (tunc enim opinamur unumquodque cognoscere cum causas cognoscimus primas et principia prima et usque ad elementa) manifestum quod et de natura scientie primum determinare temptandum que circa principia sunt. Innata est autem nobis via ex certioribus nobis notioribus in certiora nature et notiora. Non enim sunt eadem nobis nota et simpliciter. Quapropter necesse est hunc modum procedere ex incertioribus nature nobis autem certioribus in certiora nature et notiora. Sunt autem primum nobis manifesta et certa confusa magis. Posterius autem fiunt ex hiis nota elementa et principia dividentibus hec. Unde ex universalibus in singularia oportet provenire. Totum enim secundum sensum notius est. Universale autem totum quoddam est. Multa enim comprehendit ut partes universale. Sustinet autem hoc idem quodammodo et nomina ad rationem. Totum enim quoddam et nomen diffinitum significat, ut circulus; diffinitio ipsius dividit in singularia. Et pueri primum appellant omnes viros patres et matres feminas; posterius autem determinant unumquodque. Necesse est igitur unum esse principium aut plura; et si unum aut immobile, sicut dicit Parmenides et Melissus, aut mobile sicut phisici, hii quidem aerem dicentes esse, alii vero aquam primum principium. Si autem plura, aut finita aut infinita; et si finita plura autem uno, aut duo aut tria aut quatuor aut secundum aliquem alium numerum; et si infinita, aut sic sicut dixit Democritus genus unum, figura autem specie differentia aut contraria. Similiter autem querunt et qui sunt querentes quot sunt entia: ex quibus enim sunt que sunt querunt primum. Si hec autem utrum unum aut plura sunt; et si multa aut finita aut infinita. Quare principia et elementa querunt utrum unum aut multa. Sed quidem si unum et immobile sit quod est de natura intendere non est. Sicut enim et geometre non amplius ratio est ad destruentem principia sua, sed aut alterius est scientie aut omnibus communis; sic neque circa de principiis. Non enim amplius principium est si

unum solum et sic unum est. Principium enim et causam aut quorundam est. Simile igitur utrum est ad sic unum et ad aliam positionem quamlibet disputare igitur dictam ut Heracliteam, aut si quis dicit hominem unum omne quod est esse. Aut solvere litigiosam orationem quod sane utrorumque habent rationes, et Melissi et Parmenidis. Et enim falsa recipiunt et non sillogizantes sunt. Magis autem Melissi onerosa et non habet defectum, sed uno inconveniente dato alia contingunt; hoc autem non est difficile. Nobis autem supponatur que sunt natura aut omnia aut quedam moveri. Manifestum autem ex inductione. Simul autem neque omnia convenit solvere, sed aut quecumque ex principiis aliquis monstrans mentitur, quecumque vero non, non. Ut tetragonismum quidem qui per decisiones geometrie est solvere, illum autem Antiphontis non geometrie est. Sed quoniam de natura non naturales opiniones aut dubitationes contingit ipsos dicere, forte bene se habet aliquantulum disputare de istis; habet enim philosophiam hec respectus. Principium autem maxime proprium omnium, quoniam multipliciter dicitur id quod est, quo dicunt

dicentes unum esse omnia, utrum substantiam esse omnia aut quantitatem aut qualitatem. Et iterum utrum substantiam unam omnia, ut hominem unum aut equum unum, aut quantitatem unam aut qualitatem unam, aut hec album aut calidum aut aliquid talium. Hec enim omnia differunt multum et sunt impossibilia dicere. Si quidem erit et substantia et qualitas et quantitas, et hec sive absoluta ad invicem sive non, multa sunt que sunt. Si vero omnia sunt aut quanta aut qualia, sive cum sit substantia sive cum non sit, inconveniens est, si oportet inconveniens dicere impossibile. Nullum enim aliorum separabile est preter substantiam; omnia vero de subiecto dicuntur substantia. Melissus autem quod est infinitum dicit esse. Quantum igitur aliquid est quod est. Infinitum enim in quantitate est. Substantiam autem infinitam aut qualitatem esse aut passionem esse non contingit nisi secundum accidens, si simul et alie quantitates sunt. Infiniti autem ratio quantitati coniungitur, sed non substantie neque qualitati. Si quidem igitur substantia est et quantum, tunc duo sunt et non unum est quod est. Si vero substantia solum, tunc non infinitum est, neque magnitudinem

habet nullam quantitatem. et quod
dam erit. Amplius cum ipsum unum
multipliciter dicitur quemadmodum et
quod est. intendendum quomodo dicunt u
num esse omnia. Dicitur autem
aut continuum unum aut indivi
sibile aut quorum ratio una et ead
est quod erat aliquid esse sicut
methu et vinum. Si quidem igitur con
tinuum est. multa sunt unum. in in
finitum enim divisibile est con
tinuum. Est autem dubium de
toto et parte. forsitan autem non
ad hanc rationem sed ad ipsam secundum
se ipsum. utrum unum aut
plura sunt partes et totum. et quo
modo unum aut plura. et si plu
ra quomodo plura. Et de parti
bus non continuis. et si toti
unum utrumque sicut non divi
sibile est. quia et eidem eadem
erunt. At vero si est sicut in
divisibile est. nullum erit quan
tum neque quale. neque iam infini
tum quod est. sicut Melissus dicit.
neque finitum sicut Parmenides.
Terminus enim indivisibile non finitum.
At non si ratione unum sunt que
entia omnia sicut tunica et indumen
tum. Heracliti rationem contin
git dicere ipsum. idem enim erit bo
no et malo et non bono esse et bo
no. Quare idem erit non bonum
et bonum et homo et equus. Et non
solum de eo quod unum sint
que sunt ratio erit. sed de eo quod

nichil tale quid esse et tantum
idem. Conturbati autem sunt
posteriores quemadmodum et anti
qui ne forte contingat
idem simul esse unum et mul
ta. Unde alii quod esse auferre
bant quemadmodum Lycophron. Alii
autem mutabant dictionem. quo
niam homo non albus est. sed alba
tur. neque ambulans est sed am
bulat. ut non est addicientes
multa esse faciant unum. tam
quam singulariter dicto uno et
eo quod est. Sed multa sunt
que sunt aut ratione. ut aliud
est albo esse et musico. sed eadem
utraque. multa igitur unum di
visione quemadmodum totum et
partes. Hic autem iam defficie
bant et confitebantur unum
multa esse. tamquam non conve
niens eidem unum et multa
esse et idem unum esse unum et
multa non autem opposita sunt.
est enim unum et potentia et actu. Hoc igitur
modo facientibus impossibile vide
tur que sunt plura esse unum.
Et extra hec dissolvere solutiones
non difficile est. utrique enim
sophistice syllogizant Melissus
et Parmenides. nam falsa re
cipiunt et non syllogizantes sunt. in
magis autem Melissus honero
sa et non habens defectum. sed uno i
convenienti assignato: ali
a contingunt. hoc autem nichil

grave est. Ad quod quidem Male-
lisser inclinavit minime est. Opi-
natur autem accipere siquidem fac-
tum est habet principium omne
et quod non factum est non habet.
Postea et hoc inconveniens
est et omnis esse principium rei
et non temporis, et generationem non sim-
plicis sed alterationis tamquam
non in mutatione facta subito.
Postea propter quid immobi-
le, si unum est? sic et parti-
cula existens haec quidem
aqua movetur in seipsa, quare
et non omne? amplius postea
alteratio propter quid non
erit? At vero nec specie possibile
unum esse nisi ex quo. Sic et
physicorum quidam unum di-
cunt esse, illo autem modo non.
Homo namque ab equo alterum est
specie et contraria ad invicem.
Et ad Parmenidem autem idem
modus rationum est, et si quidem
alii proprii modi sunt. Et
solutio partim quidem quia falsa, quod
demum est, partim quidem quia
non concludit: falsa quidem
quia simpliciter accipit quod
est dici multipliciter dicto; non
concludit vero quia si tantum al-
ba recipiantur significan-
te unum albo nihilominus
multa alba sunt et non unum;
neque enim continuatione unum
erit album neque ratione.

Aliud enim erit esse albo et suscep-
tivo; et non erit praeter album
aliquid divisibile. Non enim in-
quantum separabile est, sed
esse alterum est albo et cui in-
est. Sed hoc Parmenides nondum
videbat. Necesse est igitur accipe-
re non solum unum significare quod
est de quo utique praedicatur,
sed et quod vere est et quod vere
unum est. Accidens autem de
quodam subiecto dicitur, quare cui
accidit quod est non erit. Alte-
rum enim ab eo quod est. Itaque
erit aliquid cum non sit. Non
igitur inerit alii cum sit quod
vere est. Non enim inerit cuipiam
quod est esse, nisi multa sig-
nificet sic quod est quod est
esse aliquid unumquodque. Sed
concessum est quod est sig-
nificare unum. Si igitur quod est
vere nulli accidit, sed illi accidit,
aliquid magis quod vere
est significat quod est quam quod
non est. Si enim erit quod vere
est idem et album, albo autem
non est esse quod vere est. Non enim
accidere ipsi possibile est quod est.
Nihil enim est quod est quod non
est vere. Non igitur est quod est
quod album est. Non sic ut
sicut cum aliquid non sit, sed
cum omnino non sit. Quod vere
unum est non est. Verum enim est
dicere quia album est. Hoc autem

quod non est significat. quare
si album significat quod non
est. unum ergo significat quod
vere est. non ergo magnitudo
erit quod est. si quidem est
quod vere est. utriusque namque
alterum est esse partium. ¶ Quod
autem dividitur quod vere est in
quod vere est aliquid et in aliud
ratione manifestum est. ut si homo quod
est quod vere est aliquid
vere est et quod vere est ali-
quid esse et bipedem. si autem non
quod vere est sunt. tunc
accidentia erunt. aut ergo homini aut
alii subiecto. sed impossibile est. ¶ Acci-
dens dicitur hoc autem quod
contingit esse aut non esse aut
cuius esse est in ratione hoc cui acci-
dit. ut sedere quod sit et sepe-
rabile. in simo autem est ratio
nasi cui dicimus accidere simum.
¶ Amplius quecumque in diffinitiva ra-
tione sunt. aut ex quibus sunt
in ratione alicuius eorum non in-
est ratio totius. ut in bipede ratio
non est hominis aut in albo quod
est albi hominis. Si ergo hec sic se
habent et accidit homini bi-
pes. necesse est separabile esse ip-
sum. quare contingit utique
non bipedem esse hominem. aut ratio-
ne bipedis inest ratio hominis. sed
impossibile est. illud enim in illius ratio-
ne inest. ¶ Si autem alii accidit
et bipes et animal et non est utrumque

quod vere est aliquid. et non unum
erit accidentium alterum. sed quod
vere est sit aliquid nulli. et de
quo album et tritium dicitur
quod est ex huiusmodi dicatur
ex indivisibilibus est. ratio omne
¶ Quidam autem rationibus utrisque
annuerunt. huic quidem quoniam
omnia unum sunt. si quod est
unum significat quoniam est et
quod non est. ¶ Alii autem ex
decisione individuas facien-
tes magnitudines. manifestum
autem est quoniam non verum est
quod si unum significat quod
est et non possibile simul contradic-
tionem esse. non erit utique quod
non est. nichil enim prohibet quod
non est non simpliciter esse. sed non
aliquid esse quod non est. di-
cere ergo preter ipsum quod est
nisi aliquid erit aliud unum
omnia esse inconveniens est.
¶ Si vero addicatur ipsum quod
vere est nisi quod vere est
aliquid sit. si autem est hoc
nichil prohibet tamen multa que
sunt esse sicut iam dictum est.
Quod quidem ergo sit unum esse
quod est impossibile sit manifestum.
¶ Sicut autem physici dicunt duo modi
sunt. hii enim quid facientes unum
quod est corpus subiectum
aut trium aliquid aut aliud
quod quod est igne densius
aere autem subtilius alia

generantes densitate et raritate multa facientes. hec autem sunt contraria. Universaliter autem excellencia et defectus sicut magnum inquit Plato et parvum. nisi quod hic quidem facit multa materiam, unum autem speciem. alii vero unum quod subiectum materiam, contraria autem differentias et species. Alii autem ex uno inexistentes contrarietates segregant, sicut Anaximander dicit et quicumque unum et multa dicunt esse sicut Empedocles et Anaxagoras. ex mixtione enim et hii segregant alia. Differunt autem ab invicem in eo quod hic circulationem facit horum, hic vero semel. et hic infinita similium partes et contrarias, ille vero que dicuntur elementa solum. videtur autem Anaxagoras sic infinita opinari, quia accipiebat communem opinionem physicorum esse veram, tanquam non fiat nullum eorum ex eo quod non est. propter hoc enim sic dicunt quod erant simul omnia et fieri hii statuerunt alterari, alii autem segregationem et congregationem. Amplius autem ex eo quod fiunt ex alterutris contraria, inerant ergo. si enim omne quod est quod fit necesse est fieri aut ex hiis que sunt aut ex hiis que non sunt, horum autem aliud quod ex hiis que non sunt aliquid fieri impossibile est. De hac enim convenerunt opinione omnes qui de natura sunt. reliquum autem iam contingere ex necessitate putaverunt, et ex hiis que sunt et que insunt fieri, sed propter parvitatem magnitudinum ex insensibilibus nobis. Unde dicunt omne in omni misceri, propter hoc quod omne ex omni videbant fieri. Apparere autem differentia et appellari altera ab invicem ex maxime superhabundantem ut continue propter multitudinem in mixtura infinitorum. sincere quidem quod autem totum album aut nigrum aut dulce aut carnem aut os non esse. sed hoc quod plus unumquodque habet hoc videtur esse secundum naturam rei ut in mixturam. Si igitur infinitum quod est secundum quod infinitum ignotum, secundum multitudinem quidem et magnitudinem infinitum ignotum quoddam quantum est, secundum autem species infinitum quale quoddam ignotum est. principiis et infinitis existentibus et secundum multitudinem et secundum speciem impossibile est cognoscere que sunt ex hiis. sic enim compositum cognoscere arbitramur cum cognoscimus ex quibus et quantis sit. Amplius autem si necesse est

cuius partem contingit quan-
tamcumque esse secundum magnitu-
dinem vel multitudinem vel par-
vitatem vel paucitatem
et ipsum contingere. dico autem
talium aliquam partium cuius
sunt in quam dividitur totum.
Si autem impossibile est animal aut
plantam quantamcumque esse
secundum magnitudinem et parvi-
tatem, manifestum quod neque par-
tium aliquam erit. erit enim et to-
tum partibus simile. caro
autem et os et huiusmodi partes sunt
animalis et fructus plantarum.
Manifestum ergo quod impossibile est car-
nem aut os aut aliquid aliud
quamcumque quantitatem esse
magnitudine aut maius
aut minus. Amplius autem si
omnia quidem insunt huiusmodi ad
invicem et non fiunt sed segre-
gantur cum insint, dicuntur
a plurimo, fit autem ex quolibet
quodlibet ut ex carne aqua
segregatur et caro ex aqua;
omne autem corpus finitum
ut reseratur vel scinditur
a corpore finito, manifestum est
quod non contingit in u-
noquoque unumquodque esse. Remo-
ta enim ex aqua carne et ite-
rum alia facta ex residua
segregatione, quamvis
semper minor sit segregata,
sed tamen non excellit magnitudo

aliquam parvitatem. Quare si quidem
stabit segregatio, non omne in
omni erit. in reliqua enim
aqua non inerit caro. si vero
non stabit sed semper habebit re-
motionem, in finita mag-
nitudine equalia finita
inerunt infinita secundum mag-
nitudinem. hoc autem impossibile est.
Ad hoc autem si omne quidem
corpus remoto quodam mi-
nus necesse est fieri. carnis autem
determinata est quantitas et m-
agnitudine et parvitate,
manifestum est quod ex minima
carne nullum segregabi-
tur corpus. erit enim minus mini-
mo. Amplius autem infinitis cor-
poribus inerunt utique iam caro
infinita et sanguis et cerebrum
separata autem ab invicem,
nichil autem minus sunt que
sunt et infinitum unumquodque
quod est. hoc autem irrationabile est.
Nequaquam autem esse segregan-
dum non scientes quidem dicunt rec-
te autem dicunt. passiones enim
separabiles sunt. Si igitur mixti
sunt colores et habitus, si segre-
gentur, erit aliquid album
et sanum non aliquod alterum
cum sit neque de subiecto. Quare inconve-
niens est et impossibile querens
intellectus siquidem vult quod segre-
gare. hoc autem facere impossibile
est et secundum quantitatem et secundum

qualitatem. secundum quantitatem qui-
dem quoniam non est minima ma-
gnitudo. secundum qualitatem vero
quoniam inseparabiles passiones
sunt. hoc forte gratia multitudinis
accipit unumquodque speciem. Est
autem quod liquidum in utraque di-
est autem quod non et non est in
modum sic latus ex uno et do-
mus ex lateribus. sic autem aqua
facta ex alterutris sunt et si
[illegible] est immobile [?]
finita accipere quod quidem
facere solet cum [?]. Omnes quidem con-
traria prima faciunt et dicent
quod unum sit omne et immo-
bile. Et parmenides calidum
dum et frigidum principia facit.
hec autem appellat ignem et ter-
ram. et quidam rarum et densum
et democritus firmum et ina-
ne quorum aliud quidem sicut quod
est aliud autem sicut quod non
est esse dicit. Adhuc autem
positione et figura ordine. hec et
genera contrariorum sunt. posi-
tione sursum deorsum ante re-
tro. figura autem angulatum rec-
tum circulatum. Quod qui-
dem igitur contraria quodammodo
faciunt omnes principia manifestum.
Et hoc rationabiliter est. oportet enim princi-
pia neque ex alterutris esse ne-
que ex aliis. sed ex hiis omnia. con-
trariis autem primis insunt hec. quia pri-
ma quod prima quidem non sunt ex

aliis. solida autem quod sunt con-
traria non sunt ex alterutris.
Sed oportet hec in ratione considerare
qualiter contingit. Accipien-
dum igitur primum est quod omnia
que sunt nichil neque aptum na-
tum est facere neque pati contin-
gens a contingenti. Neque
fit quodlibet ex quolibet nisi aliquis
aliquid accipiat secundum acci-
dens. quomodo enim fiet album ex
musico nisi accidens sit
albo aut nigro musicum. Sed
album quidem fit ex non albo et
hoc non ex omni non albo. sed
ex nigro aut ex mediis. et mu-
sicum ex non musico et non ex
omni sed ex non musico aut
aliquo talium si aliquid
ipsorum est medium. Neque
corrumpitur in contingens primum
ut album non in musicum nisi
forte secundum accidens et in non
album et in non contingens. sed
in nigrum aut in medium.
sic et musicum in non musi-
cum et hoc non in contingens
sed in non musicum aut si aliquid
ex ipsis est medium. Similiter autem
hoc est et in aliis. Quoniam autem
non simplicia solum sunt que
sunt sed composita se habent secundum ratio-
nem eandem manifestum est. sed latet
quod non opposite dispositiones
sunt nominate. hoc contingens
necesse est et omne consonans

ex inconsonantia fit et inconso
nans ex consonantia fit. Et cor-
rumpitur consonantia in inconso-
nantiam, et haec non in quam-
cumque sed in oppositam. Dif-
fert autem nihil dicere incon-
sonantiam aut ordinem aut compo-
sitionem. Manifestum quod eadem est
ratio. At vero et domus et
statua et quodlibet aliud fit simi-
liter. Domus enim fit ex eo quod
composita non sunt sed ex eo quod
divisa sunt haec sic, et statua
et figuratum aliquid ex non
figurato, et unumquodque ho-
rum aliorum hoc quidem ordo, aliud qui-
dem compositio. Si igitur
hoc verum est, omne quod
fiat fit et quod corrumpitur
corrumpitur aut ex contrariis
aut in contraria aut in horum
media. Media autem ex contra-
riis sunt, ut colores ex albo
et nigro. Quare omnia erunt quae
natura sunt aut contraria
aut ex contrariis. Usque qui-
dem igitur ad hoc fere secuti sunt et
aliorum plurimi quemadmodum diximus
prius. Omnes enim elementa et ab ip-
sis vocata principia tamquam
sine ratione ponentes contraria
dicunt, tamquam ab ipsa veri-
tate coacti. Differunt autem
ab invicem in eo quod alii
priora, alii posteriora
accipiunt, et quod hi quidem

notiora secundum rationem, illi vero secundum
sensum. Hi quidem calidum et frigidum, illi
vero humidum et siccum, alteri autem
parem et imparem, quidam vero con-
cordiam et discordiam causas
ponunt generationis. Haec autem ab in-
vicem differunt secundum dictum
modum. Quare fit eadem quodam-
modo dicere et altera ab invicem,
altera quidem quemadmodum videtur
pluribus, eadem autem secundum ana-
logiam. Accipiunt enim ex ipsa coordi-
natione. Haec quidem enim
continent, illa vero continen-
tur contrariorum. Sic igitur simili-
ter dicunt et dissimiliter, et peius et melius,
et hi quidem notiora secundum ratio-
nem sicut dictum est prius, illi autem
secundum sensum. Universale namque notum
est secundum rationem, particulare
autem secundum sensum. Ratio
quidem enim universalis est, sensus autem
particularis, ut magnum
et parvum secundum rationem est, ra-
rum et densum secundum sensum.
Quod quidem igitur contraria oportet
esse principia manifestum est. Con-
sequens autem utique erit dicere
utrum duo aut tria aut
plura sunt. Unum quidem enim non est pos-
sibile, quoniam non unum contra-
rium est. Infinita autem non sunt,
quoniam non scibile erit ens in ipsis. Et unam con-
trarietatem in omni genere unius:
substantia autem unum quoddam genus

Et eius quod contingit esse infi-
niti. Melius autem ex finitis
quemadmodum empedocles quam ex
infinitis. Omnia namque red-
dere opinantur ut anaxagoras
ex infinitis. Amplius autem sunt
alia aliis contraria priora et fiunt
altera ex alterutris, ut dulce
et amarum et album et nigrum.
Principia autem semper oportet manere.
Quod quidem igitur neque unum
neque infinita sunt, manifestum est ex
his. Quoniam autem finita, esse
facere duo principia tantum
ut non facere duo tantum habet
quandam rationem. Dubitabit enim
aliquis utique quomodo densitas
raritatem facere quid apta
nata sit aut haec densitatem.
Similiter autem et alia quaelibet contrarietas.
Non enim concordia discor-
diam conducit et facit ali-
quid ex ipsa, nec ipsa concor-
diam, sed utraque alterum quod-
tertium. Quidam autem et plura ac-
cipiunt ex quibus praeparant
eorum quae sunt naturam. Ad
haec autem amplius et de hoc du-
bitabit utique aliquis nisi aliquam
posuerit contrariis alteram natu-
ram. Neque enim videmus eorum quae sunt
contraria substantiam. Principium
autem non de subiecto oportet dici aliquo,
erit enim principium principii;
subiectum enim principium et prius
videtur praedicato esse. Amplius

non esse dicimus substantiam substantiae
contrariam. Quomodo igitur ex non substan-
tiis substantia utique erit? Aut quomodo
prius non substantia substantia utique erit?
Unde si aliquis verum putaverit
priorem esse rationem et hanc, necesse est
si debet salvare utrasque ipsarum sub-
esse quoddam tertium, quemadmodum
dicunt unam quandam naturam
dicentes esse, ut aquam aut ignem
vel autem medium horum. Videtur
autem medium magis. Ignis enim
et terra et aer et aqua cum
contrarietatibus complexa
implicata sunt. Unde non
irrationabiliter faciunt continentes
alterum ab istorum. Facientes autem
aliorum quidam aerem pone-
bant. Et aer et aqua quidem
habet aliorum differentias sensibiles. Con-
sequens autem aquam. Sed omnes
unum hoc contrariis figurant,
ut densitate et raritate et in
eo quod magis et minus est.
Haec autem sunt omnino excellentia
et defectus, sicut dictum est prius.
Videtur autem haec antiqua esse
opinio, quod unum et superabun-
dantia et defectus principia
rerum sunt. Sed non eodem mo-
do, sed antiqui duo quidem fa-
cere, unum autem pati; posteriorum
quidam contrarium unum fa-
cere, duo autem pati dicunt magis.
Tria quidem dicere esse ex his et
ex huiusmodi aliquibus in-

dentib; uidetur unu͞ esse quia
dam unu͞ sicut dixi. Opinatur ex
trib; n° amplius est. ad patien
dum n. sufficiens unum est.
Si aut iiij. erunt duo erunt
contrarietates. oportebit se
orsum utrisque inesse alteram
quandam mediam naturam.
Si aut ex alterutris poterint
generare otiosa n. utiq; altera
contrarietatum erit. Simul
aut n. impossibile plures ee contr
rietates primas. substantia n. u
num quoddam genus entis e
est. eius quod est. qui in eo
quod prius et posterius sunt
differunt ad inuicem prin
cipia tantum s; n° genere. sem
per n. in uno genere una
contrarietas est. omnes
n. contrarietates reduci
uidentur in unam. quod
quidem igitur nec sit unu͞ elemen͞
plura duob; ut tribus est ma
nifestum. Hoc aut alterum
quemadmodum diximus dubitationem
habet multam. Sicut n. nos
dicimus primum aggrediemur
de omni eo quod fit. est aut
secundum naturam communia q
dicē p͞mū et sic c͞a unu͞quodq;
p͞p͞ie speculari. Dicimus
n. ex alio fieri aliud et ex alio
alterum aut simplicia di
centes aut composita. dico
aut hoc sic est aliquem hom

fieri musicum. est autem non
musicum album fieri musicu͞
est aut non musicum homine͞ fieri
musicum hominem simpliciter quidem
dico quod fit hominem et non mu
sicum et quod fit simpliciter mu
sicum. compositum aut et quod
fit et factum est cum non musi
cum hominem dicimus fieri aut mu
sicum fieri aut musicum hominem.
Horum aut hoc non solum dicitur
hoc aliquid fieri s; et ex hoc. ut
ex non musico musicum. hoc
aut non dicitur in omnibus. ne
que ex homine factum sit musicum
s; homo factus est musicus. eorum
aut que fiunt sicut simp
plicia dicimus fieri. aliud permanens
nens fit aliud vero non per
manens fit. homo quidem n. per
manens musicus est factus
et est homo. s; non musicum et im
musicum nec simpliciter nec com
positum manet. Determinatis
aut hiis ex omnibus que fiunt
hoc est accipere si aliquis in
tenderit sicut diximus quoniam
oportet subici aliquid quod fit
et quamvis hoc sit unum nume
ro s; specie non unum est.
specie n. et ratione idem dico
n. idem est homini et immusico
esse. et hoc quidem permanet
illud vero non. non oppositum
quidem permanet homo n. per
manet. non musicum aut et immusicum

non permanent. nam ex musico non
compositum. ut ipso non musicum fit
ex aliquo. fieri aliquid et non hoc fieri
aliquid. magis quidem in non perm-
anentibus. ut ex non musico et
musicum fit. ex homine autem non.
et in permanentibus; aliquando
dicitur simpliciter aliquid. Ex ere
et statuam fieri dicimus. non es sta-
tuam. hoc tamen ex opposito et non
permanenti. utrobique dicitur ex
fieri hoc et hoc hoc esse. et namque
ex immusico et immusicum fit
musicum. unde et simpliciter incom-
posito est. ut et enim ex immu-
sico homine et immusicum homo mu-
sicus dicitur fieri. Cum multipli-
citer autem dicatur fieri et horum
quod non fieri sed hoc aliquid
fieri simpliciter. simpliciter autem fieri
substantiis solum est. secundum quidem
alia manifestum est quoniam necesse est
subici aliquid quod fit. et
enim quantum et quale et ad alte-
rum et quando et ubi fiunt in ali-
quo subiecto propter id quod sola
substantia nulla de aliquo dicitur
subiecto. sed alia omnia de substantia.
Quod autem substantie et quecumque
alia cum sint ex subiecto quod
fiant considerandum utique fiet
manifestum. semper enim est aliquid
quod subicitur ex quo fit
quod fit. ut plante et alia
ex semine. Fiunt autem que
fiunt simpliciter alia quidem trans-
figuratione ut statua. alia
vero appositione ut que augmentantur. alia vero subtra-
ctione ut ex lapide mercu-
rius. compositione ut domus. al-
teratione ut que convertuntur
secundum materiam. omnia que
sic fiunt manifestum est quod ex
subiectis fiunt. Quare ex dic-
tis manifestum est quoniam quod
fit semper compositum est. et est
quidem aliquid quod fit. ali-
quid autem est quod hoc fit
et hoc duplex est. aut enim sub-
iectum aut oppositum. dico
autem oppositum quidem non
musicum. subiectum autem hominem
et infigurationem et informa-
tionem et inordinationem dico op-
positum. es autem et lapidem
dico subiectum. Palam igitur sicut
sunt cause et principia eorum
que natura sunt. ex quibus
primis sunt et fiunt non secundum
accidens. sed unumquodque quod dici-
tur secundum substantiam quod fiat
ex subiecto et forma. componitur
enim musicus homo ex homine et mu-
sico quodammodo. resolvet
enim rationem in rationes illorum. manifestum
quod utique fiant que fiunt
ex his. Est autem subiectum unum
quidem numero. specie autem duo.
homo quidem et aurum et mate-
ria omnino numerabilis est. hoc enim
aliquid magis. Secundum vero secundum

actus ex ipso fit quod fit. pri-
vatio autem et contrarietas secundum
alterum est. Una autem species est
ut ordinatio aut musica aut
aliorum aliquod sic predicatorum
eorum. videtur est quidem sic
duo dicenda esse principia. est
autem sicut tria. est sicut contra-
ria ut si aliquis dicat musi-
cum et non musicum aut
calidum et frigidum aut consonans
et inconsonans. est autem sic
non. ab alterutris enim pati con-
traria est impossibile. Solvitur
autem et hoc per id quod aliud
est subiectum. hoc enim contrarium
non est. quare neque plura con-
trariis sunt principia qui-
dam modo. sed duo ut est
dicere numero. neque iterum penitus
duo propter id quod alterum
est esse ipsis sed tria. alterum
enim est homini et non musico esse et in-
figurato et eri. Quot igitur
sunt principia circa generati-
onem phisicorum et quomodo tot dic-
tum est. et ostensum quod
oportet aliquid contrariis subi-
ci et contraria duo esse. sed quo-
dammodo alia non necesse.
sufficiens enim alterum contrario-
rum facere absencia et pre-
sencia mutacionem. Subiec-
ta autem natura scibilis est
secundum analogiam. sicut enim ad
statuam es ad lectum lig-

num aut ad aliquid aliorum habencium
formam materia et informe se habet
prius quam accipiat formam
sic ipsa se habet ad substantiam et hoc
aliquid et quod est. Unum
quidem igitur principium hoc. cum
autem non sit sic, ut hoc aliquid
unum autem est quod est ra-
tio. aut contrarium huic
privacio. Hec autem quomodo duo
et plura dicuntur est in superiori-
bus. primum quidem igitur dictum est
quod principia contraria
tantum duo sunt. posterius
autem quod necesse est et aliud quod-
dam subici et sic esse tria. Ex
hiis autem manifestum est que differencia
contrariorum et quomodo se habent
principia ad invicem et quid
sit subiectum. autem substan-
cia species ut forma nulla sit aut
substancia non dum manifestum est. sed
quod principia tria et quomo-
do et quis modus ipsorum sit, osten-
sum est. quot quidem igitur et que
sunt principia ex hiis considerentur. Quod autem sin-
gulariter sic solvitur et anti-
quorum defectus dicimus post
hec. querentes autem secundum
phisicam primum veritatem
et naturam rerum diverterunt
tur. ut viam quandam a-
liam producentes abiecerunt natu-
re et dicunt neque fieri eorum neque corrum-
pi. propter id quod necesse est fieri quod

fit aut ex eo quod est aut ex
eo quod non est. Si ex hiis
utrisque est impossibile esse. Neque
ex eo quod est fit quietis
est. In ex eo quod non est medi
um sicut luna aut omnia aliquis
et sic consequentium contingit
augmentationes. In esse univer
dum sed tamen id quod est
... g talem accipiebant
opinionem propter ea que dicta
sunt. Hoc autem dividit quod
ex eo quod est et ex eo quod
non est fieri aut quod est
aut quod non est facere
aliquid aut pati. Aut quod
hoc fit uno quidem mo
do nichil differt aut me
dicum aliquid facere aut
pati aut ex medico aliquid
esse aut fieri. Quare cum hec dup
liciter dicuntur. Manifestum est quod ex eo
quod est aut quod non est
aut facere sit aut pati dic
itur quod medicus non est
quod medicus sed secundum quod
edificator. Talibus fit non
inquantum est medicus sed
inquantum est niger. Me
dicare aut et non medicus
fit inquantum est medicus.
Quoniam autem maxime dici
mus medicum facere ali
quid aut pati aut fieri ex
medico si secundum quod me
dicus hoc patiatur aut fi

at. Manifestum est quod ex eo
quod non est si et hoc signi
ficat inquantum non est. Quod
uere illi non depertientes
reliquerunt et propter hanc igno
rantiam tantum ignorauerunt quod
nichil opinati sunt simul
fieri neque esse aliorum sed auferre
omnem generationem. Hoc autem
et ipsi dicimus fieri simpliciter nichil
quidem ex eo quod est simplici
ter. Fieri ex eo quod non est sim
pliciter. Tamen fieri ex eo quod non
est ut secundum accidens. Ex priva
tione quidem fit que per
se non est non ex eo quod
est fit. Mirabile autem et
impossibile videtur aliquid fie
ri ex eo quod non est aut
aut in ex eo quod est. Vero
quod non est dicimus fieri
secundum accidens sic aut et hoc
fit eodem modo. Ut si ex
animali animal fiat et ex quod
dam animal quoddam animal. Ut si canis
ex equo fiat. Fiet utique non
solum ex quodam animali ca
nis sed ex animali. Sed non inquan
tum est animal. Est enim iam hoc.
Si autem aliquid dicitur fieri animal non
secundum accidens non ex animali erit
et si quod est aliquid fit non
ex eo quod est in ex eo quod
non est. Dictum est nobis
quid significet. Quod non
ex eo quod non est dicitur est.

nobis inquantum non est quin
inquantum non est. ¶ Amplius
autem et esse omnino et non esse non in-
monetur. unum quidem genus
modicum hic est. ¶ Nunc autem
contingit eadem dicere secundum
potentiam et actum. hoc autem deter-
minatum magis per ceteram
divisionem materie. quod vero
dubius defectus solvitur ipsas
causas removerunt predictorum
quedam. propter hoc enim mi-
nores deviaverunt viam ge-
nerationis et corruptionis et omnino
mutationis. hec enim utique po-
terit in natura omnem igno-
rantiam ipsorum. hanc igitur ¶ Atti-
gerunt quidem et alteri quidam
sunt ipsam. sed non sufficien-
ter. ¶ Primum enim confitentur
simpliciter fieri ex eo quod non
est inquantum parmenidem
dicere est recte. postea vi-
detur eis si est uno numero et pote-
ntia tantum una esse. hoc differt
plurimum. Nos enim materiam
et privationem alterum esse di-
cimus. sed horum quidem hanc
non esse secundum accidens materi-
am. privationem autem per se
non esse omnino. ¶ Hanc quidem autem
quod non est magnum et
parvum similiter. aut quod
est tamen utrumque. aut secundum
utrumque ipsorum. penitus alter
modus est hic trinitatis.

hic autem et nunc usque ad hoc
pervenerint quod oportet quandam
naturam subiectam. hanc et-
iam unam faciunt. et si aliquis
dualitatem faciat dicens ma-
gnum et parvum. ipsam ni-
chilominus idem faciet. et
alteram enim despexerunt. Subiecta quidem
materia cum forma causa
est eorum que fiunt sicut mater.
altera autem est pars contra-
rietatis multotiens imagi-
nabitur ad maleficium ipsius
protendenti intellectum. ¶ Nequa-
quam esse totaliter omnino. Existente
enim quodam divino et optimo
et appetibili quod quidem con-
trarium ipsi dicimus. est autem
aliud aptum natum appe-
tere et desiderare ipsum secundum
ipsius naturam. ¶ Quibusdam
autem accidit contrarium ap-
petere suum ipsius corruptio-
nem. ¶ Et tamen ipsam secundum se
ipsam impossibile est appetere speciem
propter id quod non est indigens. ne-
que contrarium. corruptiva enim
sunt contraria adinvicem.
Sed hoc est materia sicut si femi-
na masculum et turpe bonum.
Sed quod non per se est tur-
pe. sed per accidens. neque femina
sed secundum accidens. ¶ Corrumpitur
enim et fit. est autem sic et non.
secundum enim quod est in quo
secundum se corrumpitur. quod enim

corrumpitur, in hoc est principio; in quantum autem secundum potenciam non per se, sed incorruptibilem necesse et ingenitam esse ipsam. Neque enim si fuerit generatum, oportet subiacere aliquid ex quo inest. Hoc autem est ipsa materia; quare erit ante fieri. Dico autem materiam primum subiectum unicuique ex quo fit aliquid cum insit non secundum accidens. Et si corrumpitur, in hoc deveniet ultimum; quare corrupta erit ante quam corrumpatur.

De principio autem secundum speciem, utrum unum aut plura et quid aut que sunt, per certitudinem prime philosophie est determinare; quare in illud tempus apponatur.

De physicis autem et corruptibilibus speciebus in posterius demonstrandis dicemus. Quod quidem igitur sunt principia et que et quot sunt, ita determinetur a nobis. Iterum autem aliud principium incipientes dicamus.

Eorum que sunt alia quidem sunt natura, alia vero propter alias causas. Natura quidem sunt animalia et partes ipsorum et plante et simplicia corpora, ut terra, ignis, aer et aqua; hec enim et talia natura esse dicimus. Omnia autem que dicta sunt videntur differencia ad non natura consistencia. Hec quidem enim que natura sunt omnia videntur habere in se ipsis principium motus et status, hec quidem secundum locum, illa vero secundum augmentum et decrementum, quedam autem secundum alteracionem. Lectus autem et vestimentum et si aliquod aliud huiusmodi genus est, secundum quod contigit in predicamento unumquodque esse et inquantum est ab arte, nullum impetum habet mutationis innatum; secundum autem quod accidit ipsis lapideis aut terreis esse aut mixtis ex hiis, habent, et secundum hoc tantum, quod est natura principium alicuius et causa movendi et quiescendi in quo est primum per se et non secundum accidens. Dico autem non secundum accidens, cum fiat utique ipse sibi causa sanitatis, cum sit medicus. Sed tamen non secundum quod sanatur habet medicinam, sed accidit eundem medicum esse et sanari; unde et dividuntur aliquando ab invicem. Similiter autem et aliorum quodlibet que fiunt; nullum enim ipsorum habet principium faciendi in se ipso, sed alia quidem in aliis et ab exterioribus, ut domus et aliorum manu operatorum unumquodque; alia autem in se ipsis, secundum se ipsa

aut non. quecumque secundum accidens
sunt, horum cause ipse est. Quid quidem
natura quod dictum est. ⁋
Naturam autem habent quecumque
huiusmodi principium habent. et sunt hec
omnia principia substantia. sub-
iectum enim quoddam est et in
subiecto natura est semper.
⁋ Secundum autem naturam sunt hec
et secundum ipsa quecumque insunt
hiis. ut igni ferri sur-
sum. hoc enim natura quidem non
est neque naturam habet. secundum naturam
et secundum naturam est. ⁋ Quid
quidem igitur natura sit dictum est
et quid naturale et secundum natu-
ram. ⁋ Si autem est natura temp-
tare monstrare ridiculum est. ma-
nifestum enim quoniam talia sunt multa.
demonstrare autem manifesta per im-
manifesta non est possibile. iudica-
re est per ipsum et non per ipsum
cognitum. ⁋ Quod autem con-
tingit hoc pati non imma-
nifestum est. sillogizabit autem utique ali-
quis cum natus sit cecus de
coloribus. quare necesse est de hiis no-
minibus habere rationem. intelligere autem
nichil. ⁋ Videtur autem et na-
tura et substantia esse eorum que natura
sunt quod primum inest
unicuique. informabile secundum
se ipsum. ut lecti natura lig-
num est. natura autem statue
es. ⁋ Signum autem dicit An-
tiphon. quoniam si aliquis defodiat

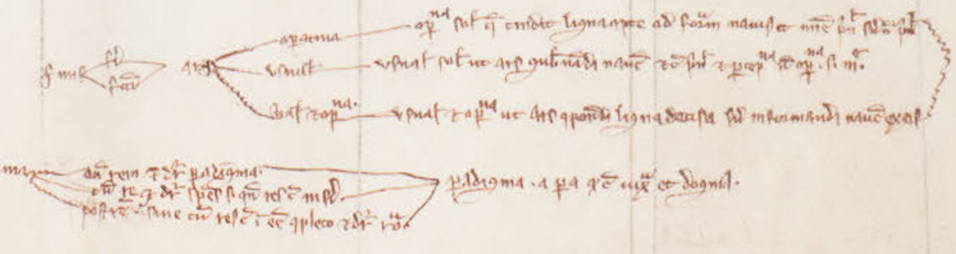
deorsum lectum et accipiat po-
tentiam putrescens. quod est utique
fit planta. non utique lectum sed
lignum. tamquam dicat secundum
accidens dispositionem secundum legem et
artem. substantiam autem illam que
permaneat patiens hoc conti-
nue. ⁋ Si autem eorum unumquodque
ad alterum aliquid idem sus-
tinuit hoc ut es quidem et aurum
ad aquam. ossa autem et ligna
ad terram. similiter autem et aliorum
quodlibet illam naturam esse di-
cunt et substantiam ipsorum. ⁋ Unde
sane hii terram alii vero ig-
nem alii aerem dicunt. quidam
vero aquam. quidam vero
quedam horum. alii vero omnia
hec naturam esse eorum que sunt.
quod enim aliquis eorum acceperit
hiis tale unum sive multa hii
totam dicunt esse substantiam.
alia vero omnia passiones eorum
et habitus et dispositiones. ⁋ Et horum
quidem quodlibet esse perpetuum
et non inesse mutationem ipsis ex
se ipsis. alia autem fieri et corrumpi
infinities. Uno quidem igitur modo
natura sic dicitur prima
unicuique subiecta materia hiis
que habent in se ipsis motus princi-
pium et mutationis. ⁋ Alio autem
modo forma et species que est se-
cundum rationem. sicut enim ars dicitur quod
est secundum artem et artificiosum
sic et natura quod secundum naturam

ranatum est in aliud. Adhuc
autem utique dicunt lecti secundum artem
nichil in potentia est lectus non-
dum habet speciem lecti nec est ar-
tem. Neque in hiis que natura
consistunt. potentia autem caro
aut os non habet adhuc suam ipsius
naturam priusquam accipi-
at speciem secundum rationem quam dif-
finientes dicimus quod est caro
aut os. neque natura est. Quare
alio modo erit natura habenti-
um in seipsis motus principi-
um forma et species que non sepa-
rata est. sed aut secundum rationem. quod au-
tem ex hiis quidem natura non
est. sed natura ut homo. Et ma-
gis natura hec est quam materia.
unumquodque enim tunc magis dici-
tur cum endelechia sit quam cum potentia.
Amplius fit homo ex homine
sed non lectulus ex lectulo. unde
et dicunt non figuram esse naturam
sed lignum. quia fiet utique si germi-
net non lectulus sed lignum.
si igitur hec est ars et forma est natura.
fit enim ex homine homo. Amplius autem
videtur natura dicta sicut gene-
ratio est via in naturam. non
enim est quemadmodum medicatio
dicitur non in medicinam vi-
a sed in sanitatem. necesse est
enim a medicina non in medicinam
quod est medicationem. non sic autem
habet se ad naturam natura. sed
quod aptum natum est ex

quodam in quoddam venit
secundum quod innascitur est. quod
igitur innascitur non ex quo sed
in quid. forma igitur natura
est. Sed forma et natura dupliciter
dicitur. et enim privatio quodam
modo species est. Si autem est pri-
vatio et contrarium aliquid
circa simplicem generationem
aut non est posterius con-
siderandum. Quoniam autem deter-
minatum est quot modis dicitur
natura. post hec speculandum
quo differt mathematicus a phisi-
co. et enim plana et firma habent phi-
sica corpora et longitudines et
puncta de quibus intendit
mathematicus. Amplius astrologia
altera aut pars phisice est. Si enim
phisici scire quid sit sol et luna
nullum accidentium autem que
sunt per se nullum nosse
mirum est. Et autem qui di-
cuntur de natura dicere videntur
et de figura solis et lune. utrum
sit spericus terra et mundus
aut non. De hiis igitur ne-
gociatur mathematicus. sed non
in quantum phisici corporis ter-
minus est unumquodque. neque
accidentia speculatur in quantum
talibus accidunt. unde et abs-
trahit. abstracta enim intellectu a
motu sunt et nichil differt
neque fit mendacium abstra-
hentium. Latet autem hoc fa-

latent et circa ydeas dicentes;
physica enim abstrahunt, cum
sint minus abstracta mathe-
ca. Fiet autem hoc utique manifestum
si quis utrorumque temptaverit
dicere terminos, et ipsorum et acci-
dentium. Impar enim et par et
curvum et rectum. Adhuc autem
et numerus et linea et figura sine
motu sunt; caro autem et os et ho-
mo non est, sed et hec sicut nasus
simus et non sicut curvum dicun-
Ostendunt autem et que magis
physica quam mathematica, ut
perspectiva et armonica et
astrologia. E contrario enim quo-
dammodo se habent cum geo-
metria. Geometria enim de
linea physica intendit, sed non
inquantum physica; perspectiva
vero mathematicam quidem line-
am, sed non inquantum mathe-
maticam, sed inquantum est physi-
ca. Quoniam autem natura duplex
est, species et materia, sic utique
de simo intendimus quid sit
sic considerandum est; quare neque
sine materia huiusmodi neque secundum ma-
teriam. Etenim et de hoc dubi-
tabit utique aliquis,
quoniam due nature sunt, de qua
earum est physici, aut de ea
que ex utrisque. Si de utrisque aut
utrumque, utrum eiusdem
aut alterius utramque cog-
noscere est. Intuentibus autem ad

antiquos videbitur utique nature
esse materie (paucam enim quandam
partem Empedocles et Democritus speciem et
quid erat esse tetigerunt). Si
autem ars imitatur naturam,
eiusdem autem scientie est cognoscere
speciem et materiam usque ad ali-
quid, ut medici sanitatem et coleram
et fleumam in quibus est sani-
tas, similiter et edificatoris
considerare speciemque domus
et materiam, quia lateres et ligna
sunt; similiter autem et in aliis,
et physice est cognoscere utrasque
naturas. Adhuc autem cuius
causa fit et finem eiusdem
et quecumque propter hoc sunt; na-
tura autem finis est et cuius causa
fit. Quorum enim continuo motu
existente est aliquis finis, huius mo-
tus hoc ultimum est et cuius
causa fit. Unde poeta deri-
sione apposuit dicere mortem
habet finem cuius causa fac-
tus est; vult enim finem non
omne ultimum esse sed optimum.
Quoniam autem faciunt hee artes
materiam, alie quidem simpliciter,
alie autem operosam, et utimur
tamquam propter nos omnibus que
sunt; sumus enim et quodammodo
finis. Dupliciter enim est id cuius
causa fit; dictum autem est
in his que de prima philosophia.
Due autem artes que sunt princi-
pantes et cognoscentes que

uentur et factiua architectoni
ca. usus uero architectoni
ca quodammodo est. Differ
unt autem secundum quod hec quidem
speciei cuius perceptiua est,
architectonica autem tanquam
factiua materie est. Guberna
tor enim cuius sit species
temonis cognoscit et precipi
t. alius autem ex quo ligno
et quibus motibus erit. Nunc
quidem igitur que secundum artem nos
facimus materiam propter opus.
In physicis autem inest. Amplius eo
que sunt ad aliquid materia
est. alii enim speciei alia ma
teria. Quantum igitur physi
cum oportet cognoscere speciem
et quid est. aut quemadmodum me
dicum neruum et fabrum es
usquequo. cuius enim causa unumquodque
est considerare. circa et circa
hec que sunt separata quidem
specie in materia autem. homo enim ge
nerat hominem ex materia et sol.
Quomodo autem habet separabile
et quid sit prime philosophie opus est.
Determinatis autem hiis considerandum
de causis que et quot numero sunt.
Quoniam enim sciendi gratia hoc nego
cium est. scire autem non opi
namur ante quam sciamus
utique et accipiamus propter quid
unumquodque. hoc autem est
accipere primam causam
manifestum est quod et nobis hoc

faciendum est. et de generatione
et corruptione et de omni
physica mutatione quaten
nus scientes ipsorum principi
a reducere temptemus un
umquodque questorum in
ipsa. Uno quidem igitur modo
causa dicitur ex quo aliquid
fit cum insit. sicut es statue
et argentum phiole et horum genera.
Alio autem modo causa dicitur
species et exemplum et paradig
ma. et hec est ratio ipsius quod
aliquid erat esse et huius ge
nera. ut eius quod est diapa
son duo ad unum et omnino nu
merus et partes que in ratione. Amplius
unde est principium muta
tionis primum aut quietis
ut deliberans causa et pater
filii. et omnino faciens facti et quod
mutatur mutantis. Adhuc
quemadmodum finis. hoc autem
cuius causa fit ut ambulan
di sanitas. propter quid enim ambu
lat dicimus ut sanetur. et dicen
tes sic opinamur assigna
re causam. et quecumque iam
mouente alio media fiunt
ut sanitatis macies aut po
ciones aut purgaciones aut
organa. hec enim omnia genera
finis sunt. Differunt autem
adinuicem quoniam alia sunt o
pera alia autem organa. Sunt
cause quidem igitur fere tot modis

dicuntur. Contingit autem
fere multipliciter dictis causis
et multas eiusdem causas
esse non secundum accidens, ut
statue statuaria et es, non secundum
alterum aliquid sed secundum
quod est statua; sed non eodem
modo, ut hoc quidem ut ma-
teriam, illud vero ut unde
est motus. Sunt autem
et quedam ad invicem cause,
ut dolere est causa bone
habitudinis et hec dolendi causa;
sed non eodem modo, sed hec
quidem sicut finis, illa autem
sicut principium motus. Amplius
contrariorum eadem est cause;
quod enim presens causa huius
est, hanc et absentem causamur
aliquando contrarii, ut ab-
sentiam gubernationis navis
eversionis, cuius erat presen-
tia causa salutis. Omnes autem que nunc
dicte in quatuor incidunt
modos maxime manifestos. Elementa quidem enim sillaba-
rum et materia artificialium et ignis
et huiusmodi corporum et partes totius et
suppositiones conclusionum sicut
ex quo sunt cause
sunt. Horum autem alie quidem
sunt sicut subiectum, ut partes; alie
autem sicut quod quid erat esse,
totum et compositio et
species. Semen autem et medicus et
consiliator et omnino faciens omnes
unde principium mu-

tationis aut motus aut sta-
tus est. Alie autem sicut finis
et bonum aliorum; quod enim cuius
causa fit potissimum erit
et finis aliorum volunt esse. Differt
autem nichil dicere eandem bo-
num et videri bonum. Cause
quidem igitur hee et tot sunt spe-
cie. Modi autem causarum numero sunt
multi, capitales autem duo et hii
minores. Dicuntur autem multi-
pliciter causarum et earum que eiusdem speciei
prius et posterius alterum alterius,
ut sanitatis medicus et ar-
tifex, et dyapason duplum et
numerus, et semper continentia
ad unumquodque. Amplius autem
ut accidens et horum genera,
ut statue aliter Policletus et
aliter statuarius, quia accidit
statuario Policletum esse. Et continentia
accidens, ut si homo causa sta-
tue aut totaliter animal. Sunt autem
accidentium alia aliis
longius et magis propinqua, ut
si albus et musicus causa di-
catur statue. Preter omnes autem
et proprie dictas et secundum accidens,
alie autem sicut potentes di-
cuntur, alie vero sicut opera-
tes dicuntur, ut edificandi
domum edificator aut edificans.
Similiter autem dicentur et in quibus cause
sunt causa et in hiis que dicta
sunt, ut huius statue igitur

statue. aut totius ut magni-
tudinis in quantum eius aut
totius materiei et materialibus
similiter etc. Amplius autem
et hec et ille complexe dicuntur
ut non Policletum neque
statuam facientem sed Policle-
tum statuam facientem. Sed
tamen omnes sunt hee numero
sex dicte autem dupliciter sunt. aut enim sicut sin-
gularia aut sicut genus
aut sicut accidens aut sicut ge-
nus accidentis. aut sicut
complexa. Hec autem sic sim-
pliciter dicte. omnes autem aut op-
erantes aut secundum potentiam.
Differunt autem in tantum quod
operantes et singulares simul
sunt et non sunt et quorum illi
quorum sunt cause. sicut hic
medicans cum eo qui sanatur
et hic edificator cum edifi-
cato. que autem sunt secundum
potentiam non semper.
corrumpitur enim non simul
domus et edificator. Oportet
autem unumquodque causam summam
querere semper sicut et in a-
liis. ut homo edificat quia edi-
ficator est. edificator autem
est secundum edificativam. hec ergo
prima causa est et sic in omni-
bus. Amplius autem alie sunt
genera generum. alie autem
singularia singularium. ut

statue statuam quidem faci-
ens. hic autem hanc statuam. Sta-
tue. Hec potencia quidem
potentium. operantes autem
ad operata. Quot igitur sunt cause
et quo modo cause sunt nobis de-
terminatum est sufficienter.
Dicitur autem et fortuna et ca-
sus causarum et multa dicuntur
fieri et esse propter fortunam
et propter casum. quo igitur modo in
hiis causis fortuna et casus
sunt. et utrum eadem fortu-
na et casus aut altera. et omnino
quid sit casus et fortuna
considerandum est. Qui-
dam enim et si sunt aut non in-
omnino dubitant. nichil enim a for-
tuna dicunt homines sed omnium
esse causam aliquam deter-
minatam. quecumque dicimus
uel a casu fieri uel a fortuna.
ut uenienti a fortuna in
forum et reperienti quem uo-
lebat. non opinatus est. a-
causa est uelle uenientem
emere. Similiter autem et in aliis quecumque
a fortuna dicuntur. semper est
aliquam esse accipere causam
sed non fortunam. quoniam si a-
liquid fortuna esset. inconue-
niens utique uidebitur. sic uere
est. Et dubitabit aliquis
utique propter quid nullus an-
tiquorum sapientum causas
de generatione et corruptione dicit

de fortuna nichil determina-
vit. Sed sicut visum est nichil
opinabantur illi esse
fortunam. Sed hoc mirabile est;
multa enim sunt et fiunt a for-
tuna et casu, que non igno-
rantes quoniam est inferre unum-
quodque in aliquam causam
eorum que fiunt sicut antiqua
ratio dixit destruens fortu-
nam quorundam, non tamen
aliquid omnes dicunt a fortu-
na, aliqua vero non a fortu-
na. Unde et quodammodo erat
faciendum eorum memoriam. At
vero nec illorum aliquid opina-
batur esse fortunam ut ami-
ciciam aut bellum aut ig-
nem aut intellectum aut ali-
quid talium. Inconveni-
ens quod est sive non putave-
runt sive putantes relique-
runt, et hec aliquando utentes sic
eius non semper aerem con-
gregari sicut superius dix-
it ut contingat. Dicit quod in
mundi creatione quod sic
collidit se cum ceteris eveniret,
multotiens autem aliter. Ip-
ter autem aliorum a fortuna fieri
plurima. Sunt autem qui
celi huius et mundanorum omnium
causam esse casum. A casu enim
fieri circuitum et motum discer-
nentem et statuentem omnia in
hunc modum ordinis esse.

Et multum hoc ipsum admi-
ratione dignum est. Dicentes e-
nim quidem et plantas a fortu-
na nec esse nec fieri, sed aut natu-
ram aut intellectum esse aut ali-
quam alteram causam; non enim quod-
cumque evenit ex semine aliquo
fit, sed ex tali quidem oliva, ex
tali autem homo; celum autem et
maiora divinorum omnia a ca-
su fieri, huius autem causam
nullam esse aut animalium aut
plantarum. Et si quidem si sic se habet, hoc
ipsum dignum est oratio-
ne et bene se habet aliquid dicere
de hoc ipso, et ad idem alia
inconveniens est quod dictum
est. Et adhuc inconveni-
ens dicere hec videntes in ce-
lo quidem nichil a casu fieri, in
his autem que non sunt a for-
tuna multa contingere a
fortuna, et certe merito contra-
rio fieri. Sunt autem quibus in-
detur ut contingit esse quid-
dam causa fortuna, immani-
festa autem humano intellec-
tui sicut cum divinum quod-
dam sit et felicius. Quare considerandum
est quid sit utrumque et utrum idem
aut si alterum sit casus et for-
tuna, et quomodo in determinatas causas
incidunt. Primum quidem igitur quoniam
videmus aliqua semper que
similiter fiunt, alia autem sic fre-
quenter, manifestum quoniam neutrius co-

causa dicitur fortuna. unde quod
est a fortuna causa est. neque
unum quod est ex necessitate et
semper neque eum quod est sicut
frequenter. sed quia sunt que-
dam extra hec et omnes dicunt
hoc esse a fortuna. manifestum quod
fortuna sit aliquid et casus.
Sed et fortuna fieri et a fortu-
na sic esse scimus. [E]orum autem
que sunt alia quidem propter aliquid
sunt alia quidem non. horum
alia sunt secundum appetitum alia
vero autem non appetitu. ambo autem
sunt in hiis que sunt propter hoc.
quare manifestum est quod in hiis que
sunt secundum necessitatem et in eo
quod est sicut frequenter sunt
quedam circa que contingit
esse quod est propter hoc. sunt autem
propter hoc quecumque utique ab
intellectu aguntur et quecumque
a natura. hec igitur cum secundum
accidens fiant a fortuna dici-
mus esse. [S]icut enim et ens quod est
aliud quidem per se ipsum est
aliud et secundum accidens sic et causam
contingit esse. ut domus qui-
dem per se causa est edificati-
va. secundum accidens autem al-
ba et musica. per se autem causa fi-
nita. per accidens autem causa
infinita. infinita enim utique uni
quod accidunt. [S]icut igitur dictum
est cum in hiis que propter hoc
sunt aliquid fiat secundum ac-

cidens tunc dicitur a casu
et a fortuna. ipsorum autem ad
invicem differentia posterius
determinanda est. [N]unc autem
manifestum sit quod utraque sunt
in hiis que sunt propter hoc. ut
causa accipiendi argentum
venit utique delaturus pecu-
niam si scivisset. venit autem
non huius causa. sed accidit
venire et facere hoc. et hoc est
reportandi gratia. hoc autem
est neque sicut frequenter
ut veniens ad villam neque
ex necessitate. [F]inis autem scilicet
reportatio ipsa causarum non
inest. sed propositorum et ab intellec-
tu dicitur a fortuna venire.
si autem proponens sic veniens aut
aut semper veniens aut sicut
frequenter reportaturus a
fortuna non est. Quare manifestum
quod fortuna causa sit
secundum accidens in hiis que in
minori sunt secundum proposi-
torum que propter hoc sunt. unde
circa idem intellectus et fortuna
est. propositum enim non sine intel-
lectu est. [I]nfinitas igitur causas
necesse est esse a quibus utique fiat
quod a fortuna est. unde
videtur fortuna infinita
esse et immanifesta homini. et est quod
nichil a fortuna videbitur
utique fieri. omnia enim recte dicun-
tur que dicunt de fortuna. quoniam

nabiliter est

nabiliter est quidem et sicut
quod fit a fortuna et secundum
accidens enim fit et est causa secundum
accidens fortuna. Simpliciter autem
nullius est causa for-
tuna. Ut domus quidem e-
dificator causa est; secundum
accidens autem tibicen. Et ve-
nientem ferendi argentum
ipsius causa preter intentionem infini-
te sunt multitudine. Et
videretur aliquid volens
et persequens et fugiens et vi-
surus. Et esse dicere aliquid
extra rationem fortunam rec-
te est. Ratio enim est aut eo-
rum que semper sunt aut eo-
rum que frequenter. Fortuna
autem est que fiunt preter hec.
Quare quoniam infinite sic quidem
sunt cause et fortuna infinita
est. Quamvis tamen aliquis defici-
et in quibusdam: utrumque quidem
contingentes cause utique
fient a fortuna, ut sanitatis
causa est spiritus aut estus
sed non magis deoppilari isto
aut alie causae priores que
sunt causarum secundum accidens.
Fortuna autem bona dicitur
cum bonum aliquid accidit, pra-
va autem cum pravum aliquid;
eufortunium autem et disfor-
tunium est cum magnitu-
dinem habentia sunt hec. Unde
et pravum magnum sive bo-
num magnum accipere est eu-
contingere aut discontin-
gere est. Quoniam sic est dicit intel-
lectus; quod enim est prope
parvum tamquam nichil de-
esse videtur. Quamvis autem
incertum eufortunium ra-
tionabile est. Fortuna autem
incerta est; neque enim sicut
frequenter neque sicut semper
possibile est esse que sunt a fortu-
na nichil. Est quidem igitur
utraque causa quemadmodum
dictum est secundum accidens et for-
tuna et casus in in contin-
gentibus sic neque simpliciter neque
sicut frequenter et eorum que-
cumque utique fiunt propter ali-
quid. Differt autem quoniam ca-
sus amplius est; quod enim est
a fortuna est utique a casu. Hoc
autem non omne a fortuna. Nam
fortuna quod enim est et quod
a fortuna est quibuscumque
bene contingere agere utique
inerit motum. Ideo et necesse
est circa practica
esse fortunam. Signum autem
quoniam fortuna videtur idem
esse felicitati aut prope. Felici-
tas autem quedam operatio
est. Eupraxia enim est. Quare quibus-
cumque non contingit a-
gere neque a fortuna aliquid
facere. Et propter hoc neque inani-
matum nichil nec infans neque

bestia nichil facit a fortuna
quoniam non habet electionem. Neque
enim fortunium neque infortu-
nium inest hiis nisi secundum si-
militudinem, sicut dixit Protha-
rchus bene fortunatos esse la-
pides ex quibus are fiunt, quoniam ho-
norantur, copulati autem ipsorum
conculcantur. Pati autem a
fortuna inerit quodammo-
do et hiis, cum agens ali-
quid circa hec agat a for-
tuna; aliter autem non.
Sed casus et in aliis animalibus in-
est et in multis inanimatorum, ut equus
casu venit quia salvatus est,
quod veniens non salvatus
di autem causa venit. Et tripo-
da casu cecidit; stat quidem
ut causa sedendi, decidit autem non
sedendi causa. Manifestum est quod in hiis que propter
aliquid simpliciter fiunt, cum non
accidentis causa sit extrinseca causa,
causa tunc autem casu dicitur.
A fortuna autem eorum quecumque
a casu fiunt preeligibilium habenti-
bus electionem. Signum autem est
quod vanum dicitur
cum non fiat propter aliquid
illius causa, ut ambulare est causa
dispositionis; si autem non fiat am-
bulanti, frustra dicimus am-
bulasse et ambulacio va-
na est. Tamquam hoc frustra
sit et quod natum est alterius
causa cum non includat id
cuius est causa. Ceptum namque
quoniam si aliquis se lavat quia
non deficit sol, derisio utique erit;
non enim erat hoc propter id. Sic igitur quod
per se est frustra, et non ipsum est
cuius ipsum frustra fiat. Secun-
dum autem non percutiendi causa
lapis, ab eo igitur quod per se na-
tum est cecidit lapis, quoniam
non cadat utique a quodam
et percuciendi causa. Maxime
autem separata est quod for-
tuna est a natura in hiis
que natura fiunt. Cum
et fiat aliquid extra natu-
ram, tunc non a fortuna sed ma-
gis ab eo quod per se fru-
stra est. Est autem duplex. Est
autem et hec quidem altera, diffi-
nimus quidem exteriorum causa, illud
non interius. Quid igitur est fru-
stra et quid fortuna dictum
est et quid differunt ab invi-
cem. Sed in modorum causae in
quibus unde est principium
motus, utrumque ipsorum: aut
enim eorum que sunt natura causa
est, aut eorum que sunt sub
intellectu. Sed multitudo horum in-
finita est. Quoniam autem sunt ca-
sus et fortuna cause horum qui-
bus utique aut intellectus fiet causa
aut natura, cum autem secundum
accidens causa fiet horum ipsorum, nichil
autem est secundum accidens prius

et non est sedendi.

prius est que sunt per se. nichil
enim est ex hoc quod neque secundum
accidens causa prius est ea que
est per se. posterius itaque for-
tuna et casus est intellectu et na-
tura. quare si maxime celi causa
est casus, necesse est et intellec-
tum prius et naturam esse
causam multorum et huius
omnis. Quod autem sunt cause
et quod tot sunt quot sunt mo-
di numero quot esse dicimus
est. tot enim numero quot est propter
quid comprehendere. aut enim
propter quid in quod quid est
reducitur quod est ultimum
ut in immobilibus; aut ut in
mathematicis. in diffinitionem autem com-
mensurati et recti aut alicu-
ius aliorum reducitur ultimum.
aut in movens primum
ut propter quid certaverunt
quia furati sunt. ut alicui
causa ut dicentur. aut in hiis
que fiunt gratia. quod qui-
dem gratia hec tanquam manifestum est.
Quoniam autem cause .iiii. sunt, de o-
mnibus est physici considerare et in
omnibus reducens propter quid de-
monstrabit physice: materiam, speciem,
movens, quod est cuius causa est.
Veniunt autem tria in unum
multotiens. quod quid enim
quid est et quod cuius causa est unum
est. unde motus primum specie ea-
dem est hiis. homo enim generat

hominem. hec reveniunt sepe physi-
cis et omnino quecumque mota mo-
vent. quecumque vero non, non amplius physi-
ce sunt. non enim habentia in se ip-
sis principium motus. in principi-
um motus movent, sed
immobilia sunt. Propter quod tria
negocia sunt: quod quidem circa imm-
obile, aliud circa immobile. il-
lud vero circa mobile incorrup-
tibile, aliud autem circa
corruptibilia. quare propter quid et
in materiam reducenti redditur,
et in eo quod quid est et in primo
movente. De generatione autem causas
hoc modo considerant quod
post aliquid fit et quod pri-
mum fecit aut quod passum est
et sic semper quod consequenter est.
Duplicia autem sunt principia mo-
ventia quorum alterum non physi-
cum est. non enim habet motus prin-
cipium in se ipso. tale autem est
si aliquid movet quod non
movetur, sicut est penitus quod
omnium primum et immobi-
le est, et quod quid est aliquid
est et forma. finis enim est et
cuius causa fit. quare cum natura
propter aliquid est, et hanc oportet
scire. Et penitus reddendum est
propter quid: ut quoniam ex hoc est ne-
cesse est hoc esse. hoc esse autem
aut sicut semper aut sicut
frequenter. et si debet hoc fieri, ut
ex premissis conclusio, et quia hoc erat

hoc est quod aliquid causa esse propter hoc dignius est sic simpliciter non sed ad uniuscuiusque substantiam. Dicendum vero quod primum quoniam natura sunt que sunt propter hoc causa est. Postea de necessario quomodo se habet in physicis. In hanc enim causam inducunt se omnes quoniam calidum huiusmodi est aptum natum esse et frigidum et unumquodque talium hec ex necessitate sunt et fiunt et generata sunt. Et utique et si causam dicunt quamcumque tangentes quod se fugiunt gaudere hic quidem concordiam et discordiam ille vero intellectum. Habet autem dubitationem quid prohibet naturam non propter hoc facere quod facit non et quod potius est sed sicut pluit Iupiter non ut frumentum augmentet sed ex necessitate sua. Sursum enim ductum oportet gelari et congelatam aquam necessitate deorsum ferri. Augeri autem cum hoc fiat accidit frumentum. Similiter autem et si causa alicuius perditur frumentum in area non huius causa pluit ut perdatur sed accidit hoc. Quare quid prohibet sic partes se habere in natura ut dentes ex necessitate oriri hos quidem priores acutos aptos ad dividendum maxillares vero fortes et latos et utiles ad conterendum quoniam non propter hoc facti sunt sed contingere. Similiter autem et de aliis partibus in quibus videtur esse propter aliquid. Ubi quidem igitur omnia accidunt sic sicut si omnia propter hoc fiant, hec quidem salvata sunt ab eo quod per se vanum est et consistencia apte. Quecumque vero non sic perdita sunt et perduntur quemadmodum Empedocles dicit bovigena et viriprora. Ratio quidem igitur qua utitur deficiet aliquis. Et hoc est si aliqua alia est huiusmodi. Sed impossibile est ista hunc modum habere. Hec quidem enim et omnia que sunt natura aut semper fiunt aut sicut frequenter. Eorum vero que sunt a fortuna neque a casu nichil est. Non enim a fortuna neque a casu videbitur pluere multociens in hieme sed forte sub cane. Neque calores sub cane sed in hieme forte. Si igitur aut a casu videntur aut propter hoc esse, si non possibile hoc esse neque a casu neque a per se vano, propter aliquid utique erunt. Sed et natura sunt hec omnia quemadmodum ipsi firmabunt hoc dicentes. Est igitur quidem propter aliquid in hiis que natura fiunt et que sunt. Amplius

in quibuscumque aliquis finis
est huius causa agitur et
quod prius et quod consequenter. Sic
ergo agitur et sic aptum na-
tum est, et sic aptum natum
est unumquodque, si non aliquid
impediat. Sic agitur. Agi-
tur autem propter hoc, et aptum natum
est huius causa. Ut si domus
esset eorum que natura sunt,
sic utique esset facta sicut nunc
ab arte est. Si autem que
natura non solum natura, sed et
arte fierent, similiter utique fieret
quemadmodum apta nata
sunt. Propter hoc ergo alterum gratia al-
terius. Omnino autem ars alia quidem
propter que natura perficit non
potest operari, alia vero
imitatur. Si igitur que sunt
secundum artem propter hoc sunt,
manifestum et que secundum naturam
sunt. Similiter enim se habent ad invi-
cem in hiis que sunt secundum
artem et in hiis que sunt
secundum naturam posteriora ad
priora. Maxime autem manifestum in a-
liis animalibus, que neque arte neque
quesitiva neque deliberativa
faciunt. Unde dubitant qui-
dam utrum intellectu aliquo aut
quodam alio operentur aranee
et formice et huiusmodi.
Paulatim autem et sic procedenti
sic et in plantis apparent proficientia
quedam esse propter finem,

facta ut folia propter fructus
cooperimentum. Quare si et natura
faciunt et propter hoc yrundo ni-
dum et araneus telam et planta
de folia gratia fructuum et ra-
dices non sursum sed deorsum
gratia vegetandi. Manifestum quod
causa huius est in hiis que
natura sunt et fiunt. Et quoniam
quod natura duplex dicitur,
alia quidem sicut materia, alia
quidem sicut forma, finis autem hec
est, propter autem finem alia, hec
hec utique erit causa cuius finis
gratia. Peccatum autem fit et in hiis
que sunt secundum artem. Scrip-
sit enim non recte gramati-
cus et potavit medicus non
recte potionem. Quare manifestum est
quod contingit et in hiis que
sunt secundum naturam. Si igitur
quedam secundum artem in
quibus quod recte fit propter ali-
quid fit, in quibus autem peccatum
fit alicuius gratia agitur, sed
fallitur, similiter utique et in physicis,
et monstra sunt peccata illius
quod propter aliquid fit. In qui-
bus autem peccatum fit alicuius
gratia agitur sed fallitur. Similiter
utique et in phisicis, et monstra
sunt peccata illius quod propter a-
liquid fit. Et in substantiis ergo que
sunt ex principio bovigena
si non ad aliquem terminum et finem
possunt venire, vana est cor-

rupcio principio aliquo fit
sicut nunc inesse inquie. Am-
plius necesse est semen fieri primum
cipium, et non statim animalia. et
molle natum primum est
dum erat semen. Amplius
et in plantis inest propter aliquid
ipsis, minus autem colligitur.
ergo in arboribus fiant longe
num sic vitibus, sic intige-
ne et sic olivipere ut non? in
convenienter est. si tamen oppor-
tet sicud in aliis esse ad
hunc oportet et inesse animalibus
si ut contingit. Ideo et de-
struit sic dicentes natura
sunt et secundum naturam. Na-
tura namque sunt quecumque
ab aliquo in se ipso principio
o continue mota perveni-
ant in aliquem finem. Ab
unoquoque autem non idem in
unoquoque, neque contingens est semper
nec quod si aliquid impedi-
at. Hoc autem quod est cuius
causa et quod est propter hoc fit u-
tique a fortuna sicut dicimus. A for-
tuna autem venit ethnem et
balneatum ut abiit cum
tamquam propter hoc operatur ve-
niens, veniens non propter hoc venit
et hoc secundum accidens est. Fortu-
na namque causa est que sunt
quod secundum accidens sicut et prius
diximus. Sed cum hoc aut sic
frequenter fiat non secundum acci-

dens neque a fortuna est. In
physicis autem semper sic nisi
aliquid impediat. Incon-
veniens autem est non putare fi-
eri aliquid propter aliquid si non vi-
deatur deliberans movens.
Natura, et tamen ars non delib-
erat. Et namque si esset navis in
ligno, similiter utique natura
faceret. quare si in arte est
propter hoc, et in natura inest.
Maxime autem manifestum est cum
aliquis medicatur ipse sibi
ipsi: huic enim assimilatur
natura. Quod quidem igitur cau-
sa natura et sic propter aliquid
manifestum est. Quod autem ex
necessitate est utrum ex condi-
cione est aut simpliciter? nunc
enim opinantur quod est ex
necessitate materie in generatione,
velud si quis putet esse parie-
tem ex necessitate factum. quoniam
gravia quidem deorsum
ferri apta nata sunt, le-
via vero superius. Unde
quod lapides deorsum et fun-
damenta, terra autem supra
propter levitatem, superius et
autem ligna, levissima enim
sunt. Sed non tamen sine his
quidem factum est, non tamen propter h-
nisi sicut propter materiam, sed
causa cooperandi hec sunt
et salvandi. Similiter autem in
omnibus aliis in quibus propter

aliquid est non tamen fiunt
quid limitibus finite. non tamen
propter hoc. sed aut sicut materia
sed propter aliquid est. ut serra
hoc est quia forma eius
talis est. et propter hoc. sed tamen id
quod est causa cuius impossibi-
le est si non ferrea sit. ne-
cesse est ergo serram ferream
esse si aliquid serra erit et opus
illius. ex conditione ergo necessarium;
sed non sicut finis est. in mate-
ria namque necessarium est quod est
cuius causa est in ratione est.
Necessarium autem est in doctrinis
et in hiis que secundum naturam
fiunt quodammodo similiter.
quoniam autem rectum hoc est
necesse triangulum duobus
rectis equales habere. sed non
si hoc illud est. sed et si hoc non
est neque rectum est. Sed in
factum autem propter aliquid est
contrario si finis erit aut
est. quod autem est ante erit
aut est. si autem non est. sic-
ut ibi cum non sit conclusio
principium non erit. similiter et
finis est et cuius est causa
causa principium erit hoc
non actus autem sed rationis. ibi
et rationis. actus autem non est
quasi sicut domus hoc necesse
est aut fieri aut esse aut existere
aut omnem materiam inmitteret
ut lateres et lapides si domus

est. non tamen propter hoc est finis
sed aut aliqua sicut in ma-
teria ipse sunt. neque erit propter hoc.
Omnino autem cum non sint neque e-
rit neque domus neque serra. sed
quod nisi sint lapides. nam
nisi sit ferrum. neque enim
principia insunt nisi sicut
triangulus duobus rectis.
Manifestum ergo est quod necessarium in phisi-
cis quod sit materia dicte
et motus ipsius. et utraque quidem
cause dicte sunt. magis autem
quod est cuius causa. hoc enim
et causa materie est. sed non hoc
finis. Et finis quod est cuius
causa principium est
in diffinitione et ratione sic in hiis
que sunt secundum artem. quoniam
cum domus hoc causa est. sed
oportet fieri et esse ex necessitate. et quoniam sa-
nitas hec est. hec oportet fieri ex ne-
cessitate esse sic. et si homo est
hec sunt. si autem et hec et hec
sane. Forsan autem et in ratione
necessarium est. determinanti namque
opus dividendi. quod autem
divido hoc est. hec autem non erit
nisi habeat dentes hos. hii autem
nisi sint ferrei. sunt enim et in ratio-
ne quedam partes rationis sic
materia. sunt et in ratione
quedam partes rationis
sicut materia.

Quoniam autem na
tura est princi
pium quidem
motus
et status &
mutacionis
scientia autem de natura nobis est
oportet non ignorare quid sit
motus. necesse enim est ignora
to ipso necessarium ignorari
Determinantibus autem de motu
temptandum est eodem modo
aggredi de hiis que consequen
ter sunt. Videtur autem motus
esse continuorum. infinitum
apparet primum in continuo.
unde et diffinientibus conti
nuum contingit plurimum indigere
multotiens ratione infiniti tam
quam infinitum divisibile conti
nuum sit. Adhuc autem sine
loco & tempore & vacuo impossibile
motum esse. manifestum quod est propter
hoc & propter quod omnium sunt communia
& universalia hec omnibus intenden
dum est perscrutantibus &
de unoquoque horum. posteri
or enim de propriis speculatio ea
que de communibus est. Primum autem
sicut diximus de motu. Est quod ali
quid quod endelichia solum
est. aliquid autem potencia et
endelichia. eorum que sunt eo
rum hoc quidem hoc aliquid
est. aliud vero quantum aliud
autem quale & aliorum aliquid

predicamentorum entis similiter. adhuc a
liquid aliud quid secundum quod sup
habundanciam & defectum simili
dicitur. aliud autem secundum
activum aut passivum. & omnino mo
tivum & mobile. motivum enim
mobilis est motivum & mobile est
motum a mobili est. Non est autem
motus preter res. mutatur enim
semper id quod mutatur aut
secundum substanciam aut secundum quantita
tem aut secundum qualitatem aut
secundum locum. Commune autem in
hiis nullum est accipere ut
diximus. quod neque hoc neque quantum
neque quale sit neque aliorum predica
mentorum nullum. quare neque mo
tus neque mutatio nullius
erit preter ea que dicta sunt cum
nichil sit preter predicta. Unum
quodque autem dupliciter in
est omnibus ut hoc aliquid
aliud quidem est forma ipsius
aliud vero privatio. & secundum quali
tatem hoc quidem album
illud vero nigrum & secundum
quantitatem aliud perfectum
aliud vero imperfectum. simili
ter autem et secundum loci mutationem
hoc quidem sursum illud vero de
orsum. aut illud quidem le
ve illud autem grave. quare motus
& mutationis tot sunt
species quot & entis. Diviso autem
secundum unumquodque genus
hoc quidem endelichia est

aut potentia. potentia exi-
stentis endelechia secundum quod
huiusmodi est motus. ut alterabilis
quidem inquantum alterabile altera-
tio. augmentabilis autem et eius quod oppo-
siti decrementi. nullum enim
commune nomen utrisque. augmen-
tum et decrementum. generabilis
autem et corruptibilis generatio et cor-
ruptio. loci mutabilis loci
mutatio. Quod autem hoc
sit motus ab hinc manifestum est.
Cum enim edificabile inquantum
huiusmodi ipsum dicimus esse actu. fit et
edificatur. et hoc est edifica-
tio. similiter autem et doctrinatio et
medicatio et volutatio et sal-
tatio. et adolescentia et senec-
tus. Quoniam autem quedam sunt
potentia et endelechia non sunt autem
secundum idem. sed ut calidum quidem
potentia frigidum autem endelechia. mul-
ta iam autem agunt et pati-
untur adinvicem. omne enim erit
simul activum et passivum. quare
et movens phisice mobile. omne
enim huiusmodi movens movetur et ip-
sum movetur. Videtur quidem qui-
busdam omne movens moveri.
sed de hoc quidem ex aliis erit ma-
nifestum quomodo se habet. Est enim quo-
dam movens et immobile.
Sed potentia existentis cum endelechi-
a sit agatur aut ipsum aut
aliud inquantum mobile
est. motus est. Dico

autem inquantum sic. Est enim es
potentia statua. sed non eris endelechia in quan-
tum es motus est perfectio.
Non enim idem est eri esse et potentia mo-
bili alicui. cum si idem sim-
pliciter et secundum rationem esset. utique in-
quantum eris endelechia mo-
tus esset. non est autem idem quemad-
modum est. Manifestum autem in con-
trariis. posse namque sanari et
posse laborare alterum est. et e-
nim utique laborare aliud et sa-
nari idem esset. sed subiectum et sa-
nabile et infirmum sive humor sive san-
guis sit tangit unum et idem est.
Quoniam autem non idem est sicut neque
color idem et visibile. et potentie in-
quantum potentie endelechia.
manifestum quod hec motus sit.
Quoniam quidem igitur hic sit et quod
accidit tunc moveri cum sit en-
delechia hec et neque prius neque poste-
rius manifestum est. contingit enim
unumquodque aliquando quidem opera-
ri aliquando autem non. ut edifica-
bile inquantum edificabile
est. quia edificabilis actus
inquantum edificabile edi-
ficatio est. aut enim edificatio
actus aut actu domus. sed
cum domus sit edificabile
non erit amplius. edificatur autem
edificabile. necesse igitur edifi-
cationem actum esse. edificatio
autem quidam motus est. et
vero eadem convenit ratio et in aliis

motibus. Quod autem bene dic-
tum sit manifestum est ex hiis que a-
lii de ipso dicunt, et ex eo quod non
est facile diffinire ipsum aliter.
Non enim motum in alio genere
potest aliquis ponere. Manifestum
intendentibus est quemadmodum
quidam ponunt ipsum alterita-
tem et inequalitatem et quod
non est dicentes esse motum; quo-
rum nullum necesse est moveri,
neque si altera sint, neque si ine-
qualia, neque si non sint. Neque mu-
tatio in hec neque ex hiis
magis est quam ex oppositis.
Causa autem in hiis est ponere quod
indeterminatum quid videtur
esse motum. Alterius autem co-
ordinationis principia ex eo
quod sunt privativa sunt
indeterminata. Neque enim hoc neque
alterum hii neque nullum ipsorum
neque aliorum aliquod predi-
camentorum. Videtur autem indeter-
minatus motus esse, quia neque in
potentiam eorum que sunt neque in actum
est ponere ipsum. Neque enim possi-
bile esse quantitate movetur ex
necessitate, neque quod actu
quantum est; et motus qui-
dem actus videtur esse imperfectus
autem. Causa autem est quoniam imperfec-
tum est possibile cuius est actus
motus. Et propter hoc ergo difficile est
ipsum accipere quid sit. Aut
enim in privationem ponere necesse est

aut in potentiam, aut in actum
simpliciter; horum autem nul-
lum videtur conveniens.
Relinquitur ergo predictus modus,
actum quendam quidem esse,
sed actum qualem diximus, di-
ficile autem videre, contingen-
tem esse. Movetur autem et
movens physice sicut dictum
est omne, cum sit potentia
mobile, et cuius immobili-
tas quies est. Cui enim motus
inest, huic immobilitas quies
est. Ad hoc enim agere
quatenus huiusmodi est ipsum movere
est. Hoc autem facit tactu, quare
simul et patitur. Unde motus
actus mobilis est inquantum
est mobile; accidit autem hoc
tactu motivi, quare simul est
et patitur. Species autem semper
est in movente aliqua, movens
aut hoc aliquid, aut quale
aut quantum, que erit prin-
cipium et causa motus, cum
moveat, ut actu
homo ex potentia existente homine
hominem. Dubium autem esse in
manifestum est quod est motus in mo-
bili; actus enim huius est ab
hoc; et motivi actus non alius est;
oportet enim eius actum
utriusque. Mobile quidem enim est
in ipso posse, movens autem
in ipso agere; sed actum est mo-
bilis. Quare unus utriusque actus.

sicut idem spatium est unum ad duo et duo ad unum, et ascendens et descendens per idem spatium. Haec quidem enim unum, ratione autem non una. Similiter autem est et in movente et moto. Est autem dubitatio rationabilis. Necesse enim esse quendam actum et activi et passivi. Hoc quidem enim actio, illud autem passio. Opus autem et finis huius quidem est actus, illius autem passio. Quoniam igitur utrique sunt motus, si quidem altera in aliquo sunt. Aut enim utraque in patiente et moto sunt, aut [illegible] dico quod tantum in[illegible], aut actio quidem in agente, passio autem in patiente. Si autem oportet et hanc actionem vocare equivoce, verum si sic sit, est motus in movente erit. Eadem enim ratio est et in movente et in moto. Quare omne movens movebitur, aut si non, prius non movebitur. Si autem utrique in moto sunt et in patiente, et activo et passivo, et doctio et doctrina cum duo sint, in addiscente. Primum quidem actus uniuscuiusque non in unoquoque erit, postea inconveniens est duos motus simul moveri. Quedam namque erunt alterationes due unius et in unam speciem. Sed impossibile est. Sed unum erit actus. Sed irrationabile est duorum alteritatem specie unum et eundem esse actum. Et erit quod doctio et doctrina idem sit, et actio et passio, et docere cum addiscere idem, et agere cum pati. Quare docentem necesse est addiscere et agentem pati. Aut neque alterum actum in altero esse inconveniens est. Est enim doctio et doctrina actus et in quodam, cum non decisus sed continuus in hoc. Neque unum duobus prohibet idem eundem esse, non sicut esse idem, sed sicut est quod potentia agentis. Neque necesse est docentem addiscere, neque si pati et agere idem est, non tamen tamquam rationem esse unam quod quid erat esse dicentem, sicut tunicam et indumentum, sed sicut est via a Thebis ad Athenas et ab Athenis ad Thebas, quemadmodum dictum est prius. Non enim omnia eadem insunt quolibet modo eisdem, sed tantum quibus esse idem est. At vero nec si doctio doctrine idem, et addiscere cum docere idem sit, velut si spatium unum distantium sit et distare hinc illuc et inde huc unum et idem est. Omnino autem dicere est neque doctio cum doctrina est idem, neque actio cum passione proprie est, sed cui insunt haec motus. Hoc enim huius in hoc et huius hoc actum esse

[illegible]

tione alteratum est. Quod quidem igitur sit motus manifestum et secundum quod dicitur. Non enim immanifestum quomodo dicetur unaqueque species ipsius: alteratio enim quod alterabile est, inquantum alterabile est actus. Amplius notius est quod potentia activi et passivi est simpliciter et iterum secundum unumquodque, ut edificatio et medicatio. Eodem autem modo et de aliis motibus dicetur unusquisque.

Quoniam autem est de natura scientia quid est magnitudines et motum et tempus, quorum unumquodque necesse est aut finitum aut infinitum esse, si vero non omne infinitum aut finitum, ut passio aut punctum aut motum; fortasse enim nullum talium necesse in altero esse; conveniens utique erit de natura negociantem considerare de infinito, si est aut non, et si est, quid est. Signum autem est quod sit propria speculatio de ipso: omnes enim qui videntur digne tetigisse huiusmodi philosophiam fecerunt sermonem de infinito, et omnes tamquam principium quoddam ponunt entium; quidam quidem sicut pythagorici et Plato per se, non sicut accidens alicui alteri, sed substantiam ipsum esse infinitum, preter quod pythagorici quidem in sensibilibus (non enim separabilem faciunt numerum), et esse quod extra celum infinitum; Plato autem extra quidem nullum esse corpus, neque ideas, eo quod nusquam esse ipsas, infinitum quidem et in sensibilibus et in illis esse. Et hi quidem infinitum esse parem; hic enim comprehensum et ab impari terminatum tradere entibus infinitatem; signum autem esse huius quod accidit in numeris; circumpositis enim gnomonibus circa unum et extra, aliquando quidem aliam fieri speciem, aliquando autem unam. Plato autem duo infinita, magnum et parvum. Qui autem de natura, omnes subiciunt alteram naturam infinito eorum que dicuntur elementorum, ut aquam aut aerem aut medium horum. Finitorum autem facientes elementa nullus infinita facit; quicumque autem infinita faciunt elementa, quemadmodum Anaxagoras et Democritus, hic quidem ex omeomeriis, hic autem ex omni seminum figurarum, tactu continuum infinitum esse dicunt. Et hic quidem quodlibet partium esse mixtum similiter toti, eo quod videre quodlibet ex quolibet fieri. Hinc enim videtur dicere simul aliquando omnes res esse, ut hec caro et hoc os, et sic quodlibet; et omnia ergo et simul; principium enim non solum in unoquoque est discretionis

[illegible]

[illegible]

sed omnium est. Et hoc ex infinito fit corpore omnibus et in esse, sicut proprie quia non simul, sed quoddam principium in esse omnis cuius quod fit. hoc autem est unum quem ille vocat intellectum. agit autem ex principio quodam operatur congregans. quare necesse est simul aliquando omnia esse et incipere moveri aliquando. Democritus autem nullum alterum ex altero fieri primorum dicit. sed tamen ipsum commune corpus omnium esse principium, magnitudine secundum partes et figuras differens. quod quidem convenienter sit physice speculatio ostendit manifestum. Rationabiliter autem et principium ipsum ponunt omnes. neque enim frustra possibile est ipsum esse, neque aliam ipsi inesse potentiam nisi sicut principii. omnia enim aut principium aut ex principio. infiniti autem non est principium. esset enim ipsius finis. Amplius autem et ingenitum et incorruptibile quod quidem sit. necesse est accipere finem, et finis omnis corruptionis. quare sicut dicimus non huius principium, sed hoc aliorum videtur esse et continere omnia et omnia gubernare, sicut affirmant quicumque faciunt esse infinitum alias causas, ut intellectum aut amicitiam; et hoc esse divinum. immortale enim et incorruptibile est, sicut ait Anaximander et plurimi physiologorum.

Esse autem aliquid infinitum fides est ex quinque maxime utique contingere intendentibus: ex tempore (hoc enim infinitum) et in magnitudinibus divisione. utuntur enim et mathematici infinito. Amplius sic utique non deficere generationem et corruptionem, si infinitum sit unde aufertur quod fit. Amplius quod finitum semper ad aliquid finiri. quare necesse est nullum esse finem, si semper finire necesse est alterum ad alterum. Maxime autem et maxime principale est, quod communem facit dubitationem omnibus: in intelligendo enim quod non deficere videtur, infinitus videtur esse et numerus et mathematice magnitudines et quod est extra celum. Infinito autem ente quod extra, et corpus infinitum videtur esse et mundi. quid enim magis vacui hic quam ibi? quare si vere vacuum singulariter, et ubique esse magnitudinem. simul autem et si vacuum est et locus infinitus, et corpus infinitum necesse est esse. contingere enim et esse nihil differt in perpetuis.

Est autem dubitationem de infinito consideratio. et enim non esse ponentes

multa impossibilia accidunt esse.
Amplius autem quaerat esse infinitum
sicut genus sicut linea aut sicut
actio per se aut natura
aut neutrum. Sed magis iam
nunc infinitum est et infinita
multitudine. Maxime autem est
physici considerare si est mag-
nitudo sensibilis infinita. Primum
igitur determinandum quot modis
dicitur infinitum. Uno quidem
igitur modo quod impossibile est transi-
re eo quod non aptum
est transire, ut est vox in-
visibilis. Aliter autem trans-
itum habens imperfectum, aut ap-
tum natum est sic et tamen non
habet exitum aut finem. Amplius
infinitum omne aut secundum ap-
positionem aut secundum divisionem aut
utroque. Separatum quidem
igitur esse infinitum a sensibilibus
cum ipsum aliquid sit infini-
tum non possibile esse. Si enim nec-
que magnitudo neque multi-
tudo, substantia autem ipsum est in-
finitum et non secundum accidens,
indivisibile erit. Divisibile
enim aut multitudo est
aut magnitudo. Si autem in-
divisibile est, non infinitum
est nisi sicut vox invisibilis.
Sed neque sic dicunt esse affirman-
tes esse infinitum, neque nos quae-
rimus sed sicut intransibile.
Si autem secundum accidens est infinitum

non erit utique elementum eorum quae
sunt secundum quod est infinitum,
sicut neque invisibile locutionis,
vox tamen invisibilis est. Amplius
quomodo contingit ipsum esse aliquid
infinitum, si neque est et
numerum et magnitudinem quorum
est per se passio quaedam
infinitum. Adhuc enim minus
necesse est esse aut secundum numerum
aut secundum magnitudinem.
Manifestum autem est quod non con-
tingit esse infinitum sicut actu
ens et sicut substantiam et principium.
Erit enim quodlibet ipsius acceptum
infinitum si partibile est.
Infinito namque esse et infinitum
idem est, si vere substantia infini-
tum est et non de subiecto. Quare
aut indivisibile est aut in
finita divisibilia. Multa autem
infinita esse idem impossibile est.
At vero sic actu erit pars
sic et infinitum infinita, siquidem
substantia est principium. Impar-
tibile igitur et indivisibile erit.
Sed impossibile est actu infinitum,
quantitatem enim aliquam ne-
cesse est esse. Secundum igitur accidens
est infinitum. Sed sic est dictum
est quod non contingit ipsum
dicere principium, sed illud cui
accidit, aerem aut par. Quare
inconvenienter utique contingit
loquentibus illud dicentes sicut Py-
thagorici dicunt. Simul enim substantiam fa-

sunt infinitum et partium
Sed forsitan quidem hec universalior
quam magis si contingit infini-
tum et in mathematicis esse et in in-
telligibilibus et in nullam habentibus ma-
gnitudinem. Nos autem
intendimus id de sensibili-
bus et de quibus facimus methodum
utrum in ipsis est aut non
est corpus infinitum in aug-
mentum. Logice volentibus
quidem igitur speculantibus ex his
videbitur utique infinitum
non esse. Si enim corporis ratio est
quod planitie determina-
tum est, non utique erit corpus
infinitum neque intelligibile
neque sensibile. At vero neque nume-
rus est sic separatus et infini-
tus. Numerabile enim numerus est aut
habens numerum. Si igitur numerabile con-
tingit numerare et transire,
utique pertransire ergo infinitum. Physi-
ce autem magis considerantibus
ex his: neque enim possibile est esse com-
positum neque simplex. Com-
positum quidem igitur non erit infinitum
corpus si finita elementa sunt multi-
tudine. Necesse est enim plura esse et adequari
semper contraria et non esse
unum eorum infinitum. Si namque
quantumcumque deficiat potentia
que in utroque corpore est
ab altero, ut si igitur fini-
tus sit aer, aut infinitus est,
aut excellat igitur equivalens ae-

re potentia quantumcumque multi-
plicatus, solum autem numerum habens
eum, manifestum est quod infinitum
excellet et corrumpet finitum.
Unumquodque autem infinitum
esse impossibile est. Corpus enim est quod undique
habet dimensionem, in-
finitum autem in infinitum distans
est, quare infinitum corpus ubi-
que erit distans in infinitum.
At vero neque unum et simplex esse
contingit infinitum corpus,
neque sicut dicunt quidam quod est
preter elementa ex quo hec generant,
neque hoc simpliciter. Sunt enim qui-
dam qui hoc faciunt infini-
tum, sed non aerem aut aquam, qua-
tenus non alia corrumpantur ab
infinito ipsorum. Habent enim ad invi-
cem contrarietatem, quorum aer quidem
humidus, aqua autem frigida, ig-
nis vero calidus; quorum si esset u-
num infinitum, corrumperent
utique iam alia. Nunc autem dicunt
infinitum alterum esse ex quo
hec sunt. Impossibile autem est esse
hoc, non quod infinitum. De hoc
enim dicendum quoddam commune et de omni
similiter aere et aqua et quoli-
bet. Sed quia non est tale corpus sen-
sibile preter vocata elementa. Omne
enim ex quo est resolvitur
utique in hoc, quare et utique esset
preter aerem et ignem et aquam
et terram. Nichil autem videtur,
quare ignem neque aliorum elementorum unum

nullum infinitum contingit esse
aliquid. Omnino autem et manifestum quod
infinitum sit aliquod ipsum
impossibile est esse esse. et si infinitum
sit aut esse aut si unum sit
erat velut dicitur omnia simul aliqui
nem. Eadem autem ratio et de
uno est ut faciunt quidam physi
ci. omne namque mutatur
ex contrario in contrarium
ut ex calido in frigidum. Amplius
de omni et ex hinc considera
re si contingat aut non con
tingat corpus esse infinitum
sensibile. Quod autem omnino
impossibile est corpus esse infinitum
sensibile ex hiis manifestum est.
Aptum enim est natum omne
sensibile alicubi esse et locus
alicuius est unus eiusdem et to
tius partis et omnis est. ut totius
quidem terre et unius glebe et
ignis et scintille. Quare si similis
eiusdem speciei immobile erit
aut in motu semper. Et tamen
impossibile est. quid enim magis
deorsum aut sursum aut
ubi. Dico autem si gleba sit a
licubi ibi movebitur aut ibi
manebit. locus enim infinitus
erit sibi et proximum corporis.
utrumque ergo continet totum lo
cum aut quomodo. que ergo et quod
mansio et motus ipsius. aut
ubique manebit. non ergo mo
vebitur. aut ubique movebitur:

non ergo stabit. Si autem dissimile
est et omnis dissimiles et loca
sunt. et primum quidem non unum
corpus omne est si autem contingen
do. postea infinita aut erunt
aut finita specie. et finita qui
dem non esse possunt. Erunt
enim quidem alia finita. alia vero
non. et omne infinitum est.
Et impossibile est quod unum
eorum sit infinitum ut ignis
et aqua. corruptio huiusmodi
contrariis esset. sicut dictum
est prius. et propter hoc nullus u
num finitum et infinitum
ignem fecit aut terram physi
ologorum. sed aut aquam aut
aerem aut horum medium: quia
et locus uniuscuiusque manife
ste erat et determinatus. hec autem
in duas partes maniantur in
sursum et deorsum. Si autem
infinita et simplicia sunt et
loca infinita erunt et erunt elementa in
finita. Si autem hoc impossibile est:
loca finita sunt. et totum
finitum esse necesse est. Impossibile
namque est non comparari lo
cum et corpus. neque enim locus omnis
maior est quam quantum simul
contingit corpus esse. sed et
neque infinitum erit corpus. neque
corpus maius est quam locus. Aut
enim vacuum erit aliquid. aut
corpus nusquam aptum na
tum esse. Anaxagoras autem inconve

∴ Com. [illegible]

inmittente dixit de infiniti man-
sione. Firmare enim ipsum se ipsum
dicit infinitum. Hoc autem quia in
se ipso est: aliud enim nichil con-
tinet, tamquam utique ubi aliquid
sit, aptum natum ibi esse.
Hoc autem non est verum. Est enim
utique aliquid alicubi vi et non
ubi aptum natum est. [S]i-
quidem igitur quia maxime non movetur
totum. In se ipso namque firma-
tur et in se ipso est, immo-
bile esse necesse est. Sed quia non ap-
tum natum sit moveri, dicendum
est. Non enim sufficienter est sic
dicentem evadere. Sic enim utique
et quodlibet aliud non moveri,
sed aptum natum est nichil
plus. Quoniam terra non fertur
neque si infinita esset, fertur,
cohercita est a medio. Sed
non manebit in medio quia
non est aliud ubi feratur,
manebit in medio. Sed quia sic
apta nata est. Sic [...] di-
cebit utique dicere quod firmat
se ipsam. Si igitur neque in terra
hec causa est, cum sit infinita,
neque quia gravitatem habet, gra-
ve autem manet in medio, sed
et infinitum non maneat in
se ipso propter quandam aliam causam,
sed non quia infinitum est et non
quia firmat ipsum se ipsum. Simul
autem manifestum est et si sit quecumque
pars indigeat manere. Sic

et infinitum in se ipso manet
se firmans, sic et si quelibet accipi-
atur pars, in se ipsa manebit.
Totius enim et partis similes sunt
loci, sicut terre totius et glebe de-
orsum, et omnis ignis et scin-
tille sursum. Quare si infiniti lo-
cus est in se ipso, et partis idem
est. Manet igitur in se ipso. [O]mnino (Omnino)
autem manifestum est quod impossibile est si-
mul dicere infinitum corpus et lo-
cum quendam esse corporibus,
si omne corpus sensibile aut
gravitatem habet aut levitatem,
et si grave quidem est in medio
habet naturalem ferri, si vero
leve sursum. Necesse est et in-
finitum corpus. [I]mpossibile autem
est aut omne in utrumque, aut
medium autem utrumque sus-
tinere. Quomodo enim dividetur autem?
aut infiniti erunt hoc quidem
sursum, illud autem deorsum
aut ultimum aut medium?
[A]mplius omne corpus sensibile in loco,
loci autem species et differentie sursum
aut deorsum, ante et retro,
dextrorsum sinistrorsum.
Et hec non solum ad nos et po-
sitione sunt, sed in ipso toto de-
terminata sunt. Impossibile est infini-
to esse. Hoc esse simpliciter si impos-
sibile locum esse infinitum, in loco
autem omne corpus, impossibile est infi-
nitum esse aliquod corpus. [A]t ve-
ro quod alicubi est in loco,

et quod in loco: aliquando est
sursum quantitatem finite
esse infinitum. quantum tamen
erit in dicibilium aut
contrarium. hoc autem sursum et de-
orsum. sic in loco quod ali-
cubi est. hoc autem sursum
aut deorsum aut aliqua
distantia que sunt sex.
horum que impossibile quoddam in his
infinitum est. Quod quidem
igitur actu corpus non sit infi-
nitum. manifestum est. Quod autem
si non sit infinitum simpliciter
multa impossibilia accidere mani-
festum est. tempus enim erit quod
principium et finis. et mag-
nitudines non divisibiles
in magnitudines. et numerus non
erit infinitus. Cum autem
determinatum sit neutrum videtur
contingere. ob hoc mediatore
quod sic quidem est sic vero
non est. Dicitur igitur esse aliud
quidem potentia aliud vero actu. et in-
finitum quidem est appositione. est
autem et ablatione. magnitu-
do autem quod quidem secundum ac-
tum non sit infinitum dictum
est. divisione autem est. non enim dif-
ficile est perimere lacionas
lineas. relinquitur igitur potentia esse
infinitum. Non oportet autem hoc potentia
esse infinitum accipere. sicut si pos-
sibile sit hoc statuam esse sic et e-
rit hoc statua. sic aliud

infinitum quod erit actu.
Sed quoniam multipliciter est esse quemadmodum
dies est et agon. eo quod
semper est aliud et aliud.
sic et infinitum est. et enim
in his est et actu et potentia esse. olim-
pia enim erunt et in hoc quod
possunt agones fieri et in eo
quod fiunt. Aliter autem
in tempore manifestum est et infinitum
et in hominibus et in divisione mag-
nitudinum. omnino quidem enim
sic est infinitum in eo quod semper
aliud et aliud accipiendo
et acceptum quidem semper esse
finitum. sed semper alterum et
alterum esse. quare non infinitum
oportet accipere sicut hoc aliquid
ut hominem aut domum. sed
sicut dies et agon quibus esse non
sicut substantia quedam est factum.
sed semper in eo quod fit aut
in corruptione finitum
est. sed semper alterum post al-
terum. Sed in magnitudi-
nibus quidem permanente accep-
to hoc accidit. in hominibus
autem et tempore corruptis sic quidem
ut non deficere. Quod autem
est secundum appositionem idem quo-
dammodo est et quod est secundum di-
visionem. infinitum enim secundum ap-
positionem fit in eo quod cum mediatur
quantum enim dividitur contingit
accidere infinitum. in
positum videtur ad determinatum.

infinitum et in magnitudine si accipiens aliquid determinatum accipiat eadem ratione non eandem magnitudinem aliquam accipiens non transibit infinitum. Si vero sic augmentet rationem ut semper aliquam eandem sic accipere magnitudinem transibit, propter id quod omne finitum removetur a quolibet finito. Aliter quidem igitur non est. Sic autem est infinitum potentia quidem et divisione et actu autem est sicut et dicimus diem esse et agona. Et potencia est sicut materia, et non per se sicut finitum. Et secundum appositionem igitur sic infinitum potentia quod idem esse dicimus quodammodo esse ei quod est secundum divisionem. Semper enim aliquid extra est accipere.

Non tamen excellit determinatam magnitudinem, sicut excellit omnem determinatam in divisione et erit minore. Quare autem excellere omne secundum appositionem neque potentia possibile est esse, si non est secundum accidens actu infinitum sicut dicunt philosophi esse corpus extra mundum, cuius substantia aer aut aliquid aliud huiusmodi infinitum est. Sed si non possibile est esse infinitum actu corpus sensibile, sic manifestum est quod neque potentia erit secundum appositionem, nisi sicut dictum est econtrario divisioni. Nam et Plato propter hoc infinita duo fecit quod in augmentum videtur excellere infinitum esse, et in divisione. Faciens tamen duo non utitur: neque enim in numeris secundum divisionem infinitum est, unitas enim minimum est, neque in augmentum, usque enim ad x facit numerum.

Accidit autem contrarium infinitum esse quam sicut dicunt. Non enim cuius nichil est extra sed cuius semper aliquid extra est hoc infinitum est.

Signum autem est: et enim anulos infinitos esse dicunt non habentes palam, quia semper aliquid est extra accipere, secundum similitudinem quandam dicentes, non tamen proprie. Oportet enim hoc esse et non aliquid idem accipi; in circulo autem non fit sic, sed semper quod est consequens solum alterum est. Infinitum quidem igitur hoc est cuius quantitatem accipientibus semper aliquid est accipere extra.

Cuius autem nichil est extra hoc est perfectum et totum. Sic enim diffinimus totum, cui nichil abest, ut hominem totum aut archam. Sicut autem singulare sic quod est proprie totum cuius nichil est extra; cuius autem absentia est extra, non omne est, cuius absentia, tot

aut totum et perfectum aut idem prope
aut propinquum secundum naturam
est. perfectum autem nichil non
habet finem. finis autem terminus est.
Unde melius opinandum parme-
nidem dicere melisso. hic enim
infinitum totum dicit, ille
autem finitum totum, equaliter
finitum a medio equale pugnans.
non enim sic linum lino est conti-
nuare omni et toti infinitum.
Illinc enim accipiunt dignitatem de
infinito quod est omnia continens
et omnia in se habens. ex eo quod quan-
dam similitudinem habet cum toto.
est enim infinitum magnitudinis
perfectionis materia. et quod potentia
totum est, actu autem non. Divi-
sibile autem et in diminutionem et in op-
positam appositionem totum et
finitum non secundum se sed secundum
aliud. et non continet sed contine-
tur inquantum est infinitum.
Unde ignotum est inquantum est infini-
tum; speciem enim non habet materia. Quare ma-
nifestum est quod magis in par-
tis ratione sit infinitum quam in toto;
pars enim materia est totius sicut
es statue. Quoniam si continet
in sensibilibus et in intelligibi-
libus magnum et parvum, oporte-
bat continere intelligibilia.
Inconveniens autem et impossibile
est ignotum et indeterminatum
continere et determinare. Secundum
rationem autem accidit et quod est secundum
appositionem non esse videri infinitum
sic quod omnem ex-
cellat magnitudinem, in
divisione autem esse videtur. Con-
tinetur autem sicut materia in-
tus infinitum, continet autem
species. Rationabiliter autem
est in numero quidem in minimo esse
in minimum terminum, in plus autem
excellere omnem multitudinem,
in magnitudinibus autem
contrarium est: in minimum
quidem excellere omnem, in plus
autem non esse magnitudinem. Causa autem
excellit omnem magnitudinem,
sed in plus non esse magni-
tudinem infinitam. Causa autem
est quod unum est indivisi-
bile, cum sit unum, unum
sit, ut homo unus homo et non
multi. Numerus autem unum plura et
quanta quedam. Quare necesse est
stare in indivisibili. Duo enim
et tria denominativa nomina sunt,
similiter autem et aliorum numerorum
unumquodque. In plus autem
semper intelligere est; infinite enim
sunt dichotomie magni-
tudinis. Quare potentia quidem est, actu
vero non est. Sed semper excel-
lit acceptum omnem determina-
tam multitudinem. Sed non
separatus est hic numerus a dicoto-
mia, neque manet infinitas, sed
fit sicut et tempus et numerus temporis. In
magnitudinibus autem contrarium

est. dividitur enim in infinita con-
tinuum. In magnitudine autem non est
infinitum. quantitatum enim con-
tingit posse esse et actu contin-
git tantum esse. quare cum nulla est
infinita magnitudo sensibi-
lis non contingit omnem ex-
cellenciam esse definite in
magnitudinis. esset enim utique a-
liquid celo maius. Infinitum
autem non est idem in motu et
in magnitudine et tempore tanquam
una quedam natura. sed
posterius dicitur et prius. ut
motus quidem quia prior est mag-
nitudo in qua movetur et
alteratur aut augmenta-
tur. tempus vero propter motum. nunc quidem
utimur sic. posterius autem
temptabimus dicere et quid est
unumquodque. et propter quid omnis
magnitudo sit in magni-
tudines divisibilis. Non
removet autem ratio mathematicos a
consideratione auferens sic
esse aliquid infinitum quod in
actu sit in augmentum
intransibile. non enim sic indi-
gent infinito in utuntur.
sed solum esse quantumcumque volunt
finitum. magnitudinem autem est magni-
tudinem eandem est secari quo-
niam quantamcumque magnitu-
do sit alteram. quare ad demonstran-
dum quidem nichil inclinat differt
esse autem in existentibus erit mag-

nitudinibus. Quoniam autem cause
divise sunt quadrupliciter, mani-
festum est quod sic materia
infinitum est causa. et quod
esse quidem ipsius privatio est
per se autem subiectum continuum
divisibile est et sensibile. Vi-
dentur autem et omnes alii sic in-
utentes infinito. unde et incon-
veniens est continens facere ip-
sum non contentum. Reliquum
autem aggredi est secundum quas ratio-
nes infinitum esse videtur non
solum potentia sed sicut de-
terminatum est. alia enim quidem
ipsorum non necessaria est sunt. alia
autem quasdam habent veritatis con-
trarietates. Neque enim ut gene-
ratio non deficiat necessarium in-
finitum esse corpus sensibile
actu. contingit enim alterius
corruptionem alterius generationem
esse cum omne finitum sit. Amplius
tangere et includere alterum est.
hoc enim quidem ad aliquid et
alicuius est. tangere enim omne a-
liquid et finitorum alicui contin-
git. finitum autem non ad aliquid
est. nec tangere tangenti con-
tingens est. Intelligere autem cre-
dere inconveniens. non enim in
re habundancia et defectus est
sed in intelligencia. unumquodque enim
rerum intelligit aliquis multipli-
catum in seipso augmentantem
in infinitum. sed non propter hoc extra

mutuam aliquid est. aut esse
continuitatem magnitudinem
sunt quam prestet aliquam. si-
cut hoc est. hoc autem acti-
tus autem et motus infinita sunt
infinita non permanente ac-
cepto. magnitudo vero neque
divisione in infinitum neque in
augmentatione est infinita.
Sed de infinito quomodo est et quomodo non
est et quid dictum est.

Similiter autem
esse necesse phy-
sicum et de lo-
co sicut de
infinito cog-
noscere si
aut non et quomodo est aut quid
est. Omnes enim que sunt esse
opinantur esse alicubi. quod vero
non est nusquam esse. ubi
enim est tragelaphus aut spin-
gx. Et de motu quod qui-
dem communis est maxime et ma-
xime proprius secundum locum quem
vocamus loci mutationem.
Habet autem multas dubitationes quid
forte sit locus. non enim idem
videtur considerantibus ex
omnibus que sunt. Amplius
neque habemus ab aliis nichil
neque ante quesitum neque dubitatum
existimatum est in ipso de hoc.
Quod quidem igitur locus sit vi-
detur manifestum ex transmutati-
one. ubi namque est nunc aqua

hinc exeunte sicut ex vase
rursum aer inest. Aliquando autem
eundem locum habet aliud
aliud corporum continet hoc.
ab alio autem que fiunt et mu-
tantur alterum omnibus esse
videtur. In quo enim aer est
nunc aqua in hoc prius erat
quare manifestum est quod erat lo-
cus aliquid et receptaculum
alterum ab utrisque in quod
et ex quo mutatum est. Ad-
huc autem loci mutationes
physicorum corporum et simplicium
ut ignis et terre et talium non
solum ostendunt quod a-
liquid est locus, sed quia et ha-
bet quandam potentiam locus. fer-
tur enim unumquodque in suum
locum non prohibitum. hoc
quidem sursum. illud vero de-
orsum. Hee autem loci partes
et species sursum et deorsum et
relique sex distantiarum. Sunt
autem hec non solum ad
nos. et dextrum et sinistrum
cum et sursum et deorsum. Nobis
enim non semper idem
sed secundum positionem ut convertamur
fit. unde idem multo-
ciens dextrum et sinistrum
sursum et deorsum et ante
et retro. In natura autem deter-
minatum est seorsum unumquod-
que. Non enim quodcumque contingit
sursum est. sed ubi fertur

ignis et leve. sursum autem et deorsum
non quia contingit sed in ip-
sa natura differunt. sed ter-
tia sunt non tantum quia posi-
tione solum sed potentia.
Ostendunt autem et mathematica
cum non sunt in loco. tamen se-
cundum positionem nobis habent dextra et
sinistra. quare solum est intel-
ligere positionem ipsorum non in natura ha-
bentium unumquodque horum.
Amplius vacuum asserentes
esse locum dicunt. vacuum enim
locus erit privatus corpore.
quod quidem igitur est aliquid lo-
cus preter corpora et omne corpus
sensibile in loco per hoc ali-
quis accipiat. Videbitur autem et He-
siodus recte dicere primum
faciens chaos. dicit igitur om-
nium primum chaos esse fac-
tum. sed postea terram lata-
tam quia indiget primum re-
ceptaculum esse hiis que sunt
propter id quod opinatur sicut
alii multi. omnia utique
esse in loco. Si autem hoc est mi-
rabilis utique potentia loci et prima
omnium dimensionum et prima
omnibus. sine quo enim nullum
est aliorum. illud autem sine aliis
est necesse primum. non enim perdi-
tur locus hiis que sunt in
eo corruptis. At vero scire
hoc difficile scire quid est utrum
est pondus quiddam corporis

aut quedam altera natura.
querendum enim est genus ipsius
primum. Distantias quidem
habet tres longitudinem latitu-
dinem et profunditatem quibus de-
terminatur corpus omne. Impossibile
autem corpus esse locum. in eodem
enim utique duo essent corpora. Am-
plius si quidem est corporis lo-
cus et receptaculum manifestum est
quod superficiei et reliquorum
terminorum. eadem enim ratio congruet.
ubi enim erant prius aque
planicies erunt iterum que se-
cundum aeris. At vero differentiam nul-
lam habemus puncti et loci
puncti. quare si neque huius est
locus alterum nec aliorum nul-
lius. neque est aliquid preter unum-
quodque eorum locus. Quid enim
forte ponemus esse locum.
neque enim elementum neque ex elementis esse
possunt habentem talem naturam
neque ex incorporeis neque ex cor-
poreis. magnitudinem enim habet
corpus autem nullum est locus
sunt autem sensibilium quidem
corporum elementa corpora. ex intel-
ligibilibus autem nulla fit magni-
tudo. Amplius autem et alicuius
utique aliquis ponet nullius quidem
sunt tantum esse locum. in nul-
la causa inest esse ipsi de hiis.
neque sic ut materia est eorum que
sunt. neque ex ipso constituitur
est neque sic species et finis videtur

neque sicut finis. neque movet
que sunt. Amplius autem et ipse si
est aliquid horum que sunt ubi
erit. Zenonis enim dubitatio
querit quandam rationem. si enim
omne quod est in loco est. palam
quod et loci locus erit
et hoc in infinitum procedet.
Amplius si sicut omne corpus in loco
est. sic et in omni loco corpus
quomodo igitur dicimus de hiis que
augmentantur. necesse est enim
ex hiis locum augmentari
cum ipso. si neque minor neque
maior locus est uniuscuiusque. Propter
hec quidem igitur non solum quid est
sed et si est dubitare necesse est.
Quoniam autem aliud secundum se, aliud
secundum aliud dicitur. et locus
alius quidem est communis in quo
omnia corpora sunt. alius autem
proprius in quo primo. Di-
co autem quemadmodum tu nunc in
celo es quia in aere et in aere
quia in terra. Similiter autem et in
hac quia in loco hoc qui con-
tinet nihil plus quam te.
Si igitur et locus primum continens
uniuscuiusque corporum est quid-
dam utique erit. quare videtur species et
forma uniuscuiusque locus esse
quo determinatur magnitu-
do et materia magnitudinis. hic
enim est uniuscuiusque terminus. Sic quidem
igitur considerantibus locus uniuscuiusque
species est. Secundum autem

quod videtur locus esse distan-
tia magnitudinis materia.
hec namque altera a magnitu-
dine. hec autem est contenta
sub specie et sub determinata sicut sub
plano et termino. est autem huiusmodi mate-
ria et infinitum. cum enim auferun-
tur termini et passiones spere re-
linquitur nihil preter materiam.
Unde et Plato materiam et locum
idem esse dicit in Thymeo. re-
ceptibile enim et locum unum et idem
esse et unum. Alio vero modo
ibique dicens receptibile et in dic-
tis non inscriptis dogmati-
bus et in hiis que scripta sunt
locum et receptibile id-
em esse dicit. dicit quidem omnes
locum esse aliquid. quid autem est
hic solus conatus est dicere.
Merito autem ex hiis intenden-
tibus utique videtur difficile esse
cognoscere quid est locus
si vere horum quodlibet est sive
materia sive species. aliter enim excel-
lentissimam habet speculationem et se-
orsum ab invicem non facile est ipsum
cognoscere. At vero quod im-
possibile sit quodlibet horum esse locum
non difficile est videre. species
enim et materia non separantur a
re. locum autem contingit.
in quo namque erat aer. in hoc iterum
aqua sicut diximus fit et
transmutantibus ad invicem aere
et terra et aliis corporibus simi-

qe iii part iii titul

quare neque pars neque habitus, sed sepa-
rabilis est locus ab unoquoque.
Videtur autem locus aliquid esse lo-
cus ut vas; est enim vas locus
transmutabilis; vas autem nihil
eius est rei. Secundum quidem igitur quod
separabilis est a re, hac quidem
non est species; secundum autem quod
continet, sic utique altera a materia.
Videtur autem semper quod
alicubi est ipsum aliquid esse
et alterum aliquid extra unum-
quodque ab eo. Platoni quidem dicendum est,
si oportet digredientes dicere, qua-
re non in loco species et numeri, si-
quidem participativum est locus,
sive magnitudinis et parvita-
tis participativum est, sive ma-
teria, sicut in Timaeo scripsit. Am-
plius quomodo ferretur in locum
et si locus esset materia aut
species? Impossibile enim est cuius non
motus neque sursum aut deor-
sum locum esse. Quare quaerendum
in huiusmodi locus est. Si autem in se
ipso locus est, oportet enim, si aut m(ateria)
aut forma est, esse locum in
loco. Transmutantur enim simul
cum re et cum moventur
et species et infinitum, non semper
in eodem loco, sed ubi utique
erit; quare loci erit locus. Am-
plius autem cum ex aere aqua
fiat, perditus est locus; non
enim in eodem loco fit corpus.
Quae igitur corruptio ex quibus

quare necessarium est esse aliquid locum
et talem quibus dubitabit utique
aliquis de substantia ipsius, ut dictum
est. Post haec autem accipien-
dum quot modis aliud in
alio dicitur. Uno quidem modo
sicut digitus in manu et omnino
pars in toto est. Alio vero
sicut totum in partibus; non enim
praeter partes est totum. Alio
modo sicut homo in animali et omnino species
in genere. Alio vero sicut genus
in specie, et omnino pars speciei in speci-
ei ratione. Adhuc sicut sanitas in calidis
et frigidis et omnino species in materia.
Adhuc in rege quae sunt grae-
corum, et omnino motivum in primo
motivo. Amplius sicut in optimo
et omnino in fine; hoc autem est cuius
causa fit. Omnium autem maxi-
me proprium est sicut in vase
et omnino in loco. Dubitabit utique
autem aliquis utrum unum
et idem aliquid in seipso con-
tingit esse aut nihil, sed omnia
aut nusquam aut in alio
esse. Dupliciter autem hoc est, aut
secundum se aut secundum alterum.
Cum enim sint quaedam partes
totius et hoc in quo et illud in
hoc, totum dicetur in seipso.
Dicitur enim secundum partes, ut albus
quia superficies alba, et scien-
tia quia rationale. Amphora
vero quidem non erit in seipsa neque
vinum; vini autem amphora

cessarium quod est et in quo est
utrumque, eadem partes sunt. Secundum
quod quidem igitur contingit aliquid
in se ipso esse primum, non
contingit, sicut album in corpore,
superficies enim in corpore; et sciencia
autem in anima; secundum hec autem
appellaciones cum partes
sunt sicut in homine. Amphora
autem et vinum cum separatim
quidem sint non partes sunt;
simul autem cum partes sint
erit idem in se ipso, ut album
in homine quia in corpore et in
hoc quia in superficie; in hac autem iam
non amplius secundum aliud.
Et altera specie hec sunt et alteram
naturam habet unumquodque
et hoc quidem superficies et album.
Neque igitur inducentibus considerantibus
videmus in se ipso in idem
secundum nullum determinatorum.
Et racione manifestum quia impossibile
est. Oportet enim utrumque inesse
ut amphoram et vas et vinum
vinum esse et vinum et am
phoram si vere contingit
ipsum in se ipso esse, quare si que
maxime in alterutrum essent, am
phora quidem recipiet vinum
non secundum quod ipsa vinum
est sed in quantum illud est
vinum, et vinum erit in am
phora non in quantum am
phora ipsum est sed in quantum
amphora illa est. Secundum quod

igitur esse quod alterum sit manifestum
est, sed secundum quod illa amphora
ipsius est, alia enim ratio est
eius quod est in quo et alia
illius quod est in hoc. Sed
neque per accidens conti
git: simul enim duo corpora
erunt in eodem; ipsa enim am
phora in se ipsa erit, si cuius
natura receptiva est hoc
contingit in se ipso esse, et ad
huc illud cuius receptiva est,
ut si vini, vinum. Quod quidem
impossibile sit in ipso aliquid esse
primo manifestum est. Quod autem
Zeno opponebat quod si lo
cus est aliquid in aliquo erit,
solvere non difficile est. Ni
chil enim prohibet in alio quidem
esse locum primo, non tamen ut il
lo sicut in loco, sed sicut sani
tas in calidis ut habitus,
calor autem sicut passio est. Quare
non necesse est in infinitum abire.
Illud autem manifestum est quoniam, quoniam
est vas nichil eius quod est in ipso,
alterum enim primo quod est
et in quo est, non erit utique
materia neque species locus, sed al
terum. Illius enim aliquid hoc
utique et materia et forma
eius quod sunt opposita. Aliud
autem forte sic locus hic fiet
utique manifestum. Accipiamus enim
de illo quecumque videntur
vere secundum ipsum inesse ipsi. Dig-

unumquodque locum esse primum in quo
continetur illud cuius locus
et nichil rei esse. Amplius primum
neque minorem neque maiorem. Amplius ad-
huc esse. Adhuc autem derelin-
quere unumquodque et separabilem
esse. Adhuc autem omnem locum
habere sursum et deorsum et ferri
natura et manere in propriis
locis unumquodque corporum.
Adhuc autem utrique deficere
unicuique et separabilem esse.
hoc autem facere aut sursum
aut deorsum. Suppositis autem
hiis reliqua consideranda sunt.
Oportet autem temptare inten-
tionem sic est ut quid sit redda-
tur et quecumque opposita solvan-
tur et que insunt loco insint.
Et amplius dubitationis causa et opposi-
tionis esse ipsum erunt manifesta; sic
enim pulcherrime demonstratur
unumquodque. Primum quidem igitur
oportet intelligere quod non quere-
retur locus nisi motus aliquis
esset secundum locum. Propter hoc et
celum maxime opinantur in
loco quia semper est in mo-
tu. Huius autem aliud quidem est
loci mutatio, aliud autem in
augmentum et detrimentum;
etenim in augmento et decre-
mento transmutatur, et quod
prius erat hic iterum trans-
mutatum est in minus vel
in maius. Est autem quod
movetur aliud quidem per se
ipsum actu, aliud vero secundum
accidens. Eius autem quod secundum
accidens est, alia quidem sunt
contingentia moveri per
se ut partes corporis et in navi
ut clavus; alia vero non
contingentia sed semper secundum
accidens, ut albedo et scientia; hec
enim sic transmutant locum
quia in quo sunt transmu-
tatum est. Quoniam autem dicimus
esse sicut in vase in celo quia
in aere, hic autem in celo est
aut in aere quidem autem
non omni, sed propter ultimum ipsius
et continens in aere esse dicimus;
si enim omnis aer locus, non eq-
ualis erit unusquisque locus et un-
umquodque. Videtur utique hic primum
ut hoc quod est. Cum quid-
em non divisum sit continens
sed continuum, non sic ut in loco
est in illo, sed sicut pars in to-
to. Cum vero divisum sit
et contactum, in primo qui-
dem ultimo est continentis,
quod neque pars est ipsius quod in eo est
neque maius dimensione,
sed equale; in eodem enim ultima
contingentium. Et cum conti-
nuum sit, non in illo movetur
sed cum illo; divisum autem in
illo. Et sive moveatur con-
tinens sive non, nichil minus.
Amplius cum non divisum sit

sicut pars in toto divisibili ut
in vase vinum et in corpore manus.
cum autem divisum
est, ut in loco est aqua et in
cipho vinum. manifestum quidem
et cum corpore movetur.
aqua autem in vase. Iam igitur
manifestum est ex his quid est locus.
Fere autem iiii sunt quorum ne-
cesse est aliquid esse locum.
aut enim forma aut materia
est aut spacium aliquod
in medio extremorum aut
extrema. si non est nullum
spacium extra factum corporis
magnitudinem. Horum autem
quod tria non contingit esse
manifestum est. Sed propter id quod
quod continet videtur forma
esse. in eodem enim sunt extre-
ma et continentis et conten-
ti. Sunt autem utraque termini sed
non eiusdem. sed species quidem
rei, locus autem corporis con-
tinentis. Sed eo quod mu-
tatur multotiens manen-
te continente contentum
et divisum ut ex vase aqua,
ipsum medium videtur esse
tamquam aliquod spacium
tamquam sit aliquid preter corpus
quod distat. hoc autem non est
sed contingens incidit corpo-
rum que distant et que con-
tingere apta nata sunt. Si
aliquod autem esset natura

manens natura ipso infinita esse-
nt loci in eodem. Transmutatis enim
aere et aqua idem facient
partes omnes in toto quod
nunc omnis aqua in vase.
Simul autem et locus erit transmu-
tatus. quare erit loci alius
locus et multi loci simul e-
runt. Non est autem alius locus
partis in quo movetur cum
totum vas transmutatur
sed idem est. in quo enim trans-
mutatur aer et aqua aut
partes aque sed non in quo
fiunt loco, pars loci est qui
est locus totius celi. Et materia
autem videtur utique esse locus
si in quiescente aliquid con-
sideretur et non separato sed
continuato. sicut enim si alteratur
quid hoc quod nunc
album olim quod nigrum
et nunc quod durum olim quod
molle. unde dicimus aliquid
quid esse materiam sic locus
per huiusmodi quandam videtur
esse fantasiam. sed illud quod
erat aer hoc nunc aqua est. locus
autem quia ubi erat aer ibi
nunc est aqua. Sed materia
quidem sicut nunc dictum est in
prioribus neque divisa est neque
continet rem. locus autem u-
traque. Si igitur nichil trium locus
est, neque species neque materia neque
spacium sed semper alterum aliud

ipsum id quod semper est rei di-
stancia. preter est locum esse
reliquum in continenti cor-
pore. dico autem contentum
corpus quod movetur secundum
loci mutationem. Videtur
autem aliquid esse magnum
et difficile accipere quid sit
locus. et propter hoc quod appa-
ret quod materia et forma
esse videtur. et propter hoc in manen-
te et continenti fit trans-
mutacio eius quod fertur
contingere videtur esse spaci-
um aliquod medium aliud
a motis magnitudinibus.
Confert autem aliquid et aer ap-
parens aliquid incorporeum
esse. videtur enim non solum va-
sis termini esse locus. sed et medium esse
tanquam vacuum. Est autem
locus sic vas transmutabile.
vas autem sicut locus immo-
bile. unde cum quod movetur
in eo quod movetur et mu-
tatur infra. ut in flumine
navis tanquam vase utitur
magis quam in loco
continenti. vult autem immo-
bile locus esse. unde omnis flu-
minis locus est quod omne flu-
minis immobile est. sic enim con-
tinentis est immobile primum.
hic locus est. Et propter hoc medi-
um celi et ultimum ad nos
circulari loco mutacionis

videtur esse. hoc quidem sursum
illud vero deorsum. maxime
omnibus: quare quia hoc quidem
semper manet. circulo autem
ultimum semper sibi se simul
manet. quoniam quod leve est sur-
sum quod fertur natura.
quod vero grave deorsum.
quod quidem est ad medium
continens terminus deorsum est ip-
sum medium. quod vero ad
ipsum ultimum sursum est et
ipsum ultimum. et propter hoc vi-
detur planum esse et sicut vas
locus et continens. Amplius autem
et quodammodo simul est loco
simul enim fines sunt et locus.
Cui quidem igitur est aliquod
extra ipsum hoc in loco est.
cui vero non, non. Unde et si
aliqua fiet sic partes quidem
movebuntur ipsius. conti-
nentur enim sibi invicem. omne
autem est quod tanquam mo-
vebitur. est autem tanquam non
sicut enim totum simul locus
non mutatur. circulariter
autem movetur. partium enim
hic locus est et sursum quidem
et deorsum non. circulo autem
quedam. alia vero et deorsum
et sursum quiescunt. habentem den-
sitatem et raritatem. Sicut
autem dictum est alia sunt in
loco secundum potentiam alia vero secundum
actum. unde cum quoddam

continuum sit quod est illius
partis secundum ipsum partes in
loco. cum vero sint separa-
ta et tangunt autem se-
sic collectio secundum actum ce-
lia quidem per se sunt ut
omne corpus aut secundum lo-
ci mutationem aut augmen-
tum alicubi mobile per se.
celum autem sic dictum est non
alicubi totum neque in quodam
loco siquidem nullum corpus ip-
sum continet. sub quo autem
movetur sic et locus inest par-
tibus alteram enim alteri conti-
nentium est ut in anulo. alia
vero secundum actus sic alia et
celum. partes enim in loco que-
dammodo sunt omnes. unde
et quod circulariter hec sub
continet alia aliam. unde et
movetur circulariter solum
quod sursum est. omne autem
non alicubi. quod enim alicubi
est est ipsum aliquid est et
adhuc aliud aliquid esse
extra hoc in quo est quod con-
tinet. esse autem esse et totum
nichil extra est. propter hoc omnia
in celo sunt. celum enim quod
esse est totum fortassis. est autem
locus non celum sed celi quod-
dam ultimum et tangens
mobile corporis extremum qui-
escens. et propter hoc terra quidem
in aqua. hec autem in aere.

hic autem in ethere et hoc vero
in celo. celum autem non omne
in alio est. Castum est autem
ex hiis que dicuntur omnes
solvuntur sic. unum dicto loco
in simul augmentari neque
est locum sive punctum esse loci
cum duo corpora in eodem loco
nec spatium medium esse cor-
poreum. corpus enim quod medi-
um loci contingens est. si non
spatium corporis. Et est
locus alicubi non sic in loco
aut si sic ut infinito. non sed
omne quod est in loco est
sed mobile corpus. Fertur
ad suum ipsius locum unum-
quodque rationabiliter. cum enim con-
sequenter est et quod tangit
non in proximum est simul
quod apta nata impassibi-
lia sunt. que vero tangunt
passiva et activa ad invicem.
Et manet secundum naturam omne
in proprio loco rationabiliter. et e-
nim hec pars in toto loco
est divisibilis pars ad totum
est sicut cum aliquis aque
moveat partem aut aeris
quod sic autem aer se habet ad
aquam ut materia. hic autem
ut species. aqua quidem est ma-
teria aeris. aer autem ut actus qui-
dam illius atque. aqua enim potentia
est aer. aer autem potentia est aqua
alio autem modo determinandum de hiis

est posterius. Si ipsi ipsius natura videtur que esse. Moveri autem nunc dictum tunc erit certius. Si quidem igitur materia et actus, aqua et utus; et hoc quidem potentia, illud vero actu est, sic et se invicem sicut pars quodammodo ad totum. Unde et in his tactus inest; aptitudo autem inest cum utraque unum fiant actu. Et de loco quidem quid est et quid est dictum est.

Eodem autem modo accipiendum est physici esse considerare de vacuo, si est aut non est, et quomodo est et quid est, sicut de loco. Et namque similem habet incredulitatem et fidem propter ea que opinantur. Velut enim locum quendam et vas vacuum apponunt dicentes.

Videtur autem esse plenum quidem cum habet molem cuius susceptivum est, cum autem privatum est, vacuum, tamquam quidem idem sit vacuum et plenum et locum, esse autem non idem ipsis. Incipere autem oportet abinde considerationem accipientes que dicunt affirmantes esse, et iterum que dicunt non affirmantes esse, et tertio communes opiniones de ipsis.

Qui quidem igitur temptantes monstrare quia non est, non quod volunt homines dicere vacuum hoc reprobant, sed peccantes dicunt sic Anaxagoras, sed non eodem modo arguentes demonstrant enim quod aliquid est aer vexantes utres et demonstrant quod fortis est aer et accipientes in clepsedris. Homines autem volunt vacuum esse spacium in quo nullum corpus sensibile est. Opinantes autem quod est omne corpus esse dicunt in quo nihil est, hoc esse vacuum; unde plenum aere vacuum esse.

Sed non oportet demonstrare quod aliquid sit aer, sed quod non est spacium alterum a corporibus, neque separabile neque quod sit actu, quod utique recipiat omne corpus, et quod sit omne corpus non continuum, sicut dicit Democritus et Leucippus et alii multi physiologorum, aut si aliquid extra corpus omne est cum sit continuum. Isti quidem igitur non secundum portam occurrunt ad problema.

Sed affirmantes esse magis dicunt et unum quidem quod motus secundum locum non est; hoc est autem loci mutatio aut augmentum. Non enim videbitur utique motus esse nisi sit vacuum; plenum enim non esse possibile recipere. Si hoc recipiat, et erunt duo corpora in eodem, contingetque infinita simul esse corpora. Differentiam enim propter quam non utique erit quod dictum est non est inferre. Si autem hoc contingeret et pusillimum

accipere, maximum. mutata namque parva magna aut esse. si magna inequalia contingit inesse esse et multa inequalia. Convenit enim quod dicimus quod esse sit immobile. ex hiis enim si moveatur necesse est esse ut dicunt vacuum. vacuum autem non corporum que sunt. Quodam quidem modo ex hiis demonstrat quod aliquid est vacuum. Alio autem modo quoniam videntur et coarctata et collata. ut vinum dicunt recipere cum utribus dolia tamquam intra ea que sunt vacua coeunte denso corpore. Amplius autem et augmentum videtur omnibus esse per vacuum. alimentum quidem corpus enim. duo autem corpora impossibile est simul esse. Testimonium autem et quod est de cinere faciunt. que recipit tantum aque quantum vas vacuum. esse autem aiebant et pitagorici et ingredi ipsum a celo ex infinito spiritu tamquam respirante et hoc esse vacuum quod determinat naturas rerum tamquam sit vacuum separatio quedam eorum que sunt consequenter et determinatio et hoc esse primum in numeris. vacuum enim dicunt naturam ipsorum determinare. Ex quibus quidem alii quidem dicunt esse alii vero non

dicunt esse fere tot et tales sunt. Ad quidem autem se habet oportet dicere quid significat nomen. Videtur iam vacuum locus esse in quo nichil sit. Huius autem causa est quia quod est opinantur corpus esse. omne autem corpus in loco. vacuum autem in quo loco nullum corpus est. quare si alicubi non est corpus nichil esse ibi. Corpus autem iterum opinantur omne quod tangibile est. huiusmodi autem est quod habet gravitatem aut levitatem. Accidit igitur ex sillogismo hoc esse vacuum in quo nullum grave sit aut leve. hoc quidem igitur sicut prius diximus ex sillogismo accidit. Inconveniens autem est si punctum vacuum sit. oportet enim locum esse in quo loco corporis sit spatium ad tangitur. Sic igitur videtur dici vacuum uno quidem modo non plenum sensibili corpore secundum tactum. sensibile autem secundum tactum est quod gravitatem vel levitatem habet. Unde et si dubitaverit aliquis quid utique dicet si habet hoc spatium colorem aut sonum utrum vacuum aut non. Aut manifestum est si quid accipiet corpus quod tangibile vacuum erit si vero non. Alio autem modo non in quo non hoc aliquid est neque substantia aliqua

corporea. Unde dicunt quidam
vacuum esse corporis materiam
quod et locum idem. hoc di-
centes non bene. materia enim non
est separabilis a rebus. vacuum
autem querunt sicut separabile.
Quoniam autem determinatum est de
loco et vacuum locum necesse
est esse si est privatum corpore.
locus autem quomodo est et quomodo non
dictum est. manifestum est quod
dicitur sic quidem vacuum neque sep-
aratum neque inseparabile vacuum.
quod non corpus sed corporis spaci-
um volunt esse. Unde et vacu-
um videtur aliquid esse quia
et locus. et propter hoc quod ac-
ceptum est locus. convenit
et motus qui est secundum locum.
Et locum dicentibus aliud
esse preter corpora incidentia.
Et hic quidem vacuum. causam au-
tem motus opinantur esse vacuum sic-
ut in quo movetur. hoc autem
erit quale dicunt locum esse qui-
dam. Necessitas nulla autem moti-
bus si motus est esse et vacuum.
Omnino quidem igitur omnis motio ne-
quaquam. quare et Melissum latuit.
alterari enim contingit
plenum. Sed nec eum qui loci
motum. simul enim subin-
gredi contingit ad invicem
et si nullum spacium est separatum
quod sit preter corpora mo-
ta. et hoc manifestum est in conti-
nuorum revolutionibus sicut in a-
liis que sunt in humidorum. Con-
tingit autem et condensari non
in vacuum sed expelli quod est
que intus sunt elabuntur. ut
aqua collecta aere cum infest.
Et augeri non solum ingredien-
te aliquo sed et alteratione. ut
ut si ex aqua fiat aer. Omnino
autem et tunc de augmento et
incinere diffuse aque ipsa
seipsam impedit. aut enim non
augetur quodlibet. aut non in cor-
pore. aut contingit duo cor-
pora in eodem esse. dubitationem igitur com-
munem volunt solvere. sed non
vacuum demonstrant sicut est.
aut omne esse corpus vacuum
aut si per omne augetur augetur
per vacuum. Eadem autem ratio
cinere. quod quidem igitur ex qui-
bus demonstrant vacuum facil-
le solvere sit manifestum est. Quoniam
non est vacuum sic divisum
sicut quidam dicunt dicemus ite-
rum. Si enim unicuique locomoti-
o aliqua simplicium cor-
porum natura est. ut igni quidem
sursum terre autem deorsum et
ad medium. manifestum est quod
non vacuum erit causa loci mu-
tationis. Cuius igitur erit va-
cuum videtur enim causa esse
motus secundum locum. huius
autem non est. Amplius si est aliquid
ut locus privatus corpore cum va-

cum movetur corpus quod in ipso est ipsum. non enim magis in omni parte movebitur. Eadem autem ratio est ad locum esse opinantes separatum in quo fertur quod fertur. quomodo enim movebitur corpus positum aut manebit et sursum et deorsum. Et de vacuo convenit eadem dicere ratio. vacuum enim et locum faciunt esse dicentes. quomodo ergo inerit aut in loco aut in vacuo. non enim accidit cum totum positum sit ut in separato loco permanente corpus aliquod. pars enim nisi seorsum ponatur non erit in loco sed in toto. Amplius si non locus est neque vacuum erit. Accidit autem dicentibus vacuum tamquam necessarium esse si est motus contrarium magis si aliquis intendit non contingere moveri nullum si sit vacuum. Sicut enim qui simile dicentes terram quiescere sic et in vacuo necesse est quiescere. non enim est quo magis et minus movebitur. secundum enim quod vacuum est non habet differentiam. Primum quidem quod motus omnis aut violentus est aut secundum naturam. necesse est autem si vere quidem sit violentus esse et eum qui est secundum naturam. violentus quod est extra naturam est. qui vero est extra naturam posterior est eo qui est secundum naturam. quare si non est secundum naturam unicuique physicorum motus corporum nec aliquis erit motus corporum neque ullus. Natura vero quomodo erit cum nec sit ulla differentia secundum vacuum et infinitum, sed aut quod infinitum est nec erit sursum nec deorsum neque medium, sed aut quod vacuum est nihil differens est deorsum aut sursum. sicut enim nihil est in nulla differentia sic nullius quod non est. vacuum autem cum non sit aliquid et privatio videtur esse. loci autem natura mutatio est differens. quare erunt aut vel natura differentia. aut igitur non inest nulli natura loquutio aut si hoc est non inest vacuum. Amplius nunc quidem moventur projecta projecturo non tangente aut per repulsionem ut quidam dicunt aut item quod pellit pellatur aere permotione velociorem motum illi quod pellitur in quo fertur in proprium locum. in vacuo autem nihil horum contingit esse, neque erit vehi aut sicut vectum. Amplius nullus habebit dicere propter quid motum stabit alicubi.

quid magis hic quam ibi. qua-
re aut quiescit aut necesse est in
infinitum ferri nisi aliquid
impediat magis. Amplius nunc
quidem in vacuum ob id quod
cedit ferri videtur. in va-
cuo autem undique similiter. quare
undique feretur. Amplius et ex hiis mani-
festum est quod dicitur. videmus
enim idem et grave et corpus velocius
ferri propter duas causas. aut in diffe-
rendo per quod. ut per aquam aut
terram aut aerem. aut in differendo quod
fertur. si alia sunt eadem
per excellentiam gravitatis
aut levitatis. hoc quidem
igitur per quod fertur causa est
quoniam impedit. Maxime quidem
quando contra fertur. postea
autem et manens. magis autem
quod facile non dividitur. huiusmodi autem
spissius est. Id autem in quo
est movebitur per b. quod est
in quo est c tempus per ipsum d.
etiam sit subtilius si equalis
longitudo est ipsi b que est
ipsi d. secundum analogiam impe-
dientis corporis. sit enim b quidem
aqua. d vero aer. quanto ergo
subtilior est aer aqua et in-
corporalius. tanto citius
a per d movebitur quam per
b. habeat igitur eandem rationem qua-
re distat aer ab aqua ve-
locitas ad velocitatem. quare si dupliciter
subtile est in duplici tempore quod
est ipsum b transibit quam
d. et erit maius quod est c tempus
duplex in eo in quo est e.
Et semper iam quanto utique
sit incorporalius et minus im-
peditivum et facile divisibile per
quod fertur citius movebitur.
Vacuum autem nullam habet ratio-
nem qua excellitur a corpore
sicut neque nichil ad numerum. Si
enim quatuor tribus excellit uno,
pluribus autem duobus. et adhuc uno
pluribus quam duobus. Et
non amplius habent rationem qua excel-
luntur. nichil autem habet rationem qua excel-
litur. necesse est et dividi
tis in que est excellentia et
in quo excellitur. quare erit
quantitatis in qua excellunt
excellunt et nichil numerum. unde
neque linea punctum excellit
nisi componatur ex punc-
tis. Similiter autem vacuum ad
plenum nullam possibile est habe-
re rationem. quare neque motum. Sed
si per subtilissimum in tanto
tanto fertur. per vacuum
omnem excedit rationem. sit enim f va-
cuum vacuum. equale autem
magnitudine hiis que sunt
b et d. a igitur si transibit et mo-
vebitur in aliquo tempore in
quo est g. in minori quam
in quo est e. hanc habebit
rationem vacuum ad plenum.
Sed in tanto tempore quantum est
g ipsius d a transibit e ...

sicut autem se habet subtilitate dif-
ferens ab aere id in quo est
Z, et secundum hanc proportionem quam
habet tempus in quo est E ad tempus in
quo est Z. si igitur sit tanto sub-
tilius corpus in quo est Z, et
ipso D quanto excedit ipsum
E, contrarium transibit velocitate in
tanto quanto E ipsum Z, et
est A si feratur. si igitur minus
sit corpus in quo est Z ad is
velocius, sed erit tempus, sit mo-
tus aut in quo est E. Qui in
equali tempore pertransibit quod
plenum est et vacuum. sed im-
possibile est. manifestum est igitur quod si fu-
erit aliquod tempus in quo vacu-
um quodlibet fertur accidit hoc
impossibile. in equali enim hoc ac-
cipietur et quod plenum est
transire et vacuum. erit enim a-
liquod analogum corpus
alterum ad alterum ut tempus sit
ad tempus dictum est. Consequentia
... causa est quia quidem
motus ad motum proportio est
omnis enim proportio ad tempus in
tempus. vacui autem ad
plenum non est. Secundum quidem
igitur quod differunt secundum illud
per que feruntur hec contin-
gunt. Secundum autem eorum que
feruntur excellentiam hec sunt.
Videmus enim maiorem mo-
mentum habentia aut gravitatis aut
levitatis si cetera similiter se habent fi-

guris citius ferentia per equa-
le spacium, et secundum ra-
tionem quam habent magnitudi-
nes ad invicem. quare et per va-
cuum. sed impossibile est. quam
enim ob causam feretur velocius? in
plenis enim quidem ex necessitate.
velocius enim dividit fortitu-
dine quod maius est. aut enim divi-
dit figura aut motu quem
habet quod fertur aut proiectum;
eque velocia igitur omnia erunt.
sed impossibile est. Quod quidem
igitur si vacuum sit accidit con-
trarium ut propter quod faciunt
dicentes esse vacuum, mani-
festum est ex dictis. opinantur enim
quod vacuum esse vere
erit secundum locum motum dis-
cretum secundum se. hoc autem id
est quod locum dicere
esse separatum. sed hoc quod
sit impossibile esse dictum est prius.
Et per se autem considerantibus u-
tique videbitur quod dicitur vacuum vere
vacuum. sicut enim si
aliquis ponat cubum in aqua exi-
bit tanta aqua quantus
cubus. sic et in aere, sed sen-
sui immanifestum est. et semper igitur in omni
corpore habente transmutatio-
nem in quam aptum natum est
mutari, necesse est nisi comprimatur
transmutari aut deorsum
semper si deorsum est motus
sicut est terre, aut sursum

est ignis aut iuvero· aut
quecumque aliud sit impossibile
immutatio autem hoc impossibile est
nullum enim corpus est· si preter
unum equale spatium erat an-
te videtur· quod vere primum
erat mutatio tamquam aqua
non cedente ligneo cubo· in a-
ere· sed omnia transeunt per
ipsum· Et vero et cubus tan-
tam habet magnitudinem quan-
tum continet vacuum· quod
si calidum est aut frigidum aut gra-
ve aut leve nichilominus
alterum est ab omnibus passio-
nibus et non est etsi non divi-
sibile sit· dico autem corpus
lignei cubi· ab his separetur
ab omnibus aliis et neque grave
neque leve sit· continebit equa-
le sibi vacuum· et in eadem
erit que est loci et vacui par-
te erit equale sibi ipsi· quid
igitur distabit cubi corpus ab
equali vacuo et loco· et si duo
huiusmodi sunt propter quid non quotlibet in
eodem erunt· unum quidem hoc incon-
veniens et impossibile· Amplius autem
manifestum est quod hic cubus habebit
hoc transmutatum quod et
omnia alia corpora habent· quare
si hoc a loco nichil differt quid
oportet facere locum corporibus preter
uniuscuiusque corpus· si impassibile est
corpus· nichil enim confert si ali-
ud sit ipsum equale spatium

huiusmodi sit· Amplius oportet manifestum esse equa-
le vacuum sic in hiis que mo-
ventur· nunc autem nusquam in-
tra mundum· Aer enim aliquid
est non videtur autem· neque utique
aqua si essent pisces ferrei· tac-
tu enim discretio est tangibilis· quare
tangibile· quod quidem igitur non sit se-
paratum vacuum ex hiis ma-
nifestum est· Sunt autem quidam
qui rarum et densum opinan-
tur manifestum esse quod sit vacu-
um· si quidem enim non est rarum
et densum nec coire et inspis-
sari possibile esse· si vero non sit, omni-
no aut omnino motus non erit· aut
movebitur totum parte totum
sic inquit dixit· aut inequa-
lem oportet mutari aerem
et aquam· dico autem sic· ut si
ex aqua una fiat aer simul
oportet equalem aere tantidem aquam
si autem neque sic esse ex necessitate
contineri et extendi non exis-
tente· Si quidem igitur corpus
rarum dicetur multa ha-
bens vacua separata manifestum est
quod si neque vacuum contingit
esse separabile sicut neque locum
habentem aliquod spatium
ipsius neque rarum sic· si autem non
separabile sed tamen est aliquod
vacuum· minus quidem impossibi-
le esse videtur· Contingit autem
primum quidem non omnis motus causam
vacuum esse· sed quod sursum

est. terminum igne. unguentarium esse dicit. Amplius in motus etenim non fit vacuum sicut in quo est. sed sicut intus in eo quod feruntur ipsi sursum feruntur sursum continuum. sic vacuum sursum feretur. et si est, potest esse motum vacuum et locus vacui. utique et sit vacuum in quo fertur. Amplius autem quomodo in gravi aut gravitatum fertur deorsum. et manifestum est quoniam quod quanto rarius et magis vacuum sit sursum feretur. totaliter vacuum sit velocissime utique feretur. Fortassis autem et hoc impossibile est moveri. Ratio autem eadem est sicut enim in vacuo omnia immota dicimus sic et quod vacuum est quod est in motu. incomparabiles utique sunt velocitates. Cum autem vacuum quidem non dicimus esse. alia non vere dubitata accidunt. aut motus non erit nisi erit densitas aut raritas. aut turbabitur celum. aut semper equalis aqua ex aere erit et aer ex aqua. manifestum utique est quod plus aer ex aqua fit. necesse est igitur ut ut sit vacuum aut depulsum quod sicut ultimum tumultuari facere. aut aliquid alicubi equalis sit mutatione ex aere in aquam ut omne

totius equale sit moles aut nichil moveri. semper enim cum mutatur hoc accidit nisi circulariter circumstetur. non semper autem in circulum latio sed et in rectum est. Hii quidem igitur propter hoc vacuum aliquid dicunt esse. Nos autem dicimus ex subiectis quod est materia una contrariorum calidi et frigidi et aliarum physicarum contrarietatum. et ex potentia ente quod actu sit ente et quod non sit separabilis quidem materia esse autem cum alterum unam esse numero quasi contingat coloris et calidi et frigidi. Est autem et corporis materia magni et parvi eadem. Manifestum est autem hoc. cum enim ex aqua fiat aer eadem materia non accipiens aliquid aliud facta est. sed quod erat potentia actu facta est. et iterum ex aere aqua similiter. aliquando quidem in magnitudinem ex parvitate. aliquando vero in parvitatem ex magnitudine. similiter autem et cum multus sit aer in minori fit corpore et ex minori in maiori. et cum materia potentia sit utraque, similiter et calidum ex frigido et ex calido frigidum. quare eadem est que erat potentia. Et similiter ex calido magis calidum nullo facto in materia calido quod non erat calidum et quod minus erat calidum cum fit calidius. maioris circuli

circulatio est ambitum si fiat
minoris circuli eadem quem
admodum autem nec calida in nullo fac
ta est ambitum quod non erat
prius ambitum secundum potentiam non
in indeficiendo aliquid autem
materia est, non in simile ac
cipere aliquam magnitudinem
in qua non calor, attendo in est
sic quod et calor prius ex potentia
et magnitudo et parvitas sen
sibilis corporis non accipiente
aliquid materia extendi, sed
quia potentia est utriusque materia. Est
enim idem densum et rarum et una
horum materia corporis est. Est au
tem densum quidem grave, rarum
autem leve. Amplius sicut circum
ferentia adducta in minus
non aliud accipit concavum
sed quod erat inerat, sic
et ignis quicquid si aliquis accipi
at omne quod est calidum, sic
omnis congregatio est ipsius.
Verum duo secundum sunt in utroque den
so et raro: grave et durum
densa videntur esse, et econtrario
secundum raro leve molle; dissonant
autem grave et durum in plum
bo et ferro. Ex predictis igitur mani
festum est esse vacuum neque sim
pliciter distinctum neque in raro neque
in potentia est, nisi aliquis velit omnino
vocare vacuum penitus cau
sam quod fertur sit gravita
tis, causa autem levitatis ma

teria sic erit vacuum. Densum
et rarum secundum hanc contrarietatem
activa motus; durum autem et
durum et molle receptiva pas
sionis et non passionis, non sunt
non loci mutationis sed alteratio
nis magis. Et de vacuo autem
quo est et quo non est determina
tum sit hoc modo. Consequen
ter autem dictis est aggredi de
tempore. Primum autem bene se habet
opponere et de ipso per exotericas
rationes utrum sit eorum que sunt
aut non sit eorum que sunt, et
postea que natura ipsius. Quod
quidem igitur omnino non sit aut vix
et obscure ex hiis utique aliquis
accipiet. Hoc quidem enim ipsius
factum est et non est, illud vero
futurum est et nondum est.
Ex hiis autem infinitum et quod
acceptum tempus componitur. Ex
hiis autem que non sunt com
positum impossibile videtur parti
cipare substantia. Adhuc autem
omnis partibilis quod sit, ne
cesse est autem quasdam aut
omnes esse partes esse tempus,
et alie facte alie non future sunt,
est autem nulla cum sit divisibi
le. Ipsum autem nunc non est pars,
mensurat enim pars; oportet compo
ni totum ex partibus. Tempus autem
videtur componi ex ipsis nunc.
Amplius autem ipsum nunc quod videtur
determinare preteritum et futurum

nunc unum et idem semper manet
aut aliud et aliud non facile est
videre. Si quidem semper alterum est,
nulla autem earum que sunt in
tempore alia et alia simul est, que
non continet alia non con-
tinetur, sicut minus tempus a
pluri. Ipsum autem nunc quod non
est, prius autem fuit, necesse est corrumpi
aliquando. quia ipsa quidem nunc sunt
ad invicem non erunt. corrum-
pi autem necesse est semper prius.
eodem igitur priori quidem corrup-
tum esse impossibile est, propter id quod
nunc erat. in altero autem nunc cor-
rumpi priori hoc nunc non
contingit. sic et impossibile esse
re ad invicem ipsa nunc in
puncto cum puncto. Si igitur
in eo quod consequenter est
non corrumpitur, sed in alio, in
mediis nunc que sunt infinita
simul erit. hoc autem impossibile est.
At vero nec semper manere idem pos-
sibile est. nullius enim divisibilis
finiti unus terminus est, neque si in unum
sit continuum neque si in plu-
ra. ipsum autem nunc terminus est et
tempus est accipere finitum. Amplius si
simul esse secundum tempus et neque prius neque
posterius in eodem esse et in ipso nunc esse,
et si priora autem et posteriora in hoc nunc
sunt, simul erunt que in an-
no sunt millesimo hiis que
sunt hodie, et neque prius neque poste-
rius esset nichil ad invicem. De hiis

quidem igitur que insunt tempori tot op-
posita sunt. Quid autem tempus sit
et que ipsius natura sit ex tra-
ditis immanifestum est, et de quibus
nos attigimus advenientes
nobis prius. quidam enim totius
celi motum esse dicunt, alii
ipsam speram. quia circula-
tionis pars quedam est tempus
et tota circulatio. circulatio
autem non est. pars autem circu-
lationis que est sic accipitur,
sed non circulatio. Amplius si plures
essent celi, similiter esset tempus motus
ipsorum motus. quare plura tempora simul.
Totius autem spera visa est qui-
dem dicentibus esse tempus, quia in
tempore omnia sunt et in totius spera.
Est autem stultum quod dictum est
quam quod impossibilia de eo con-
siderare. Quoniam autem videtur maxime
motus esse et mutatio quedam
tempus, hoc considerandum est. Cuius-
quidem igitur mutatio et motus in
ipso mutante est solum, vel
ubi fortassis erit ipsum quod
movetur et mutatur. Tempus
autem similiter et ubique et apud omnia
est. Amplius mutatio quidem
omnis velocior et tardior est. tempus
autem non est. tardum enim et velox
tempore determinantur. velox quidem
est quod in pauco multum
movetur. tardum autem quod in
multo paucum. tempus autem non
determinatur tempore, neque quantum

aliquid est in quo quiescit est. quod quidem non est motus naturam est. Neque autem sine nobis dicere in presentiam motum aut mutationem. Sed neque sine motu. Cum enim non ipsi nihil ipsi nostram mutamus secundum intelligentiam aut lateat transmutantes, non videtur nobis factum esse tempus, sicut neque qui in Sardo fabulantur dormire apud heroas, cum expergiscantur. copulant enim prius nunc posteriori nunc et unum faciunt removentes propter insensibilitatem medium. tanquam igitur si non esset medium nunc, sed unum et idem nunc, non esset tempus. sic et cum lateat aliud esse non videtur medium esse tempus. Si igitur non opinari tempus accidit nobis tempus tunc cum non diffinimus nec unam mutationem, sed in uno et indivisibili videtur anima manere; cum autem sentiamus motum et definiamus, tunc dicimus factum esse tempus, manifestum est quod non est sine motu nec mutatione tempus. Quod igitur neque motus neque sine motu tempus, manifestum est. Accipiendum autem, cum ideo querimus quid est tempus, ab hinc accipere quid sit motus. Simul enim et motus sentimus et tempus. Etenim si sit tenebre et nihil per corpus patiamur, motus autem quidam in anima insit,

mo simul videtur quoddam fieri tempus. Sed vero cum tempus videatur fieri aliquod simul et motus videtur videri. quare aut tempus motus videtur aliquid ipsius esse. Quoniam quidem quod movetur movetur ab aliquo in aliquid et omnis magnitudo continua est, sequitur magnitudinem motus. propter id enim quod magnitudo continua est, et motus continuus. quantum autem motus est, et tempus videtur fieri. Prius autem et posterius in loco primum sunt; hic autem in positione sunt. Quoniam autem in magnitudine est prius et posterius, necesse est et in motu esse prius et posterius proportionale hiis que sunt ibi. At vero et in tempore est prius et posterius propter quod sequitur semper alterum ipsorum alterum. Est autem prius et posterius ipsorum in motu quod quidem aliquando cum sit motus est; tamen esse ipsorum alterum est et non est motus. Sed et vero tempus cognoscimus cum diffinimus motum, prius et posterius definientes; et tunc dicimus tempus fieri, cum prioris et posterioris in motu sensum percipimus. definimus autem accipiendo aliud et aliud ipsum, et medium ipsorum alterum. cum enim altera extrema medii intelligi-

et dicat anima ipsa nunc duo, hoc cuius prius, illud autem posterius, et hoc dicimus esse tempus. determinatum enim nunc ipso tempore esse videtur, et supponatur. Quando quidem igitur tamquam unum ipsum nunc sentimus et non alterum, aut sicut prius aut posterius in motu, aut idem quidem prioris posterioris alicuius, non videtur tempus fieri nullum, quia neque motus. Cum prius et posterius est, tunc dicimus tempus; hoc enim est tempus, numerus motus secundum prius et posterius. Non ergo motus tempus est, sed est id secundum quod numerum habet motus. Signum autem est: plus quidem et minus numero iudicamus, motum autem et plurem et minorem tempore. Numerus autem quidem tempus est. Quoniam autem numerus est dupliciter, et namque quod numeratum et numerabile numerum dicimus, et quo numeramus. Quod autem tempus est id quod numeratur et non quo numeramus. Est autem alterum quo numeramus et quod numeratur. Et sicut motus semper alius et alius, et tempus. Simul autem idem tempus omne est; ipsum enim nunc ipsum est quod forte erat; esse autem ipsi alterum est. Ipsum autem nunc tempus mensurat secundum quod prius et posterius est. Ipsum autem nunc est quidem sic idem est, secundum

id quod in alio et alio est alterum est. Hoc autem erat ipsi nunc. Inquantum autem quodcumque ipsum nunc idem est. Sequitur enim, sicut dictum est, magnitudini motus, hoc autem tempus, sicut dicimus, et similiter etiam puncto id quod fertur, quo motum cognoscimus et prius in ipso et posterius. Hoc etiam quod cum est idem punctum aut lapis aut aliquid aliud huiusmodi est; ratione autem aliud est. Sicut sophiste accipiunt alterum Coriscum in Lyceo esse et Coriscum in foro, et quod hoc in eo quod in eo alibi est et alibi est alterum. Id autem quod fertur sequitur ipsum nunc sicut tempus motum. Eo vero quod fertur cognoscimus prius et posterius in motu; secundum enim quod numerabile est prius et posterius, ipsum nunc est. Quare et in hiis quodcumque est ipsum nunc est idem; prius enim et posterius quod in motu est; esse autem alterum est. Secundum enim quod numerabile est prius aut posterius, ipsum nunc est. Notum autem maxime hoc est; et motus enim propter id quod movetur, et lacio propter id quod fertur. Hoc enim quod fertur aliquid est, motus autem non est. Est quidem

gratia sic et ipsum quod nunc
dicitur semper est autem sicut
non idem est · et namque quod
fertur · idem autem est eque
nunc tempore ipsum nunc non
esse · et ipsum nunc non est
in tempore · numerus sic quod
fertur · et ipsum nunc sicut
numerus quod enim quod fertur
et loci mutacionis · tempus quidem
est et eius loci mutacionis numerus
nunc · ipsum autem nunc est sicut id
quod fertur veluti unitas nume
ri · et continuum tamen tempus
est ipsius · et dividitur secundum
ipsum nunc. ¶ Sequitur autem
ad illud loci mutacionem
tam quod fertur et motus
et loci mutacio una est cum
eo · quod fertur quia unum est
et ubi est · et namque defini
tione · et namque definitione
prius et posterius motum
hoc sequitur autem hoc quod
numeratum ad prius
terminatum et continui
magnitudine et declarat
est · est autem principium
quale autem simul ¶ Et cum
quem acceperit aliquis
terminum duobus intersi
mo et est stare sicut prin
cipium et finem ipsum prius
tamen ipsum nunc est id quod
movetur quod fertur sed
autem secundum tempus nunc est non

sicut ipsius puncti quia est prin
cipium et finis · et sic mag
ipsius magnitudinis et non sic partes
et sed quod dictum · medio
autem puncto tamquam du
obus utitur · ergo quiescere ac
cideret · et adhuc nisi erit
quod nulla pars ipsius nunc
temporis est · nisi dio motus · sic
nec puncta linee · linee et
due unius partes sunt ·
quando ergo quod est ipsum nunc
hic non est tempus sed accidit · et
non quod numerat numerus est · ter
mini et ipsius unius sunt eius
sunt · numerus autem qui est hi
horum equorum · x · et alibi est ¶ Q
uod ergo tempus numerus motus sit
secundum prius et posterius et con
tinuum · continuum namque
nam est ¶ Minimum autem nu
merus est qui simpliciter quidem du
alitas est · quidam autem ut
nunc est quidem sic · est autem
tamquam non est · ut linee
minima multitudine quidem
est due aut una · magni
tudine autem non est minima
semper enim dividitur omnis
linea · quare similiter tempus · mi
nimum enim quod secundum numerum est
unum aut duo · secundum magnitudinem non est
¶ Velox autem et quod tardum
et velox non dicitur · mul
tum autem dicitur et paucum

et breue et longum. secundum quod
et quod continuum est longum
et breue. secundum autem quod nu-
merus multum et paucum. ue-
lox autem et tardum non est. ne-
que enim numerus quo numeramus uelox
et tardus nullus est. Et id-
em autem ubique simul. prius autem
et posterius non idem. quia et
mutatio una presens quidem
facta autem et futura altera est.
Tempus autem numerus est. non quo nu-
meramus sed quod numeratur. hic
autem accidit prius et posterius semper
alterum. ipsa enim nunc et altera sunt.
est autem numerus quidem unus et idem
quod est scilicet centum equorum
et quod est centum hominum.
quorum autem numerus est altera sunt.
equi ab hominibus. Amplius
sicut contingit motum esse
ipsum et unum et iterum et iterum. sic
et quorum contingit ut unum
annum aut uer aut autum-
pnum. Non solum autem
motum tempore metimur sed motu
tempus ob hoc quod diffiniuntur
ad inuicem. tempus quidem enim determi-
nat motum cum sit numerus
ipsius. motus autem tempus. Et di-
cimus multum et paucum
tempus motu mensurantes.
sicut numerabili numerum. ut equo
uno equorum numerum. numero quidem
equorum multitudinem cognosci-
mus. iterum autem uno equo equorum
numerum ipsum. Similiter et in mo-
tu est et tempore. aliud motum
et motu tempus mensuramus. Ra-
tionabiliter accidit. imitatur
enim et magnitudinem mo-
tus hic autem tempus. Eo quod
et quantitates continue et
discrete sunt. Propter quod et se-
cundum magnitudinem enim motus
hoc sustinet. ipso motum et
tempus. et mensuramus et mag-
nitudinem motu et motum
tempore magnitudine. multam
enim dicimus magnam spatium esse mul-
tam. si uia multa. et tempus si motus et mo-
tum si tempus. Quoniam autem tempus est
metrum motus uel eius quod
mouetur. mensurat autem ip-
sum motum determinando
quendam motum qui mensura-
bit totum sicut longitudinem
cubitum mensurat determinando aliquam
magnitudinem que remetietur
totum. et est motui esse
mensurari tempore. et esse ip-
sius tamen motum esse mo-
tus mensurari et hoc ipsum
tempore esse mensurari eo. manife-
stum autem est quod aliis et
est in tempore esse mensurari esse
ipsorum sub tempore. Sit enim esse
duorum est alterum. unum quidem
esse esse tunc quando tempus est. alterum
autem sicut quedam dicimus
in numero sunt. hoc est sicut

aut est sicut partes numeri aut pas
sionem et omnino quod numeri est aliquid
aut quod est ipsius numerus. Quoniam
autem numerus cuius est ipsum quod in
numero et plurium et tunc etiam ipsi sic
in tempore sunt sic in numero in numero
et impar et par. hec quidem in
numero aliquid. illa vero temporis
aliquid sunt. res autem sic in
numero et in tempore sunt. si autem hoc
est continetur sub numero. sic
que sunt in loco sub loco. In
manifestum autem quoniam quod non est
in tempore esse cum tempus est. sic neque
in motu esse cum motus quando mo
tus et motus est. sic enim erit quodlibet
in aliquo. sic omnes res erunt
in quolibet et celum in milio quando
et milium est et celum est. secundum
hoc quidem accidit illud autem nec
esse consequens et ei quod est in
tempore esse quod tempus quando et illud est
et eo quod est in motu esse quando
dam motum. Quoniam autem est
sic in numero in tempore accipietur
aliquod plus et tempus omni eo
quod est in tempore. unde necesse est
omnia ea que sunt in tempore
contineri sub tempore. sic et alia
quecumque in aliquo sunt. ut
que sunt in loco sub loco. Et
Et pati utique aliquid sub tempore
sic et dicere consuevimus quod
tabefacit tempus et senescunt
omnia et obliviscuntur propter tempus. sed
non didicit nec novum factum est

nec bonum. Corruptionis enim
causa est per se tempus. numerus enim
motus est. motus autem facit
distare id quod est. quare manifestum
sunt que semper sunt non in tempore
quod semper sunt. nec enim conti
nentur sub tempore nec mensuratur
esse eorum sub tempore. signum autem
est quod ea que semper sunt
non sunt in tempore. est quod nihil
patiuntur nihil a tempore. sic que
non sunt in tempore. Quoniam autem est
tempus mensuratio motus et
quietis mensura secundum acci
dens. omnis enim quies in tempore
est. non enim sicut necesse moveri sic
in tempore. non enim tempus motus est sed
numerus motus. in numero autem mo
tus contingit esse et quiescens.
Non enim omne immobile quies
cit sed privatum motu. aptum
autem natum moveri sicut dictum
est prius. Esse autem in numero
est esse quendam numerum rei. et men
surari esse ipsius numero in quo
est. quare si in tempore sub tempore. Men
surabit autem tempus quod movetur
et quiescens secundum quod hoc quidem
movetur illud autem quiescit
motum enim ipsorum et quietem men
surabit quantum quedam. quare
quod movetur non simpliciter e
rit quod mensurabile sub tempore
sed quod quantum aliquid est. sed
quod motus ipsius quantitatis
Quare quietum non movetur neque

in quiescunt non erunt in tempore
in tempore quidem enim esse est mensu-
rari tempore. tempus autem motus et
quietis mensuratio est. Ma-
nifestum est ergo quod nec omne que
non est erit in tempore. ut quecumque
non contingit aliter esse ut
diametrum esse lateri simetrum
Omnino enim si mensuratio quidem
est tempus per se motus. aliorum
autem secundum accidens manifestum quia
quorum esse mensurat hiis om-
nibus inerit esse in motu et in
quiete. Quecumque ergo
corruptibilia et generabilia
sunt. et omnino aliquando sunt
aliquando vero non. necesse est in tem-
pore esse. est enim tempus quoddam plus
quod excellit esse ipsorum et men-
surat substantiam. Eorum autem
que non sunt quecumque
continet tempus. alia erant ut
Omerus aliquando erat. alia
vero erunt ut futurum ali-
quod. et in utraque tempus continet
et si in ambo utraque et erant et e-
runt. quorum autem non conti-
net. nequaquam erant nec
est nec erit. Sunt autem ist-
orum que non sunt quorum oppo-
sita semper sunt. ut assime-
trum esse diametrum semper
est et non erit hoc in tempore. ergo
neque simetrum. unde semper
non est. quoniam contrarium semper
est ei quod est. Quorumcumque

autem contrarium non semper est
hec autem possunt esse et non. et est gene-
ratio et corruptio eorum. Ipsum
autem nunc est continuatio tem-
poris ut dictum est. continuat
enim tempus preteritum et futurum
et omnino terminus temporis est. est enim
huius quidem principium. illius
autem finis. Sed hoc non sic
in puncto manente manifestum
est. dividit autem potentia.
et inquantum quidem huiusmodi est
semper alterum est ipsum nunc. in-
quantum autem copulat
semper idem est. sicut in mathe-
maticis lineis. non enim semper idem
punctum intelligentia est. dividen-
tium enim aliud. secundum autem quod
copulant unum et idem per-
unum est. sic et ipsum nunc ad
aliud tempus divisio secundum potentiam
aliud est autem terminus utrorumque et
unitio. est autem idem et secundum
idem divisio et unitio. esse autem
non idem est. hoc quidem igitur sic
dicitur ipsum nunc. Aliud autem
cum tempus quod est huius pro-
pe sit. ut veniet nunc quia ho-
die veniet. venit nunc quia
hodie venit. sed in Ilio non sunt
facta nunc. neque diluvium factum
est nunc. et tamen continuum
tempus in utraque est. sed quia non pro-
pe. Ipsum autem tunc temporis
determinatum ad prius nunc est
ut tunc destructa est Troia

tunc erat diluvium. oportet enim con-
tinuum esse ad ipsum nunc. erit igitur
quantitas aliquod ab hoc
tempus et nullum ab hoc erit et ad
preteritum. si vero in nullum tempus
est quod non sit tunc. et omne
erit tempus finitum. an igitur defi-
ciet aut non si quidem semper est
motus. Utrum igitur aut idem
est multotiens. manifestum est
quod sicut motus sic tempus est.
si quidem enim unus et idem mot[us]
sit aliquando erit tempus unum et idem.
si autem non non erit. Quoniam autem
ipsum nunc finis et principium
temporis est sed non eiusdem sed preteriti
quidem finis principium autem
futuri. habebit utique sicut circulus Et
in eodem quodammodo convexum et con-
cavum sic et tempus et in principio
in fine. et propter hoc videtur sem-
per alterum. non enim eiusdem princi-
pium et finis ipsum nunc.
simul enim et secundum idem opposita
erunt. et non deficiet. semper enim
in principio est. Ipsum autem
iam pars est presentis nunc
futuri temporis.
ut quando vadis iam quia prope est
tempus in quo futurum est et pre-
teriti quod non procul est ab ipso
nunc. et quando vadis iam ivi. ylium
autem destructum iam non di-
cimus quia prope multum est
ab ipso nunc. Ipsum autem nu-
per pars preteriti nunc est. tempus partis

preteriti. ut quando venisti modo.
si sit tempus propinquum presen-
ti nunc. Olim autem quod procul est.
Repente autem quod in insen-
sibili tempore est propter parvitatem.
Cositatio autem omnis natura
remotiva est. in tempore autem omnia
fiunt et corrumpuntur. unde
et alii quidem sapientissimum
dicebant. Pythagoricus autem
Paron indisciplina-
bile. quia obliviscuntur
in hoc dicens verius. manifestum
igitur quod corruptionis magis
erit per se causa quam gene-
rationis sicut dictum est prius. destructivum
quidem enim mutatio
per se est. generationis autem
et ipsum esse secundum accidens. Sig-
num autem sufficiens est quod
fit quidem nihil nisi movea-
tur quodammodo ipsum et agat.
corrumpitur autem et cum
nihil moveatur. et hanc
maxime consuevimus dicere tem-
poris corruptionem. Sed non
sed neque hanc tempus facit.
sed accidit in tempore fieri hanc
mutationem. quod quidem
igitur tempus est et quid est et quot
modis dicitur ipsum nunc et quid ip-
sum tunc et quid modo et quid
ipsum iam et olim et repente dic-
tum est. Hiis autem nobis sic
determinatis manifestum est quod omnis
mutatio et omne quod movetur

necesse est moveri in tempore. velocius et tardius enim omnem est mutationem. in omnibus enim sic video. dico autem velocius moveri quod prius transmutatur in subiectum idem spatium et regularem motum quod movetur. ut in loci mutatione. si utraque secundum circulationem movetur aut utraque secundum rectum. similiter autem et in aliis. At vero prius et posterius in tempore est. prius enim et posterius dicimus secundum distantiam ad ipsum nunc. ipsum autem nunc terminus preteriti et futuri est. quare quoniam ipsa nunc in tempore sunt. prius et posterius in tempore erunt. in quo enim est ipsum nunc et ipsius nunc distantia. Contrario autem dicitur prius et posterius et secundum preteritum tempus et secundum futurum. in preterito quidem enim prius dicimus quod longius est ab ipso nunc. posterius autem quod propinquius est. in futuro autem quod prius est quod propinquius est. posterius autem quod prius est. Quare quoniam prius in tempore est et ad omnem autem motum sequitur prius. manifestum est quod omnis mutatio et omnis motus in tempore est. Dignum autem consideratione est quomodo se habet tempus ad animam et propter quid in omni videtur esse tempus et in terra et in mari et in celo. Aut quoniam motus quedam passio est aut habitus motus existens. hec autem mobilia omnia. in motu enim omnia sunt. tempus autem et motus simul quidem sunt secundum potentiam et actum. Utrum autem cum non sit anima erit tempus aut non dubitabit enim aliquis. Impossibile enim cum sit numerantem esse impossibile est et numerabile aliquid esse. quare manifestum est quod neque numerus. numerus enim est aut quod numeratur aut numerabile. Si autem nichil aliud natum est quam animam numerare aut anime intellectus. impossibile est tempus esse anima si non sit. Sed aut hoc quod aliquid cum sit tempus est. ut si contingat motum esse sine anima. prius autem et posterius in motu sunt. tempus autem hec sunt secundum quod numerabilia sunt. Dubitabit autem aliquis et cuius motus tempus numerus. an cuiuslibet? et enim generantur in tempore et augmentantur et alterantur in tempore et feruntur. secundum autem quod motus est sic unumquodque motus numerus. unde motus numerus simpliciter continui. sed non cuiusdam. Sed est nunc moveri et alia quorum utriusque motus erit numerus. alterum igitur tempus est et simul duo equalia tempora erunt. Aut non. omne enim tempus simul et equale et simul unum. specie et

Com. Tempus licet sit numerus cuiuslibet motus non tamen eodem modo sed per prius et posterius quia est numerus circularis motus primi mobilis ... non esset in omni tempore. si alteratio non esset nec augmentatio nec generatio non esset ... tamen esset tempus.

Com. Si posuimus quod distantia temporis ... [illegible]

et hoc uo sit

et hoc non simul. Si enim sint
canes, illi autem equi, utrique autem septem,
idem numerus est. Sic autem et
motuum simul terminatorum idem
tempus est. Sed tamen hic quidem ve-
lox fortassis, ille autem non,
et alius quidem loci mutatio est,
hic autem alteratio, tempus autem idem
est, si quidem et numerus equalis sit et
simul, et cum alteratione et
cum loci mutatione. Et propter hoc
motus quidem alteri et seorsum
sunt, tempus autem ubique idem est,
quoniam numerus unus et idem ubique
qui est equalium et simul.
Quoniam autem est loci mutatio et
huius circulatio, numeratur autem
et unumquodque uno quodam
congenere, ut unitates unita-
te, equi autem equo, sic et tempus
tempore quodam terminato, mensu-
ratur autem tempus sicut diximus
motu quoque et motus tempore. Hoc
autem est quoniam sub terminato
motu tempus mensuratur, motus
quoque quantitas et temporis. Si
igitur prima mensura omnium
congenerum, circulatio est re-
gularis mensura maxime,
quoniam numerus huius notissimus est.
Alteratio quidem igitur neque augmen-
tatio non sunt regulares, lo-
ci autem mutatio est. Unde et
videtur tempus esse spere motus,
quoniam hoc mensurantur et
alii motus, et tempus hoc motu.

Propter hoc autem et consuetum dici
accidit: dicunt autem circulum
esse humanas res et aliorum mo-
tum habentium naturalem et
generationem et corruptionem. Hoc autem
est quoniam hec omnia tempore iu-
dicantur et accipiunt finem
et principium, sicut si secundum circu-
lationem quandam sint, et tempus
videtur esse circulus quidam.
Hoc autem iterum videtur quoniam huiusmodi
est loci mutationis est men-
sura et mensuratur ipsum ab
huiusmodi. Quare dicere res que fiunt
circulum esse dicere est temporis quen-
dam circulum. Hoc autem est quoniam
mensuratur circulatione.
Preter enim mensuram nichil aliud
videtur esse quod mensuratur,
sed aut multe mensure totum.
Dicitur autem recte et quod numerus
quidem est idem ovium et canum,
si equalis uterque sit, decas autem non
idem neque decem eadem sunt, sicut
autem trianguli non sunt idem
quod est equilaterum et gra-
datus, et tamen figura eadem est,
quoniam utraque triangula sunt.
Idem enim dicitur cuius non dif-
fert differentia, sed non cuius differt,
ut triangulum a triangulo
differentia differt, alteri quidem
trianguli sunt, et figura autem
non, sed in ipsius divisione una
figura et alia quod hic est cir-
culus, alia vero [illegible] trian-

angulus. similiter autem alia quidem sunt equilatera alia vero non sunt [illegible]. figura quidem que eadem et hec. triangulus enim est utrique. triangulus autem non idem est. et numerus enim similiter non enim differt numerus differentia numeri hominum. x. non idem est. inequalia et differunt dicitur. hec quidem et canes alia vero equi. Et de tempore quidem ipso et ipsius sunt et de circa ipsum appetentibus hanc intentionem dictum est.

Mutatur autem omne quod mutatur aliud quidem secundum accidens ut cum dicimus musicum ambulare. quoniam cui accidit musicum esse hoc ambulat. aliud autem aliquid huius mutatur et simpliciter dicitur mutari ut quecumque dicuntur secundum partes. Sanatur enim corpus quoniam oculus aut torax hec autem partes totius corporis sunt. Est autem et aliquid quod neque secundum accidens movetur neque eo quod aliquid aliud ipsius. sed eo quod ipsum movetur primum. hoc est secundum se per se mobile secundum alterum autem motum alterum est. ut alterabile alterum alterationis. sanabile aut calefactibile alterum est. Est autem et in movente similiter. aliud quidem enim secundum accidens movet. aliud vero secundum partem eo quod aliquid in aliud. aliud autem per se ipsum primum ut medicus quidem sanat manus autem vulnerat. Cum autem est aliquod movens primum est autem aliquid quod movetur adhuc in quo tempus est et preter hec ex quo et in quod. omnis enim motus ex quodam in quiddam est. aliud enim est quod primum movetur et in quod movetur et ex quo. ut lignum et calidum et frigidum. horum autem hoc quidem quod aliud vero in quod est. aliud vero ex quo motus. quoniam manifestum est quod in ligno non in specie. neque enim movet neque movetur species aut locus aut quantum hoc. sed est movens et quod movetur et ad quod movetur. magis enim in quod quam ex quo movetur denominatur mutatio. unde et corruptio in non esse mutatio est et si ex esse mutatur quod corrumpitur et generatio in esse et si ex non esse. Quid quidem igitur sit motus dictum est prius. Species autem et passiones et locus in que moventur que moventur inmobilia sunt ut scientia et

calor et hec dubitabit aliquis
si passiones motus sunt. al
bedo autem est passio erit in
motum mutacio. Forte autem
non albedo motus sed albacio.
Est autem et in illis et quod est
accidens et quod est secundum partem
et secundum aliud et quod primo
est et non secundum aliud. ut quod est
album in eo quod intelligitur
mutatur secundum accidens. colo
vi et accidit intelligi in colorem et
quia pars album coloris est
et in europam quia pars a
thene europe sunt. in al
bum autem colorem per se.
Quo quidem igitur per se movetur
et quo secundum accidens et quo secundum
aliud et quo ipsum primum
in movente et in eo quod in
motu manifestum est. et quod motus
non in specie sed in eo quod motum
et in mobili secundum actum sit.
Secundum quidem igitur accidens muta
cio dimittatur. in omnibus
enim est semper et omnium et con
tingencium. Que vero non
secundum accidens est non est in
omnibus sed in contrariis et in
mediis et contradictione.
huius autem fides ex inductione est.
Ex medio autem mutatur. utitur
enim ipso sicut quod est contra
rium ad utrumlibet. est enim quo
dammodo medium ultima.
Unde et hoc ad illa et illa ad hoc

dicuntur quodammodo contra
ria. ut media gravis ad
ultimam et acuta ad extre
mam et fuscum album ad
nigrum et nigrum ad al
bum. Quoniam autem omnis muta
cio est ex quodam in quid
dam. manifestat et nomen.
post aliud enim aliquid et ad
prius. ad autem monstrat post.
mutabitur utique mutans qua
drupliciter. aut enim ex subiecto in
subiectum aut ex subiecto in non
subiectum aut ex non subiecto in
subiectum aut ex non subiecto in
non subiectum. Dico autem sub
iectum affirmatione mon
stratum. quare necesse est ex hiis
que dicta sunt tres esse mu
taciones. ex subiecto in subiectum
et ex non subiecto in subiectum et ex
subiecto in non subiectum. que enim
ex non subiecto in non subiectum non
est mutacio propter hoc quod non
est secundum opposicionem. neque enim con
traria neque contradictio est.
Ex non subiecto quidem igitur in
subiectum mutacio secundum con
tradictionem generacio. alia quidem
simpliciter simplex. alia vero
quedam quedam. ut ex
non albo in album generacio est
huius quedam. que vero ex
non esse simpliciter in substantiam est
generacio simplex est. secundum quam
generari simpliciter et non simpliciter dicimus.

que vero ex subiecto in non subiectum corruptio est. simpliciter quidem que est ex substantia in non esse. quedam autem est que est in oppositam negationem sicut dictum est et in generatione. Si igitur quod non est dicitur multipliciter et neque quod est secundum compositionem aut divisionem contingit moveri, neque quod est secundum potentiam ei quod est simpliciter secundum actum oppositum est. hoc quidem enim non album aut non bonum, inde contingit tamen moveri secundum accidens, est enim homo non album. quod autem simpliciter non est hoc, nullo modo est. impossibile est quod non est moveri. si autem hoc est, et generationem motum esse. fit enim quod non est. si enim quod maxime secundum accidens fit, sed tamen verum est dicere quod non est de eo quod fit simpliciter. similiter autem et quiescere. hec igitur accidunt inconvenientia si movetur quod non est. Et si omne quod movetur in loco est, quod autem non est non est in loco. esset enim alicubi. Neque igitur corruptio motus. contrarium enim motui aut motus aut quies. corruptio autem generationi contrarium est. Quoniam autem omnis motus mutatio quedam est, mutationes autem tres sunt dicte, harum autem que sunt secundum generationem et corruptionem non motus sunt, hec

autem sunt secundum contradictionem, necesse est eam que est ex subiecto in subiectum mutationem motum esse solum. subiecta autem aut contraria aut media. et privatio enim ponitur contrarium et ostenditur affirmatione nudum et album et nigrum. Si igitur predicamenta divisa sunt substantia et qualitate et ubi et quando et ad aliquid et quantitate et facere et pati, necesse est tres esse motus: quantitatis, qualitatis et loci. Secundum autem substantiam non est motus propter hoc quod nullum substantie contrarium. neque ipsius ad aliquid. contingit enim altero mutante verum esse alterum nihil mutatum. quare secundum accidens motus horum est. Neque agentis et patientis neque omnis quod movet aut movetur, quoniam non est motus motus neque generationis generatio neque omnino mutatio mutationis. Primum quidem dupliciter contingit motus esse motum, aut sicut subiecti, ut homo movetur quod ex albo in nigrum mutatur. sic et motus aut calescit aut frigescit aut locum mutat aut augmentatur aut diminuitur. hoc autem impossibile est. non enim subiectorum aliquid mutatio. aut mutando alterum aliquod subiectum ex

mutatione mutatam speciem
ut ex egritudine in sanita-
tem. Si neque hoc possibile est nisi
secundum accidens. Sic enim motus
ex alia specie in aliam speciem
est mutatio et corruptio et gene-
ratio similiter, preter quod hec quidem in
opposita sunt, motus autem non
similiter. Simul igitur mutabitur ex
sanitate in egritudinem et ex
hac ipsa mutatione in aliam.
Manifestum igitur quod cum infirmetur
aliquid mutatum erit in quamli-
bet; contingit enim quiescere.
Amplius et non quamlibet contingere semper,
et illa ex quodam in quiddam
alterum. Quare et opposita erit sana-
tio. Sed eo quod accidit, ut si
ex recordatione in oblivio-
nem mutatur, quoniam cui inest id
mutatur aliquando quidem in scientiam, aliquando in
sanitatem. Amplius autem vadet
in infinitum si erit mutationis
mutatio et generationis generatio. Ne-
cesse est igitur primam esse si ulti-
ma erit; ut si simpliciter generatio
fiebat aliquando, et quod fit fiebat.
Quare non dum erat quod
fit simpliciter, sed aliquid cum
fit et factum est iam. Et iterum fie-
bat aliquando; quare non dum erat
tunc quod fit. Quoniam autem in-
finitorum non primum, non erit
primum; quare neque habitum. Ne-
que igitur moveri possibile est neque mu-
tare nichil. Amplius eiusdem
motus contrarius et adhuc
quies et generatio et corruptio. Quare
quod fit cum fiat quod fit
tunc corrumpitur; neque enim cum
mox fit, neque posterius. Esse enim oportet
quod corrumpitur. Amplius oportet
materiam subesse et ei quod fit et mu-
tatur. Que igitur erit materia sicut
alterabile est aut corpus aut a-
nima, sic aliquid quod fit in
motus aut generatio? Et iterum
aliquid est in quod movetur; o-
portet enim esse aliquid huius et ex hoc in
hoc motum, non motum
aut generationem. Simul autem et
quomodo est? Non enim erit doctrina
doctrine generatio, quare neque generatio-
nis generatio in quedam aliquid.
Amplius si tres species motus sunt,
harum aliquam necesse est esse sub-
iectam naturam et in qua
moventur, loci igitur mutationem
ne alterari aut ferri. Omnino autem
omne quod movetur movetur
tripliciter, aut in eo quod est in
altero, aut quod pars aliquid,
aut quod per se; secundum acci-
dens autem solum contingit
mutare mutationem, ut qui
sanatur currat aut addis-
cat. Huiusmodi autem secundum accidens dimisimus
olim. Quoniam autem neque
substantie neque ad aliquid in ipsi
facere aut pati, relinquitur
secundum quantum aut quale
et ubi motum esse solum. In unoquoque

in hoc est contrarietas. Ergo
qui autem secundum quale alteratio sit.
hic enim illud commune nomen.
Dico autem quale non in sub-
stantia; namque differentia quale est, sed
passivum secundum quod dicitur pati
aut impassibile esse. Qui vero
secundum quantum est, commune nomine
quidem innominatum est. Secundum utrum-
que autem augmentum et decre-
mentum; quod quidem est in
magnitudinem perfectam, quod
vero ex hac, decrementum. Qui
autem est secundum locum et commune et proprium
est innominatus; sit autem loci
mutatio vocata quod est com-
mune. Et tamen dicuntur ferri pro-
prie hec sola cum non insit
ipsis stare mutantibus
locum, et quecumque non ipsa
se ipsa movent secundum locum. Au-
tem in contrarium aut simpli-
citer aut sic; et in minus quidem tan-
quam in contrarium dicetur muta-
re; in magis autem tanquam
ex contrario in idem. Differt
autem nichil sic mutare aut
simpliciter, nisi quod sic indi-
gebit contraria esse. Magis
autem et minus est in quo plus
et minus contrarii inest aut
non inest. Quod quidem igitur hii
tres soli motus sunt, ex hiis
manifestum est. Inmobile autem
est quod omnino impossibile est mo-
veri, sicut sonus est invisibilis

et quod in multo tempore vix movetur
aut quod tarde incipit quod dicitur
graviter mobile, et quod apt-
natum quidem est moveri et potest
et non movetur cum aptum natum
est et ubi et ut; quod quidem qui-
escere voco inmobilium so-
lum; contrarium enim est quies
motui; quare privatio erit
susceptivi. Quid igitur est
motus et quid quies, et quot
mutationes et quales motus
manifestum est ex dictis. Post hec
autem dicamus quid est simul
et quid seperatim et quid tan-
gere et quid medium et quid
consequenter et quid habitum
et continuum, et in quibus unum-
quodque horum aptum
natum sit. Simul quidem
igitur dicuntur hec esse secundum locum
quecumque in uno loco sunt
primo; separatim autem quecum-
que in altero; tangere autem quorum
ultima simul. Medium
autem est in quod aptum natum
est devenire prius mutans
quam in ultimum mutetur secundum naturam
continue mutans. Minimum autem
est medium in tribus; ultimum quidem
est mutationis contrarium.
Continue autem movetur quod nichil aut
paucissimum deficit rei, sed
non temporis. Nichil enim prohibet de-
ficientem aut statim post ypa-
ten, id est primam, sonare ultimam.

a re in qua mutatio. hoc autem est in
hiis que sunt secundum locum et in
aliis mutationibus. nam
est. Contrarium autem secundum lo-
cum est quod secundum rectitudinem distat
plurimum. minima enim finita
est. metrum autem finitum.
Consequenter autem est quod cum
post principium solum sit
aut positione aut specie aut aliquo
alio sic determinatum est nichil
medium eorum que sunt
in eodem genere et cuius consequenter
est. dico autem ut linea linee
aut que sunt linee aut unita-
ti unitas aut domui quod sunt
unitates aut domus domus.
aliud autem nichil prohibet me-
dium esse. Consequens enim ad a-
licui est consequenter et poste-
rius aliquid est. non enim conse-
quenter unum est duobus neque
nova luna secunde consequenter
est. Habitum autem est
quod consequenter est cum
tangit. Quoniam autem omnis mu-
tatio in oppositis est, opposita
autem contraria et contra-
dictio sunt, contradictionis
autem nichil medium; mani-
festum est quod in contrariis
est medium. Continuum
autem est quidem quod est habitum
aliquid. dico autem esse conti-
nuum cum idem fiat et unum
utrisque terminus quo tangunt et sic
significat nomen continetur. hoc
autem esse non possibile cum duo sint
ultima. hoc autem determinato manifestum
est quod in hiis continuum est ex qui-
bus unum aliquid aptum
natum est fieri secundum contactum.
Et sicut aliquando fit continens unum,
sic et totum erit unum
ut clavo aut penetratione
aut colla aut tactu aut insertione.
Manifestum autem est quod primum
in hiis est consequenter. tangens quidem
enim consequenter necesse est esse, conse-
quens autem non omne tangere.
unde et in prioribus ratione consequenter
est, ut in numeris. tactus autem
non est in illis. Et si quidem
continuum est, necesse est tangere;
si non tangit, nondum con-
tinuum est. non enim necesse est
ipsorum esse ultima unum si si-
mul sint. sed si unum, necesse est simul.
Quare insertio ultima est
secundum generationem. necesse est enim tan-
gere si conferunt ultima. co-
tacta autem non omnia continua apta
nata sunt ultima; in quibus
autem non est tactus, manifestum
est quod neque est in hiis consertio.
Quare si est punctum et unitas
qualia dicunt separata, non
possibile est unitatem et punctum esse
idem. hiis quidem enim inest tan-
gere, unitatibus autem esse con-
sequenter. quod contingit esse medi-
um, omnis enim linea medium

punctorum est. hoc autem non ne-
cesse est. nullum autem medium
dualitatis est et unitatis. quid
quidem igitur est simul et extra et quid
tangere et quid medium et quid
consequenter et quid habitum
et quid continuum et in qua-
libus unumquodque horum inest dic-
tum est. Unus autem motus
dicitur multipliciter. unum enim multipliciter
dicimus. genere quidem unus est secundum fi-
guras praedicamenti. loci muta-
tio enim genere quidem unus est omni
loci mutationi. alteratio autem a
loci mutatione enim alterius
generis est. specie autem unus est cum
genere unus et individuae speciei
sit. ut coloris quidem sunt diffe-
rentiae. jam igitur alius motus in
specie denigratio et albatio. omnis
autem albatio omni albationi
secundum speciem idem et omnis denigratio
denigrationi. albedinis autem non.
Quare unum specie est dealbatio
quidem omnis dealbationi. si
autem sunt quaedam quae et genera
et species simul sunt, manifestum est
quod specie unus motus erit. simpliciter
autem unus specie non erit, ut in-
doctrinatio. si scientia quidem est
species opinionis. genus autem scientiarum.
Dubitabit autem quis si specie
unus motus est, cum ex eo-
dem in idem mutetur, ut unum
punctum ex hoc loco in hunc
locum iterum et iterum. si autem hoc

est, erit circulatio eadem rec-
titudini et volutio ambula-
tioni. Aut determinatum est
id in quo est, si alterum est, quod
autem specie, cum motus alter est. ut
circulare autem a recto alterum specie
est. genere quidem igitur et specie motus u-
nus est. Simpliciter autem motus
unus est cum substantia quidem unus
autem numero est. quis autem his sit
manifestum est dividentibus. tria
enim sunt secundum numerum quae dicimus
motum unum: quod et in quo
et quando. dico autem quod: quoniam necesse
est aliquid esse quod movetur, ut
hominem aut aurum. et in aliquo
moveri hoc, ut in loco aut in
passione. et quando: in tempore enim
movetur omne. Horum autem ipsum esse quod
aut genere aut specie unum esse
est in re in qua movetur. habitum autem
erit in tempore. Simpliciter autem u-
num in omnibus his esse. et in
eo in quo est unum oportet esse et indi-
visibile ut speciem. et quando esse a-
liquod unum, ut tempus, et non deficiens.
et quod movetur unum esse non secundum ac-
cidens, ut album nigrescere et co-
riscum ambulare. unum enim
est et coriscus et album. sed secundum ac-
cidens. neque communiter. et si duo homines
simul sanarentur secundum eandem sani-
tatem, ut ocinationem. si non
unus, in eo quod specie. si corrup-
tum iterum factum est, unum erit
et hic motus. si non unum, idem quidem.

specie erit. unus autem non erit.
Est autem dubium si una sit sanatio
et omnino una sanitas et id
sicut cum subiecta passionibus
sit in corporibus; moveri enim
videntur omnia sensibilia et fluen-
tia. Si autem una ipsa eadem
mane et nunc, quare cum ea que nunc est sa-
nitas, et non cum deficiens
accipiat iterum sanitatem, et hec
et illa erit numero una eadem et
idem est. Nisi quod in tantum differt,
quod si quidem duo sunt propter hoc sicut
numero unus et habitus necesse est
unus et actus unus; sicut unus
enim est. Si vero habitus unus est,
fortassis non alicui videbitur
unus actus esse; cum enim pausaverit
ambulans, non amplius est hec
ambulatio, iterum autem ambulante
erit. Si igitur unus idem est, contin-
git unum idem corrumpi et esse multo-
tiens. Hec quidem igitur sunt dubitationes
extra eam que nunc est intentionem.

Quoniam autem est continuus omnis
motus, simpliciter unum necesse est
et continuum esse, si quidem omnis
divisibilis est. Et si continuus
unus, non omnis continuatur
cuilibet, sicut neque aliud in contingentibus
continuatur, sed quorum unum sunt
extrema. Ultima autem alio-
rum non sunt, aliorum autem sunt
secundum speciem diversa et equivoca sunt.
Quomodo enim continget aut fiet unum
ultimum linee et ambulationis ultimum?
Tangent quidem igitur sunt, et quod in ipso
genere et idem specie sunt. Currens
autem aliquis febricitavit sta-
tim; et iterum lampas ex diffusione
et loci mutatio ista est contigua, conti-
nua autem non. Ponitur enim continuum
quorum ultima sunt unum. Quare hec si-
cut motus et consequenter sunt
quo tempore continuum est; con-
tinuum autem est quo motus; hic
autem est cum unum ultimum si-
cut ambobus. Quare necesse est eun-
dem secundum speciem esse et unius et
in eodem tempore simpliciter continuum
motum et unum. Tempore quidem
ut immobilitas non intersit; in
deficienti enim quiescere necesse est.
Multi igitur et non unus motus
quorum quies medium est. Quare si
quis statu intercipitur, non unus
est neque continuus. Accipitur autem
si in medio tempus est. Qui autem
specie non unus, non est, etsi non de-
ficit tempus; tempus quidem enim unum
est, specie autem alius. Unum qui-
dem enim necesse est et specie unum esse,
hunc autem simpliciter esse unum
necesse est. Quis igitur unus motus
simpliciter dictum est. Amplius autem
dicitur unus et perfectus, sive
secundum genus sive secundum speciem sive substantiam
sit, sicut et in aliis perfectum et totum
unius. Est autem et si imperfectus
perfectus unus dicitur si solum sit con-
tinuus. Amplius autem preter dictos

et unus motus regularis et ir-
regularis, ut dictum est, quod non undique
unus, sed magis regularis sit
rectus. Irregularis enim obliquus est. Et
videtur autem differre secundum magis et
minus. ¶ Est autem in omni mo-
tu quod regulariter est aut non.
Etenim alterari regulariter
et ferri in regulari, ut in cir-
culo aut recto. Et circa aug-
mentum similiter et decrementum.
¶ Irregularitatis autem differentia est
aliquando in quo movetur: impos-
sibile est enim regularem esse motum
non regulari magnitudine,
ut reflexi motus aut obliqui
aut alius magnitudinis, quarum
non convenit contingens
in contingente partem. ¶ Alia
autem est neque in ubi neque in quando neque
in quo, sed in eo quod sic est:
velocitate enim et tarditate a-
liquando determinatur. Cuius quidem enim
eadem velocitas est regula-
ris, cuius autem non est velocitas
irregularis est. Propter quod neque species
motus sunt neque differentie veloci-
tas et tarditas, quoniam omnibus sequi-
tur differentibus secundum speciem. Quare
neque gravitas neque levitas que
in idem est, ut terre ad ipsam
aut ignis ad ipsum. Unus quidem
igitur irregularis est quo est
continuus, minus autem quod
quidem reflexo accidit motui.
¶ Hoc autem minus unum mixto

et semper contrario. ¶ Si autem
omnem unum contingit regu-
larem esse et non, non erunt que
non secundum speciem ista sunt
ipsi unus et continuus. Quomodo
enim erit regularis ex alteratione
compositus et loci mutatione?
Indigebit enim convenire. ¶ Iam
plurius autem determinandum est qua-
lis motus contrarius motu-
i, et de mansione autem eodem
modo. Sed primum dividendum utrum
contrarius motus sit qui
ex eodem ei qui est in idem, ut
qui est ex sanitate ei qui est
in sanitatem, ut generatio et cor-
ruptio videntur, aut qui
ex contrariis, ut qui ex sa-
nitate ei qui est ex egritudine
motui, aut qui est in con-
traria, ut qui est in sanita-
tem ei qui est in egritudinem,
¶ aut qui ex contrario in con-
trarium, ut ex sanitate in
egritudinem, aut qui est ex
contrario in contrarium
ei qui est ex contrario in con-
trarium, ut qui est ex sani-
tate in egritudinem ei qui est
ex egritudine in sanitatem. ¶ Aut
enim est aut unum quoddam
esse modorum, aut plures. Non
enim est aliter contraponere. Est
autem quidem qui ex contrario
ei qui est in contrarium non
contrarius, ut qui est ex sanitate

ei qui est in egritudinem. ipse enim musicus est et quod quidem non idem et ipsum esse. non idem est ex sanitate mutare in egritudinem et hominem. Sed qui est ex contrario ei qui est ex contrario. sanum quidem accidit ex contrario et in contrarium aut in medium movisse, sed de hoc quidem posterius dicemus. Sed magis in contrarium mutare videtur utique causa esse contrarietatis quam ex contrario. hec quidem enim mutatio est contrarietatis illa vero acceptio. Dicitur autem unusquisque in quod mutat magis quam ex quo ut sanatio in sanitatem egrotatio in egritudinem. Relinquitur igitur de eo quod motus contraria solum et qui est ex contrario. Fortassis igitur accidit hos in contraria et ex contrario esse. sed esse fortassis non idem dico qui est in sanitatem ei qui est ex egritudine et qui est ex sanitate ei qui est in egritudinem. Quoniam autem differt mutatio a motu, ex quodam enim subiecto in quoddam subiectum mutatio motus est. qui est ex contrario in contrarium ei qui est ex contrario in contrarium motus contrarius ut qui est ex sanitate in egritudinem ei qui est ex egritudine in sanitatem. Et ex inductione quidem que contraria videntur esse. egrotari enim contrarium ei quod sanari et ipsi addiscere decipi per alium non per ipsum. in contraria enim sicut scientia est sic et deceptio est ipsum utique et per alium. Et sursum motus ei qui est deorsum contraria enim hec sunt in longitudine, et qui est ad dextram ei qui est ad sinistram contraria enim hec sunt in latitudine, et qui est ante ei qui est retro contraria enim et hec sunt in altitudine. Qui autem est in contrarium solum non est motus sed mutatio ut fieri album non ex quodam. Quibus autem non est contrarium qui est ex ipso ei qui est in ipsum mutatio contraria est ut generatio corruptioni contraria et remotio acceptioni. hec autem mutationes sunt quidem motus autem non sunt. Qui autem in medium motus sunt quibuscumque contrariorum inest medium tamquam in contraria quodammodo ponendi sunt. sicut enim ex contrario utitur quodam medio motus utrisque utique motibus. ut ex fusco quidem in album tamquam ex nigro, et ex albo in fuscum tamquam in nigrum, ex nigro autem in fuscum tamquam

medium. futurum et medium
adversus est quodammodo utrisque
utroque. sic dictum est prius. Et
motus quidem motui contrarius
sic est qui est ex contrario
in contrarium. Quieti autem
motui non solum motus videtur
esse contrarius sed quies. hoc de-
terminandum. simpliciter contrarius
motus motui est. opponitur
autem et quies. privatio enim est. est
autem sic quod privatio con-
traria dicitur. Qualis autem
qualis ut ei qui est secundum locum
que est secundum locum. sed hoc nunc
dicitur simpliciter. utrum enim que
est hic quies ei qui est ex hoc
aut qui est in hoc motui
opponitur. Manifestum est quod quoniam in
duobus motus subiectis est. ei
qui est ex hoc in contrarium
que est in hoc quies. huic autem
qui est ex contrario in hoc
que est in contrario quies.
Simul autem et ad invicem con-
trarie hec sunt. et inconveniens
inconveniens est si motus quidem
contrarii sunt. quietes autem
opposite non sunt. sunt autem
hec in oppositis ut que est in
sanitate ei que est in egritu-
dine quies. motui autem ei qui
est ex sanitate in egritudinem.
ei autem qui est ex egritudine in
sanitatem irrationabile est. in
quem enim in ipsum motus est ...

fecerit quietatio magis est. aut
accidit simul et motui. necesse
autem est aut hanc aut illam
esse. non enim que est in albedine
quies contraria est ei qui
est in sanitatem. Quibus vero con-
traria autem contraria non in-
sunt horum mutatio quidem est
opposita que est ex ipso ei que
est in ipsum. motus autem non
est ut que est ex esse ei que
in esse. Et quietatio quidem horum non
est immutatio autem est. et si quid
aliquid erit subiectum. non esse
que est in non esse immutatio
ei que est in esse contraria erit.
si vero non est aliquid quod
non est. dubitabit aliquis
cui sit contraria que
in esse immutatio dicenda est
si non sunt hec motus. cum
similiter autem aliquid est et in
mutationes. contraria enim
est aut nulli aut ei que est
in non esse aut corruptioni.
generatio sic enim ex ipso est. generatio autem in
illam. Dubitabit autem aliquis
cur in immutatione secundum locum et
secundum naturam et extra naturam et quies
sunt et motus. in aliis autem non
ut alteratio. sic quid non est secundum
naturam. nulla autem extra naturam
magis enim sanatio aut
egrotatio secundum naturam aut extra
naturam. ut dealbatio aut
denigratio. Est autem est et in

augmento et in detrimento
in ad inuicem contrarium in
motus per naturam. quod autem
extra naturam. ut augmentum aug
mento et in generatione et corrup
cione est eadem ratio. ut et generatio
quidem per naturam corrupcio autem
extra naturam est. senectus non per natura
est. ut in generacione uidemus
alium per naturam. etiam extra natura
Aut si est uiolenta fit extra
naturam et corrupcio corrupcioni
erit contraria que uiolenta
est. sic que extra naturam
est ei que per naturam. generatio quam et in
generationes fiunt uiolente que
dam et non per naturam. quibus con
trarie sunt que fiunt per naturam
et augmenta sunt uiolenta
et detrimenta. ut augmen
ta que uelocitate propter alimenta
sunt pubescencium. et triti
ca cito adaucta et non compres
sa. in alteracione autem sic au
tem erunt alie quedam uiole
te. alie non naturales. ut in
diuisi non intercidi dicti.
aut quid extra naturam in
alterantur. aut non per naturam e
rit quod contrarie corrupciones
ad inuicem non generationi. et quod
[illegible] est et fit. et namque hec
quid dicitur una non tristia.
quod non simpliciter corrupcio cor
rupcioni contraria est. sed
quod hec quid [illegible] una non [illegible]

hec est opposita. Dubio quid generaliter con
trarii motui et quieti dici
modo sunt. ut quod est sursum
ei quod est deorsum. loci a
contrarietates hec sunt. fe
fertur quidem sursum est mo
tu [illegible] igitur. quod uero deorsum
terra et contrarie ipsorum loci
mutaciones sunt. igitur quod
sursum natura est. deorsum autem
extra naturam et contrarium e
qui est per naturam ipsius ei que
extra naturam. quieti et
similiter. que namque sursum
est quies ei que est desuper deor
sum contraria est motui. fit
autem terre illa quidem quies extra
naturam. motus autem hinc
per naturam. quare quies motui contra
ria est que non est per naturam ei
que est per naturam eiusdem. et mo
tus et eiusdem contrarius sic
est. alia quidem per naturam erit sur
sum et deorsum eorum. alia ex
tra naturam. Est autem
dubitatio si est omnis quietis
que non est semper generatio. et ipsa
ipsum stare sit. manentis quidem
extra naturam ut terre sur
sum erit generatio. cum quidem fere
batur uiolenter [illegible]. sed quod
stat semper uidetur ferri uelo
cius. quod autem uiolencia e
contrarium est. Non fac
tum quidem quiescens erit quie
cens autem [illegible] stare [illegible]

aut omnino esse in ipsum locum. Si aut accidens medium simul, propter dua in ipsum quem est secundum naturam et non in eum quem est extra naturam.

Habet autem dubitationem si contraria est quies quae est hic ei quae est hinc motui. Cum enim movetur ex hoc aut relinquit, adhuc videtur habere quod abiectum; quare si ipsa quies contraria est quieti quae est hinc motui in contrarium, simul erunt contraria. Aut sic quiescit aut adhuc manet. Omnino autem eius quod movetur hoc quidem ibi, aliud in quod mutatur. Unde et magis motus motui est contrarium quam quies. Et de motu et quiete quomodo utrumque unum sit et quae contrariae quibusdam dictum est.

Si autem continuum et quod tangitur et quod deinceps sit determinatum est prius, continua quidem quorum ultima unum, quae vero tangunt quorum ultima simul, consequenter quorum nihil est medium proximi generis, impossibile est ex indivisibilibus esse aliquid continuum ut lineam ex punctis, si vere linea quidem continuum est, punctum autem indivisibile. Neque enim unum sunt ultima punctorum; non est enim hoc quidem ultimum, hoc autem aliqua pars indivisibilis; neque simul ultima; non enim est ultimum impartibilis aliquid. Alterum enim est ultimum et cuius est ultimum.

Amplius autem necesse est aut continua esse puncta aut tangentia se ad invicem ex quibus est continuum. Eadem autem ratio in omnibus indivisibilibus. Continua quidem igitur non erunt propter predictum modum. Tangit igitur omne aut totum toto aut pars partem aut totum parte. Quoniam autem impartibile est indivisibile, necesse est totum totum tangere. Totum autem tangens totum non erit continuum. Continuum enim quod habet hoc quidem aliam, illud non aliam partem, et dividitur sicut divisibilia et loco discreta.

At vero neque consequenter erit punctum puncto aut ipsum nunc ipsi nunc, quare et ex hiis esse longitudinem aut tempus. Consequentia enim est quorum nullum est medium proximi. Punctorum autem semper est medium linea et ipsorum nunc tempus.

Amplius dividitur in indivisibilia siquidem ex quibus est utrumque quodcumque in ipsa dividetur; sed nullum erat continuorum in impartibilia divisibile. Alterius autem generis non potest esse medium

punctorum et temporum nunc inutilium
si namque erit aliquod medium in-
manifestum est autem quod divisibile
aut indivisibile erit et si
divisibile aut in indivisibi-
lia aut in semper divisibilia est
hoc autem est continuum. Ma-
nifestum autem est quod conti-
nuum divisibile est in semper di-
visibilia. Si enim in indivisibilia di-
videretur continuum, esset
indivisibile indivisibili con-
tactum. Unum enim ultimum quae
tanguntur continuorum. Eius-
dem autem rationis est magni-
tudinem et tempus et motum ex
indivisibilibus componi aut di-
vidi in indivisibilia aut nichil.
Manifestum autem ex hiis. Si enim mag-
nitudo ex indivisibilibus com-
ponatur, et motus qui est huius
magnitudinis ex equalibus
motibus indivisibilibus, ut
si a b c ex a b c est indi-
visibilibus, motus autem in quo
est d e z, secundum quem motum est
ipsum o in spatio quod est
a b c, unumquodque habet partem
indivisibilem. Si igitur presentis
motus necesse est moveri aliquid
et si movetur aliquid esse motum,
et movere erit ex indivisibi-
libus. Secundum quidem a motum est
ipsum o motu quod est d,
secundum vero b ipsum e est motum
secundum c similiter unumquodque. Si igitur necesse

esse est omne quod movetur unde
in aliquid non esse simul moveri
et motum esse in quo movetur,
tunc movebatur ut si thebas vadit
impossibile est simul ire the-
bas et ivisse thebas, secundum a
impartibilem motum erat in
ipsum o secundum quod ipsum d motus
aderat. Quare si aliquid posterius
venit quam veniret, divisibi-
le erit. A cum enim veniret
neque quiescebat neque transierat
sed medium erat. Si autem
simul venit et venerit, ve-
niens cum venit venturum
ibi erit et motum esse ubi mo-
vetur. Si vero secundum totum a b
c movetur aliquid et motus quo
movetur d e z est, secundum autem impar-
tibile a nihil movetur sed motum
est, erit utique motus non ex
motibus sed ex momentis. Et
motum esse aliquid non motum
autem, si quid transiit non
transiens. Quare erit aliquid
transitum esse non aliquando
ut transiens. Hanc enim tran-
siit non transiens hanc. Si
igitur necesse est aut quiescere aut
moveri omne, quiescit et unum-
quodque eorum quae sunt a b c. Quare
erit aliquid continue quie-
scens simul et quod movetur per totam
enim a b c movebatur et quies-
cebat quamlibet partem quare et per omnem.
Et si ergo indivisibilia quae sunt

d. e. z. nisi motus presentis con-
tingit. Item non motum quiescere
si autem non sunt motus sed mo-
tum esse, non ex motibus. Similiter
autem necesse est longitudinem et mo-
tum indivisibile esse et tempus et com-
poni ex ipsis nunc indivisibi-
libus. Si autem omnis magnitudo
divisibilis et in minori quidem
quantum velox transibit mino-
rem, divisibile erit tempus. Si vero
tempus divisibile erit in quo fer-
tur aliquid per ipsum a. et quod
est ipsum a. divisibile erit.
Quoniam autem omnis magnitudo
divisibilis in magnitudines
ostensum est, quoniam impossibile est
ex athomis continuum esse, ad
magnitudo autem omnis est con-
tinua, necesse est in equali
tempore maius et in minori equa-
le et in minori plus moveri. Sic
diffiniunt quidam velocius. Esto
enim in quo est ipsum a. eo quod
est in b. velocius. Quoniam igitur ve-
locius quod prius mutatur,
in quo tempore ipsum a. mutatum
est ab ipso c. in ipso d. sit f. in
ipsum z. nisi ipsum b. non dum
erit iuxta ipsum d. sed deficiet
quod in equali tempore plus abibit
velocius. Sed vero et in minori
plus. In quo enim ipsum a. factum
est iuxta ipsum d. ipsum b. erit
iuxta e. tardius ens. Quoniam igitur
totum ipsum a. ad ipsum d. factum est

in omni eo quod est l. x. tempore
ad ipsum t. erit in minori
li. et est in quo est z. b. ipsum
quidem igitur c. t. quod transierit
ipsum a. maius est ipso c. e.
tempus autem quod est z. h. minus
est omni quod est z. l. quare in
minori abibit maius. Manifestum
est autem ex hiis et quod velocius
in minori tempore abibit equa-
le. Cum quidem maiorem in
minori transibit tardiori,
ipsum autem per seipsum acceptum
in pluri tempore maiorem mino-
re. Ut cum est l. m. eo quod
l. x. plus erit tempus quod est p.
r. in quo ipsum a. l. m. transi-
bit, quam quod est p. s. in quo
ipsum l. x. Quare si quod est p.
r. tempus minus est eo quod est h
in quo est quod tardius tran-
sit ipsum l. x. et quod est p. s.
minus erit in quo est p. h. tempus
ipso et p. r. minus est p. s.
minore autem minus ipsum mi-
nus est. Quare in minori mo-
vebitur equale. Amplius si omne
necesse est tempore aut in equali
aut in minori aut in pluri
moveri et quod in pluri tar-
dius, quod autem in equali
equale velox, velocius autem
in equali velox neque tardi-
us, utique in pluri aut in equa-
li neque ipsum velocius, relinquitur
igitur quod in minori. Quare necesse

est equalem magnitudinem in minori tempore transire velocius. Cum autem quia omnis motus in tempore est et in omni tempore possibile est moveri, omne autem quod movetur contingit et velocius moveri et tardius, in omni tempore erit velocius moveri et tardius. Hiis autem cum sint, necesse est et tempus esse continuum. Dico autem continuum divisibile in semper divisibilia. Hoc enim subiecto continuo necesse est continuum esse tempus. Cum enim sit ostensum quod velocius in minori tempore transibit equale, sit quod quidem in quo est a velocius, quod autem in quo est b tardius, et sit motum tardius que est in quo est c d per magnitudinem in quo est z i tempore. Manifestum est quod velocius in minori quidem movebitur per eandem magnitudinem, et sit motum in eo tempore quod est z r. Iterum autem cum velocius in eo quod est z r transierit totam magnitudinem que est c d, ipsum tardius in eodem tempore minorem transibit; sit igitur in quo c k. Cum autem tardius quod est b in eo quod est z r tempore ipsam que est c k transierit, velocius in minori transibit; quare iterum dividetur ipsum z r tempus. Hoc autem diviso et c k magnitudo dividetur secundum eandem rationem. Si autem magnitudo, et tempus. Et hoc semper erit accipiendo a velociori tardius et a tardiori velocius, et eo quod demonstratum est utentibus. Dividet enim quod est velocius tempus, tardius autem longitudinem. Si igitur semper convertitur verum est, convertendo autem semper fit divisio, manifestum quod omne tempus est continuum. Simul autem manifestum est et quod magnitudo omnis continua sit; per ipsas enim et equales divisiones tempus et magnitudo dividuntur. Amplius autem et ex consuetis rationibus dici solitis manifestum est quod si quidem est tempus continuum, quia et magnitudo continua est, siquidem in medio tempore medium transit et simpliciter in minori minus. Hee enim divisiones temporis sunt et magnitudinis. Et si quodlibet infinitum, et reliquum; et sicut alterum et alterum est, ut si quidem in ultimis infinitum tempus, et longitudo in ultimis; si in divisione est, et longitudo; si autem utrisque tempus, utrisque longitudo. Propter quod et Zenonis ratio falsum opinatur, et esse non possibile infinita transire aut tangere infinita secundum unumquodque in finito tempore

infinito tempore duplex dicitur et lon
gitudo et tempus infinitum et omnino
continuum aut divisione
aut in ultimis. infinitis quidem
igitur secundum quantitatem non contin
git sese tangere in finito tempore,
eis autem que sunt secundum divisionem con
tingit. et namque ipsum tempus sic
infinitum est. quare in infinito et
non finito contingit transi
re infinitum et tangere infinita
in ipsis infinitis et non finitis.
Neque igitur infinitum possibile in
finito tempore transire neque in in
finito finitum. sed si quidem
tempus infinitum sit, et magnitu
do quidem erit infinita, si et
magnitudo, et tempus. Sit enim
magnitudo finita in qua
est a b, tempus autem infinitum
in quo est g. accipiatur autem
aliquid temporis finitum in quo
sunt g d. in hoc igitur transibit
aliquid magnitudinis, et sit
quod transitum est in quo
b e. hoc autem aut mensurabit
quod est in quo est a b aut
deficiet aut excellet. differt
enim nichil. si enim semper equalem
que est b e magnitudinem
in equali transibit, hoc autem
mensurat totum, finitum
erit omne in quo transibit.
in equalia enim dividetur sicut et
magnitudo. Amplius si non
omnem magnitudinem in infinito
tempore transibit, sed contingit et
aliquam in finito transire, velut
eo quod est b e, hec autem
mensurabit totum, et in equali
eo omne tempus in quo transit,
et equalem in equali transi
bit, quare finitum erit et tempus.
Quod autem non in infinito tran
sibit quod est b e, est manifestum si
accipiatur in altera finitum
tempus. si enim in minori partem
transibit, hanc necesse est fi
nitam esse, altera autem finita exi
stente. Eadem autem demonstratio et si lon
gitudo quidem infinita sit,
tempus autem finitum. Manifestum igitur
ex dictis est quod neque linea neque
planum neque omnino continuum
nullum athomon sit, propter id quod
propter id quod nunc dictum est, et
quia accidit dividi athomum.
Cum enim in omni tempore velocius et
tardius est, velocius autem
plus transit in equali tempore,
contingit autem et duplicem et
hemioliam transire longi
tudinem, sit enim hec ratio velo
citatis, adducatur enim velocius secundum
emioliam in eodem tempore et divi
dantur eadem magnitudi
nes que quidem velocioris sunt
in tribus, et a b c d in tres
athomos, que vero tardio
ris sunt in duos. Manifestum sit
e z i, igitur et tempus dividetur
in tria athoma, equale enim

in equali tempore transibit. divi-
ditur igitur tempus medietatis quae fuit
b. a. m. n. et tempus secabitur in g e l
na. dividetur igitur et athomum
impartibile. non enim in medietate
transibit sed in tempore ampliori in-
visum igitur quod nullum continu-
uorum impartibile. Necesse est
autem et ipsum nunc quod non secundum
alterum sed per se et primum dic-
tum indivisibile et in omni
tempore inesse esse. est enim aliquod ulti-
mum eius quod factum est cuius
nihil futuri, in hoc et iterum fu-
turi est cuius in hoc nihil eius
quod factum est. quod utrique
diximus utrorumque esse terminum. hoc
autem si demonstretur quoniam sic est
per se et idem simul manifestum
erit et quod indivisibile. Neces-
se est igitur idem esse ipsum nunc ulti-
mum utrorumque temporum esse. sic
seorsum utrumque, utrum inerit tempus.
omne enim continuum est. sin ergo
est unum locum medium eorum
si enim alterum est, consequens
est quod non erit alterum alteri. propter
quod non est continuum ex im-
partibilibus. si autem seorsum ul-
trumque, inerit tempus. omne enim con-
tinuum est. sin ergo est unius
medium eorum. At vero si
tempus est medium divisibile
erit. omne enim tempus ostensum
est quod divisibile sit. ergo
divisibile est ipsum nunc. Si au-

divisibile est ipsum nunc, erit
aliquid quod factum est in fu-
turo et futuri in eo quod factum
est. secundum quid enim quod dividitur
hoc erit determinat preteritum
et futurum iam tempus. simul autem et
per se erit hoc nunc sed secundum al-
terum. divisio enim non est per se ipsum nec est.
Adhoc autem ipsum nunc hoc quod
ipsum nunc hoc quod factum est
illud autem futurum est. non
idem factum est aut futurum,
nec ipsum nunc idem semper est. in-
enim divisibile tempus est. cum sim-
impossibile inesse ipsi nunc. necesse est
idem esse quod in utroque est nunc.
At vero si idem est, manifestum est
quod indivisibile est. si enim divi-
sibile iterum eadem contingunt
quae prius. quod quidem igitur sit
aliquid in tempore indivisibile
quod quidem dicimus esse ipsum nunc
manifestum est ex hiis quae dicta sunt.
Quod autem nihil in ipso nunc mo-
veatur, manifestum est. si enim est,
contingit moveri velocius
et tardius. sit igitur ipsum nunc in
quo est n. moveatur autem in ipso ve-
locius per a b. igitur tardius in
ipso movebitur minus quam sit a
b. ut per a g. cum autem tar-
dius in toto ipso nunc motum sit per
a g. velocius in minori. quare
hoc movebitur. ergo dividetur ipsum
nunc; sed erat indivisibile. non
igitur est moveri in ipso nunc. At vero

in quiescere. quiescere autem dicimus
ipsum quod est aptum natum
moveri quod non movetur quando aptum
natum est et in quo et sic. et
quando in eodem nunc inveniatur aptum
moveri necessarium est quod in quiescere
esse. Amplius si ipsum quod movetur
in tempore existens contingit et
secundum quod movetur illud autem quiescere
esse per totum. quod autem to-
tum non movetur in tempore in quolibet mo-
vetur. hoc autem quod aptum natum
est moveri et quiescens sub-
quiescere. contingit idem simul
quiescere et moveri. idem autem est
cum tempus in medio ipsum nunc.
Amplius quiescere dicimus quod se
habet similiter et ipsum et partes et nunc
et prius. si in eodem nunc non est prius
quod in quiescere. necesse igitur est in
moveri quod movetur in tempore
et quiescere. Quod mutatur
autem necesse est divisibile esse. quoniam
autem ex quodam in quoddam
omnis mutatio est. et cum
quod sit in illo in quod mutatum
est non amplius mutatur.
cum autem est in eo ex quo nondum
mutatum est et ipsum et par-
tes omnes non mutantur. quod
enim similiter se habet et ipsum et partes omnes
non mutantur. necesse est qui-
dem hoc quidem aliquid in illo
esse aliud vero in altero. nam
utique non enim mutatur in in-
neutro possibile est. Dico autem in quo

mutatur primo secundum mutatio-
nem. ut ex albo in nigrum
non in nigrum. non enim necesse
quod mutatur in quolibet esse in
terminorum. manifestum igitur est quod omne
quod mutatur erit divisi-
bile. Motus autem divisibilis
duplex est. uno quidem modo in tem-
pore alio autem modo secundum partium
illius dispositionem quod movetur mot-
us ut si ipsum a c movetur totum et
a b movebitur et b c. Sit igitur quod
ipsius a b tunc est d e. ipsius
b c e z. motus partium. et
necesse est igitur totum motum esse
d z motum ipsius a c. esse motum
movebitur enim secundum hunc cum quilibet
tamen partium movebitur secundum utrum-
que. nulla enim movetur secundum alterius
motum. quare totus motus
totius magnitudinis motus
est. Amplius autem si omnis motus
alicuius est. totus autem motus
in quo est d z in partium
est neutrius. partis enim utraque
est in alterius nullius. cum enim
totius motus est totus et partes
partium sunt. partes autem ipsius d
z sunt ipsius que sunt a b
c et nullius alterius. plurimi enim
non erunt unius motus. et utique
totius d z erit motus ipsius
a c magnitudinis. Amplius et
si quod est totius motus alius
ut in quo est t i removebitur
ab eo qui est utrarumque partium

motus. Sint autem equales eis
hiis que sunt d.e.z. uniuscuiusque
unus motus. Quare et totus d.z. e-
rit motus. At si motus quam
de d. quidem est t.i. ei quidem est
d.z. impertitum motus equa-
lis erit t.i. ei quidem est d.z.
si vero deficit aliquid in quo
k.i. minimus erit motus in toto
impertitum. Quare id quod movetur
minimus erit in minus alteri
continuus et motus conti-
nuor est quorundam. Sive autem
est et sic excellat pro divisi. Quare
hoc impossibile. Necesse est ex
eisdem esse et equalem. Hec quod
quod divisum pro partium motus est et
necesse est omnis motus partibi-
lis esse ipsarum. Similiter autem et tempus
est. Quoniam movetur motus impar-
tibile. Tempus autem divisibile. Si in
minori minor motus necesse
est omnium motus dividi pro quam
partitur tempus. Quoniam autem omne
quod movetur in aliquo movetur et quo-
dam tempore et omnis motus erit
necesse est easdem partes divisiones
que et motus et ipsius motus
et quod in quo et in quo est motus.
Sed non omnium similiter est in quibus
est motus. Sed quantum quidem secundum
ipsum. Quantum autem secundum accidens
accipiatur tempus in quo move-
atur in quo sit a. et motus
in quo sit b. Si autem per totum
movetur tempus erit motum et in me-
dio per minorem et iterum hoc
diviso per minorem hoc et sem-
per. Sicut autem et motus divi-
sibilis sit tempus divisibile. Si
et per totum movetur per me-
dium in medio et iterum per mi-
nore in minori. Eodem et
modo et ipsum motum dividetur.
Sit et in quo est c. ipsum mo-
veri. Et quod motum medium
minor erit toto et iterum secundum
medietatem medium et sic semper.
Est autem et ponentibus nobis
motuum ipsum motum necesse
quod est d.c. et c.e. quod totum
erit per totum. Si perit aliud
plus erit motus secundum primum
motum. Sic demonstratum est quod
et motum divisibile impertitum
motum esse. Accepto et ipso
motu secundum utrumque conti-
nuum erit totum. Sic autem
demonstrabitur et longitudo et
omnis ad in quo est mutatio sed
quedam per accidens. Quoniam quod
mutatur est divisibile. Si-
no et diviso dividuntur omnia
et in ipso finita esse aut infinita
similiter se habebit de omnibus. Se-
cundum autem est in maxime dividi
omnia et infinita esse ab ipso
mutante. Mox et inest mu-
tanti divisibile et infinitum
divisibile quod ostendimus est
prius. Infinitum autem in eque (?)
bus erit in eo. Quoniam autem omne

quod mutatur ex quodam in
quoddam mutatur. necesse est
quod mutatur cum muta-
tum est esse in eo in quo mu-
tatum est. quod enim mutatur
ex quo mutatur discedit
aut deficit ipsum. aut idem
est mutari et deficere. aut se-
quitur ipsum deficere ad mutari. si
mutari est ipsum deficere et quod
mutatum est defecisse est. similiter
autem utrumque se habet ad invicem.
Quoniam igitur una mutationum
est secundum contradictionem. quod autem
mutatum est ex eo quod non
est in esse deficit non esse. erit igitur
in esse. omne enim necesse est
esse aut non esse. manifestum igitur est
quod in mutatione secundum
contradictionem quod mutatum
est erit in quo mutatum
est. si autem in hac et in aliis e-
rit autem una et in aliis.
Amplius autem secundum unamquamque
mutationem accipientibus
manifestum est si quidem necesse est quod
mutatum est alicubi esse aut
ex quo mutatum est aut in
quo aut in alio. quoniam autem
ex quo mutatum est deficit
necesse est esse alicubi aut in
hoc aut in alio erit. si qui-
dem igitur in alio ut in ipso c. quod
mutatum est in b. iterum ex c
mutatur in b. non enim c. cum
b. se habebat. mutatio et conti-
nua est. quare quod mutatum
est cum mutatum est mutatur
in quod mutatum est. hoc
autem impossibile est. necesse est ergo quod
mutatum est esse cum muta-
tum est in illo quod mutatum
est. Manifestum ergo quod factum
cum factum est erit. et quod corru-
ptum cum corruptum est non
erit. universaliter dictum est de omni
mutatione. et maxime manifestum
est in ea que est secundum contradictio-
nem. quod quidem igitur quod
mutatum est cum mutatum
est primum in illo est manife-
stum est. In quo autem primo
mutatum est quod mutatum
est necesse est athomum
esse. dico autem primum quod non eo
in quo alterum aliquid ipsius e-
rit sit. sit enim divisibile quod
a c. et dividatur secundum b. si quidem
in a b mutatum est. aut non in
b c. in primo quod est a c. quod
mutatum est erit. si autem
mutabatur transmutatum. ne-
cesse est enim aut transmutatum
esse aut transmutari in u-
troque. et sic in toto transmu-
tatum est. sed mutatum erat. Eadem
autem ratio est et si in hoc quidem mu-
tatur in illo autem mutatum est. erit
enim aliquid prius primo. quare non erit
divisibile in quo primo mutatum
est. Manifestum ergo quia et quod
corruptum est corruptum est

et quod factum est quando in ultimo
hoc factum est. hoc quando corrup-
tum in citius mutari. et quando
generatum fuit mutationis quia primum
nunc omnes contingunt. Dicitur
autem in quo mutatur dupliciter.
alio quidem modo in quo primo
perfecta est mutatio. tunc enim
verum dicere quod mutatum
est. aliud vero in quo primo in-
cepit mutari. secundum finem igitur
mutationis quod primum
dicitur existit quod et est. in-
contingit enim perfici mutatio-
nem et est mutationis finis
quod et ostensum est indi-
visibile propter id quod finis est. quod
autem principium est omnino non est.
non enim est principium mutatio-
nis in medio primo quo in
tempore mutatum est. Sit enim primum
in quo a d. quod igitur indi-
visibile quidem non est. contingit enim
continua esse ipsa nunc. Am-
plius autem si in c a tempore omnino in
quiescit. ponatur enim quies-
cere in c a. quiescit. quare si
impartibile est a d. simul quiescit
est et quod mutatum est. est
in a. quidem quiescit. in d. mu-
tatum est. Si vero autem non impar-
tibile est in utroque a d. mu-
tatum est. Si autem in altero
vero mutatur et in omni. si non
in altero tamen primum mutatum est
non in ipso primo. Quare necesse est

in quo vero mutatum est. Mani-
festum igitur est quod non est in quo
primo mutatum est. neque si-
enim divisiones sunt infinite in medio quod
mutatum est. aliquid prius
est quod mutatum est. Sit
enim d z quod primo mutatum
est quod ipsum est d e. omne
enim demonstratum est divisibile
quod mutatur. tempus enim in quo
d z mutatum sit in quo est
t i. si igitur in hoc omne d z mu-
tatum in eodem medio mutatum
est quod mutatum est tempus
ipso z. et tunc hoc aliud et utrumque
alterum et semper sic. Quare nichil
quod mutatum est primum de
eo quod mutatur. quod quidem
est igitur in medio quod mutatur in
medio mutatur tempus. manifestum
plus minus est ex hiis que dic-
ta sunt. Ipsum autem in quo
mutatur autem est quod mutatur non
simul se habet. tria enim sunt que
sunt secundum mutationem quidem
mutatur et in quo et in quod
mutatur. ut homo tempus et album.
homo quidem igitur et tempus divisibilia
sunt. de albo autem aliqua non est.
preter quod secundum accidens. in ipsum
sunt et per accidens omnia di-
visibilia sunt. cui enim accidit
album aut quale aliquod divi-
sibile est. quoniam quecumque dum
dividuntur per se ipsa dividuntur
et non per accidens in ipsum est pr-

minimum ut in magnitudinibus. Sit enim in quo a b magnitudo in motum autem sit ex b in c primo. Igitur quod indivisibile est b c impartibile impartibilibus erit coniunctum. Si vero divisibile erit aliquid c prius in quod mutatum est et illo iterum aliquid et semper sic propter id quod numquam deficit divisio. Si primum motum a b in c. Quare si erit prius in quo mutatum est. Similiter autem et in quantitatis mutatione et hoc enim in continuo est. Manifestum igitur est quod in omni mutatione que est secundum qualitatem contingit indivisibile esse. Similiter autem de quo mutatur in tempore mutatur. Dicitur autem in tempore mutari sic in primo et secundum alterum ut in anno quia die mutatum est. In quo primo tempore mutatur quod mutatur indivisibile necesse est simul mutari. Manifestum est igitur et ex divisione. Primum enim sic dicimus [illegible]. Ex hiis manifestum est. Sit enim primo in quo motum quod movetur in quo est x r. Dividatur secundum k. Omne enim tempus divisibile est in x k tempore. Aut motum aut non movetur. Et item in k r similiter. Si in neutro movetur quiescit utique in omni. Moveri enim in nullo huius quod motum

impossibile est. Si vero in altero solo motum, non utique in primo motum quod est x r. Secundum in utrumque enim motum est. Necesse est igitur in quolibet in infinitum x r motum esse. Ostenso autem hoc manifestum est quod omne quod motum necesse est prius motum esse in x r b. Per tempus ipsum b r mota est magnitudo in medietate quidem in quo equali tantum est ab eo quod motum eque velociter. Simul inceptum medium erit quod in motum est. Si autem non eque velox in eodem tempore motum est aliquid talitatem necesse est et ipsam motam esse magnitudinem. Quare motum erit quod motum. Tempus autem et si in omni tempore quod est prius dicimus esse motum, aut omnino in quolibet tempore incipiendo in tempore ipsius. Hoc enim determinatum est et medium ipsorum nunc tempus est et medium ipsorum nunc tempus est et in aliis similiter motum esse dicitur. Medietati autem ultimum indivisio est. Quare et in medio motum erit et in [illegible] quarum partium. Semper enim simul divisione in tempore est determinatum ab ipsis nunc. Si igitur omne quidem tempus divisibile est medium autem ipsorum nunc tempus est, omne quod mutatur infinite est

mutatum. Tamquam si conti-
nue quod mutatur et non
corrumpitur nec pausat a mu-
tatione, aut mutare ne-
cesse est aut mutatum esse
in quolibet. In ipso autem nunc si
est mutari, necesse est quod mu-
tatum esse secundum unumquodque
ipsorum nunc. Et si ipsa nunc infini-
ta sunt, omne quod mu-
tatur necesse est mutatum
esse infinities. Non solum
autem quod mutatur necesse
mutatum esse, sed mutatum
omne necesse est mutari prius.
Omne enim quod ex quo
in quoddam mutatum est
in tempore mutatum est. Sit enim
in ipso nunc ex a in b muta-
tum esse. Ergo in eodem quidem
nunc in quo est in ipso a, in
non mutatum est; simul enim
esset in ipso a et b. Quod enim
mutatum est cum mutetur
est ex quo non est in hoc
ostensum est prius. Si vero
in alio, in medio erit tempus;
non enim continua erunt
ipsa nunc. Quoniam igitur in tempore mu-
tatum est, tempus autem divisi-
bile omne est, in medio aliud
erit mutatum, et iterum in il-
lius medio aliud, et sic sem-
per. Ergo quod mutatur prius
est. Amplius in magnitudine
manifestius est quod di-

propter id quod continua est mag-
nitudo in qua mutatur quod
mutatur. Sit enim magnitudo
ex c in d. Quod mutatur
in d ex c. Ergo si quidem indivisi-
bile ipsum c d, impartibile
impartibili erit continuum.
Quoniam autem hoc impossibile est, necesse
est magnitudinem medium esse quod
nunc est et in infinita divisibi-
le. Quare in illa mutatur prius.
Necesse ergo omne quod mutatum
est mutari prius. Eadem
enim demonstratio est et in non continu-
is, ut que in contrariis et in
contradictione. Accipiemus
tempus in quo mutatum est
et iterum eadem dicemus. Quare ne-
cesse est mutatum esse muta-
ri et quod mutatur muta-
tum esse, et in ipso mutari mu-
tatum esse prius, et in ipso autem
mutatum esse mutari; et nul-
lo nunc accipietur primum. Causa
autem huius non esse in
partibus impartibile continu-
um. Manifestum enim dividitur. Est
autem similiter que augmentan-
tur et minuuntur lineis. Simi-
liter igitur est quod est et quod
factum est: necesse est si prius fu-
erit factum esse; similiter quecumque
divisibilia et continua sunt,
non tamen semper quod fit idem,
sed aliud aliquando, ut illius aliquid
sicut domus fundamentum.

Palam autem est et in eo quod corrum-
pitur et quod est corruptum. Si
enim est ei quod fit et quod
corrumpitur infectum quoddam
cum sit continuum, et non
erit neque si nisi factum sit aliquid
prius neque esse nisi aliquid fiat.
Similiter autem est in corrumpi et corrup-
tum esse. Semper enim erit in ipso cor-
rumpi corruptum esse prius,
in corrupto autem esse corrum-
pi prius. Manifestum igitur est quod et quod
fit factum est, et quod factum
necesse est prius fieri. Omnis enim
magnitudo et omne tempus semper
divisibilia sunt. Quare in quo-
cumque sit non utique sit primum.
Quoniam autem omne quod movetur in
tempore movetur et in pluri maiorem
magnitudinem, in infinito tempore
impossibile est magnitudinem
finitam moveri, nisi eadem
semper et non ipsum sit quod
movetur. Si motum omne. Palam autem
quod si aliquid eque ve-
lociter moveatur, necesse est
finito moveri. Accepta enim ac-
cepta parte que mensu-
rabit totum in equalibus
temporibus tantis quot partes sunt
per totum motum motum
est. Quoniam autem hee finite sunt
et quantitate unaquaque et
tot multotiens omnes, et tempus utique erit
finitum. Totiens enim erit multo-
tiens quantum tempus quot est partium
multiplicatum et secundum
multitudinem partium. At vero si
non sit eque velociter, differt
nichil. Sit enim in quo est A
B spatium finitum quod
motum est in infinito tem-
pore, et tempus infinitum in quo sit
CD. Si igitur necesse est prius al-
terum altero motum esse. Sed
autem manifestum est quod temporis in
priori et posteriori alterum
motum est. Semper enim in pluri
aliud erit motum esse, sive equa
velocitate mutet sive non, et sive
extendatur motus sive re-
mittatur sive maneat, et
nichil minus. Accipiatur igitur
aliquod spatium quod sit A
E, quod mensurat AB. Hoc
autem in infiniti aliquo fit
tempore; in infinito enim in
tempore non potest esse. Omne enim
in infinito est. Et iterum alterum
autem si accipiam quantum
est AE, necesse est in finito tempore
omne. In infinito enim est et sic
accipiens est. Quare autem in-
finiti nulla pars est que men-
suret ipsum; impossibile enim est infini-
tum ex finitis esse et inequa-
libus et equalibus, propter id quod men-
surantur finita multitudine
et magnitudine quedam
uno sive equalia sint sive ine-
qualia; finita autem in magni-
tudine mensurantur nimis sunt.

spatium aut finitum in quibus
que sunt .a.b. in eis in
quantum in infinito tempore .a.b. non
sit aut et in numero. quod non in si-
ni corruptibile simpliciter est semper
unum et idem aliquid. Ea-
dem autem ratio est et quod nec
infinitum in finito tempore simpliciter est
moveri nec quiescere. neque
regulariter neque non. Quod in
regulariter sumpta accepta et qua-
dam parte que metietur
totum tempus in hac tantum
transibit aliquid magni-
tudinis et non totum. in omni
et totum et tantum in equali-
tatem et unumquodque tantum si-
equale erit sicut in equali ei
que est a principio. Differt
autem nichil si solum sit finita
aliqua, in equaliter. infinitum
est quod divisio temporis infini-
tum non dividetur finita
divisione in decisione et tempo-
re in eo quod est modum. quare
non transibit infinito infi-
nitum. Nichil autem differt ma-
gnitudinem in alia aut in
utrisque esse infinitum. eadem autem
ratio est. Demonstratis autem hiis
manifestum est quod neque infinitam
magnitudinem in finito tempore
infinitum contingit tran-
sire per eandem causam. in par-
te et tempus finitum transi-
bit et unumquodque sicut. quare

motum finitum. Similiter autem
finitum non transibit infinitum
in finito tempore. manifestum est sic neque
infinitum finitum. si namque
infinitum finitum necesse est et fi-
nitum transire infinitum. Nichil
enim differt quodlibet esse quod movetur.
utrobique enim finitum pertran-
sibit infinitum. Cum enim move-
atur infinitum in quo est .a.
erit aliquid ipsius secundum .b.
finitum ut .c.d. et iterum aliud
et aliud et sic semper. quare simul
accidit infinitum motum esse
per finitum et finitum tran-
sire infinitum. Fortasse neque enim for-
tassis simpliciter est infinitum ali-
mutare finitum quam finitum
tum transeat infinitum aut
feratur aut metiatur. quare quoniam
hoc impossibile est: non utique trans-
sibit infinitum finitum. At
vero neque infinitum in finito
tempore infinitum transibit. si enim
infinitum et finitum. inest
et omni infinito finitum. Amplius
autem et tempore accepto eadem erit
demonstratio. Quoniam neque finitum infi-
nitum transibit. neque infinitum
finitum. neque infinitum in finito
tempore. manifestum est quod neque
motus erit infinitus in finito tempore.
Quid enim differt motum aut
magnitudinem facere infinitam.
necesse est enim si quodlibet tantum
infinitum esse. omnis enim loci mu-

in loco est. Cum autem omne aut movetur aut quiescit quod aptum natum est et cum aptum natum est et in quo et sic, necesse est quod stat, cum stat, moveri; si enim non movetur quiescit, sed non contingit quiescentem quiescere. Hoc autem demonstratum est. Manifestum est quod in tempore stare necesse est. Amplius autem si velocius et tardius in tempore dicuntur, stare autem est velocius et tardius. Sed in quo autem tempore primo quod statur stat, in quolibet necesse est stare in diviso quod tempore. Si enim in neutra partium statur, in toto; quare non utique stat quod statur. Si vero in altero solum, utique in toto primo statum est, sed secundum hoc in ratione partem in hac statur, ut dictum est et in eo quod motum prius. Sic autem non est in quo primo motum prius, sic utique in quo statur quod instat; non enim in ipso moveri neque stari est aliquid primum. Sit enim in quo primo statur in quo a b. Hoc autem impartibile non contingit esse; motus enim non est in partibus, ipsum id quod motum est aliquid ipsius. Quod autem statur demonstratum est esse quod motum. At vero si divisibile est, in quolibet eius partium stat. Hoc enim ostensum est prius quod in quo stat primo in quolibet uni

statur. Quoniam igitur tempus est in quo primo statur et non athomum est, omne autem tempus infinitum partibile, non erit in quo primo statur. Neque igitur quiescit cum primo quiescit est. In impartibili quidem enim non quiescit, ipsum id quod non est motus in athomo, in quo autem quiescere et moveri. Tunc enim dicimus quiescere quando et in quo aptum natum est moveri non movetur quod aptum natum est. Amplius autem etiam dicimus quiescere cum similiter se habet nunc ut prius, tanquam non uno quodam indicantes sed duobus ad minus; quare non erit in quo quiescit impartibile. Si vero partibile, tempus utique est et in qualibet partium ipsius quiescet. Eodem enim modo demonstrabitur quo in prioribus; quare nullum primum erit. Causa autem huius est quia quiescit quidem et movetur omne in tempore, tempus autem non est primum, neque magnitudo neque omnino nullum continuum; omne enim infinitum partibile. Cum autem omne quod movetur in tempore moveatur et ex quodam in quoddam mutetur, in quo tempore secundum se et non in quo in illius aliquo, impossibile est tunc aliquid esse primum quod movetur. Quiescere enim est quod in ipso et ipsorum quoddam est esse et ipsum et partium unumquamque. Sic enim dicimus quiescere cum

esse tamen in medio et in ipso
nunc. Verum enim est dicere quod in
quo est hoc et ipsum et partem
sunt. Si autem hoc est quiescere,
non contingit quod movetur
per aliquid esse totum secundum pri-
mum tempus. Tempus enim divisibile
omne est et medium et media
tempus ipsius parte verum est
dicere quod in eodem sit ipsum
et partes. ¶ Si vero non sic est
sed in uno solo nunc est, non erit
tempus per aliquid nullum, sed secundum
tantum terminum. In ipso autem nunc est
quidem semper secundum aliquid manens,
non tamen quiescit. Neque enim moveri
neque quiescere est in ipso nunc,
sed non moveri quidem in ipso nunc
verum est et esse secundum aliquid quod
est impartibile. Neque autem non
contingit esse per aliquid quiescere
esse. Accidit enim quiescere quod fer-
tur. ¶ Secundo autem dicitur
ut prologizat. Si semper dicit
quiescere omne, autem movetur
cum sit per equale, est autem semper
quod fertur in ipso nunc, im-
mobile esse sagittam que fer-
tur. Hoc autem falsum est. Non enim
componitur tempus ex ipsis nunc indi-
visibilibus, sicut neque alia magnitu-
do nulla. ¶ Quatuor autem sunt ratio-
nes de motu Zenonis habentes
difficultatem solventibus: prima
quidem quod non moveri propter id quod
prius oportet attingere in medium

quod fertur quam ad finem, de
quo divisimus in prioribus sermonibus.
¶ Secunda autem vocata est Achilles.
Est autem hec quod tardius num-
quam currens a velocissimo capi-
tur. Ante enim necesse est persequentem venire
unde movit fugiens, quare semper
aliquid precedere necesse est tar-
dius. ¶ Est autem et hec eadem ratio
in decidendo in duo. Differt
autem in dividendo non in duo
acceptam magnitudinem.
Non quidem comprehendi tardius acci-
dit ex ratione. In duo dicto in
utrisque enim accidit non comprehendi ad
finem divisa quodam modo mag-
nitudine. Sed apponitur in hoc
quod neque velocissimum tunc trage-
dia dictum est in persequendo
tardius. Quare necesse est et solutionem
eandem esse. ¶ Velle autem quod pre-
cedens non comprehenditur falsum est;
cum enim precedit non comprehenditur. Sed tamen
comprehenditur, si quidem indigebit
transire finitam. Hec quidem
rationes due sunt. ¶ Tertia autem
que nunc dicta est quoniam sagit-
ta que fertur stetit. Accidit autem
si sumatur quod accidit tempus compo-
ni ex ipsis nunc; non dato enim hoc non
erit sillogismus. ¶ Quarta autem est
ex hiis que moventur in stadio
ex contrarietate equalium
magnitudinum moventium,
hiis quidem equalia, horum quidem
a fine stadii, aliorum autem a medio.

equali velocitate inequalia ac-
cidere opinatur tempus medium
equale duplici. Est autem de-
ceptio in eo quod quod hoc
extra motum, aliud autem extra quod
esset equalem magnitudinem
volens equali velocitate per
equale ferri tempus. Hoc autem
falsum est. Sint autem equa-
les magnitudines in quibus
sunt a. a. a. alie autem in quibus
sunt b. b. b. incipientes a
medio ipsorum a. que equales
secundum numerum et magnitudinem
sunt. Sunt autem alie in qui-
bus c. c. c. equales numero sunt
hiis et magnitudine et eque
veloces ipsi b. Contingit igitur
primum b. simul in ultimo es-
se a. esse et primum c. abin-
vicem eorum que moventur.
Accidit autem ipsum c. iuxta omnia
a. transire. ipsum autem b. ad
medietatem a. quare medium est
tempus equale. Et utrumque erit
ad utrumque. Simul autem acci-
dit ipsum b. iuxta omnia c.
translatum esse. simul enim erit pri-
mum c. et primum b. in con-
trariis ultimis equali tempore
ad unumquodque; quod sit ipsorum
b. quantum quidem est ad
ipsorum a. Sic dixit Zeno. propter
quod utraque inequali tempore ad
a. a. fiunt. Et quod ipsum est. ac-
cidit autem ad dictam fallaciam.

Neque que secundum transmutatio-
nem in contradictionem mu-
tatione nobis impossibile ut si ex
non albo in album transmutatur
et in neutro est. Neque ergo
in album erit neque non album.
Non enim si non totum in con-
tradictorum quolibet est non
dicetur esse album aut non
album. Album enim dicimus aut
non album non quod totum
sit huiusmodi sed quod plures aut ma-
gis proprie partes. Non idem
autem non esse in hoc et non esse in
hoc totum. Similiter autem et in
esse et non esse et in aliis que secundum
contradictionem sunt. Erit
enim quod ex necessitate in alte-
ro oppositorum. in neutro autem
totum semper. Sive autem in
circulo et in spera et omnino in
hiis que moventur in ipsis ac-
cidet ipsum quiescere. In eodem
enim loco secundum tempus quedam
sunt et ipsa et partes. Quare qui-
escunt simul et movebuntur.
Primum quidem patet non sunt
in eodem nullo tempore. Postea
neque mutatur quod in circulo
non enim eadem est ab ipso a.
facta circulatio accepta
que est ab ipso b. et c. et ad
aliorum unumquodque signorum
nisi sicut musicus homo et ipse qui
accidit. quare mutatur semper
ab alio ad aliud et nunquam

quiescit. Eodem autem modo
et in speciem et in alium quemcumque
ipsi movetur. Contingit autem
huic dicere quod impartibile non
contingit moveri nisi secundum
accidens, ut corpore moto sive
magnitudine inexistens,
sicut si in navi movetur aliquod
in ea motum, et pars totius mo-
tu. Impartibile autem dico quod
est secundum quantitatem indivisibi-
le. Et nam partium motus
alii sunt secundum quod partes
et totius motus. Videbit
autem aliquis in spera maxime
differentiam: non enim eadem velo-
citas que sunt iuxta centrum
et que extra et totius, sicut
est in non uno existente motu.
Sicut igitur dicebam, sic quidem con-
tingit moveri impartibile, sicut
in navi sedens navi curren-
te; per se autem non contingit. Mu-
tetur enim et hoc ex ab in
bc, sive ex magnitudine in
magnitudinem, sive ex specie in
speciem, sive secundum contradictio-
nem. Tempus autem sit in quo primo
mutatur d. Igitur necesse est ipsum
eo quo mutatur tempore aut in ab
aut in bc, aut aliud quidem
huius in hoc, aliud autem in al-
tero; omne enim quod mutatur
sic se habet. Eius quidem quod
igitur non erit aliquid ipsius in utroque; par-
tibile enim erit. At vero in bc

mutatum enim erit. Concessum
autem est mutari. Relinquitur
igitur ipsum esse in ab, et secundum
quod mutatur tempus. Quiescet
igitur; in eodem enim tempore esse quodam
quiescere est. Quare non contin-
git impartibile moveri neque
omnino mutari. Solum enim sic
esset ipsius motum, si tempus esset
ex ipsis nunc; semper enim in ipso
nunc est motum esse et muta-
tum, quare moveri quidem neque
quam esse, motum autem esse
semper. Hoc autem quod im-
possibile sit ostensum est prius; neque
enim ex ipsis nunc tempus, neque linea
ex punctis, neque motus ex mo-
tibus est; nichil enim aliud facit
hic dicens aut motum ex indivi-
sibilibus, sicut si tempus ex ipsis nunc
aut magnitudinem ex punctis.
Amplius autem manifestum est ex
hiis quod neque punctum neque aliud
quod indivisibile contingit
moveri. Omne enim quod mo-
vetur impossibile prius maius prius mo-
veri quam aut equale aut
minus. Si igitur hoc est, manifestum
est quod punctum minus
aut equale movebitur prius.
Quoniam autem indivisibile est, im-
possibile minus moveri prius; equale
igitur ipsi. Quare erit linea ex punc-
tis; semper enim per equalem mo-
tum omnem lineam men-
surabit punctum. Si autem hoc

impossibile est et moveri indivisibile.

Tempus autem si omne in tempore movetur, in instanti autem nichil movetur, omne autem tempus divisibile, erit aliquod tempus minus quolibet eorum que moventur in quo movetur quantum ipsum est. hoc enim erit tempus in quo movetur, propter id quod omne in tempore movetur, tempus autem omne divisibile esse ostensum est prius. si igitur punctum movetur, erit aliquod tempus minus eo in quo ipsum motum est. sed impossibile est. in minori enim minus necesse moveri. quare divisibile erit indivisibile in minimum sicut tempus in tempore. solum enim sic movebitur impartibile si esset in ipso nunc motum atomo.

Eiusdem enim rationis est et in ipso nunc moveri et indivisibilium aliquid moveri.

Mutatio autem non est ulla infinita. omnis enim erat ex quodam in quoddam, et que est in contradictione et que est in contrariis. quare eorum que sunt secundum contradictionem affirmatio et negatio terminus est, ut generationis quidem esse, corruptionis autem non esse. eorum autem que sunt in contrariis contraria. hec enim ultima sunt mutationis. quare et alterationis omnis. ex contrariis enim quibusdam est alteratio. similiter autem augmenti et decrementi. terminus enim augmenti est eius que secundum propriam naturam perfecte magnitudinis, decrementi autem que est ab hac remotio.

Latio autem mutatio sic quidem non erit finita. non enim omnis in contrariis est.

Sed quoniam impossibile est decidi sic in eo quod non contingit decidi (multipliciter enim dicitur impossibile), non contingit sic impossibile decidi neque omnino impossibile fieri neque mutari. impossibile contingit mutari in quod impossibile est mutari. similiter quidem in quod fertur mutans aliquid, et possibile est mutari ipsum. quare non est infinita motio, neque infinita mutatio. impossibile est transire ipsum. quod quidem igitur sic non sit infinita mutatio que non terminatur terminis, manifestum est. sed et si contingit sic que una sit in quodam tempore esse infinitum eiusdem, quod ex iterum et iterum considerandum est. non enim unum si nichil forsitan prohibet, ut si post loci mutationem alteratio sit et post alterationem augmentum et iterum generatio. sic enim semper erit in tempore motus, sed non unus, propter id quod non est unus ex omnibus. ut autem sit unum, non contingit infinitum esse in tempore preter unum. hoc autem est circulatio.

Omne autem
quod movetur
necesse est ab
alio moveri.
Si quidem igitur
in seipso non
habet principium motus, manife-
stum est quod ab altero movetur.
Aliud enim erit movens. Si
autem in seipso, accipiatur in quo
est a · b · quod movetur secundum
se, sed non quo horum aliquid
movetur. Primum quidem
igitur opinari a · b · a se ipso mo-
veri propter id quod totum movetur
et a nullo exteriori, simile est a-
liquis d · e · movente · e · z ·
ipso moto opinetur d · e · z ·
a se ipso moveri propter id quod non
videtur utrumque · a · b · mo-
veatur · aut utrum · d · e · ab
e · z · et e · z · a d · e · moveatur.
Amplius quod a seipso movetur
nullo umquam pausabit cum motu
instando aliquid aliud in quod
movetur. Necesse est igitur si ali-
quid pausat quod movetur ab
aliquo alterum hoc ab alio
moveri. Hoc autem manifesto fac-
to necesse est omne quod movetur cum
divisibile sit moveri ab alio.
Quoniam receptivum est a · b · quod
movetur divisibile erit omne et
quod movetur divisibile erat. Di-
vidatur igitur in · necesse est igitur b ·
c · quiescente quiescere et a · b ·
si enim non accipietur motum
b · c · cuius quiescente motum in-
quantum b · a · hoc impossibile. Non igitur per
se ipsum movetur, sed concessum
est per se ipsum moveri primum.
Consequens igitur est quod b · c · quies-
cente quiescere a · b · et tunc
pausabit quod movetur.
Sed si aliquid quiescendo ad-
stat et pausat motu, hoc ab
altero. Iustum igitur est quod omne
quod movetur ab alio movetur. Omne
unde et est omne quod movetur
et parte quiescente quiescet
totum. Quoniam autem omne quod
movetur ab alio movetur necesse est et quod
movetur omne in loco mo-
veri ab alio et movens igitur ab
alio quia ipsum movetur et iterum hoc
ab altero, in infinitum abibit
sed stabit alicubi et erit aliquid
quod primum quidem erit causa
motus. Quod si non, sed sit in-
finitum, proceda(n)t. Sit a · quidem
quod ab ipso · b · movetur
b · ab ipso · c · c · ab ipso · d · et hoc
igitur modo in infinitum deinceps
deinde. Quoniam igitur simul sunt ip-
sum movens et ipsum motum
mutatum, quod simul movebit
a · et b · cum et movetur b · movetur a ·
et cum movetur ipsum b · et ipsum c · et
ipsum c · ipsum d · erit igitur simul
motus a · et b · et c · et reliquorum mo-
tuum. Et accipere erit unum-
quodque eorum potentialiter et nichil

et moventium ab invicem quorum
simul unumquodque. motum igitur unum
uno unumquodque motum est
et non infinitum in finito tempore.
simul quidem quod uno venerit
quodam [illegible] motu. aut
et uno accidit eundem motum
esse aut genere aut specie. uno quidem
quod dico eundem motum qui
fit ex eodem in idem uno in
tempore eodem uno. ut ex albo in
quod est unum uno in hoc in
gradum per hoc tempus quod est
unum uno. sed et secundum aliud
est tempus non in unum erit uno
sed specie. genere autem idem mo
tus est qui in eodem predica
mento fuerit ut genere al
terationis. specie autem qui ab eadem
specie in eandem speciem. ut ex albo
in nigrum aut ex bono in
malum. hec autem dicta sunt
in prioribus. accipiatur igitur quod
est ipsius a motus et sit in
quo est e. et tamen est ipsius b.
motus est r. et tamen est c d in
quo fit l c tempus motus
necessarium sit b. Determinatus autem
motus ipsius a. determinandum
erit tempus et non est infinitum
quod est b. sed in eodem tempore motus
est a et b et reliquorum unusquisque;
accidit igitur motum cum est e
z l t cum sit infinitum
in tempore finito moveri quod
est b. in quo et a. motum

est et tale sunt ipsius est. contin
gueret enim ipsis utraque mo
ta sunt. quod in eodem mone
ri autem aut equalis motus
erit qui est ipsius a. aut
ipsius b. aut maior aut
minor. differt autem nichil. per
ventus et infinitum motum
in infinito tempore moveri. aut
hoc autem impossibile est. sed quod
igitur videtur demonstrari quod in
a principio. non tamen movet
tur per id quod infinitum
inconveniens. contingit
et infinito tempore motum in
finitum esse non eiusdem autem
sed alterum et alterum infinitis
infinitum motus. sed accideret
hinc quod non. Quoniam quod
movetur primum per locum
et corporalem motum est.
necesse tangi et continuum esse
moventi. sicut videmus in omni
bus hoc contingere. erit et ex
omnibus unum ipsum. omne
autem continuum hoc aliud contingens
accipiatur. et sit
magnitudo continua in
quo est a b c d. in ipsis et
motus e z l t. differt autem
nichil magnitudinem autem
finitam aut infinitam esse
tempus aut infinito tempore quod est
b. movebit aut finitum aut
infinitum. hoc autem per ipsum im
possibile. Quoniam autem omnia habent

aliud et non in infinitum ab hoc
quod semper est ab alio fere
tur aliquid quod primum
movebit. ¶ Quoniam et differt
convertens quoddam hoc penitus
sinatur contingentem sit converti
ad minimum in mobilibus eorum
accidens primum quod quidem mo
vens non sit quod est cuius
causa sed unde est principium
motus simul cum eo quod movetur
simul autem dico quod nihil
ipsorum medium est. hoc enim in
omni quod movetur et movente.
¶ Quoniam autem tres sunt motus secundum
locum et secundum quantitatem et secundum qua
litatem, necesse est et ea que mo
vent tria esse. Quod quidem igitur
secundum locum est latio motus
est, quod vero secundum qualitatem al
teratio, quod autem secundum quantita
tem augmentum et decre
mentum. primum igitur de loci mu
tatione dicamus. Sicut primi
motivum omne et quod fertur
aut et ipsum a se ipso movetur
aut ab altero. Si igitur a se ipso
visum quod in se ipso move
te existente simul movens et
motum est et nullum per me
dium. Quod autem ab altero
movetur quadrupliciter dividitur
quatuor enim sunt ab alio motus
quatuor sunt: pulsio, trac
tio, vectio, vertigo. Quoniam
omnes alios in hos necesse con

tingere. Pulsionis quidem alia
impulsio, alia autem expulsio
est. Impulsio quidem igitur est cum
movens ei quod movetur
non deficit. Expulsio autem
cum expellens deficit. ¶ Vec
tio autem in tribus erit motibus
quod quidem enim vehitur non
secundum se sed secundum accidens move
tur eo enim quod est in eo quod
movetur aut super eo quod
movetur movetur. Vehens autem
movetur aut pulsu aut trac
tu aut vertigine. Manifestum
quoniam igitur quod vectio in tri
bus erit motibus. ¶ Tractio autem
est aut cum ad ipsum aut ad
alterum velocior fit motus
trahentis non separatus ab eo
quod trahitur et namque ad ipsum
est tractio et ad alterum. Et
reliqui tractus idem specie ipsi
reducuntur ut inspiratio
et respiratio et sputum tracti
vi corporum emissivi aut re
ceptivi sunt et spatulatio
et radiatio. Aliud autem ipso
rum est congregatio aliud disgre
gatio. Et motus igitur omnis qui est
secundum locum est congregatio et
disgregatio. ¶ Vertigo autem
componitur ex tractu et pul
sione. Hoc quidem enim pellens
movens, illud autem trahens.
¶ Manifestum quod est quod si simul
quod pellens et trahet cum

cum eo quod trahitur et pellitur
est. et nullum medium eius quod
movetur et moventis est. hoc autem
manifestum est ex diffinitionibus. pulsio
enim aut a se ipso aut ab alio
ad aliud motus est. tractio autem
ab alio ad ipsum aut ad aliud.
Amplius autem proiectio est cum velo
cior motus preter naturam fit eo
qui secundum naturam fert fortiori facta
impulsione. et usque ad hoc quod
sit motus ferri accidit quousque
fortior sit motus eius quod
fertur. manifestum igitur quod movetur
et movens simul et nullum
ipsius medium est. At vero
neque alterati et alterantis nullum
medium. hoc autem manifestum est
ex inductione in omnibus. accidit enim
simul esse alterantis primum et
ultimum quod alteratur. Qualitas
enim alteratur in eo quod sen
sibile est. sensibilibus enim in
quibus differunt corpora ab invi
cem. ut gravitate levitate
mollitie duritia sono non
sono albedine nigredine dulce
dine amaritudine humiditate sic
citate densitate raritate
et horum mediis. similiter autem et aliis
que sub sensu sunt. quorum est ca
lor et frigus et levitas et asperi
tas. hec autem sunt passiones subiecte
qualitatis. His enim differunt
sensibilia corpora aut eo quod horum
aliquid magis aut minus et in

patiendo aliquid horum. calefacta
enim frigefacta aut dulcia aut
amara facta aut secundum aliquid aliud
predictorum. Similiter et animata corpora
et inanimata. et animatorum quecumque
partium sunt inanimata.
ipsi autem sensus alterantur.
patiuntur enim. actus enim sensus mo
tus est per corpus patiente aliquid
sensu. Et quecumque quidem
igitur alterantur inanimata et animata et
omnia hec alterantur. secundum
quecumque animata alterantur et
non alterantur inanimata. et secundum
non alterantur. latent enim cum al
terantur inanimata. nichil prohi
bet animata latere cum alterantur
cum non secundum sensus hec alterationem
ipsis fieri. quoniam sensibiles sunt
passiones. propter hec autem alteratio
est. propter hec quidem igitur manifestum est
quod patiens et passio simul
et horum nullum medium. huic
quidem enim aer continuus est
aeri et continuatur corpori. et super
ficies ad lumen. lumine autem
ad visum. similiter autem et auditus
et odoratus ad movens ipsa primum.
simul. eodem autem modo et gustus
et sapor sunt. Similiter autem in
sensibilibus. Et quod augetur
et augens. augmentum enim quoddam augmen
tum est. quare simul sunt et quod au
getur et augens. et decrementum
autem. decrementi enim causa ablatio
quedam est. Manifestum igitur quod movens et

utrumque enim quod ultimum est medium et medium et quod ultimum. Quod autem que alterantur alterantur omnia a sensibilibus et horum alteracio sit quecumque per se dicuntur passibiles ab his, ex his est considerandum. Aliorum enim maxime si aliquis intelligat in figuris et formis et habitibus et horum acceptionibus et remocionibus, videbitur esse alteracionis; non est autem in nullo. Sed cum perficitur, quedam alterantur, densata aut rarefacta aut tepefacta aut frigida aut calida materia. Alteracio autem non est. Ex quo enim forma statue, non dicimus formam, neque ex quo forma piramidis est aut lecti; sed denominantes sicut hoc quod ereum aut cereum aut ligneum. Quod autem alteratum est dicimus et quod humidum et calidum aut durum est et ceram aut forte. Et non solum sic, sed humidum et calidum dicimus equivoce passionem et materiam dicentes. Quod quidem ex quo est forma et figura, et quod factum est cum nominetur non dicimus figuras que sunt; que autem alterantur que sunt cum passionibus equivoce dicimus. Quare manifestum quod in sensibilibus alteracio est. Amplius autem et inconveniens est dicere sic: hominem alteratum esse aut domum accipientem finem ridiculum est. Si autem perfectionem domus aut lateritium dicemus alteracionem esse lateris aut domo aut cooperta alterari domum.

Manifestum autem est quia quod est alteracionis non est in his que fiunt. Neque vero in habitibus. Habitus enim sunt virtutes et malicie; virtus autem et malicia ad aliquid sunt, ut sanitas quidem calidorum et frigidorum commensuracio quedam est aut eorum que sunt intra aut ad continentem; similiter autem et pulcritudo et macies ad aliquid sunt; disponunt enim quod habet ad optimum. Dico autem perfectum quod salvat et dispositum est secundum naturam. Quoniam igitur virtutes et malicie ad aliquid sunt, hec autem neque generaciones sunt neque horum generaciones neque alteraciones omnino, manifestum est quod non est omnino quod est alteracionis circa habitus. Neque enim est esse virtutes et malicias alteraciones. Virtus quidem perfectio quedam est; cum enim accipit propriam virtutem, tunc dicitur perfectum unumquodque, et tunc est maxime secundum naturam, sicut circulus est maxime secundum naturam cum maxime circulus est. Malicia autem corrupcio horum est et remocio. Quare sicut neque domus perfectionem dicimus alteracionem, ridiculum enim si fastigium et laterem alteracionem esse, vel si fastigiata aut laterata alteratur domus, sed non perficitur, sic et in virtutibus et maliciis et habentibus aut accipientibus. Virtutes quidem perfectiones, malicie autem corrupciones et remociones sunt. Quare non alteraciones. Quamvis alterari aliquid horum necessarium est. Virtus quidem

aut impassibilis motus quietatum
est aut passibile est ut medi-
na aut passibilem est aut contra-
ria est passio in virtute. Et hoc
totum est quod movetur in
virtute in voluptatibus et tri-
sticiis est. Actio autem est
actuum voluptatem aut per
memoriam aut per spem. Si
quidem igitur secundum actum est sen-
sus est causa. Si vero per memo-
riam aut per spem ab ipso est.
Aut sic ut quemadmodum passus
ut reminiscentibus aut quem
a paciente sperantibus. At ve-
ro neque in intellectiva parte est al-
teratio. Sciens enim maxime ad ali-
quid est. Hoc autem manifestum est. Secundum
nullam potentiam in moventibus
factum est quod est scire sed quo
re quodam. Etenim ex que est ad
partem experiencia universalem ac-
cipimus scientiam. Neque igitur act-
generatio est nulla nisi aliquis visio-
nem et tactum generationes dicat.
Sic enim est actus similique. Que autem est
ex principio acceptio scientie non
est generatio neque alteratio. In quies-
cendo et residendo anima fit sciens
et prudens. Sicut igitur in dor-
mientibus surgentibus aut ebriis
aut ebriis pausantibus aut in-
firmantibus ordinatis fieri
scientes et prius non poterat uti
et secundum scientiam agere, sic neque in
ca principio neque est mutatum ue-

niente multa inerit ei pro-
ad scientie congruitatem. Sic igitur
aliquid fit et quod est in prin-
cipio musice experiencia propter
nec ut quies quedam est resti-
tucio. Propter quod et infantes pos-
sunt addiscere in iudicantibus
sensibus ab presentibus. Multa
enim turbatio est hec et motus. Sta-
tur autem et pausatur. Tunc ipsa
anima a natura ab alius. Inmu-
tat huic alterati ut cum sur-
gat et fiat vigilans ab ebri-
etate quod ipsum alteracionis
in sensibilibus est et in sensibi-
li parte anime. Manifestum autem
lo nisi fit alterat. Dubitabit
autem aliquis utrum omnis mo-
tus omni comparabilis aut non. Si
igitur omnis comparabilis aut eq-
uale velox est et in equali tem-
pore equaliter movetur, erit cir-
cularis cuius equalis recto
et maior et minor. Amplius et
alteracio et latio in mutatio que-
dam equalis est cum in equa-
li tempore aliud quod alteratur
aliud autem ducitur. Erit igitur
equalis passio longitudini. Sed
impossibile est. Sed igitur cum in equa-
li tempore equaliter moveatur tunc
equaliter velox est. Equalis
autem non est passio omni lon-
gitudini. Quare non erit altera-
tio lationi equalis neque mi-
nor. Quare non omnis comparabilis.

ea. Se mentus aut in
recto quod contingit, incon-
veniens est non similiter mov-
culo sive hoc aliquid movi-
ri et hoc in recto. Sed mox ne-
cesse est motum aut velocius
aut tardius. Sed si hoc de-
orsum, hoc autem sursum.
Amplius nichil differt in ratio-
ne si quis dicat velocitatem
esse velocius moveri aut tardi-
us motum. Erit et maior et minor
circularis recto, quare et equa-
lis. Si enim in a tempore per ipsum b
transivit, aliud autem per ipsum
c, maius erit b ipso c. Sic enim
velocius esse diximus. Quare si
et in minori equale, velocius
erit. Quare erit aliqua pars ipsius
a in quo ipsum b circuli
transibit et tum in toto a
ipsum c. At vero si compara-
bilia sunt, accidit modo dictum,
equale esse rectum circulo.
Sed non comparabilia sunt, ne-
que motus. Sed quecumque
non equivoca comparabilia
sunt, ut quare non est compara-
bile utrum acutum est stilum
aut vinum aut ultima? quo-
niam hec equivoca sunt, non
comparantur. Sed ultima ei que
est in ypate ultima comparabilis,
quoniam idem acutum utrisque.
Quare non idem velox hic et ibi,
multo autem minus in alteratione et
loci mutatione. Aut primum
quidem non verum est si non equivo-
ca comparabilia sunt? Multum
enim idem significat in aqua et aere
et non sunt comparabilia. Si ve-
ro non, duplum quidem idem significat
duo quod ad unum et non com-
parabilia sunt. Aut utique
eadem ratio? Etenim mul-
tum equivocum est. Sed quorun-
dam et rationes equivoce, ut si
dicit quis quod multum
est tantum et adhuc, et tantum
aliud idem, et equale equivo-
cum, et unum si contingit statim equi-
vocum. Si autem et hoc, et duo.
Quare est hoc quod unus com-
parabilia sunt, alia
autem non, si eius una est natura?
Aut quia sunt in alio primo
susceptivo. Equus quidem et
canis comparabilia sunt utrum
albius; in quo enim primo inest
superficies, et magnitudo similiter.
Aqua et vox non; in alio
namque sunt. Aut manifestum
est quod erit sic omnia unum fa-
cere, in alio autem esse unum-
quodque dicere esse; et erit idem equale
et dulce et album, sed in alio.
Amplius susceptivum non contingens est
unum unius primum. Aut igitur non solum
oportet comparabilia non equivo-
ca esse, sed non habere differentiam neque quod
neque in quo. Dico autem ut co-
lor habet divisionem.

nigrum, non est comparabile, sed
hec. ut inquantum coloratum magis
sit album unum quam nigrum. hec
autem comparantur non aliqua
colorem sed inquantum color sed
sed in album. sic et motum ille
que velocior est quod medium
tempore motus per equalem talem lo
gitudinis intenditur. ¶ Si vero ad
quid alteratum est, aliud au
dictum equale est. hec alte
racio velocior loci mutati
one sed inconveniens est. id
ca autem est quod motus sit species,
si equa inequali tempore dicta et
equali longitudine equaliter ve
locia erunt equaliter rectum et cir
culare. ¶ Utrum igitur causa sit
quia loci mutacio genus sit
aut quia linea genus sit. id
tempus est sic quid idem est, alio
tempore aut similia vero specie diffe
runt. loci et mutacio species
habet. si quid id species habet in quo
movetur. amplius sic per quod sit per
pedes ambulacio similiter vo
lacio alia non. sed figuris loci
alia mutacio est. ¶ Quare que
inequali tempore eandem
magnitudinem moventur eque ve
locia sunt. si idem indifferens
specie et moveri et indifferens specie
quare hoc considerandum est que sit
differentia motus. Et significat id
hec quod genus non unum ali
quid est. sed multa hec genera latent

mutata. quia equivocacionum
alie sunt multum distantes,
alie vero habentes quandam
similitudinem, alie autem proxime
aut genere aut similitudine. unde
videntur non univocaciones esse
cecum sit. quando igitur eadem est species
si eadem in alio aut si quia in
alio. aut quod igitur est aut quo
differentiam quod id est album
et dulce. aut aliud quod in alio
unde altera aut quod omnino non idem
¶ De alteracione autem quomodo est e
quali velocior altera altera? Si si
nare est ipsum sanari alterari
est. sunt quod velociter alium
aut tarde sanari esse et si
quedam equali erit alteracio
equali velocior. ¶ Utrumque
in quo est passio aut passio in
oportet dicere. hic quidem igitur quod
sanitas eadem sit est accipere
que neque magis neque minus sed sim
ile. si autem alia passio est, que
alteratur quod sit album et
quod sanatur, hiis nichil idem
neque equale neque simile. aut iam
hec species alteracionis et non est
una sicut neque loci mutacio. Et
considerandum est quot sunt species
alteracionis et quot loci muta
cionis. ¶ Si quidem igitur que mo
ventur specie differunt quorum sunt
motus non per accidens sed secundum ipsa
et motus specie differunt. si vero
genere genere. si autem numero numero.

singulorum ad passibilem inspiciendum
est. sic non equalium ve-
locites alterationes aut in id quod
alteratur. ut si hoc quidem sanatum sit,
albatum. hoc autem tunc aut
minime. et aut eadem quidem
est aut alia passione. si eadem
sit. equalis aut inequalis. si vero
inequalis sit. Et de generatione
et corruptione idem inconsideran-
dum est. quomodo eque velox ge-
neratio est. aut si in equali
tempore idem et indivisibile sit ut
homo sed non animal. velocior autem
est si in inequali alterum est. Non
enim habemus aliqua duo in qui-
bus alteritas est sic inequalitas.
aut si numerus sit substantia est, plus et mi-
nus numerus est similis speciei est. sed
equivocum nomen est et commune, et utrumque
sic plus pariter dicitur aut excellens
magis. quantum autem minus
est. Quoniam autem movens mo-
vet et quid semper aliquid et in a-
liquo et usque ad aliquid. dico
autem in aliquo quia in tempore
et usque ad aliquid quoniam ad aliquam
longitudinem. semper enim simul mo-
vet et motum est quare quantum aliquid est quod
motum est et in quo. Sit igitur a.
quod est movens. b. autem quod
movetur quantum autem mota
longitudo est. c. et in quo autem
est tempus in quo est. d. in equali
igitur tempore equalis potentia in quo est a.
medietatem ipsius b. per duplicem

com ipsius. c. movebit. ipsius autem
c. in medietate ipsius d. sic enim
erit analogia. Et si eadem potentia id
in eodem hoc tempore tantundem
movebit. et medietatem in me-
dietate movebit. et media vir-
tus medium movebit in equali
tempore. ut ipsius a. potentia sit medi-
etas que est ipsius e. et b. ipsius sit
medium. sunt igitur similiter se habent et ad
analogiam virtus ad grave
ad et equali et inequali tempore mo-
vebit. Et si e. ipsius z. movit
in ipso. d. per c. non necesse in e-
quali tempore cum quod est in quo e.
d. duplum ipsius z. movere. e. per
medietatem ipsius c. Si vero
a. ipsius b. movebit in ipso d.
per quantum in ipso est ipsius c. et
medietas ipsius a. que est in quo
e. ipsius b. non movebit in ipso
in quo est. d. in in aliquo. d.
que ipsius est. c. sed quod est a-
nalogia ad totam c. sic est a.
ad e. omnino enim si contingit non mo-
vebit nullum. si enim tota virtutis
tantum movit. medietas non mo-
vebit in totam. neque tantum neque
in quanto. unus enim moveret na-
vem. si quidem naute trahentium
dividitur potentia in numerum et longitu-
dinem qua omnes movent. Et propter
hoc Zenonis ratio non est. quod so-
net milii quelibet pars. nichil enim
prohibet non movere aerem in
nullo tempore hunc quem movit cadens.

totius mobilis. in tantum tempore per
quantitatem moveatur. autem
toto si sunt per se hec non move
bitur. in tantum enim est pars. aut
per motum est. Si vero duo
et similiter motum tantum alterato
et tempore per compositionem ex
ambobus equaliter movebitur longi
tudine et equali tempore. similiter
autem est sic et in alteratione
et augmento. aliud enim est augens.
quod augmentatur autem est et quod augetur
in tanto autem tempore et in tanto aug
etur quod augens et quod augetur. Et
alterans quoque et alteratum similiter
aliquid et equaliter per magis et mi
nus alteratum sunt et in equali
tempore. in duplo duplum et dupli
in duplo. medium autem in me
dio tempore. aut in medio medium
aut in equali duplum. Si autem
alterans et augens quietum in
tanto tempore augebit et alterabit: non
necesse est medium in medio.
et in medio medium. sed nichil
si contingit augmentabitur
et alterabitur sicut et in gravium.

Utrum autem
factus sit
motus
cum non
esset prius
et corrum
pitur iterum sic ut nichil moveatur
nichil sit: aut neque factus est neque cor
rumpitur. sed sic erat et semper erit.
immortale sine quiete inest
his que sunt ut vita quedam
natura consistentibus omnibus.
Esse quidem igitur motum omnes aiunt
qui de natura aliquid di
cunt. propter id quod mundum
faciunt. et de generatione et de corrup
tione inesse considerare omni
bus ipsis. quam impossibile est esse
sine motu. Sed quicumque quidem
infinitos mundos esse dicunt. et quos
dam quidem fieri. quosdam autem cor
rumpi. semper dicunt esse motum.
necessarium enim generationes et corruptiones esse
cum motu ipsorum. Quicumque
autem unum aut non semper
apponunt et de motu ponunt. si
quod contingit aliquando nullum mo
veri. necesse est hoc accidere
aut sicut anaxagoras dicit. in quo
simul omnibus existen
tibus et quiescentibus infinito
tempore motum fecisse intellectum et
disgregasse. aut sicut empedocles
parte moveri et iterum quiescere.
moveri quidem cum amicitia ex
multis faciat unum. aut cum
discordia multa ex uno. quiescere
autem in mediis temporibus di
cens sic. Inquantum quidem ex plu
ribus unum didicit aptum fieri. In
quantum autem ex uno germina
to plura perficiunt sic quidem
fiunt res et nullo modo simplex
est ipsis evum. sic autem permutant

in semper permanet. Sic autem dicit quod
sunt mobilia per totum. Hoc
autem quod sic permaneret aut nunc
et tunc, dicere ipsum opinandum est.
Considerandum igitur de hoc quod se
habet propter est non solum
ad naturae considerationem, sed et
veritatem, sed ad scientiam de pri-
mo. Incipiemus autem per
eas quae determinatae sunt a nobis in
principiis. Dicimus igitur motum esse
determinatum et actum mobilis
secundum quod est mobile. Necesse est
igitur existere res possibiles moveri secundum
unumquemque motum. Et sine
diffinitione motus omnis vero con-
fitetur necesse esse moveri possibile
moveri secundum unumquemque motum,
ut alterari quod alterabile, fer-
ri autem quod est secundum locum mu-
tabile. Quare oportet prius esse combu-
stibile quam comburi et com-
burens quam comburere. Igitur
et hoc necesse est aut facta esse
aliquando cum non essent aut perpetu-
a esse. Si igitur factum est mobilium
unumquodque, necesse est prius ac-
ceptam aliquam motionem esse fac-
tam et motum esse secundum quam factum
est possibile moveri aut movere. Si
autem quae sunt erant semper, motu
non existente irrationabile quidem
videtur et ab inde scientibus.
Adhuc vero si amplius magis inquire-
ntibus, necesse est hoc irratio-
nabile accidere. Si enim aliis quidem

mobilibus existentibus, aliis autem
motivis, aliud quidem erit aliquid
primum movens, hoc autem quod
motum, aliud autem nihil sed quiescens
erit. Oportet autem hoc prius muta-
ri: erat enim causa quietis; qui-
es enim privatio motus est. Quare ante
primam mutationem erit
prior mutatio. Alia quidem
enim movent singulariter, alia
autem secundum contrarios motus,
ut ignis quidem calefacit, frige-
facit autem non. Scientia autem vide-
tur contrariorum esse una. Videtur
quidem et in illis aliquid esse simili modo.
Frigidum enim calefacit conversum
quodammodo et abiens, sicut et pec-
cat voluntarie sciens cum
contrario utitur scientia. Sed quae-
cumque possibilia sunt facere aut
pati aut movere et moveri non
penitus possibilia sunt, sed cum sic se
habent et approximant. Itaque
cum approximant movet
hoc, aliud autem movetur, et cum
inerat tamquam esset hoc quidem
motivum, illud autem mobile. Si
igitur non semper motum est, mani-
festum est quod non sic se habebant
ut possibilia esse, hoc quidem mo-
veri, illud autem movere, sed oportebat
mutari alterum ipsorum.
Necesse est enim et in his quae sunt
ad aliquid hoc accidere, ut si
nunc non est duplum et nunc
duplum, oportet mutari, si non utrumque

[illegible]

Amplius autem si est quidem muta-
tio prior priore. Adhuc autem
prius et posterius quomodo erit tem-
pore non existente, aut tempus nisi motu
existente? Si igitur tempus motus numerus aut mo-
tus quidam est, siquidem sem-
per tempus est, necesse est et motum per-
petuum esse. At vero de tempore
extra unum simul intelligibiliter
videntur omnes: ingenitum e-
nim dicunt esse. Et propter hoc Democritus os-
tendit quidem impossibile sit facta omnia dicit
esse. Tempus enim impossibile est esse factum. Pla-
to enim ipsum generat solus. Si-
mul enim ipsum cum celo factum esse et celum
enim factum esse dicit. Si igitur impossibile est
esse et intelligere tempus sine ipso nunc,
nunc autem est medietas quedam
et principium et finis habens simul,
futuri quidem temporis principium,
finis autem preteriti, semper necesse
est esse tempus. Ultimum enim sumpti accep-
torum in aliquo ipsorum nunc. Si-
quidem erit medium enim est utrisque
in tempore sit nunc, quod quidem est prin-
cipium et finis ipsum nunc, necesse
in utraque parte esse semper tempus. At
vero si tempus, manifestum est quod ne-
cesse est esse motum, siquidem
tempus est passio quedam motus.
Eadem autem ratio est et de eo quod
incorruptibilis sit motus. Sicut enim
in eo quod fiat motus accidit
priorem esse quandam motionem
mutatione priori, sic hic poste-
riorem posteriori. Non enim quiescit

simul quod movetur et quod est mo-
bile, ut quod comburitur et com-
bustibile est, continget enim com-
bustibile esse quod non combu-
ritur, neque motivum et movens.
Corruptibile igitur indigebit cor-
rumpi cum corrumpitur, et hanc
corruptivam iterum posterius. Et cor-
ruptio enim quedam mutatio
est. Si igitur hoc est impossibile, manifestum
quod est perpetuus motus, sed
non aliquando erat, aliquando non. Et
enim assimulatur hoc dicere
figmento magis. Similiter au-
tem dicere quia aptum natum
sic, et hoc oportet opinari esse principium,
sicut Empedocles utique dicere quod re-
gnare et movere amicitiam in
parte et discordiam inesse rebus
ex necessitate, quiescere autem per
medium tempus. Similiter autem
et unum principium facientes, sic-
ut Anaxagoras, sicut utique dicet. At vero non
est inordinatum eorum que natura
et secundum naturam sunt; natura enim causa
omnibus ordinationis. Infinitum enim
ad infinitum nullam habet rationem.
Ordinatio autem omnis ratio est. In
infinito autem tempore quiescere, et postea
motum esse aliquando, huius autem
nullam differentiam esse quare nunc con-
tingat magis quam prius, neque
rursum quandam ordinationem ha-
bere, non adhuc nature opus est. Aut
enim se habet ut simpliciter, sicut quod est
nature, et non aliquando sic, aliter

[illegible]

aut alii, ut ignem quidem natura
sursum ferri, non autem quidem
aliquando non; aut totum sic non
simpliciter dignum est dicere,
sicut empedocles sicut utique alii dixerit,
sic se habere in parte quiescere et
moveri iterum. Eodem modo et ita
quidem sic; sed oportet dicentem non
affirmare solum, sed et causam ipsi
dicere et non apponere nichil, neque vel-
le dignitatem irrationabilem, sed
aut inductionem aut demonstrationem di-
cere. Hec enim quidem non cause po-
ne sunt, neque erat amicicie
esse aut inimicicie esse, sed huius
quidem congregare, huius non
disgregare. Si vero determinet
quod est in parte, dicendum est in qui-
bus sic sunt, sicut quod est aliquid
quod congregat homines amici-
cia et fugiunt inimici adin-
vicem. Hoc enim supponitur in
toto esse; videtur enim in quibusdam
sic. Quod autem est et per equa-
lia tempora indiget ratione aliqua.
Omnino autem existimare principi-
um esse hoc sufficiens, quia semper
aut sic est aut sic, non recte se
habet opinari, in quo demo-
critus reducit de natura causas quod sic et
quod prius factum est; ipsius autem
semper non vult principia querere,
recte dicentes in quibusdam esse rec-
te, quod autem in omnibus non
recte. Et trigonum enim sic duo-
bus rectis semper angulos equales,

sed tamen est aliqua perpetuitatis huius
alia causa; principiorum quidem non
est alia causa, sed perpetua sunt.
Quod quidem igitur nullum erat tempus ne-
que erit quando motus non erat aut non
erit, tanta dicta sint. Con-
traria autem huic non difficile
solvere. Videbitur autem ex his con-
siderantibus contingere magis esse
motum esse aliquando cum non esset
omnino. Primum quidem quia nulla
una perpetua est mutatio: omnis enim mu-
tatio apta nata est ex quo-
dam in quoddam, quare necesse est
omnis mutationis esse terminos con-
traria in quibus fit; infinite
autem movetur nullum. Amplius
autem quoniam sic est moveri, in quo
nullo existente motu, ut in inani-
matis, quorum nulla pars neque totum movetur,
sed quiescens, movetur quandoque; conveniens
autem semper moveri aut nequaquam,
si quidem non fit cum non sit.
Multo autem magis his manifestum in
animatis esse. In nobis enim aliquando in
nobis cum non sit motus existens, sed
quiescentibus tamen moventur
aliquando, et fit in nobis ex nobis
ipsis principium motus, etsi
nihil exterius moveat. Hoc enim in in-
animatis non videmus similiter, sed semper
movet aliquid ipsorum exterius; al-
terum autem se ipsum dicimus
movere. Quare si quidem quiescit
aliquando, in immobili perfecto motus

tum fieri ex ipso et non ab exteriori. Sed in
animali sic est. Hoc si fit, quid prohibet
idem accidere et secundum omne? Si enim
in parvo mundo fit, et in magno;
et si in mundo fit, et in infinito,
siquidem contingit moveri infinitum
et quiescere totum. Hoc autem
totum quidem quod dictum est
non enim idem semper et unum esse
motum tunc est inconveniens
recte dicitur. Hoc fortassis
quidem necesse est, si quidem non semper
unum tenendum esse, sic est eidem et
unum motum. Dico autem sicut u
trum unum ordine unius et eiusdem
somnus aut semper aut tale sui
se esse et moveri. Sed tamen qua
propter? Nihil plus quam
dicendum esse quod continuum et
perpetuum est. Causam autem
esse ex hiis que sunt posterius.
Movetur autem quod non movetur nul
lum inconveniens est. Sed aliquid
quod fit movens exterius,
aliquando autem non. Magis ita ad dubi
tat hoc, dubitabit quare propter quid non
semper aliqua quidem quiescunt
eorum que sunt, alia vero move
tur. Maxime autem videtur
utique inferre totam dubitationem quod fit
animal non prius motum quod de
cisum est in potentia quiescens et
prius postea vadit movere
re ex exteriori nullo sit videtur.
Hoc tamen falsum est. Conspicimus
et semper aliquid motum innatum

num. Huius autem motus non ipsum
est causa, sed continens fortassis;
ipsum autem dicit movere non secundum
omnem motum, sed localem. Nihil
ergo prohibet, magis autem fortassis
necesse est in corpore multos
fieri motus a continente. Aliorum
autem quosdam intellectum aut
appetitum movere. Illum autem
iam totum animal movere, quale est
circa sompnos. Sentiens enim quid
et cum nullus insit motus, vigi
lantium insit quod insurgunt alia
rum. Sed manifestum est et de hiis
ex consequentibus. Principi
um autem considerationis est quod
et quod de dicta dubitatione est, quare que
dam que sunt aliquando movean
tur, alia quiescunt iterum. Necesse
ergo aut omnia quiescere semper aut
omnia semper moveri aut alia
aliquando quiescere, alia vero moveri,
et iterum horum autem que moventur
moveri semper, que vero quiescunt quiescere
semper, aut omnia que apta na
ta sunt similiter moveri et quiescere,
aut reliquum adhuc tertium
contingit, alia quidem semper eo
rum que sunt immobilia esse, alia
vero semper moveri, alia vero utrum
que accipere. Quod quidem igitur non
vult dicendum est. Hoc et si scilicet solo
net omnium dubitationum et finis
nobis huius negotii est. Si omnia quiescere
et quiescere et huius rationem querere
dimittentes sensum infirmitate

quies motus est. et de toto aliquid sed non de parte aliqua inquirendum est non solum ad physicum sed ad omnes scientias ut est dicere et omnes opiniones ipse eo quod motu utuntur omnes. Amplius autem de principiis instanciarum rationes sicut in mathematicis nichil est ad mathematicum simpliciter et ad naturalem. similiter autem et in aliis. sic nec de eo quod nunc dictum est ad physicum. suppositum enim est quod natura principium motus sit. Fere autem quod et dicere omnia moveri falsum quidem est. minus et secundum hanc scienciam. positum enim est et natura in physicis principium sicut motus aut quietis. similiter autem physicum est motus. et dicunt quidam moveri eorum que sunt non alia quidem alia vero non sed omnia et semper. sed latere hoc sensum nostrum. ad quos non determinantes qualem motum dicunt aut omnes sed difficile contradicere. neque augeri neque minui possibile est continue. sed medium est. Est autem similis sermo de eo quod est guttam conterere et lapides scindere. non enim si tantum expulit gutta aut removit et medium in medio tempore prius. sed sicut navium tractus est et gutte tot tantum movent. pars autem ipsorum in nullo tempore. Dividitur enim quod tenditur in plura. sed nichil ipsorum est motum seorsum. sed totum

simul. manifestum ergo est quod non est necesse semper abire. quoniam divisibilis in infinita. sed tot aliquando abire. Similiter autem est in alteratione qualibet. non enim si partibilis sit in infinitum quod alteratur. ipse hoc et alteratio. sed velox fit multociens sicut congelatio. Amplius cum infirmum fuerit aliquid necesse est tempus esse in quo sanetur et non in termino temporis. necesse est et in sanitatem mutari et in ad nullum. quare dicere continue alterari nimium in manifestis dubitare est. in contrarium enim alteratio est. lapis autem neque durior neque mollior fit. sed quod fertur mirabile est si latuit lapis deorsum latus aut manens in terra. Amplius autem et terra et aliorum unumquodque ex necessitate permanent quidem in propriis locis. moventur autem violenter ex hiis. si quidem ergo quedam ipsorum in propriis locis esse necesse est neque secundum totum omnia moveri. Quod quidem ergo impossibile sit omnia moveri aut semper omnia quiescere ex hiis et aliis huiusmodi credet aliquis. Set neque alia quidem contingit semper quiescere. alia vero semper moveri. alia quidem quiescere alia autem moveri nullum. quod quod impossibile sit in dictis prius et nunc. invenimus enim in eisdem dictis fieri

mutationes. Et adhuc omnem oppugnant, visum dubitantes: in crementum enim et violentia erit motus, non movebitur extra naturam quiescens prius. generationem igitur removet et corruptionem. hoc fere autem et moveri est vere quedam et corrumpi videtur omnibus; in quo enim mutatur est hoc autem in hoc. ex quo autem mutatur corrumpitur hoc autem ab hinc est. Amplius autem est quod alia quidem moventur alia autem quiescunt aliquando. Omnia autem velle aliquando quiescere aliquando autem moveri: hec autem iam copulandum ad antiquas rationes principium et faciendum autem quod est determinatum quod quidem incepimus prius. aut enim omnia quiescunt aut omnia moventur: aut hec quidem quiescunt alia moventur eorum que sunt. et si hec, aut omnia aliquando quiescere aliquando autem moveri, aut alia quidem quiescere semper alia autem semper moveri ipsorum, aut alia quidem moveri aliquando alia aliquando quiescere. Quod quidem igitur non possibile sit omnia quiescere dictum est prius. dicemus autem nunc. Si enim secundum veritatem sic se habet sicut quidam dicunt esse quod est infinitum autem et immobile, sed non aliquid videtur secundum sensum, sed moventur multa que sunt. Siquidem

est igitur opinio falsa aut omnino opinio, et motus est, et si fantasia est, et si aliquando quod sic videatur aliqualiter. Fantasia enim et opinio motus quidem esse videntur. Sed de hoc querere et rationem querere de quo dignius sumus quam rationem, rationem est indigere et male iudicare melius et peius et credibile et non credibile et principium et non principium. Similiter autem et impossibile omnia moveri aut aliqua quidem semper moveri alia vero semper quiescere. ad omnia enim hec sufficiens est una fides. videmus enim quedam aliquando moveri aliquando quiescere. Quare manifestum est quod impossibile sit similiter omnia quiescere et omnia moveri continue, et eo quod alia quidem semper moventur alia vero quiescunt semper. Restat vero considerandum est utrum omnia huiusmodi sint possibilia moveri et quiescere. aut quedam quidem sic, alia vero semper quiescunt alia vero semper moventur. hoc autem demonstrandum est a nobis. Igitur moventium quidem que per accidens moventur, alia quidem secundum accidens movent et moventur, alia autem per se. secundum accidens quidem ut quecumque sunt in motis et in eo quod in moventibus et in hiis que moventur et que sunt secundum partem. Alia autem per se

quietum non sunt eo

quecumque non sunt in eo quod hec
sunt immobilia et in eo quod
non, nec quo sunt aliquid ipsorum
movet aut movetur. Eorum autem
que per se alia quidem a se ipsis
alia vero ab alio, et alia quidem
a natura alia a violentia et
extra naturam. Quod enim
et ipsa a se ipsis movetur natura
movetur ut quodlibet animalium. Movetur
enim ipsum a se ipso, quorumcumque
principium in ipsis motus est,
hec natura moveri dicimus. Unde
animal quidem totum natura se ipsum
movet; corpus autem secundum quod
est contingit et secundum naturam
et extra naturam moveri.
Differt autem secundum qualemcumque
motum quod contingit movere et
ex quali est constans. Eorum autem que
moventur ab alio alia quidem
natura moventur alia extra
naturam, ut terrea sursum et
ignis deorsum. Amplius autem partes
animalium multotiens moventur
extra naturam preter positiones et modos
motus. Et maxime moveri
ab aliquo quod movetur in his que
extra naturam moventur
est manifestum propter id quod est
manifestum ab alio moveri. Post
ea autem que sunt extra naturam
eorum que sunt secundum naturam ipsa a se
ipsis sunt ut animalia. Non enim hoc est
immanifestum si ab aliquo movetur,
sed quomodo oportet accipere ipsum movens

et quod movetur. Videtur enim sicut in
navibus et non natura consistentibus,
sic et in animalibus divisum esse movens
et quod movetur, et sic omne ipsum
se ipsum movere. Maxime autem
dubitatur reliquum dicte divisionis
ultimum. Eorum vero que movetur
ab alio alia quidem extra naturam
posuimus moveri, alia vero
relinquitur contraponere quod natura.
Hec autem sunt que dubitationem
afferunt a quo moventur
ut levia et gravia. Hec enim
in oppositos locos violentia
moventur, in proprios autem lo-
cos leve quidem sursum, gravia
vero deorsum natura. A
quo autem non manifestum est sicut cum
moventur extra naturam. Nam
ipsa a se ipsis dicere impossi-
bile est; animale enim hoc est et animatorum
proprium, et stare posset
ipsum a se ipso. Dico autem sicut si causa
ambulandi est ipsi et non am-
bulandi; quare si in ipso est sur-
sum ferri, manifestum quod igni in manifestum
est quod in ipso est et deorsum.
Irrationabile autem est et uno
motu moveri solum a se
ipsis si quidem ipsa se ipsa movent.
Amplius quomodo contingit continu-
um aliquid et naturale ipsum
se ipsum movere? Secundum enim quod unum
et continuum non tactu, impassibile
est; sed secundum quod divisum est, secundum
quod divisum est hoc quidem facere aptum

natum est facere, illud vero pa-
ti. Neque horum nullum ipsum
se ipsum movet, connaturalia enim, ne-
que aliud nullum ipsum se ip-
sum movet continuum, sed
necesse est dividi movens in u-
noquoque ad id quod movetur,
sicut in inanimatis videmus, cum mo-
veat aliquid animatorum. Hoc si
et accidit hoc semper moveri
ab aliquo, fiet utique manifestum divi-
dentibus causas. Est autem et in
moventibus accipere quae dic-
ta sunt; alia quidem extra natu-
ram ipsorum quae dicta sunt moven-
tia, vectis vero natura gra-
vis motiva est; alia vero n-
ut actu calidum motivum est
potentia calidi. Similiter autem et in aliis hu-
ius. Et mobile similiter natura potentia
quale aut quantum aut ubi
est, cum habeat principium huius-
modi in se ipso non secundum accidens. Erit
enim idem et quale et quantum,
sed alterum alteri accidit et non secundum se ip-
se est. Igitur autem et terra in
moventur ab aliquo violen-
ter quidem cum extra naturam, na-
tura autem cum in ipsorum in
actu potentia sunt. Quoniam autem
potentia esse multipliciter dicitur, hoc autem causa
non esse manifestum a quo mo-
ventur, ut ignis sursum,
terra deorsum. Est autem poten-
tia aliter addiscens sciens et habens iam
et non considerans. Semper autem cum

simul activum et passivum sint,
fit actu quod est potentia, ut
addiscens ex potentia ens alterum fit potentia;
habens enim scientiam non considerans potentia
sciens quodammodo est, sed non sicut ante
addiscere. Cum autem sic se habeat,
si aliquid non prohibeat, operatur
et considerat, aut erit in contradictione
in ignorantia. Similiter autem haec se habent et in physi-
cis. Frigidum enim potentia calidum est; cum
autem mutatur, iam ignis est;
ardet autem nisi aliquid prohibe-
at et impediat. Similiter autem se ha-
bet grave et leve. Leve enim fit ex
gravi, ut ex aqua aer; hoc enim
potentia primum est, et iam leve, et iam le-
ve operabitur mox nisi prohibe-
at. Actus autem levis est alicubi esse et
sursum; prohibetur autem cum
in contrario loco sit. Et hoc
similiter se habet in quantitate et qualitate.
Et tamen quaeritur hoc, quare moventur levia
et gravia in ipsorum loca. Gra-
via et levia. Causa autem est quoniam
apta nata sunt alicubi esse, et hoc
gravi et levi esse, hoc quidem sur-
sum, illud autem deorsum determinatum.
Potentia autem est grave et leve multipliciter,
dictum est. Cum enim aqua
sit, potentia quodammodo leve est, et cum
aer est, potentia; contingit enim prohibitum impe-
dimento non sursum esse; sed si autem
auferatur impediens, agit et semper
sursum fit. Similiter autem et quale in
actu esse mutatur; mox enim consi-
derat sciens si non aliquid impediat.

et quantum extenditur nisi aliquid prohibeat. Sustinens autem et prohibentem movens est, est autem sic movens, est autem sic non, ut qui columnam divellens aut lapidem removens ab utre in aqua. Secundum accidens enim movet, sicut repercussa sphera non a pariete mota est sed a proiciente. Quod quidem igitur nichil horum ipsum se ipsum movet manifestum est, sed motus habent principium non movendi neque faciendi sed patiendi. Si igitur omnia que moventur aut natura moventur aut extra naturam aut violentia, et que extra naturam moventur omnia a quodam movente et ab alio, eorum autem que secundum naturam iterum et a se ipsis moventia ab alio moventur, et que non a se ipsis ut gravia et levia. Aut enim a generante et faciente leve et grave, aut ab impedientia et prohibentia solvente. Omnia igitur que moventur ab alio utique movebuntur. Hoc autem dupliciter: aut enim non propter ipsum est movens sed propter alterum quod movet movens, aut propter ipsum, et hoc aut primum post ultimum, aut per plura, ut baculus movet lapidem et movetur a manu mota ab homine, hic autem non amplius est quo ab alio movetur. Utrumque igitur movere dicimus et ultimum et primum movencium, sed magis primum. Illud enim movet ultimum, sed non hoc primum. Et sine primo quidem ultimum non movebit, illud autem sine hoc, ut baculus non movebit nisi moveatur ab homine. Si igitur necesse est omne quod movetur ab aliquo moveri, et aut ab eo quod movetur ab alio aut non, et si quidem ab alio quod movetur necesse aliquid esse movens quod non sit ab alio primo, si autem huiusmodi est primum non necesse est esse alterum. Impossibile enim est in infinitum abire movens et quod movetur ab aliquo primum. Infinitorum enim non est aliquod primum. Si igitur omne quod movetur ab aliquo movetur, primum movens non movetur ab alio, necesse est primum a se ipso moveri. Etiam amplius autem et hunc eundem contingit agredi. Omne enim quod movet aliquid movet et aliquo. Aut enim se ipso movens movet aut alio, ut homo ipse aut baculo, et ventus proicit aut ipse aut lapis quem movet. Impossibile est autem movere sine eo quod ipsum se ipso movet movente quo movet. Sed si quidem ipsum se ipsum movet, non necesse est aliud esse quo movet. Si vero alterum sit quo movet, erit quod movet non quo sed se ipso, aut in infinitum abibit. Si igitur quod movetur movens est, stare et non in infinitum abire. Sed

baculus moveret et quod mo-
a manu et manus movetur. Iteru-
m. Si autem et hanc aliud movet
et hanc alterum, est movens ab
alio. Aut autem aliquid moveat se ip-
sum, necesse est prius esse ipsum
seipsum movens. Sic movet quod
fit. Non ab alio movetur ipsum, ut
necesse est ipsum seipsum move-
re. Et secundum hanc rationem quod mo-
vetur ab ipso movente mo-
vetur, aut citius veniet in infinitum. Super
autem hec dicta et sine intendenti-
bus contingit eadem hec. Si
enim ab eo quod movetur movetur omne quod
movet, aut hoc rebus inerit
secundum accidens, ut movens quid
quod movetur, non tamen propter id quod
movetur ipsum, aut non per accidens
sed per se. Primum quidem igitur si se-
cundum accidens, non necesse est moveri quod
movetur. Si autem hoc est, ma-
nifestum est quod contingit ali-
quando nullum horum que sunt.
Non enim necessarium est accidens, sed con-
tingens non esse. Si igitur ponimus pos-
sibile esse, nullum impossibile acci-
det, falsum autem fortassis. Sed motum
non esse impossibile est. Ostensum
est enim hoc prius, quoniam necesse est
semper motum esse. Rationabiliter
hoc accidit. Tria enim necesse est esse,
quod movetur et movens et quo i-
movet. Quod quidem igitur movetur necesse
est quidem moveri, movere autem
non est necesse. Quo movet

concludit

et movere et moveri. Convenit
simul hoc et secundum idem esse
ei quod movetur. Manifestum est autem
in moventibus secundum locum
tangere, ut necesse est ad invicem
se usque ad aliquid. Movens
autem sic sit idem non quo mo-
vet immobile. Videmus autem
videntes ultimum quod quod
moveri potest motus prin-
cipium non habet, et quod movet
et quod movetur, quod ab alio autem, sed
non a se ipso, rationabile est, ut
neque dicamus tertium prin-
cipium quod movet quidem
sit immobile. Unde et Anaxagoras dicit
recte intellectum impassibilem
ferens et inmixtum esse, quoniam
quidem motus principium facit
esse. Sic enim solum utique move-
bit cum sit immobile, et im-
perabit cum sit immixtum. Si
vero si non est secundum accidens sed
ex necessitate movetur movens,
nisi autem movetur, non utique move-
ret, necesse est movens sive movetur aut
moveri sic quod est sic secundum
eandem speciem motus, aut secundum
alteram, dico autem quasi aut
calefaciens et ipsum calefieri et sanans
sanari et ferens ferri, aut sa-
nans ferri, ferens autem aug-
mentari. Sed manifestum est quod impossibi-
le. Oportet enim usque ad individua di-
videntem dicere, ut si aliquis
docet geometrizare, hoc doceri

geometrizare idem est et si
complicet applicatur secundum e-
undem modum perfectionis aut
si quid non est sed aliud ex alio
genere ut qui fertur augeri.
hoc autem augens alterari ab
alio. hoc autem alteratum secundum
alterum motum moveri. sed necesse
est stare. finiti enim sunt motus.
tantum autem reflectere et eundem
dicitur ferri idem facere est
ut si motor dicat fertur ferri
et docens doceri. Visum est quod
movetur et a superiori movente
et quod movet omne et magis
a priori movente. At vero
hoc impossibile est. docentem enim accidit
addiscere. quorum hoc quidem non
habere est. aliud scientiam habere ne-
cessarium est. ¶ Amplius autem magis
hiis irrationabile est quoniam accidit
omne motivum esse mobile. si quidem
enim omne quod movetur ab eo quod
movetur movetur. erit quod movetur mo-
bile omne. sicut si aliquis dicat
quoniam sanativum et sanans sana-
bile est et edificativum edificabi-
le. aut mox aut per plura. di-
co autem. si sit mobile quidem ab al-
tero motum sed non secundum eundem
motum mobile quo movet
proximum sed alterum. ut sana-
tivum disciplinativum. sed actus proveniat
et aliud ad eandem speciem sit dif-
ferat. hoc idem quidem impossibile
aliud autem figmentum est. In

conveniens est alterativum esse
ex necessitate augmentativum. Non
ergo necesse est semper moveri quod
movetur ab alio et ab hoc quod
movetur. stabit ergo. quare aut a quiescente
movetur quod movetur primum
aut ipsum se ipsum movebit. ¶ At
vero et hoc considerare utrum
causa motus et principium sit
ipsum se ipsum movens aut quod
est ab alio. Quoniam omnis ponet
ipsum enim quod per se est causa
semper prior est eo quod est per
alterum et eam ipsam est. Quare hiis
consideranda accipientibus. aliud
principium. si aliquid movet
primum se ipsum quomodo movet
et secundum quem motum. ¶ Necesse
est ergo omne quod movetur esse
divisibile in semper divisibilia.
hoc enim ostensum est prius in
universalibus de natura. quoniam omne
quod per se movetur continuum
est. Impossibile est ergo ipsum movens
se ipsum penitus movere se ipsum.
Fertur enim ferretur totum et ferret
eandem unum loci mutationem
unicum sit et individuum specie
et alteraret et alteraretur. quare doceret
et doceretur simul et sanaret
et sanaretur secundum eandem sanita-
tem. ¶ Amplius determinatum est
quod movetur mobile. hoc autem est
quod potentia movetur et non actu. quod
autem est potentia in actum vadit.
est autem motus actus mobilis

inperfectum. movens autem iam
actu est, ut calefaciens calorem et
omnino generans habens speciem. Quare si
mul idem erit et secundum idem ca
lidum et non calidum. Similiter autem et ali
orum unumquodque quorumcumque
est movens necesse est habere uni
vocum. Hoc quidem igitur movet
aliud autem movetur ipsum seipsum mo
vens. Quod autem non contin
gat ipsum seipsum movere sic
quod utrimque moveat ab utris-
que, manifestum ex his. Adhuc nullum erit
primum ipsum seipsum
movebit. Quod enim prius causa ma
gis causa movendi continuo
et movebitur magis. Dupliciter enim
dicimus movere aliud quidem quod
ab alio movetur ipsum, aliud autem
ex seipso. Proximius est quod lon
gius ab eo quod movetur primo
pro quia medium. Amplius
non necesse est movens moveri
nisi aliquid tamen movetur, sed
ut immobile aliquid moveri
necesse est semper aut ipsum ab
ipso moveri, si aliquid necesse est
semper motum esse. Amplius quidem
movetur motum et movetur, et
calefaciens calefiet. At vero
primo ipsum movens seipsum mo
vet, in una parte vel in pluribus move
bit ipsum seipsum. Utrumque enim
et totum si movetur ipsum a seipso
aut ab aliquo quae sit ipsius
movebitur, aut totum a toto

Aut quidem igitur in movendo aliquam
partem est ipsum a seipso, hoc
unum erit primum ipsum seipsum mo
vens primo. Separatum enim quod
movebitur hoc ipsum seipsum
totum autem non. Si autem totum
a toto movetur, secundum accidens utique
movet haec ipsa se ipsa. Quare
si non sunt necessaria accipiantur
quod non moventur a se ipsis
totum. Quod igitur aliquid mo
vebit tamen immobile sit,
aliud autem movebitur, totum
et sic plane et aliquid ipsum mo
bile esse. Amplius siquidem
totum ipsa totum movet ipsum
hoc quod ipsum movebitur ad
suam motum. Quare a b a se ipso quidem
movebitur et ab a. Cum autem
motum ad quid quod movetur ab
alio, aliud autem tamen sit im
mobile et movetur, hoc quidem est mo
vens, aliud autem necesse est movens
ipsum se ipsum movens necesse
ex immobili esse moventem et
adhuc ex eo quod movetur non
moventem autem ex necessitate.
Si quidem contingit sic et a mo
vens quidem immobile, b autem quod
movetur ab a, b autem et movens
hoc quod est motivum est c. hoc
autem quod movetur quidem ab ipso
b, non movens autem nullum.
Si aliquid et per plura contingit
in c sit per unum. Omne igitur
quod est a b c ipsum seipsum

Amp n nece ē moues mouī nisi a seipso. B actus q̄ mouet aliū. accipiebat ig' ... ñ mouet ... aliū ... moues imobilē.

movet. Si si aufero c, a b quidem
ipsum seipsum movebit, a quidem
movens, b autem quod movetur;
c autem non movebit ipsum se
ipsum, nec penitus movebitur.
At vero neque b c movebit ipsa
seipsam sine a; b enim movet in
eo quod movetur ab alio, non in eo quod
a sui ipsius parte aliqua. Ergo a
b solum ipsum se ipsum mo
vet. Necesse est utique ipsum se
ipsum movens habere movens
immobile autem et quod movetur
nichil aliud movens ex neces
sitate. Contingentia autem invicem
ad invicem ipsa, aut altero al
terum. Si quidem continuum est
movens et quod movetur, quod
et non continue et continu
um necesse est esse, manifestum est
quod dicitur ipsum seipsum movere et
quod aliquid ipsius sit huius
ut ipsum seipsum aliquid sit
movere, si totum movet
ipsum se ipsum. Quod autem
non est movens quia ipsius
aliquid est movens et quod mo
vetur et totum movetur in toto
non, si movetur quod a b, a
quod movet, b autem est ab ipso b;
non est simpliciter esse. Dubitatione
autem habet si auferat aliquid
ab ipso a, si a continuum
sit movens quod immobi
le autem et ab ipso b quod movetur
reliqua ergo movebit ipsum

a, reliqua autem ipsius b mo
vebitur. Sed hoc est non erit quod
primo movetur a se ipso quod est a
b, remota autem ab b adhuc
movebit seipsum reliqua a
b. Aut potest nichil prohibere neque
aut alterum quod movetur divi
sibile esse actu, tamen indivi
sibile. Si autem dividetur, non aliqua
et huius eandem potentiam esse; nichil
prohibet in multis possibilibus primum
esse. Quod quidem igitur neces
sit quod est primum movens
immobile, sive et mox stet
quod movetur non quod ab aliquo
movetur in mobile primum, sive
ipsum in se ipso movetur ipsum
quidem seipsum movens et stans
utrobique accidit primum movens
omnibus esse quae moventur im
mobile. Quoniam autem oportet semper
motum esse et non deficere, ne
cessarium est aliquid esse quod in
primum movet, sive quidem unum
sit sive plura, et ipsum movens
immobile esse. Quoniam quidem
quod perpetuum esse immobi
lium quidem moventium aliud
nichil ad hoc tamen. Quod autem
necesse est aliquid esse immobi
le quod ipsum ab omni extrinseca
mutatione et simpliciter et secundum
accidens, motivum autem alterius,
certum est et hoc considerati
bus sic quidam. Sit aliquid
velle in quibusdam contingens

quod hic sit aliquando et non sit sine ge-
neratione et corruptione, forte neces-
sarium est, si aliquid impar-
tibile aliquando quidem est aliquando
quod sine mutatione aliquando quidem
esse aliquando autem non esse et principi-
orum quedam immobilium moventium
autem quedam esse aliquando non esse et
illa esse contingere. Sed non
quamvis omne sit. Manifestum
enim est quod quedam ipsa se ipsa
moventium interire ipsum a-
liquid quod est aliquando autem non esse
ipsum se ipsum movet necesse
est magnitudine carentia
esse, si nichil movet impartibi-
le. Movens autem neque una ne-
cessitas ex dictis est. Causa igitur
alia quidem fiunt alia vero corrumpi
et hoc esse continue nulla
causa est in mobilium quid
non semper sunt que sunt, neque
semper hec quidem moventium
hec autem alterum. Ipsum autem
semper et continuum est ipsum
quorum ipsorum causa est. Neque
omnia hec quidem sic se habere
perpetuum videtur esse causa
aut infinita et non simul omnia
sunt que sunt. Manifestum est igitur
quia quamvis multe quedam
principia immobilium quedam
moventium autem que multa
ipsa cum multa ipsa se ipsa move-
ntia corrumpantur, alia autem
fiant et hoc quidem immobile

neque sit aliquid autem movet al-
terum autem est hoc, sed nichil
minus est aliquid quod con-
tinet et hoc extra unumquodque
est quod est causa alia qui-
dem esse alia vero non et continue
mutationis. Et hoc quidem hiis
hec autem aliis causa motus.
Siquidem igitur perpetuus motus
est, perpetuum et movens erit
primum, si unum est; si au-
tem plura, plura perpetua. Unum
autem magis quam multa et fi-
nita magis quam infinita oportet exi-
stimare. Accidentibus enim consideran-
tibus magis finita accipien-
da sunt. In hiis enim que na-
tura sunt oportet finitum quod
melius et melius esse si con-
tingit esse magis existimare.
Sufficit autem quod si unum est aut
finitum quod primum immobi-
lium perpetuum cum sit erit
principium aliis motus et
mutationis. Manifestum autem
ex hiis est quod necesse est ali-
quid unum et perpetuum pri-
mum movens esse. Ostensum
enim est quod necesse est motum
semper esse et continuum esse et
unum; ipsum semper continuum est,
sed consequenter esse non est con-
tinuum. At vero si continuum
est unum est. Unum autem qui
ab unoquoque movente est et
ab unoquoque non. Si enim quod

aliud et aliud movebitur. non enim
contingit totum motum esse. Si autem
ter hec sunt quod licet aliquid esse
aliquando primum immobile et
non continuari in principium
veniunt, et esse quidem quod eorum que
que sunt que aliquando movent
tur, aliquando quiescunt, manifestum
est. Ergo hoc est manifestum quoniam
non omnia moventur neque omnia quiescunt
escunt, sed alia quidem semper quiescunt
cunt, alia vero semper moventur
tur, quedam autem sunt utrobique
et potentiam habent ipsius alterius
alia movere, alia sic quiescere
re. Determinandum nunc. Illud autem
non omnibus manifestum sit. novum
autem determinare de duobus reliquis
siduum. quorum autem sunt alia quidem
immobilia, alia vero que quidem
moventur. Procedentes autem in
hoc et ponentes omne quod movetur
ab aliquo moveri, et hoc esse aut
immobile aut quod movetur, et
quod movetur aut a seipso aut ab
alio semper. devenientes autem
aliquid eorum que moventur
est principium quod secundum
quidem quod ipsum seipsum mo
vet, omnium autem immobile.
Videmus autem manifeste esse huius que
moventur ipsa seipsa, ut animato
rum terrestrium genus et opinionem
abstulerunt quod nequaquam
motum fit cum non sit omnino
ipsum quod nuper videtur hoc

contingere. immobilia enim cum
sint aliquando moventur. tamen sicut con
gregat videtur. hoc autem oportet aliquid
cum secundum unum motum se
ipsa moventur. et secundum hunc non
simpliciter. non enim ex seipso est. etiam
insunt enim motus naturales
aliis, per quos non moventur per se
ipsa, ut augmentum et decrementum
tum et respiratio per quos mo
ventur animalium unumquodque quiescentes
et cum non moventur a seipso motu.
Horum autem causa continens est et mul
ta eorum que sunt in quod adhi
alimentum est. digestio quidem et
dormiunt. disgregato autem sur
gunt et movent se ipsos. cum primum
principium extra sit. unde non
semper moventur continue. aliud
enim aliud non est movens, et ipsum
quod movetur et mutatur ad unum
quodque moventium seipsum. In
omnibus autem hiis et movet primum
movens est causa ipsius seipsum move
ri a seipso secundum accidens tamen. mu
tat enim locum corpus. quare et quod in
corpore cum sit insito. Et uectum
est esse movens seipsum. ex quibus
est sumere quia si aliquid immo
bilium quidem moventium
autem et ipsorum que per accidens mo
ventur impossibile est secundum motum
continuum moveri. Ut si quidem
videtur esse continuum esse motum
esse aliquid oportet primum movens
immobile et non secundum accidens

sed de hiis sic dixiunt in his que
sunt de principiis. quod et in
mortali motus et manere quod
est ipsum in seipso et in eodem in
principio manifestare necesse est
omne manere quod continuum
est ad principium. Non est
autem idem moveri secundum ac
cidens a seipso et ab altero. ab al
tero quidem inest et corporum que sunt
in celo quibusdam principi
is. quecumque pluribus feruntur l
ationibus; alterum autem corrupti
bilibus solum. At vero
si aliquid est semper huiusmodi mo
vens quidem immobile et per
petuum necesse est et primum
quod movetur ab hoc perpetuum esse.
Est autem et hoc manifestum ex eo quod
non est aliter esse generationem et
corruptionem et mutationem ceteris
nisi moveat aliquid quod et
movetur. Immobile quidem
enim eodem semper movebit eodem
modo et unum motum eo quod nichil
ipsum mutatur ad id quod
movetur. Quod autem movetur ab eo quod et
movetur quidem ab immobili autem
movetur eo quod iam se habet aliter et ali
ter ad res non eiusdem mo
tus erit causa. sed propter id quod in
contrariis locis aut speciebus est
contrario se habebit unumquodque mo
torum et alterum quidem quiescere fa
ciet alterum autem movere.
Manifestum igitur factum est ex dictis quod et per

dubitavimus. Utrum igitur non omnia
aut quiescunt aut moventur
aut alia quidem semper moventur
alia quidem semper quiescunt. sed quedam
aliquando quidem aliquando autem non. et huius
autem causa est manifesta nunc. quia alia
quidem ab immobili moventur
perpetuo. unde semper moventur. alia
quidem ab eo quod movetur et mutatur
est et necesse est mutari. Im
mobile autem sicut dictum est sic sim
pliciter et similiter in eodem permanens.
unum et simplicem movebit
motum. At vero aliud facien
tibus principium magis erit
de hiis manifestum. considerandum enim
est utrum aliquem motum con
tingit esse perpetuum aut non. et si
contingit quis hic sit et quis
primus motuum est. Manifestum
enim est quod siquidem necesse est semper
motum esse. primus autem est
et continuus quod primum movens
movet hunc motum quem necesse
est unum et eundem esse et conti
nuum et primum. Tribus autem existen
tibus motibus alio quidem secundum
magnitudinem et alio secundum
passionem et alio quidem secundum locum quem
vocamus lationem. hunc
necesse est primum esse. Impossibile enim
augmentum esse alteratione non
preexistente. quod autem aug
mentatur est quidem sic simili
augmentetur est autem sic dissi
mili. contrarium enim alimentum

de contrario· adhuc autem fieri
omne quod fit simile simili videtur
quare alteracionum in contrarium
esse per inspissacionem· at vero si et
teneat indiget esse alterans et agens
corpus motus actu calidum· Constitu-
tum est quod movens non simpliciter
se habet· sed aliud quod propius· aliud
autem longius ei quod alteratur
hoc autem sine loci mutacione
non contingit esse· Si igitur necesse
semper motum esse necesse et loci
mutacionem semper esse primum motum
et in loci mutacione sic est alia
a est quod prima· alia vero
posterior prima· Amplius autem
omnium passionum principi-
um est densitas et raritas· et
grave enim et leve et molle et
durum et calidum et frigidum densita-
tes videntur et raritates esse quedam
densitas et raritas congregacio-
nes et disgregaciones secundum quas
generacio et corrupcio dicitur substancie· que con-
gregata et disgregata esse in-
dicuntur secundum locum mutari
At vero eius quod augmentatur
et decrementum pacientis mu-
tari secundum locum magnitudi-
do· Amplius et hec considerantibus
erit manifestum quod loci motus
est primus· primum enim sicut in ali-
is sic et in motu dicitur utique
primum multipliciter· dicitur autem
prius quo non existente non erit
alia· illud autem sine reliquis est

et tempore et secundum substanciam· Ac quoniam
motum quidem necesse est esse con-
tinue· fit autem continue aut
quia est continuus aut quia est
consequens· magis autem conti-
nuus est dignior quam con-
sequens· dignius autem semper accipi-
mus in natura esse si possibile sit· ali-
continue esse· moventis autem
possibile· hic autem supponatur
hoc· et nunc in aliis manifestum
possibile esse· si autem loci mutacio-
ne· ubi necesse est loci mutacionem
esse primum· Neque enim est necessi-
tas nec augmentari nec al-
terari quod fertur neque etiam fieri
nec corrumpi· horum autem nec
unum contingit nisi continuum
sit secundum quod movet primum
movens· Adhuc tempore prior est
perpetuum contingit et solum
motum secundum hunc· Animo quidem
aliquo fuerit generacio loci mu-
tacionem necesse est posteriorem esse in
motibus· post generacionem enim primum
est alteracio et augmentum· sed
loci mutacio iam perfectorum mo-
tus est· Sed aliud necesse est quod
motus per loci mutacionem prius
quod est generatum fuerit et erit hunc
que fuit nec fit nec generans
erit quod generatur ad inde-
unum generacione prima motuum
ipsum id quod fit oportet primum· hoc et
in in moventibus unicorum que fiunt
ut se habet· sed alterum necesse est prius

quod simul generaturum quod post motum simul movetur

aliquod moveri his que fiunt ali
quando non fit. et hoc autem prius. Qu
oniam autem generationem imperfectum est et esse
prius. omnia necesse sunt que mo
ventur corruptibilia. At vero
quod nec continuum motuum
nec una prius est. Dico autem
consequentem motum augmen
tum. postea alterationem et decre
mentum corruptiones. Hec
vero posteriores generatione sunt. quare
si non generatio prior loci mutatione
nec aliorum una loci mutatione
nec aliorum una loci mutatione.
Omnino autem videtur quod fit imper
fectum et in principium ire. quare generatio
ne posterius natura prius
ultimum vero loci mutatio omni
bus inest que sunt in generatione. Et
Ouare alia quidem omnino prima im
mobilia sunt viventium propter in
digentiam organi. ut planta
et multa generationem animalium. perfec
tis autem inest. quare si magis inest
loci mutatio magis compre
hendentibus naturam. et motus hic
primus aliorum erit secundum substan
tiam. Propter hoc et ob hoc nequaquam
substantia exit quod in eo mutatur
quod motum motum in eo quod
fertur. secundum vero hunc solum non
mutatur esse. sicut exit quod alteratur
mutatur quale. eius autem quod au
getur et detrimentum patien
tis quantum. Maxime autem mani
festum est quod movens ipsum se ipsum

maxime secundum hunc movetur proprie
secundum locum. et tamen dicimus hoc esse ho
rum que moventur et moventi
um principium et primum esse mobilium
que moventur ipsum se ipsum mo
vens. Quod quidem igitur motuum
loci mutatio prima sit manife
stum hiis. Quis autem loci mutationis
prima est nunc demonstrandum est. Si
mul autem et quod nunc et prius positum est
quia continuum contingit quendam motum esse con
tinuum et perpetuum manifestum erit eo
dem modo. Quod quidem igitur aliorum
motuum nec unum sit continu
um esse. omnium vero ex oppositis in
contraria sunt motus et mu
tationes. ut generationi quidem et
corruptioni esse et non esse termini sunt.
alterationi autem contrarie sunt
passiones. augmento autem
et detrimento aut magnitu
do aut parvitas. aut perfectio
magnitudinis aut imperfectio.
Contrarii autem sunt qui sunt
in contraria. Quod autem non sem
per hunc fertur motum quo prius ne
cesse est quiescere prius. manifestum
quoniam quiescit in contrario
mutans sunt autem in mutationibus
opponuntur vero generatio et corruptio
simpliciter et singularis singula
riter. Si inpossibile est simul mu
tari opposita non erit conti
nua mutatio. sed medium erit
ipsorum tempus. Nichil vero differre
contrarias autem non contrarias

esse secundum contradictionem mutatio
neque si solum unum simpliciter est simul
idem esse. hoc enim non indigetur
mixto sermone. hoc enim adversum
esse utile est. nec si non utique est
quiescere in contradictione. nec
est mutatio quieti contrari-
a. non enim quiescit fortassis quod
non est. corruptio autem in non
esse est. et si medium sit tempus
sic enim non erit mutatio contra-
ria. nec enim in prioribus contra-
rietas fuit utile. et non conti-
gere simul esse. Motus autem
turbari quod idem possibile e-
rit contrarium in motum
statim et motum qui est in con-
trarium. sed hoc solum est ac-
cipere quod opponitur quodam-
modo et motum et quieti et mo-
tus contrarius sit equalis
et mensurabilis excellentia.
et quod excellit et quod non
contingit fieri oppositiones nec in
motus nec mutationes esse.
Amplius in generatione et corruptione
penitus inconveniens videtur utique
esse, videlicet si factum mox necesse
est mox corrumpi et nullo
tempore permanere. ex his utique
fides fit aliis. proprium enim est
semper se habere in omnibus. Si
autem contingit quendam unum
esse continuum, hoc est circu-
larem dicemus nunc. omne enim
motum quod fertur aut est circula-
re aut secundum rectum aut ex
utrisque mixtum. quare si nec illo-
rum continuus est nec compositus ex
utrisque possibile est esse continuum.
Quod autem quod fertur secundum
rectum et finitum non fertur
continue manifestum est. reflecti-
tur enim. reflexum autem secundum
rectum secundum contrarios in-
motus moveri. contrarius autem
secundum locum qui est sursum
ei qui est deorsum. et qui est
ante ei qui est retro. et qui
est ad sinistram ei qui est in
ad dextram. loci autem contra-
rietates hee sunt. Quia autem
est unus et continuus motus
prius diffinitum est. quia
qui est unius in uno tempore et indi-
fferenti secundum speciem. tria enim
erant que moventur ut homo
aut deus. et quando ut tempus. et tertium in
quo. hoc autem est locus aut in
passio aut species aut magni-
tudo. contraria autem differunt
specie et unum non sunt. loci autem hec
dicte sunt differentie. Signum autem
est quod contrarius motus quidem
est ab a ad b ei qui est ab
ipso b ad a. et quia stant ad
invicem et reparant si simul
fiant. Et in circulo similiter. ut qui
est ab a in c ei qui est a c
in a. stant enim et quando continu-
antur si non fiat reflexio. propter id
quod contraria ad se invicem

corrumpitur et generatur. sed non
cum est in termino ei qui est sur-
sum. Manifestum autem est quod im-
possibile est esse continuum in recto
motum, quia reflexi-
bile stare non solum in recto
sed si secundum circulum feratur.
non enim est idem in circulo ferri
et continuum esse. est enim autem
quandoque continuari, aliud autem in
idem venientem unde motum est
reflecti iterum. Quod autem necesse
est stare fides est non solum
in sensu sed et in ratione. Princi-
pium autem hoc est. Tribus enim
existentibus principio medio et fine
medium ad utrumque est et unum
numero quod ratione autem duo.
Amplius autem aliud est quod est po-
tentia et quod actu. Quare quemcumque
[illegible] quodlibet signum pro
medium est, actu autem non est
nisi dividat et sic stans iterum
incipiat moveri. sic autem principi-
um medium fit et finis, princi-
pium quidem posterioris, finis
autem prioris. Dico autem ut
si feratur a et stet in b et iterum fera-
tur in c. cum autem continue
feratur, neque factum esse possibile est ab-
esse, possibile autem est secundum signum,
sed solum esse in ipso nunc. in tempore
autem nullo praeter in quo nunc
ipsum nunc est divisio totius. sed
ad esse aliquis opponat et ab-
esse, semper stabit ad quod fertur

inflecti. a. simul ad esse in b.
et abesse. in ultimo quidem et in medio. sed
in tempore est, tempus vero erit quod
est in medio. quare quiescet a.
in b. sed autem et in aliis signis
eadem ratio moventibus. Cum
autem contingat a. quod fertur
ipsum b. medio et fini et principio
uti, necesse est stare, et propter hoc facit
duo, sicut utique et si intelligeret si
ab a. quod signo ab eo princi-
pio a. in c. autem aliquid tum
perficiat et fiet. Unde addu-
bitationem hoc dicto est et solvendum diviso-
nem habent. Sit enim que est e. ei
que est z. equalis et feratur a
continue ab extremo ad c. simul
autem sit a. in b. signo et d. fe-
ratur a z extremo ad i re-
gulariter et velocitate simul
ipsi a. ipsum autem d. ante ve-
niet in i quam a in c. Prius
enim est movens et discedens prius
venire necesse est. non ergo simul fu-
it aliud a. in b. et abfuit ab eo-
dem. unde quod posterius fit
si enim simul, non prius erit. sed
necessarium erit stari. non ergo ponen-
dum est cum a. fecit secundum
ipsum b. ipsum d. motum di-
rectio. si enim affuit a. in b. et
et abesse et non simul sed in sec-
tione temporis et non in tempore. hoc quidem
impossibile est sic dicere in continuo.
in reflexione vero necesse est sic
dicere. si enim que est g. feratur ad

ipsum d. Et iterum reflectens deor
sum feratur ab inferiori in
quo est d, fine et principio
utetur uno signo ut duobus;
unde stare necesse est. Nec simul
factum est c in d et abiit ab ipso
d: ibi enim simul esset et non esset in
eodem nunc. At vero olim
solutio non dicenda est: non enim
contingit dicere quod sit c in d
sit ipsum c in decisione. non
affuit autem nec defuit. ne
cesse enim est in finem evenire
quod actu est et non potentia
a. Que igitur sunt in medio potentia
sunt; hec autem actu et finis est
quod deorsum principium
sursum et motuum similiter. Necesse
igitur stare reflectentem in recto.
Non igitur contingit motum in
recto continuum esse perpe
tuum. Eodem autem modo
obviandum et ad interro
gantes Zenonis rationem. Et si o
portet semper medium tran
sire; hec autem media infinita
sunt; infinita autem impossibi
le est transire. Aut sicut ipsam
hanc rationem quidam aliter interrogant
volentes simul movendo
medietatem prius numerare et
unumquodque quod fit medium;
quare pertranseunte totam infinitum
accidit numerare numerum. Hec autem
confitentur impossibile. In primis
quidem igitur sermonibus de motu solvimus secundum

eo quod tempus infinita in se
habet ipso. Non enim inconveni
ens est si in infinito tempore infinita
transierit aliquis. Similiter autem
quod infinitum quod in lon
gitudine est et in tempore. Sed hec
solutio ad interrogantem
quidem sufficienter. Interroga
batur enim si in finito tempore infinita
transire atque numerare contin
git. Ad rem autem et ad veri
tatem non sufficienter. Si enim
aliquis dimittat longitudinem scilicet mag
nitudinem et interrogationem si
in finito tempore contingit infini
ta transire, interroget ab
ipso de tempore eodem: habet enim tempus
infinitas divisiones; non ad
huc sufficiens erit hec solutio.
Sed verum dicendum est quod quidem
in modo dictum est; quando enim dicitur
si enim aliquis continuum di
viserit in duo media, hoc u
no signo tamquam duobus u
titur; facit enim principium
et finem. Sic autem facit numerans
et media dividens. Sic autem divi
dente non erit continua nec
linea nec motus continuus.
Continuus enim motus continui est. In con
tinuo autem sunt infinita me
dia, sed non actu sed potentia. Si vero
faciat actu, non faciet con
tinuum, sed stabit. Quod in nu
merante media manifestum quod ac
cidit: unum enim signum necesse

est ipsum mutare in duo. aut in quo est
et finis medii. aut in quo aut prin-
cipium erit. Nunc vero neutrum conti-
nuum. Similiter et due medietates
erunt. ergo quod ad [illegible]
cunque infinita mutare aut in
tempore aut in longitudine. quia
est quod sic est aut non sic. et
actu cum sint non contingit
post autem continue. Quod autem
continue non secundum actum in-
finita transibit. Simpliciter autem
non. actu et lineas infinitas medi-
atas esse. Simul autem alterum est et esse.
Quoniam autem est cum nunc idem
faciat tempus dividens signum
prius et posterius semper priorem
erit rei. simul esse et non esse ei-
dem. id est esse et non esse. et simul
esse. Signum quod in temporibus continue est
et primo et posteriori. et idem et
unum nunc. Ratione autem non idem
est. Hoc nunc quidem est finis. nunc
autem principium est. Rei autem
semper posterioris passionis est semper.
Sit autem tempus in quo est a. b. c. res
in quo d. hec in a quidem tempore al-
bum. in b autem non album. in
c ergo album et non album. In quo-
libet ipsius a. verum est dicere album
si in a tempore hoc erat album.
in b autem non album. c autem
quod est in utrisque non quod dicere
est in omni. Si ponitur in toto
nisi medio est c. hoc autem iam
posterius est. et si fiebat non album

et si corrumpebatur album in
a. factum est et corruptum est in
c. quare album aut non album
primum in illo simul est dicere. Aut
cum factum est non erit. aut cum
corruptum erit. Aut simul
album et non album. et omnino esse
et non esse sic necesse est. Si autem
quod erat prius non esse necesse est
si cum est. et cum fit non est. Si
possibile est esse in partibus tempora di-
vidi temporis. Si autem in a tempore d fie-
bat album. factum autem est simul
est in alio indivisibili tempore
quod c ipso b. Si autem in a fiebat
non erat. nec in b. quare est. oportet
aliquid quod esse medium. quare et
tempus erat in quo factum est. non
est eadem ratio in atomis non divi-
dentibus. Sed ipsum in quo fiebat
tempus factum est. et est in ultimo
signo cui medium est [illegible] nec
consequens est. Si indivisibili-
bus temporibus non simul sunt et in illo
finitum est. aut quia [illegible] tempus
fiebat non plus tempus est in quo
factum est et fiebat quam in quo
fiebat totum [illegible]
bus quibus quidem attingentes ad
prius crederent rationibus licet in
quodam insistit. Et ex rationibus
autem intendentibus ex his
videbitur et similibus hoc idem
accidere. Omne enim quod motum con-
tinue si a nullo percutitur in
quod quidem venit secundum locum

mutacione in hoc et ferebatur
prius. ut si in b. venit et fere-
batur in b. et non cum primum
esset. sed mox sit incepit mo-
veri. cum id magis nunc quam
prius. sic autem et inclinet. quod
quidem igitur ad a. fertur cum in
c. venerit tunc veniet in a. et
continue movetur. cum igitur
ab a. in c. ferebatur et tunc in a.
fertur secundum motum qui est
a c. tercio; quare simul sunt con-
trarii. sunt enim contrarii qui secundum
rectitudinem sunt. ausus autem et ex his
mutatur in quo non est. Si igitur
hoc impossibile: necesse est stare in c.
non igitur unus motus est ab a. in
c. tercio. redditus enim statim non
est unus. Amplius et ex hiis mani-
festum. similiter de omnibus motibus. Si enim
omne quod movetur horum aliquo mo-
tuum dictorum movetur et quiescit
et aliqua oppositarum quietum
non enim erat aliud preter ipsos. quod
autem non semper movetur hoc isto motu
dico autem quicumque sunt alteri ipse
et non si aliqua pars est totius
necesse est prius est quiescere in
opposita quiete. quies enim
privatio motus est. Si igitur contra-
rii quidem motus sunt qui sunt secundum
rectitudinem. sic autem non contin-
git moveri secundum contrarios
motus. ut quod ab a. ad c.
fertur: non utique fertur simul
ab ipso c. ad a. quoniam autem non fit

fertur movebitur autem secundum illum
motum. necesse est prius quiesc-
ere ad c. hec enim opposita est quies
et qui est ab ipso c. motui. Palam
igitur ex hiis est que dicta
sunt quoniam non est continuus
motus. Amplius autem et hec ro
magis propria est hiis que dicta
sunt. simul enim corruptum est
album et factum est album. Si igitur
continua est alteratio ad al-
bum et ex non albo tercio. non ma-
net autem in aliquo tempore. si-
mul et corruptum est non albu-
m et factum est album. et tunc erit
idem tempus. Amplius autem si conti-
nuum est tempus et motus non con-
sequens est. quoniam igitur erit uni-
versum idem contrariorum. ut
accedere et ingredi. similiter autem
circularis idem contrariorum
unus erit et continuus mo-
tus. Id non impossibile. Amplius quod
est ex a. non: tunc movebitur per
contrarios nec oppositos. Igitur
non omnis qui in hoc et tunc est
ex hoc contrarium. nec oppositus
sed contrarium quidem est qui est
in recto. hoc enim est contrari-
um qui est secundum locum. ut secundum
diametrum. distat enim plurimum
oppositus autem est qui est secundum
longitudinem ipse. circularem nichil prohibet
continue moveri et nullo tempore
deficere. circularis enim quod in ipso
ad eos in idem. recta autem

ab eodem in idem. Et si quid
est in circulo neque eciam
in eo quod est. Si enim secundum recti-
tudinem multociens in eun-
dem. Quicquid igitur in nullo ipso
et in alio fit contingit moveri
continue. Qui vero multo-
ciens in eodem non contingit.
Necesse enim est simul contrarios
esse. Si igitur neque in circulo neque in re-
volutione alia, in una non
contingit continue moveri
multociens neque eadem mo-
veri contingit et contrari-
a immutari mutaciones. Non
enim copulat principium fini.
Qui autem circuli copulat et so-
lus est perfectus. Manifestum autem
est ex hac divisione. Quoniam autem
non contingit nec alios
motus esse continuos. In omnibus
enim contingit per eadem
moveri multociens, ut in alter-
atione per media moveri et
in ea que est quantitatis secundum
medium magnitudinis et in ge-
neratione et corruptione similiter. Nichil
enim differt pauca aut multa
facere in quibus est mutacio,
neque medium ponere aliquid aut
auferre. Utrobique accidit per
eadem moveri multociens. Ma-
nifestum igitur quod in phisiologi-
bus dicunt omnia sensibilia mo-
veri dicentes semper omnia
moveri. Motum enim necesse est per

aliquem horum motuum, et ma-
xime secundum illos est alterari.
Fluere enim et consumi dicunt
semper. Augeri enim et
generationem et corruptionem
alterationem dicunt esse. Sermo autem nunc
dictus est universaliter de omni motu
quod nec secundum unum motum
contingit moveri continue
extra circulum, quare nec secundum
alterationem nec secundum aug-
mentum. Quod quidem igitur nec infinita
fit mutatio nec una nec
continua extra circulum
motum sit, hec dicta nobis.
Quod autem motuum circula-
tio prima sit manifestum est. Omnis
enim motus sicut prius diximus
secundum locum aut in circulo
aut in recto aut mixtus est.
Hoc autem necesse est priores esse
illos. Ex illis enim constituitur.
Est recto autem circularis sim-
plex et perfectus magis est.
Infinitum enim non est rec-
tum ferri. Sic enim infinitum
non est rectum ferri. Si vero non
esset, moveretur nichil. Neque enim
fit impossibile. Transire autem infinitum
impossibile est. Infinito autem
recto reflexum quidem si compos-
itus est et duo sunt motus. Non
reflexum autem imperfectum et cor-
ruptibile est. Prius autem et natura
et ratione et tempore est perfectum quam
imperfectum. Corruptibili autem

incorruptibile. Quam autem rec-
tam contingit perpetuum
esse non contingentem. circula-
rem autem contingit perpetu-
um esse. aliorum autem neque loci mu-
tationem neque aliam neque ullam. ne-
cesse enim stare. si autem stetit
est corruptus est motus pri-
or. Rationabiliter autem accidit
circularem esse continuum
unum et non rectum. eius enim
que est in recto determinatum
est principium medium et
finis et omnia habet in se ipso. quare est
unde incipit quod movetur
et ubi finiet. in extremis enim quie-
scit omne aut unde aut
ubi. circularis autem indetermi-
nata sunt. quid enim magis que-
libet earum que sunt in linea. simi-
liter enim unumquodque principium et
finis et medium est. quare sem-
per sunt quodammodo in principio et
medio et fine et non semper. prop-
ter quod et quiescit quodammodo spe-
ra et movetur. locum tenet.
autem est quia omnia hec acci-
dunt centro. et principium et me-
dium et magnitudinis et finis
est. quare propter id quod extra hoc est
circulationem non est ubi quod
fertur quiescit. sic spera
fertur circa medium et non
ad ultimum. propter ipsum hoc in
movendo semper quiescit quo-
dammodo totum et non continue.

Accidit autem conversione hoc id
esse et metrum quantitatem mensu-
rae esse motuum. loci muta-
tio primum necesse est ipsum esse. omnia
enim mensurantur primo. et quod
primum est mensura aliorum
est. Amplius autem regularem
contingit circularem solum
esse. que enim in recto sunt a prin-
cipio irregulariter feruntur
ad finem. omnia enim quanto
quidem distant plus a manente
tanto velocius feruntur. circula-
ris autem solius nec principium
nec finis in ipso aptum natum
est sed extra. Quod autem secundum
locum mutatio primum mo-
tuum est testantur omnes quicum-
que de motu fecerunt mentionem.
principia enim ipsius tradiderunt
moventibus secundum huiusmodi motum.
disgregatio enim et congregatio secundum
locum sunt. sic enim movent con-
cordia. hoc enim disgregat,
illud autem congregat. Intellectum
autem moventem inquit Anaxa-
goras primum. similiter et
quicumque nec unam causam dicunt
propter id quod secundum vacuum mo-
tum dicunt. etenim hii secundum lo-
cum per motum moveri naturam
aiunt. motus autem per vacuum
loci mutatio est et sicut in
loco. aliorum autem motuum nec
unum inesse primis corporibus
sed his que ex illis opinantur.

tur. augmentationis et alterationis
congregationis disgregationis
et motus corporum. Dicit. ¶ Eo-
dem autem modo quicumque im-
densitatem aut raritatem di-
cunt disgregationem aut congre-
gationem et generationem et corrup-
tionem sunt ponunt. ¶ Amplius
autem preter hec etiam omnium sin-
gentes motum ipsum et seipsum
moventem principium dicunt esse
eorum que moventur. ¶ Move-
tur autem unum aliud et hoc elementum secundum
ipsum motum qui est secundum lo-
cum. Et ipse autem moveri dicunt
solum quod movetur secundum locum
motum. Si autem quid in seipso
quiescit, si augetur et decre-
mentum patitur aut alteratur, con-
tingit quodammodo moveri. Sim-
pliciter autem moveri non dicunt. Quod
quidem igitur motus semper erit et omni
tempore et quod principium per-
petui motus est. Adhuc autem
quis motus primus et quem motum
perpetuum contingit solum esse et pri-
mum movens quod immobi-
le sit dictum est. ¶ Quod autem ne-
cesse est impartibile esse et non habere
magnitudinem dicemus, pri-
mum quid de prioribus ipso oppo-
nentes. Horum autem unum quidem impossibi-
le est infinitum finitum movere
secundum infinitum tempus. Tria
sunt: quod movens, quod movetur, in quo
tertium tempus. Hec autem aut infinita

aut finita sunt aut quedam
aut duo aut unum. ¶ Sit igitur
a movens, quod autem movetur b,
tempus infinitum in quo c. Ipsum d
moveat aliquam partem ipsius b
que est in quo est e. Admodum ali-
quam partem ipsius c in quo
est f. Non igitur in equali ipsi c.
Maius enim in maiori. Quare non est in-
finitum tempus quod est ipsum f
et sic utique ipsi d apponens ad a
ferens ipsum a et ipsi e ipsum b,
tempus autem non auferens semper
removens equale infinitum
enim est. Consumit a totum b et
movebit in finito tempore ipsius c.
Non igitur possibile est a finito movi-
mentum secundum infinitum motum.
Quod quidem non contingit
finitum infinito movere tem-
pore manifestum est. ¶ Quod autem omnino in-
finita magnitudine non con-
tingit infinitam esse potentiam ex
hiis est manifestum. ¶ Sit enim plu-
rima potentia semper equale in minori pro-
faciens tempore, ut calefacientis
aut dulce facientis aut proi-
cientis et omnino moventis. Necesse est igitur
et a finito, infinitam autem habente
potentiam pati aliquid paciens
et plus quam ab alio. Plus enim
est infinita potentia quam finita.
¶ Est vero tempus non contingit esse
nullum. Sit enim in quo est a tempus
in quo infinita aut calefacit
aut depellit. In quo autem que

est a b finitum quoddam ad
hoc maiorem semper accipiens
finitam virtutem aliam ad id
quod in a tempore motum erat
ad finitum et semper addens
excedendo omne finitum et au
feretur definita ipsius inequa
liter tempore movebit finitum infi
nitude. hoc autem impossibile. nu
merum enim finitum contingit
infinitam potentiam excedere. Sed nec
infinitum finitum. Sed con
tingit in minori magnitu
dine pluriam esse potentiam. adhuc
maius magis pluriam. Sit
igitur in quo est a b. infinitum
b c. habeat potentiam quamdam que
in aliquo tempore movet ipsum
d. in tempore in quo est e z. sit
ipsius b c duplam accipio.
in medio movebit tempore ipsum
d z. sit enim eadem proportio. quare
in z e. movebit igitur accipiens
sic semper a b. eius nequaquam
transibit tempus autem dato semper
minorem accipiemus. infinita
igitur potentia erit. omnem enim
finitam excedit potentiam. omnis
autem finite potentie necesse est finitum
esse tempus. si enim in quodam tanto
maior in minori quod determi
nato movebit tempore secundum con
versionem proportionis. infini
ta autem omnis potentia sicut mul
titudo et magnitudo est excel
lens finitum. Est autem et
determinare hoc. accipientibus
quandam potentiam eiusdem generis ei que in
infinita magnitudine. infini
ta magnitudine existentem
de mensurabit que est in in
finito finitam potentiam. Quod
quidem igitur non contingit infinitam
infinitam magnitudinem nec
finitam infinitam existere potentiam
manifestum est. De his autem que fe
runtur bene se habet dubitare quan
dam dubitationem primum. Si enim
omne quod movetur movetur ab ali
quo quecunque non ipsa se ipsa mo
vent quomodo moventur aliqua
continue non contingente
movente ut proiecta. si enim mo
vet simul aliud movet ut aerem qui motus
movet. sed impossibile est primo
non contingente neque mo
vente et moveri. Sed moveri
et quiescere cum primum
movens quiescit. et si faciat
sicut lapis ut movere quod mo
vet. necesse est hoc quidem dicere quod
primum movens facit pre
sens movere ut aerem aut
aquam aut aliquid aliud
tale quod aptum natum
est movere et moveri. Sed non
simul pausat movens quod
motor. Sed quod non simul cum
quiescit movens autem adhuc
est. unde movetur cum alio
habitum est et in hoc eadem ratio est.

pausat et cum minor tempore in-
moventis fit ipso. Similiter autem
quiescit cum non amplius faciat
primum movens. Si quidem motor sem-
per hoc autem necesse est pausare sic
movens. Aut quod in eo tempore
motum. Sic quidem in motibus
genitis: alii moventur, alii et
quiescere fit motus et non conti-
nuus. Sed videtur autem consequens
esse eorum que sunt. aut tangen-
tium esse. non enim unum est mo-
vens sed habita eadem invicem sunt. unde
et in aere et in aqua fit huiusmodi
motus quem dicunt quidam quod sit
circumcessionem et ab ea denominant.
Impossibile autem est aliter opposita sol-
vere nisi dicto modo. Aut simul
enim omnia faciunt moveri et mo-
vent, quare et quiescunt. Nunc autem
est aliquod unum quod im-
movet continue aliquod. non enim
ab eo ipso. Cum autem in hiis que
sunt necesse est semper motum con-
tinuum. hic autem unus est. necesse
est unum aliquem magni-
tudinis esse. non enim movetur in-
partibile et unum ab uno. non enim
erit continuus. Sed sicut alterum
alteri divisus. movens quidem simul
est aut cum motum motore aut
immobile est. Sicut enim motor
consequi oportet et mutare ipsum
simul autem moveri ab aliquo
ab stabit et habebit in ipsum mo-
veri ab immobili. hoc autem non
necesse commutari. Sed semper po-
test movere. infatigabile enim
est hoc movere. et regulare est
hic motus aut solus aut maxime
non enim habet mutationem neque mo-
vens. oportet autem neque quod mo-
vetur illud habere mutationem
quatenus similis sit motus. necesse
est autem aut in medio aut in
circulo esse. hec enim principia sunt.
Velocissime autem moventur propinqua
moventi. huiusmodi autem est totius
motus. ibi igitur est movens. Est
autem dubitatio si contingit ali-
quid quod movetur movere con-
tinue. sed non sicut impellens iterum
et iterum. et continuum esse sic. Aut enim
ipsum oportet impellere aut trahere
aut utrumque aut alterum aliquod
aliud ab alio. sicut olim dictum
est in hiis que proiciuntur. Si autem
cum divisibilis sit aer aut aqua
movetur non sic quod motor semper
aut non possibile est unum esse, sed habi-
tum solum continuum est. Quare
motor immobile. semper enim similiter
habet et ad id quod movetur similiter se
habet. Determinatis autem hiis manifestum
est quod impossibile est primum movens
et immobile habere aliquam magni-
tudinem. Si enim magnitudinem
habet: necesse est aut finitam ipsam esse
aut infinitam. quod quidem igitur non
contingit magnitudinem esse infinitam
est prius ostensum. quod autem
finitum impossibile infinitam habere

positum, et quod impleat eas finito motu aliquid, et infinitum quod demonstratum est in eis. Primum autem movens perpetuum facit motum et infinito tempore. Manifestum est quod indivisibile et impartibile est et nullam habet magnitudinem.

QUONIAM cognicionis nature et scientie ipsam significantis in corporibus existit et in reliquis magnitudinibus et impressionibus earum et motibus eorum et in principiis omnium que sunt nature, et hoc manifestum, quod est quia rerum naturalium quedam sunt que sunt corpus et magnitudo, et alie sunt que sunt principia rerum que sunt corpora et magnitudinem. Et continuum est quod est separabile in res suscipientes divisionem receptione que est semper. Corpus vero divisibile est in omnes dimensiones. Magnitudinum autem quecumque sunt divisione unam est linea, et que duas sunt est superficies, et que tres sunt est corpus. Post ista autem non est magnitudo aliqua, quoniam res omnes sunt tres et dividitur in tres dimensiones. Et sicut dixerunt pictagorici quod totum et res tres terminantur tribus dimensionibus, fine scilicet et medio et principio, hec autem numerus est omnis rei et significat trinitatem. Hoc autem non extraximus nisi ex natura et temptavimus ipsum similiter in ipsis legibus eorum, et per hunc numerum adhibuimus nos ipsos magnificare deum unum creatorem eminentem proprietatibus eorum que sunt creata. Hoc autem nos nominamus hoc nomine ita quod nos dicimus de duobus ambo et de duobus viris ambo viri, et non dicimus omnes nisi de tribus, quia posuimus semper et totum et omne super tres. Imitamur nos et invenimus istud sicut natura apta nata talem fecit, et imitatum nos talem eius operationem esse naturalem nimis imperii. Omne autem item quod res et totum et completum non differunt in forma, sed ipsorum diversitas est in materia et accidentibus cum quibus dicitur secundum hoc. Manifestum est igitur quod corpus solum est completum complexione magnitudinis, quia corpus solum terminatur tribus dimensionibus. Reliquarum autem rerum alie sunt que habent duas dimensiones et alie unam, et quecumque est talium dimensionum super eas sic est talis

continuitatis super eas. Item quod est quantum cuius dimensio est una nominatur continua. Et cuius sunt due dimensiones nominatur separata. Corporis non accipit iterum nomen simul et duas item quod est magnitudo separabilis procul dubio continua item.

Quod autem omne continuum divisibile sit non est adhuc notum hic. Quod autem est notum et manifestum est quod non fit permutatio ad aliud genus sicut lineae ad superficiem. postea superficiei ad corpus. et non est permutatio corporis ad perfectionem magnitudinem. nam si esset via ad permutationem aliquam ex corpore non esset magnitudo completa. quia esset diminuta. nam non est permutatio in diminuto necessario. Non est autem possibile ut completum sit diminutum nisi secundum dimensiones.

Sed quoniam autem corpora que sunt secundum corporis in forma sunt completum secundum dispositionem sue dispositionis in complemento. quod est quia continuatur hoc scilicet tres dimensiones. Unumquodque est eorum quod tangit aliquod corpus quod invenitur ipsum. Fit igitur istud secundum unumquodque corporum multa secundum suam dispositionem.

Totum autem cuius corpora sunt partes est completum non diminutum necessario et ... nomine cuius significat totum ratione sempiterna. et non est quorundam rerum totum quibusdam rerum non totum. et ego autem dicam in futuro naturam totius et an sit finitum in magnitudine et spissitudine.

Nunc autem volo revertendo ad partium totius diversarum per formas suas et ponam principium. Et movitur in hoc capitulo iterum quod omnia corpora naturalia magnitudinibus moventur per se motu locali. quod est quia dicimus quod natura est principium motus eius.

Et dico autem motum qui fit in loco autem est motus equalis aut motus circularis aut est motus compositus ex his utrisque. Isti enim motus duo sunt simplices tantum.

Et causa huius quod causa est quod corpora simplicia sunt ista duo scilicet longum et circulare. motus autem circularis est ille qui est super medium. Et equalis motus est qui est sursum et deorsum et ego quod non significo secundum sermonem meum cum est sursum nisi motum qui est ex medio. deorsum qui est ad medium. Manifestum est igitur quod omne quod est motus simplex aut erit ex medio aut ad medium aut super medium. Et sermo quem meus hic est sermone quem in principio dixi quod corpus est compositum ex eis;

dimensionibus: et propter illud sunt
motus corporis tres. Et dico
quod quedam corpora simpli-
cia sunt et quedam composita
ex simplicibus: et non significo
per corpus simplex nisi omne corpus
in quo est principium motus
naturalis sicut ignis terra et que
sunt in utroque forma et que
sunt de genere utrorumque. et quia
sunt item motuum aliqui
sunt simplices et alii qui sunt
compositi necesse est et sunt motus
corporum compositorum diversi. item
motio corporum est per motum
corporis simplicis vincentis
super ipsum. Et dico item quod
cum sit motus rectus simplex
et sit motus circularis simplex
et est corporis simplicis motus
simplex et est motus simpli-
cis corporis simplex. et si inveni-
atur in corpore composito motus sim-
plex: est ille motus corporis sim-
plicis existentis in ipso quod dicitur
supra ipsum scilicet igitur necessarium
est per ea que dixit quod est corpus
simplex necesse quod non sit
suo motu circulari. Et dico
item quod possibile est ut moveantur
quedam corpora motu circula-
ri. igitur necessarium est quod est corpo-
ri alii motus naturalis sed
quod sit possibile ut sit illi corpori
naturalis item. Et dico item quod
motus naturalis est continuus

motui circulari et in maiore minore
maiore quod est unus contra-
rius uni. ergo motus qui est
sursum et quod motus circula-
ris est simplex. ergo non erit
motus naturalis in corpore quod
non est in ipso circularis propter quod
et hoc corpus movetur motu cir-
culari aut est ignis aut est ex
corporibus aut ex corporibus omogene-
is. igitur ergo est motus naturalis
contrarius motui circulari.
tunc autem dixit quod unum est con-
trarium uni. ergo motus qui
est sursum contrarius motui
qui est deorsum et non est contra-
rius motui circulari. Ergo
corpus aliud preter hec corpo-
ra de quorum rememoratione
evacuati sumus non movetur cir-
culari per accidens tunc principium non
est ei alius motus naturalis
hoc autem est ex eis que impossibi-
le est. quod est aqua aut movetur
sursum et est aut ignis aut ae-
ris. aut est motus deorsum et
aut aque aut terre. Et dico
item quod motus circularis
est motus primus motuum
necessario quoniam completum et perfectum
est ante diminutum et est prius
ei in prioritate naturali. et quod
circularis est completior et
perfectior. de lineis autem equa-
libus et non est aliqua completa
nisi est finis ei. et si non infinite

quod est ex: si non est finis est diminuta non completa. quoniam non est ei complementum neque finis. complementum non quod sit complementum et finis. Et sicut ei finis est diminutionum ... quando est post ipsam aliquid sensibile eam. simile est quod ut ad ... et ... in omnibus partes augmento et additionibus. Hoc autem reddamus et dicamus quod sicut motus primus ipse post corporum naturalium et est motus circularis motu equali primum et est motus celestis corporibus simplicibus sic igitur incedenti sursum incessu equali. Et sic descensus corporum terrenorum descendentium inferius ad medium est in principio. Item motus circularis quibusdam corporibus simplicibus si nos autem iam nuper diximus quod corpora composita sunt apud corpus simplex ... magis ... super ipsum. Et quod ostensum est nunc et manifestum per illud quod diximus et aggregatum per totum quod hic est corpus aliud et sunt alia preter corpora que sequuntur nos et est ... et corpus nobile et sublime et altissimum et primum horum corporum omnium. Si autem aliquis dixerit quod omnis motus aut est motus naturalis aut motus accidentalis et quod motus qui est quibusdam corporibus naturalibus est corpori alii accidentalis sic motus incedens sursum et descendens deorsum quod est ex motu ascendens sursum est naturalis quibusdam corporibus et est accidentalis quibusdam corporibus. Igitur quod est naturalis igni terre quod est accidentalis et similiter motus descendens deorsum quoniam ipse est terre naturalis et igni est accidentalis necessario usquequo dicatur etiam quod sicut motus circularis qui est istis corporibus accidentalis tunc non est dubium quin sit alii corpori naturalis. Dico autem etiam quod sicut motus circularis naturalis est manifestum est ... rum quod est aliquod ex corporibus simplicibus primus quod non motu circulari naturaliter sit est motus igitur sursum et sic est motus terre deorsum. Si quod motus corporum que moventur motu circulari non est nisi accidentalis et hoc est mirum ex toto omnino ut si motus accideret continuus cum non sit finis in extremitate cum reperiatur contrarium illi in eius. Quoniam nos videmus res accidentales corrumpi et finiri velociter. Et dico etiam quod si res que moventur motu circulari est igitur sic est sermo quod ... tunc est accidentalis ei

Conclusio dicti sermonis

cum non invenitur motum igitur
incedere nisi ex medio sursum
incessu equali. postea autem illi
cui ex illis rebus quas diximus om-
nibus similatur suo. quoniam quod iam
est corpus aliud preter hec corpora
que sequuntur nos et continentur et
nos separatum quorum cuius est
natura nobilior natura eorum
sit longitudo eius ab eis et ele-
vatio eius super ea. ¶ Iam igitur
manifestum est nunc ex hiis que diximus
ex propositionibus et per ea que posuimus ex
ratiocinationibus quod corpus
primum nobile quod movetur motu
circulari non sit gravitatem neque
levitatem. Convenit igitur
nobis ut ostendamus quid in-
telligamus per grave et leve. Di-
camus ergo nunc tantum quantum nec
indigemus utriusque in hoc lo-
co. inquisitionem autem de utrisque et
sufficientem et de eius veritatibus fa-
ciemus. erit ex nobis, si deus vo-
luerit, in futuro. postquam
perscrutati fuerimus de ele-
mentis. Ponamus igitur nunc grave
descendens ad medium et leve
ascendens ex medio. ¶ Et etiam
ponamus grave ultimum in gra-
vitate rem subsidentem sub re-
bus descendentibus omnibus deor-
sum et leve ultimum in levitate
rem superiorem super omnes ascen-
dentes sursum. Signum hoc est secundum
quod diximus: quod omne corpus mo-
vetur sursum aut deorsum sic-
ut secundum gravitatem aut levi-
tatem. aut levitatem et gravi-
tatem simul non per intentionem
unam sed comparationem. sic per com-
parationem aeris ad aquam et aque
ad terram. ¶ Iam igitur nunc manifestum
est etiam quod non est possibile ut sic
corporis rotundi gravitas aut
levitas. quoniam non est possibile ut mo-
veatur a medio neque ad medium
naturali motu neque motu
accidentali. ¶ Quod est quia in-
cessus eius non est ei per natu-
ram. non est ille incessus in ali-
quo corporum simplicium. incessus
enim quo secundum hunc egres-
sum est ipse et corpus rei una.
¶ Igitur incessus corporis rotundi
incessus est accidentalis et aut
est incessus eius deorsum accide-
ntalis et est incessus eius sur-
sum incessus naturalis. aut
est incessus eius sursum in-
cessus accidentalis et incessus eius
deorsum incessus naturalis.
¶ Iam autem premisimus et diximus
quod motus contrariorum unius
unus eorum est naturalis et alius
est accidentalis per unum corporum.
Aut rotundo non est contra-
rium omnino. ¶ Et dico etiam quod
locus incessus totius rei est
locus incessus partium eius sic-
ut terra tota et glebe unius eius
utreque non vadunt nisi ad locum

uum et est medium. Sed hoc
secundum quod diximus etiam non est dubi-
um quod corpori rotundo non
sit gravitas neque levitas omnino,
quod est quia leve est aut gra-
ve est possibile movere a medio vel
ad medium. Iamque manifestum
est etiam quod corpus rotundum
non est possibile ut moveatur etiam
motu ascensus neque descensus
deorsum; non est ergo possibile ut mo-
veatur etiam motu alio ascen-
sus neque cum totalitate sua
neque cum aliqua suarum partium,
quia sermo in toto et parte est
sicut diximus. Convenit autem
nobis ut dicamus quod corpus
nobile non est generatum neque ge-
neratum ex aliquo alio et non
cadit sub corruptione, neque
recipit augmentum neque
addicionem neque mutationem neque
alteracionem, quod est quia omne
generatum non est generatum
nisi ex aliquo existente fabri-
cato quod est ei contrarium,
et omnis rei quae cadit sub cor-
ruptione non fit corruptio
nisi ex aliquo existente fabrica-
to quod est contrarium ei,
et recedit apud corruptionem
suam ad contrarium suum.
Et nos quidem iam diximus in tracta-
tibus qui praecesserunt quod
motus corporum contrariorum sunt
contrarii etiam. Si ergo hoc est

quod diximus, et non est corpori primo
contrarium omnino, quoniam non est
motui circulari motus qui
sit contrarius ei, iam ergo vi-
detur natura [illegible] posuit hoc corpus
nobile non generatum et non
generans ipsum a contrario. Genera-
tio enim et corruptio in contrari-
is sunt et consuetudinibus. Et dico
etiam quod omnis rei quae nascitur
et augmentatur et omnis rei quae
corrumpitur non crescit et corrum-
pitur nisi ex re sui generis quae ad-
venit ei et convertitur quod
separatum est corruptioni ad
naturam suam. Corpus autem cum
primum nobile non est ex ali-
quo omnino, ergo non recipit aug-
mentum et addicionem et propter ipsum
etiam non suscipit mutacionem in
[illegible] mutacio autem
est motus qualitatis et qualitatis
autem sunt dispositiones et habi-
tudines quae non sunt mutatio
alteracionis [illegible] sic
[illegible] et infirmitas autem
membra ut plenitudo [illegible]
[illegible]. Et videmus
quod [illegible] ex corporibus naturali-
bus alteratur alteracione [illegible]
[illegible] quia recipit alteracionem
et diminucionem sicut corpora ani-
malium et sue partes et corpora pla-
tarum et sue partes, et similiter est alt-
eracio elementorum propter [illegible] ad invi-
cem. Et dico etiam nunc si cor-

rotundum non est possibile ut recipiat additionem et diminutionem. Et similiter est quod non recipit mutationem neque alterationem. Et propter hoc ergo est hoc corpus nobile semper permanentis fixionis, quia ipsum remotum est ex rebus que non recipiunt additionem neque diminutionem, neque ingreditur ipsum vetustas neque mutatio, neque suscipit impressionem. Et hoc quod narratum est patentis ostensionis per illud quod diximus apud illum cum inspexerit et receperit et consideraverit intellectus que narravimus ex precedentibus rationationibus. Et attestatur quidem super illud rationem et attestatur nostram rationem quod est quia omnes homines conveniunt in loco corporis summi permanentis nobilitatis, quia est locus spiritualium, sive Greci et alii ex gentilibus qui confitentur dominatorem potestatem creandi, et non confitentur illud nisi cum res super quam non cadit corruptio neque ingreditur eam remotio; oportet ut sit sic in loco ut non minuatur neque mutetur neque alteretur neque removeatur; oportet ut sit sic est in loco ut careat diminutione et additione et corruptione et mutatione et remotione et alteratione. Et non est possibile ut sit dominium eius quod diximus, et videtur in illo quod est corpus nobile semper permanentis fixionis. Et namque

etiam invenimus nomen eius expositum sermone sufficienti in prima substantia corporum et testificanti fixionem in illo permanentem, et sufficit nobis illud sicut possibile est sufficere in illo sufficientiam completam, quod est quia non venimus hoc corpus nobile, scilicet celum, in successionibus preteritis et temporibus preteritis, et est illud quod hereditaverunt viri cum fuerint in convencionibus sive adinvicem factum secundum dispositionem suam non mutatur neque alteratur neque immutatur in totalitate sua neque in aliqua suarum partium omnino. Et similiter quod inventum est omnibus primis et convenerunt illud secundum scientiam nostram, et dixerunt in eo sicut est sermo noster non semel neque bis sed multotiens, et venerunt in illo sententie eorum ad nos, quod est quia invenimus et diximus quod corpus primum est preter terram et preter aerem et preter aquam et preter ignem, et nominaverunt locum illum altissime ethera secundum derivationem operis sui, quod est quia est sempiterni motus cum est velocior est continue fixionis, cui non est diminucio neque mutacio in ipso neque alteracio in se ipso neque corrupcio neque remocio que accidat ei. Anaxagoras autem non intellexit

hoc nomine secundum naturam suam
et naturam suam. quod est quia
nominat celum ingenitum et ex eo qui-
bus sermone. Et intentio eius in
explanatum est per istud quod
diximus quod non est possibile ut
sit nisi corporum simplicium
maior eo quem diximus.

Nos autem diximus etiam ad
motum corporum simplici-
um est simplex in motu recto
et diximus etiam quod motus sim-
plices sunt isti motus equales
et motus circularis. et quod mo-
tus equales complent duos
motus. aut ad medium
aut a medio. Et non est contra-
rium motui circulari omnino. Et post
autem aspicies nullo sufficiente
illud secundum res multas. quarum pri-
ma est quod si nos posuerimus
motum circularem contrarium
erit motus rectus dignior
ut sit contrarius. Motus ex
concavum est ille qui accipitur
in maiore parte arcus. et motus
gibbosus. et est qui accipitur
super deorsum arcus sive contra-
rium. et sunt contraria in forma
sua motui equali et similiter opposi-
ne. Si autem inveniatur motus
contrarius motui equali
et istos et precipue erit motus
circularis recte contrarius.
Multotiens non dixit quod mo-
tus equales contrarii sunt
ad invicem per loca sua. superi-
us et inferius sunt duo nomina cade-
ntia super diversitatem locorum et oppo-
sitionem eorum. Et quia iste dixit
quod sermo in motu equali
et motu circulari est unus ex
re. quod est quia motus qui est
ex linea a. ad lineam b. est contra-
rius qui est ex linea b. ad lineam a.
et non significat per sermonem suum
hoc nisi secundum intentionem linee
recte et circularis super eadem
puncta. et non dixit nisi quia
motus equalis habet finem. Circu-
lus autem non habet finem supra
puncta. et non significavit hoc
per sermonem suum et hec est forma
linee a. et b. sicut vides. Circulus et
ex semicirculo in motu qui est
ex linea c. ad lineam d. et ex d. ad
c. et iste motus est secundum diame-
trum super puncta diversa. et hec
est forma eius. Et ista est quod
describit circulum et ponit
motum semicirculi contrarium
motui semicirculi reliqui
et hec enim est sicut vides. Et ponatur
ergo nunc circulum perfectum utrum
motus semicirculi reliqui qui
est linee b. cum motus ex linea e. ad
lineam z. contrarius motui se-
micirculi qui est circa lineam a.
qui motus ex linea z. ad lineam e. i-
di ergo ponantur isti motus contr-
arii ad invicem non erunt mo-
tus circuli omnes contrarii secundum istos

motus. et ista forma circuli com-
pleta sicut vides. Et dico iterum
quod motus circuli totius
est ex litera .a. ad literam .b. non
est contrarius motui facto ex
litera .a. ad literam .c. quod est
motus qui fit in circulo super
punctum suum non permutat
locum suum. et forma huius
circuli est sicut vides. Iam ergo
rememorati sumus in hiis
que sunt premissa et diximus quod
contrarii motus fiant super
puncta semicircula et sic motus
diversis contrariis. Et dico
iterum quod motus circularis
si esset contrarius motui cir-
culari esset inutilis corporum natura.
Et dico iterum quod corpus quod mo-
vetur motu circulari esset movens
et incessus eius in motis omnibus
diversis et contrariis incessu equ-
aliter ex quibus fuerit locus
cuius principium nos autem iam
diximus quod diversitas locorum est
sursum et deorsum ante et retro
et dextrorsum et sinistrorsum. quod
diversitas motuum est per modum
diversitatis locorum. Et dico it-
erum si esset diversitas motuum
cum equaliter non movetur cir-
culus omnino. sed si illud esset inta
esset aliquod corpus circulare
superfluum et vanum et non esset
motus per se illi. sic totaliter est
vanum. quoniam non est qui moti

at ipsum. natura autem non facit
aliquid frustra vanum. Et dico
iterum quod ostendimus iam vel hoc de
terminavimus eas determinatione
sufficienti. Sed nunc inquiramus
de eis que remanserunt. Inci-
piamus ergo et inquiramus de eo
quo corpore superius an sit
simplex ut sit sine statu sicut dix-
erunt philosophi priores priorum. an
hoc sit ex eis que simplex non
est. deinde inquiramus post-
modum de mundo an unus est
an multi an simplex extiterit sit
multitudo sic est secundum istud
aut secundum illud diversitatem
non est diversitas in illo parva
immo magna valde. quoniam
que diversitas cadit in principio
mundi et in toto mundo. et
cadit diversitas in illa summa
hoc est quod inventum causis omnis
diversitatis. scilicet illorum qui diversi-
ficati sunt in narratione
nature totius inde quod per-
fectum est. et illorum qui diversi-
ficantur inferius in illo. et non
diversificati sunt hac diversita-
te tota nisi quoniam qui pervertit
veritatem parum est e-
longatio sicut transeunt mul-
tum sicut sermo eius qui dicit
quod est corpus eius parvum
valde. Nam quoniam qui intromit-
titur in sermone plurimum va-
de commovit extenderunt alia

dorum et generationis et corruptionis. Causa autem in hoc est quia impossibile est infinitum aut esse in multitudine aut in magnitudine. Jam igitur ostensum est quod principium coniunctio rei sensibilis et in principio est intentio nature entis, recta cum non est secundum [illegible] magna valde in suis intentionem magnitudinis maiorem quantitatem que est in magnitudine quod est quasi est in [illegible]. Sed non est igitur negandum neque est totum nisi sic dimissum [illegible] valde in [illegible] igitur quidam per modicum quod est in ipsis in [illegible] cum non est [illegible] in [illegible] de sermone in dico igitur meo sermone ex quantitate. Tamen redeamus ad illud in quo fuimus in principio donec compleamus illud ante introitum in comprehensione sermonis primi. deinde incipiamus post illud in sermone primo et memoriam super finem eius.

Dicamus igitur nunc cum complemento sermonis primi quod omne corpus aut est ex corporibus simplicibus aut compositis. Igitur corpus quod non est finitum aut est simplex aut est compositum. Et dico iterum quod corpora simplicia cum habent finem compositorum ex eis est finis finitum iterum. Et hoc est manifestum et planum quod est quia corpus compositum ex partibus infinitis finem cum multitudine et magnitudine est propter [illegible] suis fine et cum multitudine et magnitudine quod est quia dixit in multitudine et magnitudine per modum multitudinis corporum et compositorum magnitudinis. Convenit igitur nobis inspicere in [illegible] corporum simplicium cum non sit finis in magnitudine. Aut hoc [illegible] que impossibile est esse. Et incipiamus perscrutationem [illegible] prius de corpore simplicium. deinde incipiamus post illud de reliquis corporibus. Dico autem quod corpus rotundum omne habet finem necesse est et ostensio eius et significatio est per ea que ego dico. Quoniam si corpus rotundum non habet finem, linee egredientes ex medio non habent finem iterum. Et seiunctio linearum que non habent finem non habet finem. Et non intelligo per sermonem meum longitudinem linearum ad invicem non quod est magnitudo tangens extrema linearum quibus non est finis. Igitur huic seiunctioni non est finis necessario iterum quod est quia corpus cuius non est mensura finis non habet finem iterum. Et dico iterum quod si declaratum est ex seiunctione linearum seiunctio alia maior ea sine est sermonum

Impossibile est mundum

mundo quod nisi cum non esset finis
est, cum non inveniatur utrumque in mag-
nitudine | aut sensatio cum
non esset finita est, cum non inveniatur
utrumque in sensibilibus. Et dico quod
item quod nisi sit finitum ex parte ut
abscindatur corpus cum non esset
statum et corpus cum non est sta-
tum extra sectionem et longi-
tudinem non est statum nisi. Si igitur
illud est ita, tunc manifestum est et planum
quod non est possibile ut sit
motus circularis. Et est sicut re-
stificatur visus dicimus quando
cum nos videmus celum re-
volvi motu circulari. Iam
autem exposuimus hoc multis probationibus.
Et dico igitur quod motus
circularis est aliquibus demonstrationibus sim-
plicibus. Et dico etiam quod si
si sumatur ex tempore finito tempus
finitum, est residuum eius tempus
finitum, sicut et ei initium.
Si igitur est tempus cui initium et non
tamen erit initium [illegible] et est mag-
nitudo [illegible] illud initium item
in quo est residuum. Hoc igitur
est in rebus [illegible]. Sit igitur
nunc linea infinita apud istam a
b c et e sint una duarum extre-
mitatum est que non sunt fi-
nite tamen que terminatur e. Et sit ista
alia apud a et b infinita du-
abus extremitatibus simul et
sint due linee [illegible] ubi
videns ex forma sua [illegible] dico quod si

quod linea que secatur super
a et linea c et linea e que intrant
circulum ex parte linee e quam in
dicit lineam infinitam sicut linea a
et b donec incidat in circulum
circularem et tunc linee linea a et linea
c et linea e finitum cum tempus mo-
tus eius et omne quod est in eo
in motu circulari finito quod
ipse esse est acceptum ex eo in
quo est necesse cum quod in-
cidit secundum lineam infinitam
in duabus extremitatibus aut
cum infinitam. Si igitur est ita
ita ut inveniatur initium in
sectione linee infinita est ista
a et linea c et e ab lineam infini-
tam istam a b. Hoc autem impossibile
ut sint. Item igitur manifestum est ut
quod corpus infinitum impossibile est
moveri motu circulari. Si igitur
illud est ita, tunc manifestum est et planum
unum quod mundum non sit sta-
tum in finem. Et dico item
quod corpus infinitum non est possibile
ut moveatur [illegible] manifestum
est et planum [illegible] quod nos
simul dicemus nunc. Sit ita
due linee quarum una sit apud
a et alia apud b et sit linea
ista a finita ad lineam b et
incedat linea b finita secundum
videtur ad lineam a finitam
non unquam erit [illegible] est [illegible] termi-
natione est separatio cuiuslibet ea-
rum a conjunctione sua [illegible]

a
linea mota
c
a
linea immobilis
A
b

eius secundum modum quo uidetur
multotiens motum ad alterum
esse uelocitatem motus aut ad ue.
Si ergo mouentur due linee sic
una earum contraria alteri esse
peruenit una earum ab altera
separatione ueloci. quod si
si mouetur una earum et non
moueatur altera necesse est
illa que non ad quietem
est separatio earum tarda que
uis illa que non incedat secundum
dispositionem illam primam uelo
citate. Item ergo uiam esse
nunc et certum quia non est
possibile ut incedat motus finitus
et pertransiat motum in
finitum tempore finito. Si ergo illud
est impossibile et eius incessus
est in tempore finito. Hoc autem
ostendimus illud et exposui
mus in textu licet quod cum
dicimus maiorem de motibus de
terminatum nunc declaratione
exquisita fuisse aut duo quorum
si motus finitus incedit
ad motum infinitum aut si
motus infinitus ad motum
finitum non est in illo diuisi
tas proprius. quod est ex illo
peruenit uniuersaliter motum si
ab alio est licet nisi separatio
alterius illo motu et sine
sit motus siue non sit motus
inuicem est separatio eorum ue
lox quam uelocior non et tardior

fortasse non est inconueniens
ut sit separatio eius quod est
non quiescens uelocior quam
separatio eius quod non ab eo
quod non motu opposito diu
so. et est illud quod duo cum mo
uentur motu opposito diuiso
incedit incessu tardo et
incessus eius quod non super
quietem incessus uelox. Et iterum
amplius ergo ad aliquid in quo fu
erit. Dico ergo quod est se
mo ut inconueniens eum
dicere quia separatur illud quod
mouetur incedens ad illud
quod non. quod est ex possibile est
ut moueatur linea a ad li
neam b et ipsa est mota tamen
ergo incessus eius est incessus
tardus tardior incessu ipsius
ad lineam quietam. Et etiam
animus item et dicimus licet
si tempus infinitum et tempus in quo
pertransiuerit motum infinitus et
pertransierit motum infinitum et separ
atur ab eo et illud in quo pertran
sierit motus infinitus motum
finitum et pertransierit est tunc
pars eius infinita necessario quia
ergo maius est nunc quod totum
infinitum non est possibile ut mo
ueatur totum in pluribus et
ex si non totum aut si non
pars eius est item illud in
tempore finito necessario. Hoc autem
est ex eis que impossibile est ut

sunt. ergo totum celum revolu-
tum et incedit incessu circula-
ri usque finito et incedit in
suo itinere omnibus que
sunt intra ipsum. Secundum lineam
finitam in qua est a. et tamen
quod ostensum est nunc quod non
est possibile ut sit corpus rotundum
infinitum. Et dico etiam quod
linea finita non est possibile ut
sit infinita, quia si esset possibile
tunc non esset unum nisi minima
suarum extremitatum extre-
mitate accepta in longitu-
dine infinita. latitudinis et superficiei etiam
si non est possibile ut sit infinita
in omnibus partibus nisi imper-
te eius que est infinita. Deinde
superficie autem accipiatur aliter si et
recta non possibile est ut quadrantum
sit infinitum in altitudine suarum
partium, ut rotundum et omni-
bus non est possibile ut sit figura
pedis infinita. et tamen si non fu-
erit omnis neque rotundum cum
non sit status non erit etiam
motus circularis omnino cum non
sit status omnino. cum ergo non est
rotundum cum non sit status non
erit motus circularis omnino et
non est status. Dicit etiam et
modo alio quod non est possibile ut
sit corpus quod movetur in
motu circulari infinitum
sit igitur nunc linea .c. apud centrum
et sit linea que est apud ipsam a-
et ipsam .b. infinita. et sit sit li-
nea equalis que est apud ipsam
.e. infinita etiam. moveatur
linea que est apud .c. et ipsam
.d. necessario non est possibile ut re-
periatur a linea que est apud
ipsam .e. omnino. sed est sicut linee
que est apud ipsam .c. et ipsam
.e. et abscindit lineam ipse .c. apud
ipsam .e. sed igitur hoc est quod dixit
non erit etiam ut motu infini-
to incedat corpus rotundum omnino.
et forma eius quod exposui-
mus est sicut videns. Secundo
etiam quod si celum est infini-
tum et motus eius circularis
est, procul dubio necesse est ut ab-
scindat usque finito corpus infini-
tum. sit igitur nunc celum fix-
um stans et sit aliud intra
ipsum equale ei in magnitudine
motum. Dico igitur si corpus quod
intra celum infinitum et move-
tur totum celi est incedit
circulariter igitur ipsum etiam peram-
bulat corpus infinitum equale sibi
usque finito et hoc est ex illis
que impossibile est esse omnino. Post-
ea autem continuavit sermonem
suum. Dicit igitur quod si corpus in
quo perambulat illud corpus
celum est finitum erit procul
dubio magnitudo etiam ante in-
cedet finita usque. iam et per-
ambulavit corpus sibi equale in
magnitudine. iam igitur infini-

nitum est, nisi quod celum est
finitum et infinitum est itum;
quod corpus rotundum im-
possibile est ut non habeat initium neque
finem. ¶ Volo autem ut dicam
nunc etiam reliqua corpora in-
cedentia; dico ergo quod impossibi-
le est ut sint finita, quia non
habent initium in corpus procedens
initium et medium, neque corpus
incedens ad medium, neque corpus
incedens ex medio. Necessario
diversum est sursum et deorsum
et necessario determinata sunt motus
diversi. ¶ Dico autem quod cum est
alterum contrariorum determinatum,
est alterum determinatum etiam. ¶
¶ Medium autem est determinatum
quod est quia vel sursum videns
cum vadit deorsum ex omnibus
partibus, non est possibile ut pertran-
seat medium, neque elongetur
ab eo. Si ergo medium determinatum
est, supremum determinatum est etiam
necessario. Et si loca sunt determinata,
sunt corpora finita procul dubio.
¶ Et dico etiam superius et inferi-
us determinata est medium de-
terminatum necessario etiam; si autem non
est terminatum, invenietur motus
infinitus. Nos autem iam osten-
dimus et exposuimus nuper et
diximus quod non est possibile ut sit
motus infinitus. Si ergo illud
quod est est medium terminatum
necesse est cum dispositione corporum que est

natura ipsum terminatum et quod possibile
ut sit in eo terminatum. ¶ Item
cum corpus incedens sursum et corpus
incedens deorsum non est possibile ut
sint in eo quin unum corporum movetur
a medio et alterum ad medium,
iam ergo ostensum est levitatem et gravi-
tatem; et illud quod diximus quod
non est possibile ut sit gravitas in-
finita, et propter hoc inconveniens
est ut horum corporum limitum gravi-
tatem infinitam, quod
est quia corporis cum non est gravi-
tas etiam non est finis. Necnon
et sermo in levitate similis est
illi etiam. Nam si est gravitas
infinita et levitas infinita etiam
et illud quod erit simul est
corpus sive levitatem finitam
finitum et similiter quod illi
est per illud quod dico magni-
tudinibus gravitatis in corpore
minoris magnitudinis. Et etiam
illud in minimo tempore dico esse
nisi quia proportio temporum ad invicem
est secundum modum comparationis
gravitatum ad invicem, in-
finiti ad proportio temporum est divisa a
comparatione gravitatum, quod
est quia si medietas magni-
tudinis pertransivit spatium
in aliqua hora duplum mi-
nus gravitatis finite pertransivit
illud spatium in medietate
minus hore. ¶ Et dico etiam quod
gravitas finita pertransivit

omnem quantitatem que est fi-
nitam in tempore finito. Et signum
eius quod dixit deinde invenitur
gravitas infinita etc. ipsa per intel-
lige per illud quod dixit nisi non
et non motus omnino. nam si non motus quan-
titate secundum modum quantitatum
motionum gravitatis finite et
unum non motus in aliqua quantitate in
minori tempore. cum gravitas
non in velocitate et tarditate
secundum modum magnitudinis corporum
quod est quia quanto corpus est magni-
moris gravitatis est in mino-
re tempore quia motus gravita-
tis corporis minoris. tempus autem
nunc comparatio et proportio
ad gravitatem maiorem. Hoc
autem nunc dixit quod gravitas
infinita non movet omnino idem quod
est quia non est inter gravitatem
finitam et gravitatem infinitam
relatio in proportione. cum enim finita gravi-
tas pertransibit spatium finitum
in tempore finito. gravitas infinita
non pertransibit nisi spatium
omnino in minimo tempore. Et si
ipsa illud pertransiverit, manife-
stum est ex eis que consueverunt aliquando
manifestando quod gravitas que
est infinita non. quod si [illegible]
[illegible] gravitas etiam finita in
magna pertransibit quod per-
transibit infinita. ergo gravitas
finita et infinita pertransiret
spatium unum in tempore uno. Et

autem est ex eis que impossibile esse est
quod si gravitas infinita per-
transiret aliquam quantitatem in
nichil quia hora finita gravi-
tas alia pertransibit eam finita
pertransiret aliquam quantita-
tem in nullo tempore et hora. hoc autem
impossibile. Et tamen ergo ostensum est
impossibile esse ut sit gravitas infi-
nita. et sic impossibile est ut sit levi-
tas infinita. si ergo hoc est, tunc manifestum
[illegible] etiam sunt est quia impossibile
est etiam ut sint corpora infinita
gravitatem aut levitatem
infinitam. Et dico etiam quod nos
iam ostendimus et explanavimus
per id quod dixit in per sermones
particulares, quia non est corpus in-
finitum. et dixit aliud cum ser-
mone universali [illegible] non quem
scripsimus in principio mundi
nos autem rememorati fuimus
nunc et dixit qualiter est corpus fi-
nitum. et nunc dixit secundum modum
[illegible] et locum [illegible] mundo per
modum [illegible]. Et volo ergo tamen
[illegible] de eo modo aliquo
dico ergo sic ergo ut gravitas corporis
infiniti finita. deinde [illegible]
[illegible] de ea [illegible] ut sit id
[illegible] et ponamus nunc corpus infi-
nitum sit linea que est apud
[illegible] et [illegible] v. et ponamus
gravitatem eius apud [illegible] e.
et [illegible] ex corpore infinito mag-
nitudinem finitam que sit [illegible]

a b z d

e

que est apud istam .b. et istam .d.
et sic gravitatis eius apud istam
.b. erit sicut ista .e. minoris gra-
vitatis quam ista .c. que est pro
gravitatis corporis minoris
minor est gravitate corpo-
ris maioris. et manifestum est quod
gravitate minore gravitas
est maiorem multotiens sub
quo sit ei similis in gravitate
et in numero super corpus mini-
mum .b. cum quod est iste .b. et
.d. b. et iste .e. Et sic erit ut extrahat
ex corpore infinito quod minus
extrahitur ex ipso extractione. Et
est minus proportio iste .e. ad istam
.c. sit analogia iste .b. et iste .d. in
ad istam .b. et istam .e. et hoc erit
forte eius quod accidit de positione
istius linee. Redeamus igitur
nunc et dicamus si est magni-
tudo corporum secundum modum
gravitatis eorum et est gravitas
minor in corpore minore et
gravitas maior in corpore ma-
iore erit proportio gravitatis
corporis infiniti et gravitatis
corporis finiti equalis. hoc autem
est ex eis que impossibile est esse.
Sed dicendum est si est gravitas
corporis maioris maior gravi-
tate corporis minoris et gravi-
tas corporis istius .b. et .d. et h.
maior gravitate istius .b. et z.
igitur erit gravitas corporis fi-
niti maior gravitate corporis

infiniti et sic etiam gravitas cor-
porum que non sunt equalia in
magnitudine [illegible]. hoc autem
est ex illis que impossibile est es-
se. Et etiam dico quod quando sunt
corpora dissimilia [illegible] non est
medio quod dixit dissimile secun-
dum [illegible] est non sermo
in corpore simili [illegible]
nos autem possumus accipere in
ex corpore infinito partes in-
ter se equales in gravitate sic-
ut istam .b. et .d. et sic si no-
tum addiderimus [illegible] notum in
numerum in acceptione nostra ex
illo corpore sicut super in hac
figura. Iam igitur ostensum
est per illud quod dixit in hac
figura et infinitum est con-
tra [illegible] ut sit gravitas corpo-
ris infiniti finita. hoc igitur est in-
possibile ut sit finita et est infi-
nita [illegible] hoc enim quem im-
possibile est esse [illegible] gravitatis infinite
[illegible] ut sit cor-
pus infinitum. Et dico sicut est ser-
mo iste quod non est gravitas infi-
nita. [illegible] autem [illegible]
[illegible] per illud quod [illegible]
[illegible] si magni-
tudo nota ex magnitu-
dinibus gravitatis [illegible]
magnitudine nota in mag-
nitudine [illegible] nota et non
[illegible] magnitudo alia ex
magnitudinibus [illegible]

non est possibile ut sit corpus universi infini-
tum. quia possibile est ut sit celum mundi
forte aliud aut aliquis maiorum
dico et maiorum infinitorum
et dicit sic mundus continens
nos existit exterius non incomplet-
tum ut sit mundi alii plures et
immo preter quod sunt infiniti in
multitudine. Immo nobis necesse
est ut incipiamus et inquiramus
in primis de corpore quod est in-
finitum. Dicamus igitur in sermone
universali. Incipiamus igitur et dicamus
omne corpus aut est finitum
aut infinitum. Et si infinitum aut
aut est similium partium totaliter
aut dissimilium partium totaliter
si est dissimilium partium totaliter
et aut est ex formis finitis aut in-
finitis. Dico igitur quod ex infinitis
est impossibile et non est manifestum et
planum apud illum qui recipit
principia et concedit quod narravi-
mus ex antecedentibus primis
rerum et consequentibus eis scilicet
radices. Nam si omne quod si-
motus primi simplex est. Item forme
corporum simplicium finite sunt
necessario. Quoniam motus simpli-
cium corporum sunt simplices
item et motus simplices sunt
finiti. Omni autem corpori naturali
est motus necessario. Dico igitur quod
si corpus infinitum est ex infi-
nitis formis et infinitis partium
item infinita necesse sit atque

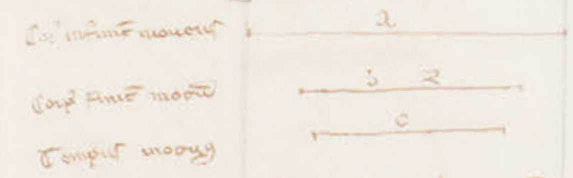
et ignis. Hoc autem esse ex eis quod est
impossibile esse omnino. Et si etiam ostende-
dimus et exposuimus quod non
est gravitas et levitas. Dico
item si forme sunt infinite sunt
loca eorum infinita. Item in magnitudine
mundi necesse. Sicut videbatur
sunt pervenisse motus. Item eorum
infinitum. Hoc autem impossibile est. Si
nos recepimus et credidimus
antecedentia prima. Scilicet ne si
corpora moverentur motibus possibile
deret ad infinitum in inferi-
ora et non sic moveretur sursum
possibile ut moveretur in infinitum
deorsum. Impossibile est. Et item sic
quod impossibile est esse. Sed aliud
sermo per istud quod est et recep-
tibilis eorum in quantitate et
qualitate et in loco. Et dico
quod si non possibile corpus ut sit
motum in mensuratur cum
eo in interiore. Impossibile est ut
conveniat item ad aliquos con-
quem diximus. Et impossibile ut
ad locum quem impossibile est ipsum
consequi in pervenire ad
ipsum. Et dico item quod si
forme corporis ignis leviter
fuerint leviores et
est sermo quod
prior. Item ignis corporis
ex omnibus formis
infinitas. Nos autem diximus in
istis que prima sunt quod cor-
pus ambulat omnes dimensiones

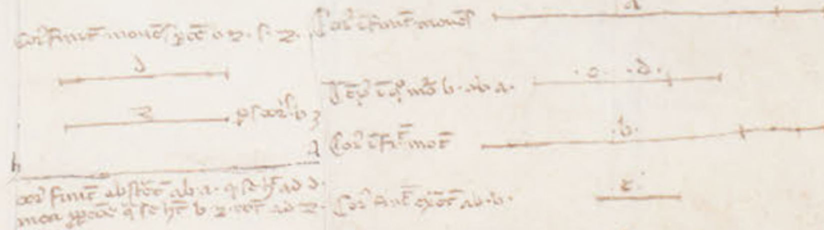
igitur hoc est signum quod diximus
et quod est impossibile ut sint multa
corpora dissimilium figurarum et unum
quodque eorum infinitum. Et dico
etiam quod quamvis forte corpo-
ra sint similia, non est possibile etiam ut
corpus sit infinitum. Primum
enim est quia non est motus extra
motus quos diximus; et si
concedimus esse hunc corpora mo-
veri uno istorum motuum, signum
est illud quod declaravimus gravitatem
et levitatem infinita et levitas infinita.
nos autem ostendimus et declara-
vimus nuper quod est impossibile
esse eas. Necesse etiam est corpora
movere motum circularem
infinito quod non est possibile ut corpus
infinitum moveatur motu circu-
lari. cum ergo diximus quod est
impossibile circulare infinitum
esse, similis sermo est sermoni
eius qui dixit quod celum est infini-
tum. nos autem ostendimus et ex-
planavimus nuper quod hoc impossibile
est omnino et ostendimus etiam
et diximus quod corpus quod est infini-
tum est impossibile ut moveatur
omnino. Et dico etiam nunc quia
si impossibile est ut moveatur corpus
quod est infinitum, aut erit eius
motus naturalis aut vi-
olentus. si ergo motus violentus
est, contingit esse eius motum
naturalem. ergo erit ei alius locus
ubi incedit motu naturali

ei locus in quo excedit violen-
ter. hoc autem est quod impossibile
est. Et dico etiam quod corpus in-
finitum impossibile est ut agat
in corpus infinitum, neque est possibile
in aliud, neque ut recipiat etiam
unumquodque eorum actionem suam a cor-
pore omnino. et illa quidem iustificatio et
declaratio est per illud quod nunc
dicimus. Sit ergo ut corpus
infinitum apud lineam istam a, et
sit corpus aliud finitum apud
lineam b, et sit tempus in quo
non autem movetur b apud lineam
c, et impellatur in tempore a, et re-
cipiat aliquid ex impulsione
b, que sint ex b in tempore que est
apud c, sitque linea ista d minor
et magnitudo sit quasi linea
b et moveat hec minor magis
magnitudinem maiorem aliam in
tempore priori que sit linea que
est apud lineam e motam ex d.
Dico ergo quod sit ita proportio d
ad b sicut est proportio e ad li-
neam aliam minoris magni-
tudinis ea que fit sit f et dico
etiam quod corpora equalia
magnitudine moventur et mu-
tantur equaliter in tempore uno, et quod
corpus minus movetur motu minore
in illo tempore eodem, et quod corpus maius
movetur motu maiore in tempore uno
etiam. nam ipsum movetur secundum modum
magnitudinis sue, et sue maiori-
tatis plus quia movetur corpus minus

iam ergo manifestum est quod corpus infinitum non est possibile ut moveat aliquod corpus ex corporibus finitis ... in aliquo tempore. quoniam est corpus aliud prius quod movebit corpus aliud secundum mensuram admi-nus partiuntur tunc in illo tempore ergo erit hoc idem corpus finitum etiam non est inter corpus finitum et infinitum proportio in approximat in comparatione. ¶ Et dico iterum quod corpus quod est infinitum non movetur corpus finitum in aliquo tempore. sit itaque ut infinitum sit infinita in linea que est apud literam a. et sit corpus finitum in linea que est apud literam b. et literam z. et tempus in quo est motus sit in linea que est apud literam c. ergo linea d. movetur in tempore c. minus quam sit motus linee b. z. ergo est proportio minor que est inter literam b. et literam z. totam ad literam z. sicut proportio motus linee d. ad lineam b. et a. in c. sic ergo minus est itaque corpus quod est infinitum et corpus finitum movetur in eadem in hora temporis uno. hoc autem impossibile est. eodem iam dixi quod corpus maius movetur in tempore minore tempore corporis minoris [illegible] sicut modi literarum omnium sit videlicet ... ¶ Et hoc est monitum temporis in quo invenitur actio quia existit tempus finito corpori quod est infinitum et corpori quod est finitum

¶ et non possibile est ut moveatur neque moveat aliquod ex rebus in tempore quod est infinitum. quoniam non est ei initium. motus autem est actio non recipiens impassionem. ¶ Et dico quod corpus etiam quod est infinitum non est possibile ut moveat aliquod aliud corpus finitum. in ut faciat in ipso aliquid. sit ergo istud corpus quod infinitum agens linea que est apud literam a. et corpus quod agit linea que est apud literam b. et sit tempus in quo agit corpus agens apud literam c. et literam d. respiciam ex linea b. lineam finitam que est illa que est apud literam e. ergo linea a. agit in literam b. totam et literam e. quoniam non est in tempore uno illud. quoniam agit in corpore minore in tempore pauco. ergo linea a. movet literam e. in d. totam. dico ergo quod sit est proportio que est inter literam d. ad literam c. et d. sicut est proportio que est inter lineam e. ad aliquam literam b. que est finita. ergo cum linea a. movet hanc literam b. aliquid literam b. in tempore quod est apud literam c. et literam d. quod est equale linee a. agens in corpus maius quod est impossibile quoniam est actio cuius non in tempore maiore tempore minore. et hec est forma literarum aliarum narrationem attestationis nunc. ¶ Iam ergo ostensum est nunc et significatum quod non est impossibile ut moveat corpus

quod est infinitum corpus aliud infinitum vel finitum. cum igitur ipsum est impossibile, tunc est possibile ut moveat aliud in corpus infinitum. Incipiamus autem et dicamus quod corpus quod est infinitum non sit unum. corporum autem quod moventur finis. Et dico iterum quod omne corpus sensibile est in actu a genere aut patiens aut agens et patiens simul. Si igitur istud est ita, non est possibile ut sit corpus infinitum. Et dico iterum quod omne corpus extra quod est in loco est sensibile predicto. cum igitur hoc sit secundum magis dignum(?) est non est corpus infinitum extra celum omnino. quia non est locus ille in corpore aliud infinitum, iam igitur manifestum est nunc et planum quod non est corpus extra celum omnino. Quod si aliquis dicat quod est possibile ut sit extra celum corpus aliud spirituale, necesse est ut dicat quod illud corpus est in loco. cum extra et intra significant in loco. igitur est sensibile iterum. non autem est corpus sensibile nisi in loco. Nos autem possumus ut manifestemus sufficienter ei quod diximus demum(?). igitur in eo sermone sufficienti quod corpus quod est infinitum non est possibile ut moveatur motu circulari, quia non est medium omnino, cum corpus rotundum revolvatur super medium. Et dico iterum quod impossibile est ut moveatur hoc corpus quod est infinitum motu equali. quod est quia si non motu equali indigeret loco aliquo cui non esset iterum in finibus, et indigeret alio ad motum suum accidentalem secundum modum sive loci sui motus necessarium(?). Et dico iterum sicut motus corporis quod est infinitum equalis motui, est ei motus naturalis aut accidentalis, et est virtus que movet ipsum secundum unum duorum motuum infinita iterum. cum virtus corporis quod est infinitum est iterum infinita et corporis virtus que est infinita est iterum infinitum, et movens per virtutem(?) infinitum omnino. Iam autem diximus in libro nostro quem scripsimus in motu universali(?) et ostendimus illic quod non est aliquod corporum finitorum virtus infinita. Si igitur corpus quod est infinitum possibile est ut moveatur motu naturali et motu accidentali, sunt res que sunt infinite secundum duas virtutes. Et dico iterum quod movens corpus quod est infinitum aut est spirituale aut est non spirituale. si igitur est spirituale, tunc quomodo est possibile ut sit in infinitum. et si movens est res alia non spirituale sunt due res infinite(?)

Ostendit non esse ... quod ... corpus ... [illegible] ... continuum omnium corporum, vel plura ... sit corpus infinitum ut dixerunt democritus et leucippus

infinite. s. mouetur et non mo
uetur diuisibilium inter in
forma sed in virtute. ¶ Et dixit
item quod si non est corpus to
tius continuum et est sermo
tamen et separatum, precium sicut
sermo democriti et sermo l
leucippi, precedens est motus
partium totius omnium motus
quod est quia earum coniunctio
et ipsarum separatio est per figu
ras earum non per naturam ip
sarum et est natura una sicut cor
sermo sicut auro separato in
partes diuersarum figurarum et sic
omnis auri. ¶ Si igitur est ita et
omnium partium una sunt mot
earum item omnium motus u
nus necesse est dixit. nunc qui
tamen est motus glebe unius
tamen est motus terre totius et i
n est motus scintille tamen est i
motus totius ignis et in illo i
loco. ¶ Iam igitur ostensum est ista
et declaratum est quod si sunt i
omnia ista corpora separata
grauia non erit motus omnino ad
leue. si autem sunt omnia leuia
non erit motus aliquid graue
omnino. ¶ Et dixit tamen quod corpus
quod est infinitum aut est graue
aut leue. si autem est mouetur
ad totius aut in medio toti
hoc autem impossibile est et quando est
corpus infinitum ¶ Et omne corpus quod
non sit medium non sit [illegible]

omnino. ut sit quedam eius pars
sursum quedam eius pars deor
sum. si igitur illud est ita non
permutabuntur corpora locum
omnino. si autem non est eius motus
non est eius locus omnino. corpora
autem mouentur aut motu na
turali aut motu accidentali omnino i
necesse est et sunt motus sui extra
ea et non in sui locis tamen. ¶ Et
dixit si aliquid corporum horum se
moueatur fixum aut moueatur
ad aliquem locorum per accidens et
hoc accidit corpori alicui natu
ra. et omnis verificatio est quod
iste sermo continuatur. ¶ Dicamus
nunc igitur quod corpora omnia
non sunt grauia tamen aut leu
ia tamen. sed quedam corpora sunt grauia
et quedam leuia. iam igitur manife
stum est et verificatum per illud quod
diximus ex antecedentibus et p
rincipiis consonantibus quod corpus
totius est finitum et quod est
extra quod impossibile est esse infi
nita. ¶ Dicamus autem nunc inquire
re an celum sit possibile ut sint celi
multi. nos enim iam premisimus
motus qui preterita sunt de sermo
ne quod facientur. ¶ Dicimus igitur
quod corpora omnia aut moue
tur aut stant. si autem moue
tur aut mouentur motu naturali
aut violento. et naturalis
tis corporum. statio autem est natu
ralis aut violenta. ¶ Et dixit

Cap^m x ...

item quod ad locum medium fertur corpus sine violencia vadit item sine violencia et in locum ad quem vadit sine violencia stat etiam violencia. Et item dico necessarium motum item violentum esse contrarium eius naturali. Et dico item quod si terra que est ex hunc mundum vadit ad medium alterius mundi in processu violento, est necesse ut ex hoc medio ad aliud medium incedit naturaliter. Et similiter est necesse ut a medio illius mundi ad medium huius mundi violenter est necesse ut a medio illius mundi ad medium mundi huius incedat naturaliter. Et dico item si sunt ergo multi mundi, multi necesse sunt ex partibus similibus nature nostre. Et virtus omnis corporis ex corporibus eorum similatur virtuti illius. Igitur similis est virtus ignis et virtus illius terre similis virtuti huius terre, et sic virtutes reliquorum corporum. Si autem non sunt corpora mundorum aliorum secundum hunc modum, necesse est corpora illorum mundorum similia corporibus huius mundi nomine tantum et non in forma, et sic hoc est secundum modum totius, scilicet iste mundus sit etiam iste mundus nomine tantum. Si autem corpora mundorum similia sunt adinvicem sicut diximus superius,

eius ignis et ille similis est huic igni et sic reliqua corpora. Et sic manifestum est et patens quod corporum alia sunt que vadunt ad medium et alia que vadunt ex medio. Et nos quidem iam ostendimus hoc et exposuimus ubi narravimus motus corporum et determinavimus motus et locum. Et finivimus in eis sermonem nostrum et quod motus omnes sunt finiti et quod unumquodque eorum habet tantum aliquem motum. Sed et demonstravimus quod et si motus corporum mundorum omnium sunt unius, sunt etiam mundi omnium unius naturae. Et sic erit quod dicitur terra que est in mundo alio vadit ad medium huius mundi et ignis illius mundi vadit ad superius huius mundi. Si autem ita erit, quod impossibile est, esse oportet si motus sunt ignis et terre eius sunt illius mundi. Propter quod dicitur terra vadit sursum necessario, cum vadit desideratum ad suum mundum, et ignis vadit ad suum mundum, et illud est necessarium quod terre que est in mundo nostro ex hoc medio ad illud medium incessus naturalis, cum media mundorum et suorum extremitates adinvicem similia sunt. Si autem non fuerint mundi secundum hunc modum, tunc naturam non erit similem corporum simplicium que sunt in celis et mundis multis una

et sic est secundum hunc modum quem
narravimus natura corporum u-
na et confitentur dicentes quod centrum
mundi unius istud necesse quod
ponunt medium orizonta i-
unum scilicet quod est medium mun-
dorum omnium et orizon unum
dorum omnium unum. Si igitur mundo
est secundum hoc impossibile est ut sint
mundi plures uno. Si autem aliquis
dicat quod natura corporum que
sunt in mundis unitur diversifi-
catur per dispositionem longitudinis corporum
ex locis suis per minus et plus
dicemus quod sermo iste est
extra rationem. quod est quia cor-
pus separatur et elongatur a loco
suo parvum sit autem unitatem
non diversificatur in forma sua in
omnino in inequalitate longitudi-
num. in forma autem sua non diver-
sificantur corpora cum approximan-
tur suo loco sive elongentur

universaliter sive appropinquant locis su-
is aut elongentur ab eis et ut mo-
veantur. et eorum motus manifestus est
et patens in quo non est necessaria
disputatio. Et volo quod nunc in-
quiramus et dicam an videtur quod
motus omnium corporum sit mo-
tum rectum. dico quod quod corpus quod si
impossibile est ut moveatur naturaliter
violenter omnino impossibile est ut mo-
veatur. si igitur corporum mundorum
multorum motus est naturalis
aut motus similium formarum corporum

ad locum unum medium. scilicet ad me-
dium ex medio aut ad ultimum
ex ultimis. Si autem dicatur quod corpora
que sunt in medio mundi id est
scilicet terra et reliqua etiam in forma
sunt una et in nomine sunt unum
tamen. quod est quia non univo-
cantur quemadmodum quibusdam secundum
quod partes huius mundi sunt
aut partibus unius mundi et inter par-
tes reliquorum mundorum similan-
tur ad invicem. et propter hoc in uno non
diversificantur in forma et diversifi-
cantur in nomine tantum. quod est quia ig-
nis huius mundi non est ignis
nisi per mundi nomine. quod igitur diversifi-
cantur partes mundorum per nomen
diversificantur et loca eorum quemadmodum par-
tes corporis quod est in hoc mun-
do similantur partibus corporis quod
est in illo mundo et sunt in for-
ma sicut partes huius terre. necessario
similantur ipsi terre que est in
mundo alio. Si igitur est diversitas
corporum per nomen diversitas lo-
corum eorum; quod sit omnium corpo-
rum partium huius terre dissimilis
in medio et in gravitate medium
ad quod vadit. Si autem impossibile
est quod omnino non est quia sicut aliquis
contrarius non incipit contra
dicere istis sermonibus et rationibus
est medium unum et orizon unum
et sic est medium unum et orizon u-
num est celum unum tantum et non
dico multa per istos sermones

visibiles naturales quales diximus.
¶ Et dico etiam quod terra incedit
ad aliquem locum. Et similiter nutrimentum
et partes eius quod est quia omne quod in-
movetur exit de aliquo ad ali-
quid. Et alterationes diversificantur
per formas. Nam formae cor-
porum moventur corpora ad formam
etiam sunt diversae et dimensiones alter-
atio est finita. Nunquam enim fit
sit sanatio. ipse enim alteratur ex
infirmitate ad sanitatem.
¶ Augmentum autem est terminatum et augmen-
tatur. ipsum enim alteratur a par-
vo ad magnum. Et diminu-
tum. ipse enim alteratur e contrario. quidam
diversi loci motorum ad quedam
et non incedit nisi ad locum na-
turalem suo. motus autem non ad aliud
sit corpus [illegible] ipsum non
nisi per violentiam. Si ubi [illegible]
moveri similiter ubi est stabile [illegible]
motus est ad illud scilicet ad [illegible]
tantum. Et illud est secundum [illegible]
motus ignis et motus terre
est ad infinitum sed ad aliud quod
sit ultimum scilicet ad loca diversa
in locis in quibus moventur. locus enim
superior est diversus loco infe-
riori. Et ista duo loca sunt ultima
motus et motui. ¶ Et etiam
secundum aliquem modum in mo-
tu circulari contrarietas per
diversitatem scilicet motum factum in dia-
metro circuli. motum autem
circuli totius non est [illegible]

Iam quod manifestum est quod moto-
rum revolutionem circularem sunt
ad loca diversa finita similiter
tum est quod per sermones nostros
necessarium quod motus corporum
omnium est finis et [illegible]
diversi incessu finito. ¶ Et signum
quod incessus non incedit ad
infinitum est terra. ipsa enim quan-
to plus incedat et appropinquet
medio est velocior incessu
suo. Et ignis quanto plus
incedat et appropinquet supremo
est velocior incessu suo. Et
si autem esset incessus in infinitum
esset velocitas etiam infinita
et esset velocitas secundum hoc et
gravitas et levitas secundum hoc
scilicet ad infinitum [illegible]
deveniret deorsum quedam est
velocior incessu quibus dicitur
secundum modum diversitatis cor-
poris in gravitate [illegible] velo-
citas infinita. ¶ Et dico etiam
quod corpus incedens sursum et corpus
incedens deorsum non incedit
ex alio movente cum velocitate
sicut autem dicunt quidam homines quod
etiam movetur per coactionem.
Dico quod quando si esset motus
eorum violentus motus ignis magis
incederet deorsum [illegible] sursum tar-
dius et motus terre mag-
nus incederet deorsum incessu
tardo. Nos invenimus nunc diver-
sum istius quod est [illegible] videmus

ignem magnum velocioris in-
cessus ad locum suum. virtus igitur
est in eo maior eorum propter coartatio-
nem tamen eius quod appropinquatur suo
loco non incedere velocius ad
suum locum. cum omnis res que
elongatur ab impulsore suo
et a coartatione sua est incessus
eius incessus tardior. et dico etiam
quod ad locum aliquo recedunt
corpora violenter necessario motu fia-
tur. Experientia igitur intuitionis et con-
sideratio de istis rebus ut confir-
metur que diximus de istis sententiis
in antecedentibus confessio
in qua non est suspicio. et ut sit
etiam conveniens dictionibus plurium
priorum quas scripsimus. nos etiam
scripsimus illic et diximus quod motus
circularis primus est unus cum
non est principium neque finis. sunt
sunt in mundo isto motus sive mo-
tiones mundi. deinde certificavi-
mus ex isto motu quod celum
unum est et quod mundus est u-
nus vero et non sunt multi sicut qui-
dam homines posuerunt. Hinc autem
nos diximus quod etiam corpora certa
sunt que sunt loca contraria
et etiam quod unum est locus cor-
poris subsidentis deorsum scilicet
corporis quod est in medio. et
locus levis est corporis quod move-
tur motu circulari et est ultimus
locorum. et locus tertius est medius
horum duorum locorum et est corpus quod

est inter duo corpora que diximus
et est corpus leve ascendens ex
istis in hoc loco necessario. Si enim
non fuerit in hoc loco erit in
alio loco ab eo extra ea que diximus
loca. hoc autem est impossibile. nam
si est locus medius corporis le-
vis in actualitate est corpora alia
naturalia. sunt non est corpus
preter ista tria corpora que diximus. si
igitur aliquo est ita est locus huius
corporis levis medius necessario lo-
corum. et reliquum manifestabimus in futuro
diversitatem huius corporis. Iam
igitur ostendimus et verificavimus
nunc qualitatem eorum et positi-
onem eorum. et ostendimus etiam
quantitatem locorum et numerum
eorum aliquo sermone sufficien-
te sufficientiam facientem. Volo igitur
ut dicam et determinem et ostendam
quod mundus unus est et non est
possibile ut sint mundi multi et os-
tendam etiam quod mundus est sempi-
ternus non factus ex re aliqua et quod
non cadit sub corruptione. Si-
mul autem antequam ostendam ipsum
volo ut inquiram investiga-
tionem de eo. Oportet ergo querere
re et dicere quis quod non est possibile
ut sit mundus unus. quoniam omnis
res que est ex forma et ex materia quoniam
est forma sola est preter dispositionem
suam cum materia sua ordinis scilicet
formarum enim cuius quidem est per se est preter
dispositionem eius quod est cum ere aut

aliud. et forma rotunditatis est
per rotundum ereum aut ligneum
aut aureum. nam quando dicit
rotunditatem non ingreditur
in sermone nec aurum aut
es. cum non est ex substantia auri
aut eris. quod si dicit rotun-
ditatem auream aut eream
aggregavit ei formam cum
materia simul. et si dicat rotundi-
tatem tantum non ostenditur m
omnino. quia orbiculatio posita est
ut sit in materiis multis. tantum
quod orbiculationem aut rotundi-
tatem dicit: non significat formam
cum materia. sed aliter est
iste modus in materiebus rerum
singularis mundus est secundum hoc. et celum
est sensibile: tunc est pars ex
partibus mundi. omne autem sen-
sibile non est sensibile nisi per
materiam. singulare est celum unum
ex partibus eternis: et quando dicit
celum sermone absoluto: ad
ab isto quando dicit istud celum
celum quod sermone absoluto
est forma sola. cum celum absolu-
te est forma sola. per sermo-
nem autem istum hoc celum non
significamus nisi formam cum
materia. et consequitur quod sit formam
aut figuram aut est universalis
aut est possibile ut sit multa. Et
iste tamen sermo sequitur dictio-
nem in exemplo mundi et cum
opponit sit dicit homines et mundo ex

et omnibus apud creatorem que non
removentur. sed iste quidem sermo
verificatur tamen si in mundo non
fuit exemplum. quod est quasi
nos videmus omnem cuius forma est
in materia quod vel ista est inter-
te partes simul inficite. Sermo
quod ostensum est per hunc sermonem
quod aut sunt celi multi aut possibi-
le est ut sit multi celi in forma
cius et intercedentibus: potest esse
ut opinetur aliquis et dicat
quod celi sunt multi. et necesse est
quod nobis quia ad istam intentio-
nem posuimus studium nostrum
ut indagemus donec inveniamus
nunc de hac sententia utrum sci-
amus que eorum sit recta et que non.
Dico quod quia unum locutus est in
sermone suo dixit quod res u-
na quasi narratur cum forma sua
tantum. est preter rem que narratur
cum forma sua et materia sua
et illud est verum ex sermone
cum non est quod contradicat
aliquis. inventum celi non sunt mul-
ti per hunc sermonem sed est possibi-
le ut sint multi tamen. cum forma
est ex materia tota et nos quidem
perfectum est illud quod exem-
plum ut sit sermo quidem ma-
nifestior et maior. Dico quod si-
militas est perfinditas in malo
ut in aere. et est similitudo ma-
teria est caro nasi. singulariter forme
ex omnibus carnibus una caro

et est mea similis

te est una circularis. non erit in
ea potentia ut sit alia aliqua inventa
tium corporum sensibilium nisi ista
caro tantum. et non est possibile ut sit in
alio loco omnino. et sicut si esset in
homine caro et os. tunc non esset possibile ut sit
ex omnibus ossibus et carnibus. si
autem non est possibile ut resolvantur
et minuantur carnes et ossa
tunc non est possibile iterum ut sit a-
lius homo omnino. et sic est genus et figu-
ra invenitur rebus omnibus. Et se-
cundo sermone aggregato quod
omnis causa composita ex materia
et non est possibile ut sit alia extra
similis ei. quoniam non est materia
alia similis illi materie ex qua com-
ponitur. Revertamur ergo et di-
camus quod celum est unum
compositum in materia sicut reliqua
corpora composita. nam si non
est compositum ex medietate
materie sue sed ex tota sua tota-
te est unum et non sunt celi mul-
ti. et quia ipsum nominatur nomine
absoluto est aliud ab illo
quod nominatur. et dicitur a
nominatione sua scilicet celum
et non est possibile propter hunc sermonem
ut nunc sint celi multi. nec est
possibile ut sint multi cum multi-
tudine omnino. quoniam hoc celum con-
tinet omnino omnem materiam eius que
est. Et revertamur nobis iterum
ut ostendamus esse celi et quod
ipsum est compositum ex omni

corpore sensato naturali. sum-
tum volo autem quod faciam id
ut incipiam et ostendam in primis
et inveniam de eo quod signi-
ficat sermone nostro. et secundum quot
modos dicitur celum donec
sit quod querimus videre et de-
clarabimus melius et planius. et
dico ergo quod celum nominatur
secundum unum modum quod
est ultimum incessus totius
et corpus naturale quod est in ul-
timo incessu totius. nos autem
consuevimus nominare orizonta
mundi et eius supremum celum
et dicimus quod illic sunt spiritualia
omnia fixa quieta. Et nomi-
namus secundum modum alium celum
corpus continuum cum or-
dine incessus mundi ubi sunt
sol et luna et quedam stelle. et
nos autem consuevimus dicere quod
sol et luna sunt fixa in celo. Et
nominamus iterum celum alio modo
hoc corpus contentum sub
ultimo incessu totius. et con-
suevimus iterum nominare totum
complectum celum. Iam ergo est
manifestum quod celum nominatur
his tribus modis quos diximus.
Dico ergo nunc quod totum conten-
tum extremo incessu et motus
est compositum ex omni corpore
naturali sensato nec etiam quoniam
est extra celum totum. nec est possibile
ut sit totum omnino. volo ergo nunc

inquirere de illo an extra celum
sit corpus et an sit possibile ut sit
illic corpus. Dico igitur quod si
extra celum corpus aut est
ex simplicibus corporibus aut
ex compositis. et aut est illic
naturaliter aut accidentaliter. Di
co ergo quod non est extra celum
aliquod corpus simplicium omnino
quod est quia nos ostendi
mus et exposuimus et diximus in
principio quod non est possibile corpori ro
tundo ut permutet locum
suum. nec permutetur ex eo omnino.

Et dico quod non est possibile ut sit
corpus ex corporibus inceden
tibus ex medio neque ex corpo
ribus incedentibus ad medium
illic. quoniam si aliquod esset qu
dam corporum horum simplicium
non esset ei ille locus naturalis
quoniam loca horum corporum simpli
cium sunt preter illum locum
et sunt congrua et manifesta. ergo ille
locus esset extra celum. scilicet quin
esset illi corpori naturalis acci
dentalis. et esset corpori alii natura
lis necessario. Et nos autem non inve
nimus corpus aliud preter ista
corpora simplicia. scilicet corpus roti
dum et corpus incedens ad medi
um et corpus incedens ex medio.
ergo unum est tria que sunt impossibile
est ut sit aliquod corporum
predictorum extra celum. ergo illud
est impossibile. et impossibile est item

ut sit ibi aliquod corporum compositorum
quoniam si esset corpus compositum sunt
corpora simplicia necessario illic.

Et dico item quod non est possibile
ut sit extra celum corpus omnino. idest
quoniam si esset tunc aut esset ex corpori
bus simplicibus sicut diximus nuper. aut
esset ex corporibus compositis. et
aut esset illic naturaliter aut esset
illic accidentaliter. et ergo sermo
noster non erat quod non est possibile
ut sit illic corpus sit sive sit ser
mo noster in eo nuper. sermo vero
utriusque unus est. scilicet quod non
est extra celum corpus. nec
est possibile ut sit in eo omnino.

Iam
manifestum est et planum ex eo quod
diximus et illud quod ostendi
mus. quod non est extra celum corpus. nec est
possibile ut sit in eo aliqua mag
nitudo corporis omnino. quod est
quia mundus totus compositus
est ex materia sua tota con
venienti sibi apta sibi. nam
autem diximus quod materia mun
di est corpus naturale sensibile
tum. ergo hoc est secundum quod
diximus et est iam manifestum et planum
quod non sunt celi multi. nec
sunt nec fuerunt multi in preteri
to neque erunt multi in futuro
tempore. hoc ergo celum est unum
perfectum completum cui non
est simile.

Et dico item quod
non est locus extra celum nec
plenitudo nec vacuum neque

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

rum. hoc autem est mundum et plenum
quod est extra celum est sicut non in
loco aliquod corporis. vacuum autem
diffinierunt quod in eo, et dixerunt quod
est illud in quo non est aliquod
corpus omnino. et sicut est ut sit in
eo aliquod corpus. ¶ Tempus autem
est numerus motus. motus autem
non est extra naturale corpus
naturale. iam autem ostendi-
mus quod non est extra celum locus
neque vacuum neque tempus. ¶ Sed ergo si
est secundum illud, tunc per aliud quod
est illic non est in loco neque tempus
potest facere ipsum veterascere. neque
aliquid extra ultimam inceptionem al-
teratur neque mutatur omnino. sed
est fixum non mutatur neque re-
cipit impressiones. ¶ Vita ergo il-
lic est fixa sempiterna incessa-
bilis. quia neque finitur neque
desistit. et est melior vita et perfec-
tior. Ergo vere dixerunt in determina-
tione nostre sempiternum. et dixe-
runt meo sermonem scilicet
sufficientem quod est quod ipsi in
dixerunt quod est terminum et co-
tinens continens tempus universi
et infinitum post quod tempus
cuius potentia non est tempus ali-
ud naturale. et est continuatio-
nis rei et eius durabilitatis
secundum ergo hunc modum dicimus nos
quod ultimum circuitus celi to-
tius et ultimum continens tempus tot-
sempiternum est et eternitas rei.

et non determinatur hoc nomen
nisi ex opere ipso eius. quoniam sem-
piternum est semper. et est im-
mortale divinum, iam ostendi-
mus plenum et in quibusdam rebus in
ostensione prima. ¶ Illa ergo que in
libro nostro in philosophia extrinseca
diximus quod eo divinum est
et diximus quod necesse est ut primum
sit ut non mutetur nec corrumpatur
ideo. quoniam est causa omnis cre-
aturarum suarum et non est post ipsum
causa aliqua tamen causa erit
quod moveat eam. quod si in-
veniretur causa aliqua esset ipsa
tamen completa. rectaque sempiter-
na post quam non est causa
melior. ¶ Et dico etiam quod si
reciperet aliquid ex finibus, sic ipsa
vel spiritualis. et motus eius est
sempiternus cum non est absolu-
tio ut moveatur ut sit ei iste mo-
tus hodie. quoniam res omnis que
exierit a motu suo ipsa revertetur
ad locum suum. Nunc autem
sempiternum motum nobilis non
quiescit eius motus omnino. quoniam
motus huius corporis est ro-
tundus nunc. sed quia locus
inceptionis motus eius est
locus finis motus eius. quapropter
sempiternus factus est motus ei-
us, non cessat omnino. ¶ Et ego autem
nunc potentiam dicemus tot-
di[illegible] res et determinam causas in
inveniendum post istud de celo

factum. Dico igitur quod aut ipsum est factum ex aliquo aut non factum ex aliquo, et aut cadit sub corruptione aut non corrumpitur omnino. Sed tamen volo antequam declaremus istud ut incipiamus et dicamus a principio sermones famosos de illo secundum diversificationem eorum, quoniam est quaerere diversificationes sibi contradicentium, ipsorum enim si non fecerimus illud erit tunc sermo noster apud ipsos qui sunt longe consideratione in susceptione magis discretionis eorum et magis necessarium recognitioni intellectus ipsorum, et precipue cum audierint et dixerimus omnium diversificantium in principio. Et nos quidem scimus quod si diximus in aliqua re quod oportet quod sit secundum istum modum et non diximus cum hoc sententiam et responsionem omnium diversificantium sine , et nos scimus quod si diximus sermonem eorum in illa re materia conveniente, sermo est debilior ad recipiendum sententiam nostram et omnium nostrum apud audientes qui sunt in illa qui dicunt rationes et considerant intellectualiter.

Et etiam aliter qui conveniunt illi qui indigent per sententiam ut ne sit inimicus diversificanti, immo necesse est ei ut sit particeps ei ipsi considerare, concedens ei quod concedet sibi ipsi de ipso quod recte

est totum. Incipiamus igitur et dicamus quod omnes priores conveniunt super hoc quod celum est generatum. Sed tamen diversificantur de ipso postea: quidam enim eorum dixerunt quod non est ei principium et finis in tempore, et ex hiis quidam dixerunt quod est ei finis in tempore et quod ipsum cadit sub corruptione sicut reliqua corpora facta. Et de eis qui fuerunt dixerunt quod ipsum corrumpitur et generatur etiam et quod ipsum est ita per quantitatem modi et finitur illud ex eo, et abscondit iste sermo veritatem. Dicamus igitur nos et ... non a narratione sermonum eorum, sermo dicentium quod celum ... magnum et quod ipsum est generatum et quod ipsum est sempiternum non est principium in eo, sic est impossibile omnino.

Et nos quidem non consideravimus ... investigavimus modum non quem videmus cum omnibus rebus aut in pluribus earum. Iste autem est modus scilicet modus verus sermo dicentis de ipso quod ipsum est factum et quod non finitur in tempore et quod non cadit sub corruptione. Nos enim videmus diversum illius in rebus. Nam omnes res generate corrumpuntur et finiuntur.

Et dico etiam quod res in qua non est virtus qua efficitur ex dispositione sua ... est cum efficies in aliter. Dico

ergo iste mundus est compositus ex re-
bus quarum dispositiones imperpetuum sunt
secundum eandem dispositionem quam sunt dis-
posite in mundo et non est possibile ut perma-
neant ille dispositiones. Et non est
possibile ut fiat ex eis mundus alio mo-
do nisi res possibile est ut permaneant
et alterentur. Non autem non sunt secundum
dispositionem suam assidue tempore. Et
si ipse sunt secundum illud quod dicebatur
et cum ille res et possunt resolvi
et separari tamen cum ergo separantur
resolvuntur et componuntur ... commo-
tum. sunt ergo per hunc modum scilicet quod
ipse res resolvuntur et componuntur
usque ad infinitum. Si ergo hoc est
hunc modum, tunc mundus cadit
sub corruptione et non est sicut di-
ximus ex corruptione et fine. Sed
autem qui non nati sunt (?) ...
cum ingeniati sunt ut affirma-
rent sermonem suum nisi quod
mundus est factus non cadet sub
corruptione non est ita et con-
tradicitur per definitionem ...
... quod est quia ipsi dicunt sic opifi-
ces mensure faciunt in figu-
ris compositis ex lineis multi-
tis. sic faciamus nos in ...
mundi. quod est quia opifices me-
sure quando volunt docere quomodo sunt
figure dicunt quod hec figura
primo composita ex istis lineis et
deinde exierunt ut ostendatur eam
addiscentibus. sic facimus nos
cum dicimus quod mundus fit non ut

ostendamus quod aliquando fuit et non
fuit mundus. Possibile est enim ut sit
doctrina melior et planior dis-
centibus. Et nos ex hac re generamus (?)
imperpetuum. deinde ex hac re sic
facimus in figuris. Redeamus
ergo super eos et dicamus quod exem-
plum illud inferius non est conveniens
cuius scientie que est de mundo. in
quod est quia materie figure et linea-
rum compositione non est figura com-
pleta nisi cum omnibus lineis
ex quibus composita. Figura autem
non est figura per essentiam ante
eas ex quibus composita. Nam est tamen
figura non fiunt omnes linee sic
cum ergo volunt opifices geometre
ostendere illud et inferre ipsam
non ut ostendant lineam omnes sic
... una. immo ipsi osten-
dunt lineam post lineam don-
ec veniunt super figuram totam figure.
Compositio autem mundi non est per hunc
modum. quod est quia res ex quibus com-
positus mundus per imaginationem in
ratione una. Dicimus ergo quod mundus
generatur primo ex hac re. deinde
generatur in fine ex hac re. Iste
ergo due res sic sermo eorum sunt
diverse. quod est quia res ... non
habentes compositionem ...
posuit ... et est mundus et
non est possibile ut sint res habentes com-
positionem posterius. Et res est cum non
est compositio ... generatur ...
... De lineis autem que sunt

mixtura non est aliqua ante a-
liam et non est prima eorum secundum
dispositionem aliquam quia sic in infi-
nitum. Iam igitur manifestum est quod mun-
dum non est possibile ut sit mundus
generatus et est semper et non erit ei finis
in corruptione super ipsum erit. ¶ Di-
centes autem quod mundus fit quandoque et
corrumpitur quandoque non vult per sermo-
nem suum hunc aliud nisi quod posuerit
mundum esse cum non est factus. Ita-
que forma eius alteratur et mutatur
una vice post aliam ex forma
ad formam. sicut qui alterat de pue-
ro ad virum et de viro ad pue-
rum. quando ergo corrumpitur puer
et fit vir et quando corrumpitur
vir et fit puer. ¶ Dicimus igitur nos
quod sermo iste est corruptus
et non verus. quod est quia elementa
cum veniunt aliqua ad aliam quando
sunt ex eis dispositiones diverse.
mundo ex eis composito in una
dispositione una. et ipsi quando fit
tunc mundus quando ipsi ponunt in
generatione et corruptione eius. Verumtamen
tamen causa corruptionis contra-
ria est generationi. Dico igitur quod si totum
corpus mundi est continu-
um et est secundum unam dispositio-
nem quandoque et quandoque secundum aliam et
non revolvitur mundus nisi
secundum hunc modum et erit dispo-
sitio mundi totius et compositio
mundi et celi secundum quamlibet
dispositionum sit tamen mundus non e(st)

generatus neque sit principium
mutationis eius per corruptionem. Similiter
secundum aliam dispositionem est quod cor-
rumpitur et erit mundus tunc. ¶ Dicemus
ergo autem quod omne est quod cadit
sub corruptione et non redit ad
generationem omnino. respondeamus per sermo-
nem nostrum si mundus est unus
non est possibile ut sit sermo eo-
rum verax omnino. quod est quia ante quam
mundus fuit fuit res ex qua
compositus est ante ipsum. Si
non fuit illa res ante generationem
non dicimus quod illa res alteratur
omnino. Ista licet mutet alterationem
ei tamen possibile est ut sit mundus ex
ea rediens. Si autem mundus non
est unus sed multi sunt mun-
di. forsitan sermo eorum in
mundo possibilis est ut sit verax
Et dicamus in futuro si possibile est
ut sit unus mundus non est possibile omnino.
¶ Et licet quidam sint aliqui dicentes
quod possibile est ut sint aliqua ex his
que non generentur et inveniuntur
et fit sub corruptione. non possibile est
ut aliqua rerum generetur
et non sit ei finis in cadendo sub
corruptione sicut illud quod dixit
in libro qui dicitur Thimeus. dixit
enim ille quod celum est generatum
et est semper in reliquis temporibus
et non est ei finis in corruptione
super ipsum. ¶ Dicamus igitur nos quod
ille qui narrat veritatem in hoc ser-
mone non dicit celum ...

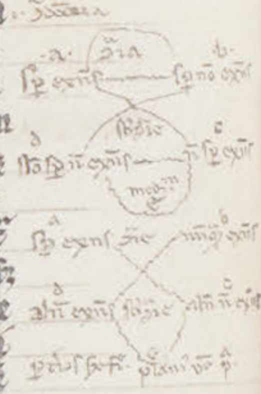
sermone naturali et inveniretur
de veritate alicuius inquisitione cum
congregata de omnibus. nisi in nos
fecerimus illud. illud declarat
hic nobis iterum sicut est possibile ut aliquid
sit generatum non sustinens corrup-
tionem neque finem. Verum non
invenimus antequam faciamus illud
ut incipiamus imprimis et distin-
guamus intentionem generationis et
corruptionis et discernamus ea
et illud sit quod intelligimus per
sermonem nostrum carens corrup-
tione et quod non cadit sub
corruptione. Quoniam res una
cum recipit imaginationes multas
et non discernuntur hee intentiones
et intelligens aspiciens illa res absque
diversitate et distinctione occultatur
ab eius et hesitat intelligens et dis-
miscet absque discretione sermo-
nem et sine distinctione necessario. Et
cum non sit secundum aliquam harum
sed illa intentio dicitur in aliquibus
duo genera. uno quod res dicitur
non generata secundum modos multos
quorum unus est cum res in prin-
cipio non est deinde post illud est absque
generatione et alteratione sicut dicitur in
hominibus intellectu et intentionibus ipsi-
us et dicitur quod tactus et motio
non sunt generata. Et dicitur
res etiam que est non generata
secundum modum alium. cum res
est quia sic possibile est ut generetur
et non fit per generationem. Et di-
citur non generabile eius quod im-
possibile fuit generari sive in-
cipere que sit mensura ut generetur
et non sit quia tamen non sit. Et si-
militer dicitur generatum secundum modos
multos quorum unus est cum res
possibile est ut generetur. deinde postea
modo existit per generationem et al-
terationem et est cum existit et
cum non existit. Et dicitur etiam
generatum secundum intentionem ali-
am. cum res non est que est ex-
istens que possibile est ut generetur.
Et dicitur generatio secundum intentionem a-
liam cum res non est deinde per
generationem est. Et sic est cor-
ruptio secundum modos multos
quorum unus est cum est res in prin-
cipio. deinde non est sive sit illud
per alterationem sive non sit. Et
fortasse nominamus rem corrup-
tam secundum modum alium et
est cum possibile est ut res sit non ex-
istens per corruptionem et alterationem
dicitur autem corruptio secundum modum
alium et est cum res est velociter
corruptionis. Et similiter dicitur id
quod non cadit sub corruptione secundum
modos multos quorum primus
est cum est res cum existit cum non
existit. sicut tactus nam in presenti
cum existit. cum non existit absque
corruptione. Et dicitur etiam
quod non corrumpitur secundum
modum alium et est cum res est
nunc existens et etiam in futuro sic

non existens. aut res que est in futu
ro erit non existens. et est impossibile
in se et ipsa secundum ipsum nunc est
cadens sub corruptione quoniam in
futuro erit non existens. Quod
autem verius scilicet eius quod non ca
dit quoniam sub corruptione est sic
res que est nunc existens et non est
in ea virtus corruptionis ita
ut non sit nunc existens et sic postre
mo non existens. Et secundum dicitur item quod non
corrumpitur secundum alium modum
quoniam res non corrumpitur ad hunc
et possibile est ut sit postremo non
existens. et dicitur item quod non corrum
pitur secundum modum alium quoniam
res non cadit sub corruptione
velociter. sicut res que non est cum
facilitate corruptionis. Cum igitur
iam venimus super expositionem ge
nerationis et corruptionis et inventionem
eorum nunc determinemus item
de re per quam significamus virtutem
et non est res illa virtus. quod est
quoniam intentio eius quod non cor
rumpitur non est illud in quo
non est virtus ad susceptionem
corruptionis. immo in eo est vir
tus item ut sit semper existens. quoniam
non existens. Illud autem quod non
generatur est illud cum non est
virtus ut sit equale per tantum
Dico igitur nunc item quod sicut virtus
rei ut moveatur centum
passibus aut deferat centum
libras. et dicitur item super illud quod

est inter eadem partibus. unde
igitur ut diffiniamus virtutem
dico igitur quod diffinitio virtutis
est ultimum quod est in re de potentia
quod est quoniam illud quod potest
ambulare c passus potest
ambulare duos. et quod potest
deferre centum libras potest
deferre duas. Iam igitur osten
sum est quod forte diffinitur
virtutum eius quod potest.
debet autem diffiniri in numero
eius quod potest. quod est quoniam si
res non potest ferre aliquod pondus
decisum non potest ferre quod est
plus illo. sicut sermo eius si non
potest ferre centum libras non
potest ferre centum libras et
mediam libram. et cum non potest am
bulare mille passus non potest
ambulare mille passus et unum
passum. est igitur diffinitio virtutis
ultimum potentie sicut per plus. Non
igitur decipiamus quando aliquis narrat
tibi. fortasse et aliquis di
cit falsitatem sermonis nostri. et dicit
quod diffinitio nostra qua diffini
mus virtutem non est recta
neque vera. quod est quoniam qui vi
det aliquid ex passibus non potest
videre quod est infra illud in
magnitudine ex predictis
passibus. similiter est contrarium
huius sermonis. quoniam qui potest
proximam aut parvam audi
re vocem potest plus inde.

puncto aut audire vocem mag-
nam. Dico igitur quod hoc nomen est ex
eis que destruunt scientiam motionem
infinitam divisione virtutis. ipsa enim dif-
finitur aut in motu rei aut in
statu virtutis eius. Volo igitur
postquam discrevimus has res
scilicet virtutem et debilitatem vir-
tutis determinemus residuum eorum que
accumulantur eis post. Dico igitur
quod si aliquid est in virtute ut
sit et non sit: tunc necesse est tempus dis-
tinguens utrumque esse eius et ipsum de-
structionem. scilicet tempus in quo sit rei
virtus ut sit et non sit et ideo
in eo est in omnibus adiacentibus
sicut homo et animalibus et sicut ter-
minum et reliqua adiacen-
tia. Si igitur non est hic virtuti
aliqua hora tempus. et est tempus
eius continuum. et non invenitur
ei tempus in parvitate in magnitudine
est tunc corpus inventum ut sit
et non sit in tempore infinito hoc
autem est ex eis que impossibile est
esse. Incipiamus igitur hinc et os-
tendamus quod non est possibile ut
sit unum. Dico igitur quod finitum
impossibile non sunt unius intentio-
nis et invenimus quattuor res
ex quibus sunt possibile et impossibile simul
et falsum. possibile autem est ut trian-
gulus ut sit ysocheles. verum
possibile est ut sint ei duo latera
equalia. impossibile autem ut dia-
metrum. impossibile vero est ut sit
equalis lateri. falsum autem et similiter
non sunt unius intentionis. Si igitur
dixero quod est ... qui dixerit
eum stantem et eum non esse stantem nunc
tacuit. similiter sermo eius iste
non est impossibilis et qui dicit quod
aliquis pertransitor cithare cantat
et non cantat mentitur. vero est
sermo eius impossibilis. qui autem
dicit quod iste est stans et se-
dens simul in una hora: iste
sermo eius non est falsus tantum sed
impossibilis etiam. quod autem impossibile est
ut sit homo virtutis qua sit stans
et sedens simul in tempore uno. et
unum possibile est ut sit sessio in
una hora et stacio in alia. Di-
co igitur nunc quod si aliquid dicatur
aliquid tunc quod est in virtute ad
res multas in tempore infinito tunc
significatur quod illa res non possit
[illegible] in tempore et temporibus sed
[illegible] omnes in tempore uno sed
sic igitur hoc est [illegible] quod dixi
aliquam rem [illegible] cadit sub
corruptione est semper et est
usque ad infinitum. tunc est il-
la tamen est virtus ut sit gene-
rata etiam. Si igitur istud est sic
hoc est illa res generata
et non generata actu simul
hoc autem falsum et impossibile et non
est falsum tantum cum positiones
eius sunt false. et si posuerit eum
non esse [illegible] possibile et impossibiles
non est contrario impossibile etiam

iam item notum est quod omnis
res eo sempiterna non cadit sub
corruptione neque sub generatione et
nam si caderet sub generatione et
esset generata esset ei virtus non
ut esset in tempore. ¶ Dico ergo nunc et
quod res cadens sub corruptione
est que in primis est existens deinde
non existens. aut quam possibile est ut
sit non existens in futuro. gen-
eratum autem est illud quod est
in principio non existens deinde est post
non existentiam. et non est sempi-
ternum rei esse virtus ut sit non ex-
istens in tempore infinito. non est et
possibile ut rei unius sit virtus ut semper
sit existens. et ut sit semper non existens
sed ergo illud est secundum hoc et est res
sempiterna et impossibile est ut sit
res semper existens et sic cadens sub
corruptione. quia semper est impossibi-
le item ut sit res generata et sit
non cadens semper sub corruptio-
ne. ¶ Sunt ergo duo et quorum unum
est natura alterius. et unum
possibile est ut sit posterius nunquam
post esse ei primum. quod est quasi
si non est et primum non est po-
sterius omnino. sic ergo illud est secundum
hoc et est res sempiterna que
non est possibile ut sit in aliquo
tempore non existens et impossibile est ut
sit generata omnino. ¶ Et dico
nunc item quod negatio eius que
est quando est virtus ut sit sem-
per existens est cum non est virtus
ut sit semper existens. huius autem con-
traria est cum est virtus ut
sit semper non existens negatio item
est huius cum non est virtus ut
sit semper non existens. ¶ Dico ergo quod possibi-
le est ut sit inter has duas ne-
gationes res media que possibilis
ut sit res existens et ut sit res non
existens in tempore et tempore. quod est con-
iunctaque duarum negationum
est non existens in preterito et futuro
existens et in tempore existens et non existens
Et illud est cum est rei cum non
est virtus ut sit semper non existens
ut sit in quadam parte temporis
existens et in quadam parte eius
non existens. ergo est rei unius virtus
ut sit non existens et ut sit existens in
tempore et tempore et est medium duarum
negationum. sic diximus nunc. ¶ Volo
autem dicere in istis rebus sermone
uti et ostenderemus illud per
terminos geometricos. sint a. et b. in-
ita duo non cadant super unam
rem simul. et sint contraria
a. c. et contraria b. d. sic est
hec forma. ¶ Dico ergo quod si
res non est in medio. ut in b. est in
c. et d. sit ergo e. et est illa que
non a. et b. quod est quia
res que non est unum contra-
riorum duorum medium est inter
ea. ergo ut e. sit c. d. nec videa-
amus ergo ad aliud in quo fui-
mus. dico ergo quod res que est
semper existens est non generata.

n cadens sub corruptione. Si
ergo illud est secundum hoc, tunc iam
est manifestum quod res cadens sub
corruptione generata est non
existens sempiterna. Verum si ipsa est
semper sempiterna est, ei invenitur
ut sit existens et non sit semper non
existens. Hoc autem est extra quod im-
possibile est eo quod sit dictum in
per nostra que ostendimus. ¶ Et
dico rem universaliter que non cadit sub
corruptione et generatione, scilicet que
non est generata sempiterna
est, tamen non est finis in principio
eius necessario. Et similiter res que non
cadit sub corruptione est semper
eius non est finis. Et non dico non
generatum et non cadentem sub
corruptione nisi secundum ser-
monem meum certa, nisi quod res
que vere est existens non generata
et res que vere est non existens est
cadens sub corruptione. ¶ Pro-
pter autem nunc diffinire unum dico
ergo quod res que non est genera-
ta est nunc existens et non dicitur
unquam quod non fuit in principio existens
in dicto quod est in preterito non
existens. Si ergo illud est secundum hoc, est
una earum et est sequens alteram, quod
est quod res que non est generata est
non cadens sub corruptione, et
omnis res non cadens sub corrup-
tione est non generata. Item et u-
traque earum est semper sempiterna
necessario. Quod est quia si res est non

generata tunc est semper et non post
[illegible]. Quod est quia si res non cadit
sub corruptione tunc ipsa est semper
et non [illegible]. Hoc autem est necessarium
et apparent ex utrisque diffinitionibus
quas nuper diximus. ¶ Communiter
ergo sermonem nostrum et dicimus
quia res si cadit sub corruptione
tunc est generata necessario. Et si non est
generata tunc non est cadens
sub corruptione. Et si est genera-
ta tunc est cadens sub generatione ne-
cessario. Et si non est cadens sub cor-
ruptione tunc non est generata, sicut
nuper diximus. ¶ Quoniam si res que non
est cadens sub corruptione et res
que non est generata non sequitur
una earum alteram, sicut ego dicam
nunc illud quod generatum est et est
res cadens sub corruptione, et omne
cadens sub corruptione est ge-
neratum necessario. ¶ Et similiter
ratio nostra quod diximus nuper, quia est
inter rem que est semper existentem
et rem que est semper non existentem
res alia media que non est alte-
ra earum, et est res generata cadens
sub corruptione. ¶ Quoniam necesse
ei invenitur ut sit existens et ut sit
non existens in tempore [illegible] et similiter
cum tempore existit, deinde in tempore
non existit. ¶ Dico ergo quod nunc item in quo
omnis res ex rebus generatis caden-
tibus sub corruptione est [illegible]
medium duarum rerum sicut nuper
diximus. Sicut item [illegible] et res sp

existit et b semper non existit et non ca-
dit sub corruptione manifestum
quod linea c est inter lineam a
et lineam b quod est quod non est
a neque b. utrumque enim sunt impossibi-
le aut generatum est utrumque et est
impossibile aut actu aut potentia. linea a
et linea b non inest utrumque utrius
impossibile neque actu neque potentia. quoniam non
est utrumque impossibile quodammodo et
inquodam non existit. sed in una
utrarumque est possibile impossibile infinito
et altera est non existit impossibile infini-
to. et similiter est linea d. c quod est eius
utrumque et sunt sic linea c autem de-
tur aut potentia. ergo omne generatum
est cadens sub corrup-
tione perpetuo. Iam ergo manifestum
est nunc et etiam quod res cadens
sub corruptione et res generata
una earum sequitur ad alteram.
Sit ergo nunc etiam res que non est
generata ab linea a e. et sit res
que est generata ab z et sit
res que non cadens est sub cor-
ruptione apud lineam l. et res
cadens sub corruptione apud
lineam c. sicut videtur in hac figura
dico ergo quod z et c sequitur una earum
alteram quoniam est secundum quod ma-
nifestum de istis lineis quas ego
dico nunc quod c et l sequitur
una earum lineam z et quia z et c non ca-
dunt super unam rem. et hoc super u-
nam illa super aliam et linea c
et l non cadunt super unam rem. sit ergo

unde est secundum hunc modum z
et c cadunt una earum super aliam
sit ergo unum et linea z non sequuntur
linee c. ergo c sequitur e quod est quod
e et z non cadunt super rem unam
sit ergo sequuntur c et l. locum
est existens que impossibile est eo quod
aliud quod dicimus impossibile et talis dia-
metrus quod est comparatio e et l. linea
l. secunde e. Dico ergo quod res que
non est generata et est apud lineam
e est diversa ab re generata et
ab lineam z. et quod res que non
cadit sub corruptione et est ab
lineam l. et est diversa ab re que
cadit sub corruptione et est a-
pud lineam c. et non cadunt linea
z et linea c super unam rem. sunt
neque cadit etiam linea e et linea l super
rem unam quod est quod impossibile
est ut sit res una recipiens se
contraria. impossibile est etiam ut sit
res una cadens sub corruptione
et non cadens sub corruptione. et
ut sit semper infinita. Iam ergo
ostensum est nunc quod linea
z et linea c sequitur una earum al-
teram et cadunt super rem unam
et res una est generata et ca-
dens sub corruptione. ergo omne ge-
neratum est cadens sub cor-
ruptione et omne cadens sub cor-
ruptione est generatum. etiam
et similiter linea e et l cadunt super
rem unam quoniam una sequitur
alteram. quoniam res una non est

generata et non cadens sub cor-
ruptione. quod ergo est non genera-
tum est non cadens sub corruptione et
omne non cadens sub corruptione
est non generatum. Item Si
autem dicit quod non est inconveni-
ens ut sit res generata non ca-
dens sub corruptione. et ut sit res
sempiterna cadens sub corrup-
tione. iste autem destruit quedam
antecedentia que pertinent
et videt quasi retinuit. quia ponit
per sermonem suum hanc rem
que non cadit sub corruptione
generatam et ponit rem sem-
piternam que non est generata
cadentem sub corruptione. Et
volo ergo iste inquirere de illo
Dico ergo quod omnis rei est virtus
aut ut agat aut ut agatur
in eam. aut ut sit existens aut ut
sit non existens. et est aliud. aut est
tempus cum non est finis aut in
determinato habente principium et
terminum. et est aliud quod est in-
finitum et terminatum item. et
quando non est post ipsum aliquid
non invenitur tempus plus eo. et
res autem cum non est finis in ali-
qua horarum non est eterna cum non
est finis. immo est item terminata habens
principium et terminum Dico ergo
quod res que est in principio eterna
existens deinde est cadens sub cor-
ruptione est tempore rei que est
infinita in maiora rei que non est

incipiens existens. deinde est non
existens et in maiora eterna. si ergo hore
non diversificantur que sunt in
fine: tunc iustum est et patens per
illud quod dixi quod res fuit
generata in tempore infinito. et est
res cadens sub corruptione et
est eterna tamen non est finis tempore
hoc autem impossibile quod est quia res
generata non est possibile ut sit eterna
semper neque cadens sub corruptione
possibile est ut sit eterna. immo similiter
est virtus ut sint existentes et ut
sint non existentes. Item rei caden-
ti sub corruptione est virtus
ut non sit postremo existens et
generate virtus ut non sit existens
in principio Et dico item quod
contraria non est possibile ut sint
in aliqua horarum tempore quod est
infinitum. nam si aggregarentur
in aliqua horarum: tunc rei uni
esset virtus ut sit et ut non sit
et ut non sit tempore infinito. hoc
autem impossibile sicut diximus imp-
ossibile ostendimus Et dico item quod
post ante actum. scilicet quando res
est potens ut faciat et aliquid tunc
autem quia non facit. sic ergo quod
est quod sunt res per sermones
eorum scilicet item sine fine. scilicet res que
non tempore existens et res que est in
postremo existens ut sit sempi-
terne. quia non corrumpitur virtus
earum ut sint et non est virtus quod
ut sint existentes in hora.

et ut sint existentes in tempore infinito simul. dico autem sermone quem ostendemus nisi errorem quod dicit quod res possibile est ut sit generata et ut sit cadens sub corruptione. et ut res cadens sub corruptione sit possibile ut sit generata. quia per sermonem eorum res cadens sub corruptione non corrumpitur in tempore aliquo. nam si ipsa non corrumpitur est cadens sub corruptione et non cadens sub corruptione simul. erit ergo res una possibile ut sit semper existens et ut non sit semper existens. sed autem hoc impossibile est ut sint. et res cadens sub corruptione corrumpitur in tempore aliquo.

Similiter ergo res generata est in tempore et non est omnino possibile ut res sit generata et non sit semper existens. nolo ergo nunc ut inquiram de sermone eorum per sermonem alium et ex sermone suo. dico ergo quod impossibile est ut sit res generata in aliqua hora et sit cadens sub corruptione. et impossibile est ut sit res non generata et sit cadens sub corruptione. quod est quia non possibile est ut sit res non generata et sit res non cadens sub corruptione absque artifice per fortunam. res vero facte absque artifice sicut sunt cum ergo sunt destruuntur et fiunt in tempore. res autem semper existens sicut in tempore infinito et non est absque faciente eam omnino. Similiter ergo illud est secundum hoc est natura faciens res semper existentes. et ipsa facit ut res impossibile ut sit existens et ut non sit existens in hora et hora. et non sit quedam res semper existens et quedam non existens in tempore infinito. et causa huius est motus huius nature et huius materie. non est ergo possibile ut sit res semper existens et non generata et semper cadens sub corruptione. nam si unum esset possibile esset tunc contraria in actu necessario. hoc autem impossibile est.

Quod est ex eo dicit quod nunc est animal primum et quod est animal primum nunc destruitur et mentitur in sermone suo et apparet falsitas eius et impossibilitas in sermone quod est semper ens et cadens sub corruptione et est in tempore aliquo quoniam est ei possibile ut sit in tempore aliquo non existens. verumtamen non est in tempore preterito non existens in tempore quod est existens actu. quod si aliquis dicat quod res que est possibilis est ut sit actu tunc et cetera dicitur immo sic est possibile ut sit possibilis non est in tempore preterito. sed in tempore in quo nunc dicitur. aut in tempore futuro adveniente possibile non

et ita dicitur illud quod impossibile est semper existere, deinde est postremo non existens. quod est quia est ei possibile in hora que non est inventum ut sit existens. Si autem dixerit quod possibile est ut sit, non dicitur quia possibile est ut dicamus quod non est enim possibile, sed hoc autem impossibile quod non est dictum. Oportunum autem inquirere de isto sermone et ostendere sermonis eius errorem secundum naturam et non sermone illius secundum quem erraverunt qui precesserunt de isto sermone. Dicimus igitur quod possibile est ut res sit impossibile semper esse, deinde non existens, aut ut aliquid sit primo non ens et postea sit res eterna. Cum res generate et cadentes sub corruptione et alterantur et mutantur ex contrariis suis ex quibus componuntur et generantur generatione naturali, et postea finiuntur et corrumpuntur. Item

Illud igitur ostendimus et exposuimus per tractatum nostrum sufficientem et demonstrationes veridicas, scilicet dicit quod celum totum non est generatum ex alio, et quod non est possibile ut cadat sub corruptione, nec sit est sermo individuum idest est semper unum cuius non est principium neque finis in eternitate tota, et est causa temporis quod est infinitum continens ipsum. Inquirentes autem illum iam contenti sunt per sermonem nostrum, scilicet quod celum est secundum quod dixerunt ex sermonibus contradicentium, scilicet illorum qui dixerunt quod est sub generatione. quod est quia si possibile est ut sit eternum secundum quod dixerunt, et non est possibile ut sit secundum quod dixerunt contradicentes nostri, illud igitur est ex istis que confortant sermonem nostrum et verificant ipsum quod celum est sempiternum non cadens sub corruptione et fine. Et dico etiam quod ex eis quibus oportet nos esse contentos et verificare ea que sunt sermones antiquorum patrum, et precipue quia ipsi sunt patres nostri, ipsi et dixerunt quod hic est aliquid divinum motus velocis semper non cadens sub corruptione

et fine, et non est motum eius finis,
immo est finis omnium finium, et unum
omnium motorum continens est quod con-
tinet, et est completum con-
tinens omne diminutum quod
non est completum continens,
et omne cum est ultimum et finis et quod
circuitus ipsum non habet non est inventum
omnino neque initium, sed neque etiam non
est finis neque initium. Et secundum hunc modum
dicit motum illum esse quod iste
est motus, scilicet motus sempiter-
nus est principium, et etiam a-
liis sunt quorum iste motus cum
eternum fuerit. Et dico iterum quod
omnes priores posuerunt celum
locum dei, cum scilicet ipsum est so-
lum quod sola assimilatur, quia
invenimus ipsum [illegible], i. corruptionem
non recipere. Et dicit tamen reme-
moracionem iam explevimus
testificatur nobis quod non est
cadens sub corruptione et quod
ipsum non est generatum, neque
recipit passionem detrimenti
ab omni nocumento et omni fi-
ne. Et quod ipsum est tamen eo quod i-
de eo dixi iterum non cadens sub
labore et pena, quia est quod non est in
motu ei causa vel motus naturalis quod
indiget virtute necessario prohibente
ipsum ab alio motu, scilicet natura-
li. Et omne autem quod est secundum
hunc modum laboriosum est
et penosum. Et quanto
est res plus laboriosa et penosa

tanto est iterum privata ex dispositione
bona secundum modum suum in la-
bore et sine pena. Et propter hoc non
dicimus illud in hoc tempore nobis
quod invenerimus ipsum in eo sicut invene-
runt homines ex priscis et dixerunt
quod celum indiget re sustinen-
te ipsum que nominatur athlans ut
conservet ipsum et non permittet
ipsum inclinare et cadere. Et
isti qui dixerunt hunc sermo-
nem sunt sicut illi qui sunt
vicini nostri. Illi autem estimave-
runt quod corpora superiora omnia
sunt terrea habentia gravitatem
et dixerunt propter illud quod ipsa sunt
indigentia necessario anima que mo-
veat ea. Ille vero sermo eorum non
est cum suo recto sufficien-
te, scilicet per sermonem [illegible]
tem. Neque est iterum [illegible]
et per [illegible] sicut dixit Empedocles, et
ipse vero dixit quod celum est fix-
um sempiternum propter dispositionem
velocitatis motus sui. Velo-
citas vero motus rei retinet
eam et non permittet eam [illegible]
[illegible] loco suo neque declinare et
cadere. Dicimus ergo nos quod si
celum esset ita non esset sempi-
ternum completum sic [illegible]
[illegible] dico propter dispositionem motus
sui. Iste vero motus est violen-
tus non naturalis. Motus vero i-
violentus, et si non est sempiter-
nus, tamen non est finis sicut ostendi-

dignius inuestigacione. Et dico ergo celum non oportet ut sit sempiternum et fixum secundum animam que est in ipso. Similiter et ex eis hominibus qui dicunt celum sempiterne fixionis. Cum sit anima et quod anima cogit ipsum ut sit sempiternum. Sermo autem est impossibilis quia hec vita non est possibile ut sit absque labore et pena neque ut sit bona laudabilis. Cum ipsa moueat corpus non per naturam sui motus. Cum est ita necessario erit dolor privata impedimentum a quiete secundum ex lassitudine tedium. Cum ergo est ita et non est requies omnino neque est sollicitudo sed est cura omnino in comparacione eius que est prima. Et erit prolixitatis forte plurimum et non habentium ipsum per non sempiternum motus moueri violento cum ipse est natum in quiete. Et dico quod ipsi non dixerunt in hoc motu sempiterno quod dixerunt nisi absque sermone sufficiente sumptum dixerunt per sermonem equalem tem sic dixerunt in nutricatu dic deorum non per sermonem sufficientem. Non autem oportet ut dicamus quod res per sermonem dicendas sed per sermonem continue. Et ex dispositione in motu ab oriente ad occidentem. Quomodo autem necesse dimittere illa antiqua et fabulosa et redeamus ad illud initium sumptum ex residuo

inuenientis huius corporis nobilis s. celi. Dico ergo quod homines ex antiquis dixerunt quod sit dextrum et sinistrum. Et sunt illi qui nominantur pytagorici. Ex eis sunt qui dixerunt hunc sermonem. Volumus autem inuenire utrum sit de sermone eorum illo et considerem an celo sit dextrum et sinistrum sicut dixerunt. Aut est secundum contrarium sermonis eorum. Dico ergo quod si oportet ut fiat in isto corpore celi prima habebimus secundum eum necessario istam prima priora que sunt ante ista priora principia s. sursum deorsum ante et retro. Et nos quidem iam distinximus hec prima in libro nostro quem scripsimus in motibus animalium idea quia nota et adiecta conuenientia sunt nature animalium et sunt in eis apparencia manifesta. Quoniam ex eis et quibusdam sunt omnes iste partes dextrum et sinistrum sursum deorsum ante retro. Et ex eis quibus non est ista planta autem non est nisi sursum et deorsum tantum. Et quia nos quod unusquisque dicamus et non fecerimus secundum necesse celi dextrum et sinistrum, tunc per eundem sequitur ipsum ante eas prima priora sic dixi in libro nostro quem scripsimus de motibus animalium. Et dico quod cum sit iste partes

sex: et inuicem eorum est principium in principio. et non significat per partes sex ita sursum deorsum, ante retro dextrum et sinistrum et cetera; quod dicit, iste dimensiones sunt omnibus corporibus completis. Dico quod principium longitudinis est sursum. et principium latitudinis est dextrum. et ante est principium profunditatis. ¶ Et non nominatur principium nisi quia unde sit incipiens motus in primis corporibus mouentibus est motus. nam principium motus augmenti est sursum. et principium motus localis est dextrum. et principium motus sensibilis est ante. et ideo significamus per ante non ubi sunt [illegible] hoc igitur et sibi [illegible] non oportet nos inquirimus in omni corpore sursum et deorsum dextrum et sinistrum ante et retro. immo inquiremus istos motus in omni corpore [illegible] cum inceptio est principium motus. quamuis nos non uideamus in corporibus omnibus que non habent animam unde incipiant motus eorum. ¶ Et dico istud quia ex corporibus sunt que non mouentur ex omnibus finibus equaliter sicut ignis. ipse enim non sursum tantum terra ipsa enim non ad medium tantum. ¶ Et dico istud quia ex corporibus que non habent animam sunt sursum et deorsum dextrum et sinistrum [illegible] comparatione ad nos

sicut faciunt augures ipsum nominant autem que est supra dextrum [illegible] dextrum et que sub sinistrum in sinistro. et [illegible] possumus [illegible] statua [illegible] sinistrum statue et est dextrum. et que sub [illegible] sinistra sinistre aspicientium ad ipsam et dextrum est sinistrum. ¶ Et dico sermone agregato quod situs statue cum est diuisus situm [illegible] est dextrum et sinistrum statue ante et retro. in sententia autem statue non est aliud ex istis dimensionibus quod est quia si statua reuoluetur et conuertitur a situ suo primo nominamus eam econtrario quo nominauimus eam primo. quia fit dextrum sinistrum et ante retro et retro ante. et sursum deorsum et cetera. ¶ Et unde est quod [illegible] de secta pictagore. quod est quia ipsi dixerunt quod primum motus sunt duo tantum. scilicet dextra et sinistra. et dimiserunt dicere quatuor reliquos qui non sunt minus istos duos quos dixerunt. distantia enim que est inter ante et retro non est distantia inferior que est inter dextrum et sinistrum que sunt in omnibus aliis quod est quia dextrum et sinistrum distinguuntur [illegible] et ante et retro distinguntur [illegible] per figuram. ¶ Et dico [illegible] quod sursum et deorsum sunt

in omnibus spatiis: ex aliis ex plantis. dextrum autem et sinistrum non est in aliqua plantarum. Et dico etiam quod longitudo est in ante latitudinem et prima est et quod sursum est principium longitudinis et dextrum est principium latitudinis. videlicet quia dimensionum longitudo est principium latitudinis sic est quod sursum est ante dextrum in esse suo et non dico in esse suo nisi quia prius est secundum omnes modos. Et dico etiam quod sursum ubi est initium motus et quod dextrum est locus exitus motus ab illo, et quod significatum quod est quod ante est locus finis motus. Significatum est quod dicimus quod sursum est magis inceptionis quam vehiculi motus quod dixit. Convenit igitur nobis in intelligendo sectam pithagore qui dimiserunt dicere partes priores dixerunt deinde dextrum et sinistrum tantum. et tibi putaverunt quod iste due sunt in omnibus equaliter. nos autem diximus iam has inveniri in principio et dextrum in eis quibus est principium motus. Et dico etiam quod si celum sit animatum et est in eo principium motus procedens est ei sursum et deorsum et dextrum et sinistrum. et non est necesse aliquem innegare illud secundum dispositionem celo

in ratione figure totius. et quod est eius quod aliquid dextrum et aliquid eius sinistrum. et omnes partes similes in motu secundo in toto. Et quia non extremitates que nos existimare esse dextrum et sinistrum diversum in figura. deinde continue super se orbem. et est ei orbis virtus tamen diversa per hoc. scilicet dextrum et sinistrum quia sunt ei loca inceptionis et status ex opere factionis sue. Et dico quod ut existimemus etiam in principio motus orbis. nam si non esset motus eius in principio. sed tamen motus eius est principium. necesse est quod motui eius est locus ex quo incipit in orbe principium. Et dico etiam quod longitudo orbis est spatium in quo sunt orbes ex orbibus scilicet qui sunt sursum et ex eis sunt qui sunt deorsum. et iste locus est spatium orbium ex omnibus in medietatibus orbium est locus diversus etiam. quod est quasi orbes qui sunt in medietate huius orbis non moventur omnino. Et nos autem consuevimus nominare latitudinem mundi ex eis que sequuntur istos orbes et non ex eis que sequuntur superius mundi et ei inferius. quoniam iste locus est longitudo tantum. Et dico etiam quod ex orbibus videtur super nos esse

polus septentrionalis

polus meridionalis sive antharticus

polus septentrionalis

pars inferior orbis primi. et illud quod est extra quod non videtur est pars superior orbis primi.

Et dico iterum quod non nominamus dextrum omnis rei nisi eius dextrum locum unde incipit eius motus localis. Sed illud est scilicet hoc et est principium motus celi unde oriuntur stelle. et propter hoc iste locus est dextra celi et ubi occidunt stelle: est sinistra pars celi. Sed quoniam celum est cum motu incipit ex dextra et incedit et revolvitur ad dextrum est orbis superior propter hoc ipse qui occultantur a nobis. et non videntur semper. si autem superior locus est non occultarentur in cadens sub visibus nostris. et motus celi propter hoc esset a sinistro et ad sinistrum. vel autem illud non dubitamus.

Iam igitur ostensum est nunc quod orbis occultatus est orbis superior. et qui inhabitantes illic sunt qui sunt in medietate orbis superioris in parte dextra quod est contra illud quod dixit Pythagoras. isti enim posuerunt in medietate orbis superioris in parte dextra. et posuerunt illic illos qui habitant in medietate orbis inferioris et in parte sinistra.

Iam igitur ostensum est contrarium eius quod illi dixerunt per illud quod diximus et quod exposuimus. in venimus in motu et in revolutione orbium stellarum. Et scias cum nos habitamus in medietate orbis superioris et parte dextra. habitantes sunt in medietate orbis inferioris et parte sinistra cum iste motus orbium est contrarius motui orbis primi accidit igitur propter id quod dixi. scilicet quod sumus nos in parte inceptionis motus celi. et sunt illi in parte in parte motus celi [illegible].

Iam igitur declaravimus nunc per illud quod ostendimus longitudinem et spacia celi partium et loca eorum determinata.

Et volo inquirere nunc iterum de eo quod remansit extra de quo necesse est nos inquirere. dico igitur quod nos diximus in istis et in hiis que diximus in principio [illegible] sunt quod motus circularis non est contrarius motui circulari. et si est ita aliud tamen inquiramus nunc de motibus qui sunt et quamobrem sunt motus circulares multi. non autem iam proximi mus in eis que sunt valde ut laboremus in inquisitione horum motuum.

Dico igitur quod causa multitudinis motuum circularium est hec quod omnis res cuius est operatio per se fit propter operationem suam

et quod operatio rei divine scilicet per-
severantia et permanentia est
est vita sempiterna. Et quia id
est secundum hoc est rei divine, i.
motus sempiternus procul du-
bio. celum autem est secundum hunc mo-
dum corpus est. cuius spiritualis
rotundus motum motu cir-
culari sempiterno naturali.
Et dico item quia non est cor-
celi motum motu uno. di-
co ergo quia non est motus sphe-
re eius diversus et non motus u-
nus. nisi quoniam corpus motum
motu circulari non movetur
nisi super medium stans fix-
um ideo et non est extremitas pr-
principium corporis rotundi
fixa stans omnino. et non movetur
aliquid ex eo ad medium
nam si aliquid moveretur
ex eo ad medium esset tunc mo-
tus eius naturalis ad medi-
um. nos autem iam diximus quod
movetur ipsum motu circu-
lari naturali. quod et si esset suum
contrarium unum non esset ut
motus eius esset sempiternus
quoniam non est aliquid extra na-
turam sempiternum. res autem ac-
cidentales est post naturalem
et est tertio ab hoc ut sit sta-
le et the aeternum vel contra naturam
redeamus ergo ad aliud in quo
fuimus. et dicamus quod si esset
necesse motum circularem non

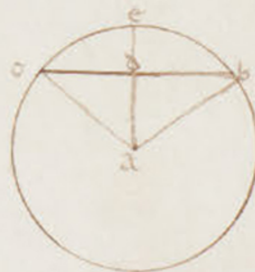
moveri nisi super terram stantem
et quietam. tunc haec quieta est
terra procul dubio. quoniam ipsa quiescit
est in medio. sit ergo nunc hoc
secundum quod diximus. nos autem
declarabimus sermone univer-
sali de terra et declarabimus e-
tiam declaratione certissima.
Nunc autem dicimus licet unum
contrariorum naturale est quod
contrarium eius naturale etiam non
negatur ei sua. quoniam contrarietas
ex qua contrarietas est inter
privationem sicut calidum et frigidum. et quod
leve et grave non dicuntur nisi se-
cundum privationem temporis et motus. i-
redeamus ergo nunc et dicamus
quod quoniam necesse est terram quiescere
tunc est necessarium ut sint corpo-
ra que sunt inter ea. quod est quo-
niam unumquodque eorum contrarium
est alio. sit ergo hoc nunc secundum
quod diximus et nos perscrutabi-
mus et inquiremus de illo in
futuro inquisitione sufficien-
te. nunc autem dicemus quo-
niam sunt ista contraria. et
manifestum est et clarum quod generatio
est tunc ex eis necessario. quod est quia
non est possibile ut sit aliquod eorum
semper fixum cum contraria
agunt invicem ad invicem. et dico
quod si non est possibile ut sit semper mo-
bile tunc non est ei motus u-
nus sempiternus et procul dubio est
non fixum sempiternum. iam

g° oportunum est nunc per sermo-
nem nostrum istum quod in primum
necesse est ut sit gyratio. Igitur gyratio
nota est nunc est sic motus circula-
ris linea tamen autem necto innite-
quod est quia secundum modum
dispositionis totius est dispositio celi
ad invicem necto. et oportet
illud inferius ostensione
planiore et maiore. Nunc autem
volumus dicere ipsum quia etiam facta
sunt corpora rotunda mul-
ta. Dico ergo quod non facta sunt mul-
ta nisi ad gyrationem. cum non est
expulsatio a gyratione. et cum non
est possibile ut sit gyratio nisi per ig-
nem et reliqua elementa. et terra quia
non sunt nisi cum non est expul-
satio cum aliquid moveatur ip-
necto cum sit etiam aliquid
fixum stans quietum necto.
Dico ergo quod figura est ro-
tunda necto. quia ista figura
est apta et convenientior suis
celi et nature eius. Volo ergo
determinare et investigare nunc
etiam figuras et que est pri-
ma inter superficies et
corporibus. Dico ergo quod omnis
superficies aut est superficies
rectilinea aut rotunda. Super-
ficies autem rectilinea est que con-
tinetur pluribus lineis. rotun-
da vero continetur una. Si
ergo illud est secundum hoc rectilinea
in omni genere ante multa

et primum omnium corporum primum
[illegible]. et simplex ante com-
positum est. propter hoc circulus est
primus figurarum superficialium.
Et dico etiam quod completum
est illud quod post quod non
est possibile invenire aliquid extra
ri et neque est possibile dicere illud
nisi que precedunt. possibile
est ut addatur in linea recta
additione sempiterna. et non est
possibile ut addatur in linea circu-
lari aliquid omnino. Si autem illud
est ita sic manifestum est declaratum
quod continetur linea rotunda
est semper perfecta. Si ergo ro-
tundum est completum est
ante diminutum, primus ipsa
antecedentia que dixi est circu-
laris ante reliquas figuras et pri-
mum est. quia hoc corpus ce-
lestium est ante reliqua
corpora. cum ipsum contineat
solum superficie una. reliqua
autem corpora et quia in hoc
continentur ex superficiebus mul-
tis. Et dico etiam quod sicut cir-
culus est in superficiebus. sic est
in corporibus omnibus. et dico etiam
quod sunt qui faciunt corpora line-
a rotunda est semper perfecta
Sigitur rotundum est completum
et destruunt ea ad ipsas recti-
ficatas illud non quod dixi. quia
est quando non destruuntur corpus
[illegible] solum exercitat

corporibus quorum non sunt ei superficies multe partes una. Et non est distinctio corporum ad superficies sicut distinctio circuli ad corpora. quod est quia distinctio corporum ad superficiem est uniformis. Iam ergo ostensum est iuste et universaliter quod figura corporis orbicularis est ante figuras reliquorum corporum et prima earum. Et dico quod figura corporis orbicularis est etiam simplex et composita ante figuram corporum. quod est quia orbis est linea una. et rectangulo sunt due linee. unum autem ante duo et primum ante commixtum et compositum. ergo est figura corporis orbicularis ante figuras corporum. Et dico etiam quod si est figura corporum prima. primo. et corpus primum est id quod est in orizonte. figura sua est illa que est in orizonte motus totius. et est primum corpus motum motu continuo orbiculari rotundum. ergo est corpus quod sequitur ipsum rotundum etiam. corpus enim quod continuum cum corpore rotundo est rotundum etiam. ergo est et illud etiam corpus quod est in medio rotundum. quoniam omnia corpora continentia ipsum continue cum corpore rotundo sunt rotunda etiam necessario. Et si illud est ita et sunt corpora que sub orbe inferiora continua cum motu superiore est necessario rotunde figure necessario. quia corpora continua tangunt orbes existentes. et orbes existentes tangunt intra orbem. Et dico etiam quod quod dixi inter et medium sub orbe. et est necessarium quod figura tota incedit incessu circulari. Iam autem ostendimus etiam per sermonem sufficientem et diminutum quod non est extra orbem vacuum nec vacuum in locis. ergo illud est ita. est totum rotundum secundum additionem. et que adiecimus nunc quod est quia si orbis motus est linea equalis non rotunda: erit perciduo vacuum extra ipsum et vacuitatem et locum et corpus. Et linea equalis quando non movetur circulariter et non est motus est in loco uno. sed movetur localiter coniunctum a loco in quo fuit quando hora non erit in eo in loco in quo non fuit hora est hora. et hoc est nisi propter diversitatem angulorum. Et similiter involucium figure que non sunt rotunde. in sunt linee earum egredientes ex medio equales sunt figura que dicitur lenticula. et sunt figura que dicitur ovalis. in omnibus enim istis figuris et que sunt eis similes cum erit orbis secundum aliquam figuram

cas. deinde movetur motu c-
circulari accidit ut extra ipsum sit
naturalis motus. cum non est
revolucio totius et eius ince-
sus super unum locum semper
quod super loca diversa sit dis-
nuper. Et dico iterum quod unus
omnium motuum est motus
celi. cum ipse solus est motus
continuus equalis sempiternus.
Et dico iterum quod principium
terminum omnium est unus. Sicut
illud est ita est motus mi-
nor cum est velox valde et prop-
ter id ipsum velocior omnibus
aliis motibus celi. Et dico
iterum quod minor figurarum et par-
vior ea est que incipiunt a lo-
co et perveniunt ad ipsum est
linea circuli. Sicut ergo linea cir-
culari minor figurarum par-
vior omnibus lineis figurarum
est motus celi propterea velo-
cior omnibus motibus. Sicut ergo
est ita et est motus celi circula-
ris est iterum velocior omnibus
motibus propterea. Tunc celum
est rotundum et circulare.
Possumus autem aliquid sufficienter si-
gnificare quod celum rotundum
est per corpora existentia in me-
dio. Dico quod aqua est super
terram et aer est super aquam
et ignis super aerem et corpora
superiora super ista corpora. Ve-
rum ista corpora superiora non sunt
continua cum istis corporibus
inferioribus. Sed sunt tangen-
cia ipsa tamen. Superficies autem
aque est rotunda. Quod est quia
res existit cum re tangente
ipsam rotunda est, iterum necesse
sicut unum est terre et manifestum
et clarum quod celum est or-
biculatum rotundum per istum
modum quem narravimus nu-
per. Convenit ergo nobis ut
ostendamus et exponamus
sicut terra superficies aque.
Dico ergo quod hoc manifestum est
planum cum nos conspexeri-
mus quod aqua currit ad su-
periorem locum. Et quod infe-
rior locorum est locus propinquior
centro. Ostendamus ergo quod a cen-
tro duas lineas quarum una
sit ex linea a ad lineam b et tunc
et alia sit ex linea a ad lineam c
et agregemus inter utramque
lineam aliam que sit linea
que apud lineam b et lineam c
est. Sit ergo linea basis. Dico ergo quod
linea que est ab linea a et li-
nea d est minor et parvior
duabus lineis egredientibus
a centro et hec est figura quam
posuimus. Sicut illud est ita
tunc iste locus inferius infe-
rior est profundius magis
et aqua currit ad ipsum propter
dum donec equatur illa li-
nea basis cum duabus egre-

dientibus a centro

dientibus a centro. Et hec est figura quam posuimus. Si igitur illud est ita, tunc iste locus est igitur linea tunc que est apud istam a et istam d et istam e continet duabus lineis egredientibus de centro istorum. Cum igitur consequatur aqua a cum locum quam erit et stat et non currit, et erit linea tangens duas lineas egredientes a centro circuli. Si igitur illud est secundum hoc, erit superficies aque rotunda preterquam in linea que est apud istam q et istam e et istam e. Iam igitur ostensum est nunc quod mundus in totum est rotundus circularis et quod ipse decenter est factus, decore quod est summus decor. Verumtamen non potest aliquod corpus que manibus fiunt assimilari decori eius tantum in aliquod corpus que manibus cadunt sub visu oculorum. Et est preterea ut aliqua rerum levius equaliter sit equalitas nature corporis continentis et levis levitas ut sit tunc altitudo huius corporis alterius ex altitudinibus omnium, et hoc manifestum est et planum quod est quia sic est inter spatium altitudinis aque et declivitatis terre, et sic est spatium altitudinis corporis celi a reliquis corporibus. Nolo autem ut inquiramus de motu corporis primi mobilis quorum unus sit a dextro a ad sinistrum b et alius a sinistro a ad dextrum c. Nos autem exposuimus in eis que preterita sunt quod isti motus non sunt contrarii adinvicem. Redeamus igitur ad illud in quo fuimus et dicamus: quia si non est aliqua res una nisi et non est preterea ut sint res existentes semper et ne sine causa, et celum est sempiternum et motus eius circularis est sempiternus, est ipsa aliqua causa cum est motus celi ex quibusdam partibus celi et non est motus ex quibusdam partibus eius, et motus eius iste aut causa rei est aut causa ei est.

Et dico quod voluntas super inquisitionem cause quarundam rerum occultarum aut super inquisitionem de causa rei omnis et ut non transcendat aliqua ex rebus sine inquisitione est ex eis que putant aliqui quod illud est propter habundantiam paucitatis rationis aut propter malitiam considerationis ex intentione igitur eius aut ex desiderio intentionis super eam cognitionis certarum rerum secundum veritatem. Non est autem ex eis eius que ex diminutione cognitionis causarum omnium et quia non sint continentes nos

ut consideremus in quantum possumus
dicere aliquid in causa rei et
quamvis ut sufficiat auditori per
suasione humana debili aut
forti persuasione, tamen non con
tradicitur nec resistitur. Et
nam cum aliquis invenit de
claraciones propinquas subtiles
sufficientes, oportet quod laudet
inventorem eius et commendet
eum. [C] Volumus autem nos redi
re ad illud in quo fuimus, et
diximus causam nunc quia apparent
cadentes sub oculis, scilicet causam
quare celum movetur ex quibus
dam partibus sine et non movetur
ex quibusdam partibus. [D] Dico
ergo quod de aptitudine sua est
ut faciat melius et nobilius
semper in quantum est possibi
le ei facere illud, et igitur illud
secundum hoc: quoniam est melius in
cedentibus incessu naturali
locus superior loco nobili
or inferiore, et est anterior
et melior posteriore, prout
diximus; et quoniam est dextra nobilior
sinistra, sicut diximus supra. [E] Et forte
tu quod celum habet principium
et ultimum, scilicet nobilius et vili
us. Et ex eo quod sumus in per
scientia, hinc quaestio ut est ad
solutio eius et ipsius expositio; quoniam
est quia si natura facit in
celo melius et nobilius, tamen
ipsa est causa omnis et eius ad
solutio, cum melius et nobilius
est ut celum moveatur mo
tu simplici sempiterno, cum
non est ablatio. Et ut sit mo
tus ex meliori loco et in me
liori loco, et eius est dextra et
iam quod ostensum est et veri
ficatum est. Et celum movetur
ab oriente in occiden
tem et non econverso. [F] Opor
tet autem inspicere secundum illud quod
sufficiens est de motu celi
et quod ipse est equalis in quo
non est diversitas, et quod est
in celo primo et in motu pri
mo, scilicet cum autem qui sunt
sub orbe primo motus sunt
multi qui aggregantur ad
unum unum. [G] Dico ergo quod
si celum movetur motu
diverso non equali esset mo
tus eius vehementia et remis
sio; vehementia autem
motus et eius remissio aut est
in principio motus aut in
fine motus aut in medio
motus, sicut res in motu ad la
tera sicut alia. Nos autem non
invenimus motum circula
rem vehementiam in aliquo
in principio eius neque in medio
eius neque in eius fine, quoniam est
quia non est ei initium nec
finis neque medium, cum ipse
est sempiternus et regular
iter. Multitudo non differt

Declaravimus igitur et diximus quia
si non est motum celi velocius
et tardius non sunt diversi in motu
in motu vero diversitas est velocius
motus quam velociter motus
et eius multiplicatio. Secun-
do itaque omne quod movetur
non ex motore extraneo diversitas
motus est aut propter naturam
quod movetur aut propter illud quod
movet aut propter utrumque simul.
Si propter illud quod movet aut
non movet propter virtutem aut non
quod non mutatur et non fi-
guratur super dispositionem unam aut
est propter mutationem moti et mo-
ventis simul. Cum igitur ita sit et hoc
non est inconveniens in illud
quod movetur movetur motu diver-
so non equali. Sed non est possibi-
le ut in eo sit aliqua istarum
dispositionum quas diximus
nos etiam ostendimus in
hiis que precessa sunt et expo-
suimus quod motum pri-
mum est simplex non factum
neque generatum neque
cadens sub corruptione neque
mutatur neque alteratur omnino.
Si igitur illud est secundum hoc tunc
est dignius et melius ut sit
secundum hunc modum motum
primum. Quia primum est
quod movet ipsum primum
et simplex est illud quod mo-
vet simplex et illud quod non
cadit sub corruptione et genera-
tione est illud movens quod non
cadit sub generatione neque corrup-
tione. Si igitur illud est secundum hoc
et est corpus primum motum
non mutatum neque alteratum
et precipue cum est illud quod mo-
vet hoc corpus neque alteratum
neque mutatum et precipue
quia est spirituale cum non est corpus.
Non est possibile ut sit motus celi
diversus non equalis. Si igitur est
motus celi non equalis aut mu-
tatur totus et est motus eius
quandoque velocior quandoque tar-
dior aut sunt partes eius secundum
hunc modum. Non autem sunt
motus partium celi diversi
et illud manifestum est et planum.
Quoniam si ipsi essent diversi essent
congregate stelle ad invicem.
Hoc autem est extra quod esse non
possibile in longitudine temporis
quod est quia quedam stel-
le essent in parte celi que mo-
ventur motu tardo quedam essent
graventur stelle ad invicem.
Hoc autem est extra quod esse non
potuit in eo quod preterit de
temporibus. Et in celum mutatur
totum quod est quia mollifica-
tio eius vel est propter debilitatem
eius. Debilitas autem est extra
naturam. Non est accidens quod
accidit ... debilitas et extra
naturam omnibus est accidens.

neutrum eorum sit mansuetudo et sepa-
sit et similis. et ideo est possibile quoniam
cum ipsa et generantur ex re-
bus contrariis diuersorum locorum et
non est aliqua partium earum in
loco suo. quia possibile sit quod earum
uelocitas et finitur uelocitate
secundum quod ad unum medio
finium et in unum si accidentia
que accidunt extra naturam non
cadent super corpora prima. et
quoniam autem simplicia et equalia
et sunt motus sui eorum neque
aliquibus et non est eis contrarium
omnino. et non cadit super ea debi-
litas. et si non adueniunt eis de-
bilitas non est in motu eorum
uehementia neque mollificatio
neque uelocitas neque tarditas. et
non sicut est motus eorum uehemen-
tia est ei mollificatio itera-
ta. Dico item quod impossibile
est ut sit mouens fortis quando
in tempore infinito. et ut sit quando debi-
litas in tempore infinito. quoniam nos non
uidemus aliquam rem extra
suam actionem cum sic patitur
uel ... debilitas autem est ac-
cidens extra naturam. quare possibile non
est possibile ut sit mouens in tempore
debile in tempore infinito. Neque
est possibile ut sit mouens secundum su-
am dispositionem naturalem et ex-
sit dispositionem naturalem sit
in tempore equali. secundum quod rei non
est debilis et fortis simul omnino

in tempore infinito. hoc autem est ex-
cessus quem impossibile est esse. quoniam res
accidentalis extra naturam
non est in tempore rei naturalis.
Neque est possibile mouentem item
faciat motum fortem ue-
hementia sempiterna. et non
mollificet ipsum mollifica-
tione sempiterna. quod si esset ita
inueniet motum indeterminatum
et infinitum. nos autem diximus iam
quod omnis motus non est nisi
de loco ad locum et quod est de
contrariis et finitus. Et dico item
quod motus celi est tempore determi-
natum minimum. nec est possibile ut
moueatur in minore illo
tempore. sicut non est possibile ut
ambulet. aut percussor
cordarum ut percutiat cordas in
tempore minori illo tempore in quo est
ambulatio et percussio corda-
rum. et ideo item omnium tempus par-
uum minimum quod est determina-
tum quod non pertransit sic
suum est motum celi item mi-
nimum paruum medio non mo-
uetur enim circulariter quod non per-
transit. Secundum si possibile sit ut
sit motum eius mollificatio
semper aut uehementia sem-
piterna tunc quare non est possibile ut sit
una earum non est possibile ut sit
altera item. scilicet cum quando non
est possibile ut sit motus additus
in uehementia additione in

quod est quia motus qui mollificatur et debilitatur mollificatione sempiterna est in tempore infinito

[illegible]

quod

sempiternus non est. Sic ut sit
additus in mollificatione et
additione sempiterna est. Sic
ut sit additus in vehemen-
tia additione sempiterna. Si
non est ex eis que impossibile est. Ergo
sic ostendimus et exposuimus
in ipso. Et etiam manifestum est ut dica-
mus modo quod motus celi et
quorum vehementis et quorum molli-
ficatis et sunt ubi duo mo-
tus in altitudine maris super ipsum
et quod celum est quorum veloci-
oris motus et quorum tardioris
est. hoc non inconveniens est
nec est possibile ut sit et est sicut
fabule et illud est secundum
non occultatum a nobis ipsum
celum sicut sub oculis nostris
non quorum minimum contrariorum
comprehenditur oppositum alteri est ergo
non corpus velocius et sensus cir-
culus. Iam igitur manifestum est nunc
et certum per nos quod diximus de an-
tecedentibus rationibus quod celum
est unum et quod non est fa-
bricatum neque generatum et quod
semper est et sempiternum
et quod motus eius est equalis
in modo quo non est diversitas.
Volo autem nunc post quam
complevimus perscru-
tationem corporis primi de
stellis et ex quibus corporibus sunt
et de figuris earum et de motibus
earum. Dico igitur quia ex eis que

convenientiunt nobis et sunt i-
necessaria per illud quod diximus
que premissa sunt est ut ponamus
unumquodque ... ex stellis in
de illo corpore in quo inve-
niuntur et diximus in eis que pre-
missa sunt quod est corpus ap-
pretiatum hec corpora quod inve-
nitur circulariter. Et dico
quod illi erraverunt qui
dixerunt quod stelle sunt ig-
nee. non dixerunt quod ipse sunt
ignee nisi quia ipsi posuerunt
corpus supremum igneum et dixe-
runt quod iustum est unumquod-
que corporum ut sit ex natu-
ra corporis in quo est sicut in-
fixum. Sed dicimus quod
stelle sunt ex natura corpo-
ris quinti. cum possibile sunt mo-
tus. calidum vero quod venit
ex stellis et lumen sunt propter
... et fricationem aeris
... ex motu earum. de apti-
tudine enim motus est ut calefaciat
et urat ligna et fer-
rum et lapides. Si igitur illud est
secundum hoc est propinquius ut
sit ignis ut ignitatur et
calefaciat quando relinquit
res propinquiores igni est ergo
quod motus calefacit aerem
propinquum. Et verificatio illius
est quod quod motus ignit
et calefacit plumbum quod est
in hastula sagitte. sagitta

et cum egreditur ex arcu sagitta ignitur plumbum exiens ex hastula sagitte. Redeamus ergo et dicamus quod cum stelle excalefiunt et igniantur ex motu stellarum igitur quod aer qui est inter eas et nos. et non igniuntur iste stelle nisi quando incedunt inter et aer quando non ex motu stellarum fit ignis. Quando igniuntur stelle ab eo quod calefiunt. stelle autem que morantur superius sunt vadunt in orbe suo. Et propter illud ergo non igniuntur. et si igniuntur stelle s. non quia aere cum non est aer earum sub orbe approximationis rotundo. cum ergo incedit ille orbis calescit aer et ignitur et precipue aer qui est prope viam solis. Et propter illud ergo est calitas solis secundum modum approximationis sue ex nobis et elongationis sue desuper capita nostra. Iam ergo ostensum est et verificatum quod stelle non sunt ignee et quod lumen earum si est ignitum et non propter illud calidum sub nobis.

¶ Et dico item quod cum stelle sint permutabiles et totum celum permutabile illud est aut quia utraque sunt quieta aut mota simul. aut quia unum eorum motum alterum quietum. Dico ergo quod impossibile est ut sint simul permutabilia et utraque sint quieta cum terra sit quieta. Nam si non esset secundum hoc non videremus quod videmus de stellis. Sit ergo nunc terra quieta donec inquiramus de eo inquisitione in futuro sufficiente. Remanet autem nobis ut dicamus aut ut sint ambo mota s. celum et stelle. aut ut sit unum eorum motum alterum quietum. quod si fuerint ambo mota erit velocitas utrorumque similis in motu. hoc autem est extra rationem ut sit motus stellarum et celi unus. esset ergo velocitas motus cuiusque earum stellarum sicut motus orbis in quo incidit. et pervenirent cum orbe suo ad locum unum in momento uno. et accideret secundum hoc locus stelle iam pertransivisset circulum et circulus intelligeretur revolutione. et revolveretur cum stella in una hora. sed non est extra quod necessarium est ut sit velocitas motus stelle per modum magnitudinis circulorum. de circulis autem non est ignotum quin sit velocitas motus eorum secundum modum magnitudinis ipsorum. sed est illud necesse. non autem oportet ut sit illud in stellis que sunt in circulis s. ut sit velocitas motus stelle

secundum modum magnitudinis or
bis sui, quoniam stella perambu
lat orbem magnum veloci
ter secundum modum magnitudinis
sue. propter hoc superinveniuntur
stelle ex quibusdam orbibus sin
e ad orbem alium. et inveni
untur quedam earum velociores
et quedam earum tardiores. quod
non est sic stellis motis propter
se, circuli quia deferuntur in eo et
sunt incedentes cum eis. Et
dico etiam si essent stelle totaliter
non mote, sed si essent absque motu ex
se, tunc non esset necessarium mo
tibus stellarum ut esset orbis magnus
et incederent stelle que essent
in eo velocius secundum modum
magnitudinis orbis. quod si
essent stella una et due stelle
secundum hunc modum non esset
horrendum. sed quod omnes
stelle sint secundum hunc modum
iste est sermo similis fabu
le neque est in rebus naturali
bus ut sit aliquid secundum di
spositionem aliquam sicut fortuna
et casus. et fortuna etiam non
potest esse in omnibus rebus. sed ut
non sit rebus causa. Redeamus
ergo et id inveniemus et di
camus quod si circuli sunt
quieti et stelle sunt mobiles
est illud etiam horrendum ex
tra rationem propter hoc enim cuius rememo
rationem explevimus nuper

quod est quasi accideret quod mo
tus stellarum esset secundum modum mag
nitudinis circulorum. Dico quod non
insensatum est et etiam quod non est
necessarium ut circuli et stelle mo
veantur simul neque ut stelle mo
veantur. Remanet ergo ut dicamus
quod circuli moventur tantum et quod
stelle sunt quiete et rotunde et
fixe composite in circulis cum
quibus incedunt circulis na
turaliter secundum hunc modum
non accidit ut sit sermo noster
iste extra rationem. necessarium enim est
ut sit velocitas motus orbis
magni ex orbibus compositis in
loco uno secundum modum mag
nitudinis sue. nam sicut ex reli
quis corporibus corpus magnum
ex eis perambulans locum
suum invenitur velocius secundum
modum magnitudinis sue. sic
corpora rotunda que sunt
maiora velocius moventur
et que minora tardius. Et
dico etiam quod cum circuli in
cedunt tantum sine stellis non scin
ditur celum et non interrumpi
tur. nos autem ostendimus in eis que
preterita sunt quod celum est con
tinuum non scinditur ... Et
dico etiam quod stelle sunt
orbiculares rotunde et quia
aliqui quid dixerunt illud et nos
illud concedimus ipsum etiam
quia posuimus eas ex corpore

Si stella movetur et orbis quiescat
necesse est celum scindi et corrumpi.

qm

quanto oculi latent. ¶ Et dico item quod corpori huic sunt duo motus: quorum unus est ex proprio, et alius est conversio revolutionis involventis. Sed stelle moventur ex primo. motus earum est secundum unum modum duorum modorum. Sed motus earum est revolubilis et fixe in motu sunt omnes. nos autem videmus eas permutare loca sua. et si ipse non permutarent loca sua non consequentes illud aut retemperet illud. ¶ Et si esset motus earum secundum hunc modum oporteret ut esset motus earum omnium stellarum hunc motum. Luna autem sol solus videtur hoc motu moveri apud finem orientis et finem occidentis. ¶ Et non mutatur secundum hanc dispositionem per se, sed per longitudinem suam ab oculis nostris. quod est quoniam cum elongatur in motu et extendi involvitur per debilitatem suam et revolvuntur per eandem [illegible]. quare motus solis solum [illegible] et inno[illegible] graditur et per hanc [illegible] item stelle fixe [illegible] ignee splendide. stelle autem erratice fiunt per illud [illegible] non ignee luminose et quia sunt propinque nobis. per quam dispositionem videntur nobis com

prehendere eas visus. et consequens in consecutione forti insequitur non potest consequi stellas fixas et comprehendere eas nisi cum tremit et inclinatur per elongationem earum ab eo. cum quo debilitatur visus et involvitur et innuit quod stella herere mota hoc motu involuto continuo et non negatur quin unaquaeque moveat visum. ¶ Et dico item quod stelle non moventur motu rotundo. et illud manifestum est et clarum, cum res involuta commiscetur et revolvitur necesse quod est quod facies eius esset apud nos et opposita nobis semper et non mutetur. ¶ Redeamus igitur et dicamus quod si stelle moverentur per se et necessitate moverentur motibus suis semper eternis. et sunt [illegible] duo motus que diximus nuper. nos autem non videmus eas moveri istis motibus. Si autem non moventur istis motibus, ergo propriis motus earum non sunt per se omnes. ¶ Et dico item quod omnes extra [illegible] est ut natura posuit stellas mobiles et non preparaverit eis motum instrumentum. et natura cum de non posuit aliquid vanum absque causa. ¶ Et conveniens est ut natura ingeneret aliud intendat [illegible] et ut recederet ab istis corporibus mobilibus circulariter [illegible] partes

in natura materie et ut exponeret
ea rebus quarum prope est ut moue-
antur per se et ut elonget ea a
rebus que sunt in situm motio-
nis sue. ¶ Et dico iterum quoniam
necessarium est per hunc modum
omni qui intuetur de hac rebus
ut fiat ei sufficientia et dicat quod ce-
lum totum est orbiculare et
quod omnis stella est orbicula-
ris rotunditate figure et quod
figura orbicularis est conu-
enientior omnibus figuris
motui celi cum celum quod est
orbiculare mouetur motu
uelociori obedienter et adheret
loco suo et non remouetur ab
eo omnino. ¶ Sicut figura rotun-
da iterum est inconueniens et non
apta motui qui est ad ante
s. locali sic est conuenientia
huius equalis. Verumtamen ista elo-
gatur ex figura corporum que mo-
uentur locali motu dico ex
medio et ad medium et cetera si id
est secundum hoc et ideo necesse est ut
celum moueatur motu circu-
lari et ut stelle non moueantur
per se est necesse unumquodque corporum
rotundum orbiculare et erit
unum corporum mobile et alterum
corporum quietum stans. ¶ Dico et
quod est manifestum et clarum illud
quod dixit iterum in sermone eius
qui dixit quod accidit ex incessu
orbium et stellarum uox suauis

secundum conuenientiam strepitus
incessus orbium et stellarum et
dictorum quorum huius sermonis
non dixit nisi secundum per su-
perfluitatem ignorancie et de-
mencie super causa ad hoc homines
et putauerunt quod ex incessi-
bus corporum magnorum ma-
ximorum accidit strepitus necessario
quod est quia nos uidemus
in istis que sunt coram nobis
ex corporibus que non sunt secundum
magnitudinem et molem solis
et lune et neque secundum uelocita-
tem motus eorum cum incedunt
accidit ex eorum incessu tinnitus
et strepitus necessario. ¶ Et dixerunt
iterum quia non est possibile ut incedant
sic huius stellarum magnitudinem et
maximarum sint incedentes ue-
lox quamobrem sic est tinni-
tus et uox. Sed quod non est possibile ut non
est eorum uelocitas secundum elon-
gaciones earum ab inuicem est
precedens uox accidens ex incessu
earum circulari et uelut derisio-
num et cachinnus. ¶ Omnium ipsi
sentiunt quod ille sermo eorum
est extra rationem scilicet ut sit incessi-
bus eorum corporum uox magna
et nos non audiamus eam
dixerunt et quod nos non audiuimus
hanc secundum causam quia unusquisque dicentium
et est quod nos nascimur cadit
in auditibus nostris uox gyrorum
et stellarum et implet eos. Sed ideo

non offendimur. Et causa huius est quia vox ex contrario suo quod est silentium cognoscitur: et vocis non est perceptio nisi in respectu silentii, dico silentium. Et eodem modo contingit fabris erarii: ipsi enim non possunt discernere inter vocem et silentium propter dispositionem consuetudinis auditus ipsorum et impulsionem in auditum ipsorum ex voce malleorum. Et hoc quidem contingit in hominibus: ipsi enim non possunt discernere vocem innatam sui singulariter et causa consuetudinis ex continuatione sua. Et discernunt quia non convenit illud. Et ideo dixit hunc sermonem: immo per sermonem ridiculosum videri contingit, et dixit immo, sed non est possibile ut sit secundum quod dixerunt. Cum sermo eorum iste est impossibilis ut accidat motum corporum superiorum et nos non audiamus ipsum. Et causa causae est ipsi dixerunt esse debet videre. Quod est quia nos quaerimus vocem motuum orbium et stellarum propter causam quam ipsi dixerunt. Tunc ut imaginatur vox eorum et nos causam non sentiamus eius vocem enim magnitudinem et strepitum vehementem in spiritu corporibus mortuis operantur. Sic et vox tonitrui et eius strepitus fortassis scindunt doliorum capita et findunt lapides et terram durum et corpora vehementia. Si igitur vox contrarii esset haec, tunc quod dignum est ut efficiat id vox accidens ex motu corporum multorum magnorum ut perveniat ad nos necessario, et ut nos non teneamus virtutem eius et vehementiam eius ut destruamur ex victoria eius super nos. Et dico tertium quod nos non audimus ex incessu orbium et stellarum vocem et quod corpora non suscipiunt aliquam contributionem ex motu orbium in aliqua impressionem. Cum videtur motum eorum sonum et strepitum et quod causa illius est magna pa[ret] propter id quod dixit modo quae praecessit. Et hoc item est quod sufficiat sermonem istum. Et illud est ut non repetatur non contradicit sermo eius quando dixit quod stellae omnes sunt fixae et non moventur. Et imago vocis autem ingredi errorem hic [illegible] per hoc quod dixit quod motum superiorum sit vox laeta debet per illud quod videmus apud nos fieri. Quod est quia ex omni re quae incedit per se accidit vox et tinnitus. Et res quae fixa et firma incedunt in navi sicut partes navis non ... vox in tinnitus accidit. Et ex motu navis accidit vox in [illegible] cum est in flumine currente motu veloci incedens. Sic accidit dicere quia impossibile est

esse ut non accideret ex incessu
priore ualde et pondere eius tin-
nitus uehemens. et non accidat
quod uox ex incessu uehementi. nam
ius eius motu dicimus quod si
illud quod defertur et aliquid
est separatum a delatore mo-
uente accidit ex eo uox. et aliquid
defertur ut portatur est con-
tinuum cum delatore in eo-
dem non accidit ita ex eo uox nec
strepitus. igitur illud est secundum
hoc et nos dicimus. Item quod
si esset motus corporum superio-
rum in aere replito in umbra
triplicato. etiam esset magne sic
est sermo dicencium aliud ac-
ciderit [?] ex motu corporum su-
periorum et peruenirent ad nos illa
uox et interficeret nos et scin-
deret corpora mortua et per-
cuteret ea. nos autem quia non
uidemus quod dixit mutari cor-
poribus que sunt apud nos et
circa nos ex motu maiorum cor-
porum superiorum. et manifestum est et
clarum quia stellis non est motus
[?] motus earum est motus
mouentium [?]
naturalis donec possint stelle
ne mouerentur nisi ipsa secun-
dum quod acciderit ex motu ce-
li. et separantur hanc speram
[?] et que sunt fixe stan-
tes compositis. nam si ipse moue-
rentur non fieret animo [?] ex re-

bus in eo quod sequitur nos per
dispositionem suam et fierent res
et morerentur ex uehementia
uocis earum et ipsarum strepitus. sed
quia non inuenimus et planum quod
figura stellarum est orbicula-
ris rotunda. et quod ipse sunt
figure firme et non mouentur
ordo Secundo autem in ordine
stellarum et earum compositione et quantitate
est situs cuiusque earum. nam de
eis sunt que sunt prime et ex
eis sunt que sunt postreme.
et elongantur alia ex aliis secundum
longitudinem aliarum ex aliis.
et nos quidem iam diximus hoc etiam in
libro nostro qui dicitur astrologia et
declarauimus eam in isto declara-
tione sufficiente. Tunc autem uere
dixi quod accidit uere unicui-
que stellarum ut sit motus eius
secundum modum elongationis
eius. Dico igitur quod eius litteram
est motus unius uelocior et alius
et ex eis sunt quarum est motus
multiplex tardus. Nam quia
cum stellarum incedit mo-
tu suo contra incessum celi
et est illud simul. dico quod stel-
la posita iuxta motum primum re-
uoluitur in reuolucione sua
minori [?]. et quod stella
posita longinqua a motu pri-
mo simplici reuoluitur reuo-
lucione minori paruo. Reliquum
uero stellarum que appropinquant

motum compositum primo revol-
utum revolucione magis sim-
plici. et que eam elongantur
ab illo motu revolvuntur revo-
lucione minus minori. et id
tamen magnum est quoniam que eam
consequuntur motum simplici-
et sic ex eo necesse secundum ma-
iorem et que ex eis elongatur
consequitur consecucionem debi-
lem. secundum dispositionem longitudinis
ab eo. et que sunt ex eis in eo
quod est inter illud communicare de mo-
tu simplici secundum modum longitu-
dinis eius et hoc [illegible]
sic ostenderet et exposuerunt
in quo dominus mathematica et sunt
auctores almagesti. Volo
autem nunc tamen ut dicat figuram
stellarum. dico igitur quod convenit
speculanti in istis rebus ut i-
maginetur quod figura uniuscuius-
que earum est figura orbicula-
ris. nos autem nunc ostendimus
et diximus quod stelle non moven-
tur per se et quod natura non facit
aliquid vanum et expectantem
super illud. sicut igitur est tamen tunc si fi-
guraverit rei cuius non est mo-
tus s. stellas cum figura im-
mobili omnino. stella autem non ha-
bet quoniam non est ei aliquod instrumen-
tum quo moveatur. Et sic
hoc est tamen manifestum est et patet
quod spissitudo corporis stel-
larum est rotunda orbicularis

eam. et non est diversitas in-
ter illas in illo. Et secundum quod dixit est
quod dixit est luna. nam ipsa est
parte nostra ostendit nos quam
reliqua stelle. quia ipsa est in
orbicularis secundum dispositionem sue fa-
ciei. nam si ipsa non esset orbicu-
laris non esset in additione sua
et sua diminutione ut novacu-
la apparet et non esset gibbosa et quasi
secundum medietatem. Et nos
aliis iam diximus tamen in libro astr-
ologie quod si sol non esset orbi-
cularis non esset eius eclipsis
ut novacula. si igitur invenit
alia stellarum rotunda orbicu-
laris est [illegible] manifestum est et
clarum quod stelle omnes sunt
orbiculares tamen. Volo et
nunc ut inquiram de dubitat-
ionibus inquisitione suffi-
ciente. convenit [illegible] ut inqui-
rat de eis inquisitor dicatur
igitur [illegible] summum sci-
entie et [illegible] sententie. Immo
non [illegible] ut videatur quod id
sit ex nobis audacia et presump-
cio. s. et ut miretur ex cupi-
ditate nostra super philosophiam et sol-
licitudinem nostram in ea. Si
igitur invenimus questiones [illegible]
[illegible] et possumus solvere ipsas
solucione parva subtili. est
convenit aliquod [illegible] ut vehe-
mens sit gaudium eius et re-
cederetur per illud pectus eius

et quod stelle sunt orbiculares figure

in Armenia [illegible]

7. dubitatio

Modus autem primus est iste, quia in
mirabilibus nature multa sunt
hoc, ergo unum ex eis non est mi-
nus reliquis eius. Dico quod in-
venimus scire per causam diversitatis
longinquitatis ab orbe primo non
nisi motu semper primo motu. i.
necesse est secundum opinionem
putantis cum corpus primum
moveatur motu uno, motori-
bus propinquis ei moveatur mo-
tibus paucis duobus aut tribus;
nisi autem accidit ei contrarium
eius quod dixi, quod est quod sol et lu-
na moventur motibus pau-
cis paucioribus motibus stellarum
erraticarum, et ista corpora lon-
ginqua sunt a medio et propin-
qua corpori primo. Et hoc quidem
manifestum est et probatum sub visu in
quibusdam stellis erranti-
bus. Nos enim vidimus lunam et e-
rat quod in medietate luminis
sub stella Martis et latuit in-
mars a nobis ab eo quod se-
ingressione lune. Deinde ap-
paruit ex parte ab eo quod secundum
ingressionem lune et lucidum eius
et sunt dicta in aliquibus stellis
hesitantibus egyptii et babylo-
nii, cum viderunt illud et conside-
raverunt ipsum multis an-
nis, et accepimus nos ab eis
et verificavimus sermonem
eorum et sermonem sciam nobilissi-
mi in mathematicis stellarum. Modus secundus

est hec. Nos quidem volumus i-
scire per causam quorum sunt mul-
te in primo stelle nisi quatenus in
comprehendendo nos et invenimus
orbem est una motu uno et
non videmus in alio corpo-
re duas stellas in terre fixas mo-
Dico ergo quod convenit querere
cognitionem rerum ut inveniat de
eo. Illud autem est ex eis que addi-
mur in bonitate melius et ci-
tius veritate, quamvis sciam
rerum terminus sit diminuta. Sed paucitatem
cognitionis earum et
et longitudinis ipsarum et earum sub-
tilitatem super relinquentes res.
Verumtamen nos cum hoc sumus san-
nius eo quod est in ipsa et nos dixi-
mus illud vere non erit hec quod i-
ex ipsum in effugiet a nobis
eius cognitio. Nos autem non in-
telligimus hec corpora nobilia
et videmus ea non corpora tantum
quod est inter corpus et ordo
preter quod sit inter animam. Dico.
Dico ergo quia ex eis que convenit
nunc nobis est ut intelligamus
ea et quod ipsa sunt viva habentes
operationem actionem. Nos autem si in-
venerimus ea cum hac dispositione
et considerantem verum non inveniemus
etiam motum eorum variam
in fugiet a nobis cognitio
ipsius. Incipiamus ergo nunc
et dicamus quod res bona com-
pleta est cuius bona absque opera

cione et neque cum actione qua
recipiat bonitatem. et quod in
rei propinquius bonitati est que
recipit eam operatione una per
unam. et quod rei longinquius
a bonitate est res que recipit
eam operationibus multis. sicut est
in corporibus hominum. corporum enim
sunt que sunt sana absque
operatione. et aliis aliquem exercitium
minutorum. Et ex eis sunt que
non suscipiunt sanitatem nisi
ut laborent pluries ambulacionem et exer-
citium et curacionem mul-
tam. et ex eis sunt que non sus-
cipiunt sanitatem quamvis
laborent et exerceantur multum
quamvis cupiant tota cupidi-
tate. Et dico iterum quod rec-
tificationes rei unius factio-
res et leviores sunt rectificatio-
nibus eius multis. et rectifica-
tiones rei semel et ubi sunt
faciliores quam rectificationes
eius multotiens. et cum res re-
cipitur operatione una et
paucioribus duabus est facilior quam
que suscipit operationibus multis.
et omne quod sic recipitur ope-
rationibus multis est vehemen-
tior et difficilior. Secundum ergo hoc
oportet ut intelligamus et recipia-
mus operationes stellarum dico scilicet
quantitatem operationum aliarum
et plantarum. operationes enim hominis
et eius actiones sunt multe. cum

potest dirigere res multas. et
ideo multiplicantur eius operationes
et plures actiones. Sunt autem opera-
tiones non sunt propter ipsum sed sunt
propter rem aliam. cum non est res
integra bonitate. res autem
integra bona non indiget opera-
tione qua sit bona. cum ipsa est
finis propter quod est omnis operatio
et actio. et complementum operatio-
nis est per rem efficientem
operationem propter quam fit aliquam
et propter rem propter quam agit efficiens.
Redeamus ergo et dicamus quod ex
rebus sunt que recipiunt rem
bonam per operationem unam. et ex
eis sunt qui recipiunt eam per
operationes multas. Summum opera-
tiones multe facilius est eas recipi-
ere et scandere ad hoc ut conse-
quantur illam bonitatem. bo-
num enim et complementum est sic
dispositum nunquam non indiget operatione
qua fiat bonum. et ex rebus
sunt que sunt propinqua ei
per operationem paucam. et ex re-
bus sunt que sunt propinqua
ei per operationem multam. et ex
eis sunt quas non est possibile ex
ei appropinquare omnino. sed sufficit
eis sunt propinque rei ultime
et appropinquant bono. et sic est ter-
ra ut quod sanitas est ulti-
mum et est complementum
et ex corporibus quedam sunt
appropinqua sanitati complete

per operationem parvam et sunt sana
et alia sunt que licet tamen non sint
recipiunt sanitatem per extenuationem cor-
poralem. et alia sunt que sunt
sana per cautelam multam. et alia
sunt que nunquam suscipiunt sanita-
tem per cautelam sed per operationem
multam. licet igitur motum mul-
ti cuiusque corpora sunt principii
sanitati complere. Et dico
etiam quod ex corporibus sunt que
non possunt esse sana. et est eis
possibile post ut tamen custodiantur
et alia sunt quibus per unam sit
esse plus cautela. sed est plus post
ut tamen sint extenuata cum
quadam extenuatione. im-
possibile autem horum corporum est esse
preter finem sui corporis. Et dico
etiam sermone aggregato quod
perfectio omnis rei ex rebus est ut
suscipiat complementum uni-
versaliter. si autem non potest illud non
dubium et melius est ut suscipi-
at completo bono. omnis et
quod magis ei appropinquatur
est magis completum et me-
lius. quia ideo fit ut terra non
moveatur omnino. et factum est ut corpora
que approximant ei moven-
tur motibus paucis. quoniam non
pervenerunt ad ultimum sed recipi-
unt rem que potest recipere
eam principium divinam scilicet
modum post rei et virtutem suae.
celum autem primum suscipit re-
eam motu uno veloci. corpora
vero media que sunt inter primum
et corpus ultimum recipiunt eam
etiam motibus multis. Et volo
nunc etiam ad solvendum questionem secundam
et est mirabile primo videre motum
unum sunt stelle multe que
non comprehenduntur. et in unoquoque
reliquorum orbium invenimus mo-
tus multos et stella una. Di-
co igitur quod nunc est dicendum. ita ex eis que
ex necesse est quod orbis primus
est principium virtutis et cause
multa omnis unius prime quia
vincunt omnes valde. quia ideo fit
quod orbis primus comprehendit
corpora multa et fit quod omnis
orbis ex reliquis orbibus compre-
hendit stellam unam. Et dico
etiam quod hic sufficit quod orbis
primus existens unus movet cor-
pora multa spiritualia. et scimus
quod isti orbes existentes multi
movet unumquodque eorum cor-
pus unicum. quod est quia omnis orbis
ex orbibus habentibus non mo-
tibus multis. et orbis primus
non motu uno. secundum igitur hoc
temperavit natura inter motus
et ordinavit eos. et posuit eis
compositionem et ordinem. et dico quod dedit
motum unum corpori multa et
dedit corpori uni motus mul-
tos. et dico etiam quod non est mul-
torum invenimus motus diversos
stella una. nisi ex multis cor-

i. stellas multas

i. stella una

movet corpora multa, scilicet orbis continentes orbem stellarum que sunt in eo hesitantes; orbis autem postremus, scilicet continens stellas hesitantes, incedit recte secundum ipsius motibus multis, et omnis orbis ex eis est compositus, ut sit operatio orbium qui revolvuntur et volvunt stellam hesitantem operatio similis est universo corporum motum, et operatio ipsius uni tantum. Si autem esset in unoquoque orbium hesitantium stelle multe, esset orbis velocium maior et prius, cum ipse moveret orbes qui sunt post ipsum motu diverso et volveret eos, et in unoquoque eorum essent stelle multe. Nos autem multotiens iam diximus quod omne corpus eternum sit inveniens finem. Secundum igitur hanc causam unum est in unoquoque orbium hesitantium stella una tantum. Iam igitur manifeste expositum est de figuratione stellarum, et quid sunt motus et ordines, et sub ea earum et figura earum et loci et ipsarum compositio declaratione sufficiente persuadente.

Volo autem nunc iterum narrare de modum terre et in quiete de ea et de loco eius, et an sit ex rebus quiescentibus an ex rebus que moventur.

Dico igitur quod primum diversificati sunt in motu eius, et quod omnis qui est iuxta quod celum est finitum dixit quod terra locata est in medio. Secta autem Pictagore est et qui sunt sub Italia diversificantur ab illis et dixerunt quod ignis est locatus in medio, et quod terra est una ex stellis, et quod ipsa movetur super medium et incedit in motu suo circulari, et fiunt ex motu eius circulari nox et dies. Et posuerunt etiam aliam oppositam huic terre et nominaverunt eam anticthon. Et non dixerunt hunc in hoc sermone et iudicaverunt hanc sententiam in rebus cum ipsi non invenerunt veritatem ex manifestis rebus. Et ceteri multi etiam sunt sicut illi, scilicet quia ipsi pretermiserunt visum et adduxerunt quasdam voluntates, deinde venerunt ad affirmandum ipsam voluntatem. Et dixerunt alii multorum priorum sicut dixerunt illi, et non posuerunt locum terre medium, et dixerunt quod terra posita non est in medio. Et quare ipsi non firmaverunt sermonem suum ex visu neque ex ratione, sed ex quibusdam sermonibus priorum, quod est quia ipsi putaverunt quod necesse est rei nobili preciose ut sit in loco nobili, et quod ignis est nobilior terra, et quod finis loci est nobilior medio, et quod

pars medii mundi est stativa. Et
posuerunt quod corpus suum ex illis ij
modis quos diximus. Et non confi-
tentur quod terra sit fixa in
medio orbis. immo ignis loca-
tus est in medio orbis. Et secte
vero quibus pithagore dixerunt tamen quod
super hanc causam quam nos diximus sit
ignis in medio. quod est quia
extimas aut oportet conservari extre-
mitates nobiles. in mundo autem non
est quod sit nobilius eo nisi
ignis. medium autem est conser-
vans res. quia ipsi non sciunt nisi
medium per contrarium extremitate
scilicet locum ponere. Et non dixit
hunc sermonem nisi quoniam igno-
raverunt intentionem medii. me-
dium autem absolutum cadit super
intentiones duas. quarum una est
super medium corporis magni-
tudinis. et est terra super medium non
aliud. Et dixerunt quod in medio eius
quod ipsum est intentio una. et
nos autem ostendemus quod non est me-
dium aliud. et medium corporis
unum. Et similiter quod convenit no-
bis ut intelligamus celum co-
cum tamen et non est necesse eius ipsi
hanc causam quam diximus ut indi-
geant super se medium totum et
ut non ponant centrum tante
eius et conservans res. sed conve-
nit eis ut inveniant dequie-
tate medii et in quo loco est et
quod medium simile est nobi-
lius. medium autem loci est sic
ut sit postremum et ut non sit
primum. quod est quia medium
est terminans et concomitans terminatum. Iam
quod complevimus narrationem loca-
tionis et figure eius

Volo nunc tamen referre diver-
sitatem priorum in quiete
terre et motu eius. Dico quod quod
primi diversificati sunt in quiete
eius et eius motu. Ex eis et
fuerunt qui narraverunt
illud et dixerunt quod terra non
est in medio. Deinde dixerunt
quod terra super medium movetur
Deinde dixerunt tamen quod non
est hec terra tantum. sed est terra a-
lia que nominatur antipos. sicut
dixi ... que preterierunt. Et ex
eis fuerunt qui dixerunt quod
possibile est ut sint corpora mul-
ta. scilicet terre multe sicut hec terra
que moveantur super medium
vertuntur occultata a nobis
propter coopertionem huius terre
facientis illud tamen. similiter faciunt
faciunt illud tamen. Et dixerunt quod
quoniam terra non est centrum et est
longinqua a medietate cir-
culi sui non permutantur stelle
propter illud apparentes quando cadunt
sub illis; nec cum nos non
sumus in centro et similiter luna
est locata in medio non occul-
tantur a nobis stelle que sunt in
medietate celi cum nos

elongaremur a polo. Et etiam
fuerunt qui dixerunt quod ipsa
terra locata est in medio et quod
ipsa movetur et revolvitur super orbem
qui dicitur orbis super extentus super
istud medium qui dicitur meridies.
Et dico etiam quia antiquum est
dixisse diversitatem istam terram. Et quidam
sunt qui dixerunt dilatationem figure
terre. Et etiam sunt qui dixerunt quod ipsa
terra esset figura timpani. Et testi-
ficaverunt ad signum istius
quod sol cum occidit et oritur
occultatur eius ad longitudi-
nem non ad rotunditatem. Sed si
ipsa esset rotunda oporteret
ut esset sua declinatio rotun-
da. Et non dixerunt hunc sermo-
nem nisi quia omiserunt suam cogita-
tionem in longitudinem solis
et magnitudinem revolutionis
eius. Et quod ipse videtur ex lon-
ginquo longius esse recte cir-
culus [illegible] partibus. Ipsi enim [illegible]
ex longinquo equales. [illegible]
autem conveniunt ne negarent
quod altitudo terre est rotunda
per dispositionem causa dixi de errore
sensuum. Et ut verificarent
quod ipsa est [illegible] ro-
tunda. Et quidam etiam ipsi dimiserunt
verificare aliud et dilexerunt ut
affirmarent sermonem suum
per illud quod dicunt quod terre figura
non est figura nisi figura timpani
propter dispositionem quietis

eius. Et queritur propter figuram
illam. Nos [illegible]. Dico quod sermo-
ne aggregato quod sententi-
e iste et ingenia que dixe-
runt antiqui in motu terre et
eius quiete multiplicantur
valde. Et causa [illegible]
verunt antiqui [illegible]
sunt eis necessaria est nobis ut
ea rememoremur. Dico ergo quod
[illegible] non
[illegible] fuerit cogitatio eius
[illegible]
cione est. Quod nos fortasse ac-
cepimus partem terre par-
vam et elevamus eam super
terram. Et si nos dimitteremus
eam non staret in loco suo sed
fugeret in loco aeris in quo di-
misimus, sed descendit inferius et
quanto plus fuerit pars
te magis gravior erit velo-
cior motus eius ad descenden-
dum. Et si aliquis acciperet
totam terram de ubi ele-
vat eam et dimitteret [illegible]
[illegible] et non removeretur a loco suo
[illegible] nec descenderet inferius [illegible]
[illegible] ergo figetur hoc grave to-
tum. Mirabile ergo hoc non est. Et
dico etiam si acciperet ipso aliquam
partium terre et elevet eam super
terram deinde dimitteret eam
et removeat terra ex loco suo
antequam veniunt partes [illegible]
caderent ille partes super eam

uso remanent tamen loco suo
aeris in quo dimisse fuerint
in quiete sunt tamen in loco super
cuius ceciderint postquam attenuate
partes ab eo. Sed inveniuntur iste
nunc tamen non sit [illegible] in
levitas quam descendant [illegible]
aut inferius velocius dum
usque [illegible] erit aliquid. ¶ Dico
ergo quod inquisitio antiquorum
et de causa cognitionis huius-
modi levitatis eorum unico
est per istam viam. ¶ Quoniam questiones
aut responsum in hac questione
quam dixerunt antiqui omnes
in ipso omnia sunt simplices. Oportet
aut unicum sit simpliciter
ad imitationem extra est plus quam
ad imitationem questionis et inquisitio-
nis quam dixerunt. ¶ Quod est
[illegible] ex eis fuerunt qui dixerunt
quod profundum non esset etiam in-
ferius aut infinita. Tamen fun-
damentum eius et intellectus
sunt ad infinitum. Sicut dixit qui-
dam ex hiis de [illegible] et
non dixit huius sermonem nisi
certe res et quia causa [illegible]
venit ab eo et earum occasiones.
¶ Simplicius autem derisit eum et dixit
[illegible] et [illegible] ex
ipso destructionis et [illegible]
dicentium et etiam cum non esset
profundum et intellectus tamen non est
[illegible] propter paupertatem cognitionis
eorum de scientia totius. ¶ Et ex eis

fuerunt qui dixerunt quod ter-
ra locata est super aquam et est
reperitur huius sermonis causa
quorum et dicit de isto decimo
[illegible] et quod terra natat super
aquam sicut lignum et similia ligno
quasi figuntur et stat sicut
lignum. Lignum enim et que sunt
ei similia non figuntur super aerem
in stante sed figuntur et stant
super aquam. ¶ Et obviat quod
dictor huius sermonis quod ser-
mo in terra et aqua deferente
terram est unus. Quod est quia
aqua est non figitur in stat in
aere suspensa. Sed stat super aliquod
aliud locatum quod sustinet
eam. ¶ Et dico item quod aer
est levior aqua et quod aqua
levior terra. Sicut illud est ma-
gis est [illegible] ut leve sit sursum
in. ¶ Et dico item quod terra
tota [illegible] ut stet supra
quam. Item nos autem non videmus
nunc quod illud sit. Immo omnis
pars terre est sursum super
aquam descendit usque quo per-
veniat ad profundum aque. Et tamen
plus est pars terre maior est
velocior eius motus ad profun-
dum. Item [illegible] qui inveni-
gant et inquirunt in tantum
[illegible] finis potentie sue et non
ad finem questionis et inquisitionis
et hec quidem est consuetudo
omnium [illegible] non [illegible]

terrae secundum modum investigationem et inquisitionem de ea. Et nos possumus cum nobis locuti fuerint contradicentes sermoni nostro. Et sic est cum quaerimus rem de ea quaerimus ut sciamus eam quousque pervenimus ad ea quae non possumus negare. Et nobis ergo enim qui vult inquirere rem et perscrutari de ea ut conveniat [?] dicat sibi contradictionem necessariam convenientem aptam generi rei quae fuerit et potest quod facere illud cum inquirit et cognoscit omnes [?] vias generis. Et volo autem redire ad illud in quo fuimus. Dico ergo quod Anaximenes [?] et Anaxagoras et Democritus dixerunt quod latitudo et figura terrae est causa quietis eius et eius fixionis. Cum enim ista non abscindit aerem qui est sub ea, sed coarctatur super ipsum et iacet super ipsum sicut videmus corpora habentia latitudinem et [?] ista et figuram [?] resistere ventis moventibus ea nec removere a locis suis propter consuetudinem suam et latitudinem. Sic ergo facit terra et iacere propter latitudinem quae est sub ea per suam longitudinem et suum cooperimentum super eum quod est quia aer non habet locum ex quo egrediatur, comprimitur ad ipsum. Et quiescit terra super ipsum et figitur et stat sicut accidit aquae quae est in vase quod di-

citur clepsydra et est spongium et firmatum [?] sicut in sermone [?] per materiam [?] multis; et quod aer potest sustinere pondus grave cum retinetur et quiescit et stat. Nam si non esset terra lata non teneretur super aerem et quiesceret super eum et staret. Dico ergo quod isti modi sermonum eorum non est causa quiescere et eius fixionis ipsa latitudo sed magnitudo eius et [?] ut sit causa quietis eius. Cum isti dixerunt quod aer cum coarctatur et non est ei locus exitus stat et non movetur. Et non coarctatur aer et multiplicatur nisi cum continetur ex latitudine et magnitudine terrae et ipsius mole. Sed illud est secundum hoc dicunt quod illud est tenuis [?] coarctatio praeter quod sit lata sed sphaerica rotunda. Cum ergo causa [?] est ipsa secundum ipsos magnitudinis suae permanentia ipsa [?] et stat super aquam [?] sic est in modis sermonum eorum et ipsorum deceptationibus. Nolumus autem recipere nec disputare [?] super rebus eius. Dico ergo autem corporibus est motus naturalis, et aliud non est ei motus omnino [?]. Et non est ei motus naturalis et est ei motus violentus. Et iam determinavimus illud in eis quae

predicta sunt· verumtamen nos reverte
mur ad principium· verumtamen secundum modum
quo indigemus eo nunc· Dicamus
ergo nos primum quod corpori moventi
una si non est ei motus natura
lis non erit ei motus violentus
omnino· si autem non erit ei motus vi
olentus neque naturalis non movebitur
ex rebus· nos autem iam diximus
nunc hec res ante probata
sunt et dixi quod accidit corpo
ribus. Verumtamen Et dico iterum quod
possibile est ut sit quies· et ergo si
illud est quod nos dicimus
quoniam est motus aut naturalis
aut violentus· et similiter remansio
est aut naturalis aut violen
ta· si autem invenerimus motum na
turalem pertinere ut sit violentus
motus aut quies viole
nta. Si ergo illud est secundum quod
est terra nunc stans violenter
ipsa aut venit ad medium
terre nunc per dispositionem involu
tionis et revolutionis· omnes enim ag
gravati sunt super hoc quod causa
fixionis terre et eius quietis est
involutio et revolutio. Et
dixerunt hunc sermonem in exemplo
quod videtur illud accidere
in humiditatibus et aere· quod
est quia corpora minora gravia
existentia in aere et aqua vadunt
ad medium corporum propter involutio
nem aque et revolutionem ipsius
aeris· Et illud dixerunt omnes qui

posuerunt celum generatum
quod terra locata est in medio
propter impulsionem ad centrum et propter
velocitatem motus celi et in
volutionem eius. Quidam vero ipsorum
fuerunt causam quietis eius et pro
fixionis in medio et extremi eius
de secundum hunc modum quem ego
dico· Verumtamen causa fixionis quidem
eius terre est eius latitudo et
magnitudo. Et ex eis fue
runt qui dixerunt quod causa
fixionis terre et quietis eius et
motus celi sic est sermo Empedoclis
ipse enim dixit quod celum movetur circa
terram ab omnibus partibus eius
motu veloci valde et prohibet
terram ut incedat suo incessu sicut
accidit in aqua que est in ciatho
aqua enim revolvitur undique nunc
cadens non recedet extra corpus
ciathi propter causam quam dixi
scilicet propter revolutionem· quamvis sit de
aptitudine aeris recedere infe
rius. Et dixerunt nunc quia non
comprehendit velocitas motus orbis
neque latitudo terre incessum
terre neque etiam creatura ipsa
ipsa enim vadit et ad quedam
loca· nunc sicut est eius incessus
ad medium violentus· et est
eius fixio in eo violenter et tunc
necesse est ut sit ei locus naturalis et
incessus naturalis· illud autem est aut
sursum aut deorsum· naturale est ergo
necesse ut sit ei locus naturalis· verum

si non esset ei deorsum dignum
esset ut sit ei locus sursum. Et se-
cundum hunc sermonem etiam aer sup-
ra quam est sursum respectu
etiam eius qui est sub ea, quoniam est
deorsum. Necnon cause similes
precedentium sunt cause etiam istius.
Et dico etiam postquam ita intendit re-
dire super eum secundum cuius sermo fuit
et dixit ei: fac nos scire etiam
quia sequitur eam et distinguitur
ab omnibus que est centrum in quo
est terra et eius fixione. Non
igitur potest dicere quod revolu-
cio et involucio erat causa fix-
ionis et eius quietis. Et ego pu-
tarem eum intelligeret quod partes
vel terre non fuerunt simul ut
non inciderent nisi quia sunt
pacientia ad medium et ita a-
gregarentur in eo nisi propter re-
volucionem et involucionem. Nam
propter hanc causam nisi omnia corpo-
ra incidentia huiusmodi gravia ince-
dent ad eam scilicet ad terram cum
involucionis et revolucionis e-
longentur a nobis ut esse et non
esse propinquum. Et dico etiam
quod propter eam sit quod medi-
ignis sursum non fit positum
dicere quod illud est propter involu-
cionem et revolucionem. Nam si
de aptitudine terre esset mo-
vere ad locum aliquem etiam
unam est et patet quoniam necesse
ut dicamus etiam quoniam aliud

esset integer ad locum aliquem.
Et dico etiam sermone necessa-
rie facientem quod revolucio
et motus involucionis non sunt
quod faciunt grave et leve. Im-
mo prima corpora sunt gra-
via et levia, corpora autem alia sunt
que veniunt ad medium et
alia que elevantur et moventur
propter motum predictum. Quod igitur fue-
runt quedam corpora levia et
gravia quedam ante quam
acciderent involucio et revo-
lucio motus involucionis. Et si
igitur illud est secundum hoc necesse
ergo ut inquireremus etiam quare
invenerint corpora diversa
ante motum involucionis
et quis fuit aptitudo motus
corporis. Ita non fuit ipsum ei nec
de sursum nec deorsum. Cum
autem non esset sic non esset sicut
sit illic sursum et deorsum
et nos quidem non invenimus loca
ignium et terre sicut diximus mul-
totiens non semel. Et dico
etiam sermone aggregato quod
maior pars antiquorum lato-
rum involucionis egit
de illud vel [illegible] secundum maiorem
partem inter ipsos. Et est etiam
unicuique dixerunt quod terra
est fixa causa propter involucio-
nem sicut est sermo [illegible]
[illegible] ipse etiam dixit necesse esse
stantem in medio longitudine

ab orizontibus equalis ne magis
cedat sursum neque deorsum
neque ad latera. quoniam quod est sic
in medio non est possibile ut
moveatur ad loca contraria
et cum igitur non est possibile illud stare
stat et quiescit necessario. Dico igitur
et movet illud quod est quasi sub
quod dixit est illum omnes quod posuit in
medio quiescit et stat necessario
sed illud est terra et igitur est in
medio non nisi omnino stat
et quiescit. sermo autem cum dixit
causam eius non est proprius terre.
Et dico etiam quod sermo iste
non est necessarius faciens. quoniam
non invenimus terram quietam
in medio tantum. et incedit ad
ipsum etiam. et illud (?) cum locus
est in centro alicuius proprium
eius. illuc etiam est incessus
totius terre necessario. et ubi incedit
in medio naturaliter illuc
stat statione naturali et quiescit.
Iam igitur manifestum est et certum quod
est propter quietem. non cum ipsa est
locata ab orizontibus equaliter.
cum hec causa conveniat omnibus
corporibus non terre proprie. sed
incessus ad medium est terre
proprie. Et dico etiam turpe est
ut inquisitor et perscrutator
inquirat quare terra est locata
in medio. et non inquirat
quare ignis est locatus in orizon-
te. ista sicut orizon locus naturalis

igitur manifestum est et patens quod medium
non sit terre locus naturalis et
est medium. nam si non esset iste
locus naturalis et esset propter causam ipsius
necessitatem ab orizontibus equa-
liter. est quod imperat terra ex
omnibus partibus tensionem
vehementem quia non abscedit
et sic dicitur in antiquo (?) et tamen
non valde aliquis elongetur
ab ea et potius equaliter igitur in-
cedit ut quiescat non movens (?)
ab ea. Et iste autem pertinet
ut inquirant de quiete igitur
et decursu ex ratione motoris.
Et mirum quid est de illis qui
querunt causam stationis cor-
porum et non inquirunt causam in-
cessus corporum. dico quod causa causam
quedam corpora incedunt sur-
sum et quedam corpora incedunt
deorsum cum non prohibentur ab il-
lo aliquid. Et dico etiam quod
iste sermo non est verus. nec etiam
est sermoni dicenti quod omne
rei non est ut moveatur in illa
sed figatur et stet in me-
dio. Et dico etiam quod sermo
iste est manifestus ignis etiam.
ignis enim cum ponitur in medio
stabit necessario sicut est statio terre
cum esset longinquus ab orizon-
tibus equaliter. et scimus illud
non recedit a medio et incedit ad
orizontem sicut invenimus ad orizon-
tem ipsum facere. tamen si ipse non

non incedit cum totalitate sua ad punctum unum. nisi hoc accidit necessario tamen ex sermone antiquorum. equalitatis. unumquodque enim omnis pars ex partibus igitur ad sibi similem ex partibus orizontium. Dico quod certus igitur incedit ad quartum orizontis continentis. Et corpora quedam non querunt punctum unum notum. quod est quia igitur aggregatur ex magnitudine ad parvitatem et inspissatur pervenit ad locum minorem. et similiter quia ipse egreditur ex parvitate ad magnitudinem et rarificatur et magnificatur pervenit ad locum maiorem. Igitur illud est secundum hoc. et medium non est locum naturale terre. movetur igitur tamen per modum suum motum quem narravimus scilicet equalitatem secundum longitudinem eius ab orizontibus equalem. Istique autem sententie et diversitates que fuerunt inter speculatores querentes de causis rerum figurarum et loco eius et quietis eius et motu eius. Volumus autem dicere et invenire de istis rebus et unumquodque volo ante quam faciam illud dicere. An terra est mobilis an quieta. Ex eis enim quidam fuerunt qui posuerunt terram unam ex stellis sive dixerunt quod preterierunt. Et ex eis fuerunt qui dixerunt quod ipsa est in medio et quod ipsa revolvitur et movetur super orbem medium. Et iste quod sermo est impossibilis. non enim potest esse et significator illius est quoniam si nos inceperimus et dixerimus quod ipsa incedit hoc incessu sic narraverunt circa medium ista motionis oportet quod ipsa moveretur motu quia ipse motus non est naturalis. nam si esset ei esse omnis pars ex partibus eius incederet hoc incessu. nunc autem videmus partes terre incedere incessu equali ad medium. Igitur illud est secundum hoc. non est possibile ut iste motus in motu terre inviolabilis sit perennis. cum sit violentus non naturalis. Et ordo mundi est perpetuus et non est ablatio ei. Et dico etiam quod corpora omnia incedentia motu sui circulari moventur motu diminuto et motus corporum multi et diversi nisi qui est orbis primi. nam eius incessus ipsius motus est unus non diversus. Igitur terra esset mobilis cum sit locata in medio moveretur duobus motibus ut reliqua. Et si illud est secundum hoc mutarentur et diversificarentur stelle per magnitudinem terre.

neco. nunc aut

necessario. nunc autem non videmus nos
hec. nam ex quo loco oritur
semel oritur semper ex eo loco
et in loco in quo occidit semel
occidit semper in ipso. Et dico
quod incessus partium terre
et incessus totalitatis eius non
alius est ad medium totius lo
cus et est centrum eius. Postquam
tu ex eis que conveniunt inqui
sitioni est ut queratur et dicatur an
sit medium totius et medium
terre unum et ad quod duo
rum mediorum incedunt corpo
ra habentia gravitatem et parti
tes terre incessu naturali an
ad medium totius an ad me
dium terre. Et quasi sit quod
incedunt ad medium an in
cedunt ad ipsum quoniam est medi
um totius an quoniam est medium
totius an quoniam est medium
terre. Dico igitur quod incedunt
corpora habentia ad medium
gravitatem necessario. quia ipsum
est medium totius. Et signum
eius illius sunt corpora levia
et ignis. ipsa enim quando incedunt in
cessu diverso ab incessu cor
porum gravium. et vadunt usque
pervenerint ad locum medi
um orbis continentis.
Et dico quia accidit ut medium
terre sit ipsum medium totius
corpora enim incedentia deorsum
incedunt usque quo consequuntur

medium terre. verumtamen illud
accidit. quoniam medium terre est
locatum in medio totius. et signum
eius quod omne quod incedit de
orsum incedit ad medium
sunt corpora habentia gravitatem
quia quando incedunt ad medium
terre non est incessus eorum figura
equalis sed est angularis. Dico
igitur quod est descensus ad an
gulum unum. Si igitur illud est
secundum hoc tunc manifestum est quod
corpora habentia gravitatem
incedunt ad medium terre
Et manifestum est etiam et certum
quod terra locata est in me
dio necessario. et quod ipsa est quie
ta et non movetur propter causam quam dixi
Et propter causam quam dicam nunc
et est quod corpora habentia gra
vitatem quando proiciuntur sur
sum proiectione una usque post
aliam iterum cadunt in locum
unum. et si proiectio et elevatio
fuerit semper non permutantur
loca sua. Iam igitur manifestum est
nunc et certum per hoc quod i
diximus quod terra est quieta
et non movetur in medio neque
extra medium. Et dico iterum
quod causa quietis terre et
fixionis est manifesta patens in
eis que diximus. quod est quia
de aptitudine eius est ut ince
dat ex omnibus partibus suis
ad medium incessu naturali

sed in dispositione eius que inuenitur nunc
et est in medio. igitur terra a medio
ad orizontem. Et non est possibile eti-
am partium terre ut procedat
ex medio ad orizontem nisi per vio-
lentiam. quoniam omni corpori est
unus motus tantum. et corpori
simplici est motus simplex
motus autem suus ex medio est
contrarius motui suo ad me-
dium. Igitur non est possibile alicui
partium terre ut incedat ex
medio. Et manifestum est quod non est
possibile illud terre toti. quoniam ubi
est locus in quo est partis eius
illuc peruenit. ita in quo est
totius terre. Si igitur aliud est secundum
hoc et non est possibile ut terra mo-
ueatur nisi ex uirtute fortiori
et nobiliori se ipsa. et ex predictis
ipsa est fixa quieta in medio in
medio. Et testificantur
quod nobis super illud quod dixi-
mus quod terra locata est in medio
auctores mensurationum. et quod
dixit in arte scientie astrorum. ascen-
siones et astrorum ut celum orta
sunt et ipsorum figure et earum ordines
sunt per terram. et quod ipsa est
locata in medio. Iam igitur de-
terminauimus nunc locum terre et an
ipsa est quieta an mobilis. in
determinatione sufficiente secundum
credulitatem mediam et firmitatem
Volo autem nunc iterum referre fi-
guram terre. dico igitur quod oportet ut sit

necessario eius circularis toti-
culariter necessario. Quod est quia si
parti ex partibus terre est gra-
uitas usque quo peruenit ad
medium. Et quod pars
magna eam expellat. causa quod
non est possibile ut superior sit et in-
nitetur. sed aggregatur et colligitur
et quanto magis appropinquat
ad medium addit constrictio-
nem et impellit pars partem
usque quo perueniat ad me-
dium. Et oportet ut intelligamus
quod dixit et narrauimus. Iste est
modus existentie equalitatis eam tan-
tumque qui nominantur natura-
les et sermo dicitur existens. Quoniam
illi posuerunt incessum ter-
re ad medium violentum
nos autem dicimus sermone meli-
ore veriore quod illud est quod
de aptitudine corporis est ut in-
cedat ad medium. et dico nunc
conueniens sermo ipsius eorum quod est
corpus grave potentia. Iam
experimentatur corpora grauia
ab aliis continentibus ea non
cedunt ad medium incessu e-
quali. Et dico iterum si corpo-
ra habentia grauitatem moue-
rint ab orizontibus ad medi-
um equalibus aut diuersis in
ab illo. Et ipsa vadunt ad me-
dium et transierint ipsum. Et di-
co iterum quod partes terre quando in-
cedunt ex omnibus partibus et ori-

conetur ad medium in equali
equaliter. sicut est in esse terre
totius simul necessario. ¶ Secundo est
manifestum et patens. cum ipsa con-
veniat ex omnibus partibus eius
et longitudo omnium partium
ex medio equalis necessario. et hec
figura est secundum hunc mo-
dum est orbicularis primo modo.
¶ Et secundum hunc modum est intelligens
in quantum non veniat pars
et ab omnibus finibus ad medium
equaliter. nisi est quod pars maior im-
pellit minorem necessario et pars gra-
vior impellit partem leviorem
usque quo pervenerit ad medium
quando de aptitudine sua utraque est
pervenire ad medium. ¶ Post
autem aliquis absolverit sermonem
dubitationis in omni quaestione existen-
te ex hac specie. quia potest ali-
quis querere et interrogare
si terra est tota locata in
medio. et est figura eius rotun-
da orbicularis. et ponatur du-
plum gravitatis in una par-
te eius ab eo quod sequitur
medietatem orbis non erit me-
dium terre et medium totius
dimetiente. et ergo terra quod
autem non quiescit et stabit in
medio. aut si quiescat et sta-
bit et non erit in medio sive
ut moveatur ab eo primo
hec ergo est quod autem necessario. ¶ Dico
ergo quod absolvo hanc quaestionem

non erit laboriosa in consequentia
si nos visi fuerimus et laboravimus
speculationem in terram in sua pri-
ore et distinxerimus et determinaverimus
quomodo quantitas eius movetur quando
ipsa pervenit ad medium. sim-
pliciter magna moveat partem
minorem et continet eam usque quo
pervenit et contingit et format
medium. ¶ De aptitudine et decli-
natione eius est usque quo co-
operiatur hunc locum scilicet medi-
um. et illi quid sermo conveni-
ens est in gravitate una partium
terre et immobilitate terre. istud
etiam dictum est quod accidit non
propter parvitatem corporis dispo-
nit. in propter dispositionem magnitu-
dinis eius. sed accidit motum terre
de aptitudine eius est descen-
sus ad medium. si ergo illud est
secundum hoc et si terra in medio
tota ex alio loco. aut etiam
principium eius et ipsa in medio ut
ex quo consequitur et pervenit
ad medium ex omnibus par-
tibus equaliter. preter quod in eius
partium eius et etiam descensus
diversificatur. quoniam partes ma-
gne impellunt partes par-
tes parvas usque quo perveni-
unt et consequuntur medium.
est fortior descensus in medio
et velocior. ¶ Si ergo non generata
est terra nisi in medio secundum
hunc modum quem narravimus

sit est sermo quoniam dicta hic rotundi-
tas protuberantie ipsius est secundum hunc
modum. Igitur ipsa est terra tota mun-
di et est et patet quod locus ter-
re orbicularis est rotunditas
igitur est semper secundum hanc disposi-
tionem secundum quia generata est
neque fuit tunc protuberantie figura
eius orbicularis rotunda. Ipse
sermone autem dixit. ¶ Sci-
licet corpora habentia gravitatem
incedunt et descendunt ad an-
gulos similes et hoc est signum
quod ipsa non descendit hoc de-
scensu nisi cum ipsa est orbicu-
laris rotunda rotunditate
naturali. Cum enim corpus ter-
re est orbiculare tunc natura
eius est orbicularis. ¶ Et dixit
quia ex eis que possunt ponere est
quod imaginetur eo est secundum si-
milem dispositionem figuram per quam
generata est, non secundum dispositionem
motuum igitur finalem. ¶ Et dixit
deinde quod signum super figuram rotun-
ditatis terre sunt testes eadem
sub sensu quod est quia si ipsa non
esset rotunde figure ipsa non ab-
scinderet eclipsim lune secundum quod
videmus ex esse eius. ¶ Luna autem
videmus eam in omnibus figuris
in omnibus figuris sunt agentem
est et equalis et gibbosa et pro-
cedit apud eclipsim non invenitur
est linea continens gibbosa quod
igitur illud est secundum hoc et est ca-

eclipsis eius ex hoc quod terra
tegit eam protuberantie. Et est quod
ipsa eclipsatur per oppositionem
terre et quod causa eclipsis eius
est oppositio terre. ¶ Et dixit etiam
quod signa rotunditatis terre et quod
ipsa est orbicularis et quod ipsa non
est magnitudinis est aliud decla-
ratum sub sensu quod est quod si
nos permutamur parum ad me-
ridiem partem celi aut ad medi-
um alsartalo ostenditur nobis
species alie ex speciebus stellarum que
sunt super capita nostra diversa-
rum ab aliis stellis quod est
quoniam cum nos permutavimus ad
medium aut ad alsartadam
videbimus quod occultabatur nobis
ex stellis equales non videbamus
in terra egypti et terra persie
in videbamus in eo quod sicut
post alsartadam et stelle que
videmus in parte alsartalam
post occidentem illis partibus preter e-
gypti et persie. ¶ Iam igitur ostensum
est nisi ex illis rebus quas dixit
de figura terre quod ipsa est ro-
tunda orbicularis et quod terra
non est magna grandis quod est
quia si ipsa esset magna non ap-
pareret nobis cum nos permutamur
parum ex loco nostro species alia
et res alie ex speciebus stellarum et similiter
orbis. ¶ Et signum super parvi-
tatem terre est illud quod
est imaginaret quod locus cum videa-

statua herculis continet prin-
cipium existentie medie. propter illud
dixerunt quod mare est unum et
unitum. et non est sermo eorum re-
gandus valde. Et dico quod
verificatio super sermonem nostrum
est ardorbita qua non est nisi in
unis locis s. orizontibus duorum
locorum et non fit nullis locis nisi
cum aggregantur alie loca et
vicinantur. Et apparebit
nobis etiam super figuram terre quod
ipsa est rotunda auctores vise
sunt ratione qui nominantur mathe-
ci et sunt auctores almagesti
ipsi et ad hoc student ut sciant
quantitatem revolutionis terre
et dixerunt quod revolutio terre est
xxiiij. milia miliaria. et sig-
nificavit istud propter illam partem
quod terra est rotunde figure
orbicularis tamen et quod ipsa est
secundum parum corporis neto. cum
comparatur ad magnitudinem
reliquorum corporum. Iterum ergo ut
complevimus determinationem figure
terre et loci eius et quod ipsa est quidem
etiam immobilis

Nos autem iam diximus in eis que
percepimus ex hoc libro in
uno celum primum et determinavimus
tem stellas existentes in eo et terram
bis sunt et que sunt. et quod ipse non
sunt ex aliquo elementorum iiij. et quod
ipse non cadunt sub corruptione
nunc autem dicemus quod ex rebus

naturalibus sunt res que sunt
sicut et exeunt sunt res ex alique
subiectis et eorum impressione. et non
significamus per istud nisi
corpora simplicia sicut ignem et
terram et reliquorum corpora sim-
plicia et que sunt ex eis sicut ani-
malia et plante. et non significo per
actiones et impressiones nisi motum
eorum et motum celi quoniam
ista corpora sunt etiam et accidit
ex eorum admixtione et eorum permuta-
tiones. Item ergo iustum est quod
omnis interrogatio de istis est in cor-
poribus. et est quia sicut naturales
alios aut sunt corpora. aut sunt
cum corporibus. et hoc quod inve-
nimus et patet ex eis que primum
que prima sunt in principio
eorum et consideravimus iam determina-
tione existimata et que non cadunt
sub generatione et sub corruptione

Et volo ergo ut dicam nunc etiam in du-
o corpora residua s. terram et
aquam et dicam iam generationem
et corruptionem. i. sic motum et al-
terationem propter quia accidit eius utrius-
que propter hec duo corpora. per
memoriatio utrorumque est inter
generationem et in quibus rebus est.
dico ergo aut non est generatio omnino. aut
si est etiam invenitur tamen eis
et inter que sunt exercitium. et
utrum ex eis que oportet nos inves-
tigare primum et inquirere
est cum sit generatio cum non sit generatio

omnino. Dico ergo quod illi qui priores
sunt philosophi naturales diversifica-
ti sunt ad invicem in illo. Et di-
versificati sunt etiam in sermonibus
quos dicemus hic nunc. Quidam e-
nim fuerunt qui dixerunt quod generatio non
est nisi corruptio quod est quia non est
aliquid ex rebus quod generetur nec
corrumpatur perfecte. Sicut etiam illud
et iste apud nos etiam non invenitur.
Iste est sermo mentientis et sequa-
cium eius. Dico ergo quod illi
existimant vero dixerunt in omnibus
rebus et [illegible] in sermonibus
ipsorum naturalibus non alicui nisi
ex eis que conveniunt nobis
ut intromittamus hic de rebus
que non cadunt sub corruptione
et generatione et non moventur omnino
motu qualitativo. Quia illud
est genus inquisitionis quod nolet
audire eum [illegible] in ipso est magis
suo de scientia. Et non dixerunt hunc
sermonem nisi quia ipsi non
contenti sunt scientia aliqua nisi
scientia visus. Et putaverunt
quod aliquid cognoscitur nisi ille
sensibiles. Et non dixerunt hunc
modum. Et dixerunt quod non est ge-
neratio nec corruptio nisi cum ipsi
consideraverunt et dixerunt quod si
inveniuntur alia scientia aut cogni-
tio et ut putabo ut sit scientia mag-
is [illegible] non alter-
atur a sua dispositione nec corrum-
patur. Quia ergo cogitaverunt

hanc cognitionem consideraverunt
sermones suos ad hanc natu-
ram. Et dixerunt quod ipse non re-
cipiunt generationem nec corrup-
tionem. Cum sunt credentes in
omnibus [illegible] generatione. Et ex eis
fuerunt qui diversificati sunt
sermoni illorum diversitate tota
quia intendebant non quod dixerunt quod
res omnes sunt generate et non
aliquid ex rebus non generatum
omnino. Similiter ex eis sunt que non
cadunt sub corruptione sed re-
manent semper et ex eis sunt que
corrumpuntur et [illegible].
Sic est sermo consimilium et sequa-
cium eius. Et ex hominibus aliis ex
naturalibus qui priores sunt in re-
bus naturalibus et ex eis fuerunt
qui dixerunt quod res generate
sunt corruptibiles et non est ali-
quid ex rebus [illegible]
dispositionem suam omnino. Similiter
res una est figura [illegible]
[illegible] figurantur [illegible] res
et figuratur generantur. Et ipsa est
[illegible] sic est sermo eius
et aliorum multorum natu-
ralium. Et ex eis fuerunt qui
posuerunt corpus generatum unum
tamen quod est compositum ex illa
[illegible] resolvitur
ad [illegible]. Dico ergo quod
in futuro inquiremus de re-
liquis sermonibus. Nunc autem
nolo intromittere de sermone

dimensionum quod corpora facta
ex lineis. Et dico quod etiam
dicere hunc sermonem in dicatur
contrarium eius quod accidit de scientia
mensurabili. et illud quidem
manifestum est et declaratum. Et etiam con-
venit dicere in hunc sermonem
ut dicatur hunc sermonem omnino et
quod dicitur ut firmetur sermo-
nes sunt per sermones valen-
tiores et fortiores hoc nec sua il-
lis. Et dico etiam quod secun-
dum dicentis hunc sermonem est
manifestus paretur clarus plenius
quod est quod sicut corpora sunt ex
superficiebus, ita sunt superfi-
cies ex lineis et linea ex punc-
tis. Si igitur res ita sunt, tunc
non erit pars lineae linea ne-
cessario. Nos autem iam mani-
festavimus de istis rebus et de compositi-
one magnitudinis ex predictis in-
mensurabilibus que narravi-
mus in motu. et dixit quod non
est linea que non recipit par-
titionem et divisionem. Deinde ne-
cessarium est inquirere in mensurabili-
ne parva de eo quod accidit in
corporibus de sermone impossibi-
li quod non est possibile ut sit ex ser-
mone dicentium predictum
dicentium. Illud enim quod accidit de im-
possibili auctoribus mensurationis
accidit in auctoribus corporum
naturalium. Sed quod accidit auc-
toribus mensurationis idem

est in totum quod accidit de impossibi-
li auctoribus corporum naturalium. Quoniam
corpora mensurationis sunt diminuta
a corporibus naturalibus. Sed
corpora naturalia sunt ad-
dita super res mensurabiles et
multa ex eis que non sic est acci-
dens sic non est accidens auctoribus; prop-
terea que non dicit accidit ponentibus
entibus corporum naturalium. Nam
sic in magnitudinem dico non est ita
possibile ut res dividatur in rem que
non suscipit divisionem. Impossibi-
le est autem dividunt secundum duos
modos, aut per formam aut per
accidens. per formam non sic color et
[illegible] non dividitur in albedinem
et nigredinem. per accidens non sic
res que recipit divisionem non per
dispositionem sue essentie sed per dispositionem
deferentis ipsam. Si igitur illud est
secundum hoc et manifestum est et palam
quod omne quod recipit divisionem ex im-
partibilibus non recipit divisionem. Igitur
similiter modus autem dixit. Volo igitur
nunc inquirere de parte que
non dicit. Et quod accidit in sermo-
ne de ea de impossibili. Dico igitur quod
extra que impossibile est esse ut sit
due res quarum nulla sit gravi-
tas et quando agregantur sit in eis
gravitas. corpora autem sensi-
bilia omnia habent gravitatem
sicut terra et aqua et ipsi confitentur
illud. Si igitur illud est secundum hoc
et punctus non est gravitatis omnino

rē inanū est & partes quod nō est
inter granitates & si inter nō est
granitates nō est superficies grani-
tas. sic igitur illud est secundum hoc nō est
aliquid corporum granitatis dico.
Redeamus igitur nunc & dicamus
quia punctus nō est granitatis
& illud inanē est & partes. nam
si grave sic est ut sit gravi-
aliquid & leviter aliqua res. gra-
ve aut & leve nō est grave &
leve necessario. sicut magnū est ma-
ius & nō econverso. omne enim magnū
est maius item. sed nō omne ma-
ius est magnum item. quod est
cum aliae res sunt quae sunt ma-
iores rebus aliis. Redeamus igitur &
dicamus quia si aliqua ex rebus
est gravis res est maior ea alia
re est maioris granitatis quia
ma necessario. sic igitur illud est secundum hoc
re omne grave recipit parti-
tionem. punctum autem nō recipit
partitionem apud eos. igitur nō est gra-
ve dico. Et dico iterum quod gra-
ve est res spissa & leve est res
rara. spissum nō dicitur nisi
alio. spissum nō quia in ma-
gnitudine sua raro equalis &
plurium punctorum quam ipsum. si
igitur illud est sic & punctum est gra-
ve aut leve erit punctum secundum
spissum aut rarum. et cum spis-
sum aut rarum recipiunt divisio-
nem per eorum estimationem. punc-
tum autem nō recipit divisionem per
eorum estimationem. igitur punctum
nō est grave aut leve dico. Et
dico iterum quod omne grave
aut est durum aut molle
necessario. molle nō est quod impel-
litur sed durum quod nō impel-
litur. & consequitur huius sermonis
est inania & apparentes. & est quod
recipit impellitur & res quae nō
impellitur recipiunt divisionem.
punctus autem nō recipit divisio-
nem. igitur punctum nō recipit
totum quod recipit semper tenet
granitatis medietas duorum
& ad medium. sic igitur illud est ita.
Et dico iterum quia nō est res
simplex granitatem nisi ex rebus
habentibus granitatem & aliud
concedit iste auctor propter quod
nō dixit indivisibilis quantita-
tis partium ex quibus fit gra-
ve tertia ... est illud unum cum
discreverit illud sermone
fortius nō similiter nos eius
dicit quod si omne grave punc-
tum nō est grave in gra-
vioris granitatis. et est prod-
do iniquinez perium que nō
dicitur granior. & signa alie est sp-
licet granitas & corpus compositum
ex punctis nimirum est gra-
vioris granitatis quia corpus
compositum quod in uno punctis grani-
tatis est & quod eorum compositum ex
punctis paucis est propter quod res
quia fit granioris granitatis

gravius nunc. sicut est sermo eius quod res quando fit corpus vehementius aliis corpore alio ab alio est causa privatio. Igitur hec et illa corpus grave plus per plures unum gravium quod est privatio in pluribus unum similium gravitatem. Sic est impossibile.

¶ Et dico iterum quod impossibile est ut corpora sint ex compositione superficierum quia quedam earum adherentium sunt sicut est adherentia linee et linee ex parte una. Similiter sic linea compositarum cum linea in longitudine et latitudine et sunt ex eis superficies convenientes eis ut componantur superficies iterum ut ex eis sint corpora. Igitur est possibile ut sic res ex compositione superficierum et earum coadunatione ad invicem per latitudinem iterum earum inveniretur privatio corpus quod non est earum neque ex eis. Et hoc est impossibile ut sit.

¶ Et dico iterum si corpora sunt graviora ex superficiebus propter multitudinem superficierum aut ipsarum et corporum aut multiplicitatem earum in ipsis. Sic dicitur in libro qui dicitur Thymeus et decretum est illic et manifestum est quod punctum et linea et linea gravitatem in minimo corpore est similis sermoni in alio sicut diximus multotiens. Igitur non est diversitas numerorum secundum hunc modum. Et sic est dimensionalitate et ignis.

¶ Et dico quod ignis est levis et terra est gravis. Similiter dicendo iterum quedam superficies leves et quedam earum graves et similiter erunt quedam linee et puncta gravia et quedam earum levia. quod est quia superficies terre erit gravior superficie ignis.

¶ Igitur illud est rationale secundum hoc in actione tunc ex isto sermone erit non sit corpus omnino aut non resolveret materia corporum iterum.

¶ Et hoc est quia si privatio est dicenti et linea similis superficiei et superficies similis corpori et quedam earum resolvuntur ad quedam necessario pervenient usque ad rem primam. Igitur hoc est necessarium et possibile est ut sit in corpore aliquod punctum tantum et ut non sit corpus omnino.

¶ Et dico licet sermo in tempore conveniens huic sermoni in impunctis (?). Invenitur hora aliqua et non erit tempus omnino aut erit possibile ut non sit tempus. Quoniam sermo non est similis punctualis (?) quod non sit omnino.

¶ Et adhuc sermo iste impossibilis iterum illis qui componunt mundum totum ex numero sicut quidam Pythagorici.

¶ Secundum naturalis que dicitur omnino quia non est gravis corporum secundum quod dixerunt auctores superficies et nunc quod est quia corporibus naturalibus est gravitas et levitas. Punctis autem unitatibus non est gravitas neque levitas. Igitur illud est secundum quod diximus. Et

non est prima earum neque ultima nec
in hoc gravitatem nec levitatem
omnis. Signum quod omnibus corpori
bus simplicibus est motus natu
ralis necessario est quod dicamus quod
si fuerint corpora simplicia et
movent primum ipsa movent
motu violento. Quod si fuerit
motus eorum est et motus extra
neus est extra naturam. sed non
aliquis invenitur est naturam exceptus
eo quod motus aut fiat necessario. Et si fuit
motus extra naturam multi
motus fiat et est infinitum
quod est quod infinitum est non
naturale unus est. et sunt et
motus accidentales multi. Et
signum veritatis eius quod dixi
est quod corporibus motus naturalis
est quies. vel quiescunt aut
violente aut quiete naturali. et
et in loco medio quiescit quiete
naturali aliter enim incedit in
eum naturaliter. Si ergo est ita
quod diximus et omne vero quod movetur
quiescit in medio quies illic
est quies naturalis. et in eo est con
trarium quia necesse est ut ea
necessarius fiat. Quia si quies
eius est aliter violenta et quid
est illud quod prohibeat eam mo
veri deorsum. [illegible] prohibens aut
quietum aut motum. Si ergo
prohibens est quietum revolve
mus sermonem nostrum iterum super
ipsum iterum et dicemus quod res cum

est quod aut est quieta quiete
naturali aut incedit ad infinitum
hoc autem est quod impossibile
est esse. Si autem est primum prohi
bens est motum sicut iste dixit
cuius quod terra est quieta
super aquam et est tota etiam
sustinetur nisi [illegible] incedit cum
non sit possibile ut incedat ad infini
tum in aliquo eorum quod impossibi
le est esse. est ergo autem hoc ex
eis quod impossibile est esse dico ut
aliquid incedat ad infinitum.
Si ergo illud est sicut hoc est oportet
ut res quieta in loco aliquo
necessario. et sunt motus et motus
naturales ad locum in quo qui
escit sicut. Volo autem redire
super leve et de medio .s. sermonem
nostrum. [illegible] dico quod cor
pora prima moventur sine
per vacuum et [illegible] quod non sit
[illegible] dico ergo [illegible] que est
motus corpora prima [illegible]
motus naturalis. Quoniam
si [illegible] illorum corporum non
[illegible] motu corporis [illegible]
[illegible] est motus eorum violen
tus et est iterum [illegible]
motus sicut necesse quod motum
eorum qui est violentus et [illegible]
motum primum corporum et
primum motum non movet
aliquod corpus violenter. Immo
movetur quod est motu naturali quod est
quod [illegible] non movet corpora

prima motu naturali, erit
motus ad infinitum. quoniam nullum
absque corpore nisi a corpore aliquo
violente, et movetur ipsum iterum ab
aliquo violente. ergo illud erit motus
ad infinitum. hoc autem est
quod impossibile est esse. [P]atet autem
hoc impossibile iterum etiam ex eorum
dictis quod etiam movebantur
ante quam esset mundus mo-
tu non habente ordinem, et ordi-
nationem istam dicitur mundus quem
nominavit Timeus. [E]t dico ergo istis
hunc sermonem dicentibus,
dico ergo quod motus eorum non
potuit esse quin sint tunc aut
violenti aut naturales iterum.
Si ergo etiam movebantur motu na-
turali, erat profecto mundus erat tunc.
[E]t hoc quod manifestum est et patens ei
qui subtiliter intendit mentem suam
et attendit eam imaginatione
illorum. quod est quia movens primum
movet iterum motu naturali
illorum. Item motu naturali illa
etiam mota sine violentia quie-
scunt in locis suis. Fuit ergo et
eis tunc iste ordo et ordinatio mun-
di iste iterum quia etiam sunt et
iterum. dico quod etiam levia ergo
moventur ad medi-
um et si quid est ordinatio et
dispositio et ordo iste mundi
nunc. [P]ost aliquam questionem
querere et quia si etiam move-
bantur motu non habente ordinem
cum et ordinem non sunt simile quod
sunt ex motibus eorum. illius aggre-
gationis ex qua facta sunt corpo-
ra, dico sicut carnes et ossa, nec
quod dicit Empedocles quod amicitia
et discordia congregaverunt
quedam etiam quibusdam et ge-
nerata sunt inde capita mul-
ta sine collis. [V]olo autem ne-
gare super illos qui dicunt quod
etiam sunt infinita et quod ipsa
moventur ad infinitum. dico ergo
quod si unum quod movet est unum tantum et
necesse est unum motum iterum et non
moventur etiam motu in com-
posito. et si quod movet est infinitum
sunt motus et inclinationes iterum
infiniti etiam. si autem sunt infinita
sunt etiam initia compositionum
[illegible]. quoniam non inclinantur omnia ad
loca diversa. et si non ordo erit
non est ordo rei una. non iterum si
moventur omnia etiam incedere
debere ad locum unum, ut sunt que
ex eis sunt homogenea. [E]t
redeo iterum super eos et dico quod
ut cum non est ordo in composi-
tis extra naturam, compositio autem
sensibilium non est contraria naturali
natura. [E]t dico iterum quod impossibile
est ut sit res in qua motus
in compositum. quod est extra naturam
non est illud quod est infinitum
motus, non et infinitum tempus.
quod apparet et quod ex hoc sermo-
ne [illegible] quod est res nunc

dico ut sint res que non sunt ordinate nec ordinem fiat et ut sint res non habentes compositionem neque ordinationem inuicem. Nos autem non inuenimus aliquid ex corporibus existere per fortunam ita ut sit res secundum hoc. Et antiqui quidem melius senserunt illo qui dixit quod mundus est factus ex rebus quibus non est motus ordinatus. Et si induxerunt omnes homines alii et sortiti fuerint ut imposuerint generationem ex rebus que essent congregate et deinde mote et separate dixerunt quia non sunt necesse ut mundus fieret ex rebus motis separatis. Conueniens est ergo ipse illud etiam propter hoc quod dixit amorem et amicitiam. Et posuit generationem mundi totius ex rebus separatis. Deinde dixit quod non fuerint agregate nisi per amicitiam et dissensionem ut fugeret a confusione per motum. Ipsi illud dixerunt quod mundus factus est ex re una agregata sicut dixit imp. Deinde separata est. Illam quidem naturam esse et sufficientem propter illud quod dixit quod unumquodque corporum simplicium factum est motu naturali et quod ipse non est uiolentus neque extra naturam. Et dico insuper quod quibusdam eius est grauitas et quibusdam

corporum leuitas necessario et sufficientia illius est illud quod dixit quia non dixit imp. quod est motus mouetur necessario. Sequitur ei quod mouetur non est grauitas neque leuitas naturaliter. Non est possibile ut moueatur ordinate nisi ex medio et ad medium. Sit ergo unum corpus cui non est grauitas apud lineam a et corpus habens grauitatem apud lineam b et incedat corpus habens grauitatem in nullo spatio ad lineam c et ad lineam e. Ergo incedit corpus habens grauitatem in tempore plus longinquo quam sit incessus corporis cui non est grauitas in hora una, et separetur item ex corpore habente grauitatem corpus secundum modum quantitatis que est inter lineam c et lineam e ad lineam c et d. Non est possibile ut separetur illud ex modo et hec est forma eius. Et secundum hunc ergo et dicamus quod illud corpus totum habens grauitatem perambulet incessum lineam c et lineam d totum in illa hora et in hora minima perambulet corpus cui non est grauitas. Succedit ergo quod aliud spatium unum motum equale. Hoc autem est ex eis que impossibile est esse. Et similiter iste quidem sermo conuenit corpori leui. Et dico item quod si inueniatur corpus quod mouetur neque graue neque leue tunc ipsum

non motu suo violento necesse. et si non violentum, tunc erit motus eius infinitus. Hoc autem est ex eis que impossibile est esse. Quod est quia quando fit quod omne corpus mobile non motu suo ex virtute aliqua est corpus minus et levius non descendit prius quam sit motus corporis maioris gravitatis ex illa virtute una. moveatur ergo nunc corpus maius cum non est gravitas quod est apud literam a et perambulat lineam que est apud literam c et literam e et perambulat corpus minus gravitatem quod est apud literam b lineam que est apud literam c et literam d in una hora et tempore equali. Ergo cum separatum fuerit a corpore huius gravitatem secundum modum quantitatis que est inter lineam c et lineam e ad lineam c et lineam d, erit quod hoc corpus quod separatum est ex corpore huiusmodi gravitatem perambulat lineam literarum c et e in una hora et tempore medio perambulet corpus cum non est gravitas. ita corpus totum huius gravitatem perambulat lineam que est apud literam c et literam d, quia est quantitas in motu ad corpus maius sit quantitatis velocitatis incessus corporis maioris ad corpus minus. Si ergo illud ita fuerit, tunc incessus corporis cum non est gravitas et incessus corporis habentis gravitatem est tunc in una dimensione (?) quod utraque perambulat spatium unum in una hora et tempore uno. Hoc autem est ex eis que impossibile est esse. Iam ergo manifestum est et verificatum quod unicuique corporum est gravitas aut levitas necessario. Dico quod hoc est unum medio est principium motus sui, et quod virtus est illud principium motus eius aut (?) alia ab ea. Et quod omnis motus autem est naturalis aut accidentalis. Motus vero naturalis est sicut motus lapidis deorsum, lapis vero non deorsum a virtute aliqua nisi nature. Motus vero accidentalis est a virtute non cum auxilio nature, sicut motus lapidis sursum. Et omnium autem motuum in aere initium duobus motibus sicut in medio. Aer enim est gravis et levis, et lapis incedit sursum quando elevatur sicut levis, et principium motus eius est ex virtute, et incedit deorsum et est motus eius iste secundum naturam. Et non nisi his duobus motibus in aere. Unumquodque aer est in gravi et levi, quia ipse attingit duas extremitates. Quia ergo incedit impulso quod non motu naturali et quod non motu accidentali, et ergo illud non sit movens aliud quod movetur motu accidentali

nam si non esset corpus neque grave
neque leve deferens intentionem
inclinationis non esset possibile esse in
eo violentia omnino. et quod possibile
in esse intentio omnium motuum. si-
militer quod inest omni corpori sed
hanc intentionem quia natura-
lem. iam ergo manifestum est ex his
que exposuimus que diximus quod omne
corpus ex corporibus aut est gra-
ve aut leve. et ostensum est quem
modum moveat naturaliter et modi
motuum accidentalium qui sunt
extra naturam. Quod autem generatio non sit
inducta super omnes res. et quod non
sint res omnes ex generatione manifestum
est et patens ex eis que ego dixi-
mus. Quod est quia impossibile est
ut sit aliquod corpus preter hoc
quod sit naturale et inclinationem
separata in corpore quoniam locus
in quo est corpus fuit vacu-
us vacuo antequam esset corpus
et non esset aliquod corporum omnino. Et
possibile quidem est ut fiat corpus
ex corpore alio. sit igitur ex a-
ere. et non est possibile ut sit corpus
cui non est magnitudo neque cor-
poreitas et est possibile ut fiat cor-
pus actu ex corpore alio potentia. verum-
tamen corpus quod est impossibile si non fuerit
corpus aliud actu inveniet
locum aliquem separatum vacuum
ab omni corpore.

Volo autem nunc ut sufficiam
et determinem in hunc modum
ut inveniam quibus corporibus
est generatio et cuius est. Dico ergo quod
cognitio rerum non est nisi per prin-
cipia. et principia que sunt
in omnibus rebus sunt elementa. et
veniam ad inquirendum que
corpora sunt elementa et quorum sunt
deinde inquiramus post illud
de quantitate corporum et qualitate eorum et
tate. illud autem declarabimus
et certificabimus nobis si nos sci-
verimus que sit natura elementi. Dico
ergo quod elementum corporum est
id quod resolvuntur in ipsum reliqua
corpora. et est in eis aut actu
aut potentia. et hoc quidem est illud
in quo est ambiguitas. elementum
autem non resolvitur ad res alias
diversas in forma. et omnes quidem
consentiunt quod ita sit elementum id
hunc modum et sic sit in rebus
omnibus. Si ergo quod diximus et diffi-
nivimus est elementum. et separando mem-
bris sunt elementa sicut modo erunt
secundum quod diximus de diffinitione eius sit
igitur et terra quia invenitur in
carne et in ligno potentia et invenitur
que assimulantur eis ex cor-
poribus similium partium que dividuntur
in partes que non sunt elementa vel
ita sit unum ex quibus dein-
ceps. Et redeo super illos
qui posuerunt partes similes
elementa sit unum ex quibus non
non recte dixit in ratione eius
in actu exeunt quibus nisi est

sentencia. quod est quia undecunque composita corpora dividuntur in similes sicut carnes et ossa et lignum, sic ergo compositum non est elementum. non omnis res similium partium est elementum, tamen minimo elementum est illud quod non resolvitur in res alias diversas forma sicut diximus. ¶ Et dico tamen si nos concesserimus nobis illud compositum in elementa corpora similium partium et non erit ergo illud elementa infinita quoniam sic est ut sint ex rebus reliquis et ex duobus elementis aut tribus sicut dixit eum. ipse posuit elementa .iiii. similium partium, deinde posuit res omnes ex illis compositas. ¶ Et dico item quod accidit dicenti quod elementa sunt corpora similium partium ut fiant res omnes ex eis. quod est quia facies non est ex faciebus aut in aliqua reliquarum figurarum. sed fit ex figura alia a sibi similis. ¶ Iam ergo declaratum est nunc et certificatum quia receptum est et necesse ut ponat principia finita et ut sint minima. dico non resolvuntur ad alias res diversas formas. sic faciunt auctores artis mensurationis. ipsi enim ponunt principia mensurationis finita ante formam et numero. ¶ Et dico quod si hoc corpus non diversificatur ab aliis corporibus nisi per diversitates

suas essentiales. et diversitates corporum sunt infinite. et notum est et clarum quod elementa sunt infinita et non numerata. ¶ Et dico tamen quod non est notum ut sic elementa sint dixit lev. et democ. accidit ut ex sermone utriusque et maxime quod est quia ut dixerunt quod corpora sunt infinita numero et non interminabilia neque sunt recipiencia partitionem et divisionem in magnitudine et quod non fuit ex re una res multe neque ex rebus multis res una. sed omnes res fiunt per ingressionem huius corporum que non partiuntur et mutationem eorum ad invicem. ¶ Dico ergo quod illi posuerunt res omnes unum, et generaverunt eas ex ipso. sic fecerunt alii res aeris unius. similiter quidam non explanaverunt illud, tamen illi occultaverunt illud et dixerunt quod ipsi diversificant corpora ad invicem per figuras et figure sunt infinite. sunt corpora simplicia infinita tamen. et non diffinierunt omnino que esset figura cuiusque illorum. nec umquam dixerunt que esset figura elementorum. ¶ Verumtamen ipsi posuerunt figuram ignis orbicularem tamen. aerem autem et aquam et reliqua corpora distinxerunt per dixerunt ad eorum sunt que componuntur ex partibus pluribus et eorum sunt que componuntur ex partibus una

maiorum et aliis posuerunt ista
horum corporum principium omnium
eorum. Omnis ergo nos quia aucto-
res sermonibus illorum ista ex errore
non esse ei quod accidit eis qui dix-
erunt non esse principium figurarum cum
sint infinita quantitate. Et video
ergo super eos et faciam eos inde-
cium erroreum. Dico ergo quod sicut
si dixerit corpora infinita et manifestum
est et clarum quod non possibile ut sint
ea infinita. Et ipsi quidem contrari-
ficantur auctoribus scientie mensu-
racionis et scientie. quod ipsi dixerunt preter quam
non dividuntur et divisibilitatem
ideo et diminuerunt multas scientias
quas dixerunt homines. Volumus videlicet
dicere ut in tradentes sub scientia o-
culorum. Nos autem compleuimus
termineracionem horum scientiarum in
eis que precedunt de tractatu
tibus quos narravimus de tempore et
motu. Et dico eis etiam quod
ipsi cogerunt dicere sermonem divi-
sum sermonum suo quod non potest
esse, quod est quod si ea sunt partes in-
divisibiles tunc impossibile est ut sit
diversitas aeris et aque propter diversi-
tatem pluralitatis parvum et magni-
tudinis partium. Non est possibile ut sint
aqua et aer corporum ex quibus alia
quod est quod cum ex figuris sunt
partes separantur remanent
ex eis residuum. Nam secundum hunc
modum dixerunt ipsi quod aer et a-
qua et terra fiunt ex invicem ab aliis

separacionem figurarum par-
uarum ex partibus. Et dico etiam
quod quantum eis per sermonem ipsorum
non est possibile ut sint infinita cum
corpora diversificentur per figuras
et figure omnes compositae sunt ex
figuris pyramidibus. Et est figura
pyramis figure equilatere recte
lineis equalibus et figura orbi-
cularis sit composita ex partibus
octo. Et cum partes figuram primam
non permittant figura una sine duc-
tu plures. Si ergo aliud est secundum hoc
tunc sunt corpora finita secundum
numerum suum necessario. Et dico etiam
quod si est omni corpori motus, et cum
ita non est corporum simplicium motus
simplex et motus simplices
non sunt infiniti, quoniam necesse ut non
sint preter duobus. Neque loca infinita
sunt. Tunc manifestum est et clarum quod
non sunt ea infinita etiam. Et
dico etiam quod cum ostensum sit et cer-
tificatum est quod ea sunt finita
necesse. Tunc volo inuestigare etiam inveni-
re an eorum sit unum an multa
homines et multi ex antiquis
dixerunt quod eorum est unum tamen
inveniuntur de hiis fuerunt qui dixerunt
quod est aqua et ex hiis qui dix-
erunt quod est aer et ex eis qui dix-
erunt quod est ignis et ex eis qui dix-
erunt quod est terra et ex eis qui dix-
erunt quod est subtilior aqua et spis-
sior aere et quod ipsum continens
omnia corpora celestia cum non

est. Sunt [D]ico quod quia omnium qui ponunt elementum unum aut aquam aut aerem aut rem subtiliorem aqua et spissiorem aere et quod reliqua elementa fiunt ex illo secundum modum diversitatis subtilitatis et spissitudinis eius et raritatis ignorat sermonem suum et oblitus est quia composuit ante elementum rem aliam. quod et spissitudo non est nisi ex compositione elementorum. et raritas ex ipsorum resolutione est rarum subtile autem elementum necessario. Similiter illud est secundum hoc et igitur sit sermo eorum subtilior reliquis corporibus est igitur prior rebus omnibus secundum prioritatem naturalem. quod si igitur non fuerit omnibus corporibus subtilior tunc illud non erit ex eis que sunt contraria sermoni meo. quoniam necesse est ut igitur sit res prima subtilis post corpora summa et non sit corpus medium. Et dico etiam quod sermo dicentis quod elementa omnia facta sunt ex spissitudine elementi unius et ipsius raritate: non diversificatur a sermone dicentis quod res facte sunt ex subtilitate elementi et ipsius spissitudine, scilicet ex magno ipsius et parvo ipsius. quod est quia subtilitas est parvitas partium et spissitudo est magnitudo partium. subtile igitur est expansum et sparsum. et non est ita nisi res que componitur ex partibus parvis. Similiter illud est ita autem eius propter hoc ut discernatur subiacet per parvitatem et magnitudinem. Sed cum quod determinaverunt res secundum hunc modum accidit eis ut dicant quod elementa omnia sunt comparativa. et non est aliquod elementorum ignis vere neque aer vere neque aqua vere neque terra vere. necesse est quod igitur ex sermone eorum ut sit res una cum comparatur ad quandam rem ignis et cum comparatur ad aliam rem aer. et cum comparatur ad rem aliam aqua. Sic accidit illis qui dicunt quod elementa sunt multa infinita. et non diversificantur nisi per paucitatem partium et earum magnitudinem et sunt autem res partes que non dividuntur. Dico quod quia ipsi distinxerunt quedam elementa ab aliis per quantitatem suam est elementum igitur secundum illos unum aut aer aut terra aut aqua. quod est quia partes que sunt in corporibus magis necesse. quod est quia pars una cum comparatur ad quasdam partes est parva et cum comparatur ad alias est magna. Illos autem qui dixerunt quod ignis est elementum non sequitur hoc contradictio quam fecimus cum illis quorum rememorationem fecimus et quorum sermonem sed accidunt eis res alie extra

secundum necesse. Quod est quia quidam
homines ex eis dixerunt quod ignis
habet figuram eandem pyramidis
et ex eis fuerunt qui verifica-
verunt sermonem suum hunc
sermone simplici debili. Et
dixerunt quia in figuris non
est figura velocioris abscisi-
onis quam ignis et in corpori-
bus non est corpus velocioris
abscisionis quam ignis. Ergo
ipsa necesse est figura que dicitur pi-
ramis ignis pyramidalis. Et
ex eis fuerunt qui hunc sermo-
nem sermone alio secundo. Et
dixerunt quod corpora omnia
sunt composita ex subtilioribus
corporum, et illud in quo minor figurarum
componitur ex figuris que dicuntur pi-
ramides. Si igitur hoc est ita, et
manifestum est et clarum quod ignis
est subtilior reliquis corpori-
bus, et illud figura que dicitur
pyramis est minor prima
figurarum et prima earum, et ne-
cessarium est ut sit figura
prima corpori primo. Est ergo
figura que dicitur pyramis
figura ignis. Et secundo. Et ex
eis fuerunt homines alii qui non
dixerunt figuram igni omnino
veruntamen dixerunt quod ignis est
subtilior reliquis corporibus
omnibus tamen. Deinde dixerunt
quod ex compositione partium
ignis adinvicem et earum spissitu-
dine fiunt reliqua corpora
sicut si adunate partes inflate ex quibus
cum coartantur fiunt reliqua
corpora secundum coartationem ea-
rum. Dicemus ergo nos quia ac-
ciderunt ex istis sermonibus res
difficiles impossibiles. Quod est
quia si ipsi posuerint corpus
primum partem indivisibilem
venient idem sermones illorum
quorum rememorationem com-
plevimus contra ipsos imp-
ugnare que non dividitur. Et
Et dico item quod sermonem
naturalem. Quia non est possibile
ut sit eius pars que non dividitur.
Et aliud quod manifestum est et cla-
rum si inquisierint de eo
inquisitione naturali. Nam
si illud existit in unoquoque
corporum est conveniens corpo-
ri alii per quantitatem et
magnitudinem. Aliud igitur mag-
nitudo partium suarum que
non dividuntur est adinvicem.
dico quod magnitudo corporum
aque totius similis est magni-
tudini corporum aeris totius
et sui reliquorum corporum elemen-
torum non videntis illud ita. Et
quia aer plus est in magni-
tudine quam aqua. Et si unum
corpus subtile est plurimum mag-
nitudinis quam corpus spissum
si ergo unum est secundum hoc: tunc
manifestum est et patens quod etiam

aeris est minus eo aeris. Se
deamus igitur et dicamus quod quando
magnitudo eius minoris est
melius maiore et corpus eius
aeris est cadens sub partitio
ne et similiter terra eius ignis sub
partitione cadit et similiter terra omne
corpus subtile recipit parti
tionem corporis. Iam igitur ostensum
est nobis et verificatum quod
eius ignis recipit partitionem. Re
deo igitur super illos qui figuraverunt
ignem et dixerunt quod ignis est in
eius ipso quod figuratus est figura
prima. dico igitur quod si ignis
est eius quia ipse figuratur
figura prima que est piramis
et hec figura non est com
posita ex figuris multis que
dicuntur piramides. accidit ergo ex ser
mone ipsorum hoc ut non sit cor
poris autem eius dividitur (?) generatum
ex eo quod est quia corpus ig
nis non erit ignis nec est eius
id eius omnino. Et redeo super
illos qui dixerunt quod eius est
corpus unum subtile. dico igitur
quia accidit ex sermone istorum
isto ut sit ante eum eius ab
stante illud aliud. et hoc est
adinventum (?) cum illud corpus
eius recipit partitionem et sit
corpus unum quod est nimium
diminutum ex eo spiritus eius.
Et redeo iterum super illos et dico
quia accidit nobis iterum ut di
camus quod res una apud
quasdam res est ignis et apud
quasdam earum est aer et iterum
apud quasdam earum est aqua
aut terra. Dico igitur sermone a
gregato quod omnes illi qui dixe
runt quod eius est unum er
raverunt errore malo. quia ipsi
posuerunt unum motum natu
ralem tantum et posuerunt eum omni
bus corporibus simul. invenimus autem te
stificatur contrarium illius
quia videmus omnium corporum simili
um principium motus simul (?)
si autem essent corpora omnia unius
esse omnibus motus unus. quan
do ergo est corpus maius est iste
motus velocior et fortior
sicut ignis. nam quanto ipse est
maior ipse est velocioris motus
sursum. Et videmus cor
pora alia multa incedere deor
sum motu veloci iterum. propter igitur
has sententias et rationes et propter
quod diximus et determinavimus in
eis que preterierunt et diximus sermo
ne malo quod motus natu
rales sunt multi invenimus (?)
non possibile est ut sit unum eius. Quo
modo igitur nunc quia ea non
sunt infinita in numero sunt nu
mero finita. Dico igitur nunc
incipere inquirere an ea
sint perpetua sempiterna an
sint generata cadentia sub cor
ruptione. nam si declaraverimus

nobis fuerit unum. declarabit
nobis item summa mun corpus et
tunc sunt corpus sunt. Dico ergo quod
non est possibile ut etiam non remove
antur. quod est quia inveni
ignem et aquam et unum quod
est corpori simplicium dissolvi
et resolvi. Similiter dissolutio et reso
lutio autem sunt ad infinitum aut
stant. necesse. Et dico quod si re
solutio est infinita erit tempus resolutionis
est infinitum etiam. cum omnis
pars ex partibus eius resolvitur
in tempore alio. dicitur ergo ex sermo
ne ut sit tempus aliud extra tempus
quod est infinitum. Dico tempus
compositionis cui non est finis. infi
nitum est ergo et partes. cum si unum
est secundum hoc quia est aliud
infinitum extra tempus quod est
infinitum. hoc vero est ex eis
que impossibile est esse. quia si reso
lutio stat et sistitur scilicet resolutio eius
et ipsius dissolutio in loco sim
ullo corpus aut non dividitur
aut dividitur. Similiter non cadit
sub fine et corruptione ut dixi
mus. Dico ergo quia impossibile est
ut non recipiant dissolutionem propter
sermonem et causas et descriptio
nes quas rememorationem
complevimus nuper. Necesse est
possibile ut recipiant dissolutionem propter
quod dissolvatur et resolvatur
et corrumpatur. quod est cum corpus
minus est velocioris resolutionis
et corruptionis quam corpus
maius. Sicut corpus corrumpi
bile corruptione et dissolutione et
resolutione ad corpus minus.
et dignius est ut pars minor
sit suscipiens et separans disso
lutionem et corruptionem. Nos enim vi
demus ignem corrumpi et dimi
nui. quod est quia aut cor
rumpitur ex contrario suo aut
finitur aut extinguitur alicuius
et minus quod corrumpitur cito
tarditate maioris. et quanto
minus est plus corruptionis
iam ergo oportet quod etiam
generata corpora cadentia
sub generatione necesse. Et dico et
iam quod cum etiam sint generata
cadentia sub corruptione. tunc
generatio ipsa sunt aut ex non
corpore aut ex corpore. quod
si sunt ex corpore tunc aut sunt
ex corpore alio aliter ipsius aut sunt
alia ex aliis. Dico ergo quod in
sermone dicentis quod etiam sint
ex non corpore sequitur ut consi
deratur inane et vacuum necesse.
et est quia omne generatum aut
est generatum in re que non
est corpus aut est generatum
in re corporea. quod si est cor
porea sunt duo corpora in lo
co uno. scilicet corpus quod genera
tum erit et corpus quod est
ante ipsum et ipsum generatum
in ipso. Et sic est locus inanis

generatur corpus in corpore
erit locus vacuus et inanis
necessario. quia separatur a corpore
generato. hoc autem est ex
eis que impossibile est esse. sic ostendimus et exposuimus in eis que
premissa sunt. ¶ Et dico iterum quoniam
est possibile ut sint etiam ex corpore
alio cum eicit inde ut sint corpora alia ante etiam. quod iam
est ut autem est grave aut leve
quod erit ex illis ex eis. aut non
erit ei gravitas in pondere
omnino. quod erit unum ex corporibus
quo possibile est ipsum esse nunc in loco
aut in loco violenter aut non violenter. si igitur non violentum est moveri
eius actionem extra naturam
et si non est violentum est moveri
eius actionem naturalem. si igitur est
in loco est unum ex eis. et si non
est in loco non fit ex eo aliquid
omnino. quoniam generatum et illud ex
quo est generatum necesse sunt
simul. ¶ Et dico quod iam ostensum est et certificatum quod
non est possibile ut sint etiam facta ex
corpore neque ex non corpore. remanet igitur ut dicamus quod facta
sunt quedam ex aliis. ¶ Volo
autem nunc inquirere quomodo etiam
facta sunt ad invicem. dico autem
secundum quod dixit empedocles et democritus.
aut secundum quod dixerunt alii qui
resolvunt corpora ad superficies et laminas. aut est hic modus

et alia preter quam dixerunt. ¶ Dico
igitur quod imitatores empedoclis
et democriti ignoraverunt materiam
suam et obliti sunt quod ipsi non
affirmaverunt generationem nam
et quod ipsi confitentur quod etiam
generantur ad invicem. similiter
ipsi dixerunt materiam fore generationem
non fallacem. quod est quia ipsi
dixerunt quod elementa alia sunt occultata in aliis. et sunt egredientia alia ex aliis sicut ortus et partus. ¶ Et ex generatione quidem non est
dicunt res. et apparet sicut igniti
ex lapide apud percussionem. et
cum res generatur ex materia
sua per alterationem et mutationem. ¶ Et dico iterum quod accidit ex
sermone hoc rerum contrarietas. et de
receptacionem. quod est quia cum
casu est in aliqua quantitate
deinde inspissatur et constringitur
non additur in aliqua operatione
aliquid omnino. et est quod necesse est
auctoribus sermonis de generatione
ut sequatur eos illud. nam ipsi
dicunt quod aqua occultata est in
aere. ita non generatur nisi cum egreditur ex eo et apparet. nos autem videmus aquam cum fit ex aere et
egreditur ex eo esse graviorem quantitate quia ipsa sic cum est in
aere. ¶ Et dico iterum quod corpora permixta alia in aliis cum
separantur unum ab alio non accipit locum maiorem loco suo

vacuo. aer ergo cum fit aer accipit lo-
cum maiorem loco suo primo.
quod est quia corpus subtile
est in loco maiore. et hoc quod
visum est et planum in inflamma-
tione et permutatione humidi-
tatis aque in vaporem et inflamatur
scindit vasa continentia ipsam et
scinditur. Secundum istum ergo sermonem aqua
multitudinis. sequitur quod illud est secundum
hoc et non est naturale scilicet in
aliquo omnino inquantum expandantur
corpora et spargantur sicut dixerunt
auctores occultationis. et visum
est et apparens quia non est possibile
ut accipiat corpus locum
maiorem loco suo primo. Et
dico item quod per illum qui
dixit huiusmodi sermonem. scilicet occulta-
tionis sequitur ut faciat terra
venire aliquid ex corpore ergo
non sit corpus aliquid omnino. cum
non sint in corpore finito cor-
pora finita in magnitudine
infinita in multitudine. quod est
quia cum fit ex terra aqua et
permutatio ex ipsa accipit aliquid
ex terra cum fiat exitus ipsa
generationis. et est possibile ut egrediatur
item aqua ex terra remanserit
sequitur quod illud est secundum hoc semper et
non abscinditur. Et sic videtur ut in
corpore finito fiant corpora oc-
culta quibus non est finis. si autem
hoc est impossibile: tunc non est possibile
ut sint quedam etiam ex omnibus. dicam

semper per aggregationem et separationem
iam quod visum est nunc et certum
quod etiam non sunt alia ex aliis
vel per separationem et egressionem
et emanet quod nobis videtur
nunc quod fiunt alia ex aliis
per alterationem aliorum ad alia. et
illud secundum duos modos. aut
per permutationem figurarum eo-
rum sicut fit ex cera anulus
orbis et resolvitur. aut per re-
solutionem ad superficies sicut dixerunt
homines. quod scilicet fiunt alia
ex aliis per permutationem fi-
gurarum eorum sequitur necesse di-
centem huiusmodi sermonem ut di-
cat partes que non dividuntur et incorpo-
rat corpora prima partes que
non dividuntur. quod est quia si cor-
pora recipiunt divisionem non
erit pars ignis ignis neque pars
terre terra. quoniam non est pars
figure que dicitur pars pyrami-
dis pyramis vero. neque pars sphe-
re sphera item. Quod sicut etiam
ex aliis fiunt ex aliis per resolutio-
nem superficierum et resolvitur
alia ad alia: et impossibile est ut
omnium eorum alia fiant ex a-
liis. Et dixerunt quod huiusmodi
sermonis homines ex eis. hoc est
inconveniens est et impossibile. et
quoniam non est necesse ut sit inven-
tio omnis alterationis et permu-
tationis. Et etiam non re-
stituitur super illud item etiam

minimo etiam omnia eadem et ab
initio et ipsa alterantur et permutantur
ad invicem. Et sequitur nos
dicentes hunc sermonem
ut loquamur in rebus eisdem
et sub initio de eo in quo non
certificatur initium eius super nos.
Et causa istius est quoniam ipsi non ac
ceperunt principia rerum a recep
tione bona secundum veritatem su
am, sed ipsi voluerunt perve
nire res eorum ad res et sen
tentias quas sibi dictaverunt ab
aliis qui fuerunt ante illos
et ipsi posuerunt principia rerum
omnium non separari unum
vero non esse [illegible] quoniam est necesse
ut sint principia rerum sempi
ternarum sempiterna etiam et ut
sint principia rerum cadentium
sub corruptione cadentia sub
corruptione etiam. Et dico sermone
aggregato quoniam principia debent esse
principia homogenea subiectis
suis. Ipsi autem propter amorem magnum
rerum suarum fecerunt quod fe
cit sermonis auctoritas [illegible]
nam ipsi ubi fuerint in principio
sermonis sui principium unius
rei, cum quod ipsi posuerunt ea
et locuti fuerint in eis indigu
erunt ut iustificarent sermonem
dictum contradicente. nam
tot in eorum [illegible]. Et dico quod
necesse est ut inducamus super
quasdam res ex complemento

ipsarum et earum fine et non contradicat prin
cipiis. nam omnis scientie est com
plementum et finis quod est
quasi complementum artis et com
plementum sic et principium sen
sibile eadem [illegible] sub visu.
Et videmus quod dicamus quod
isti dixerunt quod terra so
la non permutatur in aliam
ad reliqua elementa. sequitur nos
ut videamus ut ponamus terram so
lam elementum quoniam illud quod
non resolvitur in permutationem
in eadem sub corruptione est elemen
tum. ergo terra sola est elementum
quod est quoniam ipsa non resolvitur
ad corpus aliud in resolutione
ipsorum. Et dico etiam quod dictum
eorum ex sermone ipsorum in eo
dicitur quod melius [illegible] est
angulum [illegible]. illud autem non
est necessarium in corporibus que appa
rent. nam [illegible]
[illegible] de elementis ad invicem
trianguli [illegible] non [illegible]
tur. quoniam etiam generantur ex
triangulis inequalibus [illegible]
Et dico etiam quia indigent
dicentes hunc sermonem
ut ponant generationem ex corpore
quoniam si generatio non sit in eis ex sup
erficiebus non est etiam generatio ex cor
pore omnino. Et dico quod ipsi
coguntur etiam ponere non esse
corpus sensibile partitionis
esse contradicit per illud sermonem.

terram et sciam artis mensurationis. isti posuerunt primum quod cadit sub sensu susceptibile divisionis. isti autem iterum confitentur quod omne corpus sensibile cadens sub divisione sit non corrumpantur narrationem suam et sermonem suum iterum primum. Secundo iterum quod illi qui posuerunt omni elemento aliquam ex figuris et distinxerunt illa ad invicem per figuras cogitantur iterum ponere ea non susceptibilia partitionis. quod est quia figura que dicitur piramis et figura orbicularis cum partiuntur partitione alia non est residuum orbiculare aut piramidale. signum illud est secundum hoc non est ignis in parte ignis ignis. sed est terre ante quam elementum sit quam omne corpus aut est elementum aut est generatum ex elemento. Dico quod sermone aggregato quod illorum qui student figurare corpora simplicia sequitur necessario ut dicant quod ex figuris suis figurate que cum componuntur ad invicem non implent locum suum totum. sed remanet ex eo aliquid vacuum. figure autem que cum ponuntur alie cum aliis implent locum suum totum pauce sunt ex figuris quibus superficialibus sunt tres

tantum. figura triangula et figura circularis et figura quadrata. et ex figuris quidem corporalibus sunt duo tantum. quarum una est figura que dicitur piramis et altera que dicitur orbicularis. signum autem est secundum hoc: cogunt ponere figuras equales ut inveniantur plures hiis duabus. quia elementa sunt plura ex tribus. hoc ergo impossibile est. Secundo iterum quod nos invenimus corpora omnia simplicia figurari secundum modum figure et loci convenientis eis et precipue aquam et aerem. signum autem est sic non est ut remaneat figura elementi secundum dispositionem quod est quia si non fuerint vel non tangerent totaliter suum locum continentem ipsum ex omnibus finibus suis sicut tangit ipsum et fit secundum figuram eius non remanet secundum dispositionem suam. ergo cum aqua omnino quamvis non sit aqua per dispositionem fuisse sive. Iam ergo manifestum est et certum quod elementi non sunt figure determinate. Et contrarium hic sive sunt figures quod eius non sunt figure convenientes et sicut quod ipsum loco deferenti recipit non sit formatum ut possit ipse formari. sicut dixit ille iterum per hoc recipere omnes ut intelligant ea

tum ille corporum cadentium
sub sensibus quia ipsum sic est ut
accidentia eius ad invicem cum
separantur ab eis quantitates
eorum diverse. Et dico iterum quod
non est possibile ut fiat ex eis tanto
aut omnium aliquod simile ut
ex corporibus continuum et non
est similiter eorum sic circumferentie
eorum nisi figure et non est possibile
ut sit ex compositione figurarum
corpus permutabile neque ex
compositione superficierum cum
res per compositionem. Et etiam
que cadunt ex eis scilicet figure
non sit aliquid per compositionem
quia si aliquis inquirat de
sermonibus eorum inquisitione ex-
quisita intelliget scientia certa
quod ipsi dixerunt generationem
et quod ipsi quantum studuerunt
affirmare ipsam addiderunt
negationem et non est necessarium
eorum intentio generationis omnino.
Et dico quod figure elementorum
que dixerunt non sunt conve-
nientes neque apte qualita-
tibus ipsorum neque eorum virtutibus neque
motibus ipsorum. Ipsi quoque ipsi fi-
guraverunt enim figuram
quia figuraverunt ipsum sic er-
go natura eius. cum ipsum ea quod
ignis est velocis motus calle-
faciens adurens posuerunt eum
orbem quidem et quidam eorum
figuram que dicitur piramis et

quoniam iste due figure sunt ve-
locioris motus quam relique
figure. quoniam iterum non occupant
neque tangunt ex loco nisi tem-
parvum valde et iterum sunt
etiam calefacientes adurentes
valde quoniam una earum tota est
angulus et altera est angulis
acutis et dixerunt quod ignis
non adurit neque calefacit nisi
per angulos suos. Omnis ergo
nos redeuntes super eos quod
ipsi erraverunt omnes in
motu. quod est quia due
figure quamvis sint veloci-
oris motus quam relique fi-
gure tamen non est velocitas motus
earum sicut motus ignis quoniam mo-
tus ignis est sursum non cir-
cularis motus autem harum figu-
rarum est circularis. Et dico i-
terum quod figura terre est qua-
gravitudinis ipsum dispositionis sue ex-
ionis et sue stationis et non est
terra stans quidem semper in
omnibus locis sed in loco suo tan-
tum et est mobilis et est in loco
propinquo et remoto et si non
separet eam aliquid et similiter ig-
nis et reliqua elementa sunt secundum
hunc modum sicut igitur
ex contrario et reliqua eius orbicu-
lus piramides cum est in loco propin-
quo et est in loco suo generando i-
terum. Et dico iterum si ignis
non calefacit et adurit nisi per

angulos qui sunt in spera et
omnia etiam adinvicem tale
facientia, et alia ex eis sunt
velociores adustionis et cale-
factionis quam alia. cum ergo
eis sunt anguli. sicut celum habu-
it figuram .viii. basium.
et celum habuit figuram .xii. la-
terum. et figura centum orbis et
terra est media, sicut est sermo
democriti. cum est angulus ex
angulis. si ergo etiam sunt secundum
hoc duo calefacientia ad
invicem: et non diminuitur
ad invicem nisi per multitu-
dinem et paucitatem adusti-
onis et calefactionis. hoc autem
falsum est et vanum. et illud est
manifestum per sensum. quoniam illud non
accidit ut corpora inclusiona-
tionis adurantur et calefaci-
ant. quoniam ipsa habent angulos.
terram et in eis sunt partes tantum
que non dividuntur sic dicunt
enim quod corpora naturalia ca-
lefaciunt et adurunt corpora
mathematica non calefaciunt neque
adurunt. nisi istorum confirma-
tur [illegible] isti non possunt
illud obscure dicere. et nos quidem
non dicimus in illo sicut dicunt
ipsi. Et dico quod cum sit
res adurens sicut ignis et sit
orbis aut piramis est necesse
ut sit res que aduritur orbis
aut piramis etiam. Et dico

etiam quoniam non ponamus
ignem esse talem ut sit secundum speciem
figure. tunc non est necesse
ut ille ignis ut sit ex orbi-
bus et ex piramide piramis.
quoniam illud est contra hoc in omnibus
rebus sicut illi qui volunt abscin-
dere cultellos ex cultello ser-
rare serram. Et dico etiam
quoniam ex eis de quibus oportet
vanum est ut figuretur ignis
hac figura quoniam incidit et se-
parat. Et ipse quidem aggre-
gat plus quam separat ali-
quando. et ipse quidem non separat
aut finit nisi omne quod non
est sui generis. et aggregat et u-
nit omne quod est sui generis et
aggregatio et unitio est de esse
ignis. et separatio quidem et com-
minutio non sunt ei nisi per
accidens. quod est quia cum ag-
gregat et unit quod sibi omoge-
neum est. et separat et commi-
nuit. et extraneum quod non
est sui generis. si ergo illud est secundum
hoc. tunc convenit eis ut
adiungant hec duas res. s. se-
parationem et congregationem ad ig-
nem aut iungant et congregatio-
nem. nam non dignum est ut sit
ignis quia separationis et comminutionis
et ablationis. Et dico etiam quod
cum sit calidum et frigidum in potentia non
est possibile ut ponatur figura aliqua
quoniam si ponatur ei figura erit ex eis

que sunt uisa ut ponatur ei figura contraria figure cali- ditatis. autem figuratum est omnino con- trarium. et similiter non proueniet aliquid illorum. igitur figuram omnino tenet quod est conueniens. ita quod ponetur aliam figuram omnino.

Et error autem iste qui studet ut loquatur in hac post. s. gra- tatem et dixit eum contrarium secundum quod ipsa est. quod est quia dixit quod si in ea res magne partis. quod contrariatur et non ponetur in positione. si igitur id est secundum hoc. tunc propter quod in rem est res parua incedens in positione. si igitur illud est secundum hoc tunc propter quod calx est pars par- ua incedens in positione. et non inue- dit inest quod ipse substantialiter finem. si igitur illud est res calida et frigida sunt diuersa in quan- titate partis et magnitudine non in figura. Et dico iterum si figure que dicuntur piramides non sunt equales. sed sunt quedam earum grandiores et maiores a- liis. non est magnitudo earum igitur non ergo erit figura causa ad ustionem et calefactionem. sed est contrarium illius. s. infrigida- tionis. Jam ergo ostensum est nunc et uerificatum quod elementa non diuersificantur secundum ipsas figuras. sed illud quod dixerunt nuper. Et dico iterum quod sunt

dixisse corporum per quos motos su- a celo, operationes et passiones uir- tutes. et nos dicimus quod uniuscuiusque eorum sunt operationes et qualita- tes et uirtutes naturales ex quibus sunt. nam si nos sciremus illud sciremus tunc dissolutionem uniuscuiusque eorum cum compa- re suo.

Volo dicere nunc rerum grauium et leuium exponam utrumque et ostendam que sit natura uniuscuiusque et quam certum sunt eis cum hiis uirtutibus. Et inquisitio ut dicitur est conueniens in motibus sermo- nibus meis. Dico ergo quod nos non uocamus graue aut leue nisi rem cum est uirtus qua mouetur naturaliter. nos autem non inuenimus operationibus uirtutum nostrarum potentia. nisi aliquando uide- remus operum si diximus omnes quorum naturales ita dicimus re- quirit in rebus est conueniens si bro qui est in motu naturali et uirtus est principium motus et fundamentum eius. sed tamen ipsi non distulerunt uirtutum. et non dixerunt meum sermonem equi- tatem nisi parua eius. Et dico ergo nunc dixi sermonem eorum et deinde ... et nunc

rigatio rei inquirentibus nobis
que sunt necessaria in quisitione suf-
ficiente et discernentium causam. Di-
cemus ergo primo illud sumptum no-
strum et sermonem nostrum inquirimus.
Dico quod quedam ex eis que ita dicun-
tur, scilicet grave nomine absolu-
to et subtile nomine absoluto, et
secundum grave et leve quantum com-
paratur ad aliquid aliud. Quod
est quia dicimus nos quod ex re-
bus lignealibus gravitatem sunt que
sunt graviores aliis, sicut est
ferrum respectu quod est et gravius
ligno. Primum autem non diximus
gravitatem absolutam neque
levitatem absolutam, immo dixi-
mus in utrisque aliquid aliud.
Verum ipsi dixerunt gravitatem
comparativam et levitatem com-
paratam, et non dixerunt gra-
ve neque leve, immo narraverunt
[illegible], et ipsi dixerunt et narrave-
runt res graviores et leviores
re. Nos autem exposuimus et
diximus in primo sermone
et diximus quod ex rebus sunt
que incedunt ad medium in
celi semper, et ex eis sunt
que incedunt ex medio mun-
di semper. Incedentes autem
ex medio dicimus quod incedit
sursum, incedentes autem
ad medium dicimus quod incedit
deorsum. Quidam autem dicunt quod
in mundo non est sursum neque

deorsum existens, et non invenitur
[illegible]. Illud autem dicunt
homines ex primis [illegible]
quod non est ex mundo in
quo sit sursum neque quod deor-
sum sit, cum sit mundus ro-
tundus et idem [illegible] ex omni-
bus finibus suis. Si hoc est secundum hoc
[illegible] ex eis que sunt sub
[illegible] ut sic
[illegible] sunt dispositionibus
ambulant opposito loco in
quo ambulant in primo, ut
sint pedes eius oppositi loco
ipsorum in quo fuerunt antea.
Nos autem nominamus extremum
mundi sursum et dicimus quia
est in loco suo sursum secundum
[illegible], deinde vocamus
deorsum quia cum mundo
sit [illegible] et medium [illegible]
[illegible] quod est
est sursum et deorsum. Hic
convenit aliis multi [illegible]
quamvis non conveniant con-
ventione firma. Et causa
est quia ipsi putant quod
celum non contineat totum
ex omnibus partibus suis. Sed cum
fuerint de medietate orbis
que sub nobis [illegible], putant
quod ipsum est rotundum et dixe-
runt quod super eum est sur-
sum et medium eius deorsum.
Si ergo illud est secundum [illegible]
leve absolutum est illud quod

[illegible]

incedit sursum et ad orizontem
et quod graue absolutum est
incedens deorsum et ad medium
leue autem comparatum ad ali-
ud est quasi due res sunt equa-
les in magnitudine et spissi-
tudine deinde una earum incedit
velocius altera. I-
dico ergo quod priores eorum qui in-
quisierunt de istis duabus re-
bus non distinxerunt et inquisierunt
nisi de graui comparato et
et leui comparato et distinxerunt
in quo conueniunt duo ...
sic incedit una earum cum altera
... velocius comparatione suo
postquam ergo discreuerunt
illud putauerunt quod ipsi
discreuerunt rem in leue et gra-
ue absolutum sed sermo eorum
in illo non est conueniens hiis
duobus. Et volo autem ostendere
sermonem eorum illum et exposi-
tionem dico quod ex eis sunt
qui discreuerunt grauitatem
et leuitatem et distinxerunt quod res
grauis est res composita ex re-
bus multis similibus et quod res
leuis est res composita ex pau-
cis rebus sicut sunt ... sic
sermo discernens quod frustum
plumbi est grauius alio frus-
to plumbi cum meo sit ...
... plus et ... ergo
... esse alio cum meo est
plus sic dicitur est ...

... ille sermo eorum
intellectus rebus similium solum
quod res in qua partes plures sunt
... comparatione est grauior
semper et sic distinxerunt in magno et
paruo. quod est quia ipsi cum
inuenerunt quod corpora omnia
sunt composita ex partibus simi-
libus et ex materia una et non puta-
uerunt quod illud necesse esset in
priori quod ... eis
... super illud. Qui autem non
discreuerunt grauitatem et leui-
tatem sicut ... discreti-
onem et non distinxerunt leue ab-
solutum a graui absoluto. Nos autem inuenimus
quod ignis est leuis semper
et leuitas incedens sursum
et inuenimus terram et res ha-
bentes grauitatem semper grauia
... incedentes deorsum. Si
ergo ... est ... non ... di...
paruitatem triangulorum ex qui-
bus componitur ... est ignis incedens
sursum. cum ... illud sit
ipsi distinxerunt esse ignem ...
tardiorem incessionem sursum
et grauiorem quanto est ipse composi-
tus ex triangulis multis. sic
est sermo eorum. Dicunt autem in
contrarium sermonis eorum
ignis ... quanto est maior
tanto est leuior et uelocior
incessus sursum et quanto
est minor tanto est uelocior
ad incedendum deorsum de sursum

Et dico in hoc sermone simpliciter
quod si corpus semper est leve et
quod est compositum ex rebus homoge-
neis paucis, et est corpus gra-
vius grave quod est compositum
ex rebus homogeneis multis, et sic
aer, ignis et aqua comparata
comparatione simplici, et est com-
paratio diversitatis secundum paucitatem
angulorum et corporum multitudinem
et sunt secundum unum quodcumque cor-
pus gravius aliud et quodcumque le-
vius aliud est secundum quanti-
tatem ex quantitatibus aeris
et in multitudine gravior aqua
quod videtur esse et dictum est, sed
aliud est simpliciter non contrarium, cum
videmus quanto est aer plus
tanto est levior suo motu
sursum quam inceperat
quod videmus inveniri modus quod dixe-
runt illud grave et leve et
secundum hunc modum narrantes ea.
¶ Quidam autem nominant per hunc
modum in probatione dilatationis
corporis, et per extensionem dimensio-
nem dixerunt illud [illegible]
tatis intentionem que est percep-
tionem illorum et sunt anti-
quiores eis multum et ante eos.
¶ Hoc autem videtur spissitudine
quomodo plus est quam spis-
situdo aliorum corporum, quod
corpus extensionum gravius
sit per unionem. ¶ Similiter
ostensum est in eis et quod grave

ne et leve non sunt ex multi-
tudine compositionis et homogene-
orum et eorum paucitate. Inveni-
untur enim in eis utroque
spissitudo equalis etiam. ¶ Cor-
pus autem qui dixerunt quod corpo-
ra sunt composita ex partibus
indivisibilibus, qui componunt
corpora ex superficiebus, non est
possibilis eis sermo ut dicant quod
quanto est superficies maior
gravior est corpore composi-
to ex ea quam aliud est simpliciter
eorum. ¶ Illi autem qui dixerunt
corpora ex corporibus solidis quod
invenerunt esse dimensiones que
non dividuntur, possibilis est eis sermo
ut dicant quod corpus maius
est maioris gravitatis. Secun-
dum non est possibile ut dicatur illud
in compositionibus gravium simplici-
bus in corporibus autem compositis
non est possibilis eis sermo ille quando
compositum videmus corpora composi-
ta esse levia aut gravia secundum
hunc modum, quod est quod non
videmus corpora minora par-
va corporibus que sunt gravi-
ora gravitatem, quia corpus
aliud quod est maius minore
corpore sit ei leve. ¶ Alii dixerunt
quod causa levitatis et gravi-
tatis est secundum alium modum
ab illo quem diximus, et quod est
vacuitates ex [illegible] intra corpora
et est quod impellit elementum

donec forte ille sint corpora
minus levia. quia in eis est
vacuitas plus. Si vero fuerint
maiora in spissitudine. quia
cum sint composita sic est corpus
corporum aliorum similium et equa
lia per multitudinem partium
tacitum. Et dico sermonem a
figurando quod ipsi diffiniunt quod
causa levitatis rei et alio com
pare est ut sit in eadem rei
vacuitas plus quam in alio
corpore. Secundum hoc quod
dixerunt quod est rei gravior et le
vior quia etiam. Dixit quod quod
ipsi qui diffinierunt sermonem
et discreverunt vel duas inten
tiones vel discretiones indigent
ut non ponant vacuitatem
causam levitatis rei. Si ponant
causam aliam ut sit maior ex
corpore minus. quia si non fuerit
ita. ignis non erit levis omnino. quod
est quia ipsi dixerunt quod ignis est
levis quia vacuitas est in
eo plus quam in aliis corpori
bus ingreditur super eos in ser
mone eorum illud ut aurum
sit levius igne parvo. quia
in hoc vacuitas est plus. et
gruitur quod sit illud dicere quod
oportet ut sit in igne ex corpore
multiplicia eius quod est in
auro donec sit levior auro.
Et dico item ex antiquis qui
non consenserunt vacuum

tum quod minuendo sit vacu
um omnino fuerunt homines qui non
diffiniunt grave et leve. tum dis
creverunt inter utrumque. Ille vero
qui terram et ignem sunt qui diffi
niunt grave et leve et discreve
runt inter utrumque. similiter non diffi
niunt quod corpora sunt gra
via absolute. et que
corpora levia absolute. et que
corpora moventur sursum semper
et que corpora deorsum semper
tum diffiniunt quod quedam rei
maiores in spissitudine sunt
leviores aliis que sunt mino
ris spissitudinis quam ipse. ipsi
enim quamvis locuti sunt in illo
etiam non exposuerunt illud. et con
ferenti sunt alia oculorum
et illud visum est apparentis
magis opinionum ex sermone. Et
dico item quod illi qui locuti
sunt in levitate ignis
et quod est ex multitudine va
cuitatis que est magis mi
gent ut sequantur contentam
sententiam ab eis; non est enim
certum. quod est quia in igne
est ex compositione minus quam
sit in aliquibus corporibus et in
vacuitate plus quam in aliis
quibus corporibus et illud quod sequitur
per hoc quod est ignis mini
mus minus est de corpore plus
quam in corporibus ex quibus
pauca et est levior est. Et si

disponit quod res formatur esse le-
vius per dispositionem que est media
dem vacuitate non per dispositionem
corporis respondentis ei dicere-
mus. quod potentia grave ab-
solutum & discernitur istud ab
alio. ipsi autem dicunt quod per multi-
tudinem corporis quod est in
eo dicimus quod aer est aliqua ex
quantitatibus terre in qua &
de corpore res parva minor est
que est in igne multo. non enim
complures corpus quam sit gravior quam
terra. Si igitur disponitur quod res est
levior levitatis per plus est in
ea est de vacuitate plus dicemus
quod propter hoc est excellentia
ratio rei incedentis deorsum
per levior. quia res levis absolu-
te incedens sursum semper.
hoc est inconveniens impossi-
bile quia leve absolute est per levius quia
habentes gravitatem res incedens
deorsum. res autem levior non est
levis semper. quamvis dicunt res &
habentes gravitatem quod quedam
eorum sunt leviores aliis. sicut ser-
mo noster quod aqua est le-
vior quam terra. Si autem dixe-
rit quis quod vacuum quod est in
re sit secundum quantitatem imple-
tionis continue media equalis
ut sit levius & gravius dicemus
quod nos non dicimus excedit per
ingenium usum adequationis
una apud nos. Augmentor ...

nos item & sermone nostro etiam
& sermo impossibilis. & quod non erit
possibile ut sit. quod est equalis in
igne multo & in igne parvo
est ex corpore secundum quanti-
tatem vacuitatis equalita-
tis. & secundum illud incedit ignis
multus sursum velocius quam
parvus. & similiter incedit aurum
& plumbum multum velocius
deorsum quam aurum & plum-
bum paucum. & similiter sunt re-
lique res habentes gravitatem.
& non oportet ut esset hoc ita licet non
grave & leve secundum sermonem
meum & discretionem inter ea que
discrevimus. Et dico item quod
impossibile est ut res incedat sur-
sum per vacuitatem que est
media. cum vacuitas ipsa non
incedat sursum per vacuitatem quam
est media. Quod si disponitur
de aptitudine vacuitatis esse
esse incedere sursum & de ap-
titudine impletionis esse ince-
dere deorsum. quia sunt vacu-
itas & impletio per illud due cause
motuum reliquorum sursum &
deorsum. dicemus secundum est
secundum eius non dicetis quod
motus est necesse nobis ut queran-
tis quod quedam res composite
sunt graves & quedam
eorum leves. & est necesse nobis ut
inquiratis quam causam
non separatur unusquisque eorum comparare

suo sit vacuitas et impletio. Et
deinde inveniet unum corporum decur-
rens et alterum sursum semper.
Et dico iterum quod oportet non-
ne ut ponamus vacuitatem loca
que ipsa non sunt plena. Dico ergo
si vacuitas non recipiendo nisi
ex loco et pervenit ad locum. Et
dico iterum eis quod est causa mo-
tus vacuitatis. Ipsi et non potu-
erunt dicere quod vacuitas non est
nisi iterum tantum sed impletio et non
iterum. Et dico quod iste aesti-
matio vel ingredimentum super
illum qui ponit tantum leve et
grave secundum inanitatem corporum super-
ficierum magnitudinem aut ponit
ipsam partes mensure. Inveni-
tur iste ponit materiam habere contra-
rium et tradidit rem carens contrario
contrarium. Et iam videtur con-
trarium materia. Sit sermo eorum qui
posuerunt corpus ex figuris
triangulis non est grave ab-
solutum omnino. Et sic est materia
horum inveniuntur contraria et
sic est sermo eorum et vacui-
tatis et impletionis. Et non in-
venimus rem gravitate inter
et levitatem que sunt inter le-
ve absolutum et grave absolu-
tum et est quedam sunt cor-
pora graviora aut leviora quam
reliqua res absolute. Illi autem
qui posuerunt magnitudinem
corporis et levis gravitatem causam

intentionem causam gravitatis et le-
vitatis dixerunt illud sermone
vario. Iam enim sunt quidam mino-
res ad rem recipiendum unum quam
illi qui dixerunt prius. Quod
est quia ipsi dixerunt quod ele-
menta quattuor que sunt levia
et gravia secundum modos grossi-
tudinis corporum et subtilitatis ipsorum.
Et ingressio super eos qui po-
suerunt unum elementum diversi-
ficatum secundum modum rari-
tatis sue et spissitudinis
quod ingressio super eos qui po-
suerunt materiam corporum unam
et ut videtur quia non est res gra-
vis absolute neque absolute le-
vis. Et non est aliquid quod
incedat sursum aut deorsum
ex se ipso nisi aut impellitur ex
superiore suo et descendit deor-
sum aut retrahitur de subte-
riore et incedit sursum. Et quod
res multe sunt subtiles gra-
viores rebus paucis magnis
si ergo illud est secundum hoc accidit
ex sermone hoc ut sit aer mul-
tus aut ignis multus gravi-
or aqua parva aut terra pauca. Et
autem aut est sic aut non sic
ut sit dico per istos sermones
quos dixerunt prius in gravi
aut levi secundum modos istos. Et
volo autem enumerare de gravi
et levi nunc et discernere utrumque
et dicam meum sermonem ex quibus

ex duabus rebus simul. invenitur autem
nobis et volumus ut dicamus id
ante quam incipiamus inqui-
rere de illo quod inquisiverunt quidam
dam homines cum dixerunt quare quedam
corpora incedunt sursum et que-
dam eorum incedunt deorsum in
cessu suo naturali. et quedam eorum ince-
dunt sursum et deorsum. deinde
dicamus post illud in gravi
et levi determinando utrumque. et ne-
gocia accidentia utrisque. et sua qui-
dditas cum est unumquodque eorum. eius
loci. Dico ergo quod causa motus
illius quod quidam eorum sursum et
quidam eorum deorsum est
locus. ista enim unumquodque eorum mo-
vetur ad locum convenientem
sibi. et illius quidem inficiacio est quia
ex eis que ei nobis distinguitur
est quia motus eorum sunt sicut
ex reliquis alteracionibus et gene-
racionibus et augmentacionibus. et
ista enim sunt motus tres quorum
unus est in magnitudine et quan-
titate. et secundus in qualitate. et tercius
in loco. et in unoquoque
horum motuum a contrario ad
contrarium permutatur. et ad quod
ad est motus illa. et non permutatur
motus ad diversitatem motuum
et sua omne movetur non motum
diversitatem motuum. immo sit altera-
bile est preter augmentabi-
le. sicut alteratum est preter augmen-
tatum. secundum hunc modum ergo oportet

nos distinguere rem moven-
tem et motum per localem
motum. scilicet quod non omne movetur
motu locali movet quodcumque
mobile. sed ergo illud est secundum
et sursum et deorsum sunt contraria
et est quod inter ea duo loca
vel gravitatem habet et levitatem
sic et movens est vel generans
gravis primo vel levis primo. et movetur
est vel gravis nunc vel levis nunc
potentia ad incedit cum eorum ad
locum suum iste incedit ad
formam suam. Secundum ergo hunc
modum convenit ut putetur
horum rerum sermone an-
tiquorum dicencium quod simile est
dit ad simile. et non est sic per
totum eundem quod terra in-
cedit ad celum. quando hoc est
ex eis que non sunt necessario. quod
est quia si aliquis permitteret
ret terram et poneret eam in orbe
do lune. non incederet omnis
pars ex partibus terre ad terram
illam. sed incederet ad locum in
quo est nunc. et ascendit sive nunc
necesse omnibus rebus similibus inter
quas non est diversitas motuum
motu uno. dico quod pars terre
incedit ad locum ad quem
incedit totum terre. Sed dico
tamen quod locus quia est extremis
scilicet vel continens vel incedentes
sursum et vel continens vel incedentes
deorsum. scilicet et ...

est propinquius [ut aliquid] continenti parum medii, et ultimum forme continentis. Et illud est secundum hoc quia corpus incedens ad locum suum non incedit nisi ad locum sue forme. Corpora autem que sunt inter hec duo loca sunt ad invicem similia. Dico quod aqua est sicut aer et aer sicut ignis. Et illud est quoniam accipimus sursum et descendendo ad deorsum. Dico quod aer est aer aque et aqua terre. Dico ergo extrema scilicet ignis et terra non est unum eorum sicut alterum, sed sunt diversa sicut iam diximus. Et forma uniuscuiusque corporum diversificatum est superius; et est inferior. Sic est diversificatio forme ab istis. ¶ Qui autem querit causam quare ignis incedit sursum et terra deorsum est sicut ei qui querit causam quare sanandum cum movetur ad sanitatem et non movetur ad albedinem. Dicimus ergo quod omnes res alterabiles alterantur autem convenienter sibi, non ad aliam. Sic augmentabile augmentatur, et augmentabile non alteratur ad sanitatem sed ad magnitudinem et longitudinem. Sic reliquarum. Et alia sunt que alterantur per quantitatem et alie sunt que alterantur per qualitatem et alie sic que alterantur per locum. Illud quoque cuius alteratio est alteratio localis quod leve est permutatur sursum et quod grave est permutatur deorsum. ¶ Contingit ei quod diximus principium permutationis ex se ipso de eo quod est grave et leve. Et ex eis sunt quibus non est de eis illud quod deficit. Sic sanandum et augmentabile. Et secundum illud forte augmentatur et alteratur ipsa ex se ipsis cum motu parvo deficit donec perveniat unum eorum ad sanitatem et alterum ad augmentum et additionem et quod res quibus una rerum sanitatem et infirmitatem quod est quasi se ipsa moventur sic sananda et permutanda ad sanitatem et se ipsa moventur sic infirmanda et permutantur ad infirmitatem. ¶ Singularia autem iam manifestum est principium permutationis plus et magis quia sic declaratio eius inter [illegible] rebus. quasi sic est intrinsecus valde propinqua sunt corpori et [illegible] illud est incessus sic inclinatio. Et quod incessus est rebus separatis per se et ex ingressione utriusque motus. Sic igitur illud et secundum hoc est propinquius incessui et ipse motus scilicet gravis et levis per primum inclinatio. ¶ Dico quod est propinquior sunt celorum quia

reliquę qualitates corporum. Et iterum si aut ad illud in quo finiunt. Et dicimus quod aqua in qua permutatur et fit aer aut permutatur a gravitate ad levitatem incedit sursum et corpus leve in nullo loco. Et non quia ipsa fit levis, sed quia est levis ubi ergo illud est secundum hoc. Et iam manifestum et clarum quod aqua est potentia levis. deinde permutatur usque quo sit cum gravitate sua. et incedit illuc cum necessitate quantitatis et forme. dico ad locum ad quem perfecte est ut incedat. et ad quantitatem de eo et quantum formam eius. et hec est ergo causa motus terre. et hec est ergo causa motus etiam et aque ad loca sua cum non est ut remaneat aliquid prohibens. nam inveniendum autem in susceptibilis sanitatis cum non est eis aliquid prohibens inducunt in loca sua ad sanitatem et omne quod quod motum non movetur nisi ex re generante faciente ipsum in primis et re que removet rem prohibentem motum eius aut facientem multum apparere contrarietatem eius. et firmetur illud quod motum sit diverse in qualitatibus primis et decimanum quod ultimus corporum mobilium est motus localis a quo non motus nisi ab alio ente. Iam ergo declaravimus ut et ostendimus quis causa cum est incessionis incedentium et hec sicut intentio motionis universis corporum in corporibus ad locum suum.

Volo rememorari nunc gravis et levis diversitates et accidentium que accidunt illius. incipiam ergo in primis et enunciabo de gravi et levi et diffiniam utrumque dissone ... secundum ea que ... patente. Dico ergo quod grave absolutum est quod subsidet de corporibus omnibus. et leve absolutum est natans super corpora omnia. et non intelligo per absolutum nisi quod sunt non sunt iste due potentie e sit ignis. nos enim quodcunque quantitatis ex quantitatibus ignis sic incedit sursum si non fuerit non prohibeat ipsum. et videmus etiam quod cum quantitatis te fuerit incedit deorsum. et quanto ignis est maior est velocioris incessionis sursum. Et sunt quod grave et leve secundum modum alium. i. per comparationem quod est quorum corpus est grave et leve secundum modum et per modum. nos enim videmus quod que natat et est gravius igne. quod est quia pars eius subsidet sub igne et cetera. et secundum illud dicitur aer levis absolute et gravis terra absolute quando comparatur unum eorum alteri. quod

est quia quecumque pars [illegible]
natat super aerem et quecumque
pars est natans super aquam est
terrestris sub aere. Dico ergo quia
cum sit ex rebus quibus gravi-
tas et levitas et propter hoc corpo-
ra prima sunt causa gravita-
tis et levitatis ipsorum et non
diversificantur nisi quia sunt
quedam corporum graviora aliis
et quedam corporum leviora aliis propter
multitudinem eius quod est
mixtum de corporibus primis et pau-
citatem eius. Si ergo illud est secundum
hoc quod diximus et quedam cor-
pora composita sunt graviora
et quedam eorum sunt leviora
propter corpora prima: tunc debet esse
nobis ut determinemus corpora prima
corpora non composita secundum intentionem
predictam sicut diximus. Et quid
conveniens est eius qui dixerunt
quod causa levitatis est vacuum
et causa gravitatis est impletum
ut determinarent in primis quid
est vacuum et quid impletum.
Redeamus ergo et dicamus quod
accidit corporibus compositis omni-
bus ut sint in omni loco gravia
et levia propter diversitatem dispositio-
nis corporum primorum. Sicut nos
invenimus dicentes quod lignum
in quo sunt centum libre est
in aere gravius quam due li-
bre plumbi et est in aqua le-
vius et causa in illo est quod
in corporibus omnibus est gravi-
tas nisi quod est ex igne et in
omnibus est levitas nisi quod
est terra. Sed illud est secundum
quod est gravis per se et omnino. terre-
que est de partibus terre plus
est gravis in omnibus locis nec non
et aqua quidem est gravis in
omnibus locis nisi que sunt ter-
re solum. Aqua autem natat super
terram. Et aer quidem est gravis in
igne et quod est in aqua et terra
super eas est levis. Sed dico etiam
quod corpora omnia in locis suis
sunt gravia nisi que sunt
ex igne solummodo. Et aer quidem
est in loco gravis. Et signum illius
est quod uter plenus vento ipse est
ponderosior ex aere plus quam est va-
cuus uter non plenus. Si ergo
illud est secundum hoc: tunc manifestum
est et clarum quod omnis res
que est de aere plus quam sit mi-
nus de terra et aqua possibile est
ut sit in aqua minor quam
res alia, quod est etiam non na-
tat super aerem et ipsa super aquam
natat. Iam ergo ostendimus
et exposuimus per ea que diximus quod
hic est corpus grave absolute
et quod hic est corpus leve et
absolute. Et non significo per
leve nisi rem incedentem
sursum semper et significo per
grave absolute rem incedentem
inferius semper et si non fuerit

aliquid quod prohibeat. Non autem
invenimus corpora secundum hunc
modum. Et non est sicut putant
homines quod omnibus corporibus
sit gravitas. Redeamus igitur
et dicamus quod grave absolu-
tum quod incedit ad medium
mundi nominatum sit omnino, et leve
absolutum quod incedit sursum.
Nos videmus quod corpora omnia
terrea subsidunt sub rebus omnibus;
sed ostendimus iam et incedunt
quousque consequantur medium,
et medium quidem est determinatum.
Quod si inveniretur aliquod
corpus natans super omnes res, sit
quod videtur de motu ignis
usque supra aerem, et ipsum
igitur incedit usquequo conse-
quatur ordinem. Si igitur illud
est secundum hoc, tunc iam est
et clarum quod non est ei gra-
vitas omnino, cum si esset ei gravi-
tas, resideret sub re alia,
et esset alia res incedens ad or-
dinem mundi, natans super
corpora omnia in suo motu et
quiete. Nos autem non vide-
mus quod corpus aliud fa-
ciat illud nisi ignis solus.
Si igitur illud est verum, tunc
igitur gravitas omnino in terra, le-
vitas omnino cum sit ipsa residens
sub corporibus omnibus, et sic quod
residet incedit ad medium
rerum. Et significat quod medium

determinatum ad quod incedit
res ipsius gravitatem et ad
quod incedit res ipsius levitatem
sunt res multe primum. Aliquis
quia non est possibile ut incedat
corpus aliquod ad infinitum, ut
non sit res cuius esse non est pos-
sibile ut sit certum. Cum non est possi-
bile ut generetur illud. Incessus
est permutatio de loco ad lo-
cum. Dico item quod videmus
ignem incedere sursum ad an-
gulos equales, et terram sub inue-
dere omnes res cum est gravi-
tas. Si igitur illud est secundum hoc, et
aliquod corpus incedens ad
medium, tunc necesse iterum ipsum
ut incedat ad medium mun-
di autem ad medium terre. Medium
et mundi terre ipse medium terre
sic dixit melius quod preterea sunt
et determinatum illud posteri-
us item. Redeamus igitur et dica-
mus leves natant super corpora
omnia incedunt usque consequan-
tur ordinem loci in quo non
videtur sit. Medium et ordo
est contrarium, et res infra
deorsum est contraria rei natan-
ti supra. Si igitur illud est secundum hoc,
tunc vere grave et leve pu-
rum sunt duorum, quorum est lo-
cus duorum. Et iste quod est
locus est inter hos duos locos
contrariorum est, est compositi
ex utrisque, cum est inter termi-

sicut oriconti et medium. quia
ipsum est grave simpliciter et leve sim-
pliciter sicut aer et aqua. Dico ergo
quod locum quod vel continens est in
parte forme et vel continentia
in parte materie et inde invenit
cadit super omne vel generatur
dico quod equaliter est
que est sicut. Terra est que est
sicut materia. locus autem superi-
or est sicut forma. et locus infe-
rior sicut materia. et in hac quid
materia etiam invenitur grave
et leve. quod est quia materia si
est inferius posita est materia
gravi et si est sursum posita est
materia levi et est hec materia
una. et non est esse eius deorsum
et sursum unum. sicut corpus sa-
num et egrum. quamvis et ipsum
sit unum. non tamen eius inven-
tio ad sanitatem et egritudinem
una. Credamus autem et dica-
mus quod corpus quod est sicut
forma est leve incedens sur-
sum semper. et corpus quod est
grave sicut materia est grave in-
cedens deorsum semper. et illorum
duo separatio ad invicem est sicut
separatio corporis levis ad cor-
pus absolutum grave. quia
ipsum sunt aeris et aque levitas et
gravitas in via metis. quod est
quia aqua invadet sub corpo-
ribus nisi que sunt extrema lo-
cum. et aer natat super corpora

omnia nisi que sunt ex igne.
Credamus ergo et dicamus quod
si corpus unum simpliciter esset
sub corporibus omnibus esset necessari-
um ut sint diverse vel alie na-
ture, super aliquod corporum
et subsideret sub alio corpore
ergo unum est sed non hoc sit unum
sunt est ut sit unum eorum in te
quod significo eius primum
nam ipsum est unum eorum. quia
ipsum sit eorum gravio ad invicem
et quamvis sit gravio eorum aliquo
rum ex aliis. tamen esse eorum esset
per gravitatem ipsorum. dico quod
quemadmodum sunt extrema duo
non tamen est inconveniens ut sit
quod est inter ea corpus unum
prima. sicut non est inconveniens
ut sit in coloribus. invenitur
et in medio duorum extremorum in
ipsis, mixtis colorum. Credamus
ergo nunc ad aliud in quo fuimus
et dicamus quod corporum sim-
plicium gravitatem et levitatem
et esse ipsorum in uno loco et non est
ei levitas nisi in loco super quem
natat. terre non est operatio in
omnibus corporibus et veritas hoc
autem est quod si ista corpora esse
ventur et incederet aer ad lo-
cum aque et incederet aqua
ad locum terre et surgunt elevata
terra non incederet aer sursum
nisi moveretur sicut si elevaretur
aqua quam est super sunt eius et

superficiei aque una non mouet
aqua ad locum aeris nisi non
leuis sic diximus nunc. terra autem
non sic similiter. quoniam non est superfici-
es terre et superficies aque una. quia
quoniam effunditur aqua una in
uase igneo eleuatur et transit
ad aerem. et non eleuatur terra
in transmutatione quoniam fit una de ea.
et sic terra non mouetur sursum
quando eleuatur ab ea aqua. similiter igitur
terra non mouetur deorsum quando
remouetur ab eo aer. quoniam non
est ei grauitas omnino in suo loco
suo. in non loco non suo. secundum
visum est terra et terrum quod
ex corporibus simplicibus est quod-
dam graue absolute tendens
sub corporibus omnibus et ex eis
quod est graue per compositionem
quod est quia est graue cum
in loco suo aut in loco corpo-
ris super quod est naturaliter superius
dispositum huic subiecte materie sue
cum materia additur. qua quando in-
cedit ad locum suum. sed illud
est secundum hoc et visum est et cla-
rum quod oportet ut sit corpus aliquod
diuisum ab hoc corpore scilicet quod
graue absolute. quoniam ut sunt
duo contraria. unde licet ma-
teria grauis et leuis una natu-
ra et impleto et triangulis cor-
pora omnia mouentur aut sur-
sum aut deorsum. et non erit ab-
solutum in leui eo omnino. et tunc omnia corpora

mouerentur deorsum secundum dispositio-
nem. quoniam ipsa corpora componuntur
ex corporibus magnis aut
ex corporibus multis. aut ex te-
but a minutis. hoc autem est impossi-
bile. quoniam nos uidemus aliquod
corpus mouere sursum semper
et tamen aliud mouere deorsum
semper. ¶ Si igitur naturale est in
leuitatis et non est corpus aliquod
quod mouetur sursum semper
et non erit corpus mouens deor-
sum omnino. ¶ Secundum sunt quedam
corpora media mouentia de-
orsum velocius quam sunt terre
sui terre. quod est quia quoniam sit
in aere multo triangula inter
ea et corpora eadem in materia plus
quam sunt ea que sunt maio-
ribus grauibus. nos autem non
uidemus aliquid ex partibus
aeris mouere deorsum. et similiter
est in corpore leui secundum hunc
modum. ¶ Quod si aliquis
dicat quod non est materia gra-
uis et leuis una. sed sunt due
dicamus quod accidit ex hoc
sermone dicentium quod est inane
igne et terram que est diuisi-
onis sic inane aerem et aquam
quod est quia quidem ponit naturam
aeream et impletionem diuisi non
grauis et leuis et ponit ignem in-
cedere sursum secundum multitudinem
dispositionis et uacuitatis que est in
eo. et ponit etiam mouere deorsum

ipsi dispositionem amplexionis multi-
tudinis que est in eo. ponitur ergo
cum in aere ignis multum
et in aqua terram multam
quod est tunc in aqua quantitas
terre plus de igne quam
sit in aere. et in aere multo de
terra plus quam sit in aqua
pauca. sequitur illud esse secundum quod
necesse est ut dicamus. sic igitur
incedit sursum ipsi multitu-
dinem que est in eo de natura
et terra incedit deorsum ipsi
multitudinem que est in ea de
amplexione. sursum aer incedit
incedit super aquam ad locum
suum ipsi quod in eo sit quedam
res. et similiter aqua incedit deorsum
propterea quod in ea sit quedam
res. quod scilicet nominatur quod
natura levis et amplexio sunt in a-
liquo corporum. propterea aqua mul-
ta incedit sursum velocius quam
aer paucus. et aer multus ince-
dit deorsum velocius quam
aqua pauca sic ex parvo multo-
rum. hoc autem non existit omnino.

Et dico iterum quod figure non
sunt causa incessus quorundam
corporum sursum et quorundam cor-
porum deorsum. sed sunt causa velocitatis
eorum incessus et tarditatis eius.

Et volo ergo nunc inquirere de eo
dico ergo quod quidam inquirunt
cum ferrum late figure et plum-
bum late figure natat super aquam
et non natat ferrum parvum ob-
longum sed submergitur et profun-
datur. et cum quedam corpora par-
va natant super aquam sicut lu-
tum natat super aquam et alia
corpora terrea sicut corpora par-
va ex limo natant super aerem.

Dico ergo quod democritus dixit tam-
en et creditur quod est ex dictis quod
corpora gravia late figure
natant super aquam. quoniam va-
pores egredientes ex aqua
elevant ea et non sinunt ea sub-
mergi deorsum. corpora autem
gravia submerguntur in aqua
cum vapores egredientes ex
aqua tangentes ea non tangunt
omnia corpora eorum. immo non
tangunt nisi quod apparet ex
eis. et illud est parvum. quod eva-
dunt ab eis ipsi parvitatem
quam tangunt de partibus corporum
merguntur et profundantur.

Dicunt
autem videntur super ipsum quod
similiter esset gravia corpora lata
digniora ut natent in aere et
cum vapores in aere sunt plures
quam sunt in aqua. et democritus
solvit quod hoc est sicut que in-
grederetur super ipsum. quando volo
velut super ipsum inmittere debili
sermonem suum. et dixit quod cor-
pora gravia late figure na-
tant super aquam et non natant
super aerem. cum vapores egre-
dientes ex aere non egrediuntur

egressione ex quiete ita ut ventum gant corpora. sed expanduntur et sperguntur propter divisionem continuitatis aeris et subtilitatis eius. Corporum autem nos quod corporum continuorum quedam recipiunt sectionem et separationem velociter, et talia sunt que recipiunt eas tarde, et talia sunt que incidunt et separant velociter, et talia sunt que faciunt illud tarde. Et ego quidem non significo per velocitatem incisionis et separationis nisi velocitatem impulsionis et transitionis. Et quando res velocis separationis est velocior ad impulsionem suam tantum, sed redeemus et dicimus quod aer velocioris impulsionis quam aqua, et aqua velocioris impulsionis quam terra. Et cum corpus est minus, est velocius ad impulsionem suam. Et quod dicit sectionem hoc dicit quod corpora gravia late figure stant super aquam et natant super aquam propter divisionem eius, quia capiunt de aqua rem multam que non impellitur multum ex aqua in profundante velociter. corpora autem longe figure propter divisionem quia non recipiunt nisi parvum submerguntur velociter et festinant deorsum velociter. hoc quod est in aere velocioris impulsionis et subtilitionis quam aqua. Et dico iterum si grave est in multitudine aqua tardatur impulsio profundationis et est sicut quod dicit idem ad minus comparari. dico scilicet virtutem corporis gravium impellentem prius quam virtus corporis continuum impellendi impellit ipsum et submergit ipsum et incedit deorsum velociter et si est virtus corporis gravium impellentem debilior virtute corporis impellendi continuationem super ipsum et non incedit deorsum omnino. Iam igitur determinavimus grave et leve et accidentia que accidunt in eis, iterum et discrevimus ipsa. Et determinavimus ea sermone et exquisivimus sufficienter secundum hanc intentionem. Completus est igitur sermo noster in libro celi et mundi secundum determinationem nostram meo.

DE GENERATIONE autem et corruptione et natura generatorum et corruptorum universaliter et eorum cause et rationes communiter determinandum. amplius autem de augmentatione et alteratione quid utrumque et utrum eandem

existimandum esse naturam generatio-
nis et alterationis aut separatam, sic-
ut determinata sunt et nominibus.
Antiquorum quidem enim hii quidem simpli-
citer generationem aiunt alter-
ationem esse, hii vero alter-
ationem et generationem diversum. Quicum-
que quidem unum quid dicunt esse et omnia ex
uno generant, hiis quidem ne-
cesse generationem alterationem dicere
et principaliter esse alterari.
Quicumque autem plures materias
faciunt una, ut Empedocles et
Anaxagoras et Leucippus, hiis autem alterum.
Anaxagoras propriam vocem ignora-
vit; dicit enim fieri et destrui idem
existere alterari. Multa dicit
elementa quemadmodum et alii. Empedocles quidem
enim corporea quattuor, omnia cum
moventibus sex ponit; vero
te os carnem et medullam et
alia quorum unicuique synonima
pars est. Democritus autem et Leucippus ex
corporibus indivisibilibus alia com-
poni dicunt, hec autem infinita
et multitudine et morphis esse;
illa autem ab invicem differre
hiis ex quibus sunt positione et ordine.
Contraria autem videntur dicere
qui circa Anaxagoram hiis qui circa Empedo-
clem. Hic quidem enim inquit ignem et aquam et aerem et terram
elementa esse quattuor et simplicia
magis esse quam carnem et os et talia
similium partium. Hii autem hec quidem sim-
plicia et elementa, terram autem et
aerem et aquam composita: panspermiam

enim esse horum. Quicumque quidem igitur ex
uno omnia constituunt, necesse dicere
generationem et corruptionem alteratio-
nem; semper enim manere subiectum unum
et idem; tale autem alterari di-
cimus. Hiis autem qui genera plu-
ra faciunt differre alter-
ationem a generatione; convenientibus enim
et dissolutis generatio contingit
et corruptio. Ideo dicit hoc et Empedocles.
Quod quidem igitur sic proprium sermo-
nem suppositioni locutum manifestum est,
et quod dicunt hoc; necesse autem et
hiis alterationem esse quod dicit esse
generationem impossibile secundum que
ab eis dicuntur. Hoc autem quod dicimus
recte facile videre. Quemadmodum
enim videmus quiescente sub-
stantia transmutationem secundum mag-
nitudinem que vocatur aug-
mentatio et diminutio, sic et alter-
atio. Sed ex quibus dicunt principia
facientes plura uno, im-
possibile alterari. Passiones enim se-
cundum quas dicimus hoc contingere
differentie elementorum sunt; dico autem
puta calidum frigidum album ni-
grum siccum humidum molle du-
rum et aliorum unumquodque; ut et
quidem Empedocles ait: solem
quidem album videre et calidum undi-
que, imbrem autem in omnibus
nebulosum et frigidum. Similiter
autem et in aliis determinat. Quare
si non est fieri ex igne aquam
neque ex aqua terram, neque ex al-
bo nigrum, neque ex molli durum

eadem autem et de aliis. hoc er-
it alteratio. Cum autem et materia
quidem maxime supponendum con-
tinet materiam. sic transmutatio
secundum locum sub secundum augmen-
tationem et diminutionem sub secundum
alterationem. Tempus autem utrum necesse
est hoc et alterationem. sic et alteratio
est et sub in unum eorum et una omni-
um materia subiectum ad invicem
transmutationem. et subiectum unum
est et alteratio est. Tempus quidem
generatur magis contraria dicta et ad apparen-
tiam et ad sensum ipse. sic quando
et dicit aliquis ex alio fieri elementum
quodcumque, sicut alia omnia ex hiis.
Est autem cum cum unum communicat
sensibilibus omnia parte loquuntur ex invicem
tantum unum magis eorum. quia
est et ex uno aliquo materia quan-
doque quidem diversorum et pas-
sionibus; secundum est hoc quod generatur.
hoc autem ignis. quemadmodum dicit
solem quod calidum et calidum. sic
autem generatur et dividitur. aliquam
autem hunc dividit sicut et aliam
facientes unum cum necesse fieri
ex aqua et aquam ex terra. sic
autem et unumquodque aliorum non solum
est sic et unum transmutantium
passionibus. sicut autem extremis in
omnibus partes adveniunt et recedunt et
auferri et esse advenientibus
ad invicem adhuc verum et amicum
eo quod et est ex uno neta sunt.
non et veritas ignis et terra et aqua ea

ea creatur unum esse. Sunt enim
autem unum principium ea ponendo
multa autem unum. dico autem
ignem et terram et similia horum. sed
id et quod ut unum supposito et quo
transmutantia ipsum motum sic
unum fit ignis et terra et aqua unum
enim. secundum id autem quod hoc est
ex compositione est convenien-
tibus; illis. illa autem ex dissolutione
magis est ea uti. illa et prima sunt in
natura uti. De generatione et corruptio-
ne simplici dicendum. est autem sic
est et quando est. et de aliis simpli-
cibus motibus. primum de augmen-
tatione et alteratione. presertim quando generatur
de generatione sentiendum et corrup-
tione quando existente invicem. et de genera-
tione non omni. sed de ea que elementorum. in
quo autem differet fieri aut corrum-
pi aut aliorum. quid tantum in
aliquo. nec autem de alteratione nec
de augmentatione quando existit
rebus. nec autem est ea que superfi-
ciunt de nullo aliquid contin-
git parte de nullo. hic autem nec
de omnibus convenienter. nam
autem utrumque non differt. Sed
augmentatio et mutatio quidem
determinatum ut dixit quod non
tenuerit dicte enim sunt ad veni-
ente augmentatio. quando aufert
non ad invicem, de imperfecte nec de
aliorum ut dicam nullo sunt pu-
ta de facte et parti quod hoc quod
faciat hoc autem parte secundum sua

ler operationes. Democritus autem et
Leucippus facientes figuras alteratio-
nem et generationem ex his faciunt: se-
gregatione quidem et congregatione ge-
nerationem et corruptionem, ordine et
positione alterationem. Quoniam autem
existimabant verum in appare-
re, contraria autem et infinita appa-
rentia, figuras infinitas fece-
runt, quare transmutationibus com-
positi idem contrarium videri alii et
alii, et transmutari parvo admixto, et omni-
no alterum apparere uno
transmutato; ex eisdem enim tra-
goedia et comoedia fit litteris. Quoniam
autem videtur omnibus paene alterum
esse generationem et alterationem, et generari
quidem et corrumpi congregata et segre-
gata, alterari autem transmutatis passionibus,
de his intendentibus considerandum.
Dubitationes enim habent rationabi-
les. Si quidem enim est generatio congregatio,
multa impossibilia contingunt; sunt
autem rursum rationes aliae cogen-
tes et non faciles solvere, quod non
contingit aliter se habere. Et si non est generatio
congregatio, aut omnino non est generatio
aut alteratio est. Aut et
hoc solvere difficile existens temp-
tandum. Principium autem horum omni-
um, utrum sic generantur et alterantur et
augmentantur entia et contra-
ria his patiuntur, primis ex-
istentibus magnitudinibus indivisibi-
libus, aut nulla est magnitudo indi-
visibilis. Differt enim hoc multum.

Et rursum si magnitudines, utrum ut De-
mocritus et Leucippus corpora, aut
ut in Timaeo plana. Hoc
autem ipsum, ut et in aliis diximus,
inconveniens usque ad plani-
tiem dividere, dissolvere. Ideo
magis rationabile corpora esse in-
divisibilia. Sed et haec multam
habent irrationabilitatem. Attamen
his alterationem et generationem contin-
git facere, ut dictum est, convertendo
et tangendo idem ordine et positione
et figurarum differentiis, quod facit
Democritus. Ideo et colorem non esse ait;
conversione enim colorari.
Hiis autem qui in planitiem di-
vidunt, nequaquam; nihil enim fit
praeter solida ex compositis; simili-
tudinem passionem enim non
temptant generare aliquam
ex ipsis. Causa autem eius quod in minus
potuerint confessa inspicere in-
experientia. Ideo quicumque inhabi-
taverunt magis naturalibus, magis
possunt supponere talia princi-
pia quae possunt multa
colligare. Qui autem ex multis
sermonibus inspectores existen-
tium ad pauca respicientes
enuntiant facile. Videbit
autem aliquis et ex his quantum
differunt physice et logice in-
tendentes; quod enim indivisibi-
les sint magnitudines, hi quidem
aiunt, quia autem trigonum
multa erit. Democritus autem utique

congruentiam et physicis sermonibus
persuadere. Impossibile autem erit quod
diximus precedentibus. Si enim autem divi-
sibile quidem ponat corpus quod
est et magnitudinem omnino di-
visibilem et hoc possibile, quid erit
quod divisionem effugiet? Si enim omnino
divisibile et hoc possibile, simul utique
erit hoc omnino divisum. Et si
non simul dividatur, et hoc fiet, non
erit impossibile. Quare et si secundum
medium similiter et ubique. Autem si omnino
natum est divisibile, si divi-
datur nullum erit impossibile factum,
quoniam neque si millies millena divisa
fuerint, nullum impossibile. Et si
nullus utique dividet. Quoniam igitur
omnino tale est corpus, dividatur.
Quid igitur erit reliquum? Dimensio?
Non. Non enim erit quid non divisum;
erat autem omnino divisibile. Sed si
nullum est corpus neque dimensio,
divisio autem erit, aut ex punctis et
sine dimensione erit ex qui-
bus compositum est, aut omnino nihil,
quare et fiet utique ex nihilo
et erit compositum, et totum utique erit
apparens. Similiter autem et si erit corpus
ex punctis, non erit quantum.
Quando enim tangebant et unum erat
dimensio et simul erant, non fa-
ciebant maius omne. Diviso enim
in duo vel plura nihil minus
neque maius omne prius. Quare et
et si omnes componantur nullam
facient magnitudinem. At vero et

si aliqua divisio quasi ex serratione fi-
at corporis et sic ex dimensione
fiat corpus quod egreditur,
idem ipse sermo. Illud quod di-
visum est, si autem non corpus, species
aliqua segregabilis aut passio
quod recedit et est magnitudo
puncta vel tactus, hoc
patientes in non entibus ex
non dimensionibus dimensio-
nes. Amplius autem ubi erunt
puncti? Et aut immobiles
aut moti puncti? Et tactus
et semper unus duorum est quorundam,
quasi existente aliquo preter tactum
et divisionem et punctum. Si igitur
quis quidem ponet aut quan-
titatem aut corpus esse omnino divi-
sibile, hec contingunt. Amplius
si dividens compono lignum
aut quid aliud, equale et unum,
similiter et nunc equale et unum modo
lignum secundum quodlibet lignum
omnino divisum esse possibile. Quid
igitur erit preter divisionem? Si vero est ali-
qua passio, sed quomodo in hec dissolvitur
et generatur ex his? Aut quomodo se-
parabuntur hec? Quare si impos-
sibile est ex punctis magnitudines
esse neque ex tactibus, necessarium
esse corpora indivi-
sibilia esse et magnitudines.
Sed et hec ponentibus non minus
contingunt impossibilia. Scrutatum
autem est de his in aliis. Sed hec
temptandum solvere. Iterum
a principio dicendum. Omne quidem

sensibile esse divisibile secundum quodcumque signum et indivisibile; hoc enim nichil est inconveniens. hoc quidem enim potentia, hoc autem endelechia erit. Omne autem esse simul divisibile potentia impossibile videtur esse. Si enim possibile, et fiet utique, non ut sint simul actu ambo indivisibile et divisum, sed divisum secundum quodcumque signum. Nichil igitur erit reliquum, et in incorporeum corruptum est corpus, et generabitur rursum utique aut ex punctis aut omnino ex nichilo. Et hoc quomodo possibile? Sed quoniam dividitur in separabilia et semper in minora magnitudines et in distantia et segregata, manifestum. Igitur secundum partem dividenti non erit infinita decisio, neque simul possibile est dividere secundum omne signum (non enim possibile), sed usque quo. Necesse igitur insecabiles existere magnitudines et invisibiles. Et aliter si erit generatio et corruptio hec quidem congregatione, hec autem segregatione. Congregatio igitur sermo esse magnitudines indivisibiles hic est. Non autem latet paralogizans et quo latet. Quoniam enim non est punctum puncto contiguum, magnitudinibus esse divisibile quodam modo existit magnitudinibus, est autem qualiter non. Videtur autem cum hoc ponatur et undique et ubique punctum esse

quamcumque vere dividere magnitudinem impossibile, ubique esse punctum. Quamcumque autem ex tactibus aut ex punctis esse. Sed autem est quod existit ubique unum quolibet unde et omnes ut unum. Plures autem una non sunt; consequentes enim non sunt. Quare non ubique; si enim secundum medium divisibile et secundum contiguum punctum erit divisibile. Non autem; non enim est contiguum signum signo aut punctum puncto. Hoc autem est divisio aut compositio. Quare est congregatio et segregatio, sed non in indivisibilia et ex indivisibilibus (multa enim impossibilia), neque ita ut ubique divisio fiat. Si enim esset contiguum punctum puncto, hoc utique esset, sed in parva et minima est segregatio et congregatio. Sed non simpliciter et perfecta generatio congregatione et segregatione determinata est, ut quidam inquiunt, in continuo non transmutationem alterationem esse. Sed hoc est in quo falluntur omnes. Est enim generatio simpliciter et corruptio non congregatione et segregatione, sed cum transmutatur ex hoc in hoc totum. Hii autem estimant esse alterationem omnem talem transmutationem. Hoc autem differt. In subiecto enim hoc est secundum rationem, hoc autem secundum materiam. Cum igitur quid horum est transmutatio, generatio

erit et corruptio. quam autem impas-
sionibus et secundum actum alteratio.
Segregata autem et congregata
sunt leviter corruptibilia
sicut aqua in parvissima, ea
que dividetur citius aer ge-
neratur. si autem congregetur
tardius. magis autem erit mani-
festum in sequentibus. nunc autem
determinatum sit quod impossibile est
generationem esse congregationem qualem
quidam inquiunt
Determinatis autem hiis, post-
ea dicendum utrum generatur et
simpliciter corrumpitur aut prin-
cipaliter quidem nihil, semper autem
ex aliquo et aliquid et aliud. dico
autem puta ex laborante sanum
aut laborans ex sano, aut parv-
um ex magno et alia omnia
eodem modo. ¶ Si enim simpliciter
generatio erit simpliciter utique gene-
rabitur aliquid ex non ente, quare
verum erit dicere quod ex-
istit quibusdam non ens. quoniam
generatio quidem ex non ente aliquo
puta ex non albo album aut
ex non bono bonum simpliciter
autem ex simpliciter non ente. ¶ Si
simpliciter autem aut primum significat secundum
unumquodque predicamentum
entis aut universale et omnia compre-
hendens. siquidem primum
substantie erit generatio ex non substantia. au-
tem non existente substantia nec hoc. mani-
festum quia nec aliorum nullum predica-
mentorum. puta neque quale neque quan-
tum neque ubi. separate enim passio-
nes essent. si autem non ens univer-
saliter erit universaliter negatio omnium. qua-
re necesse ex nullo generari necesse generari
generatum. ¶ De hiis quidem igi-
tur alias dictum est et determi-
natum sermonibus. ¶ Simpliciter autem
et nunc dicendum. quoniam quodam modo
aliquid ex non ente simpliciter ge-
neratur. modo autem alio ex ente
semper. potentia enim ens. actu
non ens. necesse est autem prius
existere dictum am-
bo. ¶ Quod autem et hiis determina-
ta habet mirabilem questionem
sunt repetendum quomodo est simpliciter
generatio, sive ex potentia
ente ens sive quali aliter. quem-
admodum autem est substantie generatio et
eius non quantum et quale et ubi. eo-
dem modo et de corruptione.
Si quid generatur erit utique
potestate aliqua substantia, actu
vero non, ex qua generatio erit et
in quam necesse est transmutari
quod corrumpitur. utrum existet
actu quid hoc aliorum. dico autem
puta aut erit quantum aut
quale aut ubi potentia non
ens hoc et ens simpliciter. aut non
sed neque ens. si enim nihil sed omnia potentia-
te et separatum contingit ex-
sic non ens. et amplius quod maxime
hinc timuerunt existentes primum
philosophantes ex nullo generari pre-

existente. sicut et

existere. Si autem erit esse hoc quod fit ali-
quid non existens, aliorum autem prius
tunc erit aliquid. Erit ut dictum
separate passiones et alibi desinit
quod nunc autem indicere tractando, et
que causa ut generatio semper sit et que
simplex et que secundum partem. Est
itaque una quidem causa una, unde prin-
cipium motus esse dicimus, una et
materia talem causam dicimus. De alia
quidem dictum est prius in de motu
sermonibus. Causam autem hoc quod
immobile per omne tempus, hoc est
quod semper, horum autem de immo-
bili quidem principio alterius et
prime philosophie diffinire est opus.
De ipso autem continue movere et
alio movente posterius dicendum quid
tale singularium dictorum causa est.
Nunc autem in materie specie positam
causam dicimus ipsa quia generatio et
corruptio non deficiat circa naturam
semper. Simul enim forsitan fiet hoc
manifestum et de nunc dicta questio,
quomodo oportet dicere de simplici
generatione et corruptione. Est autem
quidem difficilem que causa est quod
complicetur generatio si quod cor-
rumpitur abit ad non ens, non
ens autem nichil est. Neque enim quid
neque quale neque quantum neque ubi
quod non ens. Si igitur semper quod
entium recedit, quare non consump-
tum est olim et vanum omne si
finitum est ex quo fit generatio
corruptorum unumquodque? Non enim utique ipsa infi-
tum esse de quo generantur in
non deficit. Hoc enim impossibile. Actu
enim infinitum nichil est, potentia
autem et in divisione. Quare ipsa oportet
hanc esse solum non deficientem
quoniam generatur quod semper in
minus. Nunc autem non hoc videmus.
Aliquo modo ipsa unius corruptionem al-
terius esse generationem et huius
generationem alterius esse corruptio-
nem, inquietam necesse est esse
transmutationem. De generatione quidem
esse et corruptione simpliciter semper
est unumquodque omnium similiter
estimandum esse sufficientem causam
omnibus. Ipsum quod autem hec sim-
pliciter dicuntur generari et corrumpi
hec autem non simpliciter tractandum,
si idem est generatio quidem huius cor-
ruptio autem huius et corruptio
huius generatio huius.
Querit enim hoc aliquam rationem. Dicimus enim
quoniam generatur et corrumpi-
tur simpliciter et non solum hoc
et hoc quidem generatio simpliciter, hoc autem
corruptio; hoc autem generatur
quid secundum quid generatur
autem simpliciter non. Hoc generatur
simpliciter quid generatur autem
hoc quid. Dicimus enim discentem
generari quidem perceptibilem dis-
cipline, generari autem simpliciter non.
Sicut ergo ad unum quid determinamus
multotiens dicentes quoniam hoc
quidem hoc significant, hoc autem
non, ipsum hoc contingit quod que

differunt et inest transmutatio
eius et transmutatum primum
ignem autem generationem quidem simpliciter
corruptionem autem aliquid esse pu-
tant terre. terre autem generationem aliquam
generationem. generationem autem non simpliciter cor-
ruptionem autem simpliciter esse. prima
igitur sic permenides dicit duo
dupliciter esse et non esse dicens
ignem et terram. Hoc autem ta-
lia aut alia supponere differt nichil.
modum enim querimus et non subi-
ectum. In non esse igitur simpliciter est
corruptio simplex. In esse simpliciter
autem generatio simplex. Aliis quidem
igitur determinatum est. sive ignis et
terre sive aliorum aliquibus. hoc quidem
erit hoc quidem ens. hoc autem non
ens. uno quidem igitur differunt in
simpliciter generari et corrumpi et
non simpliciter. Alio autem materia
qualiscumque quedam utique e-
rit. Cuius quidem magis differen-
tia hoc significat magis substantia, cu-
ius autem privatio non ens. ut
puta si calidum predicamentum
aliquod et species. frigus autem privatio
differunt autem ignis et terra his
differentiis. Videtur autem utique
magis sensato et non sensato
differre. dicunt simpliciter generationem et a-
liquam generationem. cum quidem in sensibi-
lem transmutatur materiam
generari dicunt. cum autem
in non manifestam corrumpi. ens enim
et non ens in sentire et non sentire

determinant. quemadmodum scibi-
le quidem ens ignotum autem
non ens. sensus enim disciplinae ha-
bet virtutem. quemadmodum igitur illi
in sentire et posse sentire et vi-
vere existimant. sic et res in
quodam consequentes verita-
tem. id autem dicentes non vere.
contingit utique secundum opinionem
et secundum veritatem aliter et generari
simpliciter et corrumpi. spiritus enim
et aer secundum sensum quidem mi-
nus sunt. ideo et que corrumpuntur
simpliciter in hec transmutatio-
ne corrumpi dicuntur. generari autem
quando in tangibile et in terram
transmutantur. secundum veri-
tatem autem magis aliquid hec
et species hec quam terra. Esse quidem
habere simplicem generationem cor-
ruptionem entem alicuius. corrup-
tionem autem simplicem generationem
esse alicuius dicta est causa. propter
materiam et differre. aut quod
substantia est aut non. aut quod
hec magis hec vero non. aut
quod hec magis sensata est
materia ex qua et in quam hec
minime est. Omnium autem hec qui-
dem simpliciter generari hec autem
aliquid solum non credimus
tem generatione secundum quem nunc
dicimus modum. nunc quidem enim
determinatum est. quare omnium generatio
esse corruptio alterius et omnem
corruptionem esse alterius alterius

generatione non sit et corruptio in uniuersum
generari et corrumpi quemadmodum
et in transmutationibus. quod et
post hec dicetur non querentur
hec. Sed et differunt non dicitur
quid simpliciter generari sed quid in
generari dicimus multiplicantur natura
autem generari. hec autem dividuntur
in predicamenta. hoc enim
hoc aliquid significat, hoc autem
quale, hoc autem quantum. quecumque
igitur non substantiam significant non
dicuntur simpliciter generari sed aliquid.
Sed tamen similiter in omnibus generatio quidem
secundum ea que in altera coordinatione
puta in substantia quidem si ignis
sed non si terra. in qualitate autem
si sciens sed non quando insciens.
De quibus igitur hoc simpliciter
generari hoc vero non dictum est et in
universum et in ipsis substantiis
et quod generationis continue causa
est ut materia dictum est, quia transmutatur
in contraria. et substantie
generatio semper in his alterius est
corruptio et alterius corruptio
generatio alterius. Sed non oportet
dubitare quare aliquid generatur semper
ex corruptis quemadmodum neque
corrumpi simpliciter quid inquiunt
quasi ad insensibile venit
et non ens. similiter autem generari inquiunt
ex non ente quasi ex non sensato.
Sive igitur ente subiecto aliquo sive non ge
neratur ex non ente, quare simul gene
ratur et corrumpitur ex non ente et in non ens. quare
convenienter non deficit. generatio enim
entis corruptio non entis, cor
ruptio entis generatio non entis. Sed
hoc non ens simpliciter, utrum
utrum contrariorum alterum aliquid
est, puta terra et grave non
ens, ignis autem et leve ens. aut
non, sed est et terra ens, non ens autem
materia terre et ignis similiter. Et
utriusque materia. Aut non ge
neratur ex ad invicem utique ex con
trariis. his enim existunt contra
ria igni et terre aque et aeri.
Aut est quidem quasi eadem
est autem quasi altera. quod quidem enim
ens subicitur id idem, esse autem
non idem. De his igitur in tantum dictum
sit.

De generatione autem et alteratione
quid differunt dicamus.
dicimus enim differre has ab invicem
transmutationes. Quoniam igitur
est aliquid subiectum et aliquid in
passio que de subiecto innata est
dici, et est transmutatio utriusque
horum, alteratio quidem est quando
manente subiecto sensato existente
transmutatur in suis passionibus
aut contrariis aut mediis.
ut corpus sanum est et rursum
laborat manens idem, et metal
lum rotundum, quandoque autem idem existens
angulare. quando autem totum
transmutatur non manente aliquo
sensato eodem ut subiecto, sed puta ex se
mine toto sanguis aut ex aqua

17

aer autem ex aere omnis aqua. generatio
autem huius est, illius autem
corruptio. maxime autem si transmutatur
non manet generabile consensatum in
sensatum aut tactu aut omnibus
sensibus, ut cum aqua generatur
aut corrumpitur in aerem; aer
enim valde invisibile est. in his autem
siquidem manet passio contrarietatis in
generato et corrupto, puta cum ex
aere aqua, si ambo diaphona
aut frigida, aut non oportet huius alteram
passionem esse eius in quod transmutatur;
si autem non, erit alteratio, ut
homo musicus quidem corruptus est,
homo autem non musicus generatus est,
homo autem manet idem. si igitur
huius passio non esset secundum se musica
et immusica, generatio quidem huius
esset, illius autem corruptio. ideo
hominis quidem haec est passio, hominis
autem musici et hominis immusici generatio
et corruptio; nunc autem passio
haec manentis, ideo alteratio est
talia. Quando quidem igitur secundum quantitatem
est transmutatio contrarietatis,
augmentum et diminutio; quando
autem secundum locum, latio; quando autem
secundum passionem et quale, alteratio;
quando autem nihil manet cuius alterum
sit passio aut accidens universaliter, haec generatio
et corruptio. Est autem prima materia
proprie generationis et corruptionis susceptibilis
receptibile, modo autem aliquo et
aliis transmutationibus, quoniam omnia
susceptibilia subiecta contrarietatum

aliquarum. de generatione quidem igitur,
et utrum sit aut non et quomodo est, et de alteratione
determinatum sit hoc modo.

De augmentatione autem
reliquum dicere quid differt
a generatione et alteratione, et quomodo
augmentatur eorum quae augmentantur
unumquodque, et diminuitur
quodcumque diminuitur. Considerandum
itaque primum utrum solum
in circa quod eorum est ad invicem
differentia, puta quia hoc quidem in hoc
fit transmutatio, ut ex potentia
substantia in actu substantiam generatio est, quae
autem circa magnitudinem augmentatio
et diminutio, quae autem circa
passionem alteratio; utrorumque
autem ex potentia existentium in actu
transmutatio dictorum est. Aut
et modus differt transmutationis.
videtur enim quod alteratur non
ex necessitate transmutari secundum
locum, neque quod generatur; quod
augmentatur autem et quod diminuitur.
Alio autem modo ab eo quod
fertur; quod enim fertur universum
mutat locum, quod autem augmentatur
quemadmodum quod deducitur; hoc
enim manente particulae transmutantur
secundum locum, non
quemadmodum quae sphaerae. hae enim in aequali
loco transmutantur tota manente;
quae autem eius quod augmentatur
semper in ampliorem locum, in minorem
autem eius quod minuitur.
Quoniam igitur transmutatio differt

non solum erit quod fiet, sed
sic erit quod generatur et alteratur
et augmentatur. Etiam Secun-
dum quod autem est transmutatio
augmentationis et diminutio-
nis, et magnitudinem autem in
augmento et diminutione qualiter est ac-
cipiendum: utrum ex potentia qui-
dem magnitudine et corpore, actu
autem incorporeo et sine magni-
tudine generatur corpus et magni-
tudo. Et hoc dupliciter contingit
dici quo augmentatio generatur
est: utrum ex ipsa separata secundum
se materia, aut existente in alio
corpore, aut impossibile utrumque. Se-
parata enim erit aut nullum pos-
sidebit locum, ut punctum, aut magis
punctus aut vacuum aliquid
et corpus insensibile. Horum
autem hoc non contingit, hoc
autem necesse est in aliquo esse. Sem-
per enim erit quod generatur ex eo quod
per se aut secundum se aut secundum accidens
actu. Sed si in aliquo fuerit ex-
istentia separatum ita ut non illius aut
secundum se aut secundum accidens contin-
git multa impossibilia. Dico autem
ut si generatur aer ex aqua, non
aqua erit tota transmutata
sed per id quod ut in vase aqua
inest materia eius. Infinitas
enim nichil prohibet materias esse quasi
et generari actu. Amplius neque
sic generari aer ex aqua ut ex-
iens a manente. Melius igitur omnibus

rebus inseparatam esse materiam
esse, ut eandem et unam numero,
quod esse autem non unam. At neque puncta
tamen ponendum neque lineas corpori
materiam, propter easdem causas. Illud
autem cuius hec ultima, materia
erat, quam impossibile est passione
sine esse neque sine morphea. Et
generatur quidem simpliciter unum ex al-
tero quemadmodum et in aliis de-
terminatum est, aut ab aliquo
actu ente aut homogeneo aut
heterogeneo, ut ignis ab igne
ut homo ab homine, aut ab actu
durum. Quoniam vero generat
Materia quidem est et substantie corporee,
corporis iam certi, communis
autem nullum corpus, et magnitudinis
separabilis est, ratione quidem sepa-
rata, loco autem non separata, ni-
si et passiones etiam separabiles.
Manifestum autem est ex questionibus quoniam
non est augmentatio transmu-
tatio ex potentia magnitudine ac-
tu autem nullam habente mag-
nitudinem separatum: nam et vacu-
um esset. Hoc autem quod impossibile
dictum est in aliis prius.
Amplius autem talis transmutatio
non augmentationis propria sed ge-
nerationis. Augmentatio enim est exist-
entis magnitudinis additamen-
tum, diminutio autem minora-
tio. Ideo oportet habere aliquam mag-
nitudinem quod augetur. Quare
non sine magnitudine materie esse

augmentationem materiam mag-
nitudinem. quoniam erit mag-
corporis non augmentatio.
Suscipiendum autem magis tangen-
tes ipsum in principio. quare aliquid
est augmentari et diminui
tale quaerimus. Videtur utique
cuiuscumque quod augetur quaecumque
pars aucta esse. similiter autem et di-
minutionem minorem generatam
esse. Amplius autem adveniente
augmentari et recedente di-
minui. Necesse est igitur incor-
poreo augmentari aut cor-
pore. Si autem incorporeo erit separatum
vacuum et esse. impossibile autem mag-
nitudinis materiam esse separabi-
lem sicut ad dictum est prius.
Si autem corpore, duo corpora e-
runt in eodem loco quod augetur
et quod auget. est autem et hoc
impossibile. Sed neque sic contingit
generari augmentationem et di-
minutionem ut cum ex aqua a-
er. tunc enim maius tamen erit
generatum. Non enim augmen-
tatio hoc est, sed generatio eius in
quod transmutatum est. erit
corruptio autem contrarii. aug-
mentatio autem neutrius. sed
aut nullius aut si est alicuius
est amborum commune quod ge-
neratur et eius quod corrumpitur.
verbi gratia si corpus aucta autem non
est aqua in aere, sed hoc quidem
deperiit, hoc autem generatum est,

corpus autem aliquid auctum est.
Sed et hoc impossibile. oportet enim servare eo-
rum existencia cuius quod auge-
tur et diminuitur. Haec autem
tria sunt quorum unumquodque quam-
cumque partem maiorem esse
quod augetur magnitudinis
verbi gratia si caro carnis. Et adve-
niente aliquo et tercium in-
salvetur quod augetur et mane-
at. Sicut generatur aliquid et ad
simpliciter autem corrumpitur non
manet. cum autem alteratur aut
augetur aut minuitur manet
idem quod augetur aut al-
teratur. Sed tunc quidem passi-
vum autem magnitudo eadem
non manet. Si utique erit praedicta
augmentatio contingeret
nullo adveniente in ma-
nente augeri et nullo rece-
dente diminui et non manen-
te quod auget. Sed oportet hoc salva-
re subiecta est augmenta-
tio tale. Quaeret autem aliquis
et quid est quod augetur. utrum
cui apponitur aliquid. verbi gratia si tibia
augetur, haec maior. quo autem
auget sic cibus, non. quare utique
non ambo aucta sunt. maius enim
et quod apponitur et cui sicut cum
miscet vinum aquae. similiter
plus utrumque. autem quia substantia quod
manet similiter, huius autem non,
verbi gratia cibi. licet et diminuitur in
mixtione. verbi gratia quando vinum facit

et unum opus. Si non aqua vinum
sit miscetur. Sic autem materia ad
ne. Similiter et alteratur. Et quod
aliquid est. Passio autem existit
aliqua eorum quae secundum se quae
prius non existebat. Alteratum
est hoc. Quod autem alteratum
est aliquid nichil patitur
ut alteratum est, sed illa. Alterum autem
et illud. Sed alterius et principium
motus, in eo quod alterat et aug-
mentat. Intus enim movens. Quem
ingrediens generatur ut ma-
nus et accipiens id corpus. Verbi gratia
ingrediens generaretur spiritus,
sed corrumpitur hoc patiens et mo-
vens non est in hoc. Quoniam autem
quaesitum est de hiis sufficienter
oportet et quaestionis tentare solutionem
venire. Salvantes quod ma-
nente eo quod augetur et ad-
veniente aliquo augetur,
recedente autem diminuitur, et ad-
huc quodcumque signum sen-
sibile est aut maius aut mi-
nus factum est, et non va-
cuum esse corpus, neque duo in eodem
loco magnitudines, neque incor-
poreo augeri. Suscipienda
autem causa determinantes primum
unum quidem, quia anomoiomera
augentur cum omiomera au-
gentur. Componitur enim ex hiis unum-
quodque. Deinde quod caro et os
et unumquodque talium partium
est duplex, quemadmodum et aliorum

in materia speciem habentium. Et
materia enim et species caro et os. Quam-
cumque quidem partem augmentari
et adveniente aliquo secundum quod
speciem est contingens, secundum ma-
teriam non est. Oportet autem in-
telligere quemadmodum si quis mensu-
rabit eadem mensura aquam.
Semper enim aliud et aliud quod gene-
ratur. Sic itaque augmentatur
materia carnis, et non cuicumque par-
ti omni adiungitur, sed hoc quidem
deinde defluit, hoc autem advenit;
formae autem et speciei cuicumque par-
ticulae. Sed in anomoiomereis autem
hoc magis manifestum, verbi gratia in ma-
nu, quia proportionaliter auctum
est. Materia autem alia et non ma-
nifesta magis quam hic, quia mor-
tue et in omiomereis. Ideo et mor-
tuum magis videtur esse adhuc
caro et os quam manus et brachi-
um. Quare est quidem quodcumque
carnis auctum est, est autem
sic non. Secundum speciem enim cuicumque
advenit, secundum materiam autem
non. Maius autem quod totum gene-
ratum est, adveniente aliquo
quod vocatur cibus et contrari-
um, transmutante in eandem
speciem. Verbi gratia si sicco adveniat
humidum, cum autem advene-
rit, transmutatur et generatur sic-
cum. Est quidem sic simile simili aug-
mentatur, est autem sic dissi-
mile. Dubitabit autem aliquis

quare aliquid oportet esse quod augetur
causam. Inest quidem potentia carnis
ut ergo si caro est potentia, actu
autem est aliud, corruptum in
hoc caro actu generatum
est. Non ergo hoc ipsum secundum se ge-
neratio utique esset, sed utique augetur. Sed
quid ergo patiens ab hoc augetur?
Est autem mixtum, quemadmodum
vino si quis superinfundat a-
quam; hoc autem potest unum facere
quod est mixtum. Quemadmodum
ignis tangens urenda ita in
eo quod augetur existens actu calido
eius augibile adveniens
potentia carnem fecit actu carnem.
Ergo simul existere. Si enim secundum se generatio
est. Quemadmodum ita ignem faceret
excitans ad iniacens ligna. Et
sic quidem augmentatio est.
Cum autem ipsa ligna incendun-
tur generatio. Quantum universale quod
non generatur, quemadmodum neque ani-
mal quod neque aliquod neque singu-
larium, sed ut hic ubi et hic ubi
quantitas. Caro autem aut os
aut manus et harum omiomera
a adveniente aliquo quanto
sed non carnis quantitate, sed non ita
quidem quod potentia est utrumque
verbi gratia quanta caro. Augmentat
quidem. Et quanta oportet generari
et carnem, secundum vero aliquod
solum caro nutritur et hic sic
differunt nutrimentum et augmen-
tatio ratione. Ideo nutritur quidem quousque

salvatur et diminuitur. Augmen-
tatur autem non semper. Et nutrimentum
augmentationi idem esse, esse autem
aliud. Secundum quod autem quod so-
la potentia caro, cibus. Haec autem
species sine materia ut in materia
ut potentia aliqua in materia est. Si
autem aliqua advenerit ma-
teria potentia existens et quantum
potentia, haec erunt maiores imma-
teriales. Si autem non facere poterit
amplius, sed ut aqua vino semper
amplius mixta in fine aquam
facit et aquam, tunc diminu-
tionem faciet quanti. Species
autem manet.

Quoniam autem primum oportet dicere de ei[s]
elementis vocatis sive sunt
sive non, et utrum sempiterna
sit unumquodque aut generantur quo-
modo, et si generantur utrum ex invicem
generantur omnia eodem modo,
aut quoddam aliquod primum ipsorum unum co-
rum est. Et necesse primum igitur
dicere de quibus indeterminate dici-
tur nunc. Omnes enim et elementa generan-
tes et que ex elementis segregatione u-
tuntur et aggregatione et facere et pati.
Est autem congregatio mixtio. Quo-
modo autem misceri dicimus non defi-
nitum est manifeste. Sed neque altera-
ri possibile neque segregari et con-
gregari nullo faciente neque
patiente. Et enim qui plura ele-
menta facientes generant in patiendo
et faciendo adinvicem et hii

qui ex uno necesse est dicere actionem et
hoc recte dixit diogenes. quoniam
si non essent omnia ex uno non esset
facere et pati ab invicem. puta
calidum infrigidari et hoc calefi
eri rursus. non enim caliditas trans
mutatur et frigiditas in invicem. sed
manifestum quod subiectum. quare in qui
bus facere et pati necesse est unam
esse subiectam naturam horum. omnia quidem igitur
talia esse dicere non verum. sed in quibus ab
invicem est. sed si de facere et pati
et mixtione videndum. necesse et de ta
ctu. neque enim facere haec possunt proprie
quae non possunt ab invicem tan
gere. neque non tangentia aliquo modo ad invi
cem queunt contingere misceri.
quare de tribus his
determinandum. quid tactus. quid
mixtio. quid factio. princi
pium autem accipiamus hoc. necesse
est enim quaecumque sunt mixtibilia
esse haec ab invicem tangi
bilia. et si aliquid facit hoc et
patitur proprie et hic similiter. propter
quod primum dicendum de tactu.

Fere quidem igitur ut aliorum nominum
unumquodque dicitur multifariam
et haec quidem aequivoce haec autem al
tera ab alteris et prioribus. sic habet
de tactu. sed tamen proprie dictum
existit in habentibus positionem. po
sitio autem quibus et locus. etenim
mathematicis similiter tactum et lo
cum assignandum. sive est separatum unumquodque horum
sive alio modo. si igitur est ut determinatum

est prius tangere ultima habere
simul. haec utique tangunt ad i
nvicem quaecumque determinatas
magnitudines et positionem habentia
simul habent ultima. Quoniam autem
positio quibus et locus existit.
loci autem differentia sursum et deorsum
prima et talia opposita. omnia ad
invicem tangentia gravi
tatem utique habent aut levitatem
aut ambo aut alterum utrum.
talia autem passibilia et activa.
quare manifestum quod haec tangere in
nata sunt ad invicem quorum
divisis magnitudinibus simul ul
tima sunt quae moventia et mo
ta ad invicem. Quoniam autem
movens non similiter movet quod
motum. sed hoc quidem necesse motum
et ipsum movere. hoc autem immo
bile ens. manifestum quoniam in facien
te dicemus similiter. et enim movens
facere aliquid inquiunt et faciens
movere. sed tamen differunt et oportet de
terminare. non enim possibile movens omne
facere si facere opponimus pa
tienti. hoc autem quibus motus
passio. passio autem est secundum quod
alteratur solum. puta album et cali
dum. sed movere amplius facere est. illud
igitur manifestum quoniam est quidem sic im
mobilia mobilibus tangunt.
est autem sic non. sed determinatio tan
gere universaliter quidem quod positionem habentia
sunt et hoc quidem moventis. illud
autem moti. ad invicem autem

movente et moto in quibus est tum
facere et pati. Est quidem igitur ut in mul-
tis tactum quod tangit tangentia
genita et movent mota. Omnia
fere que in conspectu nostro sunt. Quibus
inest et videtur tactum tangere
quod tangitur. Est autem ut ali-
quando movens tangit solum
quod movetur. Quod tangitur autem
non tangit quod tangit. Sed quia
movent mota que sunt eiusdem generis
necesse videtur esse quod tangit
tangere. Quare si quid movet in-
mobile ens, illud quidem tanget
quod movetur, illud autem nichil. Dicimus enim
aliquando tristantem tangere nos,
sed nos non illum. De tactu quidem in
naturalibus determinatum sit hoc
modo. De facere et pati deinceps
dicendum.

Suscepimus autem a prioribus
sibi contrarios adinvicem
sermones. Plurimi quidem hoc similiter di-
cunt, quod simile quidem a simili omne
impassibile est, propter id quod nichil magis
activum quam passivum omne
alterum ab altero. Omnia enim similiter
existunt similibus. Dissimilia
autem et differentia facere et pati adin-
vicem innata sunt. Et enim mi-
norem ignem a pluri corrumpi. Propter con-
trarietatem hoc inquiunt pati.
Contrarium enim esse multum
pauco. Democritus autem extra ali-
os singulariter dixit solus. Inquit
enim idem et simile esse et patiens et fa-

ciens. Non enim contingit altera et diversa
pati adinvicem, sed si et altera en-
tia faciunt adinvicem non secundum
quod altera, sed secundum quod idem
aliquid existit, secundum hoc
contingere eis. Que quidem igitur dicta
sunt. Videntur autem hoc modo di-
centes sibi contraria videri
dicere. Causa autem contradictionis quoniam
oportet totum aliquod inspicere,
partem aliquam dixerunt utrique.
Simile enim et omnino omnino indif-
ferens rationabile non pati ab al-
tero. Quid enim magis erit acti-
vum aut passivum alterum? Si autem simile
pati aliquid, et ipsum a se ipso.
Quamvis sic se habentibus nichil
utique erit neque incorruptibile neque
immobile, si simile secundum quod
simile activum. Ipsum enim se ipsum move-
bit omne. Et omnino alteratum
tum et nullatenus idem est similiter.
Nichil enim patietur albedo a linea, neque
linea ab albedine, preterquam forte
secundum accidens, puta si accidat
albam aut nigram esse lineam.
Non expellunt enim se ipsa alterutrum
quecumque neque contraria
neque ex contrariis sunt. Sed
quoniam non quodcumque innatum
est pati aut facere, sed quecumque aut
contraria sunt aut contrari-
etatem habent, necesse est faciens
et patiens genere quidem simile esse et idem,
specie autem dissimile et contrarium.
Innatum est enim corpus a corpore

re sapientem a sapore, colorem a
colore pati. Ut autem omogenee
ab omogeneis. Causa autem
est quoniam contraria in eodem genere omnia.
Faciunt autem et patiuntur contra-
ria ab invicem. Quare necesse quali-
ter eadem esse faciens et patiens,
qualiter autem altera et dissimilia ab
invicem. Quoniam autem faciens
et patiens genere quidem eadem et simi-
lia, specie autem dissimilia et contra-
ria talia. Manifestum quod et activa
et passiva invicem sunt et contra-
ria et media. Et universaliter generatio
et corruptio in hiis. Ideo et rationabile
ignem iam calere facere et frigidum
infrigidare, contrarium autem hec.
Ideo et activa et passiva. Et universaliter fa-
ciens assimilare sibi ipsi pati-
ens. Faciens enim et patiens contra-
ria sunt, et generatio in contrarium,
quare necesse est passum in faci-
entis transmutari. Sic enim in con-
trarium erit generatio. Et secundum ratio-
nem autem non eadem dicentes
ambo similiter tangere naturam.
Dicimus enim pati quandoque subiectum, ut
hominem sanari et infrigidari et cale-
fieri et alia eodem modo, quandoque autem cale-
fieri frigidum, sanari laborantem. Ambo
sunt vera. Eodem modo et de fa-
ciente. Quandoque enim hominem dicimus calefacere,
quandoque autem calidum. Est autem sic materia
quod patitur, est autem sic contra-
rium. Ad idem igitur respicientes
idem estimaverunt facere et pati quidem

de moveri et movere. Dupliciter enim
dicitur et movens. In quo enim principi-
um motus, dicitur hoc movere.
Principium enim primum causarum. Et
iterum ultimum quod movetur ad genera-
tionem. Similiter autem et de faciente. Et enim
medicum dicimus sanare et
vinum. Primum quidem igitur movens
nichil prohibet in motibus immotum
in mobile esse, in quibusdam autem et
necessarium, ultimum autem semper movere
motum. In actione autem primum
quidem impassibile, ultimum autem
et ipsum patiens. Quecumque enim non habent
eandem materiam faciunt impas-
sibilia entia, ut medicina,
ipsa enim faciens sanitatem nichil
patitur a sanato. Cibus autem fa-
ciens et ipse patitur, aut enim cale-
fit aut infrigidatur aut aliud
aliquid patitur simul faciens. Est
autem medicina ut principium,
cibus autem ultimum et tangens. Quecumque
igitur non habent in materia formam, hec quidem
impassibilia activorum, quecumque
autem in materia passiva. Ma-
teriam quidem enim dicimus esse eandem simi-
liter ut ita dicam esse contrariorum
utrumlibet ut genus ens. Potens
autem calidum esse presente calefaci-
ente et approximante necesse calefi-
eri. Ideo sicut dictum est, hec quidem fac-
torum impassibilia, hec autem
passibilia. Et quemadmodum in mo-
tione eodem modo et in factione. Ibi enim
primum movens immobile.

et in effectivis primum faciens
impassibile. Est autem effectiva
causa ut unde principium mo-
tus. Cuius gratia autem causa non factivum. Ideo
sanitas non factivum nisi secundum me-
taphoram. Et enim faciens cum
existit generatur aliquid patiens.
Habitibus autem presentibus non adhuc
generatur aliquid patiens, sed est
iam. Species autem et fines habitus
quidam. Materia autem secundum quod materia
passivum. Ignis igitur habet in materia
calidum. Si vero aliquid separatum
calidum erit, hoc non patietur. Hoc
quidem igitur forsitan impossibile esse separatum.
Si autem sunt quedam talia, in
illis erit quod dicitur verum. Quo-
modo quidem facere et pati et quibus existit
et qualiter determinatum sit hoc
modo. Quomodo autem contingit hoc ac-
cidere rursus dicamus. Aliis quidem
videtur pati unumquodque per
quosdam poros ingrediente
faciente ultimo et principaliter. Et
sic modo videre et audire nos
inquiunt, et sensus alios senti-
re omnes. Amplius videri per aer-
em et aquam et perdiaphana,
quia poros habent invisibiles
quidem propter parvitatem, spissos
autem secundum ordinem, et magis
habent diaphana magis. Aliis
quidem igitur in quibusdam ita determina-
verunt, quemadmodum et Empedocles, non
solum in facientibus et patientibus,
sed et misceri inquiunt quorum po-
ri sunt ad invicem commensurabi-
les. Via autem una maxime et de omni-
bus uno sermone determinaverunt
Leucippus et Democritus, principium facien-
tes secundum naturam que est. Quibusdam
enim antiquorum opinatum est
ens ex necessitate unum esse et immo-
bile. Vacuum enim non ens. Moveri
autem non posse non ente vacuo
separato. Sed neque multa esse
non ente segregante. Hoc autem nihil
differre si quis existimet non
continuum esse omne, sed tangere di-
visum, quam dicere multa et non esse unum
et vacuum. Si enim undique divisibi-
le, nihil esse unum, quare neque mul-
ta, sed vacuum esse totum. Si autem hac
quidem, hac autem non, fictitium
aliquid hoc videtur. Usque ad
quantum enim et propter quid hoc quidem ita
habet totius et plenum est, hoc
autem divisum. Amplius autem simili-
ter necessarium non esse motum. Ex hiis
quidem sermonibus ultra transcenden-
tes sensum et despicientes eum
ut ratione convenientes oportere sequi,
unum et immobile esse omne dicunt
et infinitum quidam. Finem enim fi-
nire utique ad vacuum. Hii quidem igitur ita et
propter has causas enuntiaverunt de veri-
tate. Amplius autem in sermonibus quidem
videtur hec contingere, in rebus autem
dementie simile opinari ita. Ne-
que enim dementium egredi tantum
ut ignem unum existimet et gla-
ciem, sed solum bona et apparentia

propter consuetudinem. Hec quidem enim
propter dementiam videri videntur.
Differentes Leucippus autem existimavit ha-
bere sermones, qui ad sensum
confessa dicentes non destru-
ent neque generationem neque corruptionem neque
motum et multitudinem entium.
Confitetur autem hec quidem apparen-
tibus, constituentibus autem unum
ut non ente motionem sine
vacuo facientes, vacuum autem non
ens, et entis nichil non ens inquid
esse. Principaliter enim ens plenum ens.
Sed omne quod tale non unum sed in-
finita multitudine et invisibilia
propter parvitatem massarum. Hec autem
in vacuo ferri, vacuum enim esse, et con-
stantia generationem quidem facere, disso-
luta autem corruptionem. Facere autem
et pati secundum quod existunt tan-
gentia, secundum hoc enim non unum
esse, et composita et complicata gene-
rare. Secundum autem veritatem ex
uno non utique generari multitu-
dinem, neque ex vere multis unum, sed esse
hoc impossibile. Sed ut Empedocles et alio-
rum quidam aiunt pati per poros,
ita et omnem alterationem et omne pati
hoc modo generari, sed vacuum
facta dissolutione et corruptione, simi-
liter autem et augmentationem subintran-
tibus solidis. Fere autem et Empe-
doclem necesse est dicere ut Leucippus. Inquid enim esse
quedam solida et indivisibilia,
si non ubique pori continui sunt.
Hoc autem impossibile. Nichil enim aliud
solidum erit preter poros, sed omne va-
cuum. Necesse ergo quidem tangentia
esse indivisibilia, media autem eo-
rum vacua, quos ille dicit po-
ros. Ita autem et Leucippus dicit de facere
et pati. Modi igitur secundum quos quidem
hec faciunt, hec patiuntur, fere
sunt dicti. Et de hiis quidem et quomodo di-
cunt manifestum est, et ad con(fessionem) ponentes
quibus utuntur fere consequentes vi-
dentur. Aliis autem minus,
sed Empedocli quomodo erit corruptio et gene-
ratio non manifestum. Hiis enim indivi-
sibilia prima corpora, forma
distantia solum, ex quibus pri-
mum componuntur et in que
ultimo dissolvuntur. Empedocli autem alio-
rum manifestum quoniam usque ad elementa habent genera-
tionem et corruptionem, ipsorum autem ho-
rum quomodo generatur et corrumpitur
coacervata quantitas, neque manifestum
neque contingit dicere non dicenti et ig-
nis esse elementum, similiter autem et aliorum om-
nium, ut in Tymeo scripsit Plato.
Tantum enim differt ut non eodem mo-
do Leucippo dicat, quoniam hic quidem solida,
hic quidem plana dicit indi-
visibilia, et hic quidem infinitis termina-
ri figuris indivisibilium solidorum
unumquodque, hic autem terminatis.
Cum indivisibilia dicat quidem et
terminata figuris. Ex hiis utique ge-
nerationes et segregationes. Leucippo
quidem duo modi erunt utique et per
vacuum et per tactum. Sic enim
indivisibile unumquodque. Platoni autem

secundum tactum solum. Vacuum
et non esse inane. De indivisibi-
libus quidem planiciebus ex primis
impartibilibus sermonibus. de indivi-
sibilibus autem solidis consequens dicere
accidentia relinquentes nunc. Et
quod parum digredientes dica-
mus necesse et impassibile
unumquodque dicere indivisibilium
non possibile pati nisi per vacuum.
Et nullius activum passionum. Ne-
que enim possibile esse calidum. Et hoc
inconveniens solum dare cir-
culare figure calidum. necesse enim
contrarium et frigidum alicuius
adaptare figurarum. Inconve-
niens autem si hec quidem existit
dico autem caliditas et frigiditas. gra-
vitas autem et duricia et levitas
et mollicies non existit. Sed tamen gra-
vius secundum excedentiam inquit
esse Democritus unumquodque indivisibi-
lium. quare palam minus et calidum
rarum autem et circa non pati eadem
[illegible] impossibile. [illegible]
supexcedente calido [illegible]
contrarium [illegible] durum [illegible]
le. molle autem in patiendo [illegible]
quod dicitur. [illegible] molles.
tamen inconveniens si nichil existit
nisi solum figura. et si existit unum
autem tantum [illegible] hoc quidem si [illegible]
hoc autem [illegible] esse una [illegible]
[illegible] unumquodque autem [illegible]
ta unum indivisibile esse [illegible]
eos [illegible] passiones. quare [illegible]

patiatur secundum quod infrigidatur
secundum id et aliud autem patietur
eos autem modo et de aliis passionibus.
Hoc enim et solida et planicie dicen-
tibus indivisibilia contingit. Ne-
que enim rarius neque densius pos-
sibile esse. gesta(?) inanitio non ente
in indivisibilibus. Amplius autem in-
conveniens et parva quidem indivi-
sibilia esse. magna autem non. Nunc
enim magis [illegible] maiora [illegible]
fringuntur quam parva. hec enim
dissolvuntur parva faciliter. ut
que magna quidem prohibentur ex-
istentia. indivisibile autem [illegible] quam
magis quam magnitudine existit p-
nu. Amplius autem utrum una omnium
natura solidorum aut differt
alterum ab altero. quemadmodum si hec
quidem esset ignea hec autem terrea
secundum tumorem. Si enim una natura
est una omnium quid divisit
autem tamen non sunt tangentia
unum quemadmodum aqua aquam
cum tangit. nichil enim differt
posterior aqua a priori. Si autem alia
qualia hec. et ponendum et hec po-
nendum principia [illegible] contingunt
causam magis quam figuram. Am-
plius autem diversa natura et facienti et
patienti approximantia adinvi-
cem. Amplius quid est quod mo-
vet. Si enim et aliud patiuntur
sicut ipsum seipsum movendo
autem divisibile erit secundum aliud
quod movens autem secundum alterum

continua existunt · et materia non
solum unius in actu sed et potentiam
enim; quare per poros in eo secundum mo-
dum partibus nec contingere · sicut in
et plenum poris superfluum poris · si e-
nim pateret aliquid omne et si non po-
ros haberet sed ipsum continuum eius pa-
tietur eodem modo. [C]ausa autem aliquo
contingere de videre et de incipiente ac-
cidere ut dictum · sed secundum tactum
contingit transire per diaphana
accidentia · sed per poros si plenus est
quid et differret aliquo poros habe-
re · omne enim sic erit plenum · si
vero vacua quid habet necesse autem cor-
pora in eis esse et idem contingit
iterum. [S]i autem talia secundum
magnitudinem ut non suscipi-
ant corpus aliquod; ridiculum
quid parvum existimare va-
cuum natura non esse · sed magnitudinem
vel autem naturam aliquod existi-
mare dicere nisi regionem corporum
quare manifestum quod omnium corporum
tumore tale erit vacuum. [U]niversaliter
autem poros facere superfluum · si enim quid
et nihil facit per tactum · neque per
poros faciet transiens · si autem
in tangendo et poris non entibus;
hi quidem patientur hec autem facient
ad invicem hoc sic innatorum.
Quoniam quidem ita dicere poros ut quidam
existimant aut mendacium
aut inane est manifestum ex hiis. Di-
visibilibus autem corporibus omnibus
entibus poros facere ridiculum.

secundum id enim quod sunt divisibilia
possunt separari. Quo autem ex-
istere generare entibus et facere et pa-
ti dicamus accipientes principi-
um dictum multociens. Si enim est ali-
quid potentia · hoc autem actu tale
innatum est non tantum aliquid
autem non; pati sed ubique secundum quod
tale est tale magis et minus
autem secundum quod tale magis et mi-
nus est · et sic poros magis dicet
magis · et in metallis extendi
passive velut continue sunt
nimium quidem immutatum; et magis eius in
passibile. [S]imiliter autem et non compu-
tantia · sed ubique in alio quam
facere innata sunt et pati · Di-
co autem verbi gratia · non solum tangens
calefacit ignis · sed et si longe sit
aerem · et ignis aer autem corpus
calefacit innatum et facere et
pati. [E]tiam autem existimantem
pati tamen non determinavimus in
principio hoc dicendum · si enim non ubique
divisibile est magnitudo · sed est
corpus indivisibile aut latitudo
non utique erit ubique passibile; sed
neque continuum · si autem hoc
mendacium et omne corpus di-
visibile nihil differt dicere divisum quidem
tangere autem divisibile esse · sed
segregari potest secundum tactum ut
inquiunt · et si non divisum est divisi-
bile divisum · generatur autem nullum
impossibile. [T]otum autem hoc iam generari
et sensum corporibus in modum venientes

destruitur et hic modus mixtionum
indemnis autem idem corpus con-
tinuum erit cum quod in humidum
sit coagulatum non divisione et eo
propter hoc faciens patiens in con-
versione tractum. sic autem demum in
et transmutatum in transmutans
[illegible] in transmutationem coagu-
latum ex humido generatum
est. in autem nunc misit durata et
coagulata individuis [illegible]
ribus. sed sicut omne humidum [illegible]
durum et coagulatum est. Am-
plius autem in augmentatione pre-
est et diminutioni non enim [illegible]
erit generatum magnus sicut
aliquid et non dico transmutatum
esse autem mixto alicuio aut ei
se transmutante. Quod quidem ge-
nerare et facere et generari et pa-
ti ad invicem et quod sunt et quod
mixtum quod non contingit
aut determinatum sed hoc intelli-
gitur autem videndo de mixtione
secundum eius modum metho-
di. hoc et tertium propositorum a prin-
cipio.

Perscrutandum est autem mixtio
quid sit et quod mixtibile
et quibus existentium et quod
sit aut tamen ne est mixtio an
hoc mendacium. Impossibile est et
alterum alteri misceri sicut dicunt qui-
dam existentibus et adhuc mixtis et non
alteratis non magis nunc mixta
esse inveniuntur quam prius sed sim-
sicut esse. altero autem corrupto non
mixta esse sed hoc quidem esse hoc autem
non esse. mixtionem autem similiter habentium
esse. eodem autem modo et si ambobus con-
venientibus corruptum est non enim
corporum alterum. non est esse mixta nul-
latenus entia. Hic quidem ut sermo
querere quid differt mixtio a
generatione et corruptione et quid mix-
tibile a generabili et corruptibi-
li. manifestum est enim utique differre sed
quia ipsa sunt entibus manifestum quoniam que
ta solventur utique. Neque enim lignum
igni misceri dicimus in misceri cum
comburitur in ipsam ipsius partium
in igne. Sed ignem quidem generari
[illegible] autem corrumpi secundum
modum eundem in corpore cibum
Cum figuram cere mixtam fig-
ure timorem. Neque corpus
et album nullatenus passionum
et habitum possunt esse mixta rebus. sal-
vata enim videntur. Sed enim in album
et dicam cum contingit misceri
aliud non separabilium aliquid.
Sed hoc dicitur quidem non bene quod i-
dea scilicet est et dicit et mixta esse sed
et omne omnium mixtibile. sed oportet ex-
istere separabile alterum mixtorum
passionum autem nulla separabilium
Quoniam autem sunt hec entium quedam
potentia hec autem actu. contingit mix-
ta esse quodammodo et non esse. actu quidem
ente alterius generato ex ipsis
potentia autem adhuc utrorumque
fiunt autem quia miscentur

et peremptiva esse. hoc autem sermo
consequitur prius. Videmus autem
que miscentur prius ex separa-
tis convenientia et convenientia
separari rursus. Neque manent
igitur actu album et corpus neque
corrumpuntur neque alterum neque am-
bo. salvatur enim virtus eorum. ideo si
quod dubitatur. Conti-
nuam autem huic questionem determinare utrum
ne mixtio ad sensum est. Cum
enim ita in parva dividuntur que et
miscentur et ponuntur ad invicem
hoc modo ut non manifestum sit unum-
quodque secundum sensum, tunc mixta
sunt aut non. Sed non est ut
quecumque secundum quantamcumque par-
ticulam mixtorum. Dicitur quidem sic vel
quod ordeum mixtum frumen-
to quodcumque secundum quodcumque
ponitur. Si autem est omne corpus
divisibile, si est corpus corpo-
ri miscibile omiomeres, quodli-
bet oportet partem iuxta omnem si secundum
quantamcumque. Quoniam autem non est in
minima dividi, neque compositio idem
et mixtio sed alterum. manifestum quod non
secundum parva salvata oportet que
miscentur dicere mixta esse. compositio
enim erit et non confusio neque mixtio
neque habebit eandem rationem toti par-
ticula. Dicimus autem oportere si mixtum
sit aliquid mixtum omiomeres esse
et sicut aque pars aqua, ita mix-
ti. Si autem secundum parva compositio
est mixtio nichil contingeret

horum, sed solum quod mixta ad
sensum. et idem huic quod mix-
tum si non videt quis acute
Lyncheo autem non mixtum. Neque
divisione ut quecumque secundum quam-
cumque partem. impossibile enim ita divi-
di. aut igitur non erit mixtio aut
dicendum quomodo contingit hoc rursus
generari. Est itaque ut dicimus
hec quidem activa hec autem
ab hiis passiva. hec igitur convertun-
tur quorum eadem est materia et
activa invicem et passiva ab in-
vicem. hec autem faciunt im-
passibilia entia quorum non ea-
dem materia. horum igitur non est mix-
tio. ideo neque medicina facit sa-
nitatem neque sanitas mixta
est corporibus. Activorum autem et
passivorum quecumque sunt fa-
cile divisibilia, multa quidem
paucis et magna quidem parvis
composita non faciunt mixtio-
nem sed augmentationem dominan-
tis. transmutatur enim alterum
in dominans. ut gutta vini
mille metretis amphore aque
non miscetur. solvitur enim species et
transmutatur in omnem aquam. Quando
autem potentiis adequantur
qualiter, tunc transmutatur alterum
utrum in dominans ex sui ipsius
natura. non fit autem alterum sed
medium et commune. Manifestum est igitur quod
hec miscibilia quecumque contrarietatem
habent hiis facientium. hec enim

sunt passiva ab invicem. Et parva autem parvis apposita magis faciunt. Et enim in invicem transmutantur. Et mitius et amplius hoc tardius operatur. Unde determinabilium et divisibilium passivorum miscibilia. Dividuntur enim parva facile. Hoc enim erat bene determinabile esse. Verbi gratia humida miscibilia maxime corporum. Bene determinabile enim maxime humidum divisibilium, si non viscosum sit. Et hec utique solum pluriora et maiora volumine faciunt. Quando autem alterum solum passivum erit vehementer, hoc autem valde parvum, aut quod ambo mixtum ex ambobus aut parum. Quod accidit in stagno et ere. Quedam enim balbutiunt ad invicem et ancipitia sunt. Videntur enim et mixta parum. Et alterum quidem susceptibile, alterum autem species, quod et in hiis contingit. Stagnum enim ut passio quedam existens sine materia eris pene evanescit. Et mixtum recedit colorans solum. Idem autem contingit et in aliis. Manifestum igitur ex hiis que dicta sunt et quod mixtio et quid est mixtio et per quid est. Et que miscibilia entium. Cum sint talia quedam que passibilia entium et bene divisibilia. Hec enim corrupta esse necessarium mixta, nec adhuc eadem simpliciter esse, nec compositum esse mixtionem corporum, nec ad sensum. Sed est miscibile quod cum bene determinabile sit passivum et activum, et tali miscibile ad omoionomum. Est enim miscibile. Mixtio autem miscibilium alteratorum unio.

De mixtione quidem igitur et de tactu et de facere et pati dictum est, quomodo existit transmutantibus secundum naturam. Amplius autem et de generatione et corruptione aliqua et simpliciter, et quo est et per quam causam. Similiter autem et de alteratione dictum est, quomodo alterari, et quam habent differentiam. Relinquitur autem considerare de vocatis elementis corporum. Generatio enim et corruptio omnibus natura consistentibus subsistentibus non sine sensibilibus corporibus. Horum autem materiam quidam unam dicunt, quidam inquiunt esse unam, puta aerem ponentes aut ignem aut medium horum, et corpus ens et separabile. Hii plura quam unum unam. Hii quidem ignem et terram. Hii autem et hec et aerem tertium. Hii autem et hec et aquam horum quartum, ut Empedocles. Ex quibus congregatis et segregatis aut alteratis contingere generationem et corruptionem rebus. Quod quidem igitur primi

prima et elementa vocatum isto dicere sic conse-
tium ex quibus transmutatis
aut secundum congregationem aut segre-
gationem, aut secundum aliam aliquam
transmutationem contingit generatio-
nem esse et corruptionem. Sed facientes
unam materiam preter predicta, hanc autem
separabilem et corpoream, peccant.
Impossibile enim sine contrarietate esse
corpus hoc sensibile. Aut enim leve
aut grave aut frigidum aut calidum necesse esse ip-
sum. Hoc quidem dicunt quidam
esse principium. Ut autem in Ti-
meo scriptum est nullam habet
determinationem. Non enim dixit aperte
si pandeces separatur ab elementis.
Neque utitur materia dicens esse subiectum
aliquod vocatum elementis prius, ut
aurum operibus aureis. Et certe
hoc non bene dicitur hoc modo dic-
tum. Sed quorum quidem alteratio est,
est; quorum autem generatio et corruptio,
illud impossibile vocari ex quo
generatum est. Sed tamen maxime verum lon-
ge est aurum unumquodque dicere unum-
quodque esse. Sed ille, et cetera, usque ad pla-
num facit dissolutionem. Im-
possibile autem materiam et nutricem pri-
mam planam esse. Nos autem
dicimus aliquam esse materiam sensi-
bilium corporum, sed hanc non separa-
bilem esse sed semper cum contrarie-
tate ex qua generantur elementa vo-
cata. Determinatum est de eis ma-
gis certum. Sed tamen quoniam quidem
sunt ex materia corpora prima,

determinandum est de his. Prin-
cipium quidem et primum existimantes
esse illam inseparabilem quidem
subiectam autem contrariis. Neque enim
calidum materia calido, neque hoc ca-
lido, sed subiectum ambobus. Quare primum
quidem potentia corpus sensibile
principium, secundo autem contrari-
etates, dico autem ut calidi-
tas et frigiditas, tertio autem iam ignis et aqua
et similia. Hec enim transmutantur ad
invicem, et non ut Empedocles ait et alii.
Neque enim esset alteratio. Contrarietates
autem non transmutantur. Sed non
minus corporis qualia et quan-
ta dicenda principia. Alii autem suppo-
nentes utuntur et non dicunt unde
hec aut quare. Quoniam igitur queri-
mus corporis sensibilis principia,
hoc autem est tangibile, tangi-
bile autem cuius sensus tactus, manifestum
quoniam non omnes contrarietates
corporis species et principia faci-
unt, sed solum que secundum tactum,
et secundum contrarietatem diffe-
runt, et secundum tangibilem contra-
rietatem. Ideo neque albedo neque nigre-
do neque dulcedo et amaritudo. Similiter
autem neque aliorum sensibilium con-
trarietatum aliquid facit elementum.
Quamvis prius visus tactu, quare
et subiectum prius. Sed non est corpo-
ris tangibilis passio secundum quod
tangibile, sed secundum quod aliud,
et si contingit natura prius.
Horum quidem prius tangibilium

diuidendum quod tractet que
prime dicte et contrarie tactus
sunt autem contrarietates secundum
tactum hec: calidum frigidum, sic-
cum humidum, graue leue, durum mol-
le, viscosum aridum, asperum
lene, grossum subtile. horum
autem graue et leue neque actiua
neque passiua sunt, non enim fa-
ciendo aliquid aliud neque pa-
tiendo ab alio dicuntur; oportet autem
actiua ad inuicem et passiua
esse elementa: miscentur enim et transmu-
tantur inuicem. Calidum et frigidum
humidum et siccum, hec autem quod actiua, he-
hec autem quod passiua dicuntur. cali-
dum enim est quod congregat ho-
mogenea, segregare enim quod
inquiunt facere ignem, con-
gregare est eiusdem generis, con-
tingit autem tollere aliena. Fri-
gidum autem quod coniungit et
congregat similiter singenea et non
eiusdem generis. humidum autem
indeterminatum proprio termino bene ter-
minabile existens. siccum autem
bene determinabile quidem proprio ter-
mino, difficile terminabile est.
Subtile autem et grossum et vis-
cosum et aridum et durum et molle et alie diffe-
rentie. Quoniam autem repletiuum est
humidum quia non terminatur quidem bene
terminabile autem est et quia sequitur
tangentem, subtile autem re-
pletiuum, subtile enim partibus et par-
uum partibus repletiuum, totum

enim totum tangit. subtile autem
maxime tale. manifestum quia subti-
le erit humidi, grossum autem
sicci. Viscosum similiter quod
humidi, viscosum enim humidum
passum aliquid est ut oleum. ari-
dum autem sicci, aridum enim quod
perfecte siccum, quare sequitur coagu-
latum propter defectum humi-
ditatis. Amplius molle quidem
humidi, molle enim quod submitti-
tur in se et non transmutat
quod facit humidum. ideo et non
est humidum molle sed molle
humidi. durum autem sicci, et
durum autem coagulatum est,
coagulatum autem siccum. Dicitur
autem siccum et humidum multi-
pliciter. opponuntur autem sicco et humi-
dum et madidum, rursum humi-
do siccum et coagulatum. omnia
autem hec sunt sicci et humidi primo
dictorum. Quoniam autem opponitur humido
siccum et madidum, quod est quod
habet alienam humiditatem in
superficie, madidum autem
quod in profundo. siccum autem
quod hoc priuatum. palam
quoniam madidum quod est humidi,
oppositum autem siccum primum sic-
tatem. autem humidum et coagu-
latum iterum. humidum est quod est
habens propriam humiditatem in pro-
fundo. madidum autem quod habet
alienam in profundo est humiditatem
extraneam. coagulatum autem quod

hec primarum quarum ipsum et horum est
hoc quidem sicca. hoc autem humida. V-
niversaliter est quod omnes alie differentie
reducuntur ad primas quatuor.
Hec autem non amplius in pauciores.
neque enim calidum quod frigidum neque quod
siccum. neque quod humidum. neque humi-
dum quod calidum aut quod frigi-
dum. neque frigidum quod siccum. neque ad in-
vicem neque sub calido et humido
sunt. quare necesse est quatuor
esse has. Quoniam autem quatuor elementa. quatuor
autem sex coniugationes. con-
traria autem non nata sunt
coniugari. calidum enim et frigidum esse idem
et rursum siccum et humidum esse im-
possibile. palam quod quatuor elementorum coniugationes
calidi et sicci. calidi et humidi. et
rursus frigidi et humidi. et frigidi et sicci. et consequenter
est hoc secundum rationem simplicibus
apparentibus corporibus. igni et aeri
aque et terre. ignis enim calidus et sic-
cus. aer calidus et humidus. ve-
lud evaporatio enim aer. aqua fri-
gida et humida. terra frigida et sicca. quare ratio-
nabiliter partiuntur differentie primis
corporibus. et multitudo eorum secundum
rationem. omnes enim qui simplicia
corpora faciunt elementa. hii quidem
unum. hii duo. hii tria. hii quatuor
faciunt. quicumque quidem unum dicunt so-
lum. si inde densitate et rarita-
te alia generant. hiis contingit
duo facere principia ut densum
et rarum aut calidum et frigidum. hec
autem activa. unum autem suppositum

puta materia. qui autem duo fa-
ciunt. ut Parmenides ignem et terram
media mixturam faciunt ho-
rum puta aerem et aquam. similiter autem et
qui tria dicunt. ut Plato in divisioni-
bus. medium enim mixtum facit.
et fere eadem dicunt et qui duo et qui tria
dicunt. preter quod hii quidem secant
in duo medium. hii autem unum
solum faciunt. quidam autem et
mox quatuor dicunt. ut Empedocles. congre-
gat autem et hic in duo. igni enim
omnia alia opponit. non est autem
ignis et aer et unumquodque dictorum sit
simplex. sed mixtum. simplicia
autem quidem talia sunt. non tamen
eadem. ut siquid simile igni sit
igneum non ignis. et quod aeri
aereum similiter et in aliis. Ignis
autem est superhabundancia calidi-
tatis sicut glacies frigiditatis. conge-
latio enim et fervor superhabun-
dancie quedam sunt. hec quidem
frigiditatis. hec vero caliditatis.
Si igitur glacies est congelatio
frigidi et humidi. ignis erit fervor
calidi et sicci. ideo nichil neque ex gla-
cie generatur neque ex igne. Exis-
tentibus autem quatuor simplicibus duo-
rum utrumque loci est. ignis autem
et aer eius qui ad terminum feruntur
terra autem et aqua eius qui in
medium. extrema quidem et pu-
rissima ignis et terra. media et mix-
ta magis aqua et aer. et utraque
contraria utrisque. igni enim contrarium

aqua aer terra. hec ex necessitate
ut paucorum consistentia sunt.
Simul tamen simpliciter non, set unius u-
num unumquodque. terra quidem magis
frigidi quam sicci. aqua autem ma-
gis frigidi quam humidi. aer autem
humidi magis quam calidi. ignis
autem calidi magis quam sicci.

Quoniam autem determinatum est prius
quod simplicibus corporibus
ex invicem generatio est, simul autem et secundum
sensum videtur generata. non enim esset
alteratio. secundum enim tangibilium passi-
ones alteratio. dicendum quis modus
eius que ad invicem transmutatio-
nis, et utrum omne ex omni possi-
bile aut quod hoc possibile, hoc autem im-
possibile. quod quidem igitur innata sunt omnia
ad invicem transmutari mani-
festum est. generari quidem enim in con-
traria et ex contrariis. elementa autem
omnia contrarietatem habent ad
invicem, eo quod differentie contrarie sunt.
His quidem enim ambe contrarie, ut
igni et aque. hoc quidem enim siccum et ca-
lidum, illud autem frigidum et humidum.
His autem altera solum, ut aeri et a-
que. hoc quidem enim humidum et cali-
dum, hoc autem humidum et frigidum.
quare universaliter quidem manifestum est quod
omne ex omni generari innatum
est. Iam autem et secundum unumquodque
videre non est difficile quomodo.
omnia quidem ex omnibus erunt. differt
autem in citius et tardius et facilius.
Quecumque quidem enim habent symbola ad invi-
cem, velox horum est trans-
mutatio. quecumque autem non habent,
tarda, quia facilius est unum
quam multa transmutari. puta
ex igne quidem erit aer, alte-
ro transmutato. hoc quidem erat
calidum et siccum, hoc autem erat
calidum et humidum. quare si vincatur
siccum ab humido, aer erit.
rursum autem ex aere aqua, si
vincatur calidum a frigido. hoc quidem
erat calidum et humidum, hoc autem frigi-
dum et humidum aqua est. quare trans-
mutato calido aqua erit. eodem
autem modo et ex aqua terra et ex terra ignis.
habent enim ambo ad ambo symbo-
la. aqua quidem enim humidum et frigidum, terra
autem frigidum et siccum. quare vincente
humido aqua est. et rursum quoniam
igni quidem calidum et siccum, ter-
re autem frigidum et siccum, si corrum-
patur frigidum, ignis erit ex terra.
quare manifestum quoniam circularis
erit generatio simplicibus corporibus,
et facillimus hic modus transmu-
tationis, quia symbola ex-
istunt in que deinceps. ex ig-
ne autem fieri aquam et ex aere terram,
et rursum ex aqua et terra aerem
et ignem, contingit quidem
fieri. difficilius autem est, quia plu-
rium est transmutatio. necesse
enim, si ex aqua ignis, corrumpi
et frigidum et humidum. et rursum
si ex terra aer, corrumpi frigidum
et siccum. similiter autem si ex igne et aere

aqua et terra. manifestum est et circulo et
transmutari. hec quidem [illegible]
causa predicta. Si autem invicem
est alterum uni corrumpi. facile
quidem non omnino est immutatio
mutatio. Sed ex igne quidem aqua
erit terra et aer. ex aere et terra
ignis et aqua. cum corrumpuntur
aque quidem ignis autem siccum. aeris
quidem erit. relinquitur autem humi-
dum calidum. humidi autem humidum.
cum autem ignis quidem calidum. aque
autem humidum terra. quia relin-
quitur humidum quidem frigidum humi-
dum autem siccum. Similiter autem ex aere et
terra ignis et ex terra aqua. cum
enim aeris corrumpitur calidum terre
autem siccum. aqua erit. relin-
quitur enim humidum humidum. humidum autem
frigidum frigidum. cum autem aeris humi-
dum et terre autem frigidum ignis genera-
tur. quia relinquuntur huius
quidem calidum. huius autem siccum
que erant ignis. confessa et
sensui ignis generatio. maxime autem
ignis flamma. hoc autem est fu-
mus ardens. fumus autem ex aere
et terra. Similiter autem que ex
consequenter quidem non contingit
corrupto uno alterum elementorum generari
ari transmutationem in neutrum
corporum. eo quod relinquuntur in ambobus
aut eadem aut contraria.
ex neutro autem contingit generari corpus
ut si ignis et aque corrumpatur
siccum. aeris autem humidum. relin-

quitur in ambobus calidum. Si autem
ex utroque calidum. relinquuntur contra-
ria siccum et humidum. Similiter autem et in aliis
in omnibus. In omnibus enim que consequenter
consistit hoc quidem idem hoc autem
contrarium. Quare simul sicut manifestum
quod que ex uno in unum sunt
fiunt uno corrupto generantur.
tur. que autem ex duobus in unum
pluribus. Quoniam quidem igitur omnia ex
omnibus generantur et quo modo in se in-
transmutatio generatur dictum
est. Speculemur adhuc et sic incipientes
de eis. Si enim naturalium corporum
materia ut videtur quibusdam aer
et aqua et que talia. necesse autem
unum esse aut duo hec aut plura. unum
nimirum quidem omnia unum sunt esse;
quidem aerem omnia. aut ignem aut
terram. si vero transmutatio in con-
trarium. Sic erit aer. Si quidem
permaneat alteratio erit et non ge-
neratio. Est autem non ita videtur
ut aqua sit simul et aer. aut
aliud quodcumque. erit igitur aliqua
contrarietas et differentia cuius habebit
aliquid alteram particulam ut
ignis. i. calidum tamen. Sed non
erit ignis aer calidus. alteratio
enim tale et non videtur. Simul autem rur-
sus si erit ex igne aer calido
in contrarium transmutante
erit. existet igitur aeri hoc et
aer frigidum aliquid. Quare impos-
sibile ignem aerem calidum esse. si
enim idem calidum et frigidum erit. aliud

aliquid quod aliud idem erunt et
alia aliqua materia omnium. est e-
nim id de omnibus; quare non
est unum eorum ex quo omnia.
At vero tamen aliud aliquid preter hec
velud medium aliquod aeris
et aque vel aeris et ignis, illorum
quidem grossius, horum autem subti-
lius; erit enim illud aer et ignis cum
contrarietate; sed privatio alte-
rum contrariorum; unde non contin-
git id solum esse nunquam ut
inquiunt quidam infinitum et con-
prehendens. Similiter quodcumque
horum aut quidem medium. Si igitur
nullum sensibile prius his,
hec utique erunt omnia. Necesse igitur aut
semper manentia et intransmutabi-
lia aut invicem transmutan-
tia. Aut hec quidem omnia aut hec
quidem, hec autem non, ut in Timeo
Plato scripsit. Quod quidem igitur trans-
mutari invicem necesse est, demon-
stratum est prius; et quoniam non similiter
cito aliud ex alio dictum est
prius, quoniam habentia quidem sim-
bolum citius generantur ex ad in-
vicem, non habentia autem tardius.
Si quidem igitur contrarietas una est
secundum quam transmutantur, necesse
est duo esse; materia enim medium
insensibile ens et inseparabile.
Quoniam autem plura videntur entia, duo u-
tique erunt minime. Duobus autem
entibus non possibile est tria esse, sed un-
que adinvicem. Tot enim coniugatio-

nes; sex autem existentibus impossibile est duas
generari, quoniam contrarie sunt ad
invicem. Deinde quod deficit prius.

Quod autem quidam transmutantur
adinvicem impossibile aliquod eorum
esse principium aut extremum
aut medium, ex his manifestum. Ex-
tremum quidem non erit, quoniam ignis
erunt aut terra omnia. Et est
id simul dicere ex igne aut terra
esse omnia. Quod autem neque medium,
ut videtur quibusdam aer quidem
in ignem transmutatur et in aquam,
aqua autem in aerem aut terram,
ultima autem non adinvicem. Oportet enim stare et non
in infinitum hoc ire. Hoc in utra-
que parte ad utramque. infinite enim con-
trarietates erunt in uno. Sit terra
G, aqua Y, aer A, ignis P. Si
utique A transmutatur in P et Y, con-
trarietas erit A P. Sint utique hee
albedo nigredo. Rursum si Y
in A erit alia: non enim idem Y et P.
Sit utique siccitas et humiditas, P
autem siccitas, Y autem humiditas.
Quare si quidem erit album existet
aqua humida et alba, si autem
non, nigra erit aqua; in contrari-
um enim transmutatio. Necesse igitur aut
nigram aut albam esse aquam.
Sit utique album primum. Similiter igitur
et P Y existet. Siccitas erit et P igitur
transmutatio in aquam. Contra-
ria enim existunt P et nigrum erat primum
deinde autem siccum, aqua autem humida.

deinde autem alb.

deinde aut(em) album. palam itaque
quia omnium ex adinvicem met
transmutatio et velocius et tardius in
quibusdam vero existunt reliqua. Item
duo simbola in igne et aere
hec et non contingunt in uno
eum aut(em) infinitum non est sic
ut quod futurum erat ostendere
ad hoc prius veniunt. Esto enim ex
lius si terra in illa ignis p. ma
liquid transmutatur et non revo
luitur. v. g. in x. contrarie
tas ignis et x. aqua existet pe
predicatam. nullus et idem simi
terum. f. h. a. p. quod x. sequitur
p. b. x. aut(em) f. b. aut(em) in uno in
omnibus existet f. h. a. p. trans
mutantium ad invicem. Si
et hoc quidem sit non determinatum
est, illud manifestum. quoniam sicut
x. in aliud. aliud erit contra
rietas. et non quod x. existet et
igni. Similiter aut(em) semper cum addi
to contrarietas aliqua existet
eis que ante. qua propter infinita
et contrarietates inesse uni ex
istunt. Si aut(em) hoc non contingat
re aliquid in generare, oporte
bit et si aliquid erit ex alio tot
transire qualitates et amplius
cuius propter in quedam numquam
erit transmutatio. v. g. si in
finita media. necesse est aut(em) sin
finita media. amplius aut(em) in ex a
re ignis si infinite contrarie
tates. Generantur aut(em) et omnia

unum. necesse et omnia existere infe
riorum. quidem p. quod superio
ribus aut(em) que inferiorum. quia sunt
omnia unum erunt.

Admirabitur aut(em) aliquis dicen
tes propria unio esse corporum non
transmutantia invicem esse cum
pedocles inquid quomodo erit dicens esse com
parabilia esse. Si cum dicit hec et
et equalia esse omnia. Si quidem secundum
quantitatem necesse idem aliquid
esse existens omnibus comparabi
libus quo mensurantur. v. g. si
ex aque pugillo erant aeris
pugilli x. erant aliquid idem
ambo si mensurantur eodem
Si aut(em) non sic secundum quantitatem
comparabilia. ut quantum
ex quanto. si quantum potest
v. g. si pugillum aque equa
liter potest infrigidare et x. aeris
et sic secundum quantum non secundum
id quod quantum comparabi
lia. si secundum id quod potest ali
quid. Sed erit aut(em) et non quanti men
suratim comparari. et secundum in po
se. si secundum proportiones. v. g. ut
hoc calidum hoc album. ut hoc
aut(em) significet in quali quod
sic. in quanto aut(em) equale. In
conveniens igitur videtur cor
pora immutabilia entia non
proportione comparabilia esse
si mensura potentiarum. et quod
esse equale calidum aut similiter ut
ignis tantum et aeris multiplex.

idem igitur quod plus est causa horum ge-
neque est talem siquidem rationem.
Sed neque augmentatio utique erit
secundum Empedoclem sed secundum adiectio-
nem. igne enim augetur ignis. au-
getur autem terra propriam genus,
ethera autem ethere. hec autem adici-
untur. videtur autem sic non auge-
ri que augentur. Multo autem
difficilius tradere de generatione
secundum naturam. que enim ge-
nerantur natura aut semper aut
multum. ea autem que preter semper
et multum a casu et a fortu-
na. que igitur causa ex homine hominem
aut semper vertit aut ut in plu-
ribus. ex frumento frumentum
sed non olivam, aut sic com-
ponatur os. ut contingit con-
venientibus nichil generatur
quemadmodum ille inquid, sed ratione
aliqua. quid igitur horum causa? non
est ignis aut terra. Sed tamen neque
amicitia neque lis. congregationis
enim solum. hec autem segregationis
causa. hec autem est substantia unius-
cuiusque. sed non solum mixtio et
separatio mixtorum quemadmodum
ille inquid. fortuna enim in hiis
nominatur sed non ratio. est enim misceri
ut contingit. natura autem causa
eius quod sic habere. et unicu-
iusque natura hec. de qua nichil
dicit. nichil enim de natura dicit.
Sed tamen hoc bonum. hoc et optimum.
hic autem solum mixtionem lau-
dat. et tamen elementa segregat non lis
sed amicitia, que natura prio-
ra deo. dei autem hec. Amplius
autem dicit simpliciter de motu. non
enim sufficit dicere quoniam amicitia
et lis movet. si non hoc fuerit
amicitie esse quod moveri tali-
ter. litis autem quod taliter. oportet igitur aut
determinare aut supponere aut de-
monstrare aut certe aut molli-
ter aut qualiter aliter. Amplius autem
quoniam videntur et preter violentiam moven-
tia corpora et secundum naturam velut
igitur ignis superius quidem non vi-
olenter inferius autem vi. Vi autem eius
est secundum naturam contrarium
est. est autem quod vi. est igitur et
secundum naturam moveri. Utrum
igitur amicitia movet aut non?
contrarium enim terram superi-
us et segregationi assimilatur,
et magis lis causa eius que
secundum naturam est motus quam
amicitiam. quare simpliciter preter
naturam amicitia erit ma-
gis. Simpliciter autem si non amicitia
vel lis movet, eorum corporum nullus
motus est nec mora. sed inconve-
niens. Amplius autem et videntur
mota. segregavit quidem li-
tis. ductus est autem superius ether
non a lite. sed aliquando quidem
aut a fortuna. sicut ille contin-
git currens. multotiens autem
aliter. aliquando inquid innatum
esse ignem superius agi. et ether

aut in quod ingredi celeriter sed
longas terre radices. Similiter
autem et mundum similiter se habere nunc
quod nunc sub lite et prius in ami-
citia. Quid igitur est quod movet
primum et causa motus? Non enim
amicitia et lis, sed cuiusdam motus
hec causa. Si enim illud princi-
pium. Inconveniens autem
et si anima ex elementis aut unum aliquid
eorum. Alterationes enim anime quomodo erunt?
v. g. musicum esse et iterum im-
musicum aut memoria aut
oblivio. Palam enim quod si quidem ignis
anima, passiones erunt ei quecumque
igni secundum quod ignis. Si autem
mixtum, corporales. Horum autem
nulla corporea. Sed de hiis quidem alte-
rius opus est contemplationis.

De esse autem ex quibus corpora
constituta sunt, quibus quidem
videtur aliquid esse commune aut transmu-
tari in invicem necesse, si alterum
horum et alterum contingere; quibus
autem non faciunt ex invicem genera-
tionem neque ut ex unoquoque nisi sic ut ex
pariete lateres, inconveniens
quomodo ex istis erunt carnes et ossa et
aliorum unumquodque. Hoc autem
quod dicimus et ex alterutris gene-
rantibus, quomodo generatur ex e-
lementis aliquid aliud preter hec?
Dico autem v. g. ex igne est aqua
et ex hac generari ignem. Est enim
aliquod commune subiectum. Sed et utique car-
ro et os ex eis generatur et medul-
la. Hec autem utique generantur quomodo?
Quicumque autem qui dicunt ut Empedocles quis
erit modus? Necesse est enim compositionem
esse sicut ex lapidibus et lateribus pa-
ries. Et mixtura utique hec ex salvatis
quidem erit elementis, secundum parva
ad invicem composita. Sic utique
caro et aliorum unumquodque. Con-
tingit utique non ex quacumque
parte carnis generari ignem
et aquam, sicut autem ex cera
generatur utique ex hac parte sphe-
ra, piramis autem ex aliqua alia,
sed contingit ex alterutro alteru-
trum generari. Sic autem hoc
generatur modo ex carne utrumque.
Sed dico. Est autem qui ita di-
cunt non contingit, sed ut ex pari-
ete lapis et lateres, alterutrum
ex alio loco et parte. Similiter autem
et facientibus eorum unam mate-
riam. Habet autem quandam aliquam
quomodo erit aliquid v. g. ex fri-
gido et calido aut igne et aqua. Si enim
est caro ex ambobus et neutrum
eorum, neque rursus compositio salvato-
rum, quod relinquitur nisi
materiam esse quod ex ambobus? Alterius
enim corruptio aut alterum facit aut
materiam. Quia est et calidum et fri-
gidum et magis et minus, quan-
do quidem est simpliciter alterum in actu,
alterum potentia erit. Cum autem non
erit omnino, sed ut quod calidum frigidum,
aut autem frigidum calidum, quia que
miscentur corrumpunt invicem

ad invicem. Et hec materia extremorum contrariorum. Adhuc autem in actu simpliciter medium secundum id vero quod magis est calidum vel frigidum. in potentia alterum secundum hanc rationem duplum calidum potentia quam frigidum vel triplum vel secundum alium modum erit mixta quidem alia ex contrariis aut elementis et elementa ex hiis potentia qualiter entibus. non ita ut materia secundum predictum modum, sed ut ita quod mixtum. illo vero materia quod mixtum est. Quoniam autem et patiuntur contraria secundum eam que in principio determinationem. est enim actu calidum potentia frigidum et actu frigidum potentia calidum. quia propter si non coequantur transmutantur in invicem. Similiter autem et in aliis contrariis. et primum ita elementa transmutantur. ex hiis autem carnes et ossa et que talia. calido quidem generato frigido. frigido autem calido. quando ad medium venerit. hoc enim neutrum. medium autem multum et non indivisibile. Similiter autem siccum et humidum et alia talia secundum medietatem faciunt carnem et os et alia. Omnia autem mixta corpora quecumque sunt circa locum medium ex omnibus componuntur simplicibus. terra quidem inest omnibus, quia unumquodque maxime et plurimum in proprio loco. aqua autem ex eo quod terminare quidem compositum. sola autem simplicium et bene terminabile aqua. Et amplius et terra sine humido non potest commorari. sed hoc est quod continet. si enim auferatur omnino ex ipsa humidum et decidet utique. Terra igitur et aqua propter has causas insunt. aer autem et ignis quoniam contraria sunt terre et aque. terra quidem aeri. aqua autem igni contraria est ut contingit substantiam substantie contrariam esse. Quoniam igitur generationes ex contrariis sunt. insunt autem altera extrema contrariorum. necesse est et altera inesse. quare et in omni composito omnia simplicia inerunt. Testificari autem videtur nutrimentum et cuiusque unusquisque. omnia enim nutriuntur eisdem et multis nutriuntur. et enim que videntur uno solo nutriri, ut aqua et plante. videntur multis nutriri. mixta enim est aqua terre. ideo et rustici temperantes miscentes rigant. Quoniam autem est nutrimentum quidem materie. quod nutritur autem coniunctum materie forma et species. rationabile iam solum simplicium corporum nutriri ignem omnium existentium generatorum. quemadmodum et priores dicunt. solum enim et maxime speciei ignis est. quoniam natum est ferri ad terminum. unumquodque autem natum est ad suum ferri regionem. forma autem et species omnium in terminis.

Quod quidem omnia corpora ex omnibus constituta sunt

simplicibus dictum est. Quoniam autem
sunt quedam generabilia et cor-
ruptibilia et generatio contingit circa
est medium locum, dicendum de omni
generatione similiter quot et que eo-
rum principia. facilius enim ita sin-
gularia inspiciemus cum de universali-
bus acceperimus primum. Sunt igitur numero
equalia et genere eadem principia
que et in sempiternis et primis.
hoc quidem est ut materia, hoc ut for-
ma; oportet autem et finem adesse. non enim ad
generationem sufficientia duo que
adsunt, sicut neque in primis. circa
generabilibus. possibile autem esse et non
esse causa. hec quidem enim ex necessita-
te sunt, ut sempiterna. hec
autem sunt ex necessitate non. horum autem
hec quidem impossibile non esse, hec autem
impossibile esse, quia non contingit esse
necessitate aliter. quedam autem possibilia
esse et non esse, quod est gene-
rabile et corruptibile. quandoque enim
est hoc, quandoque autem non est. quare necesse
circa generationem esse et corruptionem
quod possibile esse et non esse. Unde et mate-
ria quidem hec est causa generabi-
libus, finis autem quod cuius gratia
forma et species. hec autem est ratio uniu-
scuiusque substantie. Oportet autem et tertium ad-
esse quod omnes quidem sompniant,
dicit autem nullus. Sed hii quidem
existimaverunt causam suf-
ficientem esse ad generari ipsam speciei na-
turam, sicut in Phedone Socrates.
et enim ille increpans alios ut nichil

dicentibus supponit quia sunt en-
tium hec quidem species, hec autem
participantia speciebus, et quia esse
quidem unumquodque dicitur secundum speciem,
generari autem secundum transceptionem
et corrumpi secundum abiectionem. quare
si hec vera, species existimavit
causas esse generationis et corruptionis
ex necessitate. Hii autem ipsam
materiam, ab hac enim motum. neu-
trum autem dicunt bene. si enim
cause sunt species, quare non sem-
per generant continue, sed quandoque quidem quan-
doque non, existentibus et speciebus semper
et participantibus. Amplius autem
in quibusdam videmus aliud causam
entem. sanitatem enim et me-
dicus facit et doctrinam doc-
tor existente et sanitate ipsa et doc-
trina et participantibus. similiter et
in aliis secundum potentiam operatis.
Si autem materiam quis utique dicet
generare per motum, naturalius
utique dicet quam dicentes sic. alterans
enim et transfigurans magis causa ge-
nerandi, et in omnibus consuevimus di-
cere hoc esse efficiens, similiter et in
hiis que natura et in hiis que ab
arte, quodcumque utique motivum est.
Sed tamen neque hii recte dicunt. materie enim
pati et moveri, movere autem et facere
alterius est potentie. manifestum
in hiis que arte et natura ge-
nerantur. non enim facit ipsa aqua
ex seipsa [illegible] et [illegible] hoc
non dicunt recte. Secundum deinde autem

principaliorem priorem esse. Ad-
huc autem quod est esse et secundum
Tempus et potenciam corpori
attribuunt. Ipsi quidem generan-
tur valde organizate. Auferre
vel eam que est secundum speciem
effectionem omnium. Quare si magis
est ut inquirit natura magis se
gregare. Et in quod congrega-
re et [illegible] minime; hoc quod
facere hoc autem pati etiam dicit
et per hec alia generari et cor-
rumpi unde autem et sic igitur
motum pati. Tempus non sunt
faciunt ut sicuti serere et imp-
tum [illegible] attribuunt eam
corpori que generant neque secundum ver-
itatem dividi et incidere co-
equari et maxime [illegible]. Quoniam
si maxime valde facit et movet
igitur secundum quod movet non videtur
enim deficere quia organa suorum
autem et tantum prius deinde est de omni
et nunc determinandum est de materia
et forma. Tempus non tamen que
per alterationem defectivum est in
tantum perpetua est. Neque hiis
tamen et generationem esse continue
alteratio enim facit generationem esse
continue quod adducit generati-
onis. Autem in tantum priora
sunt dicta sunt primam trans-
mutationem alterationem. Si non
generationem [illegible] multum et rotunda
vivunt non erit generationem esse
esse quando non erit eum esse quod ser-

tur quidem est quod generat
autem non est. Et alteratio prima
generationis causa est
Quod autem supponitur esse et idem
tamen continue erit rebus
generatio et corruptio. Dicit autem
tamen esse alterationem generationis
materiam quod una erit alte-
ratione non attingit si aliquo que
sunt contraria. Idem utique
sumpsit similis semper idem innatum
est facere. Quoniam generatio erit semper
aut corruptio. Sed autem nunc
tales esse motus et contrarios alii
alteratione prima autem inveni-
tate. Contrarietas et eam contra-
ria. Sed non prima alteratio est
generationis et corruptionis est utique
que esse [illegible] contrariis
[illegible] et continuum [illegible]
motum secundum duos motus nec
esse et si erit semper continua ge-
neratio et corruptio semper motum
ut non deficiant transmuta-
tiones. Hec duo autem ut non autem
contingat solum. Continu-
itatem quidem quidem motus con-
alteratio est potentie non reti-
nentie inclinatio. Contingit
et quam longe ferri quam pre-
[illegible] non distancia eu-
re [illegible] est motum. Quo
est si in adveniendo [illegible] esse
generat et in recedendo et longe
fit id ipsum corrumpit. Et si in
[illegible] adveniendo

generat multotiens recedendo corrumpit; contrariorum enim contraria causa. Et inequali tempore et corruptio et generatio que est secundum naturam. Ideo et tempora et vita uniuscuiusque numerum habent et hoc determinantur. Omnium enim est ordo et omne tempus et vita mensuratur periodo, sed non eadem omnium, sed horum quidem minore, horum autem maiore. Horum quidem enim annus, horum autem maior, horum autem minor periodus est mensura. Apparet autem et secundum sensum consentientia hiis que a nobis dicta sunt. Videmus enim quoniam adveniente sole generatio est, recedente autem diminutio, et in equali tempore utrumque. Equalia enim tempora generationis et corruptionis que secundum naturam. Sed contingit multotiens in minori corrumpi propter ad invicem confusionem. Inequali enim existente materia et non ubique eadem necesse est et generationes inequales esse et has quidem citiores, has autem tardiores. Quare accidit propter horum generationem aliis fieri corruptionem. Semper autem, ut dictum est, continua erit generatio et corruptio et nunquam deficiet propter quam diximus causam. Hoc autem rationabiliter contingit. Quoniam in omnibus semper quod melius desiderare dicimus naturam, melius autem esse quam non esse

quot modis dicimus in aliis dictum est, hoc autem in omnibus non possibile existere propter longe a principio distare; reliquo modo complevit deus totum continuam faciens generationem. Sic enim quod maxime continuabitur esse, quia propinquissimum est substantie fieri semper generationem. Huius autem, ut dictum est multotiens, causa circularis latio; sola enim continua. Propter quod et alia quecumque transmutantur ad invicem secundum passiones et potentias, puta simplicia corpora, imitantur circularem lationem. Cum enim ex aqua aer fiat et ex aere ignis et rursum ex igne aqua, in circuitu dicimus circuire generationem quia rursum revertitur. Quare et recta latio consequens est que imitatur circularem continua est. Simul autem manifestum ex hiis quod quidam querunt, quare unoquoque corporum in propriam lationem regionem in infinito tempore non distant corpora. Causa autem huius est quod in ad invicem transmutatio. Si enim unumquodque maneret in sui ipsius regione et non transmutarentur ab eo quod iuxta, desisterent. Transmutantur igitur propter duplicem lationem. Quia autem transmutantur, non contingit manere nullum eorum in nulla regione ordinata. Propter quid quidem igitur est generatio et corruptio et propter

quia autem generabile et corrup-
tibile ipsam existimus que dicta
sunt.

Quoniam necesse est esse aliquid mo-
vens si motus erit ut dic-
tum est prius in aliis et si sem-
per motus quoniam semper aliquid
esse. et si continue unum idem et im-
mobile et ingenerabile et inal-
terabile. et si necesse est unum esse
movens. et si multi circulares mo-
tus movent aliquod multos esse
aut qualiter esse sub uno
principio continuo autem tempore cu-
m sit necesse continuum motum esse
si impossibile sine motu tempus esse. con-
tinuum igitur aliquod tempus numerus eius quod
continui. igitur circuli sicut in hiis que
in principio determinatum est. con-
tinuus autem motus utrum
eo quod continuum quod movetur an eo quod in
quo, velud locum dico aut passio-
nem. manifestum est quod eo quod. quomodo
enim passio continua nisi quod
res cui accidit continua est. si
autem et quod in quo loco solo con-
tingit. magnitudinem enim habet ali-
quam. autem huius quod circulare solum
continuum. quare ipsum sibi semper
continuum. hoc igitur est quod facit
motum continuum quod fertur
circulo corpus. motus autem
tempus. Quoniam igitur in continue moventi-
bus generationem et alterationem aut in-
transmutatione videmus quod
deinceps est generatum hoc post

hoc et non deficit. inspiciendum
utrum est aliquod quod ex necessitate erit
aut nichil. sed omnia contingit
non esse. Quoniam quidem aliqua
sunt est et mox erit et futurum
esse aliud propter hoc. quod aliquod
verum sit dicere quod erit oportet hoc esse
verum. quod autem nunc dicere futurum
quia futurum est: nichil
prohibet non generari. futurus
enim incedere quis non incede-
ret. Autem omnino contingit quedam
entium non esse manifestum quoniam et
que generantur ita se habebunt
et non ex necessitate hoc erit. utrum
autem omnia talia aut non sed
quedam simpliciter necesse est esse et
que ab omni necesse. hoc quidem
impossibile non esse. hoc autem possibile est
et non esse. circa generationem. verbi gratia con-
versione igitur necesse generari et non
possibile non contingere. utrum igitur quod
prius necesse generari si quod
posterius erit. verbi gratia si domus
est et fundamentum. si vero
lutum prius. igitur si fundamen-
tum generatum est necesse est
et domum generari aut non est
si non: et id generari necesse simpli-
citer. si autem hoc necesse et funda-
mento generato generari do-
mum. sic enim se habet prius
huic ad posterius. ut si illud
est necesse est illud prius gene-
rari. si igitur necesse est generari quod
posterius et prius necesse. Si itaque quod

prius et quod potuerit igitur necesse sed non propter illud. Sed cum sumitur ex necessitate futurum, manifestum quod quod postea necesse est et veniunt convertitur et quod priora generata necesse est generata esse quod postea. ¶ Si quidem igitur in infinitum vadit tendendo ad inferius, non erit necesse quodlibet eorum hoc generari simpliciter, sed ex suppositione. Semper enim alterum ante necesse erit esse, ideo necesse illud generari. Quare si non est principium infiniti, neque primum erit nichil propter quod necesse generari. ¶ Sed neque in finitis hoc est dicere necesse, cum simpliciter necesse, verbi gratia domum cum generatur fundamentum, cum enim generatur, si non necesse generari hoc semper, contingit semper esse contingens semper non esse. Sed oportet generationem semper esse, si ex necessitate est eius generatio. Ex necessitate enim et quod simul. Quod enim est necesse non non possibile est non esse. Quare si est ex necessitate sempiternum est, et si sempiternum ex necessitate, et si igitur generatio ex necessitate perpetua generatio est eius, et si est ex sempiterna necessitate. ¶ Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter generatio necesse est circulare et reflecti. Necesse enim aut finem habere generationem aut non, et si non aut in rectum aut in circulum. Horum autem si erit sempiterna

non in rectum possibile, quia nequaquam quidem est principium, neque si ad inferius accipiamus ut ad futura, neque superius ut ad generata. Necesse autem esse principium, neque finito existente, et esse sempiternum. Ideo necesse in circulum esse converti. Et igitur necesse erit, verbi gratia si hoc ex necessitate est, et quod prius igitur. Sed tamen si hoc et quod posterius necesse generari, et sic semper iam continue. Nichil enim hoc differt dicere duo aut multa. ¶ In circulum igitur motu aut generatione est quod ex necessitate simpliciter, et si in circulum necesse generari et generata esse, et si necesse horum generatio in circulum. Hec utique rationabiliter, quoniam perpetua apparuit et aliter circuli motus et celi, quoniam hec ex necessitate generantur et erunt quecumque huius motus et quecumque per hoc. Si enim quod in circulo movetur semper movet, necesse est horum in circulum esse motum, verbi gratia superiori latione esse in circulum sol iterum est. Hec igitur tempora anni, verbi gratia, quare et in circulum generantur et iterum nubes erit oportet pluere, et si pluit oportet nubem esse. Homines autem et animalia non revertuntur in se ipsos ut iterum generetur idem. Non enim necesse est si pater est generatum te generari, sed si tu, illum. In rectum autem videtur hec generatio esse

principium autem intercidentis
sic hec utrum simul omnia recur-
vantur aut non, sed hec quidem
numero, hec autem specie solum. quo-
rum quidem igitur incorruptibilis
substantia mota, manifestum quia et numero
eadem erunt; motum enim sequi-
tur quod motum. quorum autem non,
sed corruptibilis, necesse est specie, numero autem
non reverti. ideo aqua ex ae-
re et aer ex aqua specie eadem, sed
numero non. si autem et hec numero, non quorum substantia
generatur, talis est ut
contingat non esse corruptibilis.

BONORUM honorabilium
opinantes notitiam, magis autem al-
teram altera aut secundum certi-
tudinem aut ex eo quod de
melioribus quidem et mirabilioribus est,
propter utraque hec anime historiam ra-
tionabiliter in primis ponemus.
Videtur autem et ad veritatem omnem
ipsius cognitio multum proficere,
maxime autem ad naturam; est enim
anima tamquam principium animalium.
Querimus autem considerare et cognoscere naturam
ipsius et substantiam, postea quecumque
acciderint circa ipsam, quarum
hec quidem proprie passiones anim-
ale esse videntur, alie autem propter illam et
animalibus inesse. Omnino autem et
penitus difficillimorum est accipe-
re aliquam fidem de ipsa. Cum
enim sit questio communis et aliis multis, dico
autem que est circa substantiam et eam
que est quid est, fortassis
utique alicui videbitur una quedam
methodus esse de omnibus de quibus
volumus cognoscere substantiam,
sicut est et eorum que secundum accidens sunt pro-
priorum demonstratio. Quare que-
rendum est de methodo hac.
Si autem non est una quedam et
communis methodus de eo quod quid est,
adhuc difficilius fit hoc nego-
cium; oportebit enim accipere
circa unumquodque quis sit modus.
Si autem manifestum fuerit utrum demonstratio que-
dam sit aut divisio aut et alia
quedam methodus, adhuc multas habet
dubitationes et errores ex quibus
oportet querere; alia enim aliorum prin-
cipia sunt, sicut numerorum et plano-
rum. Primum autem fortassis
necessarium est dividere in quo
generum et quid sit, dico autem
utrum hoc aliquid et substantia aut
quale aut quantum aut et quoddam
aliud divisorum predicamentorum.
Adhuc autem utrum eorum que sunt
in potentia an magis endelechia quedam;
differt enim non parum. Considerandum
autem est si partibilis an
impartibilis, et utrum similis sit

aut species anime omnis an non; si autem omnis non est, utrum specie sit differens aut genere. Nunc quidem enim dicentes et querentes de anima de humana solum videntur intendere. Querendum autem quatenus non lateat utrum una ratio ipsius sit, sicut animalis, aut secundum unumquodque altera, ut equi, canis, hominis, dei; animal autem universale aut nichil est aut posterius est; similiter autem et si aliquod aliud commune quod predicatur. Amplius autem si non multe sunt anime sed partes, utrum oportet querere totam animam aut partes. Difficile autem et harum determinare quales apte nate sunt diverse adinvicem esse; et utrum partes oportet querere prius aut opera ipsarum, ut intelligere aut intellectum et sentire aut sensitivum. Similiter autem et in aliis. Si autem opera prius, iterum utique dubitabit aliquis si opposita prius his querenda sunt, ut sensibile sensitivo et intelligibile intellectivo.

Videtur autem non solum quod quid est cognoscere utile esse aliquid ad cognoscendum causas accidentium substantiis, sicut in mathematicis quid rectum et quid obliquum aut quid linea et quid planum ad cognoscendum quot rectis trianguli anguli sunt equales, sed et modo converso accidentia conferunt magnam partem ad cognoscendum quod quid est. Cum enim habeamus tradere secundum fantasiam, id est ymaginationem, de accidentibus aut omnibus aut pluribus, tunc et de substantia habebimus dicere optime. Omnis enim demonstrationis principium est quod quid est. Quare secundum quascumque diffinitiones non contingit accidentia cognoscere, sed neque conicere de ipsis facile, manifestum est quod dialectice dicte sunt et vane omnes.

Dubitationem autem habent et passiones anime, utrum sint omnes communes et habentis aut est aliqua et anime ipsius propria. Hoc autem accipere quidem necessarium, non facile autem. Videtur autem plurimum nullum sine corpore pati neque facere, ut irasci, confidere, desiderare, omnino sentire. Maxime autem videtur proprium intelligere. Si autem est et hoc fantasia quedam aut non sine fantasia, non contingit utique neque hoc sine corpore esse. Si quidem igitur est aliquid anime operationum aut passionum proprium, contingit utique ipsam separari; si vero nullum est proprium ipsius, non erit separabilis, sed sicut recto, inquantum rectum, multa accidunt, ut tangere eneam speram secundum punctum, non tamen continget hoc separatum rectum; inseparabile

nem semper quidem cum quodam
corpore est. Videntur autem omnes pa-
ssiones anime esse cum corpore: de-
siderium, mansuetudo, timor,
confidentia, adhuc gaudium
et amare et odire; simul enim cum
hiis compatitur una corpus totum.
Indicat autem hoc: etenim quandoque
adventis et manifestis passionibus accidenti-
bus nichil provocari aut timere;
aliquando autem a parvis et infirmis moveri,
et intumescit corpus et sic se habet
sicut cum irascitur. Adhuc autem ma-
nifestum est hoc magis: nullo enim terri-
bili existente in passionibus fi-
unt timentis. Si autem sic se ha-
bent, manifestum quod passiones rationes
in materia sunt. Quare termini huius-
modi: ut irasci est motus quidam cor-
poris aut partis aut potentie
ab hoc propter hoc. Et propter hoc quidem physici est con-
siderare de anima aut omni aut
huiusmodi. Differenter autem diffinient
physicus et dialecticus unum-
quodque ipsorum, ut iram quid est. Hic
quidem enim appetitum contrarii dolo-
ris aut aliquid huiusmodi; ille autem
accensionem eius qui circa cor sanguinis
aut caloris. Horum quidem enim
materiam reddit, alius autem speciem
et rationem; hec quidem enim ratio, ille non
rem. Necesse autem est hanc esse
in materia huiusmodi si erit. Sicut domus
quidem ratio huiusmodi erit: cooperimentum
prohibens corruptionem a ventis
et imbribus et caumatibus; alius

autem dicet lapides et lateres et lig-
na; alius vero in hiis speciem propter
hec. Quis igitur physicus horum?
utrum qui circa materiam, rationem
ignorans, aut qui circa rationem
solum? aut qui est ex utrisque
magis? Illorum autem aliquis, an
tertius non est nisi qui circa passio-
nes materiei non separabiles neque
inquantum inseparabiles sunt?
Sed physicus circa omnia est quecumque
huiusmodi corporis autem et huiusmodi ma-
terie opera et passiones sunt. Quecumque
autem non sunt huiusmodi, alius; et de
quibusdam artifex est, si contingit, ut fabric-
ator aut medicus; non autem separa-
bilium quidem, inquantum inseparabilia
huiusmodi corporis sunt passiones et
ex remotione, mathematicus est; se-
cundum autem quod sunt separa-
biles, primus philosophus. Sed redeun-
dum unde sermo. Dicebamus autem
quod passiones anime non separa-
biles sunt a physica materia anima-
lium, cum huiusmodi sint desiderium et
timor, et non sic sicut linea et planum.
Attendentes autem de anima necesse
simul dubitare de quibus oportet
dubitare, oportet attendentes prio-
rum opiniones comprehendere quicum-
que aliquid de ipsa contulerunt, ut bene
dicta accipiamus; si quid autem non bene,
non bene hoc vereamur.
Principium autem questionis est appo-
nere que maxime videntur ipsi

videtur secundum naturam animatum
ab inanimato duobus maxime
differre videtur: motu quidem
et sentire. Accepimus autem et a pro-
genitoribus fere duo haec de anima.
Dicunt enim quidam et maxime et primo
animam esse id quod est movens.
Putantes autem quod non movetur
ipsum non contingere movere
alterum, eorum que moventur a-
liquid animam arbitrati sunt esse.
Unde Democritus quidem ignem quemdam
aut calorem dicit esse ipsam.
Infinitis enim existentibus figuris et a-
tomis que sunt sphaerica rotunda,
dicit ignem et animam, ut in aere
que vocantur decisiones, que
videntur per fenestras in radiis, qua-
rum omnem seminum congregationem ele-
menta dicit totius nature. Similiter autem et Leu-
cippus. Horum autem sphaerica rotunda animam, propter
id quod maxime possunt per
omne penetrare tales figure et
movere reliqua cum move-
antur et ipsa, arbitrantes
animam esse que prebet animalibus motum.
Unde et vivendi terminum esse respira-
tionem. Continente enim com-
primente corpora et exprimente
figuras prebentes animalibus mo-
tum ex eo quod nec ipsas
quiescere nullo modo, auxilium
fieri ingredientibus aliis ex-
trinsecus talibus in respirando. Prohibere
enim et ipsas que insunt animalibus
disgregari, cooperantes dein-
cohibentem et constringentem, et vive-
re quousque possunt hoc facere.
Videtur autem et a Pythagoricis dicta eandem
habere intelligentiam. Dix-
erunt enim quidam ipsorum animam esse
que sunt in aere decisiones.
Alii autem has moventes. Dictum
est autem de his eo quod conti-
nue videntur moveri et si sit tran-
quillitas omnino. In idem
autem feruntur et quicumque
dicunt animam esse seipsum moventem.
Videntur enim omnes hi accipere mo-
tum maxime proprium anime esse, et alia
quidem omnia moveri propter animam,
ipsam autem a se ipsa, propter id quod
nihil movens videre quod non
et ipsum movetur. Similiter autem et Ana-
xagoras dicit animam esse motivam, et si
quis alius dixit quod omne movit intellectus,
non tamen penitus sicut Democritus. Ille quidem
enim simpliciter animam et intellectum
idem: verum enim esse quod videtur.
Unde bene facere Homerum quod
Hector iacet aliud sapiens.
Non autem utitur intellectu ut
virtute quadam circa veri-
tatem, sed idem dicit animam et intellectum.
Anaxagoras autem minus
certificat de ipsis. Multotiens enim
causam bene et recte intellectum
dicit, alibi autem intellectum dicit esse idem cum anima.
In omnibus enim ipsum inesse animalibus,
et parvis et magnis et honorabilibus
et non honorabilibus. Non videtur autem secundum prudentiam

detur intellectus similiter preesse omnibus
aliis sed nec hominibus. quicumque igitur
in id quod moveri animatum conspexe-
runt hii quod maxime motivum
esse opinati sunt animam. Qui-
cumque autem in cognoscendo et sen-
tiendo ea que sunt, isti dicunt
animam esse principium. alii quidem
plura facientes principia. hoc
alii vero unum hoc. sicut Empe-
docles quidem ex omnibus. esse autem et unum-
quodque animam horum. terram quidem
terra cognoscimus. aqua aquam.
ethere ethera. sed igne ignem
manifestum. et concordia concordiam con-
cordia. et discordiam discor-
dia corrupta. Eodem autem
modo et Timeo Plato animam ex e-
lementis facit. cognosci enim simili simile. res
autem ex principiis esse. similiter
et in hiis que sunt de philosophia dicta
determinatum est. animal ipsum
quidem esse ex ipsa unius idea et
ex prima longitudine et latitu-
dine et altitudine. alia autem simili-
ter. Adhuc autem et aliter. intel-
lectum quidem unum. scientiam autem
duo. singulariter enim in unum.
plani autem numerum opinionem. sensum
solidi. numeri quidem species
et ipsa principia dicebantur.
sunt ex elementis autem. Iudicantur
autem alie res intellectu. alie vero
scientia. alie autem opinione. alie vero
sensu. species autem hii numeri rerum
sunt. Quoniam autem et mo-
tivum videtur anima esse et cognoscitivum
sic, sic quidam complexi sunt
ex utrisque. enuntiantes animam
numerum moventem seipsum.
Differunt autem et de principiis
que et quot sunt. maxime
qui principia corporea faci-
unt et incorporea. ab hiis autem
qui miscent ab utrisque. et ab utrisque
principia referentes. Differunt
autem et de multitudine. hii quidem
unum. hii vero plura dicunt. Consequenter
autem hiis et animam assignant.
motivum autem naturam primorum
comprehenderunt non irrationabi-
liter. unde visum est quibusdam
animam ignem esse. etenim hoc par-
tibus subtilissimum et maxime ele-
mentorum incorporeum est. amplius
et movet alia primo. De-
mocritus autem subtilius dixit referens
propter quid unumquodque horum. hoc est
quid esse idem dicebat intel-
lectum. illud autem primorum esse
et indivisibilium corporum. mo-
tivum autem propter subtilitatem par-
tes et figuram. figurarum autem
levitatem mobilissimam que ro-
tunde spere dixit. talem autem intel-
lectum esse et ignem. Anaxagoras autem vi-
detur dicere animam quod et intel-
lectum alterum dixit prius. utitur autem
utrisque sicut una natura. preter
id quod intellectum ponit princi-
pium omnium maxime. solum enim
dixit ipsum eorum que sunt simplicem

esse et in maxime et plurimum. Assignat autem utrumque eodem principio cognoscere quia et movere, dicens intellectum movere omnia. Videtur autem et Thales ex quibus reminiscuntur motivum quoddam animam opinari, si vere lapidem dixit animam habere, quoniam ferrum movet. Diogenes autem sicut et alii quidam aerem, hunc opinatus omnium subtilissimum esse et principium; et propter hoc cognoscere et movere animam: secundum quod quidem primum est et ex hoc reliqua, cognoscere; secundum vero quod subtilissimum, motivum esse. Et Eraclitus principium esse dicit animam, siquidem vaporem ex quo alia constituit; et incorporalissimum autem et fluens semper. Quod autem movetur, moto cognosci; in motu autem esse que sunt, et ille arbitratus est et multi. Similiter autem et Alcmeon opinatus est de anima; dicit enim immortalem esse propter hoc quod comparatur ipsis immortalibus; hoc autem inesse ipsi sicut que semper moventur; moveri enim et divina omnia continue semper, ut lunam, solem, astra et celum totum. Grossiorum autem quidam et aquam quandam, sicut Yppon, enuntiaverunt. Persuadere autem videntur ex genitura quod omnium humidum est. Etenim arguit sanguinem dicentes animam, quoniam genitura non est sanguis. Hanc autem esse primam animam. Alii autem sanguinem, sicut Critias, sentire esse magis proprium anime opinantes; hoc autem inesse propter naturam sanguinis. Omnia enim elementa iudicem acceperunt preter terram. Hanc autem nullus retulit, nisi si aliquis dixit ipsam esse ex omnibus elementis aut omnia. Diffiniunt autem omnes tribus, ut est dicere, motu, sensu, incorporeo. Horum autem unumquodque reducitur ad principium. Unde et in cognoscendo diffinientes eam aut elementum aut ex elementis faciunt, dicentes similiter sibi invicem preter unum. Dicunt enim cognosci simile simili; cum autem anima omnia cognoscat, constituunt eam ex omnibus principiis. Quicumque igitur unam aliquam dicunt causam et elementum unum, et animam unum ponunt, ut ignem aut aerem. Plura autem dicentes principia et animam plura dicunt. Anaxagoras solum impassibilem dicit intellectum, et commune nulli aliorum habere. Talis autem cum sit, quomodo cognoscit et propter quam causam, neque ille dixit, neque ex his que dicta sunt constat. Quicumque autem contrarietates faciunt in principiis, et animam ex contrariis constituunt; alii autem alterum contrariorum, calidum aut frigidum aut aliquid aliud huiusmodi.

sunt unumquodque horum ponunt
unum et nomina consequuntur. Alii quidem
calorem dicentes, quia propter hoc
vivere putantur; alii vero fri-
gus propter respirationem et refrigera-
mentum vocari animam. Haec quidem
tradita sunt et propter quas causas di-
cunt sic haec sunt.

Considerandum autem primum
quidem de motu est. Forsan
sic enim non est solum falsum substantiam
ipsius talem esse qualem asserunt
dicentes animam esse quod seipsum
est movens aut potens movere,
sed unum quoddam impossibilium
est inesse ipsi motum. Quod
quidem non necesse sit movens et
ipsum moveri prius dictum est.
Dupliciter autem moto omni, aut enim se-
cundum alterum aut secundum seipsum. Secundum
autem alterum dicimus quaecumque mo-
ventur ex eo quod in moto insunt,
ut nautae: non enim similiter moventur
ut navis. Haec enim secundum seipsam mo-
vetur, illi autem ex eo quod in
moto. Manifestum autem in partibus; est
enim proprius quidem motus pedum ambu-
latio, haec autem et hominum est;
non inest autem nautis tunc haec.
Dupliciter autem dicto quod moveri,
intendamus de anima si per seipsam
moveatur et participet motu. Quat-
tuor autem motibus existentibus lo-
ci mutatione, alteratione, augmen-
to et decremento, aut secundum
unum horum movebitur aut pluribus
aut omnibus. Si autem non movetur
secundum accidens, natura inerit mo-
tus ipsi. Si autem hoc, et locus; omnes enim
dicti motus in loco sunt. Si autem
est substantia animae movere seipsam,
non secundum accidens ipsi mo-
veri inerit, ut albo aut tricu-
bito. Moventur autem et haec, sed secundum
accidens; cui enim inerit, illud movetur,
quod est corpus. Unde et locus
horum. Animae autem erit secundum quod
natura motum participat. Am-
plius autem si natura movetur, et violentia
movebitur; et si violentia, et natura. Eodem autem
modo se habet et de quiete. In quod enim movetur
natura, et quiescit in hoc natura;
in quod autem violentia, quiescet
autem violenter. Violenti autem motus animae
et quietes quales erunt, nec fingere volentibus
facile est reddere. Amplius autem
si quidem sursum movetur, ignis erit;
si autem deorsum, terra. Horum enim cor-
porum motus sunt. Eadem autem
ratio est de medio. Amplius autem quoniam
movere corpus videtur, rationabile est
movere motibus quibus ipsa
movetur. Si autem hoc est, et conver-
tentibus dicere verum est quod
secundum quod corpus movetur
hoc et haec. Corpus autem movetur loci muta-
tione. Quare et anima mutatur secundum
corpus aut tota aut secundum par-
tes transmutata. Si autem hoc
contingit, et exeuntem ingredi
iterum contingeret. Ad hoc autem resur-
gere sequitur mortua animalium.

corporea. Motum autem secundum acci
dens est et ab altero moveri. Est enim
depelli violentia. Non
oportet autem a se ipso motum move
ri utique; hoc ab alio movi
mus secundum actum, sicut quod est
per se bonum aut propter se ipsum. Et
quod propter aliud esse bonum; secundum
autem hoc et alterum causa. Animam
autem maxime dicet utique aliquis a se
ipsa moveri. Siquidem mota
est; sed si mota ipsa secundum se ipsam
ipsa mota utique. Quare si omnis motus
extasis est mobilis secundum se, a eo
quod motum secundum quod movetur,
et anima distabit a substantia ipsius, ad
ipsam motus secundum accidens seipsam
moveat, sed est motus substantie ipsius.
Per se quidam autem et movere
animam dicunt quod corpus in quo
est sicut ipsa movetur, sicut Democritus di
cens Philippo comediatori Deda
lum referenti dicit Dedalum fecisse
mobilem ligneam Venerem, infunden
tem argentum
vivum. Similiter autem et Democritus mo
veri namque dicit indivisibiles speras, eo
quod apte nate sunt nequaquam manere,
condistrahere et movere
corpus omne. Nos autem interroga
bimus si et quiescere facit idem. Quomodo
enim autem faciet, difficile et impossibile
dicere. Omnino autem non sic videtur movere
animam corpus, sed per voluntatem
quandam et intellectum. Eodem autem modo et
Timeus physiologizat animam
movere corpus; in eo enim quod est
moveri ipsam et corpus movet
propter id quod complexa est ad
ipsum. Constitutam enim ex elementis
et divisam secundum armonicos nume
ros, quatenus sensum connaturalem
armonie habeat et ut omne
feratur secundum consonantes
motus, sed rectitudinem in
circulum reflexit. Et dividens ex
uno in duos circulos duplici modo
adunatos, iterum unum divisit in
septem circulos, tanquam celi
motus anime motus. Primum qui
dem igitur non bene dicere animam mag
nitudinem esse; hanc enim omnis ta
lem esse vult, quam quidem est ea que vo
catur intellectus; non enim est ea que
sensibilis, neque ea que desiderativa;
horum enim motus non circulatio
est. Intellectus autem unum et continuum
est sicut intelligentia; intelligentie autem
sunt intellecta; hec autem con
sequenter unum, sicut numerus, sed non
sicut magnitudo. Unde neque intel
lectus sic continuus est, sed aut
impartibilis aut non sicut
magnitudo aliqua. Quomodo enim
et intelliget magnitudo cum sit
una partium ipsius? Parti
um autem aut secundum magnitu
dinem aut secundum punctum, si
oportet et hanc dicere partium; puncta
autem infinita sunt; palam
est quod nequaquam per
transibit; iterum secundum magnitudinem

multotiens autem infinite intelliget
idem. videtur autem et contingere semel. Si
autem sufficiens est quolibet parte
tangere quid oportet circulum mo
veri. aut omnino magnitudinem
habere. Si autem necessarium est intelligere
toto circulo tangente
quid est partium tactus. Am
plius quomodo intelliget partibile
impartibili aut impartibile
partibili. Necessarium autem in
tellectum esse circulum hunc. intelle
ctus enim motus intelligentia est. circu
li autem circulatio est. Si igitur intel
ligentia circulatio est. et intel
lectus utique circulus erit cuius
huiusmodi circulatio est. Semper
autem aliquid intelliget. oportet autem
si quidem perpetua circulatio.
practicarum quidem intelligentiarum sunt termi
ni. omnes enim alterius causa sunt. spe
culative autem rationibus similiter
ratio autem omnis aut diffinitio
est aut demonstratio. demonstrationes quidem
a principio sunt et habent quodammodo
finem sillogismum aut conclusionem. si autem
non concluduntur sed reflectuntur
iterum in principium accipientes
semper alterum et medium et extremum
procedunt. circulatio autem iterum in
principium reflectitur. diffinitiones
autem omnes finite sunt. Amplius si
ipsa circulatio est multotiens
indigebit multotiens intel
ligere idem. Amplius autem intel
ligentia assimilatur cuidam

et statui magis quam motui
eodem autem modo et sillogismus. At vero
neque beatum est quod non est
leve sed violentum. Si autem
motus ipsius non est substantia aut
extra naturam movebitur. labo
riosum est autem commisceri
cum corpore nec posse absolvi
et adhuc fugiendum siquidem
melius est intellectui non cum cor
pore esse quemadmodum consuevit
dici et multis videtur. immani
festa autem et circulariter ferri celum
causa est. neque enim anime substantia cir
culariter ferri sed secundum accidens sic
movetur. neque corpus est causa
sed anima magis illi. At vero neque quoniam
melius dicitur. oportebat propter hoc
deum facere circulariter ferri
animam. quod dignius sit ipsi
moveri quam quiescere. moveri
autem sic quam aliter. cum
sit autem intentio ista alterius rationibus
magis propria hanc quidem dimit
tamus nunc. Illud autem incon
veniens accidit et huic rationi et
pluribus que de anima sunt. coniungunt
et in corpore ponunt animam nichil
determinantes propter quam causam et quomodo
habente se corpore. et quidem videbitur utique
hoc necessarium. propter communitatem
hoc quidem agit aliquid illud
autem patitur. et hoc quidem movetur
illud autem movet. horum autem nichil
inest si ad invicem non contingen
tibus. Quidam autem solum

[illegible] de quali aliquid
anima sit. De suscipiente autem cor-
pus nichil adhuc determinare tamquam
contingens secundum pythagoricas fabu-
las quamlibet animam quodlibet ingre-
di corpus. Videtur autem unumquodque proprium
habere speciem et formam. Simile igitur ab
dicunt sicut si aliquis dicat tectoni-
cam in tibias intrare. Oportet enim artem
uti organis, animam autem corpore.
Et alia autem opinio tradita quidem de anima
credibilis quidem multis et nichil minus
quam nulla que dicte sunt sermo-
nes autem tamquam diiudicans
prebent et in communi factis sermonibus. Ar-
moniam enim quandam ipsam quidem
dicunt; et enim armoniam tempe-
ramentum et compositionem contra-
riorum esse, et corpus componi ex con-
trariis. Et tamen armonia ratio quedam
commixtorum est aut compositio quedam
compositio. Animam autem neutrum possibile est esse
horum. Amplius movere non est ar-
monie, animam autem putant omnes
hoc maxime ut dicam. Convenie-
ret autem de sanitate magis
dicere armoniam et omnino de corpore
virtutibus quam de anima. Mani-
festum autem si aliquis reddere temptat
passiones et opera anime armonie
cuidam. Difficile enim convenire.
Amplius autem si dicimus armoni-
am considerantes in duo, maxime
quidem proprie magnitudinum in ha-
bentibus motum et positionem
et compositionem ipsorum cum sic
conveniant ut nullum congenitum
est accipere. Hinc autem et ratione
eorum que miscentur commixtionem
quod quidem esse rationabile est. Compo-
sitio autem corporis partium nimis
investigabilis est. Multe quidem
compositiones multorum et multipliciter
sunt. Cuius igitur aut quomodo accipere
congruit intellectum compositionem esse
aut sensitivum aut appetitivum?
Similiter autem inconveniens est rationem tem-
peramenti esse animam. Non enim ean-
dem habet rationem commixtio elementorum secundum
quam est caro et secundum quam est os.
Accidit igitur multas animas habere et secundum
omne corpus, siquidem omnia ex elementis
commixtis, commixtionis ratio
autem armonia et anima. In-
vestigabit autem aliquis hoc et ab
Empedocle. Unumquodque enim ratione qua-
dam dicit esse. Utrum igitur anima ratio est
aut magis alterum quod sit
in membris? Amplius autem utrum
concordia causa cuiuslibet commixtionis
causa sit, aut que est secundum ratio-
nem, et hec utrum ratio est aut aliud
aliquid extra rationem? Hec quidem igitur
sunt has dubitationes. Si vero aliud est
anima a commixtione, quid igitur est simul
cum carni esse removetur et cum
aliis partibus animalis? Adhuc autem
unumquodque non habet partium
animam, si non est anima ratio compositionis,
quid quod corrumpitur anima de-
ficiente? Quod quidem igitur non armoniam
possibile est esse animam neque circulariter

ferri ex dictis manifestum est. Secundum ac-
cidens autem moveri sicut diximus est et mo-
vere seipsam, ut moveri quidem
in quo est, hoc autem est mobile
ab anima. Aliter autem non est possibile mo-
veri secundum locum ipsam. Ratio-
nabilius autem dubitabit ali-
quis circa ipsam tamquam illa que
movetur ad hec considerans.
Dicimus enim animam tristari gaudere
confidere timere, amplius autem
irasci et sentire, quia hec autem
omnia motus videntur esse. Unde opina-
bitur aliquis ipsam moveri. Hoc
autem non est necessarium. Si enim et quam
maxime dolere et gaudere aut
intelligere motus sunt, et unum-
quodque horum moveri est, mo-
veri autem ab anima est, ut irasci aut
timere in eo quod cor sic movetur,
intelligere autem hoc est aut
fortassis alterum aliquid. Ho-
rum autem accidunt alia quidem secundum
locum quorundam que moventur,
alia vero secundum alterationem; qualia
autem et quomodo sunt alia ratio est. Di-
cere autem irasci animam simile est
et si aliquis dicat texere animam
et edificare. Melius enim fortassis
est non dicere animam misereri
aut addiscere aut intelligere, sed
hominem anima. Hoc autem non tamquam
in illa motu existente, sed aliquando quidem
usque ad illam, aliquando autem ab
illa, ut sensus quidem ab hiis, reminis-
centia autem ab illa in motus aut

aut mansiones que in organis
sensuum. Intellectus autem videtur
inesse substantia quedam ens et non corrumpi. Maxime
enim corrumperetur utique ab ea que
in senio debilitate. Nunc autem sicut
in sensitivis accidit. Si autem ac-
cipiat senex oculum talem, vi-
debit utique sicut et iuvenis. Quare se-
nium non est in eo quod anima aliquid passa est, sed
ab anima, sed in quo est sicut
in infirmitatibus et ebrietatibus. Et
intelligere igitur et considerare co-
minuuntur alio quodam interius cor-
rupto, ipsum autem impassibile
est. Intelligere autem et odire aut a-
mare non sunt illius passiones,
sed huius habentis illud secundum quod id
habet. Et hoc corrupto non remi-
niscitur neque amat. Non enim illius
erant, sed communis quod periit est.
Intellectus autem fortassis divinius
aliquid et impassibile est. Quod quidem
igitur non sit possibile moveri animam,
manifestum ex hiis. Si autem penitus
non movetur, manifestum quod neque a seipsa.
Multum autem irrationabilius est dicere animam
numerum moventem seipsum. Insunt
enim ipsis impossibilia primum quidem que ex
motu accidunt, propria autem
ex eo quod dicunt ipsam numerum.
Quomodo enim oportet intelligere uni-
tatem moveri et non ab aliquo,
et quomodo impartibilem et indif-
ferentem existentem. Si enim
est motiva et mobilis differre

Amplius autem cum dicant motam
lineam planum facere, punc-
tum autem lineam, et unitatum
motus lineae erunt. punctum
autem unitas est positionem habens. nu-
merus autem animae iam alicubi est et positio-
nem habet. Amplius a numero quidem si aufe-
rat aliquis numerum aut unita-
tem, relinquitur alius numerus.
plantae autem et animalium multa
divisa vivunt et videntur eandem
animam habere specie. Videbitur autem nihil
differre unitates dicere aut cor-
pora parva. et enim si ex Democriti
sperulis fiant puncta, solum
autem maneat quantitas, erit
aliquid in ipso, hoc quidem mo-
vens, aliud quod movetur sicut in
magnitudine continuo. Non enim propter hoc quod
est magnitudine differre aut
parvitate accidit quod dic-
tum est, sed quia quantitas. Unde
necesse est aliquid esse motivum
unitatis. Si autem in animali mo-
vens anima est, et in numero est, ut
non sit ipsa movens et quod mo-
vetur anima est, sed movens solum.
Contingit autem quo modo hanc uni-
tatem esse. oportet enim ipsi inesse quan-
dam ipsi differentiam ad reliquas unita-
tis punctualis solitarie quae differentia
erit nisi positio? Si igitur sunt
autem in corpore unitates et punc-
ta in eodem erunt unitates;
obtinebit enim locum puncti.
Et quid prohibet in eodem esse si

duo sunt et infinita? quorum enim lo-
cus indivisibilis est et ipsa. Si autem
in corpore puncta numerus est anime
sicut quod ex ipsis est quae sunt in
corpore numerus anima, quare non habent
omnia animam corpora? puncta
enim infinita in omnibus et infinita.
Amplius quomodo possibile est separari animam
et absolvi a corporibus, siquidem
non dividentur lineae in puncta?
Accidit autem sicut diximus
hinc quidem similiter dicere corpus
subtile ipsam ponentibus,
hinc autem sicut Democritus a motu dicere
proprium ab anima inconveniens.
Siquidem enim anima in omni quod sen-
tit, necesse in eodem duo esse corpo-
ra, siquidem aliquid anima est. Numerum
autem dicentibus animam esse in uno
puncto multa, aut omne corpus
animam habere, nisi quidam in-
similis differens fiat et alius quam
qui sunt in corpore punctorum.
Accidit corpus moveri a numero
sic et Democritus dixit ipsum movere.
Quid enim est differre speras dicere
parvas aut unitates magnas
aut omnino unitates latas? Utrobique enim
necesse est movere eo quod
moventur ipse. Complecten-
tibus igitur in unum motum et numerum
prima accidunt haec, et hoc quidem
accidunt et altera multa. Non
enim solum diffinitionem animae impossibile
esse huiusmodi, sed accidens. Manifestum
autem est si quis argumentetur

ex ratione hac necesse est passiones
corporis reddere. ut cogitatio-
nes sensus leticias tristicias
et quecumque animalis est. Redi-
piunt in divinitate faciliter est
cipere. ¶ Ceterum autem tradiderunt
alios dixerunt eandem. alii in
magis convenier in motivum in
movendo se ipsum. alii autem
corpus subtilissimum autem in
corporalissimum aliorum. hec
autem qualiter dubitationes et solutio-
nes [illegible] premimus
fere ¶ Relinquitur autem
considerare quod dicitur ex eius ipsa
[illegible] quiddam queramus
sciendum est que sunt enim [illegible]
[illegible] cognoscere. ¶ Necnon autem est
accidere [illegible] et simplicia non
ponit cognoscere [illegible]
[illegible] in anima ponentes [illegible]
autem [illegible] sola [illegible]
[illegible] magis autem formalis [illegible]
[illegible] que sunt ex hiis [illegible]
[illegible] est [illegible] cog-
noscere animam et sentire. [illegible]
[illegible] quod cognoscit aut sen-
tit. ut quod deus aut homo
aut caro est aut os [illegible] aut
quodlibet ad compositorum. non
quorumlibet [illegible] eorum
[illegible] [illegible] [illegible]
quedam et compositione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] differunt
omnibus [illegible] ex octo partibus

contingit .i. [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] est
[illegible] est esse eius
[illegible] rationes inerunt
et compositum cognoscit [illegible] per-
[illegible] aut [illegible] non
[illegible] et nec inerunt. hoc autem
quod [illegible] dice-
[illegible] dubitabit si inerit
esse aut lapis aut homo. [illegible]
aut bonum et non bonum
eodem [illegible] ¶ Amplius [illegible]
multipliciter dicitur quod est. signi-
ficat [illegible] aliud quidem hoc ali-
quid. aliud autem quantitatem
vel aut qualitatem. aut et
quoddam aliud [illegible]
[illegible] [illegible] ex [illegible]
[illegible] aut non. [illegible] non [illegible]
[illegible] omnia esse eius [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anima [illegible]
[illegible] cognoscit quod [illegible]
[illegible] [illegible] aut [illegible]
[illegible] [illegible] esse eius
principia [illegible] ex [illegible]
[illegible] animam. [illegible] quantam
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse
[illegible] et non quantitatem.
dicentibus autem ex omnibus [illegible]
[illegible] [illegible] accidunt. ¶ Incon-
veniens autem et [illegible] impassi-
bile esse [illegible] sentire aut
pati aliquid aut moveri po-
[illegible] [illegible] aut et intelligere [illegible]

noscere · multas autem dubitationes
et difficultates habet ipso dic-
ere eius · quod incorporeum
esse imagines cognoscentur ·
et ad hoc testatur nunc dicere
quod dictum est · quecumque
et insunt in animalium corporibus
simpliciter fere · ut ossa nervi
pili · nichil sentire videntur · ergo in
omnia et eis conveniet · ¶ Accidit
autem et innuunt quod principi-
orum in ignorantia magis est
insipientia est · cognoscit quod unum
quod lis · multa non cognoscebat
omnia et alia · accidit et insipi-
entissimum esse deum eius · solus
enim unum non cognoscat discordiam
mortalia autem omnia · ex omni-
bus enim unumquodque est · omnino autem
propter quam causam non omnia habent animam
que sunt · quoniam omne aut est ele-
mentum aut ex elemento uno aut ex pluribus ·
necesse est et unum aliquid cog-
noscere aut quedam aut omnia ·
¶ Dubitabit autem aliquis et
quid est unum faciens ipsa · non
enim comparantur ea · magis
autem proprium est unum continens
quodcumque est · anima autem esse
aliquid est melius et magis princi-
pale impossibile est. ¶ Inconveniens
autem intellectu aliquid dominativum
sunt esse in anima et nobilissimum
principium secundum naturam · elementa
autem dicunt esse que sunt · prima
autem ex eo quod cognoscit et sen-

tit anima que sunt ex hiis dicentes
eos ipsam et maxime motivam et non
de omni dicunt anima · neque enim sensibilia omnia
motiva · videntur autem quedam immanentia
manentia animalium secundum locum ·
tamen moventur motu solo moveri anima
corporis · ¶ Similiter autem et quicumque
intellectum et sensum faciunt
ex elementis · videntur autem plante vivere
non participantes secundum locum motio-
ne neque sensu · et animalium multa
intellectum non habere · si autem aliquis
et hec segregabit posueritque
intellectum partem quandam
esse aliquam · similiter autem et sensitivum
non utique sic dicet de omni anima neque
de tota neque de una · hoc sustinuit
et que est in orphicis voca-
tis versibus · dicit enim animam
ex toto ingredi que fertur
a ventis respirantibus · neque possibile
autem plantis hoc accidere nec
animalium quibusdam · si quidem non
omnia respirant · hoc autem latuit
sic opinantes. ¶ Si autem oportet animam
ex elementis facere nichil oportet ex omnibus ·
sufficiens est enim altera pars con-
trarietatis se ipsam iudicare
et oppositum · recto enim et ipsum
obliquum cognoscimus · iudex
enim utrorumque rectum est · obliquum autem neque
sui neque recti. ¶ Et in toto
autem quidam ipsam immixtam dicunt
esse · unde forsan et Thales existimavit omnia ple-
na deorum esse · hec autem habent quasdam

opponens. propter quam quidem causam in aere aut in igne anima existens animal non facit. in mixtis autem et hec animam meliorem esse videtur. Querere et aliquis obiciat quare in aere anima melior quam est in animalibus melior est et immortalibus. Accidit autem utrisque irrationabile et inconveniens. Nam dicere animam ignem aut aerem magis irrationabile est et non dicere animal esse cum anima insit inconveniens est. Opinari autem videntur animam esse in hiis. quoniam totum partibus similis est speciei. quare necesse est et ipsi dicere animam similis speciei partibus esse. si in opinando ab continente in animalibus animatam fieri et animalia. Si autem aer quod discerptus est similis speciei. anima autem dissimilium partium. hoc autem quod ipsius est aliud autem non est. necesse est quod ipsam autem similium partium esse. autem non esse in quolibet parte omnium. Manifestum igitur ex dictis est quod neque cognoscere inesse anime propter id quod ex elementis est. neque moveri ipsam bene et vere dicitur.

Quoniam autem cognoscere anime est et sentire et opinari. adhuc autem concupiscere et deliberare et omnino appetitus. fit autem secundum locum motus in animalibus ab anima. adhuc autem et augmentum et status et decrementum. utrum toti anime unumquodque horum inest et omnibus intelligimus et sentimus et aliorum unumquodque facimus et patimur aut partibus alteris altera. et vivere utrum in aliquo sit horum uno. aut in pluribus aut in omnibus. aut et aliqua altera causa. Dicunt autem quidam partibilem ipsam esse et alio quidem intelligere. alio autem concupiscere. quid igitur unquam continet animam si partibilis apta nata. non enim est corpus. videtur autem contrarium magis anima corpus continere. egrediente enim expirat et marcescit. si igitur alterum aliquid unam ipsam facit. illud maxime utique erit anima. oportebit autem et illud querere utrum unum aut multarum partium sit. si quidem enim unum est. propter quid non mox est et animam unum esse. si vero divisibile, iterum ratio queret quid est quod continens. et sic procedet in infinitum.

Dubitabit autem aliquis et de partibus ipsius quam potentiam habet in corpore. si enim tota anima omne corpus continet convenit et partium unamquamque continere aliquid corporis. hoc autem impossibile. qualem enim partem aut quo modo intellectus continet grave est et fingere. videntur autem et plante divise vivere et animalium quedam divisorum tanquam eandem specie animam

habent et si non numero

specie et non numero. utraque enim partium sensum habet et movetur secundum locum in quodam tempore. Si autem non perficiunt, nullum inconveniens est: instrumenta non habent quo salvent naturam. Sed nichilominus in utraque partium insunt omnes partes anime, et consimiles specie sunt sibi invicem et toti: invicem quidem sicut que non separabiles sunt, tota autem anima sicut divisibili existente. Videtur autem et in plantis principium quoddam esse: hoc enim solo communicant et animalia et plante. Et ipsum quidem separatur a sensitivo principio, sensum autem nullum sine hoc habet.

Que quidem a prioribus tradita sunt de anima dicta sint. Iterum autem tamquam a principio redeamus, temptantes determinare quid est anima et que utique erit magis communis ratio ipsius. Dicimus igitur genus unum quoddam eorum que sunt substantiam; huius autem aliud quidem sicut materiam, quod secundum se non est hoc aliquid, alterum autem formam et speciem, secundum quam iam dicitur hoc aliquid, et tertium quod est ex his. Est autem materia quidem potentia, species autem endelechia, et id quod est actus et hoc dupliciter: hoc quidem sicut scientia, aliud autem sicut considerare. Substantie autem maxime videntur corpora esse et horum phisica: hec enim aliorum principia sunt. Phisicorum autem alia quidem habent vitam, alia autem non habent. Vitam autem dicimus esse per ipsum alimentum et augmentum et decrementum. Quare omne corpus phisicum participans vita substantia erit, substantia autem sic sicut composita. Quoniam autem est et corpus huiusmodi, vitam enim habens, non utique erit corpus anima: non enim est corporum que de subiecto, magis autem sicut subiectum et materia est. Necesse est igitur animam substantiam esse sicut speciem corporis phisici potentia vitam habentis. Substantia autem actus est. Huiusmodi igitur corporis actus est. Hic autem dicitur dupliciter: hic quidem sicut scientia, alius autem sicut considerare. Manifestum igitur quod sicut scientia: in eo enim quod est anima et sompnus et vigilia est. Simile autem est vigilia quidem ipsi considerationi, sompnus autem habitui et non operationi. Prior autem generatione in eodem scientia est. Unde anima est actus primus corporis phisici potentia vitam habentis. Huiusmodi autem est quodcumque organicum. Organa autem et plantarum partes sunt, sed penitus simplices, ut folium corticis est cooperimentum, cortex autem fructus. Radices

vero omnino sunt. Interius enim alimentum. Si autem aliquod commune in omni anima oportet dicere, erit utique actus primus corporis physici organici. Unde et non oportet quaerere si unum est anima et corpus, sicut nec ceram et figuram, nec omnino uniuscuiusque et id cuius est materia. Unum enim et esse cum multipliciter dicatur, quod proprie est actus est. Universaliter quidem igitur dictum est quid est anima. Substantia enim est quae secundum rationem. Hoc autem est quod quid erat esse huiusmodi corpori, sicut si aliquod organorum physicum esset corpus, ut dolabra, erat enim dolabrae esse substantia ipsius et anima hoc est. Separata autem hac non utique amplius dolabra erit, sed aut aequivoce. Nunc autem est dolabra. Non enim huiusmodi sunt principium motus et status in seipso.

Considerare autem oportet in partibus quod dictum est. Si enim esset oculus animal, anima utique esset ipsius visus. Hoc enim substantia est oculi secundum rationem. Oculus autem materia visus est, quo deficiente non est oculus nisi aequivoce, sicut lapideus aut depictus. Oportet igitur accipere quod est in parte in toto vivente corpore. Similiter enim se habet sicut pars ad partem sic et totus sensus ad totum corpus quod sensitivum est secundum quod huiusmodi est. Est autem non abiciens animam quod est potentia sic vivere, sed quod habet. Semen autem et fructus potentia huiusmodi corpus. Sicut quidem igitur est incisio et visio sic et vigilantia et actus. Sicut autem visus et potentia organi est anima. Corpus autem quod potentia est. Sed sicut oculus est pupilla et visus, et ibi anima et corpus animal est.

Quod quidem igitur non sit anima separabilis a corpore aut partes quaedam ipsius, si separabilis apta nata est, non immanifestum est. Quarundam enim actus partium est ipsarum. At vero secundum quasdam nihil prohibet propter id quod nullius corporis sint actus.

Amplius autem immanifestum si sit actus corporis anima sicut nauta navis. Figuraliter quidem igitur sic determinetur et describatur de anima.

Quoniam autem ex incertis quidem certioribus autem fit certum et secundum rationem notius, temptandum iterum sic aggredi de ipsa. Non enim solum quod quid oportet diffinitivam rationem ostendere, sicut plures terminorum dicunt, sed et causam inesse et demonstrare. Nunc autem sicut conclusiones rationes terminorum sunt. Quid est tetragonismus? Dicimus quod aequale altera parte longiori orthogonium esse aequilaterum. Huiusmodi autem terminus ratio conclusionis est. Dicens autem quod tetragonismus est mediae inventio rei, dicit causam rei et multiplex principium

Accipientes igitur principium intendimus determinare animatum ab inanimato in vivendo. Multipliciter autem eo quod ipsum vivere dicitur, et si unum aliquod insit solum, ipsum vivere dicimus, ut intellectus, sensus, motus et status secundum locum, adhuc autem motus secundum alimentum et decrementum et augmentum. Unde et vegetabilia omnia videntur vivere. Videntur enim in se ipsis habere potentiam et principium huiusmodi per quod augmentum et decrementum suscipiunt secundum contrarios locos. Non enim sursum quidem augentur, deorsum autem non, sed similiter utrobique et quocumque, quecumque aluntur et vivunt usque quo possunt accipere alimentum. Separari autem hoc quidem ab aliis possibile est, alia autem ab hoc impossibile est in mortalibus.

Manifestum autem est in hiis que vegetantur; nulla enim ipsis inest potentia anime alia. Vivere quidem igitur propter hoc principium inest viventibus, animal autem propter sensum primum; nam et que non moventur neque mutant locum, habencia autem sensum, animalia dicimus et non vivere solum. Sensus autem primus inest omnibus tactus. Sicut autem vegetativum potest separari a tactu et omni sensu, sic tactus ab aliis sensibus. Vegetativum autem dicimus talem particulam anime qua et vegetabilia participant; animalia autem omnia videntur tangentem sensum habere. Propter quam autem causam utrumque horum accidit, posterius dicemus. Nunc autem tantum dicatur solum, quoniam est anima horum que dicta sunt principium et hiis determinata est, vegetativo, sensitivo, intellectivo, motu. Utrum autem horum unumquodque est anima aut pars anime, et si pars, utrum sic ut separabilis sit ratione solum aut et loco, de quibusdam quidem horum non difficile est videre, sed quedam dubitationem habent. Sicut enim in plantis quedam divise videntur vivere et separate ab invicem, tamquam existente in hiis anima actu quidem una in unaquaque planta, potentia autem pluribus, sic videmus et circa alias differentias anime accidere in decisis entomis; et enim sensum utraque partium habent et motum secundum locum; si autem sensum, et fantasiam et appetitum; ubi enim sensus est, et tristicia et leticia est; ubi autem hec, et ex necessitate desiderium.

De intellectu autem et perspectiva potentia nichil adhuc manifestum est, sed videtur anime genus alterum esse, et hoc solum contingit separari sicut perpetuum a corruptibili. Relique autem partes anime manifestum

quod non separabilia sunt sicut quidam dicunt; ratione autem quod altera manifestum. Sensitivo enim et opinativo alterum, siquidem et sentire ab opinari. Similiter autem et aliorum unumquodque dictorum. Amplius autem quibusdam animalium omnia insunt haec, quibusdam vero quaedam horum, aliis autem unum solum. Hoc autem facit differentiam animalium. Propter quam autem causam posterius intendendum est. Similiter autem et circa sensus accidit: alia enim habent omnes, alia vero quosdam, quaedam autem unum maxime necessarium tactum. Quoniam autem quo vivimus et sentimus dupliciter dicitur, sicut quo scimus: dicimus autem hoc quidem scientiam, illud autem animam; utroque enim horum dicimus scire. Similiter autem et quo sanamur, hoc quidem sanitate, illud autem parte quadam corporis aut toto. Horum autem scientia quidem et sanitas forma est et species quaedam et ratio et ut actus susceptivi, haec quidem scientifici, illa autem sanativi. Videtur enim in patiente et disposito activorum inesse actus. Anima autem est hoc quo vivimus et sentimus et intelligimus primo. Quare ratio quaedam erit et species, sed non ut materia et subiectum. Tripliciter autem dicta substantia, sicut diximus, quorum hoc quidem species, aliud vero materia, aliud autem ex utrisque. Horum autem materia quidem potentia, species autem actus.

Quoniam autem quod ex utrisque animatum, non corpus est actus animae, sed ipsa corporis cuiusdam. Et propter hoc bene opinantur quibus videtur neque sine corpore esse neque corpus aliquod anima. Corpus enim non est, corporis autem aliquid. Et propter hoc in corpore est, et in corpore huiusmodi, et non sicut priores in corpus adaptabant ipsam, nihil determinantes in quo et quali, cum non videatur quodlibet accipere quodlibet. Sic autem fit et secundum rationem: uniuscuiusque enim actus in potentia existente et in propria materia natus est fieri. Quod quidem igitur actus quidam est et ratio potentiam habentis esse huiusmodi manifestum ex his est.

Potentiarum autem animae quae dictae sunt, aliis quidem insunt omnes, sicut diximus, aliis autem quaedam horum, quibusdam autem una sola. Potentias autem diximus vegetativum, appetitivum, sensitivum, motivum secundum locum, intellectivum. Insunt autem plantis quidem vegetativum solum, alteris autem hoc et sensitivum. Si autem sensitivum, et appetitivum. Appetitus quidem enim desiderium et ira et voluntas. Animalia autem omnia unum habent sensuum, tactum. Cui autem sensus inest, huic delectatio et tristitia et delectabile et triste. Quibus autem haec, et concupiscentia: delectabilis enim appetitus est hic. Amplius autem alimenti sensum habent; tactus enim alimenti sensus est.

et humidi et calidi et frigidi cau-
tur unicuique omnium horum
sensus tactus est, aliorum sen-
sibilium secundum accidens; nichil
enim in alimentum confert so-
nus neque color neque odoratus; sa-
por autem aliquod unum est eorum que
tanguntur. Esuries autem
et sitis desideria sunt, et esuri-
es quidem sicci et calidi est, sitis
autem frigidi et humidi; sapor
vero ut dulcedo quedam horum est.
Certificandum autem de his
posterius est, nunc autem intan-
tum dictum sit quod animalium
habentibus tactum appetitus inest. De
fantasia autem sive arte sive
ymaginatione in incertum;
posterius autem intendendum
est. Quibusdam autem ad hec
inest secundum locum motivum,
alteris autem intellectivum et in-
tellectus ut hominibus et si aliquod
huiusmodi alterum est aut honorabi-
lius. Manifestum igitur quoniam eodem
modo una erit ratio anime quo et figu-
re; neque enim ibi figura preter trian-
gulum et que deinceps sunt, neque hic ani-
ma preter predictas est. Fiet
autem in figuris ratio communis que
conveniet quidem omnibus, propria
autem nullius erit figure. Similiter
autem et in predictis animabus. Quapropter ridi-
culum est querere communem rationem
in his et in alteris que nullius
est eorum que sunt propria ratio, nec

secundum propriam et individuam
speciem, dimittentes huiusmodi. Similiter autem
se habent ei quod de figuris est
et que secundum animam sunt; semper
enim in eo quod est consequenter
potentia quod prius est, et in figuris
et in animatis, ut in tetragono tri-
gonum est, in sensitivo autem
vegetativum. Quare unumquodque
querendum est que sit uniuscu-
iusque anima, ut que plante, aut
que hominis aut bestie. Propter quam
autem causam consequenter se habent
sic considerandum est, ut in plan-
tis. Sine autem eo quod
potest tangere aliorum sensuum
nullus est, tactus autem sine
aliis est: multa enim animalium
neque visum neque auditum habent neque o-
doratus sensum. Et sensitivo-
rum autem alia quidem habent secundum
locum motivum, alia vero non.
Ultimum autem et minimum rationem
et intellectum; quibus enim in-
est ratio corruptibilium, his et re-
liqua omnia, quibus autem illorum
unumquodque, non omnibus ratio, sed
quibusdam quidem neque
ymaginatio, alia autem hac
sola vivunt. De specu-
lativo autem intellectu altera ratio
est. Quod quidem de unoquoque
horum ratio hec propriissima et de anima
est, manifestum est. Necessarium est autem
debentem de his inactionem facere

accipere in unumquodque ipsorum quid
est, postea sic de habitis et de ali-
is investigare. Si autem oportet
dicere quid unumquodque ipso-
rum, ut quid intellectivum aut quid
vegetativum, aut quid sensiti-
vum, prius adhuc dicendum quid i-
sit intelligere et quid sentire aut
vegetari. Priores autem potentiis
actus et operaciones secundum rationem
sunt. Si autem sic, hiis adhuc priora
opposita sunt, oportet considera-
re, de eisdem principium sunt
dignum erit determinare propter ean-
dem causam, ut de alimento et
sensibili et intelligibili. Quare pri-
mum de alimento et de generatio-
ne dicendum. Vegetativa enim anima
et aliis inest et prima et communis-
sima potentia anime est, secundum quam inest
vivere omnibus; cuius sunt
opera generare et alimento
uti. Naturalissimum enim operum
viventibus, quecumque
perfecta et non imperfecta, preter
quam generationem per se tamen
facere est alterum quale ipsum,
animali quidem animal, plan-
ta autem plantam, quatinus
ipso semper divino participent
secundum quod possunt. Omnia enim illud
appetunt et illius causa agunt
quecumque agunt secundum naturam. Id
autem cuius causa est duplex, et
hoc cuius causa, illud vero quo.
Quoniam igitur communicare non possunt ipso

semper et divino continuacio-
ne, per id quod nichil contingit
corruptibilium idem et unum
numero permanere, secundum quod
potest participare unumquodque, com-
municat, sic hoc quidem magis, illud
vero minus, et permanet non id
sed ut id, numero quidem non unum,
specie vero unum. Est autem anima viven-
tis corporis causa et principi-
um. Hec autem multipliciter dicuntur. Similiter
autem anima secundum determinatos modos tres
causa est: et namque unde
est motus ipsa est et cuius causa,
et sicut substantia animatorum corporum est
causa. Quod quidem igitur sicut substan-
tia manifestum est; causa enim ipsius esse
omnibus substantia est. Vivere autem
viventibus esse est, causa autem et
principium hiis anima. Amplius
eius quod est potentia ratio et actus.
Manifestum autem est et quod cuius causa anima
causa est: sicut enim intellectus propter hoc agit, eodem mo-
do et natura, et hoc est
ipsius nature finis. Talis autem
in animalibus anima est et secundum natu-
ram; omnia enim physica corpora anime
instrumenta sunt, et sicut animalium, sic et
plantarum, sicut que propter animam sunt.
Dupliciter autem dicitur quod cuius causa,
quod est et cui. Et
unde primum est motus
secundum locum anima
est. Non omnibus autem viventi-
bus inest potentia hec. Est
autem et alteratio et augmentum

secundum animam· sensus et alteratio
quedam videtur· sentit autem
nichil quod non participet
anima· similiter autem et de augmento
et decremento se habet· nichil enim
corrumpitur neque augmentatur
physice nisi quod alitur· alitur
autem nichil quod non communicet
vita. Empedocles autem non bene
dixit hoc addens augmentum
accidere plantis deorsum quidem
radicatis quod terra sic fertur
secundum naturam· sursum autem
propter ignem· sursum et deorsum non bene
accipit· non enim idem
est omnibus sursum et deorsum
et omni· sed sicut caput animalium sic
radices plantarum sunt· si oportet
organa dicere diversa et eadem
operibus. Adhuc autem quid est
continens ignem et terram
in contraria que feruntur·
evellerentur enim nisi aliquid prohi-
beret· si vero erit hoc est anima
et causa augmenti et alimen-
ti. Videtur autem quibusdam ignis
natura simpliciter causa alimen-
ti et augmenti esse· et enim ipsum
videtur solum corporum esse aut
elementorum quod alitur et augme-
tatur· unde et in plantis et in anima-
libus accipiet aliquis hoc esse quod
operatur· hoc autem est concausa quo-
dammodo non tamen simpliciter causa
sed anima magis. Igitur quod
augmentatum est in infinitum

quousque est combustibile· na-
ture constantium omnium est ter-
minus magnitudinis et augmenti·
hec autem anime sunt sed non ignis
et rationis magis sunt quam mate-
rie. Quoniam autem hec potentia anime est
nutritiva et generativa et genera-
tiva· et de alimento necesse est
determinare primum· determinatur enim ad
alias potentias opere hoc. Videtur
autem esse alimentum contrarium
contrario· non omne autem omni
sed quecumque contrariorum non solum
ex alterutris· sed augmentum
fiunt autem multa ex alterutris
sed non omnia quanta ut sanum ex
laborante· videntur autem neque illa e-
odem modo adinvicem alimentum
sed aqua quidem igni alimentum
est· ignis autem non alit aquam.
In simplicibus quidem videtur
corporibus hoc esse maxime alimentum
quod alit· aliud vero quod alitur.
Dubitationem autem habet· dicunt hii simile si-
mili sicut augeri et generari· aliis
autem sicut diximus contrarium con-
trario· impassibile
sit simile· alimentum autem mu-
tari et digeri· mutatio autem
in omnibus aut in contrarium
est aut in medium. Adhuc
patitur alimentum ab alito
aliquid· sed non hoc
ab alimento· sicut neque faber
a materia· sed ab hoc illa· faber
autem mutatur solum in

actum ex otio. Videtur autem
esse alimentum quod ultimo fit
aut quod primo fit differentia. Si vero
utrumque, sed hoc quidem non decoctum
illud autem decoctum, utrique in
contingit alimentum dicere; in
quantum quidem non decoctum
contrarium contrario alitur; in-
quantum autem decoctum simile simili. Quare
manifestum quod dicunt quodammodo
utrique et recte et non recte. Quoniam
autem nihil alitur quod non participat
vita, animatum erit corpus quod a-
litur inquantum animatum est;
quare et alimentum ad animatum est,
et non secundum accidens. Est autem
alimento et augmentativo esse alterum: in-
quantum enim quantum aliquid est animatum,
augmentativum; inquantum autem hoc
aliquid et substantia, alimentum. Salvat
enim substantiam et usque ad hoc est
quousque alitur; et generationis factivum
est, non eius quod alitur, sed quale est
quod alitur; iam enim est ipsa substantia;
generat autem nihil ipsum seipsum, sed salvat.
Quare huiusmodi animae principium potentia est tale
quale salvare suscipiens ipsum
inquantum est huiusmodi, alimentum autem
praeparat operari; unde privatum
alimento non potest esse. Quoniam autem
sunt tria, quod alitur et quo alitur et
alens, alens quidem est prima anima, quod
autem alitur habens ipsam corpus, quo
autem alitur alimentum est. Quoniam
autem a fine appellari omnia iustum
est, finis autem est generare quale ipsum,

erit utique prima anima generativa quale ipsum.
Est autem quo alit duplex, sicut et quo
gubernatur, et manus et temo;
hoc quidem movens et motum, illud
autem movens solum. Omne autem
necesse est alimentum posse de-
coqui; operatur autem decoctionem
calidum; unde omne animatum
habet calorem. Figuraliter quidem
alimentum quid sit dictum est;
certificandum autem est postea de
ipso in propriis sermonibus.

Determinatis autem his dicamus
communiter de omni sensu. Sensus
autem in moveri et pati accidit,
sicut dictum est; videtur enim alteratio quaedam
esse. Dicunt autem quidam et simile a simili pa-
ti. Hoc autem quomodo possibile aut impossibile
dictum est in universalibus sermonibus
de facere et pati. Habet autem
dubitationem propter quid et ipsorum sensuum
non fit sensus, et quare sine his
quae sunt extra non faciunt sen-
sum, cum insit ignis et terra et alia elementa
quorum est sensus per se aut
secundum accidentia horum. Manifestum igitur est quod sensitivum non
actu est, sed potentia solum. Unde non sentit,
sicut combustibile non comburitur
per seipsum sine combustivo;
combureret enim seipsum et nihil
indigeret actu igne existente. Quoniam
autem sentire dicimus dupliciter, potentia enim
audiens et videns audire et videre
dicimus, et si forte dormiens, et
iam operans, dupliciter dicetur

tur et sentiunt, hic et quod sic potentie tale neque actu. Sentire et sentientem autem potentia est et actu. Primum quidem igitur quod idem sit pati et moveri et agere dicimus. Etenim est motus actus quidam imperfectus, sicut in aliis dictum est. Omnia autem patiuntur et moventur ab activo et quod actu est. Unde est quidem tamquam a simili patitur, est autem tamquam a dissimili, sicut diximus. Patitur quidem dissimile, passum autem simile est.

Dividendum autem et de potentia et actu est. Nunc autem de ipsis simpliciter dicimus. Est enim sic sciens aliquid sicut si dicimus hominem scientem, quoniam homo scientium est et habentium scientiam. Est autem sicut iam dicimus scientem habentem grammaticam. Uterque autem horum non eodem modo potens est, sed hic quidem quoniam genus huiusmodi et materia est, ille autem quoniam volens potens est considerare nisi aliquid prohibeat exterius. Iam et considerans cum actu sciat et proprie sciens est hoc A. Ambo quidem igitur primi secundum potentiam scientes sunt, sed hic quidem per doctrinam alteratus est et multotiens ex contrario mutatus habitu. Ille autem ex eo quod habet sensum aut grammaticam, non agere autem in agendo aliquo modo. Non est autem simplex neque pati, sed hoc quidem est corruptio quedam a contrario, aliud autem salus magis est eius quod est in potentia ab eo quod est actu et simili, sic sicut potentia se habet ad actum. Speculans enim fit habens scientiam, quod sic aut non est alterari, in se ipsum enim est additio et in actum, aut alterum genus alterationis est. Unde non bene se habet dicere sapiens cum sapiat alterari, sicut neque edificatorem cum edificat.

Quod quidem igitur in actum ducit ex eo quod est in potentia intelligens et sapiens, non doctrinam, sed alteram denominationem habere iustum est. Sed ex eo quod est potentia addiscens et accipiens scientiam ab eo quod actu est et doctivo pati, aut neque dicendum est sicut dictum est, aut duos modos esse alterationis, et unam in privativas dispositiones mutationem et alteram in habitus et naturam.

Sensitivi autem prima quidem mutatio fit a generante. Cum autem generatum est, habet iam sicut scientiam et sentire secundum actum.

Similiter dicitur ei quod est considerare. Differt autem quoniam huius quidem effectiva operationis extra sunt, visibile et audibile, similiter autem et reliqua sensibilium. Causa autem est quoniam singularium secundum actum sensus est, scientia autem universalium. Hec autem ipsa quodammodo sunt in anima. Unde

intellige quidem in ipso est cum
velit. sentire autem non est in ip
so. necesse enim est ipsum esse sen
sibilem. similiter autem hoc se ha
bet et in scientiis sensibilium quod
sentiunt et propter eandem causam
quia sensibilia singularium
sunt et exteriorum. sed de his quidem
certificare tempus fiet iterum.
Nunc autem distinctum tantum sit et
quoniam cum non sit simpliciter quod
potentia dicitur, sed aliud quidem sic
ut si dicamus puerum posse
militare, aliud autem sic ut iuvenem
te existentem sic se habet sensitivum.
Quoniam autem innominata est differentia ip
sorum, determinatum autem est de ip
sis quoniam altera et quomodo altera sunt
uti necesse est ipso pati et alterari
tamquam propriis nominibus. sensitivum potentia
est ut sensibile iam actu
sicut dictum est. patitur quidem
igitur cum non sit simile, passum
autem assimilatur et est ut illud.
Dicendum autem est secundum unumquodque
sensuum de sensibilibus primum.
Dicitur autem sensibile tripliciter,
quorum duo quidem per se di
cimus sentire, unum autem secundum
accidens. duorum autem aliud quidem
proprium est uniuscuiusque sensus,
aliud autem commune omnium. dico autem
proprium quidem quod non contingit
altero sensu sentiri, et circa quod
non contingit errare, ut visus
coloris et auditus soni et gustus

saporis. tactus autem plures habet
differentias. sed unumquodque iudicat
de his et non decipitur quod color
est neque quod sonus. sed quid est
coloratum aut ubi, aut quid
est sonans aut ubi. huiusmodi quidem
igitur dicuntur propria uniuscuiusque. Communi
a autem sunt motus, quies et
numerus, figura, magnitudo. huiusmodi
enim nullius sunt propria, sed
communia omnibus. etenim tactu motus
quidam est sensibilis et visui.
Secundum autem accidens dicitur sensibile
ut si album sit Diarii filius. secundum accidens
enim hoc sentitur, quia ac
cidit hoc albo quod sentitur.
Unde et nihil patitur secundum quod huiusmodi
est a sensibili. sensibilium
autem secundum se propria proprie
sunt sensibilia, et ad quae substantia
nata est uniuscuiusque sensus.
Cuius quidem est visus, hoc est vi
sibile. visibile autem est color,
et quod ratione quidem est dicere, in
nominatum autem contingit esse.
manifestum autem erit quod dicimus in
gredientibus maxime. visibile
enim est color. hoc autem est quod per se vi
sibile. per se autem non ratione,
sed quia in se ipso habet causam
essendi visibile. omnis autem
color motivus est secundum actum
lucidi, et hoc est ipsius natura
coloris. unde non visibile
est sine lumine, sed omnis omnino
color in lumine videtur. Quare

quo de lumine dicendum est primum.
Est autem aliquod lucidum. lu-
cidum autem dico quod est vi-
sibile. non autem secundum se visibi-
le ut simpliciter est dicere, sed propter extra-
neum colorem. huiusmodi autem est
aer et aqua et multa solidorum.
non secundum quod aqua neque secundum
quod aer lucidum est. sed quoniam
eadem est natura inest utrique et
in perpetuo superiori corpore.
Lumen autem est actus huius lu-
cidi secundum quod est lucidum.
potentia autem in quo hoc tenebra est.
Lumen autem est ut color lucidi
cum fuerit actu lucidum ab igne
aut huiusmodi, ut quod est sursum
corpus. hoc enim unum et idem. quid
quidem lucidum et quid lumen dictum
est. quia neque ignis neque omnino
corpus neque defluxus corporis
ullius. esset enim et sic quoddam corpus.
sed ignis aut huiusmodi alicuius
presentia in lucido. neque enim duo
corpora simul esse in eodem.
Videtur autem lumen contrarium esse
tenebre. est autem tenebra privatio
huiusmodi habitus ex lucido. quare
manifestum quod et huius presentia lumen
est. Et non recte Empedocles neque
si quis alius ita dixit quod
fertur lumen et extenditur
in medio terre et continentis. nos
autem latet. Hoc enim est et preter eam que
in ratione veritatem et preter ea que videntur. in
parvo enim spacio latere potest. ab

oriente autem in occidentem latere
multum valde magnum quod est. Est
autem coloris quidem susceptivum non
color. soni autem absonum. In-
color autem est lucidum. aut quod in-
visibile est autem quod vix videtur
ut videtur omne quod tenebrosum
est. huiusmodi autem lucidum est. sed non
cum actu lucidum est sed cum
potentia. eadem quidem natura quandoque autem te-
nebra est. quandoque autem lumen est. non
autem omnia visibilia sunt in lumine
sed solum uniuscuiusque proprius color. que-
dam enim in lumine quidem non vi-
dentur. in tenebris et faciunt
sensum. ut ignea apparent et lucen-
tia. non autem nominata sunt uno
nomine. ut quercus putredines
ut cornu, capita piscium et
squame et oculi et noctiluca.
sed nullius videtur horum proprius
color. propter quam igitur causam hec videntur
alia ratio est. Nunc autem
in tantum manifestum est quod in lumine
quidem quod videtur color est. unde
non videtur sine lumine. hoc enim
erat ipsi colori esse. quod est mo-
tivum esse secundum actum lucidi. per-
fectio autem lucidi lumen est. Sig-
num autem huius manifestum est. Si
enim aliquis ponat habens colorem
super visum, non videbitur. Sed
color movet lucidum ut ae-
rem. ab hoc autem continuo existen-
te movetur sensitivum. non enim bene
dicit Democritus opinans quod si

eret uacuum medium uideri
utique certe et si formica in celo
esset. hoc enim impossibile est. patien
te enim aliquid quo sensitiuum est
ipsum uidere. ab ipso quidem quod
uidetur colore impossibile est. Re
linquitur quod a medio. quare necesse est
aliquid esse medium. uacuo
autem facto non utique certe, sed omnino
nichil uidebitur. propter quam quidem causam
colorem uidere est in lumine in
dere dictum est. Ignis autem in
utrisque uidetur et in tenebris et in lu
ce et hoc ex necessitate. lucidum enim
sub hoc fit lucidum. Eadem ra
tio est de sono et de odore. nullum
enim ipsorum tangens id quo sentitur
facit sensum, sed ab odore et
a sono media mouentur. ab
hoc autem eorum que sentiunt u
trumque. cum autem super ipsum
aliquis apposuerit sensum odo
rans aut sonans, nullum sensum
faciet. De tactu autem et gustu
similiter. sed non uidetur. propter
quam posterius erit manifestum. Est
medium autem sono quidem est aer
sonanti. odori autem innominatum
est. commune enim quedam passio est in
aere et aqua, sicut lucidum
colori, sic habenti odorem quod in
utrisque inest. Videntur enim et aquatica ani
malia habere sensum odoris. sed ho
mo et gressibilium animalium
quecumque respirant impossibile est
odorare non respirantia. causa autem

de hiis posterius dicetur. Nunc
autem primo de sono et auditu deter
minemus.

Est autem sonus duplex. hic quidem
actu quidam, hic uero potentia.
Alia uero dicimus non habere sonum
ut spongiam et lanas. quedam
autem habere ut es et quecumque leni
a et plana sunt, quia possunt
sonare hoc. hoc autem ipsius me
dium et auditus facere sonum
actu. Fiet autem et sonus actu
semper alicuius et ad aliquid
et in aliquo. percussio autem est
faciens. unde impossibile est cum sit
unum fieri sonum. aliud enim est
uerberans et quod uerberatur.
quare sonans ad aliquid sonat.
Et sine latione non fit. tangere
autem aliquid. cum autem ictu
tetigerit sonat. ictus autem non
fit sine motu. sicut autem diximus
non omnium contingentium
ictus est sonus. nullum enim so
num pili faciunt et si percu
tiantur. sed es et quecumque leni
a et concaua sunt. et quidem
enim lene est. concaua autem
ex repercussione multos ic
tus faciunt ictus post primum
impotente exire quod motum
est. Amplius auditur in aere
et in aqua. sed in aqua minus.
non est autem soni dominus aer neque aqua
sed oportet firmorum percussionem
ad inuicem et ad aerem. hoc autem

fit cum permaneat percussus
aer et non solvitur. Unde si ve-
lociter et fortiter percutiatur so-
nat. Oportet enim pervenire motum
verberantis fractionem aeris
sicut si congeriem aut cumu-
lum lapidum percutiat aliquis
qui fertur velociter. Eccho
autem fit cum ab aere uno facto propter
vas determinans et prohibens dissipari
aer depellitur sicut spera. Unde
autem semper fieri eccho, sed non certa,
quia accidit in sono sicut in lumine.
Et lumen enim semper repercutitur,
nec enim fieret per omnia lumen, sed te-
nebra extra solem. Sed non sic re-
percutitur sicut ab aqua aut ae-
re aut a quodam alio lenium,
quod sit tenebram facere qua lu-
men diffinimus. Vacuum
autem recte dicitur proprium audiendi.
Videtur autem omne vacuum aer. Hic
autem est faciens audire cum unus et
movetur continuus et unus. Sed
propter id quod frangibilis est non
sonat nisi leve sit quod per-
cutitur. Tunc autem unus fit simul
propter planum; unius enim esse leve est
planum. Sonativum igitur est mo-
tivum unius aeris usque ad auditum.
Auditui autem connaturalis est aer.
Propter id autem quod in aere est in mo-
to exterior quod intra est in-
movetur. Ob hoc per omnia est
non audit, nec per omnia transit
aer. Non enim per omnia habet aerem mo-
venda pars et animato. Ipsum igitur
quidem insonabile aer propter id quod
corruptibilis est. Cum autem prohi-
beatur corrumpi, huius motus
sonus est. Qui autem in auribus
coedificatus est ad hoc ut sit immobi-
lis, ut quatinus sentiat omnes
differentias motus. Propter hoc autem et in a-
qua audimus, quoniam non ingre-
ditur ad ipsum connaturalem
aerem, sed neque in aurem propter reflex-
iones. Cum autem accidit non
audit, neque si miringa si in pu-
pilla pellis. Sed signum est au-
diendi aut non sonare semper
aurem sicut cornu. Semper enim pro-
prio motu quodam aer movetur
qui est in auribus. Sed sonus ex-
traneus et non proprius. Et propter hoc dicunt
audire in vacuo et sonanti, quoniam
audimus in habente determinatum
aerem. Utrum autem sonat quod
verberatur aut verberans? aut
utraque, modus autem alter. Est enim sonus
motus eius quod sic moveri po-
test quemadmodum saliunt a lenibus cum
aliquis percutiat. Non igitur omne sic
desinit quod concutitur so-
nat, aut subeunte obviatur
acui plano. Sed oportet quod percuti-
tur regulare esse. Differentie autem
sonantium in sono ostenduntur
secundum actum. Sicut enim sine lumine
non videntur colores, sic nec sine so-
no acutum et grave. Hec autem
dicuntur secundum metaphoram a tangibilibus.

que tanguntur. acutum enim
mouet sensum in pauco tempore
multum. graue in multo
tempore paucum. non tamen velox est
acutum. graue autem tardum
sed fit huius quidem per velocitatem
huius motus. illius vero per tardita-
tem. et videtur similitudinem habere
ad tactum cum acuto et obtuso.
acutum enim ut pungit. obtusum
pellit. propter id quod mouet hoc
quidem in pauco. illud quidem
in multo. est quidem accidit hoc
quidem velox. illud autem tardum
esse. de sono autem sic determinatum
est. Vox autem sonus est animati.
inanimatorum vero nullum vo-
cat. sed secundum similitudinem dicitur
vocare ut tibicen et lira et quecum-
que alia inanimatorum extensio-
nem habent et melos et locutio-
nem. videtur autem quod sola
vox habet hec. multa autem ani-
malium non habent vocem ut que sine
sanguine sunt et pisces. et hec
rationabiliter. si quidem aeris mo-
tus sonus est. sed dicti vocare
ut in acheloo fluminum sonant
branchiis aut in altero tali quod
vox autem animalis sonus et non in qua-
libet parte. sed quoniam omne sonat ali-
quo verberante et ad aliquid et in
aliquo. hoc autem aer. rationabili-
ter utique hec sola vocabunt que-
cumque recipiunt aerem. iam
et respirato utitur natura

in duo opera sicut lingua sicut in
gustum et locutionem. quorum
quidem gustus necessarium est. unde et pluri-
bus inest. interpretatio autem est
propter bene esse. sic et spiritu ad calorem
interiorem sicut necessarium. causa
et in aliis dicetur. et ad vocem
ut sit bene. organum autem respi-
rationis vocata arteria est.
cuius autem causa hec pars est,
pulmo. hac enim parte plurimum
calorem pedibus gradientia
alia. indiget autem respiratione
et qui circa cor locus primum. unde
necesse est interius respirantem
ingredi aerem. Quare percussio re-
spirati aeris ab anima que est in
hiis partibus ad vocatam ar-
teriam vox est. Non enim
omnis animalis sonus est vox sicut diximus.
est enim et lingua sonare et sicut tus-
sientes. sed oportet animatum esse verbe-
rans et cum imaginatione aliqua.
significatiuus enim quidam sonus
est vox et non respirati aeris sed
sicut tussis. sed in hoc verberat
eum qui est in arteria ad ipsam.
Signum autem non posse vocare
respirantem neque expirantem
mouet enim hoc retinens. Manifestum
autem et quare pisces sine voce
non enim guttur habent. hanc par-
tem non habent quia non recipiunt
aerem neque respirant. propter
quam quidem causam altera ratio
est.

De odore autem et olfactu minus
bene determinabile est dic-
tis. Non enim manifestum est quale quid
sit odor sicut sonus aut color. Cau-
sa autem est quoniam sensum hunc
non habemus certum, sed peiorem
multis animalibus. Prave enim homo odo-
rat et nichil odorat odorabi-
lium sine tristicia et leticia, et
sic non existente certo eo quo sen-
timus. Racionabile autem et sic est
forte et oculi colores sentire et
non per manifestas differentias colorum nisi
terrore et non terrore. Sic enim
hominum genus odores. Vide-
tur enim analogiam habere ad gustum
et similiter species humorum eius que
sunt odoris. Sed certiorem habe-
mus gustum propter id quod ipse
quidam tactus est. Autem hunc
homo sensum habet certissimum.
In aliis enim omnibus quidem deficit
multum ab aliis, secundum autem
tactum multum ab aliis
differenter certificat. Unde pru-
dentissimum est animalium. Signum
autem est et in genere hominum secundum
id quod videntur ingeniosos
et non ingeniosos, secundum autem
aliud genus nullum. Forte
quidem carne inepti mente, molles
autem carne bene apti esse. Est
autem sicut humorum hic quidem dul-
cis, ille vero amarus, sic et odores
sunt. Sed alia quidem habent propor-
cionalem odorem et humorem, di-
co autem dulcem odorem et dul-
cem humorem. Alia vero contra-
rium. Similiter autem et acer et austerus et
acutus et pinguis est odor. Et
sicut diximus propter id quod non multum
perspicui sunt odores sicut hu-
mores, ab his accipiunt nomina
secundum similitudinem rerum. Dulcis enim
quidem a croco et melle. Acer autem a
thimo et huiusmodi et in eodem mo-
do et in aliis. Est autem sicut au-
ditus unusquisque sensuum, hic
quidem audibilis et non audibilis
est, ille vero visibilis et non visibi-
lis, et olfactus odorabilis et non odo-
rabilis. Non odorabile autem aliud
quidem secundum id quod omnino impossibile
est habere odorem, aliud autem
est parvum habens et hoc pravum.
Similiter autem et non gustabile dicitur. Est
autem olfactus per medium ut aeris
et aque. Et enim aquatilia
videntur odorem sentire, similiter que
cum sanguine et sine sanguine
sunt, sicut et que in aere. Et
horum enim quedam a longe occur-
runt ad alimentum euodia
odore sunt, ut que ab odore
moveantur. Unde et dubium
videtur si omnia quidem similiter
odorant. Homo enim respirans, non
respirans autem sed expirans aut
retinens spiritum non odorat neque a lon-
ge neque prope, neque si in naribus
ponatur. Et hoc quidem in ipso posito
quod sentitur insensibile esse

omnibus est. Quod si non respirant
non sentire impossibile est. Mani-
festum autem est hoc temptanti-
bus. Quare sanguinem non habentia
non respirantia alterum utique quen-
dam sensum haberent preter eos
qui dicti sunt. Sed impossibile est
siquidem odorem sentire. Odora-
bilis enim sensus et mali odorabi-
lis et boni odoramenti olfactus
est. Amplius quoque et corrumpi vi-
dentur a fortibus odoribus a quibus
homo est, et sulphure et huiusmodi.
Olfacere quidem igitur necesse est
et non respirantia. Videtur autem in
hominibus differre hoc quo sentimus
sensuum ad eum qui est aliis
aliorum, sicut oculi ad eos qui for-
tes oculi sunt. Alii quidem enim
habent sicut velamen et palpebras,
cuius absentia non movent neque
contuentur non videt. Fortes et
oculi nichil huiusmodi, sed mox
vident que fiunt in lucido.
Sic igitur et olfactivum sensitivum ali-
is quidem non coopertum est sicut
hec sicut oculus, palpitantibus autem
aerem recipientibus habere coo-
perimentum quod respiran-
tibus discooperitur, ampliata
vena et poris. Et propter hoc respi-
rantia non odorant in aqua.
Necesse enim olfacere respi-
rantia per respirationem.
Hoc autem facere in humido im-
possibile est. Est quidem odor sicci sic

humor humidi. Olfactivum autem quod
sensitivum potentia tale est.
Gustabile autem tactivum quoddam,
quod potest tangi, et hoc
est causa non esse sensibile per
medium extraneum corpus-
nec tactus. Et corpus in quo gusta-
bile in quo humor est, quod gus-
tabile in humido sicut est. Hoc
autem est quoddam quod potest
tangi. Unde et si in aqua essemus,
sentiremus utique appositum dul-
ce. Nec autem esset sensus nobis per
medium, sed in eo quod mi-
sceretur humido, sicut est in
potu. Color autem non sic videtur
in eo quod miscetur, neque defl-
uxionibus sic. Quod igitur medium
nullum est, sicut color visibile est,
sic gustabile humor est. Nihil
autem facit humoris sensum si-
ne humiditate, ut salsum. Sed
et humidus salsum est sicut
quod sal ipsum est et liquefacti-
vum lingue. Est autem visus visi-
bilis est et invisibilis. Tene-
bra enim invisibilis est. Iudicat
autem et ipsum visus valde. Ad-
huc autem valde splendidi est,
et hoc invisibile aliter autem quam
tenebra. Sic autem et auditus
sonum et silentium est, quorum aliud
quidem audibile, aliud autem non
audibile, et magni soni est sic-
ut visus est splendidi. Sicut enim par-
vus sonus inaudibilis quo-

dampnificat et magnum et violen-
tum. invisibile autem aliud quidem
omnino dicitur sicut et in aliis impos-
sibile, aliud autem quando
natum aptum natum non habet
aut prave, sicut non gressibile
et quod sine gradu dicitur. Sic
autem et gustus gustabilis et non
gustabilis. hoc autem est parvum
aut pravum habens humorem,
aut corruptivum gustus. Vide-
tur autem esse principium potabile
et non potabile. gustus enim quidam
utrumque est. sed hic quidem pravus
et corruptivus gustus, illud vero
secundum naturam. est autem com-
mune tactus et gustus potabile et non
potabile. Quoniam autem humidum
gustabile est, necesse est et quo
sentimus ipsum neque humidum
esse actu neque impossibile humidum
fieri. patitur enim aliquid gustus a
gustabili secundum quod gustabile.
necesse igitur est humidum
fieri si salvatum, non autem humi-
dum esse gustativum quo senti-
mus. Signum autem quoniam
est secundum siccam existentem lin-
guam sentire neque nimium
humidam. hic enim tactus fit
primi humidi sicut cum ante
gustaverit fortem humorem gus-
tet alterum, et ut laborantibus a-
mara omnia videntur, propter quod lin-
gua plena humiditate sen-
tiunt. Species autem humorum sicut

in coloribus simplices quidem con-
trarie sunt dulce et amarum.
habite autem huic quidem unctuosum
est, pingue autem huic salsum.
media autem horum acre et aus-
terum et stipticum et ac-
cetosum et acutum. fere enim
hec videntur esse differentie humorum. Quare gus-
tativum est potentia tale. gustabile autem
est factivum actu illius.
De eo autem quod potest tan-
gi et tactu eadem ratio est. Si enim
tactus non unus sensus, sed plu-
res, necesse est et que possunt tangi
sensibilia plura esse. Habet autem du-
bitationem utrum plures sunt aut u-
nus, et quid est quo sentimus quod
est sensitivum, utrum caro et in
aliis quod proportionale, aut non, sed hoc
quidem est medium, primum autem
quo sentimus aliud quid est intus.
Omnis enim sensus unius contra-
rietatis esse videtur, ut visus
albi et nigri, et auditus gravis
et acuti, et gustus amari et dulcis.
In eo autem quod tangi potest insun-
t multe contrarietates, calidum
frigidum, humidum siccum, durum
molle et aliorum quecumque huiusmodi sunt.
Habet autem quandam solutionem ad
hanc dubitationem quoniam et in aliis
sensibus sunt contrarietates
plures, ut in voce non solum a-
cuitas et gravitas, sed et magnitu-
do et parvitas et lenitas et aspe-
ritas vocis et huiusmodi altera. Sunt autem

te amorem dicemus esse. Sic
sic primum visibile sic audibi-
le unius sic tactilium non unum
esse unum est. Utrum autem hoc
sensitivum intus sit aut non
sed mox caro nullum videtur
esse signum sensitivum simul
cum hiis que tanguntur et
et nunc si aliquis esse carnem
extenderit aliquid ut pellem
faciens sic sensum mox tangens
quamvis manifestum est quod
quod non est in ipsa id quod sen-
timus. Si autem et naturale fi-
at citius adhuc transibit. Un-
de sensitivum ipsum in partem corporis
est sic se habere ut utique si circa
nos esset aer connaturalis
esse aer. Videremur enim uno se-
tire et sonum et odorem et colo-
rem et unum quidem esse sen-
sum visus et auditus et olfactus. Nunc
autem quia determinatum est per quod
fiunt motus manifesta sunt predicta
sensitiva quibus sentimus altera esse.
In tactu autem hoc nunc im-
manifestum est. Ex aere quidem aut
aqua impossibile est constare ani-
matum corpus. Oportet enim solidum
esse. Relinquitur autem mixtum
ex terra et ex hiis esse ut vult
esse caro et quod proportionale. Quare necesse est
esse et corpus esse medium tan-
gentis quod aptum natum est
per quod fiunt sensus cum
plures sint. Demonstrat autem quod

plures sunt in lingua tactus
omnia enim que tangi possunt et
sentit lingua secundum eandem
partem et humorem. Si quidem et
et alia caro sentiret humorem
videretur utique idem et unus
sensus esse gustus et tactus. Nunc autem
duo sunt propter id quod non con-
vertuntur. Dubitabit autem
aliquis si omne corpus profun-
dum habet. Hoc autem est tertia
magnitudo. Quorum autem duo-
rum corporum medium est corpus
aliquod non contingunt ad ipsa
ad invicem se tangere. Humidum
autem non est sine corpore neque
madidum sed necesse est aquam
omnino esse aut habere aquam. Que
autem tangunt se ad invicem in aqua
non siccis sunt extremis ne-
cesse est habere medium quo re-
pleta sunt ultima. Si autem
hoc est verum impossibile est tangere
aliud in aqua. Eodem autem in eo
sive in aere. Similiter enim se habet aer ad ea
que sunt in ipso et aqua ad ea
que sunt in ipsa aqua. Latet autem
magis nos sicut et que sunt in a-
qua animalia si madidum tan-
git madidum. Utrum igitur om-
nium similiter sensus aut alio-
rum aliter est sicut nunc videtur gus-
tus et tactus in eo quod tan-
gunt. Alii autem a longe sunt
hoc autem non est. Sed durum et mol-
le per altera sentimus sicut et sonativum

nabile et insensibile et odorabile. Sed
alia quidem a longe, alia vero pro-
pe. Unde videatur quidem sentimus
omnia per medium, sed in hiis
latet. Et sicut diximus prius, et si per
pellem sentiremus omnia que
tangi possunt, latente quia pro-
hibet, sicut et nunc in
aqua et aere. Videmur enim ipsa
tangere que tangi possunt, et nichil
ipsis esse per medium. Sed
differt id quod potest tangi
a visibilibus et sonativis, quoniam illa
quidem sentimus eo quod medium
nos faciat aliquid, que autem tangi
non sentire possunt non a me-
dio sed simul cum medio, sicut
per clipeum percussus; non enim per-
cussus est, sed simul utrique sunt
percussi. Omnino autem videtur lingua
et caro, sicut aer et aqua ad visum
et auditum et olfactum se habent, sic
se habere ad hoc quod senti-
unt, sicut illorum unumquodque. Quod
tangit autem ibi neque hic fieri utique
sensum, ut si aliquis ponat cor-
pus album in oculum ultimum. Ma-
nifestum est quod interius sit
quod tangibile sentit. Sic enim utique
accidet quod et in aliis: super-
posita enim super ipso quod sentiunt non
sentiuntur, super autem carnem posita
sentiuntur. Quare medium eius quod
potest tangi caro est. Sunt igitur
que tangi possunt differentie cor-
poris secundum quod est corpus. Dico autem
differentias que elementa determinant: calidum,
frigidum, siccum, humidum, de
quibus prius diximus in hiis que sunt
de elementis. Id autem quo sentimus
quod potest tangere et in quo vo-
catus tactus est sensus primo in
parte est. Sentire enim pati
quoddam est. Quare faciens quale
ipsum actu est, tale illud quod cum
sit potentia. Unde simile calidum et frigidum aut
durum aut molle non sentimus,
sed excellentias, tanquam sen-
su medietate quadam existente in
sensibilibus contrarietatibus.
Et propter hoc discernit sensibilia.
Medium enim discretivum est. Fit
enim ad utrumque alterum ultimorum.
Et oportet sicut debentem sentire al-
bum et nigrum neutrum autem
horum esse actu, potentia vero utra-
que, sic autem et in aliis, et in tactu
neque calidum neque frigidum. Amplius
autem sicut visibilis et invisibilis quo-
dam modo visus, similiter autem et reliqua
oppositorum, sic et tactus est qui tan-
gibilis et non tangi potest. Quod autem
non tangi potest est parvam
quidem habens penitus differentiam eorum
que tangi possunt, ut passus
est aer, et eorum que tan-
gi possunt excellentie sicut cor-
ruptive. Secundum quidem unumquemque
sensuum dictum figuraliter est.
Universaliter autem de omni sensu ac-
cipere oportet quoniam sensus quidem est
susceptivus susceptibilium specierum

sine materia ut cera anuli sine ferro et auro recipit signum, accipit autem aureum et eneum signum, sed non inquantum aurum aut es est. Similiter autem et sensus uniuscuiusque ab habente colorem aut humorem aut sonum patitur, sed non inquantum unumquodque illorum dicitur, sed inquantum tale est et secundum rationem. Quo autem sensitivum primum est, in quo huiusmodi est potentia. Est quidem igitur idem, sed esse alterum est. Magnitudo enim utique aliqua erit quod sentitur; non tamen sensitivo esse neque sensus magnitudo est, sed ratio quedam et potentia illius. Manifestum autem ex hiis est et propter quid sensibilium excellentie corrumpunt sensitiva; si enim sit fortior motus sensitivo, solvitur ratio: hoc autem erat sensus, sicut et symphonia et tonus percussis fortiter cordis. Et propter quid plante non sentiunt, habentes quandam animativam partem et aliquid patientes ab ipsis que tangi possunt; etenim frigescunt et calescunt. Causa enim non habere medietatem neque huiusmodi principium quod species recipit sensibilium, sed pati cum materia. Dubitabit autem aliquis si patiatur aliquid ab odore quod impossibile est olfacere, aut a colore non possibile videre. Similiter autem et in aliis. Si enim quod est olfactibile odor est, si aliquid facit olfacere odor facit; quare impossibilium olfacere nihil possibile pati ab odore. Est autem eadem ratio et in aliis, neque aliquid possibilium est nisi inquantum sensitivum est unumquodque. Simul autem manifestum est et sic: neque enim lux et tenebra neque sonus neque odor nihil facit in corporibus, sed in quibus est, ut aer qui cum tonitruo scindit lignum. Sed tangibilia et humores faciunt; si enim non, a quo utique patientur inanimata et alterantur? Ergo et illa faciunt. Aut si omne corpus passivum ab odore et sono, et patientia indeterminata sunt et non manent, ut aer fetet, patiens aliquid. Quid ergo est odorare preter pati aliquid? Aut odorare sentire est, aer patiens mox sensibilis fit.

Quod autem non sit sensus alter preter quinque, dico autem hos: visum, auditum, olfactum, gustum, tactum, ex hiis credet aliquis. Si et omnis cuius est sensus tactus et hunc habemus sensum, omnes enim tangibilis secundum quod potest tangi passiones tactu nobis sensibiles sunt. Et necesse est si quidem deficit aliquis sensus et organum aliquod est nobis deficere. Et quecumque ipsi tangentes

sentimus tactu sensibilia sunt
¶ que contingunt habentes; que-
cumque non per media et non ipsa
tangimus simplicibus; dicta-
tur tangimus. dico autem ut
aere et aqua. habet autem se sic.
¶ quod si quidem per unum organum
plura sensibilia fiant que al-
tera ad invicem sunt genere
necesse est habentem huiusmodi quo sentit
utrorumque sensitivum esse. ut si ex ae-
re est id quo sentit est et aer et
medium et soni et coloris. si autem
plura eiusdem sunt organa ut
coloris et aer et aqua. utraque enim
lucida sunt. et quod alterum
horum est habet solum sentiet
ipsum per utraque. simplicium
autem ex duobus his sunt quibus se-
tiunt solum super aer et aqua;
pupilla quidem est ex aqua. au-
ditus vero ex aere. olfactus autem
ex altero horum est. ignis autem aut nul-
lius est aut communis omnibus; nichil
enim sine calore sensitivum est. ter-
ra vero aut nullius est aut
in tactu maxime miscetur propri.
relinquitur utique nullum esse id quod
sentiat preter aerem et aquam.
¶ hec autem et nunc habent quedam ani-
malia. omnes ergo sensus habentur ab his que
imperfecti non autem ab imperfectis.
¶ videtur et talpa sub pelle habere ocu-
los. quare nisi sit alterum aliquod
corpus et passio quod nullius
que sunt hic corporum nullus, nu-
llus deficiet sensus. ¶ At vero
neque communium possibile esse id quo se-
ntiat aliquod proprium, que
unoquoque sensu sentimus secundum
accidens. ut motum statum
figuram magnitudinem et
numerum unum. hec enim omnia mo-
tu sentimus. ut magnitudinem
motu est et figuram. magnitu-
do enim quedam et figura est. quies-
centia autem in eo quod non move-
tur. numerum autem negatione continui et
propriis. unusquisque enim unum sen-
tit sensus. quare manifestum est quod im-
possibile est cuiuslibet proprium sensum
esse horum ut motus. ¶ Sic enim erit
sicut nunc visu dulce sentimus.
hoc autem est quia utriusque contin-
git habere sensum secundum
id quod simul cognoscimus.
si vero non, nequaquam sed aut
secundum accidens sentiremus ut Cleo-
nis filium non quia Cleonis
filius est sed quia albus est. huic
autem accidit Cleonis filium esse.
¶ Communium autem iam habemus sen-
sum communem non secundum accidens. non
igitur proprius; nequaquam enim uti-
que iam sentiremus sed aut secundum
accidens sic sicut dictum est Cleonis fi-
lium nos videre. ad invicem autem
propria secundum accidens sentiunt
sensus non secundum quod ipsi sunt
sed secundum quod unus est cum
simul fiant sensus in eodem
ut cum coleram amaram et rubeam

crocea sit. non refelleret in eo dicit
cum utraque unum simul ob hoc
et decipiuntur. Et si fuerit rubeum
dum coleram opinatur esse.
Inquiret autem aliquis cuius
causa plures habemus sensus, et
non solum unum. Aut quatenus
non lateant consequentia et communia ut mo-
tus et magnitudo et numerus.
Si enim esset visus solum et hic albi,
lateret utique magis, et videretur
idem esse omnia propter id quod conse-
quuntur ad invicem simul, ut
color et magnitudo. Nunc autem
quoniam in altero sensibili communia insunt,
manifestum facit quod aliud quid-
dam unumquodque ipsorum. Quoniam
autem sentimus quod videmus et
audimus, necesse est aut visu
sentire quod videt aut altero.
Sed idem erit visus et colo-
ris subiecti. quare aut duo eiusdem erit
aut idem eiusdem. Amplius et
si et altera fit visus sensus, aut in
infinitum procedet aut ipse sui
ipsius erit aliquis. quare in primo
hoc faciendum est. Habet autem dubi-
tationem. si enim visu sentire videre est,
videtur autem color aut habens hoc,
quare si videre aliquid quod
est videns, et colorem habebit primum
videns. Manifestum igitur quod non unum
est visu sentire. et enim cum
non videmus, visu iudicamus
tenebras et lucem, sed non eodem modo
sed. Amplius autem videns est ut

coloratum. quod et sentitivum
susceptivum est sensibilis sine ma-
teria unumquodque. Unde et abeuntibus sen-
sibilibus insunt sensus et fan-
tasie in quibus sentiunt. Sensi-
bilis autem actus et sensus idem
idem est et unus, esse autem ipsi
non idem. Dico autem ut est so-
nus secundum actum et auditus secundum
actum. Est enim auditum habentem non
audire, et habens sonum non semper
sonat. Cum autem operetur
potens audire et sonet potens sona-
re, tunc secundum actum auditus si-
mul fit secundum actum et sonus, quo-
rum dicet utique aliquis aliud
quidem esse auditionem, aliud
vero sonationem. Si igitur est mo-
tus et actio et passio in eo quod
agitur, necesse est sonum et au-
ditum qui est secundum actum
in eo qui est secundum potentiam esse.
Activi enim et motivi actus in pa-
tiente fit. Unde non necesse est
movens moveri. Sonativi
cuius igitur actus in patiente. sonus
autem sonatio est. auditivi autem
auditus aut auditio est. Du-
pliciter autem auditus et dupliciter so-
nativum sonus est. Eadem autem ra-
tio est et in aliis sensibus et sen-
sibilibus. Sicut enim actio et passio in
patiente et non in agente, sic et
actus est sensibilis et sensitivi in
est. In quibusdam autem nominatum
est ut sonatio et auditio. In quibusdam

dam autem non nominatum est utrumque.
visio enim dicitur visus actus, quod
autem est coloris non nominatum est;
et gustus gustativum actus est,
humoris autem non nominatum est.
Quoniam autem unus quidem est actus
sensibilis et sentientis, esse autem al-
terum est, necesse est simul cor-
rumpi et salvari sic dictum esse
auditum et sonum et humorem
et gustum et alia similiter. Dicta
autem secundum potentiam non necesse est.
Sed priores physiologi hoc non
bene dicebant, nihil opinan-
tes neque album neque nigrum sine
visu neque humorem sine gustu.
Sic quidem enim dicebant recte, sic
autem non recte. Dupliciter enim dicto et sen-
su et sensibili, hoc quidem secundum po-
tentiam, hoc vero secundum actum, de his qui-
dem accidit quod dictum est, in
aliis non accidit. Sed illi simpliciter
dicebant de dictis non simpliciter.
Si autem symphonia vox quaedam
est, vox autem et auditus est sicut
unum, et est sicut non unum idem,
ratio autem est symphonia,
necesse est et auditum rationem
quandam esse. Et propter hoc et
corrumpit unumquodque excel-
lens, et acutum et grave, audi-
tum, et in humoribus gustum,
et in coloribus visum forte vel
fulgidum et opacum, forte
odor et dulcis et amarus, quasi
ratio quaedam sit sensus. Unde et

ducta quidem sunt cum du-
cunt pura et non mixta proportionem in
sensum ad sensata, et cum in-
mixta sunt ad rationem, ut acutum
aut dulce aut salsum. Dul-
cia enim tunc. Omnino autem magis
mixtum symphonia est quam
acutum aut grave; tactu
autem est calefactibile et frigori-
dibile. Sensus autem est excellentia
aut tristatur aut corrumpitur.
Unusquisque igitur sensus subiecti sen-
sibilis est, qui est eo quod sen-
sitivum secundum quod sentiunt,
et discernit subiecti sensibilis dif-
ferentias, ut album quidem et nigrum vi-
sus, dulce et amarum gus-
tus. Similiter autem se habet et in alii-
s. Quoniam autem album et dulce et
unumquodque sensibilium ad
unumquodque discernimus, aliquo
et sentimus quia differunt. Necesse
igitur et sensu; sensibilia enim sunt.
Palam autem et quoniam caro non
est ultimum sensitivum, necesse
enim esset tangentem ipsum discernere
discernens. Neque itaque separatis
contingit discernere quod alterum
sit dulce ab albo, sed oportet uno qui-
dam utraque manifesta esse. Sic quidem
enim et si hoc quidem ego, illud
autem tu senties, manifestum utique erit
quoniam altera ab invicem sunt. Oportet
autem unum dicere quoniam alterum est dulce ab
albo. Dicit igitur idem. Quare sicut dicit
sic intelligit et sentit. Quod quidem

quod non possibile sit divisis iu-
dicare divisa manifestum est. Quod
autem in inseparato tempore, adhibit
est. sicut enim idem dicit quoniam al-
terum sit bonum aut malum,
sic et cum alterum dicit, cum alterum
et alterum est. non secundum acci-
dens et est tempus. Dico autem
ut nunc dico quoniam alterum est,
non tamen et nunc quoniam alterum sit;
sed dicit sic et nunc quoniam nunc
alterum est. simul igitur est. Quare indi-
visibile et in inseparabili tempore. Sed
At vero impossibile est simul contra-
riis motibus moveri idem secundum
quod indivisibile et in indivisi-
bili tempore. Si enim dulce sit sic mo-
vet sensum et intellectum, amarum
autem econtrario, et album
aliter. Et igitur quod et nu-
mero indivisibile et inseparabile
est, esse autem separatum est. Est enim quod
in quo sit divisibile divisa
sentit. est autem sic ut indivisibile.
esse enim est divisibile loco autem
et numero indivisibile. aut impossibi-
le est. potentia enim idem simul et in-
divisibile et indivisibile contraria
esse autem non idem. Sed in eo quod
agitur divisibile est et impossibile
simul idem album et nigrum
esse. Quare neque species pati ipsorum si est
sensus et intellectus. Sed sicut dicunt qui-
dam punctum inquantum unum
et duo, sic et in

divisibile est secundum idem quod
indivisibile discernens unum
est et simul, secundum vero quod
divisibile non unum est. bis
enim eodem utitur signo si-
mul. Inquantum quidem duobus utitur
duo iudicat et separata sunt
ut in inseparato. Inquantum vero
unum est, uno utitur. De
principio quidem secundum quod
dicimus posse sentire animal de-
terminatum sit hoc modo.

Quoniam autem duabus differentiis
diffiniunt
animam maxime
motu
secundum lo-
cum et in eo quod est intelligere
et sapere et sentire. videtur autem et
intelligere et sapere tanquam
quoddam sentire esse. in utris-
que enim hiis anima iudicat et cognos-
cit aliquid eorum que sunt. et
antiqui sapere et sentire idem
firmabant sicut empedocles dixit. ad
presens enim voluntas au-
getur hominibus. et in aliis [illegible]
sapere semper [illegible]
aut idem huic vult quod
est homeri. taliter intellectus
est [illegible] qualem
in die ducit pater virorumque de-
orum. Omnes enim hii intelligere sicut sen-
tire corporeum opinantur esse et sen-
tire et sapere simile simili. sicut diximus

principiis omnibus

principia anime diffiniunt
Et tamen oportet simul hec et decep-
tionem ipsos. magis enim familiare an-
imalibus est et plurimum tempus in hac
perficit anima. unde necesse est sicut qui-
dam dicunt aut omnia que
videntur esse vera esse aut dissimilis
tactum deceptionem esse. hoc enim
contrarium est ei quod simile
simili cognoscere. Videtur autem
et deceptio et scientia contrariorum
eadem esse. Quod quidem igitur non
idem sit sapere et sentire manifestum
est. huius quidem enim omnibus
est quidem. illud vero in paucis ani-
malium est. Sed nec intelligere in quo est
recte et non recte. recte quidem
prudentia et scientia est et opinio vera. non
recte autem contraria horum
neque hoc autem est idem cum
ipso sentire. sensus enim qui quidem
propriorum semper verus est et in
omnibus inest animalibus. intelligere
autem contingit et false et nulli
est cui non inest et ratio. Imagi-
natio enim alterum est et a sensu et
ab intellectu. et hec non fit sine
sensu. et sine hac non est opinio.
Sed quod non sit eadem intelligentia
et opinio manifestum est. hec quidem ima-
ginatio hec passio in nobis est
cum volumus. pre oculis enim
facere est sicut qui in memora-
tivis ponunt et ydola facientes.
opinari autem non in nobis est.
sic. necesse est enim aut mentiri aut dic-

ere verum. Amplius autem cum opinemur diffici-
le aliquid aut terribile statim
compatimur. similiter autem et si
confidendum est. secundum imaginationem
fantasiam sic nos habemus
sicut si essemus considerantes in
pictura difficilia et confiden-
cia. Sunt autem et ipsius accep-
tionis differentie scientia et opinio et pru-
dentia. et contraria horum de quibus
differentia altera ratio est. De eo
autem quod est intelligere quoniam alterum
est ab eo quod est sentire. huius
autem aliud quidem fantasia esse
videtur. aliud autem opinio. est quidem
acceptio. determinantes de fantasia determinan-
dum sic et de altero dicendum. Si igitur fan-
tasia est secundum quod dicimus fan-
tasma aliquod nobis fieri et si
non aliquod secundum metaphoram
dicitur. una aliqua est potentiarum.
sicut autem est secundum quem dis-
cernimus aut verum est aut fal-
sum. tales autem sunt sensus opinio
intellectus scientia. quod quidem non
sit sensus igitur manifestum est ex his.
sensus quidem enim aut potentia aut
actus est ut visus visio. appa-
ret autem aliquid nullo horum
sensuum existente ut que in sompni-
is. Amplius sensus quidem semper
adest. fantasia non. si vero actu es-
set idem, contingerent omnibus utique con-
tinget bestiis fantasiam in-
esse. videtur autem non ut formice
aut api aut vermi. Postea

sensus hic quidem veri semper
fantasie autem fiunt plures false.
Amplius autem non dicimus cum operemur
certe circa sensibile quoniam hoc videtur
nobis homo, sed magis cum non
certe sentimus, tunc aut vera aut
falsa est, sicut quod recte aut
non recte imaginamur. Et
quod quidem prius diximus ap-
parent dormientibus visiones.
At vero neque semper sic dicenti-
um neque utique erit ut sensus aut
intellectus. Et neque fantasia vera
et falsa relinquitur quod utique
opinio sit. Fit enim opinio vera
et falsa. Sed opinionem quidem sequitur
fides. Non enim contingit opinan-
tem de quibus videtur non cre-
dere. Bestiarum autem nulli inest
fides, fantasia autem multis.
Amplius omnem quidem opinionem
consequitur fides, fidem autem
suasum esse, suasionem autem ra-
tio. Bestiarum autem quibusdam fan-
tasia inest, ratio vero non. Mani-
festum igitur est quoniam neque opinio cum
neque per sensum est, neque compli-
catio opinionis et sensus fantasia
erit, propter quod hoc et manifestum est
quoniam non alia quedam est opinio sed
illa cuius et sensus est. Dico
autem ex albi opinione et
sensu quodam et sentitur et
opinionis complexio fanta-
sia est. Non enim ex opinione quidem
albi, ex sensu quidem boni.

Apparet igitur quod opinari est
quod quidem sentire non secundum
accidens. Nunc autem et falsa fiunt
fantasmata, de quibus simul ac-
ceptionem veram habent, ut videtur
quidem sol unius pedis, sed
creditur esse maior habita-
tione. Accidit igitur aut abiecisse
suam ipsius veram opinionem quam
habebat, salvata re non latente
re neque decipiente, aut si adhuc
habet, necesse est ipsam veram
esse et falsam. Sed falsa et facta est
cum lateat de credentem rem.
Non igitur unum aliquod horum est
neque ex hiis fantasia. Sed quoniam
moto hoc moveri alterum
ab hoc, fantasia autem motus
quidam videtur et non sine sen-
su fieri, sed inesse que sentiunt
et quorum sensus est, est autem fieri
semper motum ab actu sensus
et hanc similem necesse est sensui
erit utique fantasia ipsa motus
neque sine motu contingent neque
non sentientibus esse. Sed multa est
secundum ipsam facere et pati habi-
tem, et esse veram et falsam. Hoc
autem propter hoc accidit: sensus quidem propri-
orum quidem verus est aut quod
paucissimum est hinc falsum. Secundo
autem est ut hec accidant. Et
hic iam contingit mentiri.
Quod quidem est album, sit non
mentitur; utrum autem
hoc album est aut aliud non

tur. Certum autem tertium
est et consequentium accidentia
quibus insunt propria. dico autem
ut motus et magnitudo que ac
cidunt sensibilibus. circa que iam
est decipi maxime secundum sensum.
Sensus qui ab actu fit differt
ab hiis sensibus qui est ab hiis
tribus sensibus. et primus quidem
presente sensu verus est. al
teri autem et presente et absente
erunt utique falsi. et maxime cum
procul sit quod sentitur. Si igitur nichil
aliud habet que dicta sunt quam
fantasia. hoc autem est quod in
dictum est. fantasia utique erit
motus a sensu secundum actum factus.
Quoniam autem visus maxime sensus
est et nomen ab ipso quidem quod
est lux accepit quod sine lu
mine non est videre. et propter hoc
quia permanent et similia sunt
sensibus multa propter ipsas operantur
animalia. alia quidem propter id quod non
habent intellectum ut bestie. alia vero
ex velamento intellectus aut
egritudine aut sompno ut
homines. De fantasia quidem quid
est et propter quid quidem dictum sit
tantum.

De parte autem anime secundum
quam cognoscit quidem
anima et sapit. sive separabilis
sive non separabilis secundum mag
nitudinem sed secundum rationem. Con
siderandum ad eandem est qua sit dif
ferentia et quomodo fore sit ipsum intelligere. Si
sentire aut pati aliquid sit
ab intelligibili. aut alterum aliquod
huiusmodi. Impassibilem ergo oportet esse.
susceptivum autem speciei. hoc est potentia
huiusmodi et non actu hoc. et non esse
sic se habere sicut sensitivum
ad sensibilia sic esse intellectum
ad intelligibilia. Necesse itaque est
cum omnia intelligit immixtum esse
sicut dixit Anaxagoras ut imperet. hoc est
autem ut cognoscat. desuper enim
apparere prohibet extraneum et obstruit.
Quare neque ipsius esse naturam ullam nisi
hanc aliquod possibile sit. vocatus itaque
anime intellectus. dico autem intellectum
quo opinatur et intelligit anima.
hoc nichil est actu eorum que sunt
ante intelligere. Unde neque misceri rationa
bile est ipsum corpori. qualis enim
aliquid fieret calidus aut fri
gidus. si organum aliquod sit
sicut sensitivo. nunc autem nullum
est. Et bene iam dicentes sunt
animam esse locum specierum. nisi quod
non tota sed intellectiva. neque ac
tu sed potentia est species. Quod autem non
similis sit impassibilitas sensitivi
et intellectivi manifestum est ex organis
et sensu. sensus enim non potest sen
tire ex valde sensibili. ut sen
sus ex magnis sonis. neque ex fortibus
coloribus et odoribus neque videre neque
odorare. Sed intellectus cum aliquid
intelligit valde intelligibile

non miscetur intellectus in organo. sed
et magis. sensitivum enim non sine
corpore est. hic autem separabilis.
Cum autem hec ita fiant sicut
sciens dicitur qui est secundum actum.
hoc autem accidit cum possit operari
per se ipsum. et est quidem et tunc
potentia quodammodo. non tamen similiter potentia est
ante addiscere aut invenire.
et ipse autem se ipsum autem potest
intelligere. Quoniam autem aliud est
magnitudo et magnitudinis
esse et aqua et aque esse et materie
multis. sed non in omnibus. in
quibusdam enim idem est ut car-
ni esse aut caro. aut ergo alio i-
taliter aut aliter se habenti discernit.
caro enim non sine materia est. sed sicut si-
mum hoc in hoc. sensitivo quidem
igitur calidum et frigidum iudicat quorum
ratio quedam est caro. Alio autem
aut separato aut sicut circum-
flexa se habet ad se ipsam cum fu-
erit extensa carnis esse discernit.
Iterum autem in hiis que in abstrac-
tione sunt sicut rectum sicut si-
mum est. cum continuo est.
quod quid erat esse si est
alterum est recti esse et rectum alio.
sit enim dualitas. alio igitur aut
aliter se habente iudicat. omnino igitur sicut
separabiles sunt res a materia
sic et que circa intellectum sunt. Du-
bitabit autem aliquis si intellectus
simplex est et impassibilis et
nulli nichil habet commune sicut dixit

Anaxagoras. quomodo intelliget si intellige-
re pati aliquid est. in quantum enim
aliquid commune utrisque est. hoc quidem
agere videtur. aliud vero pa-
ti. Amplius autem et si intelligibilis ali-
quis est. aut aliis inerit intellectus in-
erit. si non secundum aliud ipse in-
telligibilis est. unum autem aliquid
intelligibile est specie. aut permix-
tum aliquid habebit quod facit
intelligibile ipsum sicut alia. Aut
pati quidem secundum commune aliquid
est. ut dictum est prius quoniam potentia
quodammodo est intelligibilia
intellectus. sed actu nichil est antequam
causa intelligat. oportet autem sic esse
sicut in tabula in qua nichil est
actu scriptum. quod quidem
accidit intellectui. et ipse autem intelli-
gibilis est sicut intelligibilia. in hiis
enim que sunt sine materia
idem est intelligens et quod in-
telligitur. scientia enim speculativa
et quod sic speculabile idem
est. non autem semper intelligendi
causa consideranda est. in habentibus
autem materiam potentia unumquod-
que intelligibilium est. quare
illis quidem non inerit intellectus
sine materia enim potentia est intellec-
tuum. illi autem intelligibile inerit.
Quoniam autem sicut in omni natura est
aliquid quidem materia in unoquoque ge-
nere. hoc autem est omnia po-
tentia. alterum autem est causa et factivum
eo quod omnia facit ut ars ad

naturam sustinuit, necesse et in anima esse has differentias. Et est huiusmodi quidem intellectus in quo omnia fiunt, ille vero quo omnia est facere, sicut habitus quidam est ut lumen; quodam enim modo et lumen facit potentia colores actu colores. Et hic intellectus separatus et impassibilis et immixtus, substantia actu ens; semper enim honorabilius est agens patiente et principium materia. Idem autem est secundum actum scientia rei. Que vero est secundum potentiam tempore prior in uno est, omnino autem neque tempore est. Sed non aliquando quidem intelligit, aliquando vero non intelligit. Separatus autem solum est hoc quod vere est, et hoc solum immortale et perpetuum est. Non reminiscimur autem, quia hoc quidem impassibile est, passivus autem intellectus corruptibilis est, et sine hoc nichil intelligit. Indivisibilium quidem intelligentia in hiis est circa que non est falsum. In quibus autem et falsum et verum est, compositio quedam iam intellectuum sicut unum entium. Quemadmodum Empedocles dixit: ubi multorum quidem capita sine cervice germinaverunt, postea composita sunt concordia; sic et hec separata composita sunt, ut quod est simetron diametron. Si factorum et futurorum, tempus autem intelligens componit. Falsum enim in compositione semper est, et nunc si album non album composuit. Contingit autem et divisionem dicere omnia. Sed igitur est non solum falsum aut verum quod album Cleon est, sed quia erat et erit. Unum autem faciens hoc unumquodque est intellectus. Indivisibile autem cum dupliciter, aut potentia aut actu, est nichil prohibet intelligere indivisibile cum intelligit longitudinem; indivisibilis enim actu est, et in tempore indivisibili. Similiter autem et tempus divisibile et indivisibile longitudini. Non igitur est dicere in medio aliquid intelligere utrumque; non enim est, nisi dividatur, sed aut potentia. Seorsum autem utrumque intelligens dividit et tempus simul. Tunc autem est sicut in longitudine. Si vero sic ex utrisque et tempore est quod est in utrisque. Quod autem non est secundum quantitatem indivisibile est, sed specie, intelligit in indivisibili tempore et indivisibili anime. Secundum accidens autem, et non inquantum illa divisibilia sunt, quo intelligit et in quo tempore, sed inquantum indivisibilia sunt. Inest enim et in hiis aliquod indivisibile, sed fortassis non separabile, quod facit unum tempus et longitudinem. Et hoc similiter in omni est continuo et tempore et longitudine. Punctum autem omnis divisio est, et sic indivisibile monstratur sicut privatio.

sunt vero est intellectus. ut quod malum cognoscat aut nigrum contraria enim quodammodo cognoscit et potentia esse cognoscentem et esse in ipso. Si vero alicui non est contrarium causarum, ipsum seipsum cognoscit et actu est et separabile.

Amplius autem dico quod aliquid de aliquo sicut affirmatio vera aut falsa omnis est. intellectus vero non omnis. sed qui est ipsius quod quid est secundum quod aliquid erat esse verus est et non est aliquid de aliquo. sed sicut videre proprii verum. si autem homo album verum est aut non non semper verum est et sic se habent quecumque sine materia.

Idem autem est secundum actum scientia rei. quod vero secundum potentiam rei tempore prior est in uno. omnino autem neque tempore. sunt enim ex eo quod actu est omnia que fiunt. et

videtur autem sensibile quidem ex potentia sensitivum actu agens. non enim patitur neque alteratur actu alterius. unde alia hec est species motus est. motus enim imperfecti actus erat. simplex autem actus alter est qui perfecti. ipsum quidem sentire simile est dicere solum et intelligere. cum autem letum aut triste aut affirmat aut negat id est imitatur aut fugit. et est letari quidem aut tristari agere sensibili medietate aut bonum aut malum. et fuga appetitus idem secundum actum et non diversum est appetitivum aut fugitivum neque adinvicem neque a sensitivo. sed esse est aliud.

Sed intellectiue anime fantasmata ut sensibilia sunt. cum autem bonum aut malum est dicere aut negare aut fugit aut prosequitur. quod nequaquam sine fantasmate intelligit anima. sicut aer pupillam sic fecit. hoc autem alterum est et auditum sic. sed ultimum unum est et una medietas est. esse vero plura est.

Quo autem discernat quid differat dulce et calidum dictum est et prius. dicendum autem et nunc est enim quod unum aliquid est. sic autem est et

Quid enim differt opponere quo non similia genere iudicat aut contraria ut album nigrum sit igitur. a. sic dulce. c. album b. nigrum. d. igitur ad. b. sic illa adinvicem. quare et commutabitur. si igitur c. d. cum uni insint sic se habebunt sicut et a. b. idem quidem sunt et unum. esse autem non idem sunt. et illud sic est. eadem autem ratio est si a. quidem dulce sit. b. vero album.

Species quidem intellectiuum in fantasmatibus intelligit. et sicut in illis determinatum est sic intelligibile fugiendum et extra sensum existens cum in fantasmatibus sit. sicut movetur ut sentiens quod fugiendum

est quia ignis est communi cognos-
cit videns quod moto communi pugna-
sunt. aliquando autem quae sunt in
anima fantasmatibus aut intel-
lectibus tamquam videns ratioci-
natur et deliberat futura ad pre-
sentia. et cum dicerit ubi letum
aut triste, ab hinc fugit aut
imitatur. Et omnino in actione
et sine actione verum et falsum in eo-
dem genere est bono et malo,
sed in eo quod simpliciter est diffe-
runt et in quodam. Que autem in abstrac-
tione dicuntur intelligit sicut simum
secundum quod simum est non se-
parate, in quantum autem est
curvum, si aliquid intelligit ac-
tu, sine carne utique intelligeret in
qua est curvum. Sic mathematica
non separata tamquam separa-
ta sunt intelligit, cum intelligit
illud. omnino autem intellectus est secundum
actum res intelligens. Utrum
autem contingat separatum
aliquid intelligere ipsum existentem
non separatum a magnitudine
aut non, considerandum posterius
est. Nunc autem de anima dicta re-
capitulantes dicamus iterum quod
omnia ea quae sunt quodammodo est
anima. aut enim quae sunt sensibi-
lia aut quae intelligibilia sunt,
est et scientia quidem scibilia quod-
am, sensus autem sensibilia. qua-
liter autem sit hoc oportet querere. Se-
catur igitur scientia et sensus in res, que

quidem potentia est in ea que sunt
potentia, que vero actu in ea que sunt
actu. anime autem sensitivum et quod sci-
re potest haec sunt. hoc quidem
scibile, illud vero sensibile. Ne-
cesse est autem aut ipsa aut species esse.
quia ipsa non sunt: non enim lapis
in anima est, sed species. Quare anima sicut ma-
nus est. et enim manus est organum
organorum, et intellectus est species specierum,
sensus species est sensibilium. Quo-
niam autem neque res ulla est praeter mag-
nitudines, sicut videtur, sensibi-
lia separata, in speciebus sensibi-
libus intelligibilia sunt. et ea
continet in sensibilibus, sicut secundum
modum dicuntur et que abstrac-
tione dicuntur et quecumque sensibi-
lium habitus et passiones. et ob hoc
non sentiens nichil utique non
addiscet neque sciet. Sed cum spe-
culetur, necesse est simul fantas-
ma speculari. Fantasmata enim
sicut sensibilia sunt praeter quod
sunt sine materia. Est autem fan-
tasia altera a dictione et negatione.
complexio enim intellectuum est verum
aut falsum. Primi autem intellectus quid
differunt ab eo ut non fantas-
mata sint? aut neque talia fantas-
mata sunt, sed non sunt sine fan-
tasmatibus.

Quoniam autem secundum duas diffinita
est potentias que animalium
est et discretione quod intellectus opus
est et sensus, et etiam movente

secundum locum. de sensu quidem et in-
tellectu determinata hiis sint. De moto
vero autem quid forte sit anime
speculandum est, utrum una
quedam pars ipsius separabi-
lis sit magnitudine aut ratione
aut omnis anima. Et si quedam pars,
utrum propria quedam sit pre-
ter consuetas dici et dictas, aut
harum una aliqua sit. Habet autem
dubitationem mox quomodo oportet dicere
partes anime et quot. Modo enim quo-
dam infinite videntur, et non solum
quas dicentes determinant, ratio-
nativam et irascitivam et concupiscitivam, alii autem rationem habentem et irratio-
nabilem. Secundum enim has differentias
per quas has separant, et alie
videntur partes maiorem distan-
tiam habentes hiis de quibus et nunc
dictum est. Et vegetabilis que
et plantis inest et omnibus ani-
malibus, et sensibilis, quam neque ut ir-
rationabilem neque ut rationem habentem
ponet utique aliquis facile. Ad-
huc autem fantastica, que esse quidem
ab omnibus altera est, cui autem
horum eadem aut altera sit, habet multam dubitatio-
nem, si aliquis ponat separatas
partes anime. Adhuc autem ap-
petitiva est que et ratione et potentia videbitur
altera esse ab omnibus. Et inconveniens est utique
hanc sequestrare. In rationa-
tiva enim voluntas fit, et in irrationa-
bili desiderium. Si autem est tria
anima, in unaquaque erit appetitus.

Et de quo nunc non est principium quod et
movens secundum locum, secundum nutrimentum
et augmentum et decremen-
tum motum que omnibus in-
sunt. Quod omnibus inest movebit
utique movens generativum
et vegetabile. De respiratio-
ne autem et expiratione et som-
no et vigilancia posterius per-
scrutandum. Habet autem dubitatio-
nem multam. De motu et
secundum locum quid movens
animal sit secundum processivum motum
considerandum est. Quod quidem igitur
non vegetabilis potentia sit, semper enim
propter aliquid motus hic est, et aut
cum fantasia aut appetitu
est. Nichil enim non appetens aut
non fugiens movetur nisi vi-
olentia. Amplius et plante mo-
tive essent et haberent aliquam
partem organicam ad motum
hunc. Similiter autem neque quod sen-
tire potest. Multa enim sunt ani-
malium que sensum quidem habent
et manentia autem et immobilia
sunt per finem. Si igitur natura facit
frustra nichil neque deficit in ne-
cessariis nisi in non completis et im-
perfectis. Huiusmodi autem animalium perfecta sunt
et non imperfecta. Signum autem est
quod generativa sunt et habent
augmentum et decrementum,
quare utique haberent organicas par-
tes processionis. At vero neque ratio-
nativa et vocatus intellectus est

movens. speculativus enim intellectus nihil intelligit practicum, neque dicit de fugiendo et imitabili. Semper autem motus aut fugientis aliquid aut imitantis aliquid est. Sed non cum speculatur aliquid tale, iam praecipit fugere aut imitari, ut multotiens intelligit timendum aliquid aut letum, non iubet autem timere. Sed cor movetur, si vero letum, aliqua alia pars. Amplius et praecipiente intellectu et dicente intelligentia fugere aliquid aut imitari non movetur, sed secundum desiderium agit, ut incontinens. Et totaliter autem videmus quoniam habens medicinam non sanatur, tamquam alterius cuiusdam existente principio facere secundum scientiam, sed non scientiae. At vero neque appetitus iste principalis motus est. Abstinentes enim et concupiscentes et appetentes non operantur quorum habent appetitum, sed sequuntur intellectum. Videntur autem et duo hec moventia, si vero non est, tria erunt moventia, appetitus et intellectus et fantasia, si aliquis fantasiam ponat sicut intelligentiam quandam. Multa enim praeter scientiam sequuntur fantasias, et in aliis animalibus intelligentia non est, sed fantasia. Utraque ergo hec motiva secundum locum, intellectus et appetitus sunt. Intellectus autem qui propter aliquid ratiocinatur et practicus est. Differt autem a speculativo fine. Et appetitus propter aliquid omnis; non enim appetitus hic principium practici intellectus est; ultimum autem principium actionis est. Quare racionabiliter hec duo videntur moventia, appetitus et intelligentia practica. Appetibile enim movet, et propter hoc intelligentia movet, quia principium ipsius appetibile est. Et fantasia autem cum moveat, non movet sine appetitu. Unum ergo quoddam est movens quod est appetitivum. Si enim duo, sicut intellectus et appetitus moverent, secundum unam aliquam utique speciem moverentur. Nunc autem intellectus non videtur movere sine appetitu. Voluntas enim appetitus est. Cum autem secundum appetitum movetur, et secundum voluntatem movetur. Appetitus autem movet extra rationem; concupiscentia enim appetitus quidam est. Intellectus igitur omnis rectus est, appetitus autem et fantasia et recta et non recta sunt. Unde semper quidem movet appetibile, sed hoc est aut bonum aut quod videtur bonum, non autem omne, sed actuale bonum. Est autem actuale quod contingit aliter se habere. Quod quidem igitur huiusmodi potentia movet, anime que vocatur appetitus, manifestum est. Dividentibus autem partes anime, si secundum potentias consequenter dividant et seperent, valde multe fiunt, vegetativa, sensitiva, appetitivum

intellectum deliberativum, hic autem
appetitivum. hec autem primum
differunt adinvicem in omni
potentia autem deliberativum. Quo-
niam autem appetitus fiunt contrarii
adinvicem, hoc autem accidit cum ra-
tio et desiderium contraria
sunt; fiunt autem in habentibus sen-
sum temporis; intellectus quidem
propter futurum retrahere iubet,
desiderium autem propter ipsum iam;
videtur enim ipsum iam dulce et bo-
num simpliciter propter eo quod non
videre; specie quidem unum erit mo-
vens appetitivum secundum quod
appetitivum est. Primum autem
omnium appetibile est; hoc enim
movet cum non motum, eo quod in-
telligitur aut imaginatur;
numero autem plura sunt move-
ntia. Cum autem sint tria, unum quidem
quod movens, secundum autem quo
movet, tertium quod movetur; quod
movens autem duplex, aliud quidem
est immobile, aliud autem est mo-
vens et motum. est autem immo-
bile quidem activum bonum,
movens autem et motum appeti-
tivum est; movetur enim quod appetit
quod appetit, et appetitus
motus est quidam aut actus; quod autem
motum est, est animal; quo autem movet
organum appetitus, iam hoc
corporeum est. unde in communibus cor-
poris et anime operibus conside-
randum est de hiis. Nunc autem

tamquam in summa dicatur, mo-
vens organice, ubi princi-
pium et finis idem est, ut gin-
glismus est; ubi enim gibbum et conca-
vum est, hoc quidem finis, illud princi-
pium; unde hoc quidem quiescit, illud
autem movetur; ratione quidem ali-
a sunt, magnitudine vero
inseparabilia. omnia enim pulsu
et tractu moventur; unde oportet sicut in circulo
manere aliquid, et hinc
incipere motum. Omnino
quidem igitur, sicut dictum est, inquantum
appetitivum animal est, sic ipsius mo-
tivum est; motivum autem non sine
fantasia est. fantasia autem
omnis aut rationalis aut sensibilis
est. hac quidem igitur et alia anima-
lia participant. Considerandum
autem et de imperfectis, quid movens
est, quibus tactus solum inest
sensus, utrum contingat
fantasiam inesse aut non,
et desiderium. Videtur enim tristi-
tia et letitia inesse; si autem
hec est, desiderium necesse. fan-
tasia autem quomodo inerit? aut
sicut moventur indeterminate,
et hec insunt quidem, indeterminate autem
insunt. Sensibilis quidem igitur
fantasia, sicut diximus, est et in
irrationabilibus animalibus est; deli-
berativa autem in rationativis. U-
trum enim hoc aut hoc agere,
rationis iam opus est;
et necesse uno mensurare; ma-
ius enim imitatur; quare potest

in unum ex pluribus fantasmatibus facere. et causa hec est opinionem non videtur habere. quoniam eam que ex sillogismo non habent. hec autem illam. unde deliberativum non habent appetitum. vincit autem aliquando et movet deliberationem. aliquando autem hec illam sicut spera. appetitus autem appetitum cum incontinentia fit. natura autem semper que sursum principalior est et movet. quare tribus iam lationibus iam sic movetur.

Scientiale non movetur sed manet. quoniam autem alia quidem universalis opinio est et ratio alia particularis. hec quidem enim dicit quod oportet talem talia agere. illa autem quod hoc iam tale et ego autem talis. aut iam hec movet opinio non que universalis est aut ambe. sed hec quidem quiescens magis est. illa autem non.

Vegetabilem quidem igitur animam necesse omne habere quodcumque vivit et animam habet a generatione usque ad corruptionem. necesse enim est quod generatum augmentum habere et decrementum. hec autem sine alimento impossibile est. necesse est ergo vegetabilem potentiam in omnibus generatis et corruptibilibus. sensum autem non necesse in omnibus viventibus. neque enim quorum corpus simplex est contingit tactum habere. neque sine hoc esse possibile nullum animal. neque quecumque non susceptiva specierum sunt sine materia. animal autem necesse est sensum habere. si nichil frustra facit natura. propter aliquid enim omnia que sunt sic consistunt aut accidentia sunt eorum que sunt propter aliquid.

Si igitur progressivum non haberet sensum corrumperetur utique et ad finem non veniret quod est nature opus. quomodo enim alietur.

Mansivibus enim quidem hoc inest unde apta nata sunt esse. non potest autem corpus habere animam et intellectum discretivum. sensum autem non habere non mansivum existens generatum. at vero neque ingenitum. quare enim non habet aut enim anime dignius est aut corpori. nunc autem neutrum est. hoc quidem enim non magis intelliget. illud autem erit nichil magis propter illud. nullum igitur habet animam corpus non mansivum sine sensu.

At vero si sensum habet necesse est corpus esse aut simplex aut mixtum. impossibile autem est simplex. tactum enim non habebit. est autem necesse hunc esse. hoc autem ex hiis manifestum est.

Cum enim animal corpus animatum sit, corpus autem omne tangibile est. tangibile autem sensibile tactu. necesse est et animalis corpus tactivum si debeat salvari animal. alii enim sensus per altera sentiunt ut olfactus visus auditus. tangibile autem nisi habeat sensum

tactum non potest hoc fugere
alia vero accipere. Et ideo hoc est
impossibile est ad salvari. Ex quo
et gustus est sicut tactus quidam.
Alimenti enim gustus est.
Alimentum autem corpus tangi-
bile. Sonus autem et color et odor
non alunt neque faciunt augmentum
neque decrementum. Quare et gus-
tum necesse est tactum esse quen-
dam. Quia tangibilis et nutri-
tivi est sensus. Hi quidem
igitur necessarii sunt animali et manifestum est
quod impossibile est sine tactu
esse animal. Alii autem sunt propter bonum
et generi animalium iam non cuilibet
sed quibusdam, ut progressivo ne-
cesse esse. Si enim debet salvari non
solum oportet tangentem salvari sed et a longe.
Hoc autem erit si per medium sen-
sibile erit, illud quidem in eo quod
a sensibili patitur et movetur,
hoc autem ab illo. Sicut enim mo-
vens secundum locum usque quo mutare
facit, et depellens alterum fa-
cit ut depellat, et est per
medium motus, et primum quidem
movens depellit non
depellitur, ultimum autem solum
depellitur non depellens, me-
dium autem utrumque, multa vero
media sunt, sic et in alteratione.
Praeter quod aliquid manente
in eodem loco alterat, ut si in ceram
tinxerit aliquis usque ad hoc quod
movetur usque quo tinxerit. Lapis
autem nihil, sed aqua usque ad procul,
aer autem in plurimum movet et facit
et patitur si maneat unus
unum. Et de repercussione melius
quam visum repercussum aerem pa-
ti a figura et colore usque quo
quidem sit unus. In leni autem
unus. Unde iterum hic visum
movebat, sicut si in ceram signum
ingrederetur usque in finem. Quod autem
impossibile sit simplex esse animalis cor-
pus manifestum est, dico autem ut igne-
um aut aereum. Sine enim
tactu nullum contingit
aliud sensum habere. Corpus enim
omne tangibile animatum, ut dictum
est. Alia autem praeter
terram sensus fiunt. Omnia enim
per alterum sentire faciunt sensum
et per media. Tactus autem in
tangendo ipsa, ex quo et habet
hoc nomen. Et tamen alii sensus
tactu sentiunt, sed per alterum,
hic autem solus per se ipsum videtur.
Quare talium elementorum nullum erit cor-
pus animalis, neque in terrenum. Omnium
enim tactus quasi medietas tangibilium
corporum quae tangunt. Et medi-
etas est susceptiva sensus non
solum quaecumque terrae sunt differentiae, sed et
calidi et frigidi et aliorum omnium tangi-
bilium. Et propter hoc ossibus et ca-
pillis et huiusmodi partibus non senti-
mus quia terreae sunt. Et plantae
ob hoc nullum habent sensum
quia terreae sunt. Sine autem tactu

in unum simplex est animum esse. Nec
autem sensus non est in terrenis,
alium enim nullum. Manifestum
igitur necesse est solo hoc pri-
vato sensu tactu privari
animalia mori. Neque enim habere
possibile est non animal, neque cum sit
animal necesse est habere preter hunc.
Et propter hoc alia quidem sensi-
bilium excellentie non corrum-
punt animal, ut color et sonus et odor,
sed solum sensus, sed autem secundum
accidens, ut si simul cum sono
depulsio fiat et ictus, et a visi-
bilibus et odoribus alia moventur
que tactu corrumpunt. Et sa-
por autem in quantum simul quod
sit tactivum presentie sic cor-
rumpit. Sed eorum que tan-
gi possunt excellentia, ut cali-
dorum et frigidorum et durorum, interimit
animal. Omnis enim sensibilis superexcellentia
corrumpit sensitivum, quare et quod
tangi potest tactum; sic autem
determinatum est vivere. Sine tactu
non ostensum est enim impossibile esse
animal esse. Unde propter hunc tangi excel-
lentia corrumpit animal, sed non
solum sensum, et necesse solum
habere hunc. Alios autem et sicut di-
ctum est, non propter esse sed propter bene esse,
ut visum, quoniam in aere et aqua
est ut contingat videat, aut
quoniam in lucido est; gustum
propter dulce et amarum, ut sen-
tiat in alimento et desiderio

moveatur, auditum autem ut
significetur aliquid sibi ipsi, lin-
guam vero quatinus significet
aliquid alteri.

RELIQUORUM autem primum
considerandum de memoria et memo-
rari, quid sit et propter quam
causam sit, et cui anime particule ac-
cidat hec passio et de reminisc-
ci. Non enim eidem sunt memora-
tivi et reminiscibiles, sed ut in
pluribus sunt memorabiliores
qui sunt ingenio tardi, re-
miniscibiliores autem veloces
et bene docibiles. Primum quidem igitur
accipiendum est qualia sunt
memorabilia; multotiens enim
decipit hoc. Neque enim futurum
memorari contingit, sed est opi-
nabile et sperabile esse. Erit autem
et scientia quedam speculativa de futuro,
quemadmodum quidam divinativam
dicunt esse. Neque presentis est, sed sen-
sus: hoc enim neque futurum neque fac-
tum cognoscimus, sed tantum presens.
Memoria autem factorum, presen-
tium aliquid adest, ut hoc
album aliquis videt, nullus
memorari dicet, neque quod con-
siderat cum sit considerans
et intelligens, sed hoc quidem sentire

tem. Cum uero sine actibus, scientiam
et sensum habet, dicitur memora-
ri, ut quod trianguli duo-
bus rectis equales sunt, hoc
quidem quia didicit et speculatus
sunt, illud vero quod aliquando
audivit et vidit. Oportet enim semper
cum memoria agat sic in
anima dicere quia hoc prius audi-
vit et sensit aut intellexit.
Est quidem igitur memoria neque sen-
sus neque opinio, sed horum cuiusdam
habitus aut passio, cum fiet tempus;
ipsius autem nunc in ipso nunc non me-
moria non est, sicut dictum est, sed
presentis quidem sensus, futuri
vero spes est, facti autem memoria
est. Unde post tempus omnis me-
moria fit. Quare quecumque ani-
malium tempus sentiunt et in quo, hec
sola animalia memorantur et hi-
is quo sentiunt. Quoniam autem
de fantasia prius dictum est in hiis que
sunt de anima dictum est, et quod
intelligere non sit sine fantas-
mate, accidit enim eadem passio
intellectui que quidem est ipsi des-
cribere. Ibi enim nichil utentes
quantitate determinata secundum trian-
gulum, tamen facimus secundum quan-
titatem determinatum, et intelligens si-
militer etsi non quantum intel-
ligat, ponit tamen ante
oculos quantitatem, intelligit
autem secundum quod quantitas
est solummodo. Propter quam igitur causam

non contingit intelligere aliquid
sine continuo neque sine tempore
que non sunt in tempore, alia ratio est. Mag-
nitudinem autem et motum cog-
noscere necesse est quo et tempus.
Fantasma autem communis sen-
sus passio est. Quare hoc manifestum
est quod in primo sensitivo
horum cognitio fit. Memoria
autem et que est intelligibilium
non sine fantasmate est. Quare
intellectus quidem erit secundum ac-
cidens, per se autem primi sensitivi.
Unde et aliis quibusdam inest ani-
malibus et non solum hominibus et ha-
bentibus opinionem aut pruden-
tiam. Si autem intellectivarum par-
cium esset, non utique inesset mul-
tis aliorum animalium, forsitan
autem nulli mortalium. Quoniam
autem et nunc non omnibus inest memoria
eo quod non omnia tempus sen-
tiunt. Semper enim cum
agat memoria, dicit sic prius
dicit quod vidit hoc aut audi-
vit aut didicit aut sensit.
Prius autem et posterius in tempore.
Cuius quidem igitur que sunt anime
memoria sit, manifestum quoniam cu-
ius fantasia est, et memora-
bilia hec quidem per se sunt quorum
est fantasia, per accidens autem
quecumque non sine fantasia.
Dubitabit autem aliquis quomodo
passione presente in anima, presen-
tem re non absentem memo-

[illegible]

[illegible]

ratur que non presens est. Causa tamen est quoniam oportet intelligere factum per sensum in anima et in parte corporis sicut picturam quamdam cuius habitum dicimus esse memoriam. Factus enim motus imprimit sigillum ut figuram quamdam quemadmodum sigillantes annulis. Unde et in his quidem que in motu multo propter passionem sunt aut propter etatem non fit memoria tamquam in aquam fluentem incidente motu et sigillo. In aliis autem propter frigus sicut antiqua edificiorum sunt et propter duritiam recipientis passionem non fit figura. Ex quo valde nimis novi et senes immemores esse videntur. Fluunt enim hii quidem propter augmentum, illi vero propter decrementum. Similiter autem et nimium veloces et tardi neutri sic frequenter videntur memores esse. Hii quidem enim humidiores indigentia sunt, hii vero duriores. Aliis quidem non manet fantasma in anima, aliis vero non tangit. Si autem tale est accidens circa memoriam, utrum hec memoratur passio sit aut illud a quo factum est. Siquidem enim hoc, nichil utique omnino memorabitur. Si vero illud, quomodo sentientes sentientes cuius memorabimur quod non sentimus presens? Si vero est simile sicut figura aut pictura in nobis, eiusdem sensus quare erit memoria alterius sed non huius eiusdem? Agens enim memoriam speculatur hanc passionem et sentit. Quomodo igitur non presens memorabitur? Erit enim et videre et audire non presens. Aut est sic contingere et accidere hoc, ut in tabula scriptum animal et est et ymago eadem et unum hec utique sunt. Esse tamen non idem est utrorumque, et est considerare sicut animal et sicut ymaginem. Sic et in nobis oportet fantasma accipere et ipsum quod est quandam per se considerationem et alterius fantasma. Secundum quidem igitur se ipsum speculacio aut fantasma. In quantum autem alterius est ut ymaginem et memoriale. Quare et cum agit motus ipsius secundum quod per se est, si sic sentit anima ipsum et ut intelligibile quoddam aut fantasma videtur advenire egredi. Secundum autem quod alterius est tamquam ut ymaginem considerat et non est coriscum coriscum, sed tamquam corisci ymaginem. Immo alia passio huius speculacionis et alia cum ut picturam consideret. Hoc quod in anima fit sic est velut solum intelligibile, aliud vero sicut ibi secundum quod ymago memoria est. Et propter hoc aliquando nescimus facte nobis in anima tali motibus.

V

ei ab eo quod prius sensimus aut
quod sentimus accidere. et utrum
memoria aut non. Accidit autem et
cidit multis et reminiscentia quem
aliquid audivimus prius aut
vidimus. hoc est contingit cum spe
culamur tamquam de eo non ita est id
sicut et sic aliud esse. Fit autem ali
et antipheronti in actu in extasim
citi spectivo aliis autem dicen
tibus. que et in ipsis apparebant
dicebant si ut ipsa esse sicut me
mores ut in memorantes. Hoc
autem fit cum aliquis non imagi
nem tamquam imaginem consi
derat. Meditationes autem me
moriam salvant in reminis
scendo. hoc autem est nichil ali
ud quam speculari multo
tiens sicut imaginem et non sicut per
se. Quid quidem igitur est rememorari
dictum est cum fantasmatis est
sicut imaginis et cuius fantasma
habitus est. et cuius particule
que sunt in nobis quia primo
sensibili quo tempore sentimus.
De ipso autem reminisci reliquum
est. primum quidem quecumque in ar
gumentativis rationibus vera sunt
oportet ponere sicut sunt. non est memo
rie est receptio neque est re
miniscibilitas neque acceptio.
Cum enim aliquid primum didicerit aut
aliquid passus fuerit non recipit
memoriam nullam neque ac
cipit. nulla est cum ex principio ac

cipit. cum vero factum est habitu et
passio tunc est memoria. quare non
passione facta non fit. Adhuc
autem cum primo facta est in indi
viduo et ultima passio quidem est
tunc autem iam in patienti scien
tia; si oportet scientiam habitum aut
passionem; nichil autem prohibet et secundum
accidens memorari quedam que sci
mus. memorari autem quod
per se non est antequam fiat tempus. Me
moratur enim nunc quod vidit
aut vidit aut quod passus
nunc prius fuit non quod nunc passus
est nunc memoratur. Amplius
manifestum est quoniam memorari est
non nunc reminiscentem, sed ex
principio sentientem aut discentem
antecedens. cum recipiat quam prius
habuit scientiam aut sensum
cuius aliquando dicimus habitum esse me
moriam. hoc est et tunc reminis
ci eorum que dicta sunt aliquid. Sed
memorari accidit et memoria
sequitur. Neque hoc simpliciter.
Si autem iterum fiant que
sunt autem sic, sic autem non. Bis enim
discere et convenit invenire eun
dem idem. Oportet ergo differre remi
nisci ab his et esse pluri principio
prius quam ex quo addiscunt
ipsum reminisci. Contingunt autem
reminiscibiles quoniam aptus
natus est hic motus post hunc
fieri. Si quidem ex necessitate manifestum quoniam
cum illo motu hoc motu move

ceteri. Si vero non per necessitatem sed per consuetudinem, sic multotiens accidit in multo moveri. Accidit autem quedam semel consuevisse velocius quam alia multotiens mota. Unde quedam semel videntes magis memoramur quam alia multotiens. Cum igitur reminiscimur movemur quodam priorum motuum quousque moveatur post quem ille consuevit. Unde et consequenter venamur intelligentes a nunc aut alio quodam, et a simili aut contrario aut propinquo. Propter hoc fit reminiscentia. Motus enim horum hic quidem idem, hic vero simul sunt, illorum autem partem habent, ut reliquum parvum quod motum est post illud. Querunt ergo sic, et non querentes autem sic reminiscuntur, cum post alterum motum ille fiat. Plurimum autem intereunt alii, qualia sunt quorum memorentur, si que sunt per se. Nichil enim est quidem motus fuit quodammodo. Ideo autem quod consequenter est ne pauciens ad id reminisceretur. Consuetudine enim sequuntur reminiscibilitates ad invicem. Si quando igitur post hanc et tunc reminisci volunt, hoc facientes querunt principium motus post quod ille erit. Unde velociter et maxime fiunt quibus a principio reminiscentes

sunt. Ut enim se habent ad invicem que sunt, sic et motus. Et sunt magis reminiscibilia quecumque ordinationem quandam habent, sicut mathematica. Prava autem graviter. Et in hoc reminisci differt ab iterum addiscere, cum possit quodammodo per ipsum moveri in id quod est post principium. Cum autem non, sed per aliud, non iam meminit. Multotiens autem iam reminisci non potest, querere autem potest et invenit. Hoc autem fit multa movendo usque ad hunc movet motum cui consequitur res. Meminisse enim est inesse potentiam moventem. Hoc autem ex ipso et ex quibus habet motibus moveri, sicut dictum est. Oportet autem accipere principium. Propter quod a locis videntur reminisci aliquando. Causa autem est quoniam velociter ab alio in aliud veniunt, ut a lacte in album, ab albo in aerem, et ab hoc in humidum, a quo memoratur veris, si autem querit hiemem. Videtur autem universaliter principium et medium omnium esse. Si enim non prius, cum ad hoc venerit reminiscetur, aut nequaquam, aut ex medio. Aut si quis intelligat ex quibus est a.b.c.d.e.f.g.h. Si enim non in a reminiscitur, in e meminit. Hoc enim utrumque motum est in d et in e. Si vero non horum aliquod, ad que sunt inconsequentes reminiscitur, aut b aut d. Si autem non

nera et hic semper. Sed ab eodem quando
autem meminit, alii autem non. Causa
autem simpliciter moveri ab ipso quam principio
autem ab ipso. Quamvis autem C D au
tem. Sic quando per antiquum movebitur
cum movetur et quia ut sic
iam consuetudo est. Unde [illegible]
totiens que intelligimus velociter
reminiscimur. Sicut enim hoc post hoc
sic est post sic et actu; multotiens
hoc natura facit. Quemadmodum autem
sic in his que sunt natura fit et
preter naturam et a fortuna, et ad
huc autem magis in his que propter
consuetudinem sunt quibus
natura similiter non inest. Quare moventur
alias ibi est aliter et tunc iterum
hic et inde [illegible] et tunc indigeat
moveri reminisci est. Oportet sic quan
dam [illegible] facimus
reminisci quando quidem accidit hoc ipsum
Maxime autem oportet cognoscere tempus aut
mensuratum aut indefinite.
Sit autem aliquid quo [illegible] certe
aut minus. Racionabile autem est
cognoscere sicut magnitudines enim
intelligit et magna et procul non
extendendo ibi intelligentiam sicut
visum dicunt quidam [illegible]
non sit [illegible] intelligit, sed secundum
[illegible] motum. Sunt enim in
ipsa tales figure et motus. Quid
ergo differt autem quando maiora
intelligit [illegible] minora aut
minora. Omnia enim que intra sunt
minora [illegible] proportionaliter sunt que

extra sunt. Est enim forte
sicut in ipsis accipere similem
aut maiorem [illegible]
sicut igitur [illegible] A B [illegible] non facit
D proportionale enim est A B C D
quando igitur magis C D quam [illegible] facit
aut si C D aut A B [illegible]
[illegible] A D [illegible] B E [illegible]
non [illegible] intelligit ipsum
cum [illegible] C D [illegible] intelligit
[illegible] intelligit [illegible]
[illegible] C D [illegible] Cum
igitur simul et [illegible] fiat motus rei
et temporis tunc memoria agit. Si autem
opinetur [illegible] memorari [illegible]
[illegible] mentiri quid et videre
memorari non memorantem
agere enim memoria [illegible]
nari simul [illegible] non est me
morantem [illegible]
memorari [illegible] motum
rei sine tempore [illegible] non re
minisci. [illegible] tempus dup
est. Quandoque enim [illegible] mensura me
morantur [illegible] ut tertia di
e est quod hoc fecit et alia
et non mensura. Sed memora
tur quamvis non mensura. Con
suescunt autem dicere quod memi
norantur quidem, quando autem
nesciunt quando ipsum cum non
cognoscunt quantitatem tempo
ris. Quod quidem igitur memora
biles [illegible]
dem est. Differt autem ab ipso
memorari reminisci non solum

secundum tempus · sed quoniam memora-
ri et aliorum animalium participant
multa · reminisci autem ut dicam
nullum que cognoscuntur animalium nisi
homo · causa est quod reminisci est ut sil-
logismus quidam · quod autem prius
vidit aut audivit aut aliquid tale
passus sit reminiscens et est velut
inquisitio ut quedam · hoc autem
quibus et deliberativum inest ac-
cidit · deliberare enim sillogismus quidam est.

Quod autem corporeum passio et reminis-
centia in fantasmate signum est
tristari quidem cum non possunt re-
minisci et attendentibus defici-
entes mente et amplius non reminiscentes
reminisci nichil minus est · et
maxime melancolici · hos enim fantas-
mata movent maxime · causa autem
est ipsius esse non esse ipsius reminis-
ci · sicut proicientibus non amplius est
esse ipsius stare · sic reminiscen-
tes et corporale aliquid movet
in quo passio est · maxime autem
turbantur quibus utique humida
sunt circa locum sensitivum ·
non enim facile pausat motus quo-
usque veniat illud quod quesitum
est et precedet motus · unde et ire et ti-
mores cum moveant aliquid iterum
moventibus hiis iterum non restant
sed iterum movent in idem · et assimilatur
hec passio nominibus et melo-
diis quando per hoc fiat aliquid ipso-
rum valde · pausantibus et non
volentibus accidit iterum cantare
et dicere.

Sunt autem et que secundum sen-
sum que sunt maiora superioribus
et compositi reminiscibiliores con-
trariis propter id quod multum
gravitatem habent in sensitivo et
quod in principio motus perma-
nent · sed solvuntur · neque in reminis-
cendo facile.

Pueri autem no-
vi et iuvenum senes immemo-
res sunt propter motum · hii quidem
enim in decremento · illi vero in au-
gmento multo sunt.

Amplius
autem pueri et compositi sunt usque ad
longam etatem. De memoria
quidem et memorari que sit na-
tura et quo animalium que sunt alie-
ne memorantur aliqua · et de reminisci
quid et quo sit et propter quas causas dic-
tum est.

QUONIAM autem de
anima secundum
ipsam de-
terminatum est et de virtute qua-
libet secundum partem ipsius · consequens
est facere considerationem de animalibus
et vitam habentibus omnibus que
sunt propria et que communes opera-
tiones eorum · que igitur dicta sunt de
anima subiaceant · de reliquis autem
dicamus et primum de primis · sunt
autem maxime et propria animalium communia

corporis et anime quemadmodum sensus et memoria, ira, desiderium et omnino appetitus, et cum hiis gaudium et tristicia, et hec fere insunt omnibus animalibus. Cum autem hiis quedam quidem omnibus insunt vita participantibus, quedam vero animalium aliquibus existunt. Horum autem maxime sunt numero quattuor coniugaciones, velut vigilacio et sompnus, iuventus et senectus, inspiracio et expiracio, vita et mors, de quibus considerandum est quid unumquodque eorum et propter quas accidit causas. Phisici autem est et de sanitate et infirmitate prima invenire principia; neque enim sanitatem neque infirmitatem possibile est fieri privatis vita. Unde fere plurimorum phisicorum et medicorum qui magis phisice artem prosequuntur, hii quidem finiunt ad ea que de medicina, hii autem ex hiis que de natura incipiunt de medicina. Quoniam autem dicta sunt omnia et anime et corporis communia, non immanifestum est: omnia enim hec quidem cum sensu accidunt, hec autem per sensum; quedam autem passiones sensus sunt, hec autem custodie et conservaciones, hec autem corrupciones et privaciones. Sensum autem quod per corpus fit anime manifestum est et per racionem et sine racione. Sed de sensu et sentire quid est et propter quid accidit animalibus hec passio dictum est prius in hiis que de anima.

Animali autem secundum quod animal est unumquodque necesse est habere sensum; per hoc enim animal et non animal determinamus. Proprie autem secundum unumquodque iam tactus et gustus consequitur omnia ex necessitate: tactus quidem propter causam dictam in hiis que de anima, gustus autem propter alimentum; delectabile enim et triste discernit circa alimentum, ut hoc quidem fugiat, hoc autem prosequatur. Et omnino sapor est nutritivi passio. Sensus autem qui per extrinseca sunt progressivis eorum, ut odoratus, auditus, visus, omnibus quidem habentibus salutis causa insunt, ut presencientes prosequantur alimentum, mala autem et corruptiva fugiant; hiis autem quibus et prudenciam existere contingit, eius quod est bene gracia; multas enim nunciant differencias, ex quibus intelligibilium et agibilium fit prudencia. Horum autem ipsorum ad necessaria quidem melior est visus et secundum se, ad intellectum autem secundum accidens auditus. Differencias quidem enim multas et multimodas nunciat visus, eo quod omnia corpora colore participant, quare et communia per hunc maxime sentiuntur. Dico autem communia figuram, magnitudinem, motum, numerum. Auditus autem soni differencias solum, in paucis autem et vocis. Secundum accidens autem ad prudenciam multum confert auditus: sermo enim audibilis existens causa est discipline, non secundum se sed secundum accidens.

actum exterioribus et contrariis non
minus uero minimis; similiter autem
est. quare sapientiores a natiuita-
te priuati alterutris sensibus sunt
ceci surdis et mutis. De uirtu-
te et que sit unicuique sensuum
dictum est prius. Inquirunt autem
secundum elementa corporis materie unum
quod aliter sit secundum ista corpora et
non potentes ad ea quinque exi-
stentibus sensibus cupiunt adapta-
re quintum. Faciunt autem omnes
uisum igneum quod passionis cui-
dam ignorant causam. confricato enim
et moto oculo uidetur ignis
lucere. hoc autem in tenebris sit
accipere aut palpebris superueni-
entibus; fiunt enim et tunc tenebre. Ha-
bet autem et hec alteram obuiationem. si e-
nim non est latere sentientem et uiden-
tem uisibile aliquid. necesse erit n-
se uidere oculum ipsum. quare quam
quiescente illo hoc non accidit. Ca-
usa huius obuiationis et putare
uisum igneum esse hinc sumitur.
Leuia enim in tenebris lucent. non
non lucem facientia. oculi autem uo-
catum nigrum et medium leue
apparet. apparet autem hoc moto o-
culo, cum accidit quod duo fieri unum.
hoc autem celeritas facit motus. quare
existimat ad esse uidens et uisum.
Propter hoc non fit nisi celeriter et in tene-
bris hoc accidit; leue enim in tene-
bris lucet, quemadmodum capita pi-
scium et sepion tumbidium et

lente moto oculo non accidit ut si-
[illegible] existimetur duo esse unum
et uisum et uidens et uisum. ut et
se ipsum uidere oculum quemadmodum in
in refractione. Si enim ignis esset
ut dicit Empedocles et in Timeo scri-
bitur et accidit uidere exeunte quemadmodum
a lucerna lumine. quare non et in tenebris
uideret uisus. dicere autem quod ex-
tinguitur in tenebris exiens
sicut Timeus dicit uanum est omnino.
que enim extinctio luminis est. extin-
guitur enim humido aut frigido calidum
aut siccum quemadmodum uidetur
in carbonibus igneis et flamma.
quorum neutrum lumini uidetur apparere.
Si uero est quidem, propter debilitatem
decipit nos, oportet per diem et in aqua
extingui lumen et in glaciebus
magis fieri tenebras. flamma enim et
ignita corpora patiuntur hoc. Nunc
autem nichil tale accidit. Empe-
docles autem uidetur existimare quod exe-
unte uisu sicut prius dictum est prius
est uidere. Democritus autem quod quidem
aquam dicit bene dicit. quia non
putauit ipsum uidere esse talem
apparitionem non bene. hoc autem
accidit quia oculus leuis est. et non
est in eo sed in uidente. passio
enim illa refractio est. sed omnino de
apparentibus et de refractione
nondum manifestum erat ut uidetur.
deuio. Inconueniens autem est
sperare quod faciunt omnem
est solum oculum uidens unum

errorem in multis; apparet video-
la. [Q]uod quidem igitur visus aque, verum
non accidit videre secundum
quod est aqua, sed secundum quod
est perspicuum quod et aeri
commune est. Sed magis servabile autem
est aqua aere et magis spissa
est; propter quod pupilla et oculus aque est.
Hoc autem et in ipsis operibus est manifestum;
videtur enim aqua que decurrit
te corruptis oculis et in omnino
embriis excellentiam frigiditatis cla-
ritatem. [E]t album oculi in ha-
bentibus sanguinem pingue et crassum
est, quod id est ut permaneat
humorem incongelatum; et
corporis infrigidabile est; nul-
lus autem id quod est infra
palpebram infrigidatur; ani-
malium que sine sanguine du-
re pellis sunt oculi et hoc facit
eis coopertorium. Irrationabile autem est omnino
quod exeunte aliquo oculo vidi-
mus extendi et usque ad astra,
aut quodam tenus pro-
deuntem coadherere sicut quidam
dicunt. Hoc enim melius est quod
in principio coniungitur o-
culo. Sed hoc stultum est. Quid enim
est coniungi lumini lumen,
vel quomodo possibile hoc esse? Non enim
quibuscumque contingit cum quo-
libet. Exterius quod et interius
est. [H]oc autem sine lumine in-
terius est videre; enim perspicu-
um quod sic, sive est aqua sive aer,

quod intus est [illegible] necessarium est
torium meatus quod qui-
per ipsum facit videre; et rationa-
bile quod interius aqua est;
perspicua enim aqua. Videtur
autem sicut exterius non sine
lumine ita et interius. Perspicu-
um autem oportet esse interius, necessaria
aqua esse quia non est aer. Non
in ultimo oculi est anima, sed manifestum
quoniam interius est. Unde perspicu-
um esse et receptibile luminis quod
est interius oculi. Et hoc et ab ac-
cidentibus manifestum. [I]am enim quibus-
dam vulneratis in bello circa
timpora sic ut abscinderentur
poros oculi, accidit tenebras fi-
eri, sicut lucerna extinguitur eo quod quasi la-
pis quedam extinguitur pupi-
cium vocatum pupilla. Si
igitur aliquid istorum accidit, si-
cut dicimus, manifestum est quod oportet secundum
hunc attribuere modum et assig-
nare instrumentum unicuique
eorum: oculi quidem visivum aque
assignetur, aque aeri vero sen-
sitivum quod est sonorum sensibi-
le, igni autem odoratum, quod est
et in actu odoratur hoc sicut
te odorabile. [S]ensitivum enim
actu agere sensitivum. Necesse est
odoratum esse id quod sentit:
est fumi odor et fumalis eva-
poratio; fumalis autem evapo-
ratio est ab igne. Propter hoc et circa
cerebrum est odoratum locum, [illegible] cerebri.

oculus

de sanguine

Irrationabile. Improbat positionem illorum qui di-
cebant visum fieri extramittendo [illegible]
ad attribuendum visum igni [illegible]

Aliorum opinio [illegible]

[illegible]

est · invenitur et animalibus sanguinem habentibus
propter hoc circa eundem sic modum
a cerebro et constat · oculorum
et sensibilis est et humidus sit omnibus
partibus corporis · Tactivum autem
terre · Gustativum vero species quedam
tactus est · propter quod prope cor sensitivum eorum
est gustus et tactus · cor autem opposi
tum est cerebro et est calidissimum
partium · De sensitivis quidem
corporis partibus determinatum
sit hoc modo

De sensibilibus autem que secundum
unumquodque sensiterium quemadmodum
dico colorem et sonum et odorem
gustum tactum universaliter dictum
que actio eorum et que in hiis que de anima
et quid operari secundum unumquodque sensi
tivorum · quid autem ipsorum dicendum
sit eorum · scilicet quid color vel quid
sonus vel quid odor vel
quid sapor · similiter et de tactu con
siderandum est · et primum de colo
re · est enim unumquodque dupliciter dictum
hoc quidem actu hoc vero in potentia ·
quod quidem actu color et sonus sit
tur color quo idem est vel aliud
cum hiis que secundum actum quemadmodum
visum et auditum dictum est in
hiis que de anima · quid autem unum
quodque eorum existens faciet sensum
et actionem · nunc dicendum ·
Quemadmodum autem dictum est in illis
de lumine quod sit color perspicui
secundum accidens · cum enim inest aliquid
igneum in perspicuo · presentia

eius lumen est · privatio vero tene
bre · quod autem dicimus perspicuum
non est proprium aeris vel aque
neque alicuius sic dictorum corporum
sed quedam est communis natura et vir
tus que separata quidem non est
in hiis vero est et in aliis corporibus
in hiis quidem magis in hiis vero
minus · quemadmodum igitur corporum
necesse est esse ultimum et huius erit
aliquid · natura vero luminis in in
terminato perspicuo est · perspicui autem
quod in corporibus perspicui quidem
quod sit ultimum aliquid manifestum est ·
color namque aut in extremitate
est aut extremitas · unde et
pythagorici epiphaniam colorem
vocabant · est enim in corporis ex
tremitate · sed non est extremitas cor
poris · Sed eandem naturam oportet exti
mare que exterius coloratur et in
tus · unde et
aer et aqua colorata · et enim aurora
tale est · sed ibi quidem quia in inde
terminato · non eundem colorem
habent accedentibus et longe nec
aer nec mare · in corporibus vero nisi
continens faciat transmuta
tionem determinata est et fantasia colo
rum · manifestum ergo quod idem et ibi et hic
receptibile coloris est · perspi
cuum ergo secundum quod in corpo
ribus est colores facit participare
magis et minus in omnibus ·
Quoniam autem in extremitate est perspi
cuum et hoc utique in extremitate erit ·

Sic color utique erit perspicui extremitas in corpore terminato. et ipsorum perspicuorum velud aqua et si aliquid tale et in quocumque videtur color proprius inesse secundum extremitatem omnibus inest. Contingit igitur inesse perspicuo hoc quod in aere et facit lumen. est autem non et priuari. quemadmodum igitur ibi hoc quidem est lumen hoc vero tenebra, sic in coloribus album et nigrum fit.

De aliis autem coloribus distinguentem quot modis fiunt dicendum est. Copo-nit eque distantia ponit albo et nigro quod utrumque quidem sit inuisibile propter paruitatem. quod autem ex ambobus uisibile sic fieri. hoc autem non album possibile uideri neque nigrum. quoniam autem necesse est quendam colorem habere. neutrum autem horum. speciem necesse mixtum et speciem quandam coloris aliam esse. Est ergo sic concipere plures esse colores quam album et nigrum.

Multos autem proportione esse. possunt enim ut ad duo et tria ad quatuor et secundum alios numeros et quamdiu secundum latere. quecumque autem omnino secundum nullam proportionem sunt, secundum habundantiam et defectum aliquem incommensurabilem eodem modo hoc habere sicut etiam in consonantiis. qui enim in numeris bene proportionabilibus sunt colores, quemadmodum consonantie delectabilissime colorum esse videntur velud purpureum et puniceum. pauci autem non multi et alii colores sunt. sic et colores esse in numeris. hoc quidem ordinatos, hos non ordinatos. et hos ipsos quasi puri sunt quidem non omnes tales ordinatos esse. unum quemque modum generationis colorum esse.

Unus autem qui uidetur per alternos quemadmodum pictores aliquando faciunt alterum colorem super alterum manifestiorem suplinientes, quemadmodum in aqua in aere cum uolunt facere apparentes, et quemadmodum sol secundum se uidetur albus, per caliginem uero et fumum puniceus. multi autem sic erunt colores eodem modo prius dicto. proportio namque utique erit quedam superficierum ad finem, quibusdam et omnino non sunt in proportione.

Omnino non sic antiqui dicentes esse colores et uideri propter defluxum. etiam inconueniens est omnino sensum per contactum facere sensum. quare subito melius mouetur dicere medium quod fit sensum ab sensibili et sensum tactum et non defluxionibus.

De iacentibus autem eque distanter quemadmodum necesse est recipere magnitudinem inuisibilem et tempus insensibile ut decipiant motus peruenientes et unum uideatur esse quia simul apparent. hic autem nulla necessitas

si enim in superpositione

s(ed) qui in superpositione color(um)
mobil(is) e(nim) est et mutabilis
a subiacenti n(on) simul cum fa
ciat motum. q(uare) aliud appa
ret et nec album nec nigrum.
Est aut(em) n(on) o(portet) nullam magni
tudinem e(ss)e n(on) invisibilem s(ed)
que quodlibet est alicuius distan
cia et sic est colorum mixtio et
illo nichil obstat quin ap
pareat aliquis color unus esse qui
a longe. quia aut(em) n(on) est nulla
magnitudo invisibilis et in
aliis que deinceps considerandum
erit. ¶ Si aut(em) est commixtio cor
porum n(on) s(ecundu)m hunc modum
tantum sic putant quidam eo que
distantie posite invisibiles nobis
non sunt aut(em) p(er) sensum nobis
sic omnino mixtionem de mixtio
ne dictum est nunc de omni
bus illo ut non inmisceantur hec sol
quecumque o(portet) dividi ad minima
quemadmodum homines equo et semina
hominum et homines minimum
equorum n(on) equum est. Propter quod nec
que distantiam (?) colorum multi
tudo commixta est neque hominis
nec homo unum neque equo non
commisceri. ¶ Quecumque aut(em)
non dividuntur ad minimum
horum non o(portet) commixtione esse s(ecundu)m
hunc modum ¶ S(ed) commisce
tur ex toto que maxime com
misceri nata sunt. quomodo aut(em) erit p(ro)blema
est que de mixtione dictum

est p(ri)us. s(ed) quia sic necesse colores
commixtos misceri et colores commisceri
manifestum est et hanc causam esse prin
cipalem quod multi sunt
colores s(ed) non p(er) superpositionem
neque quod distantia invisibiles sunt. non
s(ed) q(uia) longe non videtur
unus color commixtorum. S(ed) multi
quadam multi aut(em) erunt colores
eo quod multa proportio in quibus o(portet)
commisceri ad invicem commixta. si
quid in numeris. hec aut(em) s(ecundu)m
superhabundantiam solum et alia
a eodem in quo et eandem distantiam
est positi colores. aut de superposi
tione o(portet) dicere eodem modo et
de commixtione quia aut(em) colorum spe
cies determinate et non infinite
saporum et sonorum posterius di
cemus. quid aut(em) sit color et
quia de causa multi sunt dictum
est. de sono et de voce dictum
est prius in hiis que de anima.
¶ De odoratu non et sapore
dicemus. fere (enim) eadem
passio non est manifestum est nec
horum manifestum aut(em) nobis
saporum genus quam odoratus.
huius aut(em) causa est quia habemus
peiorem autem aliis hunc sen
sum et ipsis sensibus quicumque no
bis sunt tactu non discernimus
... aut(em) aliis. gustatus
tactus quidam est naturaliter
aque vult insipida esse. nature
aut(em) insipida aquam esse genus saporum

ē uisibile · dictum · uero · S3

insensibilitatem ipsius per paruitatem
secundum quod Empedocles dixit. vel ta-
lem esse quemadmodum pan-
spermiam saporum, et omnia quidem
ex aqua fieri, alia autem ex alia
parte, vel nullam habente differentiam
aqua, illud autem quod facit
causam esse, quemadmodum si calidum et so-
lem dicat aliquis. Horum autem sic
ut Empedocles dicit nimirum apertum est men-
dacium. videmus enim transmutatos
sapores ablatis fructi-
bus ad solem et ignem. quoniam non
ex eo quod aqua est trahunt ex ea
sapores taliter fiunt. sed in ipso fruc-
tu transmutantur et relinquuntur
et exsiccantur ad tempus, acerbos ex
dulcibus et amaros et omnimodos
et decoctos ad omnia genera sa-
porum quasi fere transmutantes.
Similiter et panspermie naturam esse a-
quam impossibile. Ex eadem enim materi-
sic ex esca fiunt alios sapores. Re-
stat autem in eo quod patiatur
aquam transmutari. Manifestum quod
non solum calidi virtute recipit
hanc virtutem quam vocamus
saporem. Aqua enim est subtilissima
et omnium humidorum. aqua
est et ipso oleo. Sed extenditur ipsum
oleum plus aqua propter viscosi-
tatem. aqua autem tenuior est.
Unde et difficilius est servare aquam
in manu quam oleum. Quoniam autem
aqua calida facta non apparet in-
crassata aqua ipsa sola, manifestum

quod alia quedam erit causa.
Sapores enim omnes crassitudinem
habent magis. Calidum autem concau-
sa inde est. Apparent autem
sapores quotcumque in fructibus
hiis existentes in terra existentes
et multi antiquorum physiologorum dicunt talem
esse aquam per quam fluit talem
est. Et hoc manifestum est maxime in aquis
acutis maxime. Sal enim terre quedam
species est. Et que percolantur per cine-
rem ipso amaro existente amarum
faciunt saporem. Sunt et quoque
fontes multi, hii quidem amari,
hii vero acuti, hii autem
omnimodos habentes sapores. Ra-
tionabiliter autem in plantis sapo-
rum fit genus maxime. Pati enim est
humidum, quemadmodum et alia
a contrario. Contrarium autem
siccum. Unde et ab igne patitur
quidem. Sicca est ignis natura.
Sed proprium ignis calidum, terre
autem siccum, sicut est dictum in hiis que
de elementis. Secundum hoc quod ignis
et quod terra nichil innata sunt facere
aut pati, nec aliud quodcumque.
Secundum hoc autem quod est contra-
rietas in unoquoque, secundum hanc
omnia faciunt et patiuntur
ad invicem. Quemadmodum igitur qui
lavant in humido colores et sapo-
rem fieri faciunt aquam talem,
natura siccum et humidum
per siccum terrenum colans et mo-
vens per calidum quale quid humidum

De

dulcem facit esse saporem. Si quis etiam
apponat sicca pannis in humido
gustum. ut cum secundum naturam nutritur ali-
bile est ad operationem ducit
in sensibile ad hoc virtute per-
cipitur. non secundum dictum sed secundum
accipere est sentire. Similiter autem
non omne siccum sed mixtum sapor
est passio aut sumere huic quam
nec siccum absque humido nec
humidum absque sicco. escam enim
ipsis animalibus nutrimentum est quod
mixtum est. et sunt oblata ci-
bi alibus tangibilia quidem
sensibilium augmenti faci-
entia et decrementi horum
et causa secundum quod calidum et fri-
gidum oblatum est. hec enim
faciunt augmentum et decre-
mentum. nutrit autem secundum quod
gustabile oblatum est. omnia
enim nutriuntur dulci ut simpli-
citer. commixta sunt sicut de salsa
dulce et mel quod de generatione.
Hic autem cibatum necesse est ali-
alibus est. tactus autem augmentat
et minuit nutrimentum. tene-
cuius attrahit amarum et salsum
retinendo per gravedinem quod in
ipsis mixtionibus corporibus facit
calor exterior. hoc enim in suis est
et plantarum. que nutriuntur dulci.
Commiscent autem sapores alii ad
cibum eodem in salso et acuto
pro condimento. hoc autem propter id quod
trahunt cum nutrienti in mixtione

tum sit dulce et impinguativum.
Quemadmodum autem colores albi et ni-
gri ad mixtionem sunt, ita sapo-
res ad dulce et amarum sunt secundum
proportionem in eo quod magis et
minus unumquodque sit secundum
numeros quosdam in mixtione et
motu. sive et indeterminate. Qui
autem delectationem faciunt com-
mixti sunt numeris solum. Qui
pinguis est dulcis sapor. ama-
rum salso et fere idem sunt.
Ponticus autem et acetosus et acu-
tus et acetus in medio. fere
enim equales et similes species et sa-
porum colorum sunt. vii. enim utrorumque
species cum ponat quis fuscum
nigrum quoddam esse. reliqui-
tur et flavum album esse quem-
admodum unctuosum est dulcis. pu-
niceum vero est et alurgon et viride
et cianeum in medio albi et nigri.
alia vero mixta. Quemadmodum nigri
privacio est in perspicuo albi
ita amarum et salsum dulcis
nutrimenti et sua privatio. Quare et
cinis combustorum amarus
omnium. exsiccatum enim est
aut potabile. Democritus autem et plu-
rimi phisiologorum quicumque dicunt in-
congruum faciunt. omnia enim
sensibilia tangibilia faciunt.
et si hoc ita se habet manifestum
et aliorum sensuum unumquemque
tactum quendam esse. Hoc autem
quod impossibile non difficile vide-

Chimi siccositas ... [illegible] ... enchimum ... odorabili ... [illegible]

nere. Amplius autem communibus sensui
omnibus intuitur, quemadmodum propriis, ut
magnitudinem et figuram
et asperum et lene, amplius autem ob-
tusum et acutum qui sunt
in molibus communia sensuum sunt,
et si non omnium, tamen visus et audi-
tus; quare et decipiuntur de his, de
propriis autem non decipiuntur, velud
visus de colore, auditus de so-
nis. Quidam autem propria
ad ista referunt, quemadmodum
Democritus. album enim et nigrum hoc
quidem asperum dicit esse, hoc vero
lene, ad figuras autem refert
sapores. quamvis nullius aut ma-
gis unius est communia comprehen-
dere. si igitur gustus magis unius
ma[gis] exquisiti sensus est dis-
cernere circa minima, gene-
rum gustum et alia sentire
magis et figuras esse discretiva.
Amplius autem sensibilia omnia
habent contrarietatem, velud in
colore nigro albo et in sapori-
bus dulci amaro; figura autem
figure non putatur esse contra-
ria. cum et poligonum ... contrari-
um fiunt. Amplius infinitis
existentibus figuris necesse est sapo-
res esse infinitos, aut hoc quidem
faciet sentiri, hoc autem non. De
gustabili quidem et sapore dictum
est, alias enim passiones saporum
propriam habent considerationem in physiolo-
gia cum de plantis. Hinc non

modum oportet intelligere et de odoribus.
quod enim facit in humido siccum,
hoc facit in alio genere enchimum
humidum in aere et aqua similiter.
Commune autem ponimus nunc dicentes
perspicuum; est autem odorabile non
quod perspicuum, sed quod lava-
bile vel mundabile enchime
siccitatis; non enim solum in aere,
sed et in aqua odorabile est. Mani-
festum autem in piscibus et duris pelli-
bus. videntur enim odorabilia non in
aqua existente aere. supernatat
enim aer cum autem inerit. nec ipsa
spirant. Si igitur aliquis ponat ae-
rem et aquam utraque humida esse,
erit utique in humido enchimi
sicci natura odor, et odorabi-
le tale. quoniam omnis odor secundum
saporem est, manifestum est physica
et non physica odorem. Etiam non o-
dorabilia sunt velud ignis,
aer, terra et aqua, quia humi-
da et sicca eorum achima sunt, nisi
aliquid commixtum faciant. Quare
et mare habet odorem, habet enim sapo-
rem et siccitatem, et sal magis in-
tuo odorabile est. manifestum autem
quod et nitrum effluat oleum
inesse. lapis autem terre magis. Amplius
lapis inodorabile est, achimum
enim est. ligna vero non odorabi-
lia, enchima enim sunt et hora
aquatica minus. Amplius vero
que metalla sunt, aurum ino-
dorabile, achimum enim, es et ferrum

... et sale effluit oleum, id est humidum ... per decoctionem salis resolvitur in ... saporem olei ...

ferrum odorabilia sunt non com-
muniter in humidum odorabiliores
scorie sunt omnium argentum
quod et stagnum. hoc quidem
magis odorabilia. hoc non minus.
aquatica autem videtur aut fuma-
lis evaporacio esse odor. contingunt
tere et ignis aeris et omnes dicunt sup-
er de odore. Ideo et Eraclitus dicit
sic. si omnia entia fumus fi-
ant quod nares utique discerne-
rent. Omnes autem odore conse-
runt. hii quidem sicut exalacio-
nem. hii non evaporacionem. hii
utrumque. Hec autem est aquina que
in humiditate exalacio quedam.
fumalis non evaporacio sicut dictum
est. communis est aeri et terre. et consti-
tuitur quod ex illa aquina. ex
hac non terre quedam species.
neutrum horum videtur. Et enim
humida aqua est. fumalis non
evaporacio impossibile est in aq-
ua. odorant autem et in aqua sic-
ut dictum est prius. Amplius odoris e-
vaporacio similiter et illam
in aeris et terre. sed neque illa in
hiis nec ista hiis. sed quoniam odorem
pre humidum et illud quod in spi-
ratu et illud quod in aqua et patitur
ab aliquo non siccitate non mi-
nimam et aer natura humi-
dum est. quod autem sicut in illis
dicit fiunt et in aere. quidem illa
natarum sicut manifestum. sed autem
proporcionales esse odores sed hoc

manifestum. Quidam autem et ita acerbi
et dulces sunt odoratus et acu-
ti et pontici et acres et unctu-
proporcionales quamvis dicat utique
putridos. Quemadmodum amara dif-
ficile potui sic sunt putrida
difficile respirabilia. manifestum autem quod
in aqua est et in aere est hoc in aere
et in aqua olfactus. Propter hoc fri-
gus et congelacio sapores
hebetant et olfactus destruunt.
calidum enim quod movet et generat
auferunt frigus et congela-
cio. Species autem odoratus
due sunt. non enim sicut quidam
dicunt. est species odorabilium et
determinetur aut quodam est quod
non non est. Sed ex his in saporibus or-
dinatis ipsis sunt dico et delectabi-
le et triste secundum accidens habent. Quando
odor inficiunt passo est. appeten-
tibus quidem delectabiles odo-
res eorum sunt. plenis autem et nul-
lum egentibus non delectabiles.
nec quecumque sunt escas illorum o-
dores. nec delectabilis est nec tris-
tis. Quare iste quod sicut dixi in hiis
secundum accidens delectabile et tris-
te. quod et omnibus sunt communes ani-
malibus. Quidam autem odor secundum ipsos
delectabiles odores sunt. quale
adinvicem florum. non enim magis
ut minus escam ad conventum
tur non confert ad desiderium
quinimmo sed aliquid contrarium
magis. Verum enim est quod Empedocles

intingentes attrahunt odorem aut
secundum accidens non incidunt
unum genus autem nutrimentum accidit
ad potationes attrahere nutrimentis
unum facientes propter ipsum delec-
tationem donec ad nobis sensi-
bus fiat delectabile quasi ad in-
est ad unum. hoc siquidem odora-
bile proprium est hominis. quod autem
secundum in minores odorantia a-
lia animalia est de his est primum
in quibus quia secundum accidit sunt et
delectabile dividuntur species
secundum sapores. istud autem non
est propter nutrimentum ipsius esse secundum
ipsum delectabilem autem esse.
Causa autem est quia in cerebrum
est homo talem odorem propter fri-
gus quod circa cerebrum est
et ad naturam existere cerebrum et
sanguine qui est in illud invenit
existere subtilem et purum. deficit
autem infrigidabilem esse fumo-
sitates infrigidata propter locum
infirmitatis reumata soli
facit hominibus. et ad adiutori-
um sanitatis factum est ista species
sanitatis odorantur. non est
est opinio eius. hoc autem facit
manifeste. cibus enim delectabilis
existens et siccus et humidus multo-
tiens infirmans est. quae
autem ad odorem secundum se ipsum odor-
ifero quod omnino sanitatis utilis
Est hoc fit per inspirationem
non omnibus sed hominibus et sanguinem

habentibus velud quadrupedibus ma-
gis participantibus. Sicut aer
eis ascendentibus namque odoribus
ad cerebrum propter naturam motionis
qui est illorum sanitate se habere facit
quae est huius lationis. odoris na-
que virtus natura calida. Na-
tura autem sua species hoc duobus sunt
opposite quidem ad totaliter ad unum
unum autem advenientiae ad odorem
exalatione et secundum advenientiae facit
propinquare motui proprium autem
hominis nature est tale odoris ge-
nus. quia plurimum cerebrum et plu-
rimum aliis animalibus habet. ut secundum
magnitudinem. propter hoc autem
solum differentius sentit aliis
animalibus et gaudet florum et talibus
odoribus. temperativa et caloris
virtus et motus ad superiorem quae
est in loco frigiditatis et humiditatis.
Aliis non animalibus pulmonem
habentibus propter respirationem alterius odoris
et generalem sensum dedit natura
ut non duo instrumenta faciant
sufficit et speciebus quemadmo-
dum habent utrumque odorabilium
similiter colorum existit sensus.
Quaedam autem non respirantia
habent sensum odorabilem. nam et
et pisces et omnium insectorum genus
omne diligenter sentit a longe
propter nutritivam speciem odoris re-
mota multum existentia velut
quemadmodum apes et parvarum formi-
carum genus et marinorum ...

ordinati

Assignat causam predictorum

et multa aliorum talium animalium acute senciunt escam propter odorem. Aliud autem sentire non contingit, quod sicut ovinaret quod sentit odorem si respirantibus quod sit omnibus; odorare contingit. Hoc et videtur inspirantibus accidere. Aliorum autem nullum spirat, sentit iam; set ipsum sensus animalium. Hoc autem impossibile, odorabile et odor. Sed autem hec sentiunt, set non forte eodem modo. Set respirantibus quod spectantes superantem quemadmodum cooperculum quoddam. Quare nunc sentiunt non respirancia. Hiis autem non spirantibus auferatur est hoc. Quemadmodum quedam et animalium habent palpebras quibus non revelatis nichil possunt videre. Que autem habent duros oculos non habent, quod nullo egent quod aliud revelet, set vident a facultate existente ministrancium. Similiter autem et aliorum animalium quedam non indignatur que secundum se ipsa fetidorum odorem nisi quid accidat corruptivum. Quemadmodum leves autem corrumpuntur. Sicut a carbonum fumo homines patiuntur gravedinem capitis et corrumpuntur multotiens. Sic a sulphuris virtute fere aliarum corrumpuntur alia animalia et fugiunt propter passionem

ipsam autem secundum se ipsam non curant secundum naturam, quamvis multa crescentium fetidos habent odores nisi quod conferant ad gustum vel ad edulium illis. Videtur autem sensus qui est odorandi imparibus existentibus sensibus numero sicut imparem in medio. Et ipse medium esse tactivarum quidem ut tactus et gustus et perceptiva sensibilium medio visus et auditus. Quare odorabile nutrimentorum est passio quedam. Hoc autem in eodem genere et audibile et visibile. Quare et in aqua et in aere odoratur. Quare odorabile quidem autem est amborum et tactuali quidem et audibili et perspicuo. Quare convenabiliter assimilatur est siccitatem entitatem. Quemadmodum color est et saporis. Aliud quod species et dicere odorem et saporis non tenuit esse sit. Quod autem quidam pictagoricorum dicunt non est possibile. Nutriri autem dicunt quedam animalia odoribus. Primum enim videmus quod alimentum est compositum. Et enim nutriuntur non simplicia non sunt. Quare et superfluitas fit cibi. Hoc quidem fit in ipsis, hoc vero extra ipsas ut in plantis. Amplius autem nec aquam ipsam solam immixtam nutrire vult, corporale enim esse constitutum. Amplius multo minus rationabile

est aerem incorporatum tamquam
similiter autem quoniam omnibus est ali-
bi locus receptibilis cibi a
quo cibus quando ingreditur in-
cipit corpus. odorans autem
incipiens infectum et tamquam spiri-
tu ali nutritur fumositate. est
ad spiritualem vadit iterum lo-
cum. Aliusque non confert ad
nutrimentum odorabile tale
quod odorabile inquantum. quoniam
in ad sanitatem iste asseruntur
ut apparet manifestum est quod in
sapor in nutrimento et nutribi-
libus nutrimentum et nutrimentum
cibus. hoc est ad sanitatem
odorabile. secundum quod unumquodque
instrumentum aliorum determinetur in
modo. Dubitet iterum aliquis
si omne corpus in infinitum divi-
ditur et passiones quoque sensibiles
velud color et humor odor gra-
vedo sonus frigus calidum as-
perum lene. molle. et impossibi-
le. operativum enim est sensus uni-
uscuiusque horum. nec autem non
possit movere ipsum dicuntur omnia
quare necesse est sensum in infinitum
dividi et omnem magnitudi-
nem esse sensibilem. impossibile est
quidem videre album et non
quantum. Amplius necesse est esse corpus
nullum habens colorem neque gravi-
dinem nec aliam talem
passionem. quare omnino non est sensibi-
le. hec enim sunt sensibilia. quare si

sibile erit compositum ex non sensi-
bilibus. sed non necesse. mathema-
ticis. Amplius cum discernimus
et cognoscimus hec ostenda mathe-
matica sed non intelligencia
nec sentire in eius que extra
intelligibilia sine sensu.
Est ergo omnia sic dicere sen-
derent tollentes illos qui
indivisibiles faciunt mag-
nitudines. sic enim utique fere
solveretur. sed hoc impossibile. dic-
tum est enim de illis in sermoni-
bus de motu. De solutione
autem horum simul manifestum erit
et quare terminantur species et colo-
ris et saporis et sonorum et aliorum
sensibilium. quorum enim sunt
ultima horum et contrarium. omne
autem sensibile habet contrarie-
tatem. velud in colore album
et nigrum. in sapore dulce et
amarum. et in aliis omnibus sunt
ultima contraria. continu-
um ergo in infinitum dividitur
inequalia. adequalia vero
finita. quod autem secundum se ipsum
non continuum in species finitur.
Quoniam ergo passiones sunt sic spe-
cies manifestum est. est autem accipio
tempus nimis passio inhibet. Sen-
tiatur autem quod intuitur
quod actione aliud et secundum hoc
decimum millesimum milii
fallit visum. quamvis visus
supervenit et quia indiferens (?) sonus

fallit quoniam minimus contrarius excessus auditus omnium cantus distantia vero non excessum ad ultima fallitque. Similiter autem et in aliis sensibilibus parva fallunt omnino. in virtute namque visibilia actione vero non cum separata sunt. Et inest virtute gressibile bipedi. actione separata. Separatim quidem tales superhabundantias rationabile et resolvitur in continentia. velud subtilissimum mari infusus. nec non si cum sensus superhabundantia secundum ipsum sensibile, in nec separata in virtute inest in discretione superhabundantia. nec cum est sensibile separatum erit in actione sentiri. sed cum erit sensibile. virtute et etiam actione erit ad perfectum.

Illum igitur quedam magnitudines et passiones latent et quia causa et visio sensibilia et visio non. dictum est. quod et incitat ita adea velud ex actione sensibilia esse et visio sonum quod in toto sed in parte in separati sit declinata necesse est igitur secundum numerum esse et colores et sapores et odores.

Dubitaverit autem aliquis an perveniunt sensibilia an motus a sensibilibus et quoniam sit sensus quando operentur in medio primum, quemadmodum odor videtur facere et strepitus posterior enim sentit venit quia feriatur. augmentacio an igitur est invisibile et lumen autem Empedocles dixit advenire prius quod est a sole lumen ad hoc quod est medium quam ad visum quia ad terram pervenit. videtur hoc rationabiliter accidere. motum enim movetur ab aliquo in aliquid. quare necesse est quod datum tempus in quo movetur ab altero in alterum. Omne tempus autem omne divisibile. quare erat quando non videbatur, sed ferebatur radius in medio.

Et si omne simul audit et audivit et omnino sentit et sensit et non est generatio eorum, sed sunt absque fieri, tamen non minus quemadmodum strepitus iam facto ictu nondum auditur.

Et hanc autem et interim transfiguratio que est in litterarum translatione in medio. non enim dictum audiunt eo quod transfiguratur aer delatus. Igitur sic et color et lumen. non enim nisi quod quodammodo se habent hoc videt, sed hoc vero videtur quemadmodum equalia sunt. nullum enim oportet alicubi utrumque esse equalibus. et esse non differunt que ut longe esse adinvicem. De strepitu vero et odore hoc accidere rationabile est. quemad-

et omnis aque continua inter
quod audiat prius et posterius
unus et odoratur. Est autem quod non
Videtur autem quibusdam esse obiectio
de hiis. impossibile enim aliud
per aliud idem audire et videre
et odorare. unum enim separatum
ipsum ipsius esse in movente
primum. velud campana vel
thure vel igne ipsum. ¶ Et
unum numero sentiunt omnes proprium
autem alium numero. specie autem ipsum
eius simul multi vident et o-
dorant et audiunt. sunt autem
nec corpora hec sed passiones et
motiones quedam. non enim
hoc accideret et sine corpore
¶ De lumine autem alius sermo
in eo enim quod aliquid esse
lumen est sed non motio. omnino
autem nec similiter in alteratio-
ne se habet et latione. lationes
namque rationabiliter in medio
prius attingere etiam ¶ Vi-
detur autem crepitus quod esse lati-
cuiusdam motus. que vero
non alterantur non similiter. contingit enim to-
tum alterari et non dimidium
prius. primum autem ab alio
alterari tantum simul tum et
non necesse alterari esse intus et su-
bito gustare quemadmodum
dor nihil minus. in eo enim quod
remanet aqua cum tangi-
mus sentimus rationabiliter quam
cumque in medio magis non sen-

omnia pertransient insimul
unive secundum partem. Secundum hoc autem
et invidere lumen et facit
videre. ¶ Est autem quedam
obiectio et alia circa de sensu si
venit duo simul sentire
posse in eodem et indivisibi-
li tempore vel non. Si enim maior mo-
tus semper minorem depellit
propter superlatum ad oculos
non sentiunt. sic accidit illos
esse vehementer intendentes
vel timentes vel audientes
multum crepitum. hoc autem
subiaceat. ¶ Et quia unum-
quodque magis sentire sim-
plex existens quam commixto
velud vinum intemperatum quam
temperatum et mel et colorem et
notam solam quam diapason
quia obscurant se invicem. si
autem acta ex quibus unum
quoddam fit. Si enim maior
motus minorem motum de-
pellit. necesse si simul sunt et
ipsum minus sensibile esse quam
si solum. auferetur enim quod
minori commixte. Si omnia
simplicia magis sensibilia
sunt. ¶ Si autem equales sunt
altera autem existente neutrius
erit sensus. obscurabit enim al-
tera alteram. simplex autem
non est sentire. quare aut nec
unius erit sensus aut alterius
compositum quod videtur fieri in

commixtis. in eo quod unum utraque
miscentur. Palam igitur quia ab aliqui-
bus quidem fit aliquid. a
quibusdam autem non fit. Talia
autem que sub alio sensu commis-
centur. autem quorum ultima mini-
mus autem est ab albo et acuto ne-
misi est secundum accidens. non sic
est acuto et gravi. simul propterea
igitur nec sentire oportet ea simul. e-
qualiter autem existentes motus ob-
scurant se invicem. cum unum
non fit ex illis. si vero inequa-
les melior facit et sensum. Et
quam magis simul duo senti-
at quam uno sensu. quorum unius
sensus velud acutum et gra-
ve. magis autem simul motus
unius quam duorum visus et audi-
tus. Uno autem simul duo non
est sentire nisi commisceantur.
commixtio autem unum vult esse.
unius autem simul unus sen-
sus unius et sit ipse. quod vero
commixta simul sentire. quoniam u-
no sensu secundum actum sen-
tit. unius autem uno quam secundum
actum unius. ipse autem quamque
sentit unius. et si unum igitur est
sensus qui secundum actum u-
nium. illa dicet commisceri. igitur
est necesse ea. cum igitur commixta e-
rint duo sensus qui secundum
actum. sed non miscentur et unum
dividuum ipsorum. unius vero unius
operacionum. unum et ipse unus uno

tus et cognitio. una igitur uno
tus. non igitur oportet duo sentire u-
no sensu. Hec non sicut que
sub eodem sensu simul im-
possibile sunt duo nisi commix-
ta. Amplius que secundum du-
os sensus conveniunt simul sen-
tiri. velud album et dulce.
ut et visio nunquam alia animi
de causa nisi quod simul. quod
autem ipse unum iudicante sen-
su et visio. diverso autem hoc quam
quale et album et nigrum
aliud ipse existit ipse iudica-
bit et dulce et amarum. ipsa
quidem ipsius. ipsius vero aliam
secundum esse. velutique contrariorum
sunt sensibilium coelementa. velud
sicut gustus dulce ita vi-
sus album. et sic iste nigrum
ita ille amarum. Amplius con-
trariorum motus contrarii. si
autem contraria in eodem actu non
oportet esse. sub sensu autem uno con-
traria velud dulce et amarum
non oportet sentire simul. sunt ac
nec non que contraria. hec et
albi sunt. hec vero nigri. et
similiter alia. velud humorum
hii quidem dulcis. hii vero a-
mari. nec commixta sunt propor-
ciones. cum sint consonanti-
um velud diapason et dia-
pente. nisi sic unum sentiatur
sic autem unius termino extre-
tatum fit. aliter autem non. et

e simul que magis ad parvum
ut parvi ad magnum. Sicut igitur ma-
gis amplius distant albi nigredine et
differunt contraria dicta magis
non in genere dicta in eodem genere
velud dulce et album. Sed sic con-
traria genere autem alia. Dulce
vero et nigrum magis amplius
specie differunt quam album. Et
plus si minus oportet simul
ipsa sentire ut genere ipsa et igi-
tur non hec nec illa. Quod autem
dicunt quidam tractantium de con-
cordiis quoniam non simul quidem
perveniunt excipitur. Videtur
autem et decipere quoniam tempus est in-
sensibile verum id dicitur ut
non. Dicet utique quis et nisi
ex hoc putare simul videre
et audire quoniam per quod intervenit
tempus decipiuntur. Et si hoc non
verum nec contingit tempus esse insen-
sibile et nullum decipere sed
omne contingit sentire. Si enim cum ipse
ipsum aliquid sentit vel aliud
in continuo tempore non contingit
tunc decipere quando sit. Sicut est et
aliquid in continenti et quan-
tus qui omnino insensibilis est.
Manifestum quoniam tunc decipit sicut
ipse ipsum et videt et sentit
secundum quod sentit. Amplius
non utique est nec tempus nec res ul-
la que non sentitur vel magis
non sit quam in hoc aliquo vel
istius quod videt sicut est quod

magnitudo et temporis et rei inse-
sibilis omnino propter parvitatem. Si
et totam videt et sentit eodem
continuo tempore non nunc hoc
aliquid auferetur. Verbi gratia magis
non teneretur. Non igitur nisi
aliquid ut nunc aliquid ve-
lud terciam videt totam cum
aliquam partem ipsius et mag-
no ambulet eius in hac par-
te sua. Sed in a.b. igitur nichil sentit
quod igitur nisi aliquid sentit omne
totum sentire et totam rem per
eandem non proportio est et in a.
b. contingit unum quod. Et aliquam
totum et non est sentire. Omnia
igitur sensibilia sunt sed non manifesta
sunt. Solummodo et magnitudinem
videt et depreciavit a longe
sed non videtur quantum mensurans
contingit indivisibile. Causa autem
dicta est in antedictis de hoc.
Quoniam igitur nullum est tempus insensi-
bile ex hoc manifestum. De prius
autem oratione considerandum utrum contingit
simul multa sentire vel non
contingit. Simul autem dico in uno in-
divisibili ad se invicem. Primum
igitur an hoc contingit simul aliud et
aliud sentire et non individu-
o. Sit autem indivisibili in
omni ad hoc existere continuo
ut cum primum eius ea que sunt
uni sensuum velud duo in
simul sibi non sentiens aliud
et aliud colorem prius autem prius

hiebunt semper. hoc et sentiunt
per ipsum eodem genere. sicut non
sic duos oculos dicit unum et
nihil obstat sic et in anima. Cum
forte contingit quidem unum quod
fit et unum effectum eorum. sicut
secundum quod unum quidem quod
ex ambobus unum et sensibile
erit. si separatum non sit sese
nsibile. ¶ Amplius ipsi sensus plu-
res erunt sic scilicet differentes
dicat. non ex actu ambobus in-
tuitu qui secundum utrumque nec ambo-
bus erit sensus. ¶ Si autem hoc
in uno et indivisibili sentit
anima quod et alia. magis contin-
geret hoc simul multa vel
genere alia. sicut alia quidem
dulce alia vero album sentire
parte alia. igitur quod contingit unum
quid hoc non unum. sed necesse un-
um. unum esse quoddam sensiti-
alie partes. cum igitur unum illud
nullius utique contingat. necesse igitur qui-
dam esse anime que omnia sentit
sicut prius dictum est. aliud
autem genus per aliud. igitur secundum
quod indivisibile est secundum ac-
tionem unum est sensibile dul-
cis et albi. quando vero divisibile
fit secundum actionem aliud. ¶ Et
quemadmodum in rebus ipsis et in
anima. idem enim unum numero album
et dulce est et alia multa nisi
divise sunt passiones ab invicem
sed esse alterum unicuique. Similiter igitur po-
natur et in anima idem unum esse in
numero sensibile omnium. quod
et aliud sit et aliud horum quidem
genere horum non specie. quare et senti-
utique simul idem et unum. ratione
ratione vero non idem. ¶ Quod autem
sensibile omne magnitudo
et non est indivisibile sentire
manifestum. est enim unde non utique
a positione infinitum. unde autem
videtur finitum. similiter autem et odo-
rabile et audibile et quecumque sunt
sensibilia non tangentes sentiunt
est autem ultimum aliquod a quo primo
visum non videtur et primo unum
videtur. hoc vero necesse indivi-
sibile esse in eo quod amplius non
contingit sentire. in eo vero quod
indivisibilium necesse sentire. si
quid indivisibile est sensi-
bile. cum ponetur in ultimo
unum est quod ultimum in
sensibile. primum autem sen-
sibile et simul accidit visibile
esse et invisibile. hoc vero impossibi-
le. ¶ De sensitivis igitur et sensibilibus
quomodo se habent. communiter et per unumquodque
sensitivum dictum est.

DE SOMPNO autem et vi-
gilia con-
siderandum
quid sint et utrum propria anime sit

post hoc [illegible]

· de sompno

corporis vel communia et si communia cuius
particule anime vel corporis et propter
quam causam insunt animalibus et utrum
communicant omnia ambobus propter an
aliud quidem somno aliud vigi
lium vel alia neutro vero alia
a(mbo)bus utrisque. Adhuc autem quid
est somnium et propter quam causam
dormientes aliquando somniant
aliquando vero non vel accidit quidem dor
mientibus semper somniare
sed non meminerunt et si sic propter quam
causam est et utrum contingit providere
vel non contingit et quomodo si contingit
et utrum contingit futura ab homine
comprehendi solum vel et quorum
da demonibus habent animalia vel et
sua fiunt vel a casu. Primum
quidem igitur hoc quod eadem vigi
lia quidem et somnus. Opponuntur
autem et videntur contrarii in
gilia quedam privatio. Nam
cetera semper in aliis et in na
turalibus circa idem susceptibile visi
bilia et eiusdem esse passiones. Dico
autem velut sanitatem et egritudinem
pulchritudinem turpitudinem for
titudinem debilitatem visionem et
cecitatem auditum autem et sur
ditatem. Amplius autem ex his mani
festum in quo vigilantem cognos
cimus in hoc et dormientem quem in
somno inperfectum. Sentientem enim
quod vigilare putamus et vi
gilantem esse ut corpus omne
sentiens aliquid sentire vel cor

pus quod in eo est motum aliquem.
Si igitur vigilare in nullo alio est
quam in eo quod est sentire
manifestum quoniam in eo quod sentiunt
in hoc et vigilant vigilantia
et dormiunt dormientia. Quoniam
autem neque anime est proprium senti
re neque corporis cuius enim potentia
huius est et actio qui vero dicitur
sensus sicut actio motus quidam per
corpus anime est manifestum quod non
anime passio proprium est neque in
animatum possibile corpus in animatum
est sentire. Determinatum est
autem prius in aliis de hiis que
anime dicuntur particule et quoniam nutri
tiva quidem separatur quidem ab
aliis in habentibus corpus
habentibus aliorum autem nulla sine hac. Mani
festum quoniam quecumque in
venalium augmenti et diminu
tionis participant solum animalium
in hiis non est somnus et vi
gilia velud in plantis non
enim habent sensibilem partem neque si
separabilis est neque si non sepe
rabilis potestate et esse sepe
rabilis. Similiter autem manifestum est
quoniam nullum est quod semper vigi
let aut quod semper dormiat sed
eisdem animalium insunt passiones
hee ambe. Si enim quod animalium non habet
sensum non contingit semper neque
dormire neque vigilare utraque
enim passio hec est sensum pri
mi sensibilis. Non contingit autem

alterum horum semper eidem in-
esse velut alium gerentem esse
vivum. neque dormire semper neque vi-
gilare. Amplius quorumcumque est
aliquod opus secundum naturam,
cum excesserit tempus in quo aliquid co-
rum que potuit facere tempus, necesse
est ea languescere, ut oculos
videntes et quiescere, et non faci-
entes. similiter autem et manum et ad
omne cuius est aliquod opus. Si autem cu-
iusdam opus est sentire, con-
tinue languescet et non faciet
et hoc. Si igitur vigilare dif-
finitur solvere sensum, quorum ne-
cesse est hoc quidem adesse, illud
vero non, vigilare vero est
est dormire contrarium, et
necesse horum alterum omni ad-
esse, necessarium utique erit dormi-
re. quod si hec passio somp-
nus, hoc autem impotentia propter excel-
lentiam vigilandi, vigilandi
quorum excellentia cum eius ab
egritudine, cum vero sine egri-
tudine fit, cum impotentia dissolutio
sensus erit, necesse est omne quod vigi-
lat contingere dormire. Impossibi-
le enim est semper agere. similiter autem dor-
mire semper non contingit.
Somnus autem quedam passio
sensibilium particule est, ut
vinculum et immobilitas que-
dam. quare necesse est dormiens esse
re sensibilem particulam. Sen-
sibile non quod est potens sentire

secundum actum. agere autem sen-
su proprie et simpliciter est cum dor-
mit. Sed necesse est sompnia-
cionis experimentabilem esse. Alia
igitur omnia pene aut sompno si-
ciant manifestum est quod dormi-
unt et natatilia et gressibi-
lia et volatilia et genera
piscium de quibus minimum et que
tium: omnia sic mobilium in-
ta sunt dormientia et alia;
omnia que et habent oculos duros
que non habitum palpebrarum du-
rorum habent oculos et que non sen-
ta sunt manifeste cum dormiunt
breviter sompnum sunt hec si-
ca. ideo latebunt quedam mul-
tociens utrum participent somp-
num ut non. Eorum que du-
rum habent corium secundum sen-
sum non deest manifestum est si dormi-
unt. Si autem non certitudo fuit in
dictis, non ea suadebit. Quoniam
quod sompno communicant omnia alia
animalia manifestum. ex eo quod est
sensum habere diffinitum est. sensus
autem modo quodam alio nullo
bilitatem et vinculum immobilitatem
sompnum dicimus. solutionem et re-
missionem vigilia. Planta-
rum autem nullam possibile est commu-
nicare neutra harum passionum
nam sine sensu quidem non existit
nec sompnus nec vigilia. quibus
non sensus inest, et tristari et
gaudere. quibus autem hec et

et concupiscentia. plantarum autem
neutrum inesse horum signum
est quoniam et opus suum facere nu-
tritiva potentia in dormien-
do magis quam in vigilando nu-
triuntur et augentur tunc magis
tamquam nichil egentia ad hoc
sensu. Quod autem dormiunt
et vigilant et propter quam causam quedam
sensu ut qualiter simpliciter considerandum
audium. Quedam quidem igitur animalium
habent omnes quedam vero non. ut tali
pa vivere. tactu autem et gustu
unica habent nisi si quid ali-
um imperfectum. determinatum est autem
de his in hiis que de anima sunt.
simpliciter est autem simpliciter qualiscumque
sensu sentire quod dormit
ac vigilans est. quoniam necessarium est
omnibus inesse eandem passionem
in eo qui vocatur sompnus. si
enim si partium quidem hec. preteri-
tio. sic ex hoc dormiendo sen-
ciet. hoc autem impossibile. Quoniam autem
inest secundum unumquemque sensum
hoc autem proprium. unum quidem hoc est
proprium autem videre visum in-
dere. auditum audire et aliis
secundum eundem modum. est autem
et communis quedam potentia que sequitur
omnes qua cum videt et audit per-
cipit. non enim visu quidem videt
cum videt et audit. Et potest
discernere eam alia quod sunt
dulciora albis. neque gustu
neque visu neque ambobus. sed com-

quadam particula sensitivorum
omnium. una enim est et unus sensus
proprius. organum sensien-
di. unum autem esse sensuum genere
ut autem diversum sicut sonis et
coloris. Hec autem simul inest apta
cio et que per tactum exercetur maxime
in esse sine non separatur ab aliis orga-
nis sentiendi. alia vero ab
hoc inseparabilia dictum est de na-
turis in alia. Palam igitur quoniam si
passio est vigilia et sompnus non
est in omnibus hic alibi. naturali
tactus solum omnibus. Si enim
eo quod omnes patiantur aliquid
non fiet dormitatio necesse
enim esse si utrumque nec esse
enim nec natura nec simpliciter eam si
aliquo agere simul hoc et ina-
tere sit et inmobile esse
contrarium in contrariis ac
cidit enim ut non simul moveri
etiam. Quia adhuc enim uti dormie
contingit secundum hoc et de in eis nam
cum principale aliorum organo
rum sentiendi et omnium tenuit
alia paciantur aliquo et pati necesse
est et reliqua omnia. aliorum autem
est cum aliquod impotens sit hoc
necesse est impotens fieri. Palam
est autem ex pluribus. quoniam non in eo
quod sensus vacent. concurrunt visui
sompnus est. nec in eo quod est
non posse sentire. in mali
dissonantis; tale enim quod accidit
cidit. impotens sentiendi autem de

tertio. Similiter et amentie que
dam in. Amplius autem cum insom
niis neque apprehendunt in
sensatis sunt. sed neque immo
bilis nec organo sentien
di. nec secundum quietem talem. sed ut
dictum nunc impossibile quo sentitur per
omnia. cum hoc quod impotens
fuerit uti est et organo senti
endi omnia sensitivum necesse
deficere. cum vero aliorum est
defectus non est hoc necesse. Propter
quam autem causam accidat dor
mire et qualis fit sompnus
et cuius passio dicendum est.
Quoniam vero modi plures causarum, et cui
us causa et cuius gratia et unde
principium motus et materia
et rationem causam esse dicimus. Primum
quidem quoniam dicimus naturam propter ali
quid facere, hoc autem bonum ali
quid, quietem vero
omni quod natum est movi
cum non possit semper et continue
moveri cum voluptate ne
cessarium esse et utile sompnum
ipsi enim veritate metaphora
utuntur hoc nomine tamquam quiete exi
stente sompno. Quare propter
salutem animalium existit vigilia
vigilare enim finis, sentire et sape
re omnibus est finis quibus inest
alterum horum. optima enim hec, fi
nis vero optimum. Quare necesse
animali unicuique inesse sompnum.
Dico autem ex suppositione necessitatem

vaporem. Amplius sic est esse huius su
am naturam generare in
esse quedam ei. ore et huius extremis
alia inesse. Amplius autem quali
motui et tactui in corporibus ad
venientibus accidit vigilare
et dormire et aliis post hoc dicendum.
Aliqua que animalibus que dicuntur non ha
bere sanguinem exequitandum
dicunt tale passionem sustinere et eadem
ut sunt sanguinem non habenti
bus que et hominibus. Quare et extrem
is omnibus speculandum. Quoniam
quidem sensus principium fit ab
eadem parte animalibus a qua et mo
tus determinatum est in aliis.
Principiis ipsa vero tribus deter
minatis locis media capitis
et deorsum ventris. sanguinem
quidem habentibus hec est cor
pars. Omnia enim sanguinem
habentia habent cor et principium
motus et principale sensus hinc est.
Motus autem quidem palam quo
niam quidem est principium spiri
tus est inspiratio refrigerationis
nisi hic est et respirare quod
humido refrigerari ad salu
tem eius qui in parte hac
est caloris naturaliter adeptam.
Dicetur autem posterius de ea
secundum se. Non habentibus autem
sanguinem et incidentibus et in
non suscipientibus spiritum in eo
quod proportionale est spira
tus spiritus dilatatur et contrahitur

et collectus inde. permanifesti in multis que tonsa sunt. veluti vespe et apes musce et que huiusmodi sunt. Totum autem movere quid et facere aliquid sine robore non est possibile. robur autem facit spiritus retentio respirantibus quidem que intrinsecus. non respirantibus vero que complantata vero et connaturali. unde et alata cum moventur attritione spiritus offendentis ad succinctorium tonant. Quoniam autem omne sensu aliquo sed ut proprio in alicuo in primo organo sentiendi. sensu est somnus et vigilia patens particule huius nunc quid loco et in qua particula primo sit somnus et vigilia manifestum. Convenientur et quidam dum dormiunt et faciunt multa que vigilantia sunt. non tamen sine fantasmate et sensu quodam. somnium enim est simulacrum quoddam est. de quibus autem de hiis posterius dicendum. vero somnia memorant expergefacti vigilantes autem non memorantur impossibiliter dictum est.

Consequens autem est cum hiis que dicta sunt perscrutare quibus existentibus et quod principium passionis sit vigilandi et dormiendi. manifestum est quod necesse est alicui sensum habenti primum nutrimentum suscipere et augmentum nutrientibus et omnibus extremum est. huiusmodi autem in sanguinem habentibus est sanguinea. his vero que sanguinem non habent quod consimile loco vero sanguinis venae. Hic autem est principium cor. palam autem quod dictum est ex exterioribus.

Cum igitur extrinsecus ingrediatur ad susceptibilia loca nutrimentum portatio advenit in venas permutatum in sanguinem venit ad principium vadit. dictum est autem de hiis in hiis que de alimento. Nisi autem repetendum simul rei gratia in principia motus speculemur. et quod patitur particula sensibilis dum accidit vigilia et somnus.

Non est somnus quibus impossibile sensum ut deficiunt. et in amentia et suffocatio aliqua et alie defectiones faciunt impotentiam. non tamen facta est quibusdam fantasia defectum valde patientibus fortiter. hoc quidem aliquam habet dubitationem. Si enim contingat obdormire defectionem autem patientem contingit verum somnium esse et fantasma. multa enim sunt que dicunt que vehementer autem defecerunt et cum visi sunt mortui esse deinde ... eadem dicebant et opinio-

Si igitur non est somnus impossibile omni

sensibilium partibus et ex evapo-
ratione et intercisorum fit hiis
passio. Unde etiam quod eva-
porativum est usque quo impedi-
ri; deinde convenit et permutari
sit cum primum. Calor vero est
animalium ad superiora natus esse
ferri. cum autem in superioribus lo-
cis fuerit multum iterum conver-
titur deorsum et revertendo expel-
lit calores; ideo maxime fiunt so-
mpni ab nutrimento. multa enim repenti-
tur humiditas et corpulentia
a sursum fertur. cum igitur stat gra-
vat et facit dormire. cum vero
repellendo deorsum et rever-
tendo expellit calorem, tunc
fit sompnus et animal dormit. Et
Signum autem horum sompnifera-
tiva. omnia enim caput gravant
et potus et cibi, opium, mandra-
gora, vinum, lollium. et qui
deorsum ferunt et dormitant
hec utique patienti et non possunt le-
vare caput et palpebras. Et
post cibaria maxime hic fit
sompnus. multa enim a cibari-
is est evaporatio. Amplius
ex laboribus quibusdam. nam
labor est colliquativum, col-
liquatum non fit quasi cibus
in nutrimentum indigestum nisi
si non frigidum fit. Et egritudi-
nes quedam illud idem hoc
faciunt. quecumque a superfluita-
tate humida et calida ut accidit

febricitantibus et litargicis. Am-
plius prima etas: pueri enim dormi-
unt vehementer eo quod in su-
periorem cibus fertur omnis. Sig-
num autem ad excedere magni-
tudo superiorum inferiora in
prima etate eo quod in hac
fiat augmentum. Epilemp-
tici autem et epilentici fiunt pro-
pter hoc. similis enim sompnus epilemsie est. Et
quodammodo sompnus epilemsia
est. Et accidit plurimis principium
huius passionis dormientibus;
et dormientes quidem capiun-
tur, vigilantes non. Cum enim
multum feratur spiritus sursum
descendendo iterum venas
tumefacit quibus coartat po-
ros in respirando fit. Propter quod pueris
non confert vinum neque nutrici-
bus. differt enim nichil forsitan
eos bibere et nutrices. oportet bi-
bere aquaticum et modicum. ven-
tosum enim vinum et hoc magis me-
do. Ita vero superiora plena sunt
nutrimento usque ad v. m-
ensibus non vertunt cervicem
quemadmodum quod multis ebriis
humiditas sursum fertur. Et
videtur et hec esse quod
quiescunt in matricibus embrio ap-
mum. Et omnino non sunt sompni-
a maiores venam et magna
capita habentes. nam horum vene
anguste existendo facile deflu-
at que descendit humiditas

homunciones non causa magna
capita habentibus; sursum impe-
tus multus et evaporatio. Et
infantes et venas habentes non sed
prolem ipsius facilem fluxum
prior. Ubi aliqua alia pas-
sio. Inferioris etiam, nec me-
lancolici. Infrigidat enim locus
interior quare non fit multus eius
evaporationis. Propter hoc et vora-
ces cum sint dure figure; quasi enim
et velut iocundum habent. Et
frigida sunt eis corpora. Nigra
non colera eis naturaliter fri-
get et interius locum frigidum fa-
cit et aliarum particularum huiusmodi
existit potestate in superflui-
tate. Quare patet per predicta quod
sompnus est quidam conventus
caloris interius et natu-
ralis recipracatio propter predictam
causam. Propter hoc multus dormientis
motus; cum vero deficit in-
frigidatur, et propter infrigidatio-
nem concidunt palpebre et
superiora quidem infrigidan-
tur et exteriora, interiora
quidem et inferiora calida ut cir-
ca que est pedes et que intrinse-
cus. Quamquam utique dubitabit
aliquis quod post cibum for-
tissimus sompnus fit cum
sit sompniferum vinum et a-
lia huiusmodi caliditates et quam
non est autem racionabile sompnum
quidem esse propter infrigidationem

cum autem dormiendi calida.
Utrum igitur hoc accidit quemadmodum
venit ut ventre cum sit quid
calidus est, repletio vero in-
frigidat propter motum, sicut quod
in capite sunt poris et loca in-
frigidantur sublata evapora-
tione. Vel quemadmodum in perfusis
calido subito tremor fit et
ut descendente calore conver-
ta frigida refrigerat et eo quod
natura calida facit languere
et accedere. Amplius multo
incidente nutrimento quod ca-
lor sublevat quemadmodum ignis
superpositis lignis refrigerat e-
ius digeritur; fit enim sompnus
quemadmodum dictum est corpu-
lentum sursum fertur a ca-
lore per venas ad caput.
Cum vero non amplius possit sed
in multitudine excedit quod
elevatum est iterum repente
et decursum fluit. Propter quod et cadere
homines subtracto calore qui
sursum ferebat solum et
alium rectum; et cadendo
quidem melancolie facit, post-
modum vero fantasiam.
Sed quidem solutiones dicte
non convenientes sunt ut fi-
at infrigidatio solum. Sed
opere quidem est locus esse cere-
brum quemadmodum in aliis dic-
tum est. Omnium quidem mem-
bre frigidissimum, non habentibus

vo quod equivalet; quemadmodum enim humidum quod evaporat sub solis calore cum venerit ad superiorem locum propter frigiditatem suam refrigeratur et congestum deorsum fertur factum iterum aqua, sic in elevatione calidi ad cerebrum superflua evaporatio inflata redigitur. Ideo catarri videntur fieri ex capite; nutritiva vero et non egrotativa deorsum fertur congregata et refrigeratur. Quod tamen est ad infrigidandum non et non sufficienter prendium facit evaporationem. Confert tenuitas et angustia circa cerebrum venarum infrigidationi. Quare hec est causa quia evaporatio transcendit in calido tecte.

Expergiscuntur autem cum digesta fuerit et optinuerit que compressa fuit caliditas in angustia multa ab eo quod circumstat, et discreti quorum fuit corpulentior sanguis atque purissimus.

Est autem tenuissimus quidem sanguis atque purissimus qui in capite, densissimus vero et turbidissimus qui in inferioribus. Omnis autem sanguinis, sicut dictum est, animalium principium est cor. Horum quidem qui in corde utrisque talamis communis est enim medius. Horum autem utrumque haurit ex utraque vena, ex ea quidem que vocatur magna et que adorti; in media vero fit discretio. Sed diffinire de hiis alterius est sermonis. Propter vero hoc quod fit magis proprie sanguis post cibi sumptionem indiscretior sompnus fit quousque secernatur sanguinis hoc quidem purius sursum, illud vero turbidius deorsum. Cum autem hoc acciderit expergiscuntur absoluta ex nutrimenti gravitate.

Que igitur causa est dormiendi dictum est, quoniam a corpulento quod sursum fertur per congenitum calorem confertim redditio sub ito ad primum organum sentiendi; et quid sompnus, quoniam primi organi sentiendi interceptio ut non possit agere; ex necessitate quidem factum, non enim contingit animal esse non existentibus que ipsum perficiunt; propter salutem vero. Salvat enim quies.

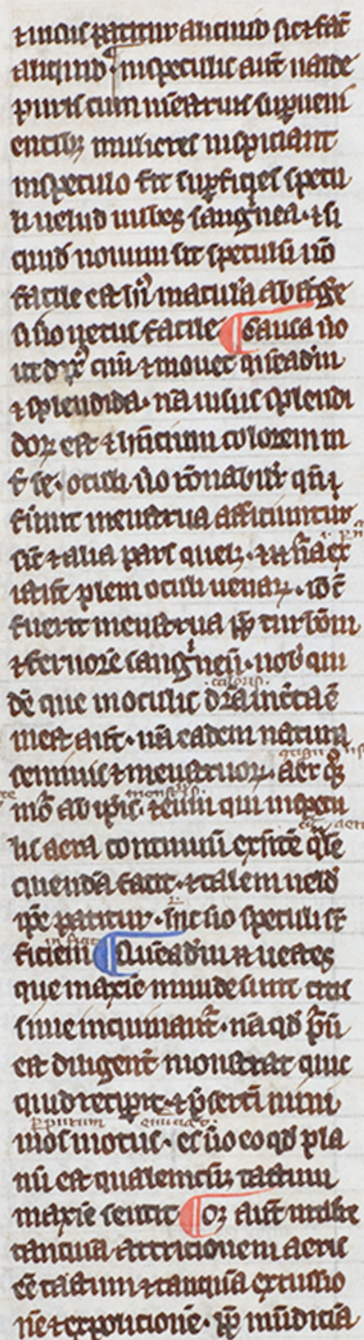
Post hec de sompnio querendum et primum cuius particule anime sompnium videtur, et utrum intelligibilis particule passio est vel sensibilis. Hiis enim solum cognoscimus aliquid nostrorum; si itaque non est videre et audire et sensu sentire, hec autem sunt ... visu sensuum videre figuram

et magnitudo et talia sunt. attamen ip-
sa ut color sentiuntur ipsorum. impos-
sibile autem sine visu convenientia et dor-
mientia videre. aut et nichil
quidem sensibus. palam quod non senti-
mus in sompnis. non ergo sop-
nium sensu percipimus. Sed nec
opinione. non enim solum advenientem
dicimus hominem aut equum esse sed album
vel pulcrum. quorum opinio sine
sensu nichil utique dicet nec
vere nec falso. in sompnis autem
accidit hoc animam facere. sic enim
equum hominem et album et quiescit
advenientem videmur videre.
Amplius preter sompnium intelligimus
quid aliquid quemadmodum vigi-
lando sentientes quod de
eo autem quod sentimus et in-
telligimus aliquid. sic et in
sompnis preter fantasmata in
sompnis alia intelligimus. mani-
festum autem hoc utique esset, videret
si temptet memorari surgens.
iam autem quidam et viderunt sompnia huius-
modi velud qui videntur secundum memo-
rie preceptionem disponere que
proponuntur. accidit autem aliquid quod
est preter sompnium ponere ante oculos
in locum fantasmatis. manifestum
quod non omne fantasma quod
est in sompno est sompnium. quod
intelligimus que opinione opi-
namur. Manifesta autem de hiis
universaliter. cum certe in quo
et vigilantes in egritudinibus

decipiuntur quod hoc et ideo in somp-
no facit passionem. Et sanis
et videntibus sol videtur pedalis
esse. sed sive idem sive diversum
fantasticum aut et sensibile
nichil minus non fit absque
videre et sentire aliquid. non vi-
dendo enim et audiendo falli. viden-
tem autem et audientem est verum
non quod arbitratur. In sompno
autem positum est neque videre
neque audire neque omnino sentire. quare
non videre verum est. nichil autem pa-
ti sensum non est verum. contingit
visum pati aliquid et alios sen-
sus. unumquemque autem horum quem-
admodum nobis vigilantibus ad-
venit quodammodo sensum. non
sic autem ut vigilantibus. sed quan-
doque opinio dicit quod falsum est sicut
admodum vigilantibus. quandoque de-
tinetur et sequitur fantasma. Quoniam
ergo non est opinantis neque intelli-
gentis passio quod hec quam
nominamus sompniare. manifestum
sed neque sentientis simpliciter. vi-
dere enim utique et audire non esset
simpliciter. sed quatenus et quem-
admodum consideranda. ponatur
ergo quod manifestum quoniam sensibilis par-
ticule passio hec sicut et sompnium.
non enim alii cuidam animalium inest
sompnium. quare eiusdem sompniare
sed eidem. Quoniam non de
fantasia minus que de anima
determinatum est. et est quidem idem sen-

fantasticum. Est autem sensitivo
fantastico et sensitivo diversum
est autem fantasia qui a sensu
secundum actum facto motus, sed
sompnium autem fantasma quod
videtur esse. nam quod in sompno
fantasma sompnium dicimus sim-
pliciter, sive quocumque fiat, manifestum
quod sensitivi est particule est in
simplicitate. hoc autem in eo quod
fantasticum. Quid autem sit sop-
nium et quomodo fit ex hiis que
circa sompnum accidit maxime
perspiciemus. Sensibilia autem
secundum unumquodque organum
sentiendi nobis efficiunt sen-
sum, et que fiunt ab illis passiones
non solum insunt organis sen-
tiendi dum sentiunt agunt, sed
et cum abeunt. Similiter enim pas-
sum est et in illis que sunt et in
hiis que fiunt et fugitata
eo quod movit non tangit cum
cessante movetur. nam et quod mo-
tum fecit movit aerem pro-
ximum quendam, et iterum cum
hic motus alium. et hoc etiam
modo facit motum in
aere atque in humidis. Similiter autem
oportet et in alteratione
nam quod tale fecit est aliquid
aliquo primo calefactum et hoc diffun-
ditur usque ad principium. Quare et
in quo est sentire alteratio cum
est quedam actu que est secundum actum
necesse est hoc accidere. ideo passio est

non solum sentientibus organis
sentiendi, sed et quiescenti-
bus in profundo et in superficie.
Palam autem cum frequenter sen-
tiamus aliquid splendidum. Trans-
ferentibus enim sensum sequitur pas-
sio velud de sole ad tenebras
accidit autem nichil videre propter
subsistentem motum in oculis ex lu-
mine. Et si ad colorem mul-
to tempore aspiciamus vel album vel
ceruleum vel eiusdem modi vi-
detur in quecumque permutemus. Et
ad solem aspicientes vel aliud
quid splendidum commovent
nos observantibus quod videt
per directionem visum vide-
re primum quod huius colorem, deinde
permutatur in puniceum, deinde
in purpureum quousque ad nigrum
veniat et evanescat. Et autem
hiis que moventur et mutantur
velud fluminibus, maxime
autem que velocissime fluunt. Videntur
enim quiescentia moveri. Fiunt autem
et a magnis sonitibus exsurdes-
centes, fiunt et a fortibus odori-
bus non odorantes et aliis. Sic
igitur manifeste accidunt. Nunc
modo quemadmodum dictum est. Quod autem
sit cito organa sentiendi et
modica differentia sentiunt, signum
est quod in speculis accidit, de
quo eodem et intendendo consi-
derare utique et inmediate con-
tinget ex ipso. Manifestum est simul quod

et in his patitur aliquid sicut et
aliquid. In speculis autem valde
puris cum menstrua superueni
entibus mulieres inspiciunt
in speculo fit superficies specu
li velud nubes sanguinea. et si
quidem nouum sit speculum non
facile est huiusmodi maculam abstergere
si vero vetus facile. Causa vero
ut diximus quia et mouetur quedam
et splendida. nam visus splendi
dus est et habitum colorem in
se. oculi vero contingit quia
sicut menstrua afficiuntur
est et alia pars quelibet. natura enim
existit plenum oculi venarum. idem
fuerint menstrua propter turbationem
et feruorem sanguineum. nobis quidem
differentia que in oculis differentiam
inest latet. natura eadem naturam
seminis et menstruorum. aer ab
eo mouetur ipse. tenuis qui in specu
lo aera continuum existentem quale
quendam facit et talem velud
ipse patitur. hic vero speculum super
ficiem. Quemadmodum vestes
que maxime munde sunt cicius
sunt inquinate. nam quod purum
est diligenter monstrat quic
quid receperit et purissimum mini
mos motus. eo vero quod pla
num est qualemcumque tactum
maxime sentit. Quoniam autem velut
tanquam attritionem aeris
est tactum et tanquam extersio
nem et expolitionem. propter mundiciam

non manet est quidquid utique sit
non extendi non celeriter extin
guitur speculis. causa est quod
purum sit et planum. recepit
enim in profundum non totum. non
eo quidem quod purum in pro
fundum. eo autem quod planum
totum. in veteribus vero non manet
quia non similiter subit maculas in
superficie tenuis magis. Quoniam
quidem igitur a paruis differentiis fit
motus quia et celeres sensus
sunt et quia non solum patitur
sed et agit organum sen
ciendi colores visum ex hiis
Attestantur autem et hiis que circa
vina et que circa unguenta que circa
pigmenta adveniunt. nam quod
preparatum est oleum citius
accipit propinquiorum odores.
et vina hoc ipsum patiuntur
non enim solum eorum que in iniec
tum sunt et immissa sunt sed eorum que
iuxta vasa posita sunt in extremis
recipiunt odorem. Eadem
vero que ex principio considera
cione ponatur unum quidem
ex hiis que dicta sunt patet quoniam
recedente sensibili extrinsecus
manent simulacra que sen
sibilia sunt. Adhuc autem
quam facile decipimur circa sensus
cum in passionibus existentibus
aliud vero in aliis velud in
trepidus in timore et qui amat
in amore. ita ut videatur in modico

dica similitudine

dicta immutatione hic quidem
hostes videre ille vero dilectum
et hii cito quidem in passionibus
cum sunt, tantum a minimo
in similitudine movetur. eodem
modo et in ira et in omni
bus concupiscentiis. semper de
cipiuntur omnes et magis quanto
magis in passionibus
fuerint. ideo et febricitantibus
interdum videntur animalia in pa
rietibus a modica similitudine
linearum compositarum. et hii quidem
aliquando decrescunt hec in passioni
bus sic, ut si non vehementer
laborent non lateat eos quod
falsum. quod si maior sit pas
sio et non moventur ad ipsa. Causa
vero ut accidat hoc est quoniam
non secundum eandem potentiam iu
dicat quod principale est et
quo fantasmata fiunt. Huius
vero signum est quoniam videtur
quidem sol bipedalis. contra
dicit autem sepe aliud aliquid
ad fantasiam. Et per per
mutationem digitorum unum
duo videntur. attamen non dicimus
digitorum esse ... illud non
esse ... iudicantem
visum duo. Contingendi au
tem est quoniam non solum cum
sensibile videtur movet
apparentia quedam, sed et cum ipse
ipse movetur sensus, si eodem mo
moveatur quo ad eum sensibile

dio autem videtur terra videtur
aspicientibus moveri, dum
movetur visus ab alio. Ex
hiis autem manifestum est quoniam non
solum in vigilando motus
a similacris fiunt et que ex
trinsecus et que in corpore sunt
sensibus. et quando fit passio hec que vo
catur sompnus et magis tunc
apparent. Sub die enim repelluntur
quando operantur sensus
et intellectus et exterminantur, quem
admodum iuxta multum ignem
minor, et tristicie et voluptates
non parve secus magnas. Cum
vero quieverit, superenatant
parva. Nocte vero propter vaca
tionem secundum particularem sen
suum et impotentiam agendi, eo
quod ab exterioribus ad interi
orem locum fiat caloris reflexi
o et ad principium sensitive
particule referuntur et fiunt
manifesta sedata turbatione. Ex
istimandum oportet tamquam modi
cas vertigines que in flu
minibus fiunt sic motum
unumquemque fieri continue, sepe
quidem eiusdem, sepe vero dissolu
tas in alias figuras propter re
percussionem. Ideo post cibum
cum et pueris tenellis existentibus
nequaquam fiunt sompnia
... motus propter caliditatem
ex nutrimento est. Quando autem
quemadmodum in humido sic

moveat quilibet quod nihil
appareat vel omnino. Quare tunc turbide
apparent distortum aut fantas-
mata ut apparent alienis modi
quia sit quod sic moveatur fan-
tasmata et ydola sicut in dormien-
do fantasmata et velut immo-
tis qui proiciuntur simula-
cris. Motum quod cum vehemen-
tior sit tunc deficit esse motus
eius. Et communiter omnino visiones
non firme apparent visiones
et monstruose et debiles somp-
nia velut melancolicis
febricitantibus et vinolentis.
Omnes enim tales passiones cum spe-
rituose sint multum faciunt mo-
tum et perturbationem. Residente vero
et discreto sanguine in sanguineis
sanguine conservatus motus
sensibilium a singulis sensu-
um valida facit ipsa somp-
nia et apparere aliquid et videri
speciem quidem quod a visu defe-
rente videre, speciem vero quod ab
auditu audire. Similiter autem et ab
aliis organis sentiendi. Ex
eo enim quod inde pervenit
ab eo motus ad principium
et vigilans videtur videre et
audire ac sentire eo quod vi-
sus movetur. Medium non qui-
dem visus ut dicit et quod tactus
duos motus enuntiat et duo
unum videntur. Omnino enim
quod ab uno quodam sensu dicit

origine nisi aliud dignior mo-
tus contradicit. Apparet quidem
primus. Videtur autem non quod apparet
sed quod dicit quod indicat non detine-
atur in eo et moveatur proprio mo-
tu. Quemadmodum in non dormientibus
autem propter aliam passionem facile
decipiuntur. Ita dormientes
propter sompnum et eos moventes
organa sentiendi et alia ac-
cidentia circa sensum. Ut quo-
dam similitudine aliquid si-
milis. Cum ergo dormientis des-
cendente plurimo sanguine ad
principium condescendunt intus
motus alii quidem in actu, alii vero in
potentia. Sic enim se habent ut in motu hoc aliquid
hinc surgit ex ipso motu
alius vero hinc corrumpitur,
ad invicem se habent quemadmodum
mirabiles ascendentes in aqua
liquefacta sale et cera, in actu
potentia. Recedente vero
impedimento agunt. Et sic in
modico exiguo relicto sanguine
in organis sentiendi moventur
cum similitudinibus. Quemadmodum
est in nubibus que similia dicunt
hominibus et centauris cito permu-
tantur. Horum autem unumquodque, quemad-
modum dictum est, derelinquitur, cum
non quod in actu est sensitivum
et abeunte non vero in toto dis-
cernens. Velut in tactu et non
tactu cum autem sentiebat

non dicit verum contrarium quod apparuit
et quod diiudicat. Sed si latet illum
contrarium, simul quod sentiendo
quid dicat inest sive quod decline-
atur elanguere quiescentium
sentientium moventur a motibus
qui sunt in organis sentiendi
et videtur quidem simile ipsum esse
quod simul est et tanta sompni passio
propter esse quod facit hoc latere.
Ut secundum quod si quid lateat di-
gitum qui supponitur oculo, non
solum apparebit sed videtur
esse duo quod unum est; si autem non
lateat apparebit quidem, non
videbitur autem. Sic et in dormi-
ente, si sentiat quod quia dormit
et passionem in qua est sensus
dormitionis apparet quidem, dicit
non est quod in mente videtur cori-
scus, non est autem coriscus. Sepe
enim dormiendo quidem dicit quid
quod in mente quid sompnium
est quod apparet. Si vero lateat quo-
niam dormit, nichil contradicit ymagi-
nationi. [Q]uod autem vera
dicimus et sunt motus fantasti-
ci in organis sentiendi manife-
stum est, si quis attendat tem-
ptet memorare que patimur
dormientes quidem et expergefacti.
Videbunt enim et quedam apparentia y-
dola dormiendi inspiciet exper-
gefactus esse motus in organis
sentiendi. Quibusdam autem iuvenum
et oculos prospicientibus, si cum te-

nebre sint ydola apparentia multa que
moventur ita ut obvelent
frequenter timentes. [E]x hiis om-
nibus autem manifestum quod oportet
esse sompnium fantasma quod
in sompno. Nam que nunc dicta sunt
ydola non sunt sompnia, neque si
quid aliud solutis sensibus videtur
sed neque sompnium fantasma
omne. Nam primum quidem aliqui-
bus accidit sentire aliquo modo
et sonum et lumen et saporem et tactum
languide quidem velut de lon-
ge. Iam enim in dormiendo re-
spicientes et e vestigio surgentes
vel quod tacite videbant lumi-
ne lucerne dormientes ut arbitrantur
et expergefacti mane cognoverunt
quod lucerne erant, et gallorum
et canum tacite vocem audi-
entes expergefacti sunt mane co-
gnoverunt. Quidam enim videntes et
respondent interrogati. Contin-
git enim vigilare et dormire sim-
pliciter, altero existente et aliquo
in alterum modo. Quorum nullum sompnium
dicere. [S]ed nec quecumque et
in sompno fuerint vere intelli-
gentie sunt fantasmata. [S]ed
sompnium est fantasma quod est
a motu sensibilium et cum dormi-
endo fuerit. Ideo quod dormit
hoc est sompnium. [I]am in
quibusdam accidit ut nullum sompni-
um viderint in vita. Rarum
quidem igitur est, accidit tamen et

quidam eorum percipientes aliquid
progrediente multum etate accide-
runt puerum nullum sompnium in-
decisum. [illegible] quam non erat ille eo-
rum arbitrari. Quoniam in quibus post
cibum dormientibus aut in pu-
eris fit sompnium. [illegible]
hoc modo [illegible]
[illegible] accidit [illegible]
[illegible] inferiore [illegible]
deorsum [illegible] multum
[illegible] motum [illegible]
nullum apparere [illegible]
[illegible] etate [illegible]
[illegible] apparere. Sic sompnium
[illegible] aliqua [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] accidit [illegible] hec.

De divinatione autem que
in sompniis fit et dicitur accide-
re a sompniis neque contempnere fa-
cile neque persuadere. Nam quod om-
nes vel plures existimant habe-
re aliquam significationem somp-
nia prestat fidem tamquam ab
experientia dictum.
Et quod de quibusdam sit di-
vinatio in sompniis non est
incredibile; habet enim aliquam ra-
tionem. Quapropter et de aliis somp-
niis similiter quis utique puta-
bit. Nullam autem videre causam
rationabilem secundum quam utique fiat hoc
ipsum discredere facit. Nam deum mitte-
re preter aliam irrationabilitatem
et mittere non optimis
et prudentissimis sed quibuslibet

inconveniens. Ablata autem
que a deo est causa nulla aliarum
conveniens est causa. Deinceps
que secundum [illegible] consignat
ut que [illegible] providere
aliqua [illegible] videtur
esse prudentiam invenire ho-
rum originem. Principium igitur comp
[illegible] ut aut esse aut signa eo-
rum que fiunt aut accidentia vel
omnia vel aliqua horum vel unum
solum. Dico autem causam quemad-
modum lunam defectus solis et la-
borem febris, signum autem de-
fectus aliquis stellarum introitum,
asperitatem lingue febri-
citanti, accidens autem ambu-
lante deficere solem. Nec enim signum
deficiendi hoc est neque causa, neque
ambulandi. Ideo accidentium
nullum neque semper fit neque ut frequen-
tius. Sunt igitur sompniorum hec
quidem esse et causa et signa verbi
gratia eorum que circa corpus accidunt.
Dicunt enim et medici gratiosi quod
oportet valde intendere sompniis.
Rationabile autem sic existimare
et artificibus quidem, considerantibus
non aliquid et philosophantibus. Nam
diurni motus nisi valde
magni fiunt et fortes la-
tent iuxta maiores vigi-
lando factos motus. In dormien-
do autem contrarium. Etenim par-
vi et magni videntur esse. Manifestum autem
ex hiis que accidunt in sompniis

frequenter. Arbitrantur enim et fulgura
audire ac tonitrua si parvi
soni in auribus fiant, et mellis et
dulcium saporum parvi humoris
in os defluente, et ambulare
per ignem et calefieri vehementer par-
vo calore circa quasdam partes
facto. Expergefactis autem hoc ma-
nifestum hoc modo se habens. Quare
cum parva omnium principia,
manifestum quod et egritudinum et ali-
arum passionum que in corporibus
future. Manifestum igitur quod necesse
in sompnis esse patentia ma-
gis quam in vigilando. At vero
et quedam eorum que fiunt in sompnis
fantasmata causas esse propri-
orum unicuique actionum non irrationa-
bile est. Quemadmodum enim deliberantes
agere et in actionibus existentes vel
actis, aut olim agentes re-
tamdiu se sompniantes in hiis consisti-
mus et agimus. Causa autem quia pre-
paratus existit motus a pri-
ncipiis inchoantibus; sic et rur-
sum necesse est in sompno sic
motus frequenter principium
esse diurnorum actuum, et quod prepa-
ratum sit rursus horum intelligentia
in fantasmatibus nocturnis. Et
sic contingit sompniorum que-
dam et signa et causas esse. Plura
vero accidentia videntur maxime et ex-
cellentia omnia et talium non est
in ipsis principium, ut de navali vel
lo et de hiis que longe accidunt

sompnia sunt. De hiis enim eodem
modo se habere conveniens est ut
cum quis memoratus de aliquo
contingat hoc fieri. Quid enim prohibet
et in sompnis ita? Magis autem
conveniens est multa huiusmodi acci-
dere. Quemadmodum igitur neque meminisse de
aliquo signum neque causa accidendi
ipsum sic, neque ibi post eventum
sompnium videnti ideo neque signum
neque causa est, sed incidens. Ideo et
multa sompniorum non eveni-
unt. Incidentia enim nec multa
nec semper fit. Omnino autem et quia alio-
rum animalium sompniant que-
dam, a deo quidem missa non sunt sompni-
a, neque facta sunt huius gratia. Demo-
niaca tamen. Natura enim demoniaca, sed non
divina. Signum autem: valde enim viles
homines previdentes et recte sompni-
antes, tamquam non deo mit-
tente, sed quorum quasi loquax
natura est et melancolica, omni-
modas visiones videt. Est
quod et plura et multiformia memo-
rari accidunt similia theore-
matibus fortunati existentes in hiis
sicut quidam ludentes par et impar. Ita
quemadmodum dicitur si multa iacias
aliud et aliud iacies, et in hiis accidit
hoc. Quod autem non eveniunt mul-
ta sompniorum, et conveniens in cor-
poribus sunt signorum
et celestium neque aquarum et ven-
torum. Si enim alius vehementior existens
accidat motus alio sic futuro fit non est

signum non fieri et multa bene consulta
sunt que si expediebant dissolu-
ta sunt per alias digniores
inchoationes. omnino enim non omne
fit contingens nec non id futurum
nunc et intendibus. sed tamen principi-
um credendum esse a quibus non
perfecta sunt et signa quedam naturaliter
aliquorum que non sunt. De his autem
non sompniis que non huiusmodi habent ori-
gines sicut diximus vel temporibus vel
locis vel magnitudinibus vel
horum quidem nullum neque aliquam
quod habent incipit principium
qui videt sompnia ipsi per
unum fiat ab accidenti. Sic itaque
fit magis velud democritus
per ydola et defluxiones quas ponit
quemadmodum cum movent aquam
aut aerem hic aliud movet et quiescit
est non amplius illo motum procedere
usque ad aliquid illo qui movit
non presente. sic nichil prohibet
motum aliquem et sensum pervenire
quare ad animas sompniantes
a quibus ille per ydola facit et de-
fluxiones. et undecumque contingit
magis quidem sensibiles esse de
nocte eo quod in die feren-
tur magis dissolvuntur serenior
aer noctis eo quod silencia sunt magis
et sunt in corpore faciunt sen-
sum propter sompnum et parvos mo-
tus sensuum intuentes dor-
mientes magis quam vigilan-
tes. hii enim motus fantasmata

faciunt ex quibus prudent fu-
tura de his et non actionem preterea
hec quibus licet et non prudentibus
sunt. in die enim fierent somp-
nia et sapientibus si deus
esset mittens. sic autem convenit
quosdam prudere. nam melancolia
hominum non est tamquam affecta sed
tamquam deserta et inania omnium
hominum. mota secundum id quod mo-
vet agitur. Et quod quidam
vesani prudent causa est quod
proprii non infestant sed enim
expelluntur. extasis igitur maxime senti-
unt. quosdam autem recto somp-
niantes esse et notos de notis in
maxime prudere accidit eo quod noti
maxime procurant. quemadmodum
quemadmodum procul existentes maxime cog-
noscunt et sentiunt sic et motus
notorum. noti enim notiores sunt motus.
melancolici autem propter vehemen-
tiam quemadmodum iaculantes a lon-
ge bene ferunt et propter permu-
tationem cito quod consequens est
coniciunt et imaginantur quemadmodum phi-
legidi poemata et qui furiosi
sunt adhuc simili dicunt et intelli-
gunt velut venerem veniunt.
ad autem Quoniam autem prop-
ter vehementiam non repelluntur
eorum motus ab alio motu. ar-
tificiosissimus autem iudex sompni-
orum qui potest similitudines inspi-
cere. ydola sompnia videntur esse.
est. dico autem similitudines quoniam sicut

accidit talia intrinsecus esse que in
actum sunt et dolor est et principium fortasse
non ubi si multum fiat motus
non sentit et apparenti et dolores autem
corrumpit non sentiunt et visione
te qui potest transire et cito
inspicere divinacio et visiona de
lorum quasi erat homines causam autem
connectiones et non quod sunt post
sompnium hoc moveri et videre
dicto sompnium. Et de
quod sompnus et quid sompnium
et propter quam causam utrumque sit, et de di
vinacione que est ex sompno
dictum est.

De eo autem quod est hec quidem esse lo
ngioris vite animalium alia vero brevis vite
et de vite tota longitudine et bre
vitate considerandum est. Prin
cipium autem exponere necessarium
primum exponere. Inmanifestum est
utrum eadem est causa in omnibus
animalibus et plantis hec quidem
esse longe vite alia vero brevis
et plantarum alie quidem breve
alie quidem longam vitam. Amplius
utrum eadem sunt que sunt
longe vite et que subsistunt
secundum naturam sana corpora
an separatum sunt substantiam
aut diversa. Aut que sunt bre
vis vite aut egrotativa. Aut
secundum quasdam egritudines communi
cant egrotativa corpora brevis
vite, secundum autem quasdam nichil
prohibet egrotativos esse longe vi
te. De sompno et vigilia dic
tum est prius. Similiter autem de egri
tudine et sanitate inquantum convenit
philosophie. Nunc autem est causa hoc quod est
longe vite, illa vero brevis
dicendum est quid speculandum
sunt autem et hanc dubitationem
tota ad tota genera et que sub
una specie altera ad alteram.
Dico autem secundum genus quidem
differre ut hominem ad equum. Et
longioris vite est homo quam
equus, secundum speciem autem
hominem ad hominem. Sunt enim ho
mines quidam longioris vite, alii
vero brevioris, et secundum alios et
alios locos convenientes. Alie
enim in calidis generum longio
ris vite sunt, alie vero in frigidis
brevioris. Et eundem locum habitantia
differunt sub hac ad
invicem differentia. Oportet
autem accipere quid sit corrup
tibile et incorruptibile in natura
substantia et quid incorrupti
bile. Ignis autem et aqua et hiis
propinqua non similiter easdem potentias con
tingunt generationis et corruptio
nis causa esse aliorum. Unde et aliorum
unumquodque fit ex hiis. Quare sic

constantia participantia horum
natura indissolubile est. Aliorum
autem non secundum se sunt, ut scientie
domini et hec autem altera ratio est
insunt sine corpore corrumpi. Maxime
enim sunt in corpore corruptiones in animali-
bus corum que sunt, ut scientia et sani-
tas et egritudo. Hec enim corrumpun-
tur et non corruptis susceptivis
aliis salvatis, ut ignoran-
tie quidem corruptio reminiscentia
vel doctrina, scientie autem
oblivio et deceptio. Secundum acci-
dens autem consequuntur ad physi-
carum corruptiones corrupti-
tur et aliis corrumpuntur. Om-
nia et sanitas que in animalibus sunt.
Unde et anima dissolubilis utique ipsius.
Si autem non natura sic ut scientia est
in anima sic in corpore anima est,
sic utique ipsius et altera corruptio
est preter corruptionem quam cor-
rumpitur corrupto corpore. Quare
cum non videtur hec esse utique se
habet ad corporis communicationem.
Fortassis autem dubitabit aliquis
[illegible] quod non est cuiusmodi in-
corruptibile est, et est corrup-
tibile non utique ita aliqua et cum
corrumpuntur et alia quidem que
sub sunt contrarie secundum actum
excepto quod est et illa contrari-
orum auferuntur et tollerentur
contraria. Secundum autem accidens
in illis que sunt in illis contra-
rium corrumpuntur. Propter id quod de

unus sicud prius dictum est substantiam que
si non est contrarium unumquodque
utique non est utique impossibile est cor-
rumpi aliquid neque corruptibile,
si non alio quidem contrarium corrumpit
preterea solum. Hoc autem non est aut
omnino aut hoc sic quidem verum
est sic autem non. Impossibile enim est
in subiecto non inesse contrarium.
Maxime enim cum post inest plurima
tie continuum. Unde et inesse
calidum autem rectum contrarium quod
pariter nec non sunt separabiles
cum quidem acutum sit actum et pas-
sivum hoc quidem semper facit id
quod patitur. Impossibile non mu-
tari. Amplius et si necesse est super-
fluum facere, superfluum autem
contrarium est, ex contrario
enim mutatio est. Superfluum
autem excrementum prioris. Si autem
omne expellitur quod actu est con-
trarium est et sic hoc corruptibi-
le est utique. Si autem non, si et con-
tinetur, corrumpitur sic quidem
quod sufficienter expellit. Si autem si
subiecto contrarium est aliquid ac-
tu continuum et superfluum fit, unde
minor flamma adurtitur a
multa secundum actum, quam ali-
mentum quidem multa multo
tempore consumit fumum ac
multa flamma velociter. Unde
omnia in motu semper sunt et fiunt
et corrumpuntur. Continue autem sunt
aut eius contraria agit, et propter hoc

transplantata quod plurimi
temporis et minoris natura. Causa
tamen autem nequaquam eadem est quibus
cumque contraria insunt. Morte
materia contrariorum est. Nam
aliquid quod est alicuius secundum
aliud mutatur. Si vero quan-
titatis secundum augmentum
et decrementum, sicut per ea
tenuiter aliquod est. Est autem
materie incorruptibiliora
esse. Etenim brevioris vite homine
in partibus. Et insectorum animalium
multa sunt. Et plante om-
nibus aliis. Insecta et plante que
annue sunt. Et plante et insecta
animalium sunt et talia et pro-
gressibilia. Et hec que sunt in
mari et ibi breviores vite et
ostreina et debilia. Omnino autem
in longioris vite sunt in plan-
tis et in sanguinem habentia. Amplius
et longioris vite sunt quibus est
sanguis hiis qui sine sunt.
Sine sanguine sunt. Debilia et
insecta animalia sunt in que sunt
animalia. Et in sanguinem ha-
bentibus aliis magis quam in aquo-
sis et pede gressibilibus. Lon-
giores et vite alium sunt ipso et ele-
fas. Sic et minora in frequen-
tius est dicere longioris vite
sunt minoribus et magis autem ac-
cidit longe vite inveniri
magnitudo sicut in predictis. In
causam autem de hiis omnibus ab

hinc etiam utique considerabis
oportet autem accipere quod est ani-
mal humidum est et calidum et vivere
huiusmodi est. Senium autem frigidum et sic-
cum et mortuum. Sic autem esse
videtur materia autem corporum
aliorum hec sunt calidum et
humidum et siccum et frigidum. Ne-
cesse est igitur et senescentia siccari.
Unde non leviter siccabile humi-
dum esse. Et propter hoc impinguem-
bilia et pinguia. Causa autem est
quia est aeris. Aer autem ad alia
igitur autem non sic. In terram pingui-
or esse humidum inveniri siccabi-
le et est parvum. Propter quod magna
animalia et plante dico ideo est
dicere longioris vite quemadmodum
dictum est prius. Convenientiumque
ut est maiora plurimum habere humi-
dum nec tamen propter hoc longioris vite
sunt. Due sunt autem due quan-
titatum et qualitatum. Unde
non tamen est magnitudo humidi
quod calidum, ut in leviter durum
in leviter siccabile fit. Et propter hoc
non longioris vite et magis quidem
unum quibus dat in maioribus. Lon-
gioris vite sunt que retin-
ent humidum in multitudine
et excellunt per quantitatem
secundum causam relinquuntur secundum
qualitatem. Est autem quibus
calidum pingue quod neque fa-
cit et quod non est cito siccatum
quod non est cito frigescere. Quod

aut est calidum in visere humido
vel. Ideo oportet fieri tale ut non leni
t corruptibile in superfluum
esse. Virtutem vero humi autem egritu
dine autem sua contraria est sup
fluitas est potentia et corrup
tiva. Hec enim vere est to
tum. Illa vero particulariter. Unde su
perflua et multa semina cito
senescunt. Semen enim superfluitas
et amplius exsiccat coitus et propter hoc
longioris vite mulus asi
no et equa existunt et femine
maribus si coitui attendunt.
Unde passeres masculi brevio
ris vite sunt feminis. ¶ Tam
plura quecumque sunt fatiga
tiva masculorum propter laborem ma
gis senescunt. Desiccat enim
labor. Senectus enim sicca est
natura autem sed in homine mas
culina feminis magis vivunt
etc. Causa calidior est masculi
quam femina. ¶ Sed que sunt
in calidis longioris vite sunt
quam in frigidis locis propter eandem
causam propter quam natura maior
quod maxime est magnitudo
secundum in natura frigidorum animalium
et propter hoc serpentes et lacerte
que sunt variam pellem mag
na fiunt et in locis calidis et
in mari rubro ostracodermata
ut sunt ostrea. Augmenti
enim causa humiditas calida est et vi
te. In humidis autem locis ma

gis aquosum et humidum
quod est maris. Unde cito
densatur. ¶ Sed hec quidem sunt
omnino exsanguia sunt pauca sa
guinem in locis ad arcton et septen
trionalia et aquosa in mari
hec enim sunt minora et brevi
oris vite. Aufert enim gelu
augmentum. Augmentum
autem non accipientia et plan
te talia corrumpuntur. Et
consumuntur enim alia sicut enim mo
dica flamma comburit et an
tiquit priusquam in calidis et con
sumendo sic et plurime anima
lium digeruntur quod autem
digestum sumitur materiam, inquam
aquaticorum autem pedibus am
bulantium minime longe
vite sunt. Non quoniam humida
simpliciter sunt. Sed quoniam aquosa
sunt. Hii autem humidum vero
cito est corruptibile quoniam frigidum
desiccabile est et quod est
sine sanguine propter id est minus et
magnitudinem protendat. Non
in pinguedine in dulce
dine est. In causa pinguedo dul
cedo est. Unde apes longioris
vite sunt aliis animalibus maior
ibus. Sed in plantis est quod lon
gius vivunt et magis quam
in animalibus. Primum quidem quoniam non aquo
sa minus sunt quam non cito de
siccat. Postea dulcedinem habent et
pinguedinem. ¶ Et quamvis sunt

discrimine sp. et animae

S. Augustini

sunt et terrena tamen non sunt ligno-
siora leviter exsiccabilem. De
eo autem quod est multo tempore
esse arborum natura oportet accipere i(n)
causam sic et ad alia animalia ut
ad insecta. Novelle et ipse plan-
te fiunt. et quo multo tempore sunt
semper et alie productiones fiunt.
alie senescunt radices sunt et
non simul. sed quedam producte tra-
mi producuntur. alie germi-
nantur. cum autem sic fiunt
radices alie ex eo quod est in-
fimum et sic semper perficiuntur. Si
non corrumpuntur. illud autem semi-
totum. propter hoc quod longius
vivunt. Compatiuntur enim plan-
te decise sicut dictum est. decisa
enim vivunt et duo et multa fi-
unt ex uno. decisa vero insecta
quod est in vive vivunt. Mul-
to autem non possunt tempore. non enim habent
organa neque possunt facere prin-
cipium quod in unoquoque
est. sed quod est in planta potest.
undique enim radices habent et ger-
men potentia. unde ab hac sem-
per procedit hoc quidem no-
vum est. illud autem vetus.
parvum autem est alia differen-
tia in eo quod est sic semper
esse longioris vite morsu et vi-
ta.

INTERROGASTI me honoret
te deus de differentia
que est inter spiritum
et animam et ut
scriberem tibi quod
dixerunt inde antiqui sa-
pientes. et ecce scribo tibi
quedam collecta que ex-
cerpsi de libro platonis qui
nominatur arcadon
et in eius libro qui vocatur
timeus et ex libris aristo-
telis et theofrasti et ben
didi in eius ex libro quem
galienus fecit de
concordia quarundam senten-
tiarum ypocratis et platonis i(n)
atque platonis et ex libro eiusdem
galieni quem fecit in opere
anatomie membrorum tibi mem-
brorum. Et usus sum in eo i(n)
maxima brevitate. quia
te novi variis negotiis occu-
patum et in operibus regalibus va-
de sollicitum et ex prolixitate
etiam timens ne prolixitas tibi nisi
libros aspicere. et credo quod
hec que scripsi tibi sufficiant
petitioni. deo auxiliante
maxime cum tu scias in scientia sis
autem peritus. nunc incipiens
dicam quia qui voluerint
scire differentiam que est inter duas
res necesse est primum quid scire que
sit unaqueque earum. quia impossibile
est scire differentiam aliquarum rerum

ma sciatur quod est unaquaeque ea-
rum. Et quia scientia utriusque ea-
rum potest sciri ex differentia, et quia
voluimus patefacere quae species
differentiae, necesse est ut prius loqua-
mur de anima et spiritu, postea de
differentia quae est inter utrumque. Ma-
nifestabimus autem spiritum ut sit opus levi-
us, postea vero dicemus de anima.

Spiritus est quoddam corpus
subtile quod in huma-
no corpore oritur ex corde et
fertur in arteriis, id est in
venis pulsatilibus ad vivifican-
dum corpus, operaturque vitam
et anhelitum et pulsum, et ali-
ud a cerebro in nervis et operatur
sensum atque motum. Certe
dicam ex laudabilibus medico-
rum atque philosophorum dicentibus quod
in corporibus invenitur visus
aperte et fisice philosophantium
quod in corde sunt duo ventricu-
li concavitates, unus scilicet in
dextra, alius in sinistra, et in
duobus hiis ventriculis continen-
tur sanguis atque spiritus. Sed in
dextro ventriculo plus est de
sanguine quam de spiritu. In sinis-
tro vero plus est spiritus quam san-
guinis. Et e ventriculo dextro pro-
cedunt duae venae, quarum una
procedit ad pulmonem et extra
eam hanelitus cordis. Cor enim
colligitur et extenditur et per
extensionem et constrictionem fit

pulsus totius corporis, et ideo pul-
sus indicat et cordis vel eius
passiones vel eius figuras, tam equales
quam inequales atque diversas
quae fiunt diversis causis impe-
dimenti eiusdem cordis, quod
accidit ei diversimode ut acci-
dit in febribus sibi invicem. Cor
quoque cum extenditur attrahit per
quandam venam ex pulmone
partem aeris quae ingreditur
ad pulmonem per anhelitum cor-
dis ad refrigerandum calorem
naturalem qui in eo est. Et
tunc fit hoc nutrimentum ut fit ...
ratio eiusdem spiritus cum conti-
netur in eisdem ventriculis
et cum colligitur cor pulsat per
eandem venam ad pulmonem
quicquid generatur in eo fumorum
et vaporum, expellit eos a digni-
ori calore cum est in eo, et pul-
mo expellit eos a corde. Haec
vena vocatur pulsatilis. Ceterum
tamen non vena vocatur arteria
arthar. Et haec vena in ortu
suo a corde dividitur in duas par-
titiones, quarum una ascendit
per partes superiores corporis, et pro-
cedunt ex ea rami a partibus
ad extrema capitis per quos vi-
vificatur pars corporis sum-
ma, et altera per partes inferi-
ora descendit usque ad extremita-
tem pedum, et procedunt ex ea rami
per quos vivificantur inferiores partes

Loc' de spiritu vitali.

S. nos quod vadit in nervos.

Loc' de operibus spiritus vitali.

quia pulsus a corde.

impedimento.

pulmone.

in qualiter operatur spiritus animalis et pulmo.

corporis humani. utrumque pars pro dicte uene que sunt dispositi per reliquum corporis uocantur arterie nech. i. pulsus. et hec est causa corporis humani inter spiritum cor per hoc quod tribuit unicum ex medio dextri cum uentriculo cordis situato est. et quod iam quo probatur quod humana uita sit per humorem qui est quod ipsi de spiritu eiusdem spiritus uisiona i mortis motus uentriculi et orificiorum quorum expectoris. uib. et quod fit. q. singultus et fatus atque hanelitus et aestus et uulgus uocat hec omnia anhelite animata. i. retentio ut erit aic. Secundus exitus a corpore fit per partem ipsam quo ingreditur ad eum aer. et egreditur a uentriculo cordis ad pulmonem per uenam unam super dictam que transit a corde ad pulmonem ut attrahat aerem et exhalet uaporem fumi. et expiramone per calamum pulmonis. i. per gutturem transit ad os. et tertius exitus ab ore fit et per motus cordis aperitur os. et animalis non potest claudi. sed uerte est ut claudatur per branchiorum in te post exitum spiritus ab eo. Causa quia egredi spiritus huic a corde. i. causa motus et natura uelocitatis sui tarditatis eius exitus est lenitas s. motus hu-

eius gravitas et apertio eius uentriculus deum hominum in oratatio eius in animal. Causa quod subitanee mortis et tertia talia aliena sunt a motu isto. q. i maioris inquisitionis sunt et indigentis quibusdam aplombus et argumentis probabilibus exprimere medicorum. artis quorum expositio plurima est. ideo hoc dimisimus nunc corporum commemorationis. Patet quod per hoc quod indictum quod uita sit per humorem qui in eum est in uentriculo sinistro in cordis. et quod pulsus et anhelitus constituta sunt ad aptationem eiusdem spiritus ad refrigandum cor. s. per aerem qui ingreditur ad eum deforis et per expulsum uaporum fumosorum tis ab eo. Iam quod ipse quod spiritus qui est in uentriculo cordis est causa uite et hanelitus et expulsus. et hoc est quod natura est eius dextri uentrali cuius emanatio est ex corde.

i. magis.

Spiritus uero cum procedit ex cerebro transit ad cetera membra corporis et uocatur animalis cuius inuenimentum et sustentatio est spiritus qui fit in uentriculo cordis. quod dico uel partis que annuentur i. pulsus uocatur alathar cum mittit a corde in superior et partes corporis cum puenit 5

omnes ad os capitis perveniunt et
uno coniunguntur omnes adinvicem
et expanduntur et texuntur ad instar
texture retis et de ipsis plurimis
extensis et textis quedam pars
sub cerebro pertingens inferiora
cerebri apta ad recipiendum
spiritum intellectum tradentem ei spiritum
vitalem prius de spiritu vitali quem diximus
esse in sinistro ventriculo cordis. Cerebrum
vero dividitur in duas par-
tes quarum una est anterior que
est maior. altera vero posterior
et minor. In anteriori sunt duo ven-
triculi hinc et inde intrantes ad
unum spatium quod est in me-
dio cerebri. in posteriori ad inferius
unus ventriculus faciens [illegible]
ad superdictum spatium quod est
inter utrosque ventriculos qui sunt
in anteriori parte cerebri. Primum
ergo subtiles qui inveniuntur
arterie quod est sub cerebro ad
anteriora cerebri cum pervenerint
ad anteriores ventriculos quem
in cerebro anteriori ponimus
advenerit spiritum intellectum quem
de rete mirabili ad alium ven-
triculum efficit ubi subtiliatur
et purgatur atque aptatur ad
recipiendum virtutem anime. et hoc
fit ei quod digestio ac conversio in
quadam spiritus subtilitate et ela-
tione. deinde transit ad ip-
sos ventriculos de spatio medi-
cum intermedium cerebri per

orem per ipsum meatum quo
inde it spiritus habetur spatium
quoddam vel quedam particula
de corpore cerebri similitudinem
que elevatur et deponitur in
ipso ventriculo tamquam
sint hec particula elevata
aperitur foramen quod est inter
spatium quod iungit ventricu-
los anteriores ipsum et ventriculum poste-
riorem cerebri. cuius depositio foramen
foramine claudit. cum ergo ap-
tum fuerit foramen transit spiritus
de anteriori cerebro ad posterius.
et hoc nostro ut cum fuerit fu-
it recordari cuius vel quod
dictum est oblivioni traditum. quo
fit cogitatio de preteritis. Si vero fo-
ramen apertum non fuerit nec causa
erit quod ad posteriorem cerebrum non
recordatur quia nec adheret
responsio ei cor[illegible] desursum in-
terrogatur. Talia vero aperto fo-
ramine cum fit per elevationem
ipsius corporis quod assimi-
latur vermi est diversa in
[illegible] velocitate et tarditate
fit velocius vel tardius
recordatio. fuit tarde memorie et
tardi ad recipiendum [illegible]
[illegible] et tamen qui [illegible]
recordari [illegible] vel ut [illegible]
suum valde mergit [illegible]
valde recordatur [illegible]
oculis [illegible]
[illegible] signum fit ei quod [illegible]

matrix ad aperiendum ei fora-
men superius et ut ipsum corpus
humile possit sursum eleva-
ri. Intellectus autem et cogitatio et ag-
nitio et prudentia fit per spiritum
qui est in ventriculo cum par-
ticipatur illis duobus ven-
triculis qui sunt in anterio-
ribus. Cum ergo antiqui hoc cogi-
tarunt ut animus perverterent.
Necesse est ut meatus vel tenue
foramen quod est inter istas ca-
meras quod iungitur illis duo-
bus ventriculis qui sunt in anteri-
ori parte capitis et ventricu-
lum qui est in posteriori eius par-
te sit clausum ut spiritus qui in
eius spatio [interl.: i. in medio] possit facere moram
ibi ut conforteretur et ipsius spatio
ei quia augmentum fortitudinis et
ad cogitandum et intelligendum
vel ut sit fortior [interl.: homo] in cogitatione
et intellectu et prudentia et agnitio-
ne. Sed adverte quia cogitans [marg.: in silentium]
tat caput erigit ad terram
et numquam aspicit celum et inclinat
[interl.: se] quia scriberet cum vult scrip-
turam et describet in ea aliquas [interl.: i. in terra]
figuras ut est hoc quia aliquis
[illegible] ad deponendum illud corpus
quod dicitur est autem vermiculo
[illegible] foramine [illegible]
[illegible] ad superiori capi-
tis. Spiritus autem qui est in eo spa-
cio .i. in ventriculo medio in-
ter [interl.: dividitur] est divisus [illegible]

[marg.: i. rem simila]

subtili et claro. Sic erit volunta-
s cogitantis dispositor et bone
cogitationis. Est autem ventri- [marg.: alle 3 grossus et com... bidus]
[interl.: i. caput] [illegible] cerebro erit ut eminens
et rotunda levis atque stricta.
Sed ex ventriculo cerebri anteriori [marg.: Dec... spiritus ... in anterior pte cerebri.]
procedunt .vii. paria nervorum
ex quibus unum par .i. duo nervi
in anterioribus ventriculis
nervulis iunguntur oculis
et per eos visus. Ista autem
nervos sunt concavi ... ut [marg.: .A. clamores ee]
de [illegible] fiunt [illegible]
adeum [illegible]
collectus sufficiens atque cla-
rus et luminatum corporum
et alius par nervorum iungitur
cooperturio oculorum .i. palpebris.
Tertium iungitur lingue et per
fit gustus sensus. Quartum
iungitur palato. Quintum
iungitur timpano auris et per ipsum
fit sensus auditus. Sextum nec-
tendit [interl.: i. ad vis. ...] aperta ... sen-
sum revertitur ...
[interl.: .A.] ... ad ultimam mo... [marg.: ad ungulam.]
... ut colligatur ...
.vii. iungitur lingue pro ad mo- [marg.: ad loquendum.]
tum operatur hic nervus ...
qui transmittitur ... ad [marg.: sic opat in membris generandi.]
membra. Sed iudicium huius rei
est quia cum accidit aliquid accidens
ut destruatur meatus spiritus qui
est in aliquo nervorum et primus
spiritus ille neque tangit ad membra
et adveniet ... ibidem

ut aqua que colligitur in mo-
do quo cum seget inter spinam
et in nervo et aspectum oper-
cetur. et velut commixtiones
i. mali humores et vapores
qui claudunt separant inter
spiritum et timpanum aurium. vel
inter instrumentum odoratus aut inter
instrumentum gustus seu instrumentum
tactus operatur similitudinem aut
destructionem gustus aut tactus
aut odoratus. cumque aperti fuerint
ipsi meatus aut per medicam-
en aut per digestionem [illegible] re-
dit membrum ad opus suum
et efficitur sanum atque equale.
procedit uero ex parte cerebri posteri-
ori nucha que est quedam
pars cerebri et descendit per os col-
li per ossa amplectatur cum [illegible]
nodi spine et dispergitur ex
eo multa pars nervorum. et
unumquodque eorum amplectitur i. unum
par nervorum [illegible] sicut ad ha-
ladelhay que est quedam ca-
ro commixta nervis per quam fit
motus membrorum. cum per hoc
motus manuum et pedum et to-
cius corporis. ¶ Similiter [illegible]
cum est quod si aliquis aliquid
[illegible] nervus passus fuerit ali-
impedimentum per [illegible]
nem [illegible] ut clausi fuerint
decursus qui sunt inter [illegible]
[illegible] motus ipsius cum motu
[illegible] et debilitatur ac deterius

tur. et hoc fit secundum quantitatem
impedimenti quod passi sunt
nervi idem. videmus iam
manum sanam et integram et [illegible]
[illegible] impedimentum ut apparet
et tamen nichil sentit nec movetur.
Et cum instrumenta cura-
te fuerint per aliquas medicinas
quo possunt aperiri decursus de-
bilitatem medicamina que decur-
sus perungunt nervorum et aperiunt
ipsas clausuras revertitur ad
eadem membra sensus atque mo-
tus. si instrumenta non pervene-
rit mensuram curationis et ipsa
membra non fuerint ideo debi-
litata ut non possint sustine-
re pondus curationis. ¶ Et forsitan
se accidit spiritum qui est in motibus
ventriculi ut in quibusdam ex
eis aliquod impedimentum. ut mala
complexione et commixtio-
ne malorum vaporum et per hoc
destruitur actus alicuius membri
[illegible] cum ille qui [illegible] quam
in anterioribus ventriculis aliquod
impedimentum per resolutionem vel
corruptionem passus fuerit fit
ex hoc destructio sensuum. ut
accidit ei qui ingreditur
balneum et ibi moram facit
ex nimietate caliditatis ob-
scurantur oculi et non videt ¶ Et
quandoque accidit ei in quo exci-
tatur colera rubea et vis va-
poris ascendit ad capud eius

iunctus; fuerit ille vapor spiri- et quiescit in eius cellula anterio- ri. sensus obscuratur visus eius et non videt. et similiter accidit aure et perdet auditum et ceteros sen- sus. unde si accidit impedimen- tum in parte cerebri media et certe partes eiusdem cerebri fu- erint [illegible] destruitur co- gitacio et cognicio tantum et rema- net sensus et motus esse(?), ut illud quod accidit in melan- colica infirmitate que est com- mixtio in cerebro [illegible] et defec- tio cogitacionis. Et si fuerit im- pedimentum in parte cerebri posteriori destruitur memo- ria tantum et remanent cetere actiones que iam(?) dicte. Si vero fuerit im- pedimentum in duobus locis hiis ventriculis aut tribus et oc- cupaverint totum cerebrum erit impedimentum in cogita- tione et in sensu atque motu si- cut illud quod accidit de cadu- cis et similibus huic. Comprobatur(?) igitur per hoc quod diximus certis- sime quod ille spiritus qui est in anterioribus ventriculis operetur sensus visus auditus olfactus gustus tactus. et cum hiis op- eratur aliud quod greci vocant fantasiam. Et ipse qui est in ventriculo medio operetur co- gitationem atque providentiam et ipse qui est in posteriori ventri- culo operetur memoriam.

Ducitur igitur ex hiis omnibus quod in humano corpore sunt duo spiritus quorum unus nominatur vitalis cuius nutrimentum(?) et susten- tacio est aer. et emanacio est ex corde. et inde mittitur per pul- sus ad reliquum corpus et ope- ratur pulsum et anhelitum et nutri- tum(?) ab alia est. Dicitur alius qui op- eratur in ipso cerebro cuius nutri- mentum est spiritus vitalis. et ei- us emanacio est ex cerebro. et ope- ratur in ipso cerebro cognitionem et memoriam atque providentiam et ex eo mittitur ad nervos per cetera membra ut operetur sensum atque motum.

Narrare autem aliquid de anima grave et valde diffici- le est. et hoc testatur diversitas sive discordia philosophorum. philoso- phorum [illegible] nec non [illegible] et aliorum qui post i- llos venerunt. Sed nos in- [illegible] vitantes distinctiones qui- bus diffinierunt philosophi [illegible] et in expositione intricamus partic[illegible] imitantur argumentis pro- babilibus. et sequamur licet narra- cio [illegible] suffi- ciens est in hoc loco et ipse erit nobis ecce patefacere intentio- nem nostram. et dicam quid est in- [illegible] animam et spiritum. Dicimus igitur quod philosophi [illegible] diffinierunt animam sic.

anima quod est subtilis incorporea
movens corpus. Alii vero indiffi-
finite eam sic dixerunt. anima est perfec-
tio corporis organici et viven-
tis potencialiter. Primo autem
exponemus has diffiniciones di-
as. incipientes a prima que
est prioris. ostendamus igitur quod
anima sit subtilis et dicamus quod
quicquid recipit opposita cum
sit manens unum numero et immu-
tabile est substantia incorporea est sed
anima recipit virtutes et vicia
cum sit una numero ut exemplo
ut que est impermutabilis in
sua essencia. recipit et virtutes
et vicia cum sint opposita ergo anima
recipit opposita cum sit una
numero et impermutabilis in sua es-
sencia et ita est substantia. Item dica-
mus quicquid movet substan-
tia est. sed anima movet corpus
et corpus est substantia ergo anima est
substantia. Et quoniam est argu-
mentis patribus quod sit substantia anima
nunc ostendamus quod anima sit
incorporea et dicamus quoniam om-
nium corporum qualitates sunt
perceptibiles et cum qualitates
non percipiuntur a corporeo sen-
su est incorporeum. qualitates
autem sunt virtutes et vicia que
sunt insensibiles. anima ergo est
incorporeum. Item omne quod
est corpus subiacet sensui vi-
sui aut quibusdam ex eis. sed anima non

subiacet sensui visui vel
quibusdam ex eis. anima igitur non est
corpus. Item omne corpus aut est
animatum aut inanimatum et
anima est corpus erit anima anima-
ta aut inanimata. sed impossibile est
ut anima sit inanimatum corpus [illegible]
quia est inconveniens dicere ut
anima sit inanimata. Et si dixerimus
quod sit animata, redeat nobis
sermo de anima anime in infinitum et con-
sequenter non ... ascendere in infinitum.
ergo non est anima corpus. Et item
si est anima corpus subtile aut
erit aer .i. corpus subtilis per to-
tum corpus dispersus. aut [illegible]
erit ignis. et si fuerit ita, oportet
ut ille corpus ubi ignis habet [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quia non sit aer vel ignis erit
omnis aer vel ignis anima. quod
si fuerit [illegible] [illegible] [illegible]
anima. Item si esset anima corpus ne-
cesse est ut sit simplex vel com-
positum. quod si fuerit simplex corpus
erit quodlibet elementorum ut aer aut
aqua vel terra. et si fuerit immixta
...
... quod ...
... omne erit anima sic
... quod si anima fuerit ig-
nis erit omnis ignis anima. et si
fuerit aer erit omnis aer anima

et sui determinetur eius. et si fuerit accidens
corporis quod continuet
eum erit animatum. Et ideo si fuerit
aer plenus aut plures aut
ut in relatum erit animatum. et ideo
elevatum erit elevatum. Et si
fuerit aqua anima erit uiuens plena
aqua animatum et sic illud animal
turpia et inanima. Et si fuerit
anima corporis complexionem est tunc corpus
animatum non corpus. Et quia
iam patet quod anima sit natura
incorporea nunc exponamus
quibus modis moueat corpus
dicamus igitur quod omne corporis quod
mouet aut mouet per motum sui
mouentis quemadmodum mouet
plaustrum per motum bouum
ut non sit aliud quod moueat illud
non moueatur. Quia quod mouet
aliquid aut mouet et mouetur
aut mouet et non mouetur.
hoc fit iiii modis. Quia aut per
desiderium animo non quemadmodum
mouetur amator ad uidendum eum
quem amat. aut per odium sicut fu-
gam sicut terrorem quemadmodum
non muniunt ab inimico suo
ut occidat eum. aut per actum si-
milem quemadmodum lapis a ponde-
rum ponderibus per se ipsum sit in-
mobile. uel quia id quod mouet
sit occasio per quod ut causa non
quod non. quemadmodum magnetis
est causa motionis distantie ma-
gnetis. cum magnetum non mo-

ueatur per motum magnetis. Sic
anima mouet corpus et ipsa non
mouetur per motum eius. anima
igitur est causa motionis animalis per uo-
luntatem et appetitum motu
sui et ipsa omnino non mouetur aliquo
modo motionis corporis eo quod
ipsa est incorporea. Videmus
exemplis quattuor modis quos in-
diximus quo uerum motionis mouet anima
corpus. Dicamus quod anima mo-
uet corpus quarto modo ex dictis causis
motionis hoc est mouet corpus
cum sit ipsa inmobilis. mouet
et eo quod ipsa est occasio prin-
cipalis causa motionis eius. Quia
ipse operatur peccatum i. peccatum
et eligit peccatum. et eligit non
quia cogitatur. Et quemadmodum ma-
gnetum est causa motionis
magnetis et illud magnetum
non mouetur per motum magnetis
ita anima mouet corpus. Et non
mouetur per motum eius. anima igitur
est causa motus animalis per uolun-
tatem et desiderium et per opinionem et ima-
ginationem. et ipsa non mouetur ali-
quo uno ex modis motionis cor-
poris eo quod sit incorporalis.
Et quia exposuimus dictionem pla-
tonis qua diffiniunt animam et pa-
tefecimus omnium perfectionem in
separatione nisi tractemus de
dictione eius. Et philosophi exponemus. Aristoteles
philosophi diffiniunt animam sic et dicunt
quod est perfectio corporis agentis

Interlinear glosses: acci- ; includens aerem ; est animatus ; i. grauitas ; i. homo

Marginal notes: continua per quod omne corpus continens animam est animatum. — quod est anima de quod ostenditur quod est non corporea. — quod dicit omne quod mouetur aut ad motum a motore immobili aut a motore mobili. — quod anima mouet a motore immobili.

agentis et invenitur potentior. In
libro autem qui est factus de anima
dictum est quod anima est perfectio cor-
poris naturalis instrumentalis poten-
tialiter. Et dicemus ad hoc quod
dixit potentialiter, quia de rebus
quedam sunt potentia, quedam perfecte, que
pervenerunt ad effectum. Perfecti-
onem designat. Perfectio vero est
receptio sue speciei. Ex hac vero par-
te dicitur anima perfectio, quia ex ea est
animatum potentialiter et cum anima per
effectum tunc dicitur fore perfectum
et tunc perfectio est receptio sue speciei
ut sit animatum sensibile ac
mobile voluntarium. Con-
stat igitur ex hoc quod dixit quod
anima sit species animalis absque dubio
cum sit perfectio animalis eiusdem,
quia perfectio rei est receptio sue
speciei. Et quia sic probatur quod anima
sit species et vocetur species perfectio,
notamus, notum est nobis nomi-
nare istos perfectionis et intelligere qui-
cquid refertur ad animam. Dica-
mus igitur quod perfectio duobus mo-
dis est: est perfectio prima et secunda.
Prima namque perfectio in homine est
sapientia atque magisterium. Secunda vero per-
fectio est studere ex quibus novit ex-
ercitium ac magisterium. Verbi gratia me-
dicus dicitur per perfectionem scientiam medi-
cine; cum vero cepit operari tunc
dicitur perfectio secunda. Anima igitur est perfectio prima,
quia si dormiant tam sensibus corporis vol-
untas, inest enim anima sensibilis

et omnis perfectio aliqua species est per-
fectio atque species alicuius rei et
anima igitur est species atque perfectio corpo-
ris. Modi autem corporum sunt
duo, quia sunt quedam cor-
pora mineralia, est species naturalis
ut est aqua et arbores. Igitur hoc
et aqua et cuncta que sunt motum
in elementis. Et sunt quedam que
adquirunt speciem per magisterium ut
ostium et scamnum. Anima igitur species
corporis naturalis est, quia corpus
non est ex artibus magisterii. Dif-
fertque species naturalis a specie ma-
gisterii, quia species naturalis est per se
et species magisterii accidens. Anima igitur est
talis quia est species corporis sunt.
Modi vero corporis naturalis sunt
duo, quia sunt quedam sim-
plicia, quedam vero composita. Sim-
plicia ut ignis, aer, aqua, ter-
ra. Composita vero ut animalia et arbo-
res. Anima autem non est species sim-
plicis corporis naturalis sed com-
positi, quia quicquid sit animatum est
animatum et quicquid animatum est
commiscibile et dissolubile. Et inter-
est tunc quo recuperare possit
dissolutum est ab eo et cum aug-
mentum eius generationi debet esse
instrumentum. Et ideo indiget diversis
rebus ex quibus sunt ei quedam ut eam
deferant et ad corpus. Cuiusque
re ac penetrative faciunt ut egredi-
antur et veniunt in aliis. Contra hoc
vitam in ea combur... Et quedam

ac ministrat

ministra

sunt necessaria refectioni corpori
s et abiciunt ab eo quedam su
perflua. ut sit instrumentis corporis
exterius instrumentorum. [C]ontinuitati
cantur quorum instrumentis artubus per
multitudinem eorum per corpus et
magnitudinem eorum operantur.
quasi est aer tantum ei membra vite
interius cor et cerebrum et quicquid
iungitur eis. et sicut sensibile est
ei nervi instrumentum sensus. et motus sunt
mobilie voluntarie et est ei in
instrumentum i. caro nervosa
et sensibilis est ut decenter dicimus
quod anima sit prima perfectio
corporis naturalis instrumentalis
in quo vita est potentia. et hec diffinitio est
universalis et sufficiens i. sufficienter
anime que sunt in corpore incor
ruptibili et dissolubili. [S]ecundum
autem videtur corrigere i. compescere priorem particu
lam et modo eius ponere vivere
vel potentia. non invenitur dif
ferentia ad aliam. et interpretatio v
erborum diffinitionum est una. dicente
in eo in potentiam vitam habente
quod corpus est ita in essentia
animata est anima. post hoc tere
potest animam per hoc quod potest tu
am vivere. si voluit intelligi
hoc quod dixit invenitur po
test quod est ei in potentia certe
perfectum actibus vite. id est agere
motibus quod invenitur poten
tiam. hec est diffinitio eius. cum af
firmamus animam unam tum expo

sua qua exposuimus eam et parti
secundum unamquamque per eius.
[E]t quia iam exposuimus utrasque
diffinitiones secundum plurimos et hanc
refecerunt partes earum usque loquimur
de partibus anime et dicamus quod plures
virtutes esse que sunt ei instru
menta de se. quod prima sunt tres secundum vege
tativa. secunda sensitiva. tertia ra
tionalis. et hee virtutes vocantur
ad placitum anime. tertia autem ve
getabilis et sensibilis rationalis et
mobilis que movet voluntari
e. et alia rationalis que invenitur in ra
tione et agnitione et cogitatione
anima etiam vegetabilis que anima
mala vocatur sensitiva. et est
in nobilioribus et animalibus
bilibus. et alia sensibilis que
anima vocatur in qua nobis et animalibus
est communis. alia non invenitur nisi in
homine. [O]pus autem vegetabilis a se
ipse est nutrire et crescere et hoc facit
per iiii virtutes que vocantur
naturales que sunt attractiva
retentiva digestiva et expul
siva. et hoc opus invenitur in
omni vegetabili. et animalibus
et herbis et arboribus. [S]ecunda
anime sensibilis quod dicitur in animalibus sunt
visus auditus et gustus odora
tus tactus. v. videlicet corporei sen
sus et fantasia et motus transmu
tationis de loco ad locum volun
tarie et hec opera inveniuntur in omni
animato i. animalibus et homine. [O]pera non

aeris nam sunt et cogitatio et providentia et discretio, hec et memoria. Et hec operantur per spiritum mediante virtute anime.

Et quia auxiliante deo iam exposuimus quid sit spiritus et quid anima, nunc loquamur de differentia que est inter eos. Dicimus quod prima differentia inter eos est quod spiritus est corpus, anima vero incorporea. Et spiritus comprehenditur a corpore, anima vero non a corpore comprehenditur. Et spiritus cum separatur a corpore perit; operationes vero anime pereunt a corpore, sed ipsa non perit in se remota. Anima quoque movet corpus et prestat ei sensum atque vitam mediante spiritu. Et spiritus operatur in eis alio mediatore. Anima movet corpus et prestat ei vitam atque sensum; anima prima causa est huius vel principalis, mediator spiritus non operatur et est secunda causa. Spiritus quidem est causa vite et sensus et motus et eius actionum [illegible] propior; anima vero causa longior, que est magis causa. Continetur in humani corporis compositione ex partibus duris que sunt vasa dura ut ossa et tenera ut nervi, quedam vero [illegible] ut cartilagines, et ex partibus humidis que sunt in humoribus, scilicet sanguis et fel et cetera, et colere et spiritu qui est in ventriculis cordis et cerebro. In spiritu quoque invenimus omnes quos quia fuerit in minimis partibus subtilior et clarior et fortior erit ad recipiendum actiones anime ceteris partibus corporis et aptior secundum quantitatem subtilitatis et claritatis recipiet de actionibus anime.

plus et minus

Et propter hoc dixerunt philosophi quod virtutes anime sequuntur complexiones corporis. Cum igitur complexio corporis fuerit in perfectione equalitatis erit spiritus qui est in corpore suo in perfectione equalitatis, id est erunt actus anime in eo in perfectione equalitatis. Cum vero complexio in modo [illegible] minus [illegible] perfectione sunt minus perfecte [illegible] perfectus erit spiritus minor quod ei debetur ex subtilitate et perfectione et erunt actus anime [illegible] virtutes anime in pueris imperfecte et in mulieribus debiliores. Et similiter fit in senibus; mutata complexione [illegible] calor et frigus [illegible] quantitatem eorum ad solem [illegible] eorum longitudinem ab eo [illegible] sunt et [illegible] et eorum [illegible] et propter hoc fiunt [illegible] actus anime in [illegible] diversi. Que fiunt [illegible] in corde [illegible] [illegible] spiritus [illegible] [illegible] spiritus [illegible] fit [illegible] [illegible] minus subtilis

practica per spiritum qui est in ventriculis sequentibus anterioribus cerebri fiunt sensus et fantasia, spiritus quidem adquisivit de augmento acuitatem et subtilitatem cum spiritu qui est in corde. Deinde per spiritum qui est in ventriculis sequentibus fit cogitatio et providencia. Et spiritus quod acceperit de subtilitate supra alium spiritum, et propter hoc necessaria est ei inundancia subtilitatis cum vult recordari aliquid veteri antiqueque iam preterit et tempus eius elongatum est. Et hec sufficiant tibi de quo interrogasti. Auferat a te deus omnem tristiciam et repellat a te quicquid fuerit timendum et det tibi fortunam in hoc seculo et in futuro. Amen.

Tria ut ait Cicero in tantarum rerum varietate perspicua excellentissimum divine munificentie donum philosophiam expoliunt: magnificentie nobilitatis affluentie contemptus, future felicitatis appetitus, mentis administratio. Quorum primo mens honestatur, secundo mens felicius, tercio mens ad amicabilem expedi-

ciam adeptionem excitatur. Unde et a se adeo egregiam in illis fugeret multitudo fortunas opum abiectivum tamen ut premium ad fortunam passionem omnium sibi tam esse quam se motum sufficiat. Nam quod certum est inspirat affectum et naturam imitatur dotavit causam. Ex quorum positione cum igitur concludit excusatio. Hec igitur consideranti cum tante excellentie parum mentis consuluit mentem opinionum abiectivum inter primum tamen non infimorum est particulam scientialem philosophie particularem velut Aristotelis de vegetabilibus ex arabico in latinum transferens translationem angustias quantitatum abiectione ampliavi. Et hoc opus dilectissime mi R. velud mittat bacho palmites ut aliter ... tibi quamvis vocatio discenciam rectissime dedi. Gratuito quidem opinatio tuo tenuis quantitatem nolo consideres, sed tantarum rerum diffusionem in modo distantiam modo quodam arborum compendio amplecteris(?) quemcumque sudore extractum aliud loquendi genere quod a natura est expectandum attenciant est imitare inspiciat.

Vita in animalibus et plantis inventa est. Sed in animalibus manifesta et apparens, in plantis vero occulta non evidens. Ad hoc enim ut asseveratione veritatem inquisitionem necesse est procedere, constare utrum habeant plante animam et virtutem desiderii, doloris et delectationis et discretionis. Anaxagoras et Abrucalis desiderio eas moveri, sentire quoque et contristari asserunt. Quorum Anaxagoras animalia esse hac letari quoque et tristari dixit, fluxum foliorum argumentum assumens. Abrucalis autem in his sexum permixtum opinatus est. Plato solum quod desiderant eas dixit propter vehementem nutrimenti ipsius necessitatem esse. Quod si constiterit gaudere quoque et tristari sentireque eas consequens erit. Id quoque constare desiderare autem comprobatur et excitatione singulis speciebus per inmixtionem sexuum quod valde videtur. Mirum autem esse hec ambiguitas longam faciet inquisitionem; nec licet preterire nec dispendio sic contra singula immorari oportunum. Quidam autem habere animam eas dixerunt, quia generari, nutriri, augeri, iuventute virescere, senio dissolvi comperimus. Cum in hiis in animalibus hec cum plantis habeant communia, que si haberent plante desiderio quoque effici crediderunt. Primum igitur quod maxime vero occulta prosequamur. Dico quod quicquid alitur desiderat ut delectetur saturitate, tristatur cum esurit, et non accidunt hec dispositiones nisi cum sensu. Huius intentio qua eas sentire et desiderare opinabatur Anaxagoras autem et Democritus et Abrucalis illas intellectum intelligentiamque habere dicebant. Nos vero ista repudiantes sanum sustineamus sermonem. Dico igitur quod plante nec sensum habent nec desiderium; desiderium enim non est nisi ex sensu, et finis voluntatis nostre ad sensum convertitur. Nec invenimus in eis sensum nec membrum sentiens nec similitudinem eius nec formam certam nec consecutionem rerum nec motum nec iter aliquod ad aliquod sensatum nec signum aliquod per quod iudicemus eas sensum habere, sicut signa per que scimus eas nutriri et crescere. Nec constat hoc nobis nisi quia sunt nutritive et augmentative partes anime. Cum tale plantam inve-

invenimus aliquam

venimus aliquam anime partem
an inesse neque intelligamus nisi
sunt carentes sensu et sensatum non esse
concedere non oportet quia cognitio
est in informatione vite. Nu-
trimentum vero causa rei in
ne et augmentum. hec dimensio
decretum in uniuersum loco suo dis-
creuisse nutrimentum inter in-
tellectum et provisionem medium op-
pendere. Dicet quoque aliquis
plantam si communicet an
difficile namque plantis regi-
me assignare preter regimen
nutrimenti. quod autem inuenire
negatur est quod non licet nunc
quia sunt quedam animalia sapi-
entia intellectu carentia. natura
animalis mutatur in morte corrum-
pentis ipsam in genere suo per
generationem conseruat.
Et nunc inuenimus ut inter
animatum et inanimatum medium
ponamus. Scimus autem quod
conclusio animalia sunt sapien-
tia et intellectu carentia. Similiter
plante et alia. Sensus igitur sensitiue
causa est quia illa dicuntur animalia que
ergo dant sibi speciebus nomina et diffinitio-
nes. species vero sunt individu-
is nomina. debemus genus eorum
causa esse non ex uniuersali. unde
autem cause per quam confirma-
tur genus non autem est parua
sunt et alia que sexu carent
feminino. et sunt que generant

similiter que motum non habent
et sunt quedam diuersorum colorum
et sunt que faciunt speciem sibi
dissimilem. et sunt que cres-
cunt. quod igitur est principium
intellectus. quod uero est mirabile
ut quo celum circuit solem
planetas stellas absque ambiguitate
esset ambiguitate. in ...
sunt sensus ... passio sit
sit autem planta motum corporis
terre et affixa est. licet autem
mobile. unde igitur diffinimus
naturam ut faciamus uerissime
non continet materia ...
dum igitur quod uita autem est se-
cus qua sensus facit discretio-
nem inter uitam et materiam. Secundum
celum quia sit regimine nobi-
lius et dignius uno regimine
elongatum est ab his. Opor-
tet autem ut ad perfectum et diminu-
tum sit aliquid commune. et hec
est inventio inter uitam et pri-
uationem. uero quo ut quicunque
recederet ab his nostris. quod
est medium inter animatum et
non animatum. nec inter uitam
et priuationem. Sed inter in-
animatum et uitam est medi-
um. quia inanimatum est quod
non sit anima nec aliqua par-
tium eius. Sed planta non est
de his que carent anima. quia
in illa est aliqua pars anime. et
non est animal quia in illa non est sensus

sequitur de uita ab isto unam partem tum ut singula. Possumus et alio modo dicere quod est aliud animatum et non dicitur animatum quod sit inanimatum sicut habuerit animam et aliquid tenerum. quia res que cibatur non est sine anima et omne quod habet animam. Et planta ergo tale habet membra determinata et planta indeterminata. et sit planta naturam propriam ex motu quam habet in se. Potest ergo dicere aliquis quod habet animam. quia anima est que facit motum naturalem localem non erit nisi cum sensu. Et attractio cibum erit ex principio naturali. et iam erit quod animal et plante non erunt cum actione cibi et sensu solo. quia omne cibabile utitur in qualitate cibacione duabus rebus. scilicet calore et frigore. et egreditur cibo humido et cibo sicco. quia invenimus est in cibo sicco. quia nulla illarum duarum naturarum separatur a socio suo. et ideo sciendum est cibus cibati continuus usque ad horam corrupcionis et debent uti eo et planta talis quale est aliud. Perscrutatur primum quod id quod precessit in mone in negocio plante et modo tali cum tali sua et quod reperitur ab eo est planta in spiritu ut animal dixit magis de spiritu. et iam invenimus nos

ta alia que non habent spiritum neque invenimus in illis interdum plante dormiunt neque vigilant. quia vigilare est de excitatione sensus. et dormire est de debilitate sensus. Et non invenitur aliquid horum in re que vegetatur. animalibus hoc sed in dispositione animalium et in sua non senties et quum cibatur ascendit vapor cibi eius ad caput et dormit et cum consumitur vapor ascendens ad caput vigilat. et in quibusdam animalibus est hic vapor invenitur que tantum parum dormiunt et dormitio est comprehensio motus et complexio est quies rei mote. Quod maxime sepe est inquirendum in hac sciencia hoc quod dixit Abrutalis. unde ut si invenitur in plantis sexus femininus et sexus masculinus aut species commixta ex hiis duabus sexibus sicut diximus. quia masculus qui generat in alium generat et femina que generatur ab alio generatur et utrumque separatum ab invicem et istud non invenitur in plantis quia quelibet species plante masculine quod erit ex ea est asperum et durum et rigidum et femina erit debilis et fructifera. et debemus inquirere utrum inveniantur iste due species simul in re una

esse impregnate sicut dixit abrucalis.
Sed ego non opinor quod sint res
sic, quia res que permiscentur
debent primo esse simplices in
se, et erit per se masculinum et per
se femininum, deinde commiscentur,
et commixtio rei non est nisi post separationem
generationis. Invenitur autem generatio planta-
rum ante suam commixtionem.
Et forte sic sit efficiens et patiens
in una hora, nec invenitur
masculinitas et femineitas coniuncte
in eadem materia, et ideo natura
erit planta perfectior animali,
quia non indigeret in sua ge-
neratione re extrinseca, et planta
indiget tempore et aere et sole et
temperantia, et ideo erit prius or-
dine. Animal quidem indiget in hora
pullulationis arborum etiam in
principio ante plantarum et etiam
re et principium generationis fruc-
tuum et sole, quia Anaxagoras dixit quod
calor frigus est ab aere, et ideo dixit
Lechineon quia terra est mater
plantarum et sol pater. Sed mixti-
onem masculini vegetabilium
et feminine debemus imaginari
alio modo, quia semen
plante simile est impregnationi
que est mixtio mascu-
lini et feminine, et est modo
ut generandi pullum et ma-
teria cibi eius usque ad horam
complementi sui et sui exitus
ab eo, et feminina ponit ovum
in matricibus eius hora tota plan-
te. Dixit etiam Abrucalis quod
arbores etiam pullos non ge-
nerant, quia res que nascitur
non nascitur nisi ex parte
seminum, et sic quod remanet
ex eo in principio cibus erit
et nascetur motus seu motum. Et
sic debemus opinari in mix-
tione masculinorum et femininarum
plantarum, et aliquam averterunt
plantarum in divisione quadam,
quia mali quando commiscentur sexus
commiscentur inter se, et proveniet ex illis animalibus; et etiam
et tota impregnatio que commiscentur
sexus commiscentur inter sexu-
um postquam fuerint separata.
Et naturam miscuit masculini
cum femina recte pariter. Et
sic non invenimus operationem
aliquam impregnationis nisi in genere
speciei uniusquisque et non est talis sep-
aratio nisi in hominibus inquantum
non eorum. Et hoc est propter multa
opera eius et propter multam scienti-
am eius. Est tamen cum pru-
dentia plantam completam et in-
tegram esse propter duas vires assi-
milationis et propter quod in ea a principio
est ad cibandum illam, et ad
grandescendum suam speciem et propter
quas frondescunt et fructificant
et vivunt durabiliter. Unde eius
aliquid ad illam invenitur eius
et non fiet in eo aliquod superflui

Planta vero indiget dormitione
ipsa nutrimentali, quia postea est
et plantata in terra et alligata et
non habet motum in se nec certum
[illegible] in nullis partibus, nec
habet sensum nec motum volun-
tarium, nec animam perfectam, nisi
modo non habet nisi partem partis anime. Et
planta non est creata nisi propter ani-
mal, non est creatum propter plantam.
Et si dixerit quod planta indi-
get cibo, nisi [illegible] indiget eo
[illegible] continuo non
interrupto. Et si consideraverimus quod
planta habet in meliorationem [illegible]
est, quia ut res meliores sunt nobi-
liores rebus; [illegible] animalium
animal est nobilius et melius quam
opus plante. Et invenimus in ani-
mali omnes virtutes que sunt
in planta et multas alias.
Empedocles asserit quod plan-
te habent generationem in mundo [illegible]
diminuto et non perfecto in com-
plemento suo, et eo completo
non generabatur animal. Sed hic ser-
mo est inconveniens, quia
mundus totus est perpetuus et
sempiternus, nec cessavit un-
quam generare animalia et plantas
et omnes earum species. Et in quali-
bet planta est calor et humor
naturalis, que cum consumpta fuerint
erit in planta [illegible] senectus et corru-
ptio [illegible] et ariditas. Et quidam dixe-
runt corruptionem, quidam non. Et que-

dam arbores habent gummi ut
[illegible] et gummi amigdali
[illegible] et gummi ara-
bicum. Quedam arbores non
[illegible] et lignum
[illegible] et medullam [illegible]
[illegible] primum sicut cor-
tex. Et quedam fructus [illegible]
cortice est, scilicet inter corticem et lignum
[illegible] arborum simplices in
[illegible] inveniuntur [illegible] et no-
di [illegible]. Et quedam partes
[illegible] crescunt ut [illegible]
[illegible] omnia non inveniun-
tur in omnibus plantis. Et que-
dam habent has partes, quedam
non. Inter quas plante aliquas par-
tes ut radices, virgas, folia, [illegible]
[illegible] flores, pullulationes [illegible]
[illegible] et corticem cum [illegible]
circumdat fructum; et sicut sunt
in animali membra similium par-
tium, ita in plantis. Et que-
[illegible] plante [illegible] sunt me-
[illegible] quia cortex est sicut
cutis, et radix plante sicut
os [illegible] nodi [illegible]
nervus [illegible] reliqua que
sunt in eis. Et quelibet harum par-
tium dividetur alio modo per
partes dissimiles [illegible]
[illegible] dividitur [illegible] alio [illegible]
[illegible]. In primo [illegible] et [illegible]
dividuntur et secundum partes cor-
tices, et alio modo dividuntur
per [illegible] radices et non dividuntur

manus ad aliam manum. nec
radix ad aliam radicem. nec
folia ad folia. Sed minus radicis
et folii est compositio. Et fructuum
quidem compositi sunt ex pluribus parti-
bus et quidam ex fructibus ex partibus
paucis. ut olive. ille enim habent cor-
ticem, carnem, testam et semen
et fructuum quidem hic sunt tres duo-
[illegible] omnia communia sunt ex hu-
[illegible] et partes plantarum
sunt ille quas diximus. Et summa
sermonis est quod determinare partes
plante et cognitionem eius et diver-
sitates eius est valde difficile
et precipue determinare essentiam eius
et colorem et tempus durabilitatis
eius et passiones que ei acci-
dunt. Et non habent plante mo-
tum anime. nec effectum equalem
effectui anime, et si comparaverimus
partes eius cum partibus plante
prolongabitur sermo. Et for-
tasse non cavebimus a magnis
diversitatibus in nominando partes
plantarum. [illegible] est de [illegible]
[illegible] et de [illegible] [illegible]
[illegible] remanebit [illegible]
dispositione [illegible] nisi [illegible]
[illegible] in [illegible] aliqua disposi-
tione acciderit. Et flores et fruc-
tus et folia plantarum quedam omni
anno eveniunt quedam non sic. nec re-
manent ut cortex et corpus. [illegible]
[illegible] [illegible] ipsam
[illegible] [illegible] et non est [illegible] in plan-

tis. [illegible] radices de plan-
ta. partes autem non determinarent
[illegible] et ungues et [illegible]
[illegible] alie partes. ut in loco
in quo fuerint [illegible] alio. Et
iam [illegible] est quod partes plan-
te non sunt determinate sicut sunt
partes plante [illegible] non. Et natu-
re est nobilius dicere res cum quibus
creatur et completur. Tamen
non esse partes eius sicut folia et illa
que sunt in illo. et [illegible] quo-
rundam [illegible] et [illegible] quorundam
[illegible] qui se abscondunt in [illegible]
[illegible] subterranea ra-
dicum. et illud simile est [illegible]
[illegible]. Debemus ergo loqui in me-
lius que prius nominavimus. et in-
cipiamus nominare partes
[illegible] et [illegible] diversitates
dicam ergo quod partibus plante
inest magna diversitas in multi-
tudine et paucitate et magni-
tudine et parvitate in fortitudi-
ne et debilitate. et hoc est [illegible]
[illegible] est in magnis arboribus in
quibusdam [illegible] ut [illegible] in ficu-
bus. et [illegible] sicut [illegible]
[illegible] qui est in vite. et [illegible]
est [illegible] ut qui est in [illegible]
no et [illegible] origi-
dum. Et est planta que habet par-
tes [illegible] et [illegible] partes con-
tinuate nec [illegible] nec equales
et quedam habent partes [illegible] ad in-
vicem et quedam habent partes [illegible]

non similes. et inde locus est in-
Compositio autem plante in singu-
lis coniuncta est et figurata cum
lenitate et asperitate et spissitudine et ra-
ritate et levitate et omnia que
accidunt ei in diversitatibus in qua-
litate et quantitate numero et eius
decisione et magnitudine et par-
vitate. et quedam non erunt unius
modi sed habebit diversitates mul-
tas ut predixi. Et plantarum
quedam producunt fructum super
folia sua. quedam sub foli-
is suis. et quarundam fructus
suspensus est a stipite suo quo-
dam a radice. ut arbores Egip-
ti que dicuntur nargamintio. et
quarundam fructus in medio est
ramorum. et quarundam folia et nodi
indiscreti. et quarundam folia ...
lia et radicum similia. et quedam
habent carnes equales earum que
habent ramos et sunt partes quas
nominavimus omnium planta-
rum et sunt cortices et adherentes sicut
radix et lignum et stipites planta-
rum et rami et alia assimilantur
membris animalium que continent
omnia viscera. et radix plante
medietas est inter plantam et ter-
ram et ideo nominatur causa radicem
quam vite plantas adduxit. Sed
stipes plante est que sola nas-
citur in terra et est similis nature
arboris. Surculi non sunt que
a radice arborum pullulant. Sed

ramum sunt qui nascuntur supra
surculos et non inveniuntur in
omnibus plantis. Et plantarum
ramos habentium quidam non
dant semper eum in uno sed anno
per annum. et plante non habent
ramos nec folia ut fungi et
tuberes. et rami non nascuntur in
arboribus et cortices et lignum
et medulla arboris nascuntur
ab humore. et quidam vocant hec
medulla arboris matricem. qui-
dam vocant eam viscera arboris
quidam cor. et nodi et vene et
caro totius plante ex .iiii. ele-
mentis. et multotiens inveniuntur
partes que adepte sunt ad genera-
tionem ut folia flores et iunge
ue que sunt flores. Sed plantarum
eodem modo et fructus et ramum. in
planta autem nascuntur ex semine
et ad tempus(?) ... Et plan-
tarum quedam sunt arbores que-
dam inter arbores et silvas nominan-
tur ut ambuchyon et quedam se-
mine et quedam sunt holera et fere
omnis planta sub hiis cadit no-
minibus. Et arbor est que habet
sua radice stipitem et nascuntur in
eo multi rami ut olive et ficus.
Sed planta que est inter arbores
et silvas minima que dicitur amb-
gion habet in radicibus suis multos
ramos. ut id quod dicitur ...
us cauno rubum. Sed olera sunt
que multos stipites habent ex

una radice et multos ramos
ut ruta et caulis. Sunt autem her
be que non habent stipitem et sunt
radices folia. Et quedam omni an
no nascuntur et arescunt ut triticum
holera et non possumus declarare
hec omnia nisi per singulas species et de
scriptiones. Et quedam her
be ad duas extremitates declinant
ut olus quod dicitur olus regium quod
est herba et olus et fit arborea.
Et quedam nascuntur in principio in
figuram plante generalis et post
ea fit arbor ut neues et fengi
bert vel peritasion et planta que
dicitur beleta regalis et forte mi
rtus quia et maius prout cum si
gnificatione continuetur quia horum omni
um multa et superflua sunt de
radicibus eorum et non oportet declarare
ea ut sine negotium prima et al
ia et non delectum plurimarum
nationes. Et plantarum quedam
est domestica quedam hortensis
sic quedam silvestris et eodem modo mar
ia. puto quidem quod omnes species
plante que non fuerint culte sil
vestres sunt. Et plantarum quedam
faciunt fructum quedam non et quedam
faciunt oleum quedam non. que
dam faciunt folia quedam non. quam
vis dum folia cadunt quedam
non. Et diversitatem plantarum
multitudine et paucitate in
magnitudine et parvitate et in
pulcritudine et in deformitate
et domestice fructuum et in ma
iori est multa et arbores sil
vestres magis fructificant
quam domestice et fructus dome
sticarum meliores sunt quam sil
vestrium. Et quedam plan
tarum nascuntur in locis siccis
et quedam in maribus et quedam
in fluminibus et quedam nas
cuntur in mari rubro et crescunt
illic magne et altis locis eius.
Et quedam plantarum nascuntur
in ripis fluminum et quedam
in stagnis. Et plantarum quedam
nascuntur in locis siccis quedam
nascuntur in montibus quedam
in planitie et quedam nascun
tur et vivunt in locis aridis
ut in terra ethiopum que dicitur ci
ana et ibi melius perficiuntur
quam alibi et quedam vivunt
in locis altis et quedam in hu
mido loco et quedam in arido et quedam
vivunt in utroque ut salix et tar
charana. Et planta mul
tum permutatur secundum diversita
tem locorum et non oportet considerare
diversitates eorum et planta etiam
assata non separatur ab ea vel
aliquando non loca meliores sunt
quibusdam aliis et fructuum
eius meliores sunt in uno lo
co quam in alio et quorundam planta
rum folia aspera et quarundam
levia quarundam parva sunt et
folia quarundam scissa ut folia

generis. quedam habent unum corti-
cem ut ficus quedam multos
ut pinea. quedam de parte sub-
tere ut cortex medianus. quedam
dam habent nodos ut canne. quedam
spinas ut alietem et lapinus et
quedam carent nimis. quedam
habent tenerior multos ut mo-
aluerunt quedam habent diuersita-
tes multas ut sunt ex quibus com-
ponuntur surculi ex alius non
unus est hoc in ex qualitate radi-
cis. et quedam unam habent radicem
ut squilla que nascitur in solo
terrino prope dorsum inuertitur di-
latando se quantum magis cre-
scit sibi excellerent angeli
soli surculos emittit. ¶ Fructuum q
in fructibus sunt quidam compa-
rabiles ut sunt uinea ma-
lorum granatorum mororum et uinea
quedam non uinciosa ut sunt
oliue nuces pinea. quedam
dulces mellares ut dactili-
ficus. quidam alii et acuti ut an-
gelus et sinapes. et quidam ama-
ri ut absinthium et centaurea.
¶ Fructuum quidam compositi sunt ex
carne osse et grano ut cucu-
meres et quidam ex humore et grano
ut mala granata. et quidam
cortices habent exterius et carnem
interius. et quidam carnem exterius
et granum interius et quidam in na-
tiuum fortem cum coopertorio
quo cooperiuntur ut dactilus et a-
mygdali quidam uero non habent. ¶ Et
fructus comestibiles et income-
stibiles sunt per actum. quia
quorundam fructus quidam com-
eduntur per se quidam uero non et quor-
dam quedam alia comeduntur quorum
uero non. ¶ Fructuum quidam quidam
dam sunt in siliquis ut grana
quedam in coopertura tecta ut
castanee. quidam in carne ut dac-
tili et quidam in testa ut bolo-
te glandes et quidam in massa sunt
multi et tela et testa ut nuces
¶ Et quidam cito maturantur in
mora estiua quidam tarde ut omnes
fructus siluestres aut plures eo-
rum ¶ Et plante quedam cito folia
producunt et fructus. quedam
tarde. ut omnes fructus siluestres
atque etiam quedam pereunt comedunt
alii quia macescunt. et co-
lores et fructuum et florum ual-
de sunt diuersi. et plante quedam
cum totalitate sua uiridis quedam
declinant ad nigredinem
quedam ad rubedinem. quedam
ad albedinem ¶ Sed figura fruc-
tus diuersitatem est diuer-
sorum modorum. sed quia non omnes fruc-
tus anguli nec omnes sunt
super lineam rectam ¶ Arbor
uero aromatica quedam
ex ipsa aromatica est. quedam
cortex quedam fructus quedam
flores quedam uero lignum et a-
lia uero omnes partes aromatice

ce sunt in decliuitatibus montium. et quedam
arbores nascuntur plantate quedam
uero ex semine. quedam autem per se
plante aliquibus ut arabice eme-
lantur ut ex capite ut arantur
ut ex semine. ut tota terra tractatur
quedam uero parum oriuntur. quedam
uero in terra quedam in arboribus
plantantur in insitione. et quedam
melior insitio sunt in uim mu-
tua proportionalia talia que
optime proueniunt. ut malarum
piris fici insitione. ut ulmum
item. et quod fit insitio in diuersis
generibus ut arthemesia in ab-
sinthio siluestre. et olmus insertum
et inoli innumerabiles arbores. ar-
borum quarum siluestrium in oriente
sunt. et omnis planta non producit
semen sine semine aliquo orta
est. Quedam et mutantur secundum
quendam malis seminibus
bone arbores proueniunt. ut ab
amigdala amara et granatis
acetosis. quedam tamen semen tamen
debiles sunt deficit ut pinus
et palme. non proueniunt de seminibus
malo pessima bona planta. nec
ex bono semine arbor mala
tamen mali multotiens hoc
contingit. Arbor quarum durum
corticem habent sterilis efficitur
si funditur radix eius et fis-
sure illi lapis immittatur tur-
tus fiet fructus fertilis. Quedam
mus quarum si folia ut

foliorum ut cortex masculine pal-
me folia feminee palme ap-
ponantur ut crescant cito
maturabuntur fructus et perse-
uerabunt talium eorum. dicuntur
quam masculina et feminina quam pu-
pullulat folia que eius parua
sunt et per odorem et quandam
horum ut omnium attingit quod
ueniunt de feminis odorem mas-
culi ad femininam. matura-
buntur dactili eius simulque
cohibentur. quod folia masculi
uia fiunt efficacia. ficus
siluestres inter ea expansue con-
feruntur ficubus ortensibus in
uelamentis. sicut omnis conueniunt
cum humana planta sunt. Ter-
plantarum quedam transmutantur
in aliam speciem ut uix cum
inuenta sunt. dico quod cella
mentum transmutatur in mus-
tam. contingit autem planta
secus mare unde fortasse fiet
telambrum. et ... et minium
transmutatur in nepitam. ueleum
quorum precipuum uestitum imper-
fecta transplantantur in ego ...
tertium festum est et ... a-
migdala quorum et mala granata
mutantur a sua malicia per cul-
turam. Si mala granata stercore
porcino firmata et aqua dul-
ci fuerit rigata meliorantur. Sed
amigdali quorum clauis ... gu-
mi per multum temporis emittunt

minime quorum plante siluestres
per hoc artificium suum conuertens
loco suo et labor inueniret consequenter
tempore certo anni in quo plan-
tentur. [C]plantarum quoque que-
dam indigent plantatore que-
dam vero non. plantantur quoque
prime vere pauce in hieme
et autumpno. paucissime in
estate post ortum stelle ca-
nicule. in paucis et locis fit
plantatio hoc tempore et in autumpno.

[illegible]

[Q]uedam arborum ex suis ra-
dicibus folia producunt quedam
ex suis germinibus quedam ex suo
ligno quedam ubique quedam prope ter-
ram quedam in longe quedam
quedam est in diuersis temporibus
folia producunt et quedam in anno
semel fructificant quedam plu-
ries et non maturantur fructus ei-
us remanent crudi et quedam
multum fertiles sunt per unam
tantum vicem [illegible]. quedam uno
anno fructificant alio vero resi-
dent ut oliue et multos ra-
mos producunt quibus proportionali-
ter quedam in iuuentute fertilio-
res sunt quam in senectute que-
dam eorum melius fructificant ut
amigdala pirus ylex. [D]ini-
ditur quoque plantarum siluestri-
um et hortensium diuisio per mas-
culos et feminas aliquam
uero earum agnoscimus per apertam
uniuersalem meliorem quam meliori

nis spinosior densior ramosi-
or. minus humorosus minus
maturabilis folia diuisa et ali-
quis similia. [D]ebemus possumus
considerare hec directum
facere ut agnoscamus arborum
pre et granata pre et similia multi-
tudines. [E]t considerandum quod dixi-
mus in libro antiquo et inspi-
ciamus in libris eorum diffinitiones
eorum et nos potuimus perscrutari ho-
rum medullam perscrutatione
compendiosa et est quod aliqua
dicimus herbas holeraceas siluestres
tenue facientes et plantas in
ualles et plantas mediocria-
les et plantas infinientes et
si omnia nata sunt de arboribus
et plantis. [S]ed ad scientiam causam
eorum debemus inquirere earum
generationis quia quedam earum nas-
cuntur in quibusdam locis et in
quibusdam non et in quibusdam
temporibus et in quibusdam non et
plantationes earum et radices
earum et diuersitatem succorum et odorum
et saporum et gummi et lenitatem
et malitiam singularum et di-
uersitatem fructuum quorumdam quorum-
dam non. quare vero quedam proferunt quando
tamen dam cardui et inquirere pro-
prietatem omnium plantarum
et naturam radicum. et quare quedam
fructus in se mouentur
quidam non et quare quidam ue-
niunt per uocem. quidam corporum

quidam inestimaui et uniuersalis ali-
as diuersitates. et quedam
fructus faciunt et quedam non
Planta tres
habet mutationes. prima
quidem ex di-
gestione terre
secundam ex di-
gestione aque
tertiam ex gestione ignis. Etenim
in generatione plante videmus
quod natura ex hiis inficitur;
sic et invenitur in vitro quod est
quod fermentum fictile. et est
aqua qua invenitur fictilia fa-
cta et est ignis qui congre-
gat partes illius donec per
ipsum compleatur generatio eius. appa-
ratio quidem totius coniunctionis
eius est ab igne. quia tractant se
fictilia secundum suas partes
et cum invenitur tunc ille ignis fi-
unt et materia humoris et consi-
ciunt preter tam convenientur si-
ccitas loco humoris ipsius inde-
ctum et digestionum modus alius
planta et minera. digestio vero cum
humor et calor ... assectus
est in digestione lapidum et mi-
neralium. Minerali non et planta non se-
quitur preter quod non sunt a parte
vitalis est fluxus nervi. Sed in
mineralibus non est fluxus nec su-
dor. quia preter quod non sunt tarde
non nec ab ipsis post ipsa egredi-
tur ab alia planta superflua

quedam nec sic generatur in mi-
neralibus. ex quo generatio terminalis non
est ab eo omnino inest egredi-
tur; solidum est quod augeri non
potest. quia quod augeri posset
indiget loco in quo dilatetur
et crescat. sed lapides salesque et ce-
tera huiusmodi sunt tenuia non au-
gentur nec crescunt. Compla-
cencio secundo modo est motus
et est attractio que est virtus
que attrahit humorem. et cetera
in attractione motus venitur ad
locum situm per quod deinde digestio
et non in primum herbe mina-
te minima hora unius diei gene-
rantur non sic est. natura metalli
esse diversa. non est etiam digestio in
minimi materie ab alia. Sed materia
plante uni est minima. et non ve-
lox est eius generatio. valentiorque
decisio et quod subtilis actualiter
spissum est. spissum et tenuis
tis indiget invenitur ipse diversita-
tem sue figure et elongationem
partium eius ad invicem et
non velox est eius generatio ipse subti-
litatis eiusque ad extremum, sicut
quod completum est. Plantet autem
plantarum secundum primum sunt
tarde. quia calor humoris ad ge-
nerationes plante est. dispergi-
tur per materiam per omnes partes
eius et quod superfluit emanat
in umbilico calor humoris
attrahit et una pars alteri que

que elevatur et quod superfluum fu-
erit vertetur in guttas. Similiter
montes et plante superfluitates
ascendunt ab inferioribus ad
superiora et descendunt a superior-
ibus ad inferiora cum adhibentur;
sunt et eodem modo fluvii cum sub-
terra generantur a montibus. Mul-
te quoque pluvie. Cum ergo multi-
plicantur aque et coartantur mul-
tum fiet ex eis vapor superflu-
us. Ex eo in multo tempore terra
et apparebunt fontes et flumi-
na que prius occulta erant. Et
signum quod generatio fontium et
fluviorum in multo tempore
fit [illegible] tempore ostendit et fortes et
flumina que prius non apparu-
erunt quando terra erat [illegible]
Sepe etiam inveniuntur fontes et flu-
mina sub terra que fiunt ex ter-
remotu. Et hoc plantis non con-
tingit. Quod aer incarceratus est in
partibus terre innuit signum
quod terremotus in mari non
fit, et in locis in quibus sunt
latera agrorum et montium. Et
aliis accidit terremotus mer
quia terra est solida lapidosa
solida naturaliter aer et calidi-
tas ascendere cum ergo invenit
inter partes eius coadunatum
impellit eas in locum extra et ab
eo ille vapor quod fuerit
erunt etiam exitus vaporis primi
cum pervenerit. Et quia fuerit soli-
dus. Hoc etiam non evenit ut pru-
latum vapor exiret. Congrega-
tis partibus suis poterit etiam
scindere. Hoc ergo est causa terremo-
tus in corporibus solidis et in
partibus plante et alie terremo-
tus non est. Invenitur omnibus eo
contra ventus quod intellectus et
interno et in numeris omnibus. Et
cum fuerit multa caliditas co-
sueverit ascendere sublevatur
ipsum aer. Contrarium vero hoc
videmus cum pretium aurum
invenitur ut ad profundum et ingr-
ediatur et plumbum et lignum quod et profun-
dum et non mergitur. Quod non
propter folia non mergitur. Non propter
profunditatem, sed quia est solidum
sed vacuum non mergitur omnino
Elevatur ergo et que in medio se
merguntur quia aqua est in medio vacui
et cum non est in eo aer cum
ipsum possit expellere mergitur
quia partes eius sunt multum co-
unite sunt. Oleum omne
et folia aque supernatant. Ideo
etiam ostendimus causam etiam quod in
ipsis est humor et calor et dulce-
tudo humoris aque partes
cohererent et calore quod facit ascen-
dere corpus ad partes aeris et motus
aque qui in se elevat ea ad suam
superficiem usque ad aerem et
faciet ipsum ascendere et non impe-
dit superficiem eius non ascendit a-
qua, et tota superficies aque

inia est. id est ascendit cum eo sic
aquam. lapides uero qui aerem
superauerunt secundum quantitatem
eius et inter maior quam quan-
titas sua. parum enim propter hoc
locus aeris maior loco corpo-
ris terre. natura quorum aque est
tamen ascendere. aeris uero supra
quam. ¶ Causa quare lapidum qui
est ex genere terre mergitur
in aqua. natura que aeris in eius
si in lapide ascendit super aquam
quamuis quando sunt simile terra
hic est nature eius cum quo con-
iungitur. si quando fuerint in terra equales
et merget medietas lapidum
in aqua medietas superem-
nebit. quod si maior fuerit aer
natabit et aer super aquam lapi-
dem in arbores omnes ponderant.
¶ Sed lapides qui sunt ex colli-
sione undarum forti sunt ex ipsa
spuma coagulatis que in se
unctuositatem et est unde are-
ne uidentur congregantur ha-
rena unctuositatem spume
siccabitur alam fiet ex his
maris cum superflua salse-
dine et congregabuntur par-
tes harene et hec per longitudi-
nem temporis fient lapides. ¶ Sig-
nificatio uero quod mare est
super harenas est quod omnes
terre sunt diuise in guttis et sub-
strate aque per diuertitur aer in
a altitatione. facietque in illo

loco aquam comprehendam
non sublimauit eam aer. op-
tinuerit quando in ea partes terre in
secundum que sunt salse et calefacte sunt
paulatim. lutum in terram gener-
atum inclinauit dulcibus secundum sua
uiscositatem et subtilitate aque
et operitur in aqua siccans
terre et uertit eam in genere terre et
super eam intercipiantur in ter-
ra et arenam durantur postea
siccantur secundum durationem ex-
torsionis terre et exsiccationem aque di-
uiditur lutum per partes per uias
et non erit inter propinqua arenio-
sa et sic campi qui non sunt quos
cooperiunt eos a sole et cuncte
moti ad aquam diuisi siccantur
que sol partes humiditatis di-
uisa remanens quod est de
genere terre et que perueneralis
quasi solum loco non cooperto sepa-
rate sunt partes luti. fit et ex
harena. Similis quoque signum
quod est cum in hoc loco profun-
de cauauerimus inuenimus lu-
tum singenuum. erit quando hec
ualde prope arene. non fiet arena
nisi per aque attingentem illi quod
est mora motus solis et elon-
gatio ab aquis dulcibus. eo-
dem non sentimus de salsedine
aque maris. et quidem est cum
[illegible]
[illegible]
[illegible]

aqua. aquarum super terram
vero naturalis. ¶ Sensibiliter
autem quidam quod dicitur est omni-
um ipsorum plurimum. plurimum
autem aqua maris. mare igitur
est omnium aquarum. et aliud
aqua salsa eminens super terram
substitutum ipsius. Sal autem osten-
ditur quod aqua de elevatione e-
levatione terre attitudine corpo-
ris aque. ¶ Accipiamus igitur
duo vasa equalia. ponamus
que in uno aqua dulcis et in alio
salsam. postea accipiamus
ovum recentem ponamus ipsum in
aqua dulci et mergetur. post
ea ponatur in salsa et natabit
igitur ascendendo super partes aque
salse propter quod non mergi-
tur. sed partes aque dulcis
et ipsius partes potuerunt susti-
nere illud pondus et non est mer-
sum. ¶ Sic autem in mari mor-
tuo non mergitur est nec gene-
ratur. quia nimia siccitas inco-
lit [illegible] terre. propter
igitur quod aqua spissa est et
non spissa. spissa non est de genere
terre. rara vero de genere aeris
nos superius aqua dicitur
omnibus aquis. alia igitur aqua
est remotior. iam autem sci-
mus quod aqua que remo-
tissima est a terra natat et
aquam autem dulcem terre super-
eminentem ostendimus. habet igitur na-

turalem esse hoc signo sentimus
[illegible] est. ¶ Generatur quoque
sal una cum [illegible] quod aqua dul-
cis fit salsa. superat igitur salse-
do sicut maris salsedinis. terra
[illegible] aer includitur et non e-
nim eorum dulcis aliquo modo
cuius igitur ex eo exactum est quod
excrevit in sudor. ¶ Eodem si-
[illegible] non fiet nisi [illegible]
non per naturam simplicem. in
salsedo est aque maris et ma-
rina [illegible] quia vapores ascenden-
tium magnitudine fiunt potius
[illegible] comprehendens habet spericam
eademque aer [illegible] loci
[illegible] ex eo [illegible]
stellarum [illegible] sentimus
¶ Sed materia nostra hec autem est a-
qua quamvis fuerit dissoluta
[illegible] et non ascendet aqua
nisi dulcis. et sic aqua salsa
ponderosior est et sic quod super eam
ascendit subtilius est aqua
cum igitur [illegible] illud aer [illegible]
[illegible] magis. Et
[illegible] fontes et flumina munda
[illegible] et ascendunt [illegible]
[illegible] ad cerebrum. [illegible]
ascendunt et sic omnis aque
¶ Sed aqua salsa ascendit tam-
en quod sicut tales ad gene-
[illegible] fuit aer super aquam
fuit quod ascendit super aquam
salsam dulcem. ¶ Invenimus
sepe in [illegible] cum aquam

calcem apprehendit calor sub-
tilis, tunc inter partes eius. As-
cenditque vapor ex terra quia
est in fundo balnei, et recte
terit partes a medio cum
humore naturali, quia est
ex genere aeris, et sequitur in-
de vapore, proceditque inde post
aliquid sursum, et salsedo ter-
re coniungit illi et deinde
congregatur ergo et inspissatur
et convertitur de colore aque
dulcis grossitiem, et sic in mo-
dis balneis salsis erit aqua
dulcis. ¶ Et herbe nate in mari
salsa non debent esse ipsi nimium
frigus et siccitatem, et hoc est
quod planta duobus indiget
materia s. et loco nature sue
convenienti. ¶ Similiter herbe du-
o presentia sunt, proveniet pla-
ta. Invenimus autem in vene-
[illegible] nascentem [illegible] as-
perrimas, nec est in superficie
nisi principio caloris in loco
temperato. Nos ergo invenimus
plantam in mari. ¶ Et sepe
invenimus plantam apparentem
et non germinat et perspicue in locis
quasi sunt in mari et omnis que
herbas [illegible], sed in non est
[illegible] et hoc [illegible]
est nivibus, et hoc non quia in descen-
dit [illegible] congelatur
[illegible] ventis et astringit eam
aer. Erit ergo causa [illegible]

eius retinetur aer in corti-
ce [illegible] de ea aqua
putrida quia aerem includit
erat. ¶ Similiter sunt calor aeris
multe amplitudinis colle-
cti fuerint, erumpet aer compre-
hensus in parte aspera quia in
[illegible] coagulabitur
quia calor solis. quod sub [illegible]
[illegible] coopertus sicut in eo pla-
te sine foliis [illegible]
[illegible] terre que [illegible] est
hoc est quod flores et folia
plante que [illegible] in mari in-
[illegible] in [illegible] sunt
in locis [illegible] et aq.
et non pauci sunt flores et folia
plante que [illegible] in mari [illegible]
[illegible] in locis [illegible]
[illegible] plurimum non
a [illegible] plante [illegible] hec
loca remota sunt a temperan-
cia et [illegible] terra quia non
[illegible] sunt calor et humor que
[illegible] sunt aque dulces et non [illegible]
est terra dulcis [illegible]
[illegible] ibi plante. ¶ Sed
in calidis locis quia dulcis est aq.
et calor [illegible] proveniet de ter-
tio a duabus partibus ex [illegible]
[illegible] aere in eo [illegible] et de
[illegible] aeris ex calore solis in
[illegible] ¶ Contrario [illegible]
humores [illegible]
tas aeris et [illegible] de [illegible]
et non plante [illegible]

in arenis quod inveniunt salse-
do in profundis harum et non invenitur
ibi nisi propter arene raritatem
humorem adiuvantem. Non ergo ha-
bet sol virtutem in eis et fi-
eri spissationem sentiet. ¶ Plan-
te ergo in arenis non erunt. ¶ Possi-
bile est similiter adiuvante. ¶ Plan-
ta autem que super superficiem a-
que nascitur non erit nisi
grossitudo in aqua. Et hoc est
quia calor tetigit aquas que
currunt non est quo moveantur
et fiet super eam spu-
ma [illegible] parum aer retinet
[illegible] ille humor et
[illegible] et experi-
mentum est super superficiem aque
et non habet radicem quia [illegible] di-
[illegible] terre erunt tamquam
partes sint disgregate et se-
parate. Eveniet ergo calor cum
putredine que nata est ex
superficie aque et ideo non habet
folia quia longe est a tempera-
mento et non sunt partes eius com-
pacte quia nec aque partes com-
pacte. Unde hec planta a mul-
titudine foliorum nascitur
[illegible] terre propter hoc plan-
te quorum partes sunt compac-
te super aliquantulum [illegible] ¶ Et
aliquociens putrefiunt [illegible] mo-
do humido fumoso putredi-
ne que detinetur aerem et cum
multiplicabuntur [illegible] plurime [illegible]

ti sol apparere faciet eas et de-
siccari et coagulari siccitate
re radices illarum et erit inde fi-
gura et tuber et similia. ¶ Que enim
in locis aridis vehementer
et hoc est quia calor digerit aquam
in ventositatibus terre. Detinetur cum
sol. Fit ergo vapor continuus per
unde plante et similia in montibus
locis calidis [illegible] complementum in
illo efficacia. ¶ Loca autem [illegible]
[illegible] frigus et aer ca-
lore comprimitur deorsum et congrega-
tur propter eius [illegible] densitatem cum
[illegible] humiditate plena sunt et
quia [illegible] egrediens ex eo planta.
¶ Locis [illegible] aqua [illegible]
non separatur. Cum ergo aer [illegible]
[illegible] terre [illegible]
[illegible] manebit in humiditatibus
coagulatis aer [illegible]
egredietur [illegible] planta [illegible]
[illegible] et species herbarum [illegible]
et hec erecte nascuntur non [illegible]
se quia radices earum sunt super
terram. ¶ In locis quorum [illegible]
aqua calida currit multo-
ciens planta nascitur quia caliditas
que accidit in [illegible]
terra [illegible] quorum humorem [illegible]
[illegible] et coagulatus aer ex eo
humore quem digerit caliditas
aque apparet planta [illegible]
post [illegible] longum. ¶ Herbe
[illegible] que apparent in [illegible]
[illegible]

cum vehementer flaverit super
auripigmentum et cum repercussum fuerit
ad invicem extremitatibus aer quem
in eo est calefiet totus et fiet in
igneus. et postea fiet quod erit
spissitudo auripigmenti quod ac
cidit ex forti aeris. et cum fuerit
ipsum igneum cum processerit au
ripigmenti fiet ex eo plan
ta. et ut [illegible] non habebit
folia multa ut ostendimus
quia est in parva remota re.
Nos autem invenimus ex expla
natione in locis calidis et lenis
aeris. et [illegible] inclinante quo
rum tertio ut quod est super eas in mo
do aeris fuerit et non multiplica
tur species in locis erit aeris ipse
aereus secundum humorem et temperan
ciam in mediocre solis in diebus
hiemalibus. Similiter invenitur [illegible]
[illegible] cum plantam invenio
producit et comprehendis in humo
videmus in aqua dulci ut diximus.
Planta autem que super lapides
solidos nascitur longo tem
pore cingit aer et sepe circulum in
illic inter est ascendere. cum in
eam non invenerit per fortitudi
nem lapidum resistentem et calefacit
et extrahit humorem residuum
lapidibus qui est in humoribus continue
erit vapor. tamen illo humo
re cum resolutione partium parvarum
lapidum. et semper inventus est lapide
ad invicem illi contiguus digre

ne. fiet ex eo planta. et secundum ac
cidit in aqua aere ut hu
more. sed quod remanet de plan
ta ex aqua et aere. Secundum
quod planta est secundum [illegible]
[illegible] nascitur. et sic fit [illegible]
accidunt de [illegible] et plantam
dissolvitur in illa aqua reverte
tur aer et non [illegible] est altem.
de et non [illegible] planta. Secundum
in [illegible] continuitur
tur [illegible] natura ad esse una
vel [illegible] [illegible]
erit [illegible] aque et non in
[illegible] planta. [illegible] [illegible]
planta indiget et ad quorum [illegible]
continue [illegible] loco [illegible]
aqua [illegible] aqua [illegible]
[illegible] [illegible] plurima nascitur in
planta et tempore. quod si [illegible]
fuerit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Planta autem que provenit
in montibus [illegible] sicut species
earum [illegible] et [illegible] medi
fructus suo duriore ad digerendum
et non multum [illegible]. loca vero
a sole remota non erunt mul
tarum plantarum ad quorum [illegible]
solis longitudinem diei producit
in remotione sua et [illegible]
humorem illum. nec habebit plan
ta virtutem folium et fructum pro
ducendi. Et planta que nas
citur in locis aquosis aqua
cum [illegible] ut fiet [illegible] nec
erit [illegible] ut [illegible]

partes aque decoquebuntur a
et minuentur; terre partes remanebunt
et grossitudinem aque ascendere
minuentur; veniet ventus in ipso loco
et findetur terra. Et principium sic
alter conficitur et coagulabitur
vertitur aliquam humorem, et pre-
mitur ex ea humiditate pla-
ta stagnorum. Et non multum non
differunt in figura secundum spissitu-
dinem et grossitudinem aque
et colorem deinde. Et plante
que sunt in locis humidis apparent
super superficiem terre ut multum
[illegible] quod in illo loco [illegible]
[illegible] humiditatem [illegible] caliditatem. Cum
occiderit sol movebit [illegible]
humiditatem et calefiet locus eius
[illegible] contingente et calore
[illegible] in nutrimentis; erit et non
huius planta unde crescet et
ad [illegible] eam humor cum fu-
erit expulsione et diffusa diu-
[illegible] est super terram ut planta
viridis nec habet folia. Nas-
cuntur autem diverse plante que
apparent super superficiem aque
et hec planta [illegible] in qualitate
[illegible]
re nec ascendit nec descendit
Sepe autem in planta alia planta
[illegible] nascitur et non sue figure sunt
radice [illegible] super plan-
tam ex planta [illegible]
[illegible] aque [illegible]
[illegible] superiores partes [illegible]

evaporabitur; sol illas partes
dimittet digestas; herbe autem cum
sua natura locis producuntur;
adiuvatur autem cum suo tempo-
re temperato et creantur plan-
te ut [illegible] et tendunt super
plantam et hoc [illegible] multe
plante [illegible] humiditate in
cultivate et silva. Herbe autem et
[illegible] crescunt super [illegible]
[illegible] proveniunt ex [illegible]
v. que sunt tenues et [illegible]
humor aque plantatio super
[illegible] plantarum [illegible] et hec
sunt v. radices plantarum [illegible]
[illegible] arborum secundum [illegible]
[illegible] folia
[illegible] cum foliis ut post folia
generata. Et ergo planta que
non habet radicem nec folia [illegible]
que caput eius sine fructu
folio habet [illegible]
fructum ante folia producit
[illegible]
[illegible] dico quod calor [illegible]
plante [illegible] maturatio
[illegible] conformabitur et deferen-
[illegible] plante [illegible]
[illegible] humorem ne ascendat
[illegible] et procedit fructus folia
in plantis que circum folia pro-
ducuntur effectus humoris erit
multus [illegible]
[illegible] partes aque [illegible]
cum attrahit sol partes [illegible]
humoris et [illegible] ma

turatio. quia digestio fructuum non est
nisi in coagulatione et procedit
folia fructuum. ¶ Planta vero
que folia et fructum simul pro
ducit multos. licet humor eius
et nutrimentum eius attractum in unctuo
sitatem quam calor digesserit et as
cendit, cum ea unctuositate ex
halatque illud aer cum sole
egredieturque in unctuositate
fructus et humor folia una
expone. ¶ Contingit autem tapsi
ter folia [illegible] fructus [illegible]
[illegible]. Sed humor [illegible]
quod non maturabitur nec coa
gulabitur propter asperitatem
aeris desuper et festinatione
extractionis solis. Humor ergo in qua
tum non operata est digestio ab
stulerit folia. ¶ Haec autem in
tentionem folia [illegible]
[illegible] humorem [illegible] sunt
cooperimentum fructuum [illegible]
[illegible] et non operiunt
folia eorum fructus. Sed humor
ascendit super ea [illegible] sunt
folia sicut diximus. ¶ Eodem modo
invenimus inde. Sed omnia sepe
producunt fructum. quia natura
cum digesserit ascendit primo
de subtili quod non maturatum
est. et ideo humor folia est. illa
digestio flores. cum maturantur
secundo anno digestio nascitur [illegible]
tunc [illegible] ad finem materie [illegible]
[illegible] est in eo. Spinosum

non sunt de genere nec de natura
plantae. Sed dico quod in plan
ta est naturalis terrae in principio
naturae de [illegible] et ascendit in
humor et frigus et cum eis parum de
[illegible] in illa parte
[illegible] illud gelari [illegible]
[illegible] ex illo spine. et non est
figura eius [illegible]
[illegible]
[illegible]
latum. quia aer cum elonga
tus fuerit a planta in illa an
gustis partes eius cum [illegible]
sione materiae. Eodem modo omnis
planta et arbor cuius [illegible]
fuerit [illegible] ¶ Viriditas
plantae [illegible]
arboribus. Invenimus quod co
lor est albedo [illegible]
[illegible] et hoc est quia materia [illegible]
[illegible]
[illegible] in omnibus arboribus
quia materia [illegible]
[illegible] arboris [illegible]
[illegible] per [illegible] digestionem [illegible]
[illegible] ibi humor [illegible]
[illegible]
est [illegible] nisi quia maior est
digestio [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] de genere [illegible]
[illegible] color [illegible]
dis. [illegible] signum est quod [illegible]
[illegible] arborum [illegible]

arescit de uigsitũ & sunt albe
q in illi int̃ illos duos colores
color uiridis in apparentia pla
te. ¶ Figure aũt plante sunt t̃s
modi. quedam et sursum procedunt
quedam deorsum quedam inter
h. que tendit sursum est q in
eius apparet in plante medul
la & centrali ut radice & cum pluit
ipsum aer cum sic int̃ caritati
tet pertransmutatur sic pluat
uidetur igitur in sinu mat̃
ie & eleuatur. ¶ Que aũt deor
sum tendit meatus coang
tantur. cum digesta fuit
materia in spiritus aqua iste
medulla plante procedit
subtile sursum. constringitur a
qua ad partes uias deorsum
mouetur etiam sua ponderosita
te. ¶ Que uero int̃ duas partes
sunt substantiam minorem & sua
uitatis temperancie in digestione
eius meatus medii tendunt
materie sursum & deorsum. e
aũt p̃ digestio de sub planta ea
que est in medulla que erat
altera que e in medio plan
te & p̃mo & postea apparet
materie diuisio. nec digestio
tur etiam digestione. etiam digestio
mat̃ nec et fit etiam digestio in
p̃ diuersitate membrorum & termo
cione sua. adminutio. in plante
uenire sunt adminutem. & sic
multiplicantur in uniuersitate

ipsum

ea. & ut primum materia pla
te in sinu tendit. ¶ Figure pla
te est in quantitate secundum
illos uero plante & fructus se
minum & materia. ¶ Et posite
est motus primus maturatio
& digestio in omnibus aliis. nec
recedit ab hoc h in planta e
primus digestio & maturatio secundum
membra sectionum. ¶ Quelibet uero ar
bor ascendit ipsa donec compleat
eius etas. & hoc est quia cuilibet
aũt longitudo compluitur e sine
latitudine. in planta uero re
mota est. q radix eius aqua
rigans festinat in ascensu pro
creatur planta. ¶ Diuisio uero
plante in ramum est de superflu
a caliditate. cum composita fuerint
humiores calor fiet natura
& festinabit in digerendo figura
bunitur ramus & apparebunt
folia ut p̃dix. ¶ Quod aũt fo
lia arborum eliciant est ipse su
perfluitatem uelocitatem materie
cum fuerit digesta aqua cum
materia praeualebunt. uero eius
coram meatus inter amplia
poterit granularum spiritum
deuincuntur. & q̃ apparuerit si
cut digestione completa pro sua ue
obturabit extremitates meatu
um superius. nec sic soluntur folia
uniuersaliter. uerum tamen q̃ ratio
eius q̃ diuis non cadit planta
eum inest plante frigiditas

iolabit ea tantum occultatione
caloris in medio plante et se-
paratione frigoris extremi-
tatibus eius. Et inde sunt glan-
ce folia nec cadunt ut oliue
mirtus et similia. ¶ Sed cum habue-
rint arbores et plante iuuen-
tem accidentem uehementem
erit fructificatio maior. quia
si uero habuerint uetustatem natura
digestione uincentem et inueniantur di-
gestione fructum grossiorem. et ideo
quedam plante sepe in anno
fructificant. ¶ Planta uero que
est sicce nature atque non fruc-
tificat propter diuisionem in meatibus ci-
e et amplitudinem meatuum
suorum et superfluitate humiditatis ra-
dicum. Cum uero nec adiuuerit calor
festinabit eius digestio et subtilia-
bitur propter acuitatem et non coagulabitur
et non inuenitur in omnibus
herbis minutis et arboribus in ole-
ribus. ¶ Preualuerit autem in
eis uehementer calidus et eum
parum et fuerint meatus angu-
sti. cum non poterit sua digerere hu-
sebit humorem cum sufficientia in-
finietque meatus angusti re-
uertetur, quia digestio continebitque eam
calor. inde debet uertere albedinem
et nigredinem in colore. ¶ Quod au-
tem sic fuerit nigrum, debebit nigre-
dine quod approximatum fu-
it uiret albedinem nigredinem
euanescit in ceteris clauo usque ad

uiriam et non ingreditur lac. quapropter
est sicca parte et meatus angu-
sti, nec etiam intrat in illos. quod non
de lignis exit ingreditur eo
propter angustiam meatuum et
superfluum humoris. quare euen-
it meatus ut non ingrediatur
aer ingrediatur ergo. ¶ Illud uero in pla-
nta angusta fuerint eorum in amplio-
re ut laxiori. et cum non compri-
mantur partes eius ad albedinem de-
clinabit. Cum uero completum fuerit
erit glaucum. ¶ Flos quidem subtilis
cui tamen materia erit quam maxi-
me digesta et non precedit fructum
in plantis in plurimis ostendimus
ut que sicca est plante plus pro-
ducit quam fructum. ¶ Quod
autem quedam flores non habent
plurimum sic propter diuersitatem su-
arum partium et suam subtilitatem
et asperitatem et grossitudinem
non quia non sint flores, ut palma et
similia. ¶ Planta uero que gros-
sos habuerit cortices extendit se
propter resolutionem humoris et impul-
sionem caloris et hoc in pinu
et palma. ¶ Et planta que lac
emittit habebit lac in medio eius
calor subtilis fortis est unctuo-
sitatis. Cum incipit calor dige-
re, uertetur unctuositas in
album humorem et coagulabit
ipsum coagulatione parua et
calefiet totus eius fietque aqua
unctuosa cum lacte. Et eleuabitur

vapor ab humore qui extrahi-
tur. illud autem desiccat eas, et creati-
onem ex humore calidiore apparen-
tem, et non coagulabitur, sicut lac
quod vitiatum est calefactum, ut coagu-
letur lac; et quibusdam lac est multe
coagulationis. cum fuerit
in arbore frigus apparens co-
agulatur lac postquam exie-
rit calore, et inde est quod gum-
mi. gummi enim ex calido procedit
distillando. cum autem advene-
rit frigus, coagulabuntur. et quod
manavit in loco temperato
et terris siccis aque. quedam
manavit et congelantur sicut
et lapidibus ut conchilis. sed quod
gummatum manat remanens
in arbore sua est. ut arbor que vo-
catur alchetetar (?), quod ex alteratione
ut lapis erit in apparentia
valde firma, et faciet calorem ipsius
apparere, cum in natura eius
pinguedo fuerit, et fiet hoc certa cau-
sa superflue. ¶ Causa autem quod
elevantur in yeme frondes arbo-
rum ex quibusdam gelantur et non corrum-
puntur folia earum vel fructus
ex arboribus quibus hoc accidit
tenebunt calorem grossum in
radicibus inferioribus aquam
subcalentem, quia superficies aquarum (?)
retinebit illa aqua calorem
propter frigiditatem aeris. ¶ Sed quando ac-
cidit calor ad frigus impli-
citus calor humiditatem expellit

cum eo quod tingit calore et colorem
et apparet non color in apparen-
te arboris. similiter intrinsecum frigus
et siccitas eo accidunt et humore
tum calore et non apparet color a-
lius. ¶ Fructus vero erit ama-
rus quia calor et humor non sunt comple-
ti in digestione; frigus quoque et sicci-
tas incompleantur, convertuntur
quoque ad amaritudinem. huius
signum quod amarum multi
tum (?) ignis dulcescit. ¶ Arbores
que nascuntur in aquis acetosa
faciunt fructum dulcem, quia
acetositas earum cum calore so-
lis; et quod fuerit qualitatis sue
et hoc est frigus et siccitas. ap-
paret quoque cum eveniunt dul-
ces. calefit namque natura arboris quam
perficit (?) super eam sol. et similiter
per fructus acidus in succo se
et quando plus digestus fuerit
dissolvitur paulatim aceto-
sitas donec consumatur. appare-
bitque dulcedo. erit quoque fructus
dulcis, folia sua et ex similitudine
acide cum perfecta (?) fuerit natura
talis est similis. et hoc est propter super-
fluum calorem cum parvo
humiore et consumitur humor; fa-
citque fructum calore ascenden-
tem quo amarus erit; nulle (?)
... (?) propter attractio-
nem calorem superius et frigiditas
et humiditas inferius quare
ex genere aque ac acetose terre

nerent humor in medio· in spi-
ritum medium· et generatur
tur ex humiditatibus· Arbores vero
que fiunt in terris calidis acce-
lerant maturacionem ante dies
suos· calor qui fuit super e[a]
peractam fuerit humor
et apparens aeris clarus· non egre-
ditur fructus in multo calore in
digestione· festinat quod eius ma-
turatio perveniet ante dies
vernales· Omnibus quidem ar-
boribus cum primum plante fuerint do-
minatur amaritudo vel ponti-
citas· et quod humor fuit in
extremitatibus illarum et digerentur
loca que sunt in medio earum
arborum dequidem sit materia que
inter siccitatem et sequitur calor
humorem· fuit digestio post aceto-
sitatem vel ponticitatem· et quod ca-
lore et humore est digestio· cum in
erit humor in siccitate calorem
ex quo fructus in principio
erit sui digestum· et sic fiet quod non
fructus in principio est dulce-
dinem· Quandoquidem arbo-
ris fuit in principio cum apparu-
it fructus dulcis· ad ponti-
citatem in complexione amari· et
arbor eius tota minuit· et in ho-
ra digestionis cum sit meatus
amplificatus calor humorem
et instabilit fructum· et quod in
principio dulcis· ad ... accidet ca-
lor siccitate sibi similem et aug[mentum]

dit meatus invicemque sed tali
et siccitatis caloris et humoris al-
teratio quod fructus ad ponticita-
tem· invicemque sol cum calore
per attractionem superfluitatis siccitatis
inserviunt illo quod est in extre-
mitate arborum· invicem frangunt
siccitatem· et quod fructus for-
tis ponticitatis· deinceps vero
ascendit calor fiet amarum et
ad invicem... calor solis extra
cetera· invicemque calor et siccitas
ter fructus amarus·

Meteora

POSTQUAM premisse
rememo-
ratio nostra
de rebus naturalibus primis et celi
stellis ordinatis in mundum et
narratum dispositionem corporum ele-
mentorum et cum motibus et enumeravi-
mus quantitatem corporum elemen-
torum et alterationes eorum ad in-
vicem et generationes et corruptiones
univ[er]s[a]les· in summa est nobis quod re-
manet super nos de rememora-
cio rerum accidentium in motu
propinquorum locis stellarum et nar-
ratio de hiis sunt de galaxia et
stelle comate et de assub et cuna
et ... que nuncupat materie de rebus
generatis ex immutatione
eius et vapore ascendente ex aqua

vel in libro de celo et mundo
vel in libro de generatione et corruptione
hoc est in 2° methaurorum

Nunc autem narravimus

et terra. Et que accidunt inci-
dentibus sicut terremotus et ven-
ti et que illis sunt similia. De
hiis dicemus universaliter et alia varia-
tione vel particulari se-
cundum nostrum sermonem. Postquam [illegible]
intencionem nostram
intimam (?) usque ad quod sc-
iemus earum variationem
nostram. Incipiamus igitur ut di-
ximus quod in corporibus totius
dicitur mobilibus circulariter non
est diversitas neque mutatio. Verum
quia non corpora sunt quatuor
corpora que principium corporum
ipsorum et capitum primitiva sunt
[illegible] unio et inter duos motus
motum a medio ad sursum
et motum a sursum ad deor-
sum. Corporum autem levium motus
est ad sursum, gravium vero ad me-
dium. Ita quod corpora qua-
tuor sunt aer ignis aqua et
terra. Ignis autem est levior corporum
superior eis in loco. Terra est gravior
corporum et inferior eis in loco. Aer
autem et aqua duo elementa reliqua
continua cum eis duobus et sunt
inter media inter ea. Aer igitur est
continuus cum igne et aqua
continua cum terra et unumquodque
ambo (?) continuum est cum alio
et non continuatio aeris cum igne
est plus continuatione eius
cum aqua. Et continuatio aque
cum terra est plus continuatione

ignis cum aere. Motus autem
rerum ordinatarum et stellarum de
[illegible] sunt planete
generatio [illegible] et [illegible] et que
[illegible] illis similia [illegible] mutationibus
[illegible] mutationibus est
[illegible] ex rebus superioribus et que
[illegible] per [illegible] mutationes. Et
dico quod motus rerum sup-
eriorum est motus primitivus. Set ea que
est semper [illegible] incommutabilis
neque corruptibilis neque similis motui
rerum inferiorum mutabilium
et [illegible] corruptibilium. Et
[illegible] non est ut dicamus quod
rerum inferiorum sensibilium
apparentium [illegible] motus ex
motu superiorum frequentium
[illegible] corruptibilium. Similia (?)
igitur nostra intentio est [illegible]
[illegible] ut narrare de [illegible]
[illegible]
[illegible] et que eis sunt
[illegible] ex rebus superioribus [illegible]
Dico igitur quod ignis et aer et aqua
et terra generantur [illegible]
primitus de primo ad primum
et [illegible] ad invicem. [illegible]
[illegible] ex illis [illegible] alio [illegible]
quedam igitur [illegible] ad
quedam [illegible]. Aqua igitur est
liquida [illegible] in alio loco
[illegible] non est ut aggregetur nisi
[illegible] ut [illegible] tamen [illegible] con-
venienciam [illegible] et deinde
super illud sunt maria et aque

quiescenter

quiescentes interius et superfici-
ei. Est autem nunc nobis
sciendum ut mundus sit corpus continuum
medium inter orbem stellarum
et terram aut plenum. quod
si itaque ea sunt corpora quanta
et quot sunt ipsorum et ubi est locus
eorum et ipsorum finis. Dico ergo quod
postquam precessit sermo no-
ster meus primo quod est cir-
ca orbem est ignis et non fumus sed
terra per sermonem meum sunt
eo quod dixerunt sapientes magis
conveniret tamen nobis in sermo-
ne meo et ipsorum primum. quod est
quod dixerunt igneum esse celum. Et
quidam ex antiquis philosophis qui
nominatur Anaxagoras putavit quod no-
men ignis et etheris invenerit sit
unum et ubi supponunt pro inflam-
matione. quod est quod omne
corpus velocis motus inflam-
mabile et inflammans nominatur
hoc nomine. Et putaverunt
quidam homines quod ether est
ignis mundus et clarus et quod il-
lud quod est inter orbem stel-
larum et terram est plenum ig-
ne et si illud esset ita non esset
in mundo reliqua elementa et esset
mundus diminutus in perfecti-
one. Illud ergo iam ostendi
sine contradictione quoniam
sunt ista duo elementa. scilicet ignis
et aer proportionata orbi et que sunt
qualitatis in ipsis inveniuntur ad

nos de sub stellis in quibus diu
locis uehementius invenitur
suo minus alio. Et dico iam per-
uenimus super illud et diximus
quod actio materie. Et iteremus
nunc de illo narrationes eius
et eius. Dico ergo quod aqua
est ex aere et aer est ex
aqua per hoc quod dispo-
situs sic utraque de eis generatur de
alio. Et ergo non fiunt nubes
alto superiores aeris remotio-
ne sua et suo frigore. nos er-
go dicimus quod nubes fiunt
ex aere nullius loci in quibus
inveniuntur radiorum solis et stellarum
quia lumine est radiatum ma-
re abscindi a calore terre et a-
que et non perveniunt ad ea calo-
ribus descensum non fit aer ex
omni aqua. sed ex vapore in-
to reiterante super aliud nature
suam cum sua humiditate. quod
elevatur ex aqua terre. Et
non fit aqua ex omni aere
sed fit ex aere multa vapore
cum aggregatur et multiplica-
tur. quod inspissatur et fit aqua.
Et dico tamen quod vincens super
illud quod est super terram est
aqua et aer sive ignis. quod
licet ignis vincens super illud
quod est super terram est a-
qua et aer sive ignis. quod si
esset ignis vincens super illud
quod est super nos sicut corona

ne minoris mon. quam celum comburerent omne quod est super terram et exsiccarent. Aliud autem sunt cum aer et aqua continue attenuantur unumquodque ad alterum cum aqua quando fit ex eis admisceatur aer et quando aggregantur partes aeris et inspissantur et inaggregantur fiunt aqua. Jam ergo remanet quod a spera orbis lune ad aquam et terram est ignis et aer nec alia ab eis licet reperiri est. Sed ignis quidem qui est purus non turbidus et est contingens orbem lune et ut dixerunt sapientes antiqui quod ignis qui ibi est est purus ab aere eius et est turbidus aer apud ignem ipsius. Volo dicere per hunc sermonem quod principium status inferioris te contingens aerem et commiscetur cum aere. Quando aer intrat super ipsum facit ipsum ascendere ascendens et est turbidus apud ignem eius ignitas quod elevatur ex igne super illud quod subtiliatur et spiritus apud propinquitatem quod sequitur hoc ex parte inferiori ad nos et illud est aer quando est super hoc est permixtum cum est huius locum aeris purus et subtilis apud illud aerem contingentem etiam aquam constituitur caliditas ali-

egit et aggregat spiritum quod est turbidus apud ipsum aere.

Corpus quod rotundum semper est in motu quando movetur cum corporibus que sunt in eo generat caliditatem cum motu suo et inflat que sunt sub eo. Et propter quod ita sibi dico quod quod continuum quod est sub corpore mobili circulari semper est in motu est et est calidum et est in natura sua calidum et siccum et est ignis quod autem est sub eo calidum et humidum in natura sua est aer et quod sub eo est frigidum et humidum in natura sua est aqua. Unde aer et aqua dissolvuntur et cum dissolutionem suam recedunt super ... ex motu et quiete ... et provenit aqua que tenet medium et aer tenet ipsam et terram et ignis aerem quod quod est ex aqua grossum quidem intra et quod est ex aqua subtile ascendit. Et aer tangens aquam et terram augetur in manifestatione et humiditate super mediantem in natura sua. Aliud est quod est ... et humiditas ex eo quod adheret ei ex fumo terrestri et vapore aque insito. Summum autem quod est super hunc aerem continentem etiam susceptibile humiditatis ... terrestra potest ... et aque est ... sum ... non humidum ... est

aer continuus terrenus. Et aer
ad naturam ignis vicinus aer
continuus terrenus est humi-
ditatis ex vapore terre et aque
mixto, et virtutem eius. Sci-
mus autem quod nunc est aer
vaporem humidum [illegible]
[illegible] quod est quia est sic
calidus [illegible] propter adherentiam
suam cum igne [illegible] ipsum. Et
aer continuus etiam est calidus
et humidus propter adherentiam suam cum
aqua. Et ipsa [illegible] preter vapori-
sumpti ex terra et aqua [illegible]
[illegible] propter [illegible]
[illegible] non sunt nubes illic. Et [illegible]
declarabitur [illegible] quod aer qui est
secundum [illegible] non [illegible] super-
quod est illic. Sed [illegible] super-
est igni. Et [illegible] non est aer [illegible]
[illegible] aggregat et detinet ipsum
[illegible] preter eum. Non ergo [illegible]
[illegible] est ex nubibus continuatio
cum hoc loco superiore cum
ignis [illegible] partes eius est
[illegible] illic. Non est ergo ei ibi
[illegible] quod [illegible]
ipsum aggregat ignis. Causa autem
elevationis [illegible] elevatio
ne [illegible] ei apud locum
[illegible] ad [illegible]
[illegible] illic locus
aeris est [illegible] per [illegible]
tionem aeris ad ignem ag-
gregatur illic et [illegible]
[illegible] non [illegible] super

[illegible] illic et [illegible]
datur et redit ad naturam
[illegible] ipsum [illegible]
[illegible] non sit totus aqua
[illegible] in ipso est pars motus [illegible]
[illegible] Et [illegible]
[illegible] sit aqua [illegible]
[illegible] descendens ad [illegible] et quod
in ipso de parte [illegible]
[illegible] ad [illegible] cum quodam
quod est in ipso de partibus [illegible]
[illegible]
[illegible] in alto [illegible] hinc
[illegible] illic. Dico ergo quod
[illegible] est etiam [illegible]
est excelsum. que sunt ignis
[illegible]
[illegible]
[illegible] in terra [illegible]
ergo [illegible]
locus [illegible] est [illegible]
[illegible] quoniam
mobile ex corporibus [illegible]
motu [illegible] et ipsum inflam-
matur et inflammat quod ei
[illegible] ei hoc
quod est ex naturalibus [illegible]
[illegible] mobile corpus [illegible]
[illegible] super [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
aggregat [illegible]
una est velocitas motus [illegible]
[illegible] ipsius ex ipso quod [illegible]
eo recepit [illegible]
[illegible] inflammat illud super

quod movetur motu circulari et ipsa non inflammantur in aliqua mutatione cum ipsa non recipiunt impressiones per gradus elementorum et corpus solis est manifestum corporibus reliquarum stellarum que velociter motu propinquiores nobis. Sol quoque solus est plus potens in adgenerandum caliditatem et extendendum eam in mundo super quod removimus et quod sit esse quedam cum eo in motu ceteris et quod advenit nobis ex caliditate eius plus est eo quod advenit ex caliditate reliquarum stellarum. Cum quoque moventur stelle et omnia corpora superiora mobilia continuantur nobiscum. Illud quoque est declaratio eius quod volumus.

Incipiamus quoque nunc rememorari galaxie que est ex partibus orbis de universo ibi uniuscumque ad omnes impressiones superiores et convertamus sermonem nostrum sicut est consuetudo nostra. Dico quod iste autem quidam quod sol currit in isto loco orbis olim et impressit hoc vestigium quod est galaxia. Dico quoque in illo quod iste sermo est error cum si galaxia esset impressio ne solis transitus fuisset, et oporteret quod hec impressio esset in signis quibus currit sol et reliquie stelle mobiles. Nos autem non invenimus ita quod dicunt. Nam orbis non recipit impressiones inventas quando est egrediens a natura elementorum quatuor et agentium et generationi et corruptioni. Galaxia quoque non est impressio in cursu solis.

Imitatores autem Democriti et Anaxagore dixerunt quod galaxia est lumen quarundam stellarum quod est quia sol quando non est sub terra et non consequitur lumen eius quasdam stellas, sed cum eis comprimatur et illuminant stelle ex lumine compressio earum est unum lumen galaxie. Dico quoque quod sermo autem dicentium est error et impossibile etiam inter quod est quia galaxia est in omni hora et in loco uno stellarum notarum cum quibus continuatur lumine solis non recedens ex loco suo. Quod si esset galaxia ex lumine stellarum cum quibus non continuatur lumine solis recederet illud ab illis stellis et videretur hoc vestigium mutari apud diversitatem cursus solis et ex permutatione eius de loco ad locum. Si enim umbra terre tamen accideret mutari cum quibusdam stellis ad alias mutaret. Et umbra semper est in motu semper. Et significatur etiam super errorem illorum quod ex sermone intelligitur quod est ex

movetur quod est incensum eius ex calore donec separatur illa caliditas et.

sol est maior terra et quedam
stelle sunt maiores terra posito
lem et quedam minores. lumi-
ne solis continuato cum omnibus
stellis et omnibus locis galaxie.
ie cum ergo mundus terra sit quo
perueniret quod lumen solis
non continuatur nisi cum hoc lo
co orbis. Et alii autem dixerunt quod
galaxia est ex reditione uisus
ad solem sic speculum quod
reddit lumen procedens ab ipso ad
corpus aliquod suscipiens ipsum
et ita est sermo illorum in stellis
habentibus comas. dico ergo quod
iste sermo est error. et cum ga
laxia esset ex uisione redeun
te permutaretur locus sicut est
redeuntis. nos autem uidemus
galaxiam in nocte et in die
cum sic est nobis uidere illam
in modo uno et insuper immutatam
quod non est recedens de loco suo
Iam ergo declaratum est nunc
quod galaxia non est ex [illegible]
sic radiorum mouentium in ue
nientibus redeuntibus. Nos autem di
cimus quod esse galaxie tale
est quod est. ignis primus
qui est circa orbem est inflammatio
in similitudine et motu orbis in
quibus uidetur galaxia sunt par
ue stelle minute multe et mag
ne spisse propinque luminose
cum ergo procedit lumen earum
illo loco inflammato igneo in

modo tamen oblongum. et iste
quod stelle sunt fixe quarum quod
tangunt aerem et suscipientes
sunt splendorem ex sole. quod con
tinuatur lumen quando erit
cum eis deinde. ipse mundus uidet
galaxiam in modo uno orbis non
recedens. Esse autem galaxie erit
ex stellis initium comarum. cum
ipse sunt similes per naturam modo
inuicem sunt. cum lumen solis re
percutit lumen earum.

Loquamur ergo nunc de stellis
habentibus comas et quid sit esse earum. dico ergo in illo quod pro
prium quidem sit et de eius dispositione
dixerunt quod stelle habentes co
mas sunt stelle errantes aggre
gate in orbe primo et mobiles
non fixe. cum ergo aggregantur
ille stelle et approximantur adin
uicem uidet aspiciens lumen
oblongum continuum sic co
mam. Et antiqui ergo de hiis qui
sunt in ytalia pitagorici
dixerunt quod stelle habentes co
mas non sunt nisi una stella
ex stellis mobilibus que appa
ret in quibusdam horis sic co
ma hominis quod est quia sui or
tus sic parum postea mu
tatur per motionem mutationis
et uidetur in quibusdam horis sic
nunc quod dixi. Dixerunt autem
circa hunc rationem illi qui s
imitantur ypocratem [illegible]

⁊ particulariter dicentes eius. ista autem
duo dixerunt quod cometa non est
ei ex eo. Sed ex situ suo [illegible]
sui loci videtur eam [illegible]
quod ei sit cometa incidens quoniam si
stella [illegible] aere
deinde redit visus [illegible] ad
aerem et videtur oblongum
¶ Unum quod accidit ei ex hoc quod
[illegible] ipsum. Sic autem stel-
la moratur tempore longiore
quia sunt [illegible] stel-
larum. [illegible] videtur per hunc
modum [illegible] apparet
ei cometa qui apparet in aere
cum complementis [illegible]
[illegible] sit ei cometa
ex parte septentrionis autem in-
dici propter [illegible] que est
[illegible] duabus partibus aeris et
quod ista stella movetur [illegible]
[illegible] duas [illegible]
cometa non apparet ei. ¶ Et [illegible]
[illegible] sit in [illegible] orbe
ex parte indici non apparet
nobis propter remotionem suam
[illegible] ex parte
septentrionis cometa eius apparet
nobis. [illegible] apparet
nobis caput eam capace
sufficientem propter [illegible]
ex [illegible] capitum [illegible]
[illegible] iam dixit sermone [illegible]
[illegible] cometas et
[illegible] accidit nobis [illegible]
determino [illegible] consideratio

[illegible] ¶ Dico ergo quod nos vide-
mus stellas fixas cometas extra
orbem stellarum fixarum et non in
circulo [illegible] extra ipsum. quod
[illegible] ex stellis mobilibus [illegible]
[illegible] stellarum mobilium [illegible]
non extra ipsum. ¶ Et si come stel-
larum [illegible] dixerunt
[illegible] ut videretur
circulus [illegible] cometa ¶ Item si accidit
visus et cometa videretur [illegible]
stella que [illegible] loco quod
[illegible] propter aerem in
[illegible] stellarum [illegible]
[illegible] non autem invenimus stel-
las fixas cometas. v. quod si
[illegible] propter aerem in-
venimus [illegible] non [illegible]
[illegible] ¶ Secundo autem eorum quod
non [illegible] ex parte septentrionis
[illegible] ex illa
parte [illegible] septentrione [illegible]
cum sole motum suo [illegible]
[illegible] sunt stelle fixe cometae
in parte indici [illegible]
[illegible] in parte [illegible]
omnes cum sole motum [illegible]
et hoc totum [illegible] stelle fi-
xe cometas sunt [illegible] stellas [illegible]
dixerunt [illegible]
[illegible] quod declaratum est [illegible]
sermonum eorum ¶ Dico ergo quod
stelle fixe cometae sunt propter ae-
rem [illegible]
[illegible] stellas [illegible]
[illegible] calorem igneum [illegible]

¶ Nota quod comate stelle non [illegible]

cum inflammatur fit ignis et
continuatur tantum lumine eius
et fit oblongum. Et illa magis mani-
festa sunt ea que diximus, quo-
niam est in natura tamen quod
videtur in aere tantum sic perpen-
dicularis ignis dilatatur in
ipso et cum videtur illo. Et dico quod
sic proprium meum que percierit
quod cum sol inflammaverit etiam
per motum suum super eam de-
scenderit extra calores vaporum as-
cendit extra vaporosum
cum non ipse est utique partium
vaporis vapor calidus et humidus
item cum ille est pars humida
et vapor frigidus et humidus cum
aqua est magis vincens. Va-
por autem calidus et siccus est
tenuis resolutus extra per ve-
nientiam calorum resolutum
super eam ascendit et ad in-
terium ascendit per caliditatem
et siccitatem suam. Et vapor
calidus et humidus ascendit in-
terium illo quod resolutum et fit
ex eo aer. Et vapor autem frigidus et
humidus ascendit et rectus cum
pervenit ad locum medio eo
agitatur aggregatur ingrossa-
tur et inspissatur cum est ex
hiemis quod comprehendit ipsum
quod generatur et fit in aqua
pluvia. Et vapor autem calidus
et siccus ascendit usque ad ul-
timum interstitium aeris quod

invenit in aere quod iterum ascen-
dit ad eum ignis et inflammatur
cum pervenit ad illud quod est
illic et colligit calefactionem vehe-
mentem propter continuationem eius
cum igne et propinquitatem
suam ex motu orbis. Et si quod est
illi vaporis parti inflamma-
te ex motu orbis longitudo et la-
titudo apparet et videtur sic ignis
perpendicularis cum inflam-
matur sic ignis in igne in-
flammatur. Et vapor cum ille
habet inventionem tunc videtur
oblongus. Et cum est equalis
in longitudine et latitudine
sua videtur in aere sic cande-
la rotunda sic stella et propter longi-
tudinem eius loci videtur cam-
mine rotundam. Et sunt
partes illius vaporis inflamma-
ti continue diminute prolonga-
tur et fit ex eo assub. Et est
iterum assub quod expellitur a li-
tis que est in aere quod est ab
illo ex frigiditate que accidit. Et ap-
paret assub exiens ab eo. Unde
illi assub color est tunc videtur et
procedit ex arte sic in manantis
cum expellitur a corpore. Et illud
si aliquis dixerit forte illud assub
esse sic candela posita super cande-
lam et inflammatur cande-
la inferior a candela superio-
ri et fit ignis longius quod diximus
quod sic est ut sit hoc modo

Et fit aliud item ex partibus vaporis inflammati, et fit aliud quod sic retinetur igne inflammato. Deinde apparet expulsus ab eo et forte descendit igitur hic ad terram et pervenit ad eam. Et iste videtur in nocte et in die cum celum est serenum. Cum autem descenderit ad terram, tunc non est ex vapore inflammato in alto, sed ex vapore cuius caliditas est expulsa a frigiditate. Et fluit igitur qui expellitur ab eo ad inferiora quamvis sit de natura ignis ascendere superius. Nam istud quod impellit ipsum inferius frigus aeris impellens prohibet ipsum ab ascensu propter velocitatem suam ad ipsum. Casus autem descendens ad terram est similis descendenti inferius. Ipse enim est ex vapore inflammato in medio, non ex caliditate expulsa a frigore. Similiter casus descendens deorsum est contrarius non secundum naturam suam, et elevatur est contrarius secundum naturam suam, et non fit inclinatio eius ad quaslibet partes nisi propter id quod elevatur vapor ad latera dextra vel sinistra. Cum autem iste res acciderit sub celo in nocte velociter motus quod propter humiditatem eius expellitur. Secundum visum cum claritate p[illegible]

noctem in aere rubedo et colores diversi, et ubi est similitudo fissure et diversitas eius, propter id quod aer inspissatur propter frigus et aggregatur propter frigus noctis. Cum ergo venerit splendor super ipsum aliquid luminis et lucet in eo, deinde reddit lumen illud ad aerem qui est sub eo, et lumen rediens ex cratica super parietem apparet. Ergo fiunt in aere colores diversi secundum modum quod redditur ipsum de lumine incidente in ipso. Plures autem colores qui accidunt in aere sunt colores purpurei, propter id quod color ignis est ad albedinem cum nebulositate noctis, et illud est sicut colores stellarum in nubilosis purpureis. Et etiam colores apud ortum earum et occasum vehementer calidi diversi tingunt vapor et fumum mittunt [illegible] quibus unde in aere fit [illegible] alimenti et sanguinis, et non fit id nisi propter id quod lumen solis cum est in aere et separatur ex pulvere et ingreditur post in aere videtur propter illud, et est forma alimenti et sanguinis cum tenet in fumo, et accidit id in aere nocte ac die, verum non videtur in die propter lumen solis. Plures autem colores sunt cum visu [illegible] propter tenebrositatem.

nocentia et ista sunt omnia nocu-
mento. Iam igitur narravimus
de galaxia et stellis crinitis et de
prodigiis ignee que in
aere videntur et stellis et quod
est sicut accensio sive candela
et aliis diversitatibus colorum qui
fiunt in aere.

Dicamus igitur
nunc de eo
in loco qui
est sub loco
quem diximus
et est locus
aeris elevati supra terram et
est locus sedimentis vaporum con-
surgentium ex aqua et ter-
ra et quod est ex utrisque. Dico
igitur quod causa prima movens
hic est motus orbium stel-
larum scilicet solis et aliarum. Sol vero ap-
propinquat et elongatur ab ea
et propter illud sol est causa generationis
et corruptionis in mineris. Cum
igitur appropinquat sol calor eius
invenit terram quod igitur
eam et elevatur ex ea vapor
humidus que est mea et
vapor terre calidus et siccus
quando quidem elevatur per species
species sed cum est que pervenit ad
altum quod est calidus et sic
eius qui revolvitur et contrariatur
quod ascendit et appropinquat igni
quando inflammatur et ...
sub eo et fit ex eo illud cuius

precessit narratio. Et ex spere
alia est que fit ex eis in suis acci-
dentibus. Vult iste aer fit aqua prop-
ter ea quod vapor torridus est ab
eo quod ascendit in altum na-
tura accidet ei quod comprimatur
ipsum et frigus ingrossatur et
inspissatur et fit aqua et redes-
cendit ad terram pluviens. Vapor
autem qui consurgit in altum
ex quo fit illud dicitur terre
moratione evacuatur in ...
nominatur etiam. Vapor autem
torridus ... nobis eciam
qui resolvitur in aquam et
fiunt ex eo nubes et ex illis
nebula ex eo et nebula quidem
est reliquie nubium resolu-
tarum aqua pluente et propter illud
signum nebula serenitatis est.
Nam cum sol appropinquat va-
pori elevatur ad eundem et cum
elongatur ab eo descendit ad
ortum. Cum igitur illud quod des-
cendit est parvum et tardatur
in descensione sua nominatur
ros et quod descendit est
multum cum sit leve in sua
...
tem sue descensionis nominatur
pluvia. Et ... est vapor ascen-
dens ex terra ex parva non per-
venit ad altum propter parvitatem
caliditatis sue resolvitur in ae-
rem. Cumque elevatur vapor
et est quod supervenit ei ex nocte

et dic de vehementia frigoris
aggregat ipsum et fit ille vapor
ascendens pruina. et cum frigus in
ipsum est paruum, exprimit
ipsum totum vapor. congelatur
autem quia resoluitur. materia
pruina est. ¶ Ros autem fit in
hieme in locis et illud est propter
resolutionem vaporis. cum non occur
rit ei frigus congelans ipsum
nimio faciet ipsum pruinam, et
eius frigus est contrarium, et
non occurrit ei frigus equale
quod comprimat ipsum et calor
temperatur resolutionis ipsius. quod
faciat ipsum aquam subtilem. et
illud quod fit propter duas causas quarum
una est frigus aeris et calor lo
ci. et alia est calor aeris et frigus
loci. ¶ Et vapor eleuatur ex
terra in terreno. quando autem flat ventus
non eleuatur. ¶ Et dico enim
quod pruina non fit in summitati
bus cuiuslibet montium. causa autem est
propter duas causas quarum una est quod
caliditas vehemens fit in eis que
sunt illic. quod resoluitur va
por antequam aduenerit summum
ad ea que sunt illic. et alia est
quod aer inflammatur in princi
pio parte sui inflammatione
vehementi. et quod comprimitur
ex vapore cum aliis locis resol
uitur propter vehementiam ca
loris uniuersi non fit ex eo ros.
Et dico quod ros non fit nisi

cum flat auster non septentrio ex
cepto loco cum nos fuerimus cum
terra. ¶ In eo vero cuius contrarium
est. cum ros fit in flatu sep
tentrionis non ab austro. propterea
quod auster in eo terrenat et
septentrio in ipso aggregat vapo
rem. cum ergo flat auster in
illo non fit ille vapor ros quia
separat ipsum. cum autem flat
septentrio et ipse aggregat ipsum
et fit ex eo ros. quia frigus sep
tentrionis contrarium est caliditati
austri. cum ergo caliditas austri
separauit partes eius et frigus
congelat ipsum. ¶ Dico ergo quod
aqua non congelatur nisi in
loco in quo sunt nubes. que des
cendit ex loco in quo erat
corpora quorum generatio et creatio
est propter frigus. et aqua in regione
do. ¶ Et nunc corpora descenden
tia ab aere sunt duo corpo
ra similia. cuius et generationis u
troque est una et non differunt
nisi paucitate et multitudine
et sunt nix et pruina. sicut plu
uia et ros. quoniam pluuia est
grossa et pluuia est ros multi
tus. et propterea quod pluuia non
fit nisi ex vapore multo cum
infrigidatur. et colligitur et ei
tempus et locus conferat. tota autem
temporis ueniat dies est unum et
locus eius est sufficiens paruo
frigori. ¶ Congelatio autem nivis

et pruine est ex frigore. quoniam nix
est ex nubibus. et pruina fit ex
vapore congelato in aere non
in loco nubium. et frigus nivis est
minus mollities et duricies
pruine. quoniam mollities nivis
est ex parte caliditatis admix-
te vaporibus qui facti sunt nu-
bes. propter hoc inciderunt partes nivis
vaporis inspissati et velocius [illegible]
ter congregati. Et duricies pru-
ine fit ex frigore loci et temporis in
quibus non est ex caliditate pars
qua prohibeatur aggregari. quoniam
partes frigoris aggregant par-
tes vaporis et contrahuntur ipse.
Grando autem fit in nubibus in
quibus est. Et causa
eius grossicies est caliditas que
est in vapore ascendente ex
terra. Cum enim nete est nobis in
narratione qualitatem grossici-
ei eius et quod congelatur aqua
femine et grando. et fit plus il-
lo tempore et hora [illegible]
Et grando eius est minus in illo
in yeme. dico propter sermone ag-
gregato quod cum non fit in locis
nimie serenitatis nisi ex
caliditate existente in eis et in lo-
cis calidis plus quia fit ex
intentia eius in temporibus
estatis que sunt in locis vehemen-
tis frigoris et semper tamen in eis
sequitur propter illud vero quod
sit grando plus in temporibus cal-

idis plus quam in temporibus frigidis in
temporibus fit. quoniam tempora calida
similiora sunt locis in quibus
fit grando quia tempora frigida. Et
non fit in temporibus calidis absolute tempori-
bus fit in [illegible] quod calor est
contrarium frigori. [illegible] reducit
frigus ad interiora nubis ex
multitudine caliditatis [illegible] ac
si una hora que frigus con-
gelat quod in ea est de aqua
et separat eam in grandinem. In
temporibus non fit frigus separatim
in aere non in superficie nubis
et non est illic caliditas que possit
esse contraria frigori et contra-
hatur propter eam ad interiora.
Grando autem rotunda parvi[illegible]
descendit ex locis superioribus in
alto. rotunditas vero et figure
parvitas sunt propter ea quod cum
descendit ex longinquo mo-
vetur in aere tempore longo. quo-
cumque rotundatur et resolvi-
tur eius acuitas cum spacio et alti-
tudine aeris nullo tempore quo mi-
noratur eius mensura cum adve-
nit eius ad terram. Grando
in autem descendentem ex locis
propinquis terre cadit dubium
non propter id quod non elongat
extremitates eius et finibus terre quin
ceciderit rotundaretur forma
eius propter illud et resolveretur a-
qua eius quod ipsa pervenit ad [illegible]
tam magnam mensuram

eius vero rotunditas valde informata sunt. Guttae vero magnae sunt in diebus in quibus est calor, quoniam calor accelerat materiam quae fugit frigus nubis et contrahitur frigore nubis. Cum aggregantur partes nubis et comprimuntur partes eius compressione vehementi, descendunt ergo guttae magnae et velociter et festinanter descendunt earum propter velocitatem constrictionis frigoris. Et quia fugit vehementer ipsum calor, dico ergo quod quando materia est calidior velocior est congelatio aquae; et dictum super illud est quod quando aqua calefit, deinde ponitur in loco frigido, est velocior ad frigescendum, propterea quod quando fit contrarium frigoris calor est magis apparens virtutis suae et vehementior ad operationem suam quam quando non est illi contrarium. Et etiam piscatores quando volunt pervenire ad arundinem quam venantur in glacie ut sit velocior ad subversionem, fundunt super eam aquam calidam, deinde ponunt eam in loco frigido quoniam congelatur super eam glacies statim propter apparitionem virtutis frigoris et vehementiam apparitionis eius propter contrarietatem.

[?]ma ergo iam. Et ex calore ostendimus quomodo fit pluvia et ros et pruina et grando. Loquamur nunc de ventis et fluminibus et maribus et narremus narrationem veram. Nostra enim est procedens cum cupiditate in ista, est inquisitio de omnibus rebus; ista enim inquisitio est quaedam dicere et illos ante nos ne dimittamus. Est enim dicere de eis secundum quod est virtus nostra per deum.

Dico ergo quod quidam dixerunt quod ventus et aer sunt unius generis. Cum ergo quiescit nominatur aer et cum movetur nominatur ventus. Sic dixerunt de aqua et nubibus et posuerunt naturam utrorumque unam.

Quidam autem sapientes nominaverunt omnes ventos ventum unum, quod est quia ipsi posuerunt ventum aereum motum et dixerunt quod diversitas ventorum accidit ad diversitatem locorum. Sic est sermo dicentis quod flumina sunt unum flumen.

Et dicentes hunc sermonem dixerunt absque inquisitione. Melior autem est sermo post inquisitionem et experimentum inquisitionis.

Dico ergo quod si est sermo eorum unicus (?) eo esse et quasi unum (?), quod utriusque principiorum est res una et unusquisque pervenit (?); deinde dixerunt diversum (?) quod si sermo eorum erroneus est, et vere est nobis inquisitio de

de fluminum et de aquis quod
est et quo et qualiter moveantur in
ea. et unde sit principium eorum. ¶ Di
cimus quod quidam putaverunt
quod aque fluminum sunt
sicut ventus qui non cessat ex
ire nisi quod circumdat in
ipsum donec firmatur ipsum
tantum quod est in ipso de eo sic
ventus egrediens ad aliud
¶ Dico ergo quod vapores aquosi
qui elevantur deinde aggre
gantur et inspissantur et coagu
lantur in aere deinde resolvun
tur in aquam et expelluntur plu
vie et redeunt ad terram et cur
runt sic radix prima ¶ Et a
que aggregate sub terra in
profundo eius fiunt materie
fluminum. et propter illud fit ea
dem fluminum in hyeme plus
quam in estate. et quorundam desiccantur
et desiccantur aque eorum in esta
te quod est propter parvitatem
eorum materie. propterea quod materia
eorum fluminum ante adventum
pluvie absciduntur aque eo
rum. ¶ Et dico quod omnes aque
laboriose profunde currentes in ter
ram quod est propter meatus terre super
aquas cum est principium eis. ¶ Et sic
iuvat aer resolvitur in aquam
quando augmentatur propter illud a
qua. et ideo iterum aqua in aerem
dico ergo quod aque terre in ter
ra non sunt separate sicut est se
paratio eorum super terram. Sunt
quedam earum sunt congrega
te cum quibusdam sic quedam
pars gutte pluvie est congre
gata cum quibusdam. quoniam sic
aqua multa. ¶ Aque non recte
terminata comprehenduntur pau
latim et congregantur ad invicem
et fit ex eis principium currentis
aque in fluminibus. ¶ Et signum
super illud est quod illi qui fo
diunt ut extrahant aquam fo
diunt loca multa. deinde a
ggregant ea ad locum unum
deinde faciunt ipsam currere
ad locum inferiorem illo lo
co. deinde fodiunt ipsum et po
nunt ei radicem. ¶ Similiter cur
runt flumina magna ex
montibus et fiunt origines ex
principio eis. et fontes apparent
aque ex montibus et terris al
tis propter causam quam diximus.
in pedibus autem montium aque
inveniuntur. ¶ Loca vero alta
montium aut sicut spongia spis
sa que sugit ad se aquam pau
latim et deinde super hoc quod
aque currunt in montibus
magnis est deceptio loquen
tium de rotunditate terre
quod est quia ipsi dicunt quod est modus
quibus calidos et est mons mag
nus altus valde excelsus magis
cum montes locum hyeme al
cendit aspiciens altitudinem eius;

mare magnum cuius fines
non videntur cum est sub eo flumina
maria reliqua non currunt in
ex hoc mari. ¶ Et currunt ex
monte qui dicitur caucasus flumina
multa, et caucasus est
mons magnus maior omni-
bus montibus qui sunt in mon-
do habitabili. ¶ Et signum super
magnitudinem huius mon-
tis est quod illi qui habitant
inferiorem locum terre inve-
niunt super huius montem do-
nec pertransierit tertia parte
noctis eorum et ex parte orientis
et ex parte occidentis. et signum si-
cut magnitudinem est mag-
nitudo fundamenti eius et qui
habitant sub eo homines et procedunt
et communiter sub eo flumina
multa. et fundamentum eius
continens ipsum est rotundum
ab initio sui usque ad ultimum
sui. ¶ Et similiter est mons
magnus montanea solis quasi
inequalitate noctis et diei
ex quo duo magna oriuntur
flumina et eum procedunt de his
montibus. et in ethiopie flumina
magna que vocantur herinus
et nilus et talia quorum exitus
est in mare magnum et similiter
eufrates currit de sub mon-
te qui vocatur ... et tigris cu-
rrit de sub monte qui voca-
tur semeutus et flumina

et currunt de sub terra multa
flumina preter ea que nominavi-
mus de eis fluminibus et sufficit
entia ad illud quod voluimus
de agnitione et de cognitione
eius quod precessit inferius
nisi. ¶ Et dico quod origines
fontium sunt in montibus et
in locis altis. et quod inducit
principium fluminum et aliorum ex
maribus non sunt cum desina-
tis aquis ipsa quod aer resol-
vitur et fit aqua et vadit ad
fossa et fontes in profundum ma-
rium et fluminum terre. Et si-
militer super illud est apparitio ea-
rum paulatim et ipsarum cong-
regatio et quod fiunt flumina
currentia. ¶ Principium autem istorum
fluminum est ex mineris quod nomi-
natur caucasus ex quo ma-
nifeste flumina in ultra et ex
mare currens. aqua autem que
est in hiis fiunt in terra in loco
qui nominatur cunarchus. nec
est ei finis in septentrione et ali-
quis profundum ipsum spatium sue profun-
ditatis et longitudinis sue com-
mensurat nec potest aliquis per-
venire ad ultimum in illo profun-
do. et regrediuntur de loco inter
ipsum et hoc profundum quod ex
existentibus partibus fontes mul-
ti aque nitentibus; lacus deinde
sub mergunt in terra in loco
qui dicitur algabutus et deinde

manavit in loco alio. ille autem
nominatur rodanus. naves
vadunt per ipsum. Et dico quod
in quibusdam locis manavit
aqua deinde fluxit ab eis et
fluit aqua in terra quamvis sicca
et madida aliquando. et causa in hoc
est quod centra terre et similia
corporibus animalium et plantarum quod
sunt iuvenum et iuventutem et iuven-
tutem et senectutem. cum mi-
nuitur et additur. quamvis quod accipit
ei sol in hora longa revolvit
humiditatem eius et tollitur et
desiccatur locus eius. et quando sol
elongatur ab ea humectatur
ille locus ex vapore et pluviis et ma-
didus fit et aggregatur in eo aque
ex vapore et pluviis. Et dico quod
fuit inventus super terra egypti
aqua et fuit super totam terram
que est super nilum. et effluxit si-
ma aqua paulatim et desiccata
est ista loca manentibus temporibus et
nunc locus post alium et aspe-
rum siccatus est plantantur
arbores et seminantur semi-
na in illis. Egyptus vero non
nominabatur primo ab isto loco nomi-
ne suo nomine fuit in albecha
quod narravit homerus in
scientiis et non enarravit omnes
dispositiones eius. nam non compre-
hendit omnes mutationes eius
que acciderunt in eam usque ad
tempus nostrum. Et dico quod quan-

excitatur locus terrenus. cuius
locus est superfluus recte siccatur
eius commixtio. quod si augmen-
taretur siccitas eorum quousque e-
ius complexio et minor minuta lo-
ca fuerunt tunc humerosa. et fa-
cta sunt postea sicca. quod est
sicut locus qui nominatur mino
ienum ipse vero fuit uber fuit
in se sicut post aliud sicut. et si
accidat illius abietinus mani-
loquor et sic est ut accidat
in omnibus locis. Et accidit
etiam in mari ex siccatione loco-
rum profundorum et nimietatis
loca que sunt excitata. et causa
hoc est sol cum revolucione
orbis. et sic accidit in mundo ex
mutationibus magnis mun-
da diuini et aliis et pluviis
ex revolucione orbis et moti-
bus. sub accidunt in his locis
mutationes ex ubertate et ste-
rilitate ex divisione et
commixtione eorum et mutatione
eorum ex revolutione orbis signo-
rum et motu solis. iste autem
mutationes non accidunt in
omnibus locis nec in omnibus
horis sicut subversio que fuit
per tempus quo diluvium fuit tem-
pore grecorum et plurimum eius fuit
in locis ethnei et sunt hec adni-
nis et arbuli et archimeni et loca
quibus magis fuit subversio
mutare sicut dispositiones multorum.

insinaverunt super litora eius quod
nominati sunt facti. et sunt illi qui
nominabantur guerciui ante id
et sunt illi qui nominati sunt greci
Et quando pluvie multiplicantur
moratur aqua eorum fluminum
tempore longo. Quidam autem dix-
erunt quod causa in hoc quia currunt
flumina quandoque et exsiccantur
quia non sunt cavitates que sunt
sub terra. cum igitur meant sunt
aque dant materiam fluviis
et currunt et quando moratur aqua
eorum abscinditur materia flu-
minum extrinsecus et submergun-
tur aque eorum. Hoc autem di-
cunt quod causa locorum flu-
minum est magnitudo lo-
corum elevatorum in quibus est a-
qua et spissitudo eorum et eorum fri-
gus. quod est cum sint loca extrinseca
hoc modo sunt suscipientia
multitudinem aquarum conti-
nuatam. quando non recipiunt
extrinsecus aliquid. quando multiplica-
tur aque nive. Loca autem de-
pressa que non sunt submersa
valde adequata sicut lapi-
des albos molles non retinent
aquam in frigore in eis cum
quando advenit eis caliditas tam-
en cuartum extrahuntur velo-
citer. hec autem mutatio in mu-
tatione diversificatur. Et dico
quod locus quem inhabitant
egypcii fuit iam submersus

aqua ex fluminibus ipsorum et illud
omne videtur quod videretur illa
terra et mare viride. Et fue-
runt quidam reges qui vole-
bant fodere hoc mare et si fodi-
ssent illud magis inundaretur
multitudinem eius cum aque
currerent in toto eo. Et dix-
erunt quod advenit rex et do-
mini voluerunt illud et inve-
nerunt mare altius terra. quando di-
miserunt fodere illud ut non
corrumperentur reliqua flu-
mina quando continuarentur
cum hoc mari. Et dico quod
non moratur locis in quibus
est aqua secundum dispositionem suam
in loca sicca semper. immo mutan-
tur et illa omni hora permu-
tantur de dispositione in dispositionem
iam quando complementum revolu-
tionem quod volumus de
maribus et fluminibus. et qualiter fi-
unt flumina in quibusdam
horis currentia et in quibusdam
abscisa.

Et quia sic est dicimus
quod mare quod est quod
sit eius natura et quare salsum
tum est in eo et qualitas est in-
tum esse eius. Dixerunt autem qui-
dam eorum qui speculati sunt
in scientia divina et rebus celestibus
quod mare manat extrinsecus et
in ipso est radix eius principium prin-
cipium et ubi pertransiit illo

deinde dixerunt quod statimque
i. finis est apud statum ipsi
quia est ipsa nobilitate in loca
sapientes autem philosophie in capi
tulo humana rebus natura-
libus dixerunt quod esset illud cum
instat convenientis terram
elevavit sol quandam par-
tem et remansit quoddam
nus quod elevavit sol fecit ven-
tos et putrefactum ideo quod
mare continet. Terram est sum-
mus ex eo quod fecit fuit et sicca
est terra sicca. Et dixerunt quod
ex sudore terre. Quidam
et sapientes dixerunt quod cal-
ledo acte in malum quia terra
cum igitur a celo resudat
humiditas que est in ea et fit
mare salsum quia sudor sal-
sus est. Et dixerunt alii quod
causa salsedinis est terra quam
cum pervenit aqua fit salsa et
est aqua super aquam fundatam
cinis deinde colatur ab ea que
invenitur alia aqua salsa.
Dico ergo quod ego super hoc
est ut mare sit ex fontibus quoniam
mandato accepit que contine-
tur a terra quasi ipsius dicere
species nam species eorum est species ter-
rei et species ex eis est stantis aque
autem currentes sunt ex fonti-
bus et longitudinibus. Et nos quod
iam diximus quod principi-
um aquarum in ea nascentium et

currentium non est sic aqua
egrediente generaliter non princi-
pium eius. Sunt loca magn-
is aggregantur aque. Aque autem
stantes sunt duobus modis. Mo-
dus autem unus est sic lacune
et modus alter est quia currente
ex originibus aliis et manent in
locis inferioribus fabricatis
non forma fabricata et sunt se-
mi similia. Secundum ergo hunc mo-
dum sunt species aquarum stan-
tium ut ita et non inveniuntur
alio modo in species aliarum. Sed
si mare fuerit currens perte-
ipsum et ipsum non est ex ipsis spe-
bus quod non est possibile. Dico ergo quod
incerta sunt maris multa
non admirarem primo fiunt
mare quod nominatur guar-
de gustatum et ...
ita currit maris ...
coartatio laterum eius et re-
strictio super aquam quod est
inter et inspeciem sed mu...
Et dico quod similiter currit aqua
est ex parte septentrionis ad
meridiem et alior est pars in-
dicit ... de natura
dixerunt quod currit sol est
per noctem iuxta septentrione
et cooperiet eum quia terra ...
altitudinem suam. Et nobis
quod necesse est inquirere de sa-
marie et de aque ... de ...
dico ergo quod aqua continue

terram et aer aquam est contra-
rios et ignis aerem est contrarius
cui igitur ingreditur calor solis
illud quod continet terram et ex
aqua resoluit illud et facit va-
por ascendens in aerem et con-
iungit ipsum aer. et frigus accidit
et aduenit ei cessat calor in
illo. et tunc inspissatur et multipli-
catur grauatur et descendit
aqua pluens dulcis quando
propter caliditatem aduenit et eleuatur ei
ex copulatione aeris. Dix-
erunt autem quidam quod sol e-
leuatur in stationibus ascendenti-
bus ex locis dulcibus [illegible]. et di-
[illegible] [illegible] terra [illegible] in modo
distantia maior in stationibus
ascendentium [illegible]. aliud hoc
est et non [illegible] [illegible] quam
sol est secundum priorem more [illegible]
dispositionem [illegible]. et aut [illegible]
cur [illegible] [illegible]
sicut nutritur ignis [illegible]
propter augmentationem suam
diminutione fortitudinis et
debilitatem. Et dicunt quidam
[illegible] [illegible] inueniri
omni die augmentatur et tamen
est illud [illegible] illi in modo
[illegible] stellarum et reliquiarum
[illegible] quod inuenitur dulcis
est [illegible]. sol igitur [illegible] non [illegible]
[illegible]. Quidam autem dixerunt
quod terra fuit in principio
humida et [illegible] [illegible]

[illegible] est et facile est aer et generatur
ex aere uentus. inde [illegible]
errorem. cum in statione ascendent-
is multiplicatur in aere i-
[illegible] et grauatur. et re-
soluitur aqua et redit ad ter-
[illegible] [illegible] super [illegible] nob
occultum per partem apparentem
nobis. nam cum eleuatur va-
por fit subtile cum aer et [illegible]
cum [illegible] aqua. Quod si
abstraherent stelle non rediret
ad nos aqua grossa in aer
[illegible] cum resoluitur aqua
in modo hoc modo resoluuntur
ad inuicem et fiunt [illegible]
[illegible]. Et dico quod aque
dulces eleuantur propter leui-
tatem suam sursum et sal-
see propter grauitatem suam
figuntur deorsum. non autem
[illegible] est [illegible] de loco ad
[illegible] sit [illegible] [illegible] de
loco [illegible] [illegible]. Di-
co igitur quod maria [illegible]
loci aque et [illegible] est sicut [illegible]
uerunt quidam quod [illegible]
sit [illegible] loci aque [illegible]
[illegible] dixerunt quod aque dulces
eleuantur sursum propter leuitatem
suam et quod aque salse [illegible]
cendunt deorsum propter grauitatem
tatem suam et [illegible] [illegible]
illo [illegible] dixerunt quod [illegible] cum
[illegible] agit [illegible]
[illegible] eius quod est amarum et

calidum in inferiori parte corporis et uentris. Dico ergo eius ex[illegible] secundum est ut dicatur quod motus eius et uenit uel circulo eius tibi et cum aque. et ideo secundum est quod dicamus quod maria non sunt locus aque totius, sed aggregatio quod est secundum rationem eorum ad profunditatem et longitudinem profundi in terra. Et dico quod quod est in eis ex actione terre eleuatur sursum sol et graue manet in terra. Alii autem dixerunt quod additio in maribus non apparet cum sit receptaculum omnium aquarum terre. Quia dico ergo quod si acciperetur ex uase aqua et aspergeretur in totum latus parietis quod post partem et imminuatur aqua una aliquid post aliud donec consumatur tota et non uideatur extra aliquid semper in illo loco, sic aque infuse in mare perueniunt ad loca ampla et expanduntur super eam et resoluuntur ab eis pars post partem secundum multitudinem eius et resoluitur ex actione motus et desiccantur illa loca ampla antequam declararetur addita ex maribus ex actione existente in eis. Unde ergo flumina reflexa ad maria et ad terminum. Unde origo omnium aquarum terre

principium est primum quod uocatur occeanus secundum quod in longitudinem profundi et sint deinde in fine aque et ex eo est principium omnium aquarum currentium et non currentium extra quoniam eius quod est [illegible] reliqua maria et ad medium ipsius impelluntur aque quando aque redeunt ad sua loca post que sunt principium separationis earum et principium motuum earum et tamen ad minus quedam aque que redeunt ad ea ex contrario cursus quas inceperunt. Sic ergo separatio earum fuerit inferius redeunt superius. Deinde reflectuntur ad medium. Cum manifestum est ergo eis secundum modum diuersitatis locorum ad que perueniunt, dico ergo quod mundum [illegible] et certe [illegible] est ut mare [illegible] et non necessaria est nobis inquisitio de eo secundum quod est principium aquarum ex maribus et non finitur. Dico ergo quod istud est secundum aliud quod eleuatur ex uaporibus ex maribus redit ad ea et fit in eis iterum aer resoluitur et fit aqua. Contraria autem sententie dixerunt [illegible] est quod sol eleuat ex maribus dulce aquarum suarum quod remanent salse. Ideo autem [illegible] erauerunt in sermone suo secundum est quod non oportet, quod inue

invenitur aque corpus dulcius quam reddit ad eam et ex eo ascendit. Alii autem dixerunt quod istud est propter quod in maribus sunt aque salse miscentur causa non narraverunt causam qua sit salsedo. Dixerunt autem item quod sudor terre est salsus et ideo qui salsat aquas maris. Et non narraverunt illi causam propter quam egreditur ex terra dulcis aqua salsa. Propter quod detruntur dulcedo ex terra propter quod permiscetur sudori aliquid salsum sit quod permiscetur ex tritione aque colate a loco. Dico ergo quod invenimus superfluum quod provenit ad scilicet vesicam amarum et salsam et quod cibus ex quo egreditur hec superfluitas amara et salsa est dulcis. Et sic invenitur aqua salsa colata ex cinere. Et invenitur superfluitas descendens ad aquam salsam.

Dico ergo propter quod sit salsedo et amaritudo aquarum maris est quod vapor est duo vapores humidus et siccus. Vapor ergo subtilis aquosus ascendit ex maribus per motum solis et remanet grossus et calidus. Cuius exemplum est quod cum cibus est humidus et grossus remanet ex eo superfluitas indigesta propter grossitudinem suam. Cum ergo miscetur ita permiscetur ei ea terrea, et fit causa sui, ergo est mare. Nam sicut dicitur in eo quod extra liberatur aliquid plus in eo propter quod causa est ex salsedinis superfluitas amara et salsa aqua maris.

Signum autem de eo est quod sudor in animalibus quibus agit caliditas invenitur salsus. Cum ergo caliditas additur super mensuram illam invenitur amarus.

Et sit etiam vel adusta fit amarum vel apud adustionem et sunt ex eis similiter rebus adustis.

Quidam autem dixerunt quod aqua maris est salsa solummodo quoniam terra adusta est et sola est salsa. Ideo ergo sola est salsa aqua.

Dico ergo quod turpe est quod putent quod terra aduratur. Sed dico quod assimulatum adusto et non est quod adusta sit.

Et videtur etiam quod impossibile sit quod dulcis salsum quoniam ad miscentur ei vapor calidus et humidus siccus. Quoniam quando permiscetur vapor calidus siccus humido ex quo fiunt pluvie et nubes facit ipsum salsum.

Postquam narravimus de mari quod factum sit salsum, sequitur ut dicamus de ventis. Dico ergo quod in aliquibus est aliud ut flant flatu

vehementem et est extraneus et principium flatus eius est ex locis calidis et siccis. cum ergo flat, ergo est cum tota partione eius ad si[illegible] et ei contrarietate corporum locorum ex quibus exit. grecus autem eius perpendicularis quia est flatus eius ex locis calidis. cum ergo pervenit cum eo terra pertransitur eius vapor calidus et siccus. quia calescit. septentrio autem est et eius siccus et tenuis flatus est ex locis aquosis et nivosis que inveniuntur in nobis longinquis. et non pervenit ad nos purus. et austri autem egressio est egressio pura et locus egressionis eius contrarius loco qui nominatur humidum et ipse descendit ad nos. cum ergo flat auster ex eo pervenit ad nos grossitudinem [illegible] vidus et ideo addit aque in autumno [illegible] quod est principium hiemis et propter [illegible] eius invenitur aqua maris [illegible]. Ideo quod advenit ei ex siccitate descendente ad ipsum ex austro calido. Et dico quod aqua salsa gravior est dulci. quod est ex aqua salsa est turbida et grossa et aqua dulcis facta est subtilis. significatum autem eius est quod si accipiatur cera et fiat ex ea vas et deinde stringatur caput eius et ponatur in aqua salsa

ad invicem [illegible] in ea [illegible] et deinde exsiccatur et aperiatur et invenietur in ipsa aqua que iam penetravit propter eam et invenietur illa aqua dulcis in [illegible] suo levis in pondere suo et invenietur aqua salsa contrarius ipsius secundum diversitatem ipsius. Et etiam si accipiatur [illegible] et contrahatur et dimittatur in aqua dulci donec dissolvatur [illegible] in ea [illegible] multum ac [illegible] in ea [illegible] natant [illegible] in qua sunt sal. quoniam illa aqua ingrossatur et est sic [illegible] quod non submergit [illegible] grossitudinem suam. et ovum submergitur in aqua dulci. et dicitur autem quod lacuna est in palestina vehementis amaritudinis et salsedinis et si accipiatur vas aut vestis et stringatur ligatura eius deinde proiciatur in ea invenietur natans propter levitatem eius et gravitatem aque salse cum comparatur [illegible] corporum ad suum comparationem. et in ea quod non est pisces et cum [illegible] in ea [illegible] sordidus non [illegible] ex sordibus sunt in illa hora ex vehementia amaritudinis et salsedinis que sunt in ea. Et etiam invenimus [illegible] naves cadentes in aqua dulci magis quam ipsa submergantur

in aqua. quod est quia remanet
aque dulcis et gravitatem a
quesitate. Declarabo autem super
quod salsedo est generatum quod
terrenum est. quod in loco qui
vocatur gesmon manat
aqua salsa et currit in eam
ad flumen propinquum ei sua
vis aque dulcis et non sunt in
eo pisces nisi illud quod ingre
ditur ipsum de aqua illa et qui
accipit aliquis ex hoc flumi
ne aquam et ponit illam in vase
et modo fit tali tenue subtile si
mile vino et invenitur utrumque
eius in salsedine fortior sale q
uo. quia subtilitas eius aque in
dulcis facit quod appareret virtutem
salsedinis vincitur ipsius et tam
multiplicatur ex hac salsedine
cum dulcedo ipsi sit bonitas
tem ipsius et est album velut
inventus calcedo. Et dixerunt
quod in loco qui vocatur ca
impinas sunt arbores quarum
multitudo nascitur. cum igitur comburun
tur et accipitur cinis ipsarum et
iniicitur ergo cum aqua dulci
et finditur in ea aqua et infrigidatur et fit
sal congelatum. Et dico quod
omnes aque in fontibus et mana
tionibus sunt calide et ex igni
etiam fluminum et sulphuris in
flammationes que veniunt super
in aquis illis. quia inveniuntur in
quibus currunt ille aque et illa

terre super eas que ingrediuntur eas
et coagulantur et salantur propter
hoc. dico ergo quod fluminum et
mutationes inveniuntur in
diversis quantitatibus in sapori
bus et coloribus ex qualitatibus que in
illa terra est. et sic mea quia terra
quam accumulatur vel adurit ex
calore ignis diversitatum quali
tatum. et est modus diversitatis
adustionis earum et sunt quedam
et coagulantur sicut cinis et alumen
et que sunt sicut alia. Et invenio
est flumen in loco qui vocatur
acida est aqua acetosa et quedam
amara. et illi iuncture aqua a
cetosa illa est in ... a cetro
Et in loco qui vocatur ...
... manat aqua amara et
ad quam venit aque que veniunt
sunt amare et supponuntur
aliena faciunt amarum. Hoc
autem dixerunt in alio loco terre
natum est quia aque ma
rinum sunt ... sunt
videtur et quod ... est
et que est natura ipsarum et mu
tatio actionis ... cau.

Narremus
ergo nunc ven
tos et incipi
amus ...
... p
illud quod p
cedit de narratione sua ergo
una ... post aliam. quod est

quia narrauimus quod vapor
est duo vapores vapor humi-
dus scilicet et fumosus vapor
siccus non nominatur vapor et
fumus nominatur etiam
vapor et fumus. Nebula vapo-
re quibus dico est vapor humi-
dus et vapore humido et va-
por siccus et humidus com-
nominatur per unum quod
uenit super ipsum ex vapore et
humido autem dico. cuius reuol-
uitur sol motu suo et appropinquat
terre et appropinquat ad perpen-
dicularem faciendam super ter-
ram eleuat vapores ex ea. cum
ergo elongatur ab ea congregatur
ille vapor ascendens et infrigi-
datur et resoluitur in aquam
pluuie. propter hoc dicunt super
aerem propter longitudinem solis ab
eo. et non fiunt aque in hieme
plus quam in estate et in nocte
plus quam in die. et illud non
apparet nobis inuentum. Ven-
tum fit multotiens. cum calefacit
terre et solis exsiccat aquam des-
cendentem ad terram. et non qui-
dem non exsiccat humiditatem tan-
tum sed exsiccat etiam exsiccatione
uehementi. cum eleuantur ex
terra duo vapores quorum unus
est humidus et alter materia plu-
uie et alius est siccus et est
materia omnium ventorum et
principium eius. Secundum ex

natura propria eius unum quod
diximus est opinio apparens no-
bis videndo et quidam aestimant
ta ... quod est ex nos-
trum uero quod ex loco dimittit
ascendunt vapores dicti sunt ca-
lidi corporum cum ergo vapor est
diuisus et terminatur non absque
natura ex eo sit quidem audem
dubitatum natura ergo eius
est diuersa a natura uento-
rum est sicut in sit natura uentus
unus. Quidam autem dixerunt quod
aer motus fit uentus et congregatus
fit aqua et sermo eorum iste est
error. propter quod aer fit aqua a
qua aer item. quod est ex cali-
ditate cum permiscetur in similitudine
rei cum declaratio ipsius et
dubitatur patet cum et sic est
aerem. Sermo autem eorum qui
dixerunt quod uentus est
aer cuius quantum ipse mouetur
est sermo. ergo quod quidam
est et non est inuento princi-
pium eius cum dicitur. Hoc
et dicit quod nominatio uentorum quia
nominantur flumina non est
multum ipsorum aquarum et
curtius eorum per ingenium ma-
nifestum ... ex nobis
factum et artificio facientium
et quod nos sentimus et flumina
est propter eorum et eorum exitum ex
manationibus et radicibus que est
materia aerum eorum et sic duo

inuento. quia quod uolam(us)
cum uentum non est aer ipse in
motu aerem. s(ed) q(uod) ipse sit de
ex radice ex qua est eius ma-
teria. quod est q(uod) uentus non s(olum)
est cum sit ex aere moto a(utem)
ex vapore ascendente ex terra
quod sicut uentus ex motione
corporis magne quantitatis
ipse quod mouetur aer. tunc
mouetur aer ex impulsione
eius corporis non est sicut eius
et finis eius quia si illud esset i(n)
te non inuenitur inuento ra-
dix ex qua sit eius materia. Jstius
autem est principium ad sciendum. h(oc)
hoc autem est principium quod sci-
licet autem terminum est secundum non
bonus ut est terminabile. [P]ra-
dix quod uentus est ex vapore as-
cendente ex terra. quod est radix
eius et principium esse eius. et ex
eo est materia eius. quia uenti
et nubes scilicet fiunt per quantitatem
eius quod eleuatur ex vapo-
re semper non ascendente ex ter-
ra multitudine et paucitate. i(deo)
Secundum uentus commouetur
multotiens post continuacionem
pluuiarum. quod est quando sol quando
accumulatur super terram et acci-
dentaliter vapore sursum ex ea
eius ipse ex siccitate eius. quod ipse
est corpus uenti et principium
eius et radix ipsius et eius mate-
ria. quod flat uentus ipso illud et
mouetur per quantitatem eius quod
eleuatur de vapore sicco multi-
tudine sua et paucitate. cum
quod eleuatio vaporis sicci ab a-
dunatur quiescit uentus idem
et accendatur quod occultatur ex ter-
ra ex calore solis cum ex siccitate
terram et eleuatur ad aerem totum
para. ad causa ex necessitate non s(olum)
peruenit sol. quod fit vapor
calidus et humidus ascendens
ad aerem. [C]um quod aduenit
ei frigus ascendens in aere i
alteratur et fiunt pluuie. causa quod i
plurimum quiescunt uenti et ab ea
est materia eius. quod est quia i
in unum calefit terra cum minor
efficitur materia per unum vaporis
sicci qui est materia uenti. quod
quiescunt uenti ipso illud. i
Jstorum est autem nobis ut narre-
mus illud quod septentrionales
dies scilicet sunt plures ex successio-
nibus quam orientes et occidentes
et que sunt inter utrosque ex uen-
tis. [Q]uod quod non est solum
mora in parte septentrionis et in
diei et propinque in parte septen-
trionis. et non est uniuersaliter
in hora una et est mouentibus
et occidentibus et que sunt inter
utrosque in omni hora. Jllud
quod quod resoluitur ex parte o-
rientis et occidentis et quod as-
cendit est plus quam illud quod
resoluitur ex parte septentrionis

et meridiei

et meridiei. cum igitur resoluitur
uapor ex parte orientis in
grossitudine uapor propter multi-
tudinem ipsius. cum igitur conp-
uenit in occidentem inue-
datur ille uapor propter longitudi-
nem solis ab eo et alteratur in a-
qua pluuie. et sic accidit ua-
por ascendens ex occidente.
Pluuia uero cadens plus habet
inflationem. quia ipsa ab-
scindit materiam eius ex ua-
pore sicco et ascendente ex parte
septentrionis et meridiei. quia
minor est uapor ascendens
ex meridie et septentrione quam
quam uapor ascendens ex ori-
entibus et occidentibus et qui sunt
inter utrumque super quos tempe-
ratur sol. igitur ipse est minor in multitu-
dine et spissitudine. et ideo non
multiplicatur alteratio eius
in aqua. unde fit uentus an-
tequam alteretur in aquam. et ideo fi-
unt uenti in parte septentrionis
et meridiei plus quam in parti-
bus orientium et occidentium
et mediis que sunt inter utrasque. Et
etiam pluuie in parte orientis
et occidentis sunt plus quam in
parte septentrionis et meridiei propter
quam causam diximus. quia uapor
humidus ascendens ex parte
orientis et occidentis est plus
quam ex parte septentrionis et
meridiei. uapor autem siccus in

partem septentrionis et meridiei est
plus quam in parte orientis
et occidentis. et ideo fiunt uenti
in parte septentrionis et meridi-
ei plus quam in parte orien-
tis et occidentis. Et dico quod
motus uenti est tortuosus quia
uapor ascendit sursum primo
reflectitur circulariter in circum-
ferentia. quare flat tortuose. Et quo-
niam autem nostre est scire an princi-
pium uenti sit desursum an de-
orsum. dico igitur quod uapor as-
cendit deorsum supinus et ante
est multo mouetur et repercutitur
et agitatur. quare principium
motus uenti et flatus ipsius est
desursum. sed eius materia est
deorsum et est uapor ascendens
ex terra. Dico igitur quod uenti
omnes autem debent in suo princi-
pio propter separationem parti-
um uaporis ascendentis qui
est eius materia. cum igitur aggrega-
tur partes uaporis adinuicem
fit fortis et flatus eius flatione ue-
hementi. Iam igitur enuntiauim-
mus de natura uenti et qualit-
atem eius et qualiter fit pluuia
ex uapore humido grosso et
quare uenti tenentur cum sunt plu-
uie. et quare fit in parte meridiei
et septentrionis plus quam in
reliquis partibus et unde est prin-
cipium eorum et principium flatus
eorum. Dico igitur quod solet esse

ab actionis ventorum et est consimile
quod est, cum quando est approximatio
solis nobis parva imprimit in
terram impressionem parvam
debilem, quare est vapor ascendens
ex ea cum mensura imperfecta,
et quod venti sunt per illum mo
dum in parvitate. Cum quando
approximat nobis approximati
one forti imprimit in terra im
pressionem fortem, quare est va
por ascendens ex ea cum multa
mensura in multitudine, quare
venti sunt per illum modum in
multitudine et parvitate; et
cum discurrerit sol super terram
et adurit eam secundum similitudinem
qua adurit ignis magnus
ligna parva, quare non ascendit
ex ea vapor, quare absconduntur
venti, quia non veniunt ex ea propter
ipsam siccitatem. Dico quod in termi
no naturali quod prohibet ge
nerationem ventorum sunt due res;
una est frigus et altera est ca
lor cum siccitate. quod est
quando calor et frigus quando fortia sunt
cum siccitate et frigus forte su
perfluitas humiditatis prohibet va
porem ascendere sursum. quod est
cum siccitas cum frigore con
gregat partes terre et restringit
eas et siccitas cum calore ex
siccat eam et comburit eam vel
adurit eam, quare non ascendit
vapor, quare absconduntur venti

quando non fiunt venti propter illud. Et
cum autem quiescunt venti in
medio moventium et illud non
est nisi cum sit propter unam dua
rum causarum: aut quia non est va
por ascendens, aut quia ascen
dens deinde non sequitur cum
materia eius, quare absconditur propter
Flant autem venti apud ortum
stelle canicule que nominatur
sachara et apud occasum [illegible]
cum sachara oritur [illegible]
caniculatis et apud initium
solis ad elevandum vaporem
ex terra et occidit in serenitate in
hora in qua ascendit vapor
et venti flant in hac hora per
diem et quiescunt per noctem
quando sol occidit in nocte, quia
minoratur caliditas elevans
vaporem et minoratur id
vapor ascendens ex terra et cor
ruit in die super terram et non
multiplicatur vapor ascen
dens ex ea. Quidam autem
asseruerunt inflatum septentri
onis et quod sequitur ipsum post
coniunctionem temporis estivalis et con
summationem temporis estivalis veniunt
est autem necessaria inquisitio de
ea propter quam inveniuntur sequestro
et quod est ipsum hoc in eis et
sententia super quam figuratur
per sermonem. Dico autem quod
in illo est ea quando quod finitur
tempus succedit ei ver. quando est

recedit sol et reuoluitur calor eius
minime et eleuatur e terra uapor
rem qui est principium uen
ti. cum ergo peruenerit ipse ex
ipsa uenies ad infrigidatur
ipsum illud. quod est septentrio et
quod sequitur ipsum et recipi-
flatus autem eius post hoc est
est quia aer infrigidatur in hac
hora. quare constringitur uapor
ipse illud in terram et multipli
catur illic. cum ergo multiplica-
catur manat ascendens ex terra
cum non fit cum frigore ascen
quod possit propter hoc ipsum ascen
dere cum multitudine eius
et aggregatione interna. quando peruenit
ille ascendendo per locum sua
ex frigore ascendente inde
re. tunc infrigidatur ipse illud
ipse licet quod dual manat ex sep
tentrione et quod sequitur ipsum
pluris sufflationis in his
duabus horis que sunt uer et
autumpnus ex reliquis tem
poris. Et species quod narrau
imus uentorum narrationem
certam. dico ergo quod terre
due diuisiones sunt regionum
quarum una est habitabilis et
alia inhabitabilis. pars terre
in qua non habitatur est due
diuisiones. quarum una est diui
uehementis caloris propter approxi
mationem suam ex sole et est pars
meridiei et uehementia caloris

et caloris illic. erit autem et calor
accidit illic apud nos. quando
superfluit et inflammat solare
rem et incendit ipsum. Et pars
alia altera est uehementis fri
goris propter elongationem ab
alia et est pars septentrionis
et illic est uehementia frigo
ris et grauitatis. grauitas
autem et frigus eueniunt et coro
ora super nos quando multiplicatur
longitudo solis. dico ergo quod
uenti sunt .xii. quorum non nomina
sunt .iiii. septentrio meridies
subsolanus et fauonius. inter sep
tentrionem et subsolanum sunt
duo uenti. quorum unus est ab
eo qui sequitur septentrionem et alius sequitur
subsolanum ex parte b. et inter
septentrionem et fauonium sunt
duo uenti quorum unus sequitur
septentrionem ex parte a. alius
fauonium ex parte d. et inter
meridiem et fauonium sunt
duo uenti quorum unus sequitur
fauonium ex parte e. et alius
sequitur meridiem ex loco g.
et inter meridiem et subsolanum
sunt duo uenti quorum unus
sequitur meridiem ex parte
c. et alius sequitur subsolanum
ex parte h. et forma eius ad si
militudinem formam que sequitur illud et apo
nam subsolanum apud parte
tum et fauonium apud e
partem f. et septentrio apud

propinquum .l. et iudicem apud
propinquum .b. et hec est figura
Vobilis autem vincit est dicens quod fit
ventus in parte septentrionis et
iudiei plus quam meridionalibus.
Dico ergo quod iste due par
tes sunt stabiles et venti ca
que sunt in istis veniunt et sol a
git ventos per operationem fortem
quod exsiccant aque et vapores
inveniunt in terra. Cum ergo fit for
tis aer agit sol in terra et ex
it ex ea vaporem multum
et multiplicantur venti propter illud.
Et dico quod venti flantes ex par
te orientis sunt calidi et sicci
ores ventis flantibus ex par
te occidentis. quod est propterea quod
hora qua inflammat sol ven
tos flantes ex parte orientis
est longior hora in qua inflam
mat sol ventos ab occidente
flantes. quoniam est agens ven
tos flantes ab occidente tem
pore parvo donec sol occidat
ab eo. Et dico quod ventus
iudiei excitat mare et agi
tat eam et componit partes eius
et septentrio delet eam et separat par
tes eius. quod est quoniam meridi
es hic curvitate in flatu suo
sicut res cuius extrema sunt tortuo
sa. Cum ergo flaverit inter
mare per partes eius ergo
aggregantur et componuntur
ad invicem et ingrossantur et
inspissatur corpus eius. Sep
tentrio autem est rectus flatus et
ideo aggregat partes aggregatas
in illum et dividit eas ab in
vicem et formavit ad unam for
mam figuram illius.

Quoniam ergo iam diximus ventos
sermonem quod oportet referamus
nunc terre motum et quomodo est.
Dico ergo quod antiqui dixerunt quod
ether qui est inflammatus ae
tus descendit inferius et occul
tatur in terra propter subtilitatem
suam et agitatur in motion
e in parte deorsum et tantum
quod movetur terra motu venti
magno. Dico ergo quod sermo
iste est error quoniam subtile non
descendit deorsum quod videlicet
tendebat non facere hanc operatio
nem. Democritus autem dixit quod
terra est similis vasi pleno et
quod recipit terra ad dictam
que ex pluviis descendentibus
super terram agitantur aque
in terra propter coartacionem loci
ab ea quod movet eam. Ergo mo
tus eius est ex ea motus. Ana
ximenes vero qui est de illis de
civitate [?] dixit quod ter
ra quando humectatur scinditur
quando fluit aqua in fissuras eius
et occultatur in eis. Ergo declinat
ad quasdam partes et agita
tur propter illud. agitatio ergo eius
est ex ea motus. Dico ergo quod in modis

eorum. ista sunt errores. quidam scilicet
qui dixerunt contrarie terremo
tus non egrere. nos autem non
invenimus nullam aliud. immo
uentum terremotum in loca
huius et siccus. et quasi humiditas
totius siccitas et aridus et deditus
totius humidus. et non fuerit
motus in terris. ¶ Tum tremo
tus est quod dico modo. quod est
quod vapor fit expulso ab humido
simul. et terra in natura sua
est sicca. cum quod plus humec
tatur et agit sol in eam. quod ex
hoc ex ea vaporem humidum
et siccum. vapor autem siccus est
uentus. et vapor generatur ex
vaporatione solis pervenien
tem ad eam cum est radix uen
ti et principium eius est. secundum
duos modos. quorum unus est
vapor qui apparet exterius
uentus ascendens sursum et
alter est uentus factus intra
terre et agitatur illic. scilicet
tem quod agitationem fit ter
motus. ¶ Et deinde super hoc
quod uentus est qui movet
terram. cum non esset elementum exce
lens quod possit motionem
facere et commotionem vehemen
tem nisi uentus et ipse est mo
uens aquam et ignem motu vehe
menti. quod inflammat ignem
et ad flammam ducit et elevat
aquam vehementiam et commovet

aliud. et non quievit uentus eius
motus et motum eius motum in
non est ex aliquo occasionum nisi per
uentum. ¶ Vapor autem terre
tis motus est uentus. cum quod
agitatur commotio terre est
ipsa operatio terremotus. ¶ Et
deinde ratio quod est terremotus
est ex uento motus comparatio
est quia plurimi et maxime
quando flant uenti. et causa in noc
te est plus quam in die. et hoc
propter elongationem solis. et quod est
in die tempore est in meridie et
diluculum. cum sint hore in
quibus multiplicantur uen
torum flatus. ¶ Terremotus
vehemens fit in loco in quo
fit vehementior cursus maris
et agitatio undarum eius. et in
locis multarum cavitatum. et maxime
terre. quod est quia contractio
uenti multiplicatur duobus locis est
plus quam in aliis locis. ¶ Et
plurimum terremotus factus est
in vere et in autumpno et ho
ris multarum pluviarum et in tem
poribus sicce complexionis. et
quando flant uenti in hieme et
ve plus quam in estate. ¶ Ter
remotus autem non fit in estate
et hieme nisi parvum. quoniam vehe
mens calor et frigus sunt prohi
bentia ex uentis. Et in omnibus terremo
tus est magis super quod inter
humiditas et fit multus vapor

super quod mouetur sicut ea ex pl
cum uapor sicut qui est mi
uentorum tradit ipsorum prolixe
meo quia sic inferius super quod
dissiatur humiditas . ex humi
ditate quam multiplicatur intus
ingrossatur et compillat extra
vaporem eius quia mortificatur
in compactatur in eo . vapor quia
agitatur illic et est terremo
tus ipse inde . ¶ Quidam autem
terremotus est sicut tres huius
tremorem et quidam est ma
ior sicut longitus corporum febrici
tium se mouere quod accidit
ex diuersitate agitacionis ue
nti occulti interna et sic ipso non
potest retinere agitationem
uentorum in uentre suo . sig
nificatio quia super hoc est quod in
uentus est faciens terremotum
est quod accidit in quibusdam
terre motus et non quieuit donec
scissa est terra et exiuit uen
tus de illo loco ad modum uoce
sentiri quod secundum epistolas hercu
lis regis in loco cui nominatur
tollistus in quibusdam insu
lis quas nominant aliltu ex
istimo illarum insularum fuit
terremotus et non cessauit in
augmentari illa terra et ele
uari usque quo facta est sicut
collis . deinde fissus est locus
ille et exiuit ex eo uentus for
tis exiuit cum eo ignis et de

struxit multos ciuitatis multi
tum et post ex eo . aliquod
cooperuit illic ciuitatem ciuita
tem inter talia pertinentia
num autem si in loco est ma
nifesta ... gradu cum
... est ... concauitate cauerna
ta in illo loco obusit quod
extremi in concauitate illius
loci . ¶ Auditur autem terre mo
tus exterius illic uox ante
cedens esse eius . quod est quando
uentus coartatus intus in
quo impellit eum aqua ma
ris coartatur interius . et a
gitatur intus eos post ali
quam et accidit ipse illuc uox ali
quando interna . ¶ Et etiam quia in
tenebrositas regerut solem in
aliis uide apud consumpcionem
terremotus in motis ...
accidit . quod est quando uentus
facientes terremotum
egreditur exterius sicut
per grossum . et sic accidit
adquiescere turbiditatem ipsius
quod accidit in aere ex ua
pore turbido ascendente in
et etiam uentus ante illum
uenientem quietus et aer fri
gidus ante esse terre motus
accidit cum stillicidio . quod
est ipsa coartacio in uento in
terra . ¶ Etiam quia ante terre
motum signum significat esse et
quod est quod uidetur in celo in

hec longa est linea recta circum
occasum solis. Cum ventus fuerit
sedatur et quiescit, quia aggrega-
tur ipsum aliud et non removetur, et est
remotione venti. Et fit ex
eo hec forma que est terre
motus. Et fit terre motus
actu apud eclipsim solis et
lune, quod est quoniam calor so-
lis non pervenit ad aerem, sed
adveniens eius ante, cum co-
arctatur vapor terre interius
et non ascendit, sic est ascen-
dere illud quod agitatur per
terram illic et non fit terre
motus. Accidit autem quandoque terre
motus ex vapore magno et
forti et fortasse moratur pluribus
diebus et fortasse moratur an-
no in quo excitatur et quiescit
et. Causa in longitudine
more terre motus est incipien-
do venti et remanentio eius et
materie eius cum spissitudine
partium ventis terre et aliquando
iectus est interius in profun-
dum terre altius, ipse
enim illam dispositionem moratur
quemadmodum longo sit aqua que est in
vase spisso vehementer com-
pactionis partium, quia fit
residuatio eius paulatim et
prolongatur mora illius. Et
terre motus quod non cessat
usque ad consumationem venti
facientis eum. Et fortasse

appareat aque in locis multis
ubi fit terre motus, quod est
quoniam ventus faciens eum quando
invenit in illo loco terre aquam
facit eam apparere motu
suo. Et fortasse continget
etiam et facit superius eius
inferius et fortasse manat
ex loco illo aqua. Pars autem
que submergitur regionem est
accidit. Et fortasse est ex terre
motu diluvium quod est quando
accidit in mediis terre duo
venti diversi sicut meridies
et septentrio, tunc elevat un-
das eorum aquis et tunc
per dispositionem suam, quia aggregatur
apud occursum eorum et apparet
et congregantur ex eis magne
inundationes. Et accidit in
mensura sicut illa que accidit in lo-
co qui dicitur ...
in diei et septentrionis planum
inundationum illius terre, quia movet
eam ad apparere faciunt. Aqua
quo submergitur eam. Et ideo
quod ventus coarctatur ve-
ri sicut inutilis, movet ter-
inde supra et similiter et sic plus
hoc motu sursum et deorsum et
tunc visibile que sunt in mari-
bus fortasse movent motu
multo.

Quid igitur iam diximus terre
motum et que sunt impressio-
nes et quomodo fit et que est causa eius

et non retinuit nisi tonitruum et coruscationem. et que sunt eis similia.

Dico ergo quod quidam sapientum dixerunt quod coruscatio est in coniunctione nubium. et dixerunt de sapientibus quidam est eius quod coruscatio est ignis occultatus in nubibus extractus sicut deinde apparet. Et dixit anaxagoras quod coruscatio est ex ethere descendente ad nubem et occultatur in ea deinde apparet. ergo apparitio eius est coruscatio. et cum extinguitur ille ignis in nube vox illius extinctionis est tonitruum.

Dico ergo quod iste res non sunt nisi ex vapore. vapor autem sunt duo vapores ut diximus in eis que dicta sunt quorum unus est humidus et alter est siccus. cum ergo ascendit vapor humidus et pervenit in alto ad locum frigidum inspissatur et aggregantur partes eius. ergo fiunt inde nebula et ros et caligo et pluvia et grando et nix. et illud est ex illis per modum diversitatis illius inspissationis et aggregationis illius et loci illius et eius quod accidit ei. Cum ergo inspissatur vapor ille humidus comprimit quod in ipso est ex vapore calido et sicco ascendente cum eo exteriora propter frigus comprimentes ipsum et apparere compulsus ipsum in nube. cum ergo illud est ita agitatur vapor et illud exiens circuit inveniens nubibus et percutit nubem humidam et scindit eam. et apparet ex ea propter illam percussionem vox et est tonitruum. quod est sicut cum in ligno humido inflammato ignis auditur ex eo vox et contrahitur ad illam inflammationem eius ipso propter illud quod est in ipso de vapore.

Coruscationis autem esse est ex siccitate calidi et eius compressi in nubibus. cum inflammatur eius inflammatione vehementi et adurit eas et pertransit lumine que est ventus. ergo auditur in voce stridoris sicut stridor rugitus sub ventis magnis. illa ergo vox est tonitruum et ignis egrediens ex ea est coruscatio. Sed tamen coruscationis splendor venit ad nos ante tonitruum propter eius subtilitatem. et visus antecedit auditum propter sensus aliquorum et propter suam subtilitatem. vox autem tonitrui diversificatur propter diversitatem nubium et locorum in quibus fit. Et non tonitruum ex extinctione ignis invenientis nubes.

Nos autem iam est dicere quod propter quod descendit coruscatio inferius cum sit via eius ex sua igne

ascensio ad aerem. et coruscatio
non videtur in descensu. et non
videtur nisi quando sunt nubes cum
venti incipientes cum redditione
super orientem humiditatem. sed calidi-
tatem veritati. deinde dixe-
runt aliquid post. Dico igitur quod
illi qui dixerunt quod corusca-
tio est ex incurvatione radii
solis dixerunt aliquid sine scientia
absque inquisitione. quod est quia
cum esset ita non esset consequens
quod omni nubi inesset super
quam venit radius solis. sive
parva sive magna. et in ea
videatur esse coruscatio. nos
autem non videmus secundum quod dixerunt. et
Dixerunt autem quidam homines quod
coruscatio non est per ignem
sed est per imaginationem que videtur
et non habet veritatem. et non est
coruscatio nisi ex reverberatione splen-
doris aque que est in nubi-
bus. et illuminate ex reflexio-
ne et agitatione eius. quoniam a-
qua aluminatur quando splendet
intensione rei splendide lumi-
nose. ideo videtur quod coruscatio
pluris splendoris et luminis
per noctem. quod est quoniam lux
invenitur eius que describitur del-
larum luminosarum in obscura-
tione noctis. ita ut appareat
aliquid nobis in aspectu. Dico
igitur quod iste sermo est extra
quoniam nos videmus coruscationem
splendere sicut est splendor ignis
et eorum que inveniuntur splendere fa-
cere sicut est operatio eius. et vide-
mus eam per diem luminosam
in radio solis. hoc autem totum
est signum super hoc quod diximus
propter ventum nubem vero eorum
inflammat ignem. et non est splen-
dor aque sicut dixerunt qui nec
sciverunt. Dico autem quod va-
por qui est materia venti cum
apparet ex terra est ventus. et cum
occultatur in ea est ex causa
motus. et cum contrahitur in nube
est ex eo tonitruum. et cum ag-
gregatur in nube et inspissatur
humiditatem que est in ea exer-
cet tonitruum et coruscationem.

Quod autem necesse est ut dicatur
de reliquis operationibus ven-
torum est. dico quod ventus qui
apparet ex nubibus paulatim
recedit habens subtilitatem in parti-
bus; cuius non fit ex eo tonitruum
neque coruscatio. et cum eius apparitio
est cum fortitudine impel-
lit humiditatem aggregatam in nu-
bibus et fit inde tonitruum
et coruscatio. Et dico quod in
magnitudine gutte et eius par-
vitas est per mensuram qua venti
impellunt humiditatem et eius le-
vitatem. ventus autem qui in-
venitur rotundus in principio
collectus parvus et terrestris et plumbeus
talia extra cum non sentitur tanto

fit exeunte descendente ex nubibus, et quibusdam locis cum occurrit eis ventus diversus parti eius ex qua flat contrarius ei, quod est cum utrique fiunt contrarii et impellit unumquodque eorum impulsione diversa, et revertitur unumquodque eorum alterum ex partibus suis quae elevantur rotundi in modo [illegible] in alto cum pulvere et aliquando [illegible] vel pulvere subtili ex limo. Nobis autem necesse est nunc reducere illud quod praecessit de renunciatione nostra [illegible] et coruscatione [illegible] secundo ad hunc tractatum et descensum coruscationum inferius et exstinguitur, et elevatura ignis est ascensus sursum. Dico quod in illo [illegible] coruscatio sit igni [illegible] est per vaporis [illegible] descendit ad infimum inferius [illegible] ignis et elevatur igne est ascensus sursum propter gravitatem suam sicut ignis cum admiscetur ei aliquid ex corporibus cum currere [illegible] sursum et sic est coruscatio et nubes, quod est quoniam eius est ex vapore calido sicco igneo in subtilitate sua contrario in nubibus quae percutiunt se adinvicem. Et dico

quod causa huius quia audit contrarium in nubibus, deinde sonus vehementem vocis sicut vox tonitrui est, quod ventus subtilis qui multiplicatur in ventre nubis scindit eam et auditur eius vox vehementius et fortius. Et dico quod fortasse coruscatio videtur alba, quod est quoniam vapor ex quo fit illa coruscatio est vehementis subtilitatis non vehementis inflammationis et adustionis, quod est quoniam non [illegible] ad corpora super quae cadit, sed elevatur ex hoc fumus. Fumus autem [illegible] post adustionem. Similiter vero de [illegible] est quod quoniam fumus multiplicatur videtur [illegible] impellit quod est in ventre eius cum [illegible] adusta et videtur albo eius et [illegible] super ipsum [illegible] quod est. Dico autem quod videntur nubes nigrae quod est quoniam agit in eis [illegible] vehementer [illegible] constringit eas et inspissat partes earum quae non recipiunt radios solis. Quod vero nigrae nubes autem rubee [illegible] quae sunt ad [illegible] sicut [illegible] nebula autem alba est [illegible] quoniam non patet in ea operatio ignis quod non remansit ad

uisus in eo arctatur in partibus
suis. quoniam recipit radios solis
& uidetur ipsi illos albam. Et
opus albatum in uisu uidea
et plus operatione sua in ma
teria & operatione sua multa quam
ad [illegible] ad ueritatem et sine [illegible]

Quia igitur iam diximus hal
ones et diximus circulum
qui accidit in circuitu solis
& lune. & ille est qui nominatur
alileri. Dico igitur quod rotun
ditas que uidetur continere
solem & lunam uidetur & circuire
stellas in imis radiis. & hec
quidem rotunditas per diem &
noctem in meridie & in [illegible]
in diluculo aut raro occasu
uidetur in hora. Est autem [illegible]
rotunditatibus est una & est
quod uapor humidus ex quo
fiunt nubes ascendit deorsum
& multiplicatur in aere. Cum
igitur illuminatur & aduenit
super ipsum sol retinet splendor
eius in aere in illo uapore
deinde reflectit illud in uice redi
entis super uisum uaporem ascenden
tem. Et uidetur rotundus
& stellis autem stellis similibus lu
mine ex radio egredientem
ex eis sic. hec causa quia uidetur
circulus continens eas. hec
autem rotunditas est alileri
in circuitu solis & lune signum
similitatem & actus [illegible] in spera

& eius resolutio & diminutio
signum serenitatis & exsicca
tionis terre & exsufflationis
uentorum & quasi resolues ipsum
est uapor humidus quiescens
causa tradit pluuie & nubis
& rarefactionis [illegible] ex uapore [illegible]
ubi fieri. & uapor insidiet quod
est causa rotunditatis. cum
ingrossatur & impinguatur
& aggregatur paret eius signum
nigre & resoluitur aqua & est
resolutio signum aduentum pluuie.
Et lune contingit [illegible]
[illegible] solis resolut
te uaporem expellente ipsum
sic rotunditatem que aduenit
ex lumine eius. & sic [illegible] quod
apparet continens stellas lumi
nosas. Ubi non uidetur quod
continuum est sic continens hec
duo luminaria per debilitatem
suorum radiorum.

Postquam igitur iam diximus cir
culum continentem so
lem & stellas & lunam & [illegible] in
illo et dicamus arcum in
uarium & modos colorum eius.
Dico igitur quod arcus uidetur
rotundus & ipse uidetur ab
oriente solis & apud occasum
eius parue mensure quod
est propter diminutionem eius quod
reflectit de radio solis in
nubibus & uidetur [illegible]
[illegible] nostris & diei [illegible] meridie [illegible]

toto tempore quod est ad uentum
ad rememorationem diei et longitu-
dinis noctis. [S]uccessu non accipit
extensionem diei non uidetur
in meridie. et forte isti duo
arcus ibi et non plures uidentur
in omni arcu tres colores et in-
ueniuntur non plures eis. [E]t tres
colores sunt [illegible] in isto uno
quos artifices non inueniunt. et color
qui intrinsecus est debi-
lior illis duobus qui sunt extrin-
secus super ipsum. et colores eius
sunt diuersi adinuicem. color
autem qui est super gibbositatem
arcus et qui est exterius eius
quod est maioris mensure est
in rotunditate sua rubeus in-
ter omnes colores. color autem
inferior et inferiori parte eius
est parue mensure in rotunditate
sua et diuersitate in eo. et
non possunt pictores facere colo-
rem istis tribus et sunt colores propter
medium inter intrinsecum et
extrinsecum. [C]olor autem uiridis
sit et ille qui sequitur rubi-
ditatem non [illegible]. et inter
istos colores uiridem et illum
qui sequitur rubeditatem ru-
bedo sed et citrinitas. isti igitur colo-
res sunt quos inuenimus
ordinatos in arcu demonstratos.
Causa autem eius est splendi-
[illegible] est causa iste. quod
est ex radio solis repulso re-
deunte ad uaporem aquarum
nubilum sicut radius refringitur
in aqua relucens in partem
rediens ad ipsum. [E]t uidetur iste
arcus per diem ex radio solis et
per noctem ex radio lune. an-
tiqui autem sapientes putaue-
runt quod arcus non est in nocte
et causa ipsius quia putauerunt
est quod fere non uidetur per
noctem quod est propter obscuri-
tatem noctis. et non uidetur
in nocte nisi in plenilunio quando
ortus lune est oppositus eius
et non uidetur arcus in nocte nisi
[illegible] annis multis. [S]ed ideo ex-
aer qui [illegible] alicui co-
lori resplendenti in ipso red-
dit unum colorem ad alium quando
est resplendens ille color medii in
quo redditur. sic reddit aqua
radium splendentem medii
ad alium corporis. quando resplen-
det ille color rediens extra
in illo corpore ad quod redit
[illegible] et hoc est extrinsecus nobis
bus rebus equalium partium [illegible]
cuius splendorem et [illegible] et
uidemus illud in speculis in
quibus non forme et colores. et
uidemus illud in speculis [illegible]
uis equalium partium [illegible]
bus non est sensibilis in ipso
[illegible] colores separa-
tas formas. [E]t in speculis [illegible]
[illegible] equalium partium et non in re

superficiei aliud quod videtur esse
coloratum non superficies separa-
ti et non nisi in eis forme et colo-
res luminosi mundi quum
deveniunt formantur in eis quum
cum claritate sua sit est sol con-
tra. Et fortasse videtur quoddam
in eis turbulentie quod est
propter humiditatem corporum aut quia non
est lumen illius coloris et sple-
ndor illius secundum mensuram in
nunc speculi et splendoris eius
quia non comprehenditur veritas vel
coloris invisibilis est nobis
aut propter debilitatem visus
aspicientis quia non poterit
in comprehensione veritatem vel
coloris. Nos autem iam enim
[illegible] de istis rebus in nar-
ratione nostra de sensibus quod
diversitatibus multiplicatio-
nem corporum in rememoratio-
ne nostra corporum. Sermonem quorum
iam narravimus de rotundi-
tate yris et quod causa eius est
est refractio visus et splendoris pe-
netrare est nobis ut dicamus
qualiter est et cum. Dico quod re-
fractio visus et splendoris non
nisi videtur in aqua et in quibus sunt
quietem quoniam tunc in eis recipiuntur ra-
dium ut ipsum ad corpora. visus
autem infirmitatem sunt et debi-
litatis visus cuius fuit dum
tenet quod videt ante se lumen
contra faciem suam ambulantem

cum quum formantur corpora in ae-
re et in aqua sicut sunt forme
eorum et quod est similitudinis que est in
oculis eius formatur aliud
ei. et fortasse videtur quod aer est
mundus et visus subtilis et formas
eius non videntur quod est propter humi-
ditatem corporum aut propter turbulen-
tiam aeris aut propter debilita-
tem visus aut propter debilitatem
coloris et paucitatem virtutis ei-
us corporis in aere. Coloris
autem celestis est quod cum plures
vel resolvuntur superfluitates
vaporum coarctati humidita-
tem ex eo colorem parvum cum
quam ipsa sit plurima magis
ma. cumque venit sol opposi-
tum revolutioni et nubibus respi-
cit eius lumen in eis ideo sunt
speculum versum et recipiunt
colores resplendentes in eis ex
sole et approximant colores ad aeris
et tingunt colores colorum resplen-
dentibus in eis ex sole sic specu-
lum luminosum ex quo re-
splendet ad speculum innate ubi
contra faciem suam ponitur. et
quod unde est ita videtur aer
variare in celo et fortasse ut
ille color rectius magis et in
quod accidit quoniam aqua autem est
magis vincens et fortasse ut
albus quod est cum aer est puri-
tatis proximo nobis cum splendo-
re eius circumvenit videtur nimia

et nigrior coloris · et nos videntibus
quid nigrum sit colorem quod
eius cum in medio aere medio
quod est quasi elevatur fumi
exiguus in humidis multe in
nubes igitur et videntur nigros
colores. ¶ Sol autem videntibus
per caliginem et pruinam autem vehe
mentiori rubeus · et illud
quod accidit ei ex fumo mun
do et vapore ascendente ad
ipsum et videtur similiter mar
uario color rubeus in noctibus
color autem qui accidit in ma
uario ex rotatione eius adue
niente ex nubibus est albus et ac
mis et quia prolongatur multum
ciuitate quia destruitur ille co
lor. ¶ Et si non videtur hec adin
ueniuntur in colores mota
longa sit linea quousque iou
quia vim habet et aliud de pruin
quod sit oblongus sit perpendi
cularis et non completur ro
tunditas eius · vim videtur
in semicirculis. ¶ Sed linee
eius in aere non est ex ua
pore humido sit esse vapore
si cum sint contra solem aut lu
nam aut stellas · aut est ratio
ille qui videtur contine can
delam qui stat auster · et ille
qui videtur inde multum
ne diei · et illi qui plurimum in
det illum aut inter oculos hu
dos · cum humidos oculi radium

recipit deinde redit secundum debili
tatem suam. ¶ Generatur ex
sole in aere ex humiditate prima
cum fumus ascendente exigue
aggregato in se et in elevatio
nem et videtur rotunditas
ad nigredinem secundum nigredinem
vim vaporis. ¶ Continue ex
candelam videtur in colore
purpureo · quod est quoniam lu
ut candele non est albus · in
videtur color eius purpureus
nosius · qui color redit ex
aere ad maculam non est ui
cut in speculis. ¶ Videtur et
in aqua maris remis pruina
cum remigatur remus sicut ac
cum visibilis et ideo quod quod
videtur contine candelam
et videtur purpureus et non
color in noctibus. ¶ Et cum
capiatur aqua prima et disper
gatur in aspersione leni re
mit parua sicut stillae et prin
ue subtile ut aere omni et oppo
natur soli ita ut fiat pars
unius aspectus iridis et pars
eius in umbra videtur inde
similis arcui iris · est autem
huic omnibus est una et illud
quod videtur in aqua asper
sa ex coloribus qui sunt sicut co
lores iridis in aqua que remi
gatur remis eo enim asper
sio autem est sicut percussio per
remos. ¶ Et cum autem accipiunt

ad videntem desub sole videt
celum album et non videret eo
loco album. quod si aspiciat
ad eam in aqua videt colo-
rem similem arcui. quod est quoniam
visus non pervenit in comprehen-
sionem veritatis coloris vi-
sus propter debilitatem suam ab
hoc radio quem comprehendit co-
lor. cum autem aspicit ad eam in
aqua quidem penetrat ipsam
visus in comprehensione veri-
tatis coloris eius. Hoc autem
iam diximus colores arcus
et sunt tres aut quattuor cum
color iridis aut viridis
compositio et est albus et tertius
color autem iridis est exten-
sus ex arcu. quod est quoniam
radius solis est extra quod
sequitur rotunditatem ei-
us quia propter multiplicatur splen-
dor eius in nube que fit ro-
tunda. deinde sequitur ipsum
color compositus ex eo. postea
sequitur ipsum viriditas. et for-
tasse est compositus ex quan-
titate mediocritatis eius. de-
inde est albedo et est citrinitas
extra quod sequitur inferius
ipsum. visi sunt colores multo-
tiens in nube nigra et cum
quando videt arcum varium in
nube que sequitur nigre-
dinem. apparet in eo color
medius inter nigredinem et ru-
bedinem et propterea videtur rubedo
declinans ad albedinem quando
comparatur nigredini. Et ergo
videt arcum varium nimi-
is alba videt rubedinem
que est rubea secundum colorem
quem diximus. Et arcus non
varius qui est extra non
est ille qui videtur exto-
le. quia ipse videtur albus quod
est propter quod ipse videtur se-
cundum rectum in nube que sequi-
tur nigredinem. et illud est sic
igitur cum videtur in loco tene-
broso videtur rubedo albedo
rubeus quam in loco luminoso
Et quia iam diximus arcum va-
rium et quantitatem eius et di-
ximus quod non sunt plures quam
in mediocritate trium. dico quod in
eo quod illud quod reflectitur
ex sole est radius medie ro-
tunditatis eius et reflectitur
ex eo sic est illa quantitas
eius. Non autem videtur
arcus varius in parte me-
ridiei quia sol non currit per diem
in hieme in parte septentrio-
nis nimio est tunc in meridie. quando
completur est propter illud radius
eius ex quo factus est varius
arcus in parte meridiei et re-
flectitur ad partem septentrio-
nis videtur arcus varius. Et
non varius videtur movem-
do et occidere in parte septentrionis

et que sunt inter istas partes
tem. et est sic circulus solis et uidetur
post equalitatem noctis et diei
in inicio ueris. inferiore
autem cum longitudine diei
non uidetur. et est in illo est quod
quando sol est in parte meridiei ac-
cidit. uidetur in eo quod est
inter ipsum et partem septentrio-
nis. et est illuc arcus. ipse in quo
quando sol mediat orbem et re-
plendo; radium eius relucent
in duobus orizontibus; secundum e-
qualitatem in. quod non poterit
resplendere in parte una plus
quam in parte alia. quia ipse
non est arcus in illo tempore meri-
dianum. Perpendicula-
ria autem que in celo uidentur
et colores qui sunt in nube ex
forma perpendiculari intra
duabus forte lateribus solis. non sunt
ipsum in sub eo in contra eo. in
uidetur per noctem. quoniam non
uidetur nisi cum sole. et plus
quod uidetur in occidente. quando
autem sol est medians orbem. est
perpendicularis forte uidetur
ad duo latera. eius minora. et se-
met quod media est in modo qui
nominatur persicum. perpendi-
cularis igitur orta a sole ad u-
trisque lateribus eius et peruenit usque
ad occasum eius. esse autem eius
est quia nubes quando est diuisa
partium in raritate et fione

et equalitate et est proxima soli
cum non uidetur ei forma sed in
media color dilatatur oblongus
in modo sui et uiridis et qui est similis
colori uini. et est quod perpendi-
cularis est quod est inter medio-
rib; in figuris et formis

Quia igitur iam diximus operatio-
nes uaporis ascendentis
exterius et diuersum operationum eius
qui occultatur in ea. Dico igitur
quod uapor qui occultatur
intra terram exiens est duo corpora
diuisa sunt diuersitas eius extrac-
tionis sic quod fit ex eo quod eleua-
tur exterius. uapor autem sicci
dixi sunt duo uapores quorum
unus est ex natura ignis et
cuius nomen est fumus et alter
est ex natura humiditatis
et cuius nomen est alguacgi. Cum
igitur occultatur intra sunt duo
corpora ex eo et diuersificatur quorum
una fit proportionalitatem sicut la-
pides extracti et extra immo-
biles. uelud assenicum et sulfur
et talia. Ista quidem
corpora sunt duarum specierum quarum
una fossilis est ex terre concluso
et altera sunt lapides et similia que
sunt eis similia et sunt hoc modo
et eorum est ex uapore fumoso
fossile autem ex alguacgi qui
est ex natura uaporis humi-
di duarum specierum quarum una li-
quefacit sicut es et aurum et argentum

et que sunt similia illis et etiam
dissolvuntur in passione sua frigi
dum esse. Et e converso corpora que sunt
hoc modo est quod cum coagu
lantur igne et calore et sal et la
pides desiccantur in ea et ter
ra faciunt sic glacies et nix con
gelantur ex frigore et siccita
te in aere. Et est illud etiam
fit super terram enim fit humi
ditate eius et non fiunt iste res nisi
sit aqua deinde congelatur
ex vehementia frigoris et sic
citatis et formatur non fiunt sine
aqua et terra ex quo fiunt iste
res habent istud potentia sive in
naturam aque. Et ideo propter hoc
apparet quod ex quo fiunt iste res
resolvuntur et fit aqua antequam esse
cum deinde coagulantur et
exsiccantur et lapides fiunt et fiunt
ex eo iste res et fiunt terre et illud
apparet in eis natura terre et na
tura sicut quando igniuntur per ig
nem. Autem aut non resolu
tionem. Et sicut que iam dixi
habetur in rememoratione com
dictum et in rememoratione ex
quibus una quaeque eorum.

Quid vero in
cipiunt dete
nare sunt
eorum hec
quibus in terra
augmentes
terram in continuum esse quedam
sunt due sunt active calidum
et frigidum. Due non passive siccum
scilicet et humidum. Et videtur
earum ex inductione. Apparet
enim in omnibus calidum et fri
gidum terminantes et per unitantes
congenerea et non congenerea et
etiam humectantes et desic
cantes et vero non induratas et
mollificantes. Arida vero et
humida et sicca et alia dis
positiones passiones nec ipsa
quidem secundum se ipsa et quecumque
composita ex ambobus corporibus con
stant. Et amplius autem ex diffinitionibus
perspiciendum est quibus de
finimus naturas eorum. Nam
calidum et gelidum activa dicimus
congregativum enim est activum
quoddam. Humidum quidem
et siccum passiva. Quod enim facile
determinabile et difficile determina
bile in eo quod patitur quid
quid dicitur. Eorum natura quia quidem
hec quidem sunt activa. Illa autem
de passiva clarum est. De
terminatis autem istis accipere est
operationes earum quibus operantur
activa et passivorum species. Primum
quidem in universum simplex ge
neratio et naturalis permutatio
harum virtutum est opus. Ge
neratio et contraria ei corrup
tio secundum naturam. Hec quidem plan
tis insunt et animalibus et partibus eo
rum. Est autem simplex et naturalis generatio

permutatio ab hiis virtutibus
est cum secundum proporcionem ex
subiecta materia unicuique
nature. Hee vero sunt dicte
virtutes passive. Generant
autem calidum et frigidum vincencia
materiam. Cum autem non vincunt
agencia sicut quando secundum
partem, molinacio et indigestio fit.
Simplici autem generationi contra-
rium precipue communis putrefactio.
Omnis enim que in hac via secundum
naturam corrupcio est pu-
trefactio, quemadmodum senectus
et vetustas. Finis autem horum est
putredo, nisi quid violencia
corrumpatur eorum que natura
consistunt. Est enim cremare et carnes
et ossa et quodlibet comburere, quo-
rum finis erat, quod secundum naturam
est corrupcionis, putrefactio
fit. Ideo humida primum et deinde
arida. Ad ultimum enim fiunt pu-
trefacta. Generantur enim ex hiis.
Et determinatum est humido
siccum et operativis passi-
vum. Fit autem corrupcio quo-
ciens vincit determinatum determinati-
vum per continens. Preter vero proprie
dicta putrefactio in eo que in parte
corrupciones corrumpencium
separentur a natura. Unde et
putrescunt universa reliqua
preter ignem et terra et aqua
et aer. Et aer putrescit. O-
mnia enim materia igni est.

Putrefactio vero est corrupcio
in unoquoque humido proprie et
secundum naturam caliditatis ab aliena ca-
liditate. Hec autem est quod est
continens. Quare quoniam res
secundum indigenciam caliditatis pa-
titur, omne autem sicut
indigens caliditatis frigidum
est, ambo utique erunt et com-
munis passio putrefactio frigiditatis
proprie et caliditatis aliene. Propter
hoc etiam sicciora fiunt pu-
trefacta ultima et terra et fim-
us fiunt. Exeunte enim proprio cali-
do connaturali exhalatur quod per se
humidum est, et inducens hu-
morem non est. Inducit quippe
per attrahentem calor. Et magis
putrescit in frigoribus terre
minus quam in estate. Quoniam in
yeme paucum in continenti
aere et aqua calidum, quod de-
re minime potest. In estate
quoque magis. Et congelatum
magis et gelidum minus quam fer-
vens. Calidum enim non vincit. Vincit
mouens vero, vincit in fervens
pre calidum. Minor autem est inve-
re calor eo qui inest. Quare de-
cet vero quasi minuit in se
permutationes quasdam. Ideo que
et motum et fluens minus
putrescit in motu. Infirmi-
or fit calidus ab eo qui in aere
re calore motum eorum intr-
insecum. Unde minime facit per

mutacionem eandem est mutari
mutuis partibus putrescendi
inest et quod plus est ignis
amplius et extraneus quam circumstans
que in circumstanti tunc
eo ipso matres particule scilicet divisi
inde putrescit. intantum minus
nunquam, et bene aque non di-
visibiliter atque alia in nascentibus
putrescunt, eo quod disgregat
gratum calidum et naturalem cum
sit contrariam facit disgregatio-
nem. quid quidem sit generatio quidem cor-
ruptio dictum est. ¶ Reliquum
quod post hoc dicere contingentes species
qualitatum iam dictarum efficiunt
efficiunt ex subiectis iam constan-
tibus. ¶ Species quidem caliditatis digestio di-
gestionum species pepansis epsesis
optesis. frigiditatis indigestio eius
species omotes molinsis stateu-
sis. oportet quidem significari non proprie
hec nomina dici ex rebus. non enim
iacent in talibus, qui de cau-
sa non hec nomina talia oportet ar-
bitrari esse dictas species, dicentis
quod singularum horum quid est.
¶ Digestio est completio a natu-
rali et proprio calore ex contrariis
tibus passionibus. hec autem sunt
propria singule materie quando e-
nim digeritur completur
et sit principium completi-
onis a calore proprio accidit
quandoque per auxilium exterius
tum adiuvamentis ut com-
pleatur. quemadmodum et cibarium
propter digeritur et per balneum
et per alia similia. atque princi-
pium quidem in ipso subiecto ca-
lidum est. finis vero huic spe-
cie est. naturam quoque dicimus ve-
lud speciem et substantiam. unde aliter
inclusum quoddam alimentum
finis est digestionis. quotiens
calefactum et tunc humidum. et ac-
cidit interdum ut putrefactum
sit aliquod modo putrefacti-
bile factum. et ut utile est digestio
in indigestum esse dicimus quecumque
mixtum sed que in nascen-
tibus contrariae cum fiat sanies
et flegma cum fiat superfluitas
eorum quorum et reliquorum. eveniunt
tamen illud pati quotiens
quod vincitur materia et humor.
hec siccus quod terminatur ab eo
qui in natura calore. ¶ Donec
et insunt in proportione natura
est. quia ipse terminatur signa
que sunt carnis et urine et aliter
cio vel ossium superfluitates. et
digestibilium est quod declarat calorem
proprium vincere in quod indefi-
nitum est. necesse est digesta esse
grossiora et calidiora esse. talle
actiuus efficit calidum et ...
grossius atque siccius digestio
est hec. ¶ Indigestio vero est incom-
pletio ob indigentiam caloris
proprii. indigestiam calor insufficien-
tia est atque incompletio opposita

pericarpiorum quando quod est in eis
nature materia digesta sit
finis enim digestionis determinatur specie.
Pepansis autem est digestio que
nutrimenti in fructibus alimenti
digestio pepansis dicitur quoniam
digestio perfectio quedam. Tunc
pepansis completa est cum
in fructibus semina potue-
rint perficere tale alterum quale
ipsum. Et in aliis enim complectum
dicimus. Fructuum quidem igitur hec
pepansis. Dicuntur autem et alia mul-
ta pepansis eorum que maturan-
tur non secundum eandem speciem
metaphorice, eo quod non
iacentia sunt nomina per
unamquamque com-
pletionem eam que a naturali calore
aut calore et frigore. Est autem
sanguinum et apostematum pe-
pansis et similium. Quoniam a naturali
calore vincitur humidi di-
gestio. Impossibile enim est terminare
non vincentem. Ex spiritualibus quidem
aquea, ex aqueis autem terrea
consistunt terrea et spiritualibus
grossiora fiunt maturata,
et hec quidem inducit
ipsam, hec autem agit secundum hec.
Illa vero erit pepansis. Quid igitur di-
ctum quid est. Omotes autem est
contrarium. Contrarium autem pepansi in-
digestio eius quod in fructibus
est alimenti. Hec autem est inde-
terminata humiditas, quare aut spiri-

tualis aut aquea aut ex utrisque
ex ambobus est omotes. Quoniam
quidem pepansis completio quedam,
omotes incompletio
erit. Fit autem incompletio propter
indigentiam naturalis calo-
ris et incommensurabilitatem
ad humidum quod matu-
randum. Accidit autem hoc sine
calore paucum sit sine frigore
tamen multum. Propter quod et urine
et humores cruda dicuntur an-
gentes et magis quia calidi
arescere non possunt terminabi-
les. Magis autem velocius ipsum
percipiunt maturare atque
crudo. Aqua enim nimium ter-
minatur sola liquidorum. Omnes
omotes velud pepansis mul-
tiplices. Unde urine et excretiones
et catarri cruda dicuntur propter eandem
causam. Non enim vincit a calore neque
constare. Unde cruda nominan-
tur appellantur. Porro usque
procedentibus et lac crudius hac
crudum et multa alia dicun-
tur non possunt permutari et con-
vinci a caliditate sine passio-
ne sunt. Propter aqua et pati-
bilis quidem dicitur cruda. Cruda non
neminique contigit incrassari ... pin-
guescere. Pepansis quidem et omo-
tes dictum quid est et propter quid utrum-
que est. Elixatio quidem est
ex toto digestio a calore in humido
eius quod inest indeterminati.

humido. dicitur vero hoc vero
humidum proprie dominium capere in-
elixatis. hoc autem sive de lapsu [?]
esse ut decoctionem. Digestio
vero fit ab eo qui in humido
igne. que et mitigant assan-
tur. nam ab exteriore calido
patiuntur magis necesse est
humidum facit. aliud magis
aridum in principio assumens
elixatum contrarium facit
expellitur non ab eo humidum
ad ea que in exteriore humido
calefactione. Et sicciora elixa-
tis. non et attrahunt humi-
dum in se ipsa elixata. Evin-
cit siccius calidum exterius inte-
rius. Si autem superat interius
attrahit extrinsecus in se ipsum humi-
dum. Est quod non omne est
elixabile. in his enim nullum inest
est humidum quemadmodum et in
lapidibus. in his enim est, aut
vero non possibile est ob densita-
tem superari velut in ligno
in uno quecumque corporum sunt. hu-
miditatem passivam ab illa que
in humido ignitione. Dicitur
autem et aurum elixari et lig-
num et alia multa. non secundum
autem non eandem habent speciem
formam. nomine enim iacent
nomina differentie. et humida percocta
elixari dicuntur seu lac mustum
quotiens in humido humor
in speciem quandam permutatur

et acuit [?] elixante et extrinseco igne ca-
lefaciente. speciem modo quod
sunt dicte opsesi [?] efficere. Fiunt
non non idem eundem. in elixa-
tis enim maturatis atque quibus-
dam ad celam [?] eandem quibus-
dam non ad sortionem [?]. non in
usu. cum ad alium usum. te-
nuia elixari dicit. vero que
cumque pinguiora fiunt sic
aut minora aut graviora
sunt hoc quod eorum cetera alia
non contraria eo quod disgre-
gata sunt. hec sive de [illegible]
ma percocta attenuari sicut lac
mustum et decoctum. nec non
tum vel [illegible] universaliter elixa-
bilia sunt. atque omnium non de-
terminatur ipsum secundum quod ipsum quod
horum nichil patitur. quod secundum
opsesim dicta digestio hec est ut
tum differt in organicis arti-
ficialibus sicut in naturalibus
si fiat speciem eandem numerum
causa universaliter erit. Molin-
sis vero est indigestio contraria
opsesi. erit enim contraria prime dicte
indigestio eius quod est in corpo-
re indeterminati ob indigentiam
caloris que est in humido circum-
stante caliditatis. indigentia
autem cum frigore quod est diximus
fiat per motionem aliam. expel-
litur enim maturatio sive
pepsis et decoctio aliquando fit in [?]
multitudine in humido caliditas

aut quia incipiendo est innatum
do. Et si eveniat esse tum in
humido calore maiore quod
est quia intus moveatur. in
nore; quia ut mollificet et ni
ua digerit. ideo duriora molli
cium quod parva fiunt elixa
tis atque in minuta disgregatum
magis. Epsesis quidem et molinse
dictum est quid est ipsum quid sit.

Optesis quidem est digestio a caliditate
sicca et aliena. Quapropter etiam si
elixans quod faciat permu
tari et maturari et non ab humi
da caliditate sed ab igne, cum com
pletum fuerit assatum erit
et non elixatum et per superhabun
dantiam combustum dicitur. Ab a
rida vero caliditate fit cum
siccius fiat. Quod completum
est. Ideo circa quae extus sunt ari
diora sunt quae intus et elixa
e contrario. Et opus manuum est
quae manibus factum magis
assare quam elixare. Difficile
enim uniformiter ea quae extus
et quae intus equaliter calefacere.
Semper enim propinquiora igni ci
tius arescunt. Quanto magis quar
tatis quidem pori exterioribus neque
quia ingredi valet inest hu
miditas, sed includitur cum
pori conveniunt. Optesis quidem
et epsesis fiunt quidem arte, sunt
autem ut diximus species universaliter
et que fiunt talia sunt simili...

passiones, ceterum innominabiles
imitantur enim ars naturam. quemadmodum et
quod in corpore alimenti di
gestio similis epsesi est. Et fit in
humido et calido a corporis cali
ditate fit. Atque indigestiones quaedam
molinsi. Et non nascuntur in
digestione uti quidem dicunt ali
qui. Sed in segregatione putre
facti in inferiori ventre. Deinde
ascendunt superius. Maturatur
enim in superiori ventre, putrefit
autem in inferiori quod segregatum
est. Ob quam autem causam
in aliis dictum est.

Ceterum mo
linsis epsesi contrarium est,
quod autem optesi quod dicitur digestio in
est, quid contrarium simile
innominabilius. Erit autem non quidem
si fiat stateusis, sed non optesis
per defectum caliditatis quae est
accidit. quod sine ipsius paucitate
exterioris ignis, seu per multi
tudinem aquae maioris. Tunc enim
minimum plus est quam ut non
moveat, minimum non quia ut di
gerat. quod quidem digestio et indigestio
ac preparatio tumores atque
optesis nec non contrarium simile
dictum est.

Passiones autem alias
et earum dicende sunt species. Sunt
ex principia corporum quae pas
siva, humidum et siccum. reliqua
quod mixta ex simul.

Fiunt
in magis quantitate ista ma
gis est. quemadmodum siccum

magis. illa namque finita non
ista sane. hoc quidem cum eo
dulcia erunt. illa vero ma-
nifesta. sic itaque se liquidum non
adliquabile quicumque est.
humidum non facile termina-
bile atque aridum difficile ter-
minabile. siccum obsonio et
diuersa ad inuicem paciuntur
Quoniam humidum arido causa est
ut determinetur et utrumque in-
uicem colla quecumque eorum
est ut impinguatur farina aqua
conglutinatur. ob quam rem
ex ambobus est terminatum corpus.
Eorum elementorum propriissime aridi quidem
terre. humidi vero aque. quo-
circa omnia determinata corpora
hic neque sine aqua terra.
ubi autem non plus mi-
nima alterius sit intimum appa-
ret. et infecta atque in aqua ar-
ea solum sunt. et in aere et in
igne non sunt. quam corpora
materia hec sunt. Corpora
autem non passionum hec pri-
ma necesse est existere termina-
ta duriciem vel mollitiem.
necesse sicut ex his duo terri
do durum esse vel molle. Est
itaque durum non cedens intra
ipsum secundum superficiem. molle
non cedens in non circumstan-
do. nam aqua non molle.
non enim cedit compressione in eodem
de superficie profunditatem suum. certum

contra circumstant. simpliciter quidem
durum autem molle quod est
huiusmodi tale. ad alterum vero quod
ad aliud tale. ad inuicem quidem
sunt indeterminata que mag-
is et minus. Quoniam quidem
ad sensum omnia iudicamus
sensibilia sicut quidem et durum
et molle simpliciter ad tactum
diffinimus tamquam medi-
acione fenti tactu. ideo quod
excedit ipsum durum et defi-
cit molle esse dicimus. necesse est
molle et durum esse determinatum
corpus proprio termino. ita et cedit ita
non eo quod coagulatum sit
eo et determinatur. quam ob causam
quoniam omne quod determinatum
est ut coagulatum est vel
molle seu durum. hec vero co-
agulacione sunt. facta utique
sciemus utique corpora determina-
ta et composita non sine coagu-
latione. et de coagulatione
est dicendum.

Sunt autem cause preter materiam
due efficiens et passio.
quidem efficiens ut unde est mo-
tus. certum passio sic ipsius. vero
et coagulationis et dissolutio-
nis et humidandi et humectan-
di. Efficit vero efficientem du-
abus virtutibus et patitur du-
abus passionibus ut dictum est.
calido et frigido. in
uno passio sive absencia seu

presencia caloris et frigoris. quoniam igitur
coagulari arefieri quoddam
est de hoc dicendum primo. Ex his
patientibus humidum et siccum
in ex his. posuimus humidi corpora
aquam. aridi terram. hec enim
humidorum et aridorum passiva
sunt et gelidorum passivorum ma-
gis. unde hec est gelidum et
terra et aqua gelida ponun-
tur utraque. aliorum vero ex his com-
positum secundum actionem sicut
dictum est prius. nam dicimus et
utrumque calefacere et frigefacere existentium
non ut calidum. sunt autem frigi-
do vel circumstante calido
arefiunt utique quecumque sunt
aque et aque species ut lympha
quia sunt supernatancia cum con
natam. alio sane superindu
cta ut in lacte. coquuntur
velud in lacte et aque non aqueas
que talia. omnium vero terre seu
sudorum et omnia quecumque in lacticiniis
ut exiguam habent superpositam
in viscositatem non nisi enim
non superpositam humidi in viscosita
in viscositate ut oleo ut pice. Ca-
lefiunt non tantum ut calefacta
vel infrigidata utraque. Ex calido
in ebullitione calefacte vel ex-
terioris infrigidatione aeris
facta velud ut si fuerit secundum
tum ipsum secundum humidum
ipsum ebullitione calido exalante
humido arefit si parvum

fuerit humidum egressa calidi-
tate et continuante algore
arescunt utique. dicta sunt dictum
est quomodo calefacta vel infrigi-
data et omnia calido vel interiore
vel exteriore exalante humido
exsiccantur in qualia sunt elixa. ma-
xime non ebullientia quia intus
humiditate consumitur ex-
spirante. de ceteris igitur dictum est.
Humectari quod est humidum
ut aqua que congelatur
aut liquari quod congelatur
horum quod coagulatur infri-
datur ... deliquatione autem
et de coagulatione autem certi-
usiam. Coagulantur nempe
quecumque coagulantur aut
aque sunt vel terre et aque
vel calido vel gelido vel arido
quia ipsa solvuntur contrari
is quecumque solvuntur aut a
sicco coagulata seu gelido
quoniam a calido coagulata ab
aqua solvuntur quod est
frigidum et humidum. ab humido
non conglutinata ab igne
solvuntur que ex calidis
conglutinata sunt non liquan-
dentur ab aqua velud in el
lixatione coagulatur quecumque
non ab aqua. secundum ab ea quibus
ipsa gelido. Quecumque igitur sunt
aque non conglutinantur ab
igne. solvuntur enim ab igne. id
non eidem secundum idem non est cau-

continuari. ¶ Amplius si in eo ab
scedat calidum coagulatum est
claret, quoniam in eo si excidat
colliquetur, ut quod faciente alge-
lido conglutinantur. predicta
et non inpinguantur sunt coa-
gulata. inpinguatio enim
humido quod abeunte coa-
gulatur. aridoque connaturan-
te. aqua predictorum humidorum
non inpinguatur tamen ¶ que
autem non omnia terre et aque
ab igne coagulantur et a
gelido inpinguantur ex
ambobus. est quod in eodem videtur
quod ut aut. gelido quidem hu-
midum expellente. calido parti-
te unumque humido migrante
aridum et constat ab algido
non calido exeunte cum quo humi-
dum partem ambiunt propter
exalare ¶ Quecumque quidem mol-
lia sunt aut humida non in-
pinguantur. certum coagu-
lantur exalante humido quod
secundum lac coctum. quecumque vero
humida magis inpinguantur
velud lac. prima et humectatum
primo. quecumque vero non pinguia
ut non durata sunt preter-
venta sunt primo coctum exa-
lat et mollior fit primo. obdur-
escunt in formacibus ¶ Quecumque
quod coagulantur a gelido om-
nium terre et aque plurima humida
sunt. hoc autem in eo quod calidum
expirat coagulata inde vel quod
calido advenienti rursum
calido quemadmodum lutum quocumque
enim coagulat ¶ Aliaque
non per infrigidacionem et calido
una exalante humido. hec quidem
insolubilia nisi super inunda-
te calore nimio mollificantur
ut ferrum et cornu. liquatur
operatum ferrum ut humi-
dum fiat. iterum coagulatur
et calibes faciunt ita. subsidit
enim et emundatur deorsum sco-
ria. cum quod multociens patia-
tur et mundum fiat. hec ca-
libs fit. non autem agunt mul-
tociens id eo quod abreviatio
fiat multa. et pondus minus
fit metallum ferrum minorem
sunt purgatum ¶ Liquatur et
et lapis piritis ut stillet
et fluat. iterum fit durum. et ...
dum liquatur ita quod fluit
et fluens iterum rursum coagu-
latum ex frigore coloreque
nigrum fit et mittunt
talia. liquantur nempe et lutum
et terra ¶ Quecumque vero ab ari-
do calido coagulantur. hec quidem
insolubilia alia vero solubi-
lia humido. testes quod et lapi-
dum quorundam genera quecumque
ab igne fit combusta sunt
quemadmodum molares insolubi-
lia. nitrum et sal solubilia
humido. non omni sed in mo gelido

io aqua et quecumque aque species
liquescunt. omnium non non liquefi-
unt a calido calido omnium generum
humidum. sicut coagulantur
autem alii in solventur. magis
pe continentes sunt aque contra-
rium. ingrossantur quod ab igne
tamen quecumque aque sunt plus
quam terre. coagulanturque a
quecumque terre sunt ideo et nitrum
et sales terre sunt magis et lapis
et later. Ambiguus autem
se habet olei natura. sunt aque
poterit coagulari a gelido
si non terre plus ab igne. nunc
non coagulatur a neutro. i-
crassaturque ab ambobus. causa
autem hec est quoniam aere est plenum
quod et in aqua supernatat.
aer enim fertur sursum magis
gelu exmittente spiritu aqua
faciens incrassat semper. in
universum quotiens aqua cum ter-
bolis miscebatur et pinguie
ab igne quoque ac tepore in-
flatur. albescunt autem quecumque ere-
ce si aliud inerat aque. impi-
guaturque eo quod inardescen-
te calido ex aere fiat aqua. u-
trosque modo eadem fit passio
sicut idem non esse modo
nam arescit sane a neutro
nec sol nec infrigidacio desic-
cat oleum. non solum quoniam est vis-
cosum. sed et quia plenum aere
est. haud siccatur terre oleum
nec exsiccatur ab igne. quoniam non
evaporat quia viscosum est. Cu-
cumque sane mixta aque et terre
apud dum. equata vero secundum
multitudinem utrumque dig-
num dicit. vinum siquidem quoddam
et coagulatur et exsiccatur velud
vinum. Labitur omnibus sic
arescit aqua. signum est quoniam
aqua exsiccatur. nam vapor lo-
quitur in aqua si quis volunt
colligere. innumeris vinum quibus-
cumque deest quid hoc terre
quedam autem hoc et a gelido
ut oleum est impinguantur
et desiccantur. nam frigidum
non coagulat vini coagulat eius
refactio ut et aquam. pingui-
guatque aereum actus fra-
cus. Conglutinacio non dicit
est aresco quedam esse. que-
que impinguantur a gelido
minio coagulantur aque est
magis quedam vinum et acetum
et urina et lepra et serum. que-
cumque non densantur non exsicca-
ta ab igne aeris sunt in terre
ma non sine aque et aeris. in
aut terre. oleum aeris. sicut
lac et sanguis ambobus. sicut
aque terre. magis non que in
terre vel in et ex quibus sunt
humidis mitrium sicut et sales
et lapides eius ex quibus sunt
existunt vallibus. quecumque autem
aque terre et non coagulantur

in incipiantur a calido. quia
decoctum si non separetur serum
exiccatur ab igne calefactum
exsiccatum. constat vero ab opposi-
tis quaecumque; cetera que
quecumque medici operantur;
et ita vero separatur serum
et caseus. separato serum se-
rum vero dum pinguatur
exsiccatur ut aqua. similiter
lac quoddam non habet case-
um velud lac camelorum. et
paucum habet illud magis
quae et in multitudine sanguinem
coagulatur et desiccatur et
infrigidatur. quaecumque vero
non coagulantur velud cerevisia
et similia aquae magis terrea
quia terrae est non sit multa. neque
ut terre et solidorum. quod si
latent multa non coagulantur. si
aut similia non desiccantur aqua
liquidum quod est reliquum.
velud lac caseo exemplo
signum merilum sanguinem
nec volunt coagulari sanguis
ocia. hoc autem sanguis
et ocius eo quod indigestum
et incrassatur qualecumque. quare
vero haec solubilia sunt ut in
terium. illa vero insolubilia
quaecumque in latere et lapide. et
causae contraria contrario-
rum sunt causae. ob quam
rem si coagulat duobus a
rido et gelido solum nec calido
et humido. Ea vero igne et aqua
haec et contraria. a qua quid-
quecumque in igne solo igne. et que
cumque in humido solo. quare ob
rem si aliquid contingit ab
ambobus coagulari. haec in-
solubilia maxime sunt. Sunt
quecumque talia quecumque calefacta
deinde a frigido coagulantur.
contingit ut quotcumque calefaciens ex-
siccat exiens post humi-
dum compressum sursum a ge-
lido iterum ut minime humido
praebet transitum. et ob hanc
causam solvit quecumque mine-
rium a gelido coagulantur
solo ipsa solvit. ut ab aqua
quaecumque liquida a gelido co-
agulantur nec aqua sol-
vit. immo quaecumque a calido sic-
dum tempore. ferrum autem
liquatum a calido infrigida-
tum coagulatur. lignum pro
forti sunt terre et aeris. hoc quod
ductibilia et non liquabilia sed
mollificabilia et aquae supi-
nant preter ebanum. ex terra
sunt aeris plus. ebanum quod
nigra expiravit aer et est
mea plurime. lac eo quod
arescit coagulatur paulla-
tim. ut calida aqua ingreditur
sunt poros solvit. qui exiit
in igne coagulatur ut ipsum
quod quidem sunt coagulatio et li-
quatio et que et in quibus sic

dictum est.

Ex hiis autem manifestum quod a calido et frigido constituuntur corpora. hec autem impinguantia et coagulantia faciunt operationem ipsorum. Quia vero ab ipsis conditum est, in omnibus est caliditas, quibusdam deficit et frigus pro deficiente. Quia autem si quidem existunt ipsa facientia, humidum et aridum patientia, participant ipsi que sunt similia.

Ex aqua autem et terra omiomera corpora constant et in plantis et in animalibus et in metallis, velud aurum et argentum et quecumque alia talia, et ex hiis et exhalatione ex vapore utriusque incluso, sicut dictum est in aliis. Hec autem differunt ab invicem cum quo ad sensum propriis unumquodque esse quod posse sentire. Est autem magis propriis passionibus candidum quidem et odorabile et sonabile et dulce et calidum et frigidum facte quod posse sensum movet. Et aliis magis propriis passionibus quecumque pati dicuntur. Dico autem liquabile et coagulabile et curvabile et quecumque cetera talia. Sunt enim talia passiva velud humidum et aridum. Hiis autem differunt os et caro et nervus et lignum et cortex et lapis et cetera eorum unumquodque omiomerum corporum physicorum.

Dicamus autem numerum ipsorum quecumque secundum potentiam et impotentiam dicuntur. Est autem coagulabile et incoagulabile, liquabile et illiquabile, mollificabile et non mollificabile, cedens pressure et non cedens pressure, et contractum et non contractum, irrigidum et non irrigidum, lentum non lentum, frangibile et infrangibile, formabile et informabile, comprehensibile et incomprehensibile, tractabile non tractabile, ductibile non ductibile, scindibile non scindibile, sectionabile et non sectionabile, divisibile non divisibile, fissibile non fissibile, confringibile et non confringibile, combustibile vel incombustibile, vaporabile et invaporabile. Per hec enim plurima se corpora differunt passionibus. Que autem non singulum horum virtutem dicemus.

De coagulabili et incoagulabili et liquabili et illiquabili dictum est prius. Verumtamen et nunc. Nam corporum quecumque coagulantur et indurantur, hec quidem patiuntur a calido, illa vero a frigido, a calido quidem exsiccante humidum, ab frigido exprimente calidum. quare de aliis hec

humidi absencia. alia calidi
paciuntur. quecumque non aque
calidi. quecumque terre humidi.
Que quidem humidi absencia et hu-
mido liquantur nisi ita con-
venerint ut minores poros
sumant aque spacium. quecum-
que. quecumque non habent ita sunt
ea humido liquantur velud
sal nitrum terra ex luto. que
non calidi privatione aqua liquantur
velud glacies plumbum es stag-
num. que quidem coagulabilia
et liquabilia et illiquabilia
dictum est. Incoagulabi-
lia vero quecumque non habent hu-
more aquosum neque aque est
sed plus calidi et terre ut mellis
et mel velud fervida sunt
incoagulabilia. Et sunt que-
cumque aqua participant. Sed
plus aeris velud oleum et ar-
gentum et siquid viscosum ut
est gluten. Mollificabilia
non sunt coagulatorum quecumque
non aque. Sunt terre magis. et
exterius totum humidum ve-
lud in nitro et sale. et sunt ine-
qualis poros quemadmodum terra in-
ductiva fiunt velud nervus
et corrigia cum non sunt made-
factibilia ut ductibilia non eu-
ntia non aque magis. sunt mol-
lificabilia igne velud ferrum
et cornu et lignum. Sunt autem
liquabilium et illiquabilium

hec quidem madefactibilia. alia vero
non madefactibilia. velud es non
madefactibiles liquabile cum
sit lana autem et terra madefacti-
bile. rigatur enim et utrumque liqua-
bile. Immo est ab aqua li-
quabilium quedam immadefactibi-
lia sicut nitrum et sal. neque
quia nihil est aliud irrigatum nisi
quod quod est mollius fiat
rigatum. Quedam autem
madefactibilia cum sint non
liquabilia sunt. quemadmodum la-
na et fructus. sunt per se ir-
rigua quecumque terrestrium sunt
habent poros maiores aque spa-
cio cum sunt duriora aqua. li-
quabilia vero sunt aque que-
cumque habent poros per totum. qua-
re terra et liquatur et rigatur
ab humido. nitrum vero liqua-
madefit humine. quia nitro
pori per totum sunt. quapropter di-
viduntur partes ab aqua pre-
cedentis. intra non altinatum se
pori. vel nervi non recipit disse-
pacio. Sunt autem hec quedam
lenta et ductilia corpora. scilicet
mollia sicut humores. lenta. ut
allevamus mutue ligna. alia non
ductibilia corpora ut lapis et
lapis. sunt quoque lenta et ductilia
quorumcumque corpora longitudo
potest in rectitudinem expandi et
ex directione autem mutari
per ipsi frangentem et lentescere atque dirigi

est in rectitudinem et in periferi
am pati ferri secundum motum quod
repandum quod in sursum
deuexum est repandum et quod
deorsum curuum est. curuatur
quod in rectitudinem et conuenien
tem motus longitudine ser
uata curuatio est. siue enim di
rectum siue sinuatum rectum
et directum. quod in superficie et
directum curuari. et sicut curua
tum est ut sursum deuexita
te ut concauitate. hoc autem
hoc in deuexum aliud motum
aliquam transitione numquam
erit in rectum deflexum. im
mo simul curuum et rectum
do aliud atque aliud. et ista et
curua et directiua et non curua
et non directiua. Et hec quidem
frangibilia et contritiua simul
ceu decisiua. ut lignum in
ea lentum contritum neque
quam. glacies et lapis con
tritum frangibile minime. lat
et contritiua et frangibilia. Dif
fert autem quia fractio est in
magnas partes diuisio et separatio
contritio autem in quaslibet partes
partes duabus. quecumque autem sic
coagulata sunt ut multos
habent alternos poros contritiua et
sunt. hec distant. quecumque
autem in multas frangibilia. que
cumque autem ambo ambo. Et hec
quidem pulsui cedencia uel et

et terra. illa pulsui non ceden
cia ut late terme. est autem
pulsui cedens epipedi secundum
partem impressionem ...
ut pulsum plage ad contin
tactum. sunt autem talia et mol
lificabilia uelud terra. illa
uero alia epipedo secundum
partem transponitur. Et du
ra que ad inuicem et pulsui non
cedencia atque dura seu late
non autem in profunditatem
epipedi. nec non dimidia
adhuc aqua. quia aqua obe
dit quidem sed non secundum partem im
mo est transponitur. Impres
sa neque impulsui cedunt
quecumque manent impulsa et
facile obediencia manuum
quod formabilia. illa autem non
sunt informabilia ut lapis
aut lignum et facile obedien
cia in quibus nec manet
impulsus ut lana et spon
gie non formabilia. immo
apprehensibilia sunt. Sunt
autem formabilia quecumque in
ipsa impulsa conueniunt se
cundum profunditatem epipe
di aut uerum aut dum ap
prehensibilia non transposita
aliud alii partem sicut aqua fa
cit. hec autem transponitur
eoque impulsu amouentur
que fit actu plaga non a
motu magno. apprehendun

tatur quecumque poros habent ua-
cuos contrarios corporis. et lapis hen-
abinus hec quecumque possunt
mea que unum uacua conue-
nire. medium numerum uacu-
uo sunt in quos conueniunt
velud madefacta spongia ple-
ni namque ipsi pori. sed quorum
pori pleni sunt molliorum in
ipsis quibus uacuum conueni-
re mea. assibenibilia autem
sunt velud spongia cera et ca-
ro. In assibenibilia quo-
rum vera conueniunt in sua
ipsorum poros eo quod non habent
in eo quod durius sunt plenum
namque ferrum inassibenibi-
le et lapis et lana. et omne humidum
Tractiua autem quorumcumque
per se mobilium transponi
eius pars. namque tractum est ad
mouere transponi eius parte
dum continuum est. sunt autem
tractiua ut crinis corrigia ni-
uis pasta gluten. Intractiua
quemadmodum lapis et lana. Et tra-
ctiua et assibenibilia eadem sunt
ut lana. alia autem non eadem sunt
sed assibenibile quidem non
est tractum non est. ut spon-
gia assibenibile tractiuum
minime. Sunt autem ductibi-
lia velud es. alia non ductibi-
lia seu lapis et lignum. sunt
autem ductibilia quecumque ea-
dem plaga queunt pariter et

et in latitudinem et in profunditatem eius partes transponi eadem
parte. Conductiua que-
cumque impressa. sunt autem duc-
tiua quecumque et pulsum cedencia
pulsum non obedientia non omnia
ductibilia velud lignum
minus dicitur non communiter
assibenisiuum autem hoc duc-
tibilia. alia non minime. ea
quidem et minime ductibilia. la-
na neumquam. Sunt autem scis-
sibilia hec quemadmodum lignum
hec non minime quemadmodum
lapis. est autem scissile quod
potest diuidi ad plus quam diui-
dens diuiderit. et precedit diuisio. autem
in impressione non est hoc. In-
cisibilia vero quecumque neque
sunt hoc collectiue. est enim neque
molle neque scissile. et non sane
simpliciter mollium et non ad
aquam. ut ferrum est mol-
le neque durum minima scissi-
bilia. sunt quecumque non fun-
da sunt in pulsum cedentia
in contrarium. cetera vero sunt
quecumque secundum longitudi-
nem habent poros secundum quos
ad naturam adinuicem. sunt
minime per latitudinem diuisa
sunt contrariantia. ut duorum
autem molliorum quecumque non
valent obstare. in ex utrisque
precedere diductum in commune
diuisa. Quecumque non intusa

contusilia non divisa neque per eo multa sunt terra et scissi-
lia velut lignum. Scissivum
vero admittentium scissibile
nempe secundum longitudinem
divisivum vero secundum latitudinem
cum quid ut dicit longitudinem in
multa parte longitudine et
minora quod minimum. Vero
scissibile dicitur, partem vero
latitudine minora quod mini-
divisivum. Viscosum
est quotiens tractum vero non
dividitur et molle fuerit. Simul
hunc modi enim fit tractu que
cum tamquam catene con-
iacent corpora. Ista vero et si
ad invicem valet extendi
et continentur. Quecumque vero tali-
a non sunt viscosa. Compressi-
bilia quecumque appressioni
vero manentem non habent ap-
prehensionem. Incompressibilia
vero seu propter maius in apprehensibi-
lia seu manentem habent ap-
prehensionem. Et hec quidem
ustiva sunt illa vero inusti-
va. Ustiva seu lignum ista
le et lana et os. Lapis vero et gla-
cies inustiva. Ustiva autem
ustiva quecumque habent poros
susceptibiles ignis et humi-
ditatem eius cum sit directione po-
rus nubecularum ignis nimi-
sublimia. Quecumque vero non
habent seu potentiorem quam ad

glacies et viride inustiva
inustiva. Evaporativa autem
quecumque corpora habent autem
unis humiditatem ut non exha-
leat sive ignitis. Exhala-
tio vero ustivo auctivum in
aere et omnium segregatio ex
humido humectivo. Vapo-
rativa vero mora in aere
segregatur et hec quidem
evanida sicca. Illa vero etiam
fiunt. Differt vero ista segre-
gatio quoniam humectativa neque
ipsa fit. Est vero ipsa flux-
us continuus aeris in lon-
gitudinem. Vapor autem est
actio ustivo segregatio com-
ambienti etiam humidi segrega-
tione coartationis. Quecumque vero
vel habent madefactionem
coloratur magis etiam ligna
corporum vapor fumus. Diu
manent ossa et crines et omne
tale in eodem. Non habet
nomine autem. Sunt secundum analo-
logiam cum eodem in
usa sunt quecumque eius in
quid hec crines et folia et
unum plume deuse et tama
ine que fiunt in eorum in-
duit. Sed unde pinguis vapor
ignis autem vero eadem
hoc oleum non evaporatur
ut impinguatur quoniam vapo-
rativum est. Sunt non evapora-
tiva. Alia vero non vaporativa

in vino expellitur. vinum autem
dulce evaporat. pingue enim
est et eadem facit oleo. neque enim ab
algore congelatur. crema-
tur vero. est autem nomine vinum,
opere autem non. non enim est
vinosus humor. et ideo non
inebriat. quod vero vinum exi-
guum habet evaporationem, ideo
idcirco emittit flammam
-mabilia vero omnia et quecumque
incinerantur corpo-
rum terrea sunt. hoc est quecumque
que congelata sunt a frigido
ut calido sive ab ambobus
gelidoque et calido. cunctam enim
in omnibus apparet terra. ab
igne vero inflammabilia lapidum
sigillum carbunculus. [V]t
tamen quecumque inflammancia
et non inflammancia horum
quedam carbones. flam-
mancia quidem quecumque flam-
mam valent recipere. quecumque
non valent non flammancia.
sunt que flammancia quecumque
humida cum sint neque evaporancia
sunt. pix quoque et oleum et
cera magis cum aliis quam
per se flammancia. maxime
quecumque fumum emittunt
carbones vero quecumque
tamen talium plus terre est quam
fumi. [Q]uedam autem liq-
uabilia cum sunt non flammancia
cia sunt quemadmodum es. et flamma-
cia non liquabilia quedam autem
lignum. hec vero ambo quam
autem non. [C]ausa ut lignum
condensatum sit humidorem
porositatum continuum ut pu-
tatur. [E]s vero ad invicem
quam partem minime con-
tinuitatem. neque per minimo quam
ut flammam faciat. aut quod
quodammodo amittit celestis quod
dammodo inaccensum celestis.
flammancia vero sunt vapora-
tione. quecumque mixta sunt
eo quod magis sunt terre. a
ridum enim habet calorem igni. alio
vero calidum fiunt fumus
igni fit. ob hoc flamma spi-
ut fumus combustus est. lig-
norum enim vapor fumus terre
nus fit. ob hoc flamma spi-
ut fumus combustus est
lignorum enim vapor fumus
terre et confert ut dicunt cadaverum
sive spirale et quecumque sunt
picem ut lignum sunt lignis. omnium
quoque et quecumque oleaginea
terrea et nimium sicca materia
omnium et partium aridi habent. enim
subtilium per hec. cum aliud quam
tenuissime. hoc enim est pingue
siccum extractum. quod evaporatum
tenuidorum humidi magis. inveni
sunt et pix et combusta sunt. hinc
vero passionibus et talis differentie
omnium corporum ut dictum est dif-
ferunt ad invicem pertractum et amplius

saporibus, odoribus atque coloribus.
Dico autem omoiomira ut me-
talla, es, aurum et argentum, fer-
rum, ut lapidem et talia quidem in ar-
ea quecumque ex hiis fiunt se-
gregata et quecumque in animalibus et
plantis, sicut carnes, ossa, nervum,
quorum corium, extimum, crines,
sive vene, ex quibus iam constant a-
nomiomera corpora, ut facies, adiu-
vultus, manus, pes et talia, sic
atque in plantis lignum, cor-
tex, folium, radix et quecumque
talia. ¶ Quoniam autem hec ab
alia causa constant, ex quibus
ut materia, ut est aridum, humi-
dum, quare aqua et tellus. Ista
manifestissimam habent vir-
tutem utriusque. Ut efficien-
cia vero ut calidum et gelidum.
Hec enim constant et coagulantur
sumatur omoiomira que terre spe-
cie que aque. ¶ Cum sint autem corpo-
rum condensata sunt hec humi-
da, hec mollia, hec dura. Horum
autem quecumque dura vel mol-
lia coagulata sunt dictum est
prius quod humidorum quecumque
exsiccantur aque, quecumque
in humore telluris terrestria, sic
lac, telluris et aque, sic ligna-
latitis et aque velud oleum, et
quecumque a calido impinguun-
tur. ¶ Dubitabitur forte autem de
vino humidorum. Hoc enim exalatur
et impinguatur velud novum

mustum. ¶ Causa autem est quoniam
multe species vini, et quoniam aliud ali-
ud novum magis telluris habet
vetus. Ideo et impinguatur calido
magis et coagulatur minus frigido.
Habet quoque calidum multum
atque telluris, velud et quod in
Archadia, ita exsiccatur in utri-
bus fumo ut eradatur bibi-
tum. Si autem non totum fecem habet,
ut ita utrisque est telluris et a-
que propter ipsius multitudinem
habet. Quecumque autem a gelido impin-
guantur telluris, quecumque ab
ab ambobus communia plurimum, ut o-
leum et mel et dulce vinum.
¶ Constantium autem quecumque
quidem coagulantur a frigido
aque, quemadmodum nix, glacies, gran-
do, pruina. Quecumque autem
a calido telluris, ut later et caseus,
nitrum, sales. Quecumque autem
ab ambobus talia quidem sunt
quecumque infrigidatione. Ista
autem sunt quecumque ambobus pri-
vatione et calidi et humidi co-
exeuntis a calido. Ista quidem
humidi solvuntur passione coagu-
lantur, et quecumque sincera
telluris. Glacies autem calidi dis-
temperat. Hec autem ambobus, ideo et
ex ambobus, et tamquam lignum. Quorum-
cumque quod totum exeat vel ex-
ut lac, electrum, et electrum
et quecumque diu ut lacrime in
frigidatione sunt seu mirra cum

⁊ uetrum ⁊ electrum quib(us) s(unt)
g(e)n(er)is lapides ⁊ coagulata ni-
hil contenta q(uia) calido meo ap-
parci ⁊ resolutio calidi ap-
pares egrediens. queadmodum e(st)
tepati melius. quocienti ma-
qua si dominatur exalat
humidum. si ut mixta terre.
Et hec quidem liquefacta ⁊
mollificabilia queadmodum e-
lectrum ⁊ lapides quidam ⁊
uelud poros eum in speluncis
ex his sunt. fiunt isti simul
ab igne. unde a gelo peruen-
cretis simul humidum ab eo i(n)
q(u)o exeunte calido indiuisa
ab exteriore igne. Liquescunt
no(n) omnia cuncta terre mag(is)
mollificabilia quoque quecumque
ferrum ⁊ cornu ⁊ thus quoque
⁊ talia sunt lignis exalatur.
Alia quidem q(ue) liquabilia ponde-
dum ⁊ cruecium; liquantur
ab igne ista sunt aquosio-
ra quedam ⁊ coria uelud
cera. Liquescunt no(n) ab aq(ua)
hec aut terre. quecumque aut(em)
nec ab aqua nec ab igne. si
ut ab eo seu terre seu amborum.
Si q(uia) ut ut humida ut coa-
gulata hor(um) sunt indicium
passibilis ⁊ no(n) est intermedi-
um. mixta ex quib(us) est dicta
quib(us) cognoscitur utrum seu
terre seu aque seu plurium com-
mune ⁊ utrum ab igne consist(unt)
ut algore ut amborum. Au-
rum quidem ⁊ argentum ⁊ es
⁊ stagnum ⁊ plumbum ⁊ ui-
trum ⁊ stilles ⁊ lapides mul-
ti innominabiles aque. cuncta
n(am) ista liquantur calido. Am-
plius quedam ⁊ uina ⁊ lotium
⁊ lactis serum ⁊ naturalia
aque mixta. nimium co-
agulantur a gelo. ferrum sa-
ne ⁊ lac unguine ⁊ os ⁊ neruus
⁊ lignum ⁊ crines ⁊ folia ⁊ cor-
tex terre magis. Amplius electr(um)
mirra ⁊ thus ⁊ cuncta lacri-
dicta ⁊ fruges atque fructus
atque fale ⁊ pisa seu drope ac
q(uia) hic. quod hec quidem uelle-
illa no(n) minime hui(us). cum terre se-
si nimium mollificabilia
illa no(n) vaporativa. Infrig-
datione no(n) fe[illegible] sunt nitrum
sales lapidum genera quecumque
nec fit in lignea. sanguis no(n)
⁊ sperma communia terre ⁊ aque
⁊ aeris. qui no(n) sit sanguine
uisal terre magis. ideo infrigida-
tione coagulatur ⁊ humido li-
quescit. non humida no(n) aque
id circo ⁊ minime coagulantur
sperma no(n) infrigidatione co-
agulatur exeunte humido cum
calido. que no(n) cara ut gelida
ut coagulatio ut humidorum
creditis oportet. Liquescunt
q(ue) aque aut simplicis aut ad mer-
cium fiunt si no(n) alteriuntur

calorem, velud lexiva urina
vinum. Quecumque autem terre ad
invicem causa propter caliditatem
quemadmodum calx et cinis. Omnia autem
sunt materiam habentia quandam
ex cuius arido et humido sunt
materia. Hec autem corporum passiva;
horum autem corporum materie terra et
aqua sunt. Hec autem frigiditate
cuncta. Liquet quoniam cuncta
corpora quecumque non calida simpliciter
est frigida magis nisi inserta a-
lienam habuerint caliditatem
velud fervens aqua vel per
cinerem. Et hoc ipsum quod ex cinere
calorem. In omnibus enim est ca-
liditas vel plus vel minus igni-
tis. Propter quod et in putridis et alia
nascuntur. Inest enim calor corrum-
pens uniuscuiusque proprium calorem.
Quecumque autem animata omnia habent calo-
rem. Continent autem plurima ca-
liditate que curantur. Quod
non sunt putrefactione sunt que-
admodum coagulata. Quibus habitacula
quorum sunt calida sanguis et sper-
ma atque medulla. Nec non op-
posita simulia corruptiva
quorum et egrestia animalia non
dum calida. Reluctantur
enim omnia in eis ut aqua. Ideo
utrique videntur quibusdam et que
omnia calida quod frigida. Hoc dicunt
et prospicientes. Quoniam autem fuerit
misericordia calida quo fugitur sicca
sane separantur. Quoniam igitur ita ma-
modo ut declinatum est. In quibus
sane materia aque ad primum
genera conficiatur et aliud magis
igni in quibus prosecute et elemi
caliora. Contingit namque in
quibus hi scilicet gravissima et calis-
sima aliena caliditate. Quecumque
uniuscuiusque materie coagulata
sunt et solissima sicut ista sicca
quorum materie si pluerit actiua
re et intrant materie si igitur
quemadmodum aqua fumata et lapis
aqua vite magis. Quoniam vero
de utraque declinatum est per sin-
gulorum divisionem quod caro vel
os vel alia omiomerum
natura ex quibus anomiomerorum
natura constat genera ipsorum autem
unumquodque erit genus per gene-
rationem. Namque omiomera ex ele-
mentis ut in cuncta opera nature sunt
autem unumquodque ut ex materia ex
eis que dicta sunt. Ut vero secundum ra-
tionem secundum quod constant impossi-
bilibus. Et omnia quecumque velud
organa et propter quod. Magis vero
quod manifestum est quoniam mortuus homo
equivoce. Sic et manus mortui equi-
voce quemadmodum
nature lapidei dicentur; velud
et tibie organa mimica
ce. Nulli non videntur
lia materia sunt. Sempto autem
in igne et aqua minime. Hec
per quod insit minime in pri-
mum materie. Velud in sintima

liniantur. materia quoque et
ad prius dictum. similiter dissimilia metalla
sicut dictum quia eam. que non media
proportione in hoc quod propter
unumquodque. aurum quidem et argentum quod
si propter quid et non qualitatum se
habent aqua ut ignis. velud in
caro in extremum. horum autem ma
gis minus et manus. universa
autem sunt determinata opere. que
ut possunt facere seu ipsius opus
hoc et singulum in sicut admodum
oculus si videt. quod autem non
post equivoce. quemadmodum mor
tuus aut lapideus. non et ser
ra que lignea. verum ymago
magis ... et caro. minus opus quam
cuius minimum est naturalis
quia calor in opus. Cum quoque
et implantata atque metalla et
et argentum. universa quinque
virtute quadam sunt ut facien
di ut patiendi velud caro
et nervus. certum autem ipsorum habent
evidentes. quia deest quando extitat
ut quando nimis non faciens proprie
nisi valde inveterare et figure
sole fiunt velut ... quemadmodum
mortuorum corpora subito ci
nis fiunt in sepulcris et fruc
tus diuturnitate unius figura
sensu quoque non nunc tantum
minutum et congelatis prius
... calore et frigore et que
ab istis. Calefacta coagulata sunt
motibus. constringunt si coagulato

calido et gelido. dicta sunt autem quecumque
omnino mortue et sol etiam
vertuntur et que eciam hiis autem
di. cunctata et dissolvunt per dic
tis dissolutione extensione. tractu
continuatione dividitur mollia
et alia talibus. hec autem calido facto
et motibus sunt superius. quecumque
non ex hiis constancia nisi quod
sicud hic vocatur aut omni
omnia seu calidus aut humidus
aut pedes atque velud ex sanguine
autem si ad frigus aut calida
cum humidum. [illegible]
[illegible] non divi
dum in quibus aut unicum hanc
autem alia vero causa. sic quoque
habent tunc singulum
omnibus horum similiter ex singu
lum sic ut tantum sit sanguis
aut caro aut sperma aut re
liquorum singulum. tale est cognoscit
tantum unumquodque ipsum quid
aliquid sit si nimium ut tamen tam
minus. precipue non tum generatio
generationis et corruptionis. nec
non unde principium motus est ...
ferri ipsum ratio autem omnino
considerandum est et adunatione
hinc consideranda velud homo
plantam. nec non cetera huiusmodi.

Terra pura lapis non fit. quod
continuatione non facit
sed communicationem. ut nunc
et in ea cum non permittit eam
conglutinari. sunt autem lapides

duobus modis conglutinatio-
ne et congelatione. In quibus-
dam enim lapidibus dominium est ter-
re, in aliis vero aqua. Aliquo-
ciens vero desiccatum lutum fit
primum quiddam quod medium est
inter lutum et lapidem et deinceps
fit lapis. Lutum vero huic trans-
mutationi aptius est unc-
tuosum quod in tale non est
constrictum erit. Inspexi quoque
Geon. Iuxta est terra que dicitur in
lapidem conversa in spacio xx-
iii annorum. Deinde autem sunt la-
pides duobus modis. Unum est
quod congelatur aqua gut-
tatim cadens. Aliud quod des-
cendit de aqua continue quo-
dam quod residens in super-
fundi ipsius fit lapis. Sunt
et terra loca super que aque cu-
rrunt in lapides diversorum co-
lorum. Sunt itaque aque que dem-
sum accepte non congelantur
que super eam cum fusi fun-
dantur congelantur, sunt
que lapides. Scimus ergo quod in
terra illa est vis mineralis que
congelat aquam. Principia vero
lapidum sunt ex substantia lutea
et unctuosa vel ex substantia in qua
vincit aqua que vel urgen-
te virtute quedam minerali con-
gelantur vel vincit siccitas
terrea illa faciens eam conge-
lari. Eodem vero modo conge-
latur sal. Sale autem non suffi-
cit nisi terrea proprietate. Sic
adiuvat ipsam aliorum calor
autem adveniens coagulat ipsum
virtute occulta. Et fortasse
fit virtute terrea sicut sicca
aqua vel fit terra cum vin-
cunt eam qualitates terre-
e. Est autem res quam invenit
quidam ingeniosus cum vo-
luerunt rem siccam coagula-
re que componitur ex dua-
bus aquis et dicitur lac virginis et
quod eius certissimus est effectus. Sunt
et multa aqua cum qua coagu-
lant et liquefaciunt. Certissime
sunt ergo lapides ex luto unc-
tuoso per calorem solis vel aqua
coagulata virtute terrea sic-
ca vel per causam calida desiccantem.
Sunt quoque quedam vegeta-
bilia et quedam animalia conversa
in lapidem virtute quadam
minerali et fit in loco
lapidoso. Et convertuntur
subito virtute quadam que ex-
it a terra in hora terremotus
que convertit in lapides quod est
sequitur in illa hora. Etenim
transmutatio corporum animalium
et vegetabilium causa propinqua
est sic transmutatio aque.
Est autem impossibile quod aliquod
complexionatum convertatur
certam in nimium elementum. Sed etiam mu-
tantur ad invicem et sic certissimo

indurari · vii. quod cadit in
salinas fit sal · et quod in igne
et fit igneus · sed quedam cinis
quedam carbonis et ponitur aqua
cum ... passionum. Est
et locus mirabilis qui colorat
omnia corpora in eo existentia co-
lore suo · palus quorum cor-
tices in lapidem conversi sunt et re-
manserunt cum eis color suus.
Similiter talia multa que non
accidunt · eedem cause con-
mense sunt sepe et fiunt lapi-
des ex igne cum extinguntur
et sepe contingit corpora ferre-
a aut lapidea cum coruscationi-
bus cadere · quod ignis fit secun-
dum exsiccationem suam · et in
persia est cadunt cum coruscatio-
nibus corpora erea in elevatis
et similia · sagittarum hamatarum · tamen
posuerunt liquefieri · sed per ignem eva-
porant in fumum in modicum ...
accidebat donec recaduisset
cinis. Cecidit quoque apud ...
l.c.xl. ferri frustum · c. l. a
...orum quod pondus sua fecerat
infrangibile · missa est tamen per
eius regi ... qui cum
precepisset inde enses fieri erat in-
fabricabile. Dixerunt tamen alias
quod ensis ... qui op-
timus est de tali ferro fuit
cum autem ceciderit in area
la resiliuit aliquotiens
extra ... cum ...

tibus coherentibus ad minimum
ad quantitatem granorum mini-
mi magnorum. Similiter refert
apud ... sic quod fiunt
lapides ... et generatio ut erat
... magnum calorem ac-
cidentem luto unctuoso · aut ...
paulatim per multum tempus.
Montes vero quidam fiunt ex causa es-
sentiali · quidam ex causa accidentali · es-
sentiali cum ex vehementi terre
motu elevatur terra et fit mons;
accidentali ut cum ex ventis
ut aque ductu accidit concal-
uatio profunda et fit paulatim
donec sit vallis profunda et ...
quia ipsa magna eminentia
est propria causa montium
sunt et quedam terre molles
quedam dure · molles quas aque
ductibus et ventis tolluntur · du-
re remanent · semper eminentia
est · fit et generatio montium sic
generatio lapidum · quod aque ductus
adducit ei lutum unctuosum
continue quod per longitudi-
nem temporis desiccatur et fit lapis
... longe quando ...
... aquas ... lapi-
des et ... lapidibus
inveniuntur quod ... alium
aquaticorum et aliorum. Montes
quorum plurima pars ... sunt
... sunt ...
... que ...
... non sunt de ...

ma lapidea, sed de eo quod diminuitur de montibus ut terrestris aliqua lutositas quia adducunt aque inundantes et herbis que admiscentur cum luto montis, ut forte sanguineum lutum maris non est unius substantie quia procinit fit lapis et pars eius non, sed molliuntur aliqua qualitate interne. Contingit quorundam accidit terentiis quedam loca cauat quedam extrinseco que a sibi totam terram coquunt et sic mollia a cinere abiciatur dura relinquunt et ipsa in quibus dicta loca cogeant mollia quorum quedam ab eo congelata cum acciderent desiccata sunt et in modico tempore lapidea.

Corpora mineralia in quatuor dividuntur species, lapides, scilicet liquefactiva, sulphurea et sales, et horum quedam sunt rare substantie et debilis compositionis et quedam fortis et quedam ductibilia et quedam non, et eorum que debilis substantie sunt quedam sunt sales ut que liquefiunt ex humido leviter ut alumen calcantum sal armoniacum et quedam sunt unctuosa nec liquescunt solo humore facile ut sulphur auripigmentum, sed argentum vivum de parte horum non est ductibile quamvis sit ex ductilium ut sunt aliquibus ductilibus. Sunt autem ductilia omnia liquabilia ut multa non ductibilia non liquabilia ut mollificantur nisi cum magna violentia et non ductilium alia aque immixta cum substantia terre mixtura forti nec potest unum separari ab alio et gelatur illa aque aut frigore post ablationem caloris igni que est oppressus et est exemplum eius quod non dum gelatur propter nimiam unctuositatem et non est ductibile. Lapidea non deliquant nimis unde non sunt aquea sed non gelatur aqua sola sed cum siccitate que aufert aquositatem ad terreitatem, sed non est in eis humor sed minus unctuosum et ideo non ducuntur et quorum coagulatio est eorum ex siccitate non solvuntur nisi ut multum nisi per ingenia nature solucionis. Alumen autem et sal et armoniacum sunt de genere salis nisi quod ignis in sale armoniaco maior est quia terra vero et terre substantia eius est aqua cum eo miscetur fumus calidus nimium subtilis nimie de igneitate et est coagulatum ex siccitate. Aque vero non simplices mixta est cum terra forti commixtione celo rectamen sunt unctuosa et postea coagulata sunt ex frigore. Et viventia etiam ipsa argenta sunt ex aere et simplice et lapidibus et est in alio modo corporum liq

vitrum quae ex eis fuit in ea
vel in ferrum et similiter generatur
ex maioribus generantibus acci-
dentia et non solvitur nisi calcedo
eius in eo quod est in eo sul-
phureum et postea congelatur
virtus iam accepit minerale
et mineralem accipiunt corporis quod
accipit ferrum est vel ae-
rium aut crocinum aut calca-
char quod est more eius reper-
tum viride. Unde species earum duo
artificiales sunt.

Argentum vivum est ut aqua
cui miscetur cum terra
nimium subtili sulphurea mi-
xtione forti donec non qui-
escat in superficie plana. Et hoc
est ex siccitate magna quae
incedit cum ea et non adheret tangen-
ti. Et albedo eius ex claritate
illius aquae et albedine ter-
rae subtilis quae miscetur ei. Et est pro-
prium ad mixtionem aeris in eo. Et proprium
eius est quod congelatur
ex vapore sulphuris et fortiter
si non congelatur per plumbum. Et ex
vapore sulphuris facile. Videtur vero
quod argentum vivum et quae illi similia sunt
sunt communis omnium liquabilium
quia omnia liquabilia cum liquantur con-
vertuntur ad ipsum. Ipsa tamen non liquan-
tur sicut quae calefiunt. Sed liquata fi-
unt apparenter nitida. Sed plumbum
cum liquatur est argentum vivum
sed non liquatur ut calefiat. Et omnia autem
fiunt ex illo cum autem inter omnia illa
liquabilia sit ignis tinctura non minus
tum argentum vivum ad similitudinem
et permixtiones quae inveniuntur cum illud
donec congelentur. Et si fuerit argen-
tum vivum purum congelabit eo in
sulphuris albi non urentis tunc est op-
timum, quod fiunt repercussio in illis quae sunt
autem albamentum ut vertitur in
in argentum. Et si fuerit sulphur
optimum mundum cum rubore
clarum et fuerit in eo vis ignea
tincturae simplicis non urentis e-
rit optimum quia recipere possit
ut ex eo fiat aurum. Hoc est
ipsum convertitur in aurum. Si fuerit
argentum vivum bonae substantiae et sul-
phur non purum quod sit in eo
vis adurens convertitur ipsum in aes. Argen-
tum autem vivum si fuerit malum non mun-
dum porosum terreum et sulphur non
mundum fiet ex eo ferrum. Stagnum
stagnum non nisi argentum vivum bo-
num fuerit et sulphur non malum et si
non bene sed tamquam per partes compositum
non fit tale. Plumbum non generatur nisi ar-
gentum vivum est malum ponderosum
lutosum et sulphur est malum male
saporis et faetidi et debile. Unde
non bene gelatur. Et artifices faciunt
congelationem secundum sensibilem artifi-
cialem quam autem artificialia non
eo modo sit quo naturalia nec tamen
certa licet propinqua sit et similia. Unde est
dictum quod ipso cum ita sit hoc
non ut invenimus sed debilior

Metaphisica

est quasi naturam. nec assequan-
tur, multum tamen leviter. Sciant ar-
tifices alkimie species metallorum permu-
tari non posse, sed similia hiis ut
possunt facere et tingere rubeum
citrino ut videatur aurum et al-
bum tingere colore quo volunt
donec sit multum simile auro aut
possunt. plumbi in-
mundicias abstergere. verumtamen
erit plumbum et si videatur
argentum, sed optinebit in eo qua-
litates alienas ut errent in eo
homines ut qui accipiunt salem
et armoniacum. Ceterum dicta spe-
ciosa aliquo conveniat ingenio:
ego non credo posse. et non est quod
una complexio in aliam convertatur
quia iam sensibilia non sunt
dicta qua permutantur species. sed hec
sunt accidentia et proprietates. Differentie
autem illorum non sunt cognite. cum
differentia sit cognita quomodo poterit sciri
utrum tollatur necne vel quomodo
tolli possit. et expoliatio acci-
dentium ut sapor color pon-
dus vel saltem diminutio non
est impossibilis [illegible]
[illegible]
non erunt [illegible]
permutari non potest nisi forte in primam
reducatur materiam et sic in id quod
prius erat permutetur. hoc autem per
solam liquefactionem non fit. sed acci-
dunt ei extranea vel quedam [illegible]

OMNES HOMINES natura scire desiderant.
Signum autem sensuum dilectio.
preter enim utilitatem propter se diligun-
tur, et maxime aliorum
qui est per oculos. non enim solum
ut agamus sed et nihil agere debentes
ipsum videre pre omnibus ut dicam aliis eligi-
mus. Huius autem est causa quia maxime facit
nos cognoscere hic sensuum et mul-
tas declarat differentias. Natura quidem igitur sen-
sum habentia sunt animalia. ex sensibus
autem quibusdam ipsorum non insit me-
moria. quibusdam autem fit. et propter
hoc alia quidem prudentia alia
autem disciplinabiliora non possibilibus me-
morari sunt. prudentia quidem
sine doctrina sunt quecumque
non possibilia sunt sonos audi-
re ut apes et si quod aliud genus
huiusmodi animalium est. Addiscunt
autem quecumque cum memoria
et hunc habent sensum. Alia autem
fantasiis vivunt et memori-
is. experimenti autem parum
participant. Hominum genus
et arte et rationibus. Fit autem ex me-
moria experimentum hominibus.
multe namque memorie eiusdem rei
experimenti potentiam perficiunt.

et videtur fere scientie et arti simile esse
experientia. Evenit autem scientia
et ars per experimentum hominibus.
Nam experimentum quidem artem
facit, quemadmodum ait Polus, recte di-
cens, inexperientia autem
fortunam. Fit autem ars cum
ex multis experimento intel-
lectis una fit de similibus ac-
ceptio. Habere namque acceptionem quod
Callie laboranti hac egritudine
hoc contulit et Socrati et sic
multis singulariter, experimenti
est. Hoc autem quod omnibus huius-
modi secundum speciem determinatis hac egritu-
dine laborantibus contulit, ut
flegmaticis et colericis et febrici-
tantibus, ergo est circa quidem
ad actum quod experimentum
est ab arte nichil videtur dif-
ferre. Sed magis videmus proficere ex-
pertos hiis qui sine experi-
mento rationem habent. Causa autem est quia experi-
mentum quidem singularium est
cognitio, ars vero universalium est.
Actus autem et generationes omnes circa singu-
lares sunt. Non enim hominem sanat
medicans nisi secundum accidens, sed
Calliam aut Socratem aut aliorum
aliquem qui sic dictum cui accidit homini
esse. Si igitur sine experimento aliquis
habeat rationem et universale quidem cognoscat
in hoc autem singulare ignoret
multotiens peccabit in cura-
tione. Curabile autem magis
singulare magis est. Sed tamen scire

et obviare arti quam experimen-
to opinamur esse magis et sa-
pienciores artifices expertis
arbitramur tamquam id quod est scire
magis sequatur sapientiam omnis. Hic autem
est quia hii quidem causam sciunt illi autem
non. Experti quidem ipsum quia sciunt,
sed propter quid nesciunt. Hii vero propter quid
et causam cognoscunt. Unde et architec-
tores circa unumquodque venerabili-
ores et magis scire putamus mani-
bus artificibus et sapienciores quia
causas eorum que fiunt sciunt. Illi vero sicut in
animatorum quedam faciunt quidem, verum
cognoscunt igitur inanimata quidem quod
est ipsa quadam facere horum unum-
quodque. Manu autem artifices
per consuetudinem. Tamquam non per
quod practici sunt sapienciores
sed secundum quod est habere rationem ipsos
et causas cognoscere. Totaliter scientis est
signum posse docere. Et propter hoc ar-
tem experimento opinamur
magis scientiam esse. Possunt enim, hii vero
non possunt docere. Am-
plius sensuum nullum ar-
bitramur sapientiam. Et maxime
proprie sunt horum singularium
cognitiones. Sed non dicunt propter quid
de aliquo ut propter quid calidum
est ignis, sed solum quia calidum.
Primum quidem igitur convenientem
sed invenientem artem preter
communes sensus admirari ab homini-
bus non solum propter utilitatem inven-
torum aliquam sed ut sapientem.

differentiam pluribus; autem repertis
artibus. et his quidem ad necessaria, his
vero ad introductionem existentibus,
semper sapientiores illos esse opi-
nandum, propter id quod non ad
utilitatem sunt scientie eorum. Unde
iam omnibus his constitutis, hee
non ad voluptatem neque ad ne-
cessitatem scientiarum invente sunt et primum
in his locis ubi scolizaverunt. Unde
circa Egyptum mathematice ar-
tes primum constiterunt. ibi namque di-
missa est scolare sacerdotum ge-
nus. Dictum quidem est in ethicis
que differentia artis et scientie et aliorum sin-
gulorum generum. cuius autem gratia nunc
facimus sermonem hoc est quod
denominatam sapientiam esse circa pri-
mas causas et principia opinantur omnes.
Quare sicut dictum est prius expertus
quibuslibet sensum habentibus esse videtur
sapientior. artifex autem exper-
tis. manu autem artifex ar-
chitector. speculative autem
activis magis. Quod quidem igitur sa-
pientia est circa causas et principia scientia
manifestum est. Quia autem hanc scien-
tiam querimus, hoc utique erit ma-
nifestandum circa quales
causas et qualia principia sapientia
est. Si igitur aliquis acciperet exi-
stimationes quas habemus de
sapiente, forsitan utique hoc
erit magis manifestum. arbitramur
primum scire omnia sapientem
sicut convenit non secundum unumquodque habentem
scientiam ipsorum. Postea difficilia
cognoscere potentem et non levia
homini cognoscere hunc sapientem.
Adhuc certiorem et doctiorem
causarum sapientiorem esse circa omnem scien-
tiam. Illam que sui ipsius
causa est et sciendi gratia eligi-
bilem existere magis est sa-
pientiam quam que advenientium
gratia est. et hanc antiquiorem
famulante magis esse sapi-
entiam. Non enim sapientem ordi-
nari sed ordinare. nec hunc
ab alio suaderi sed ab hoc mi-
nus sapientem. Opiniones quidem tot
habemus de sapientia et sapien-
tibus. Horum autem omnia quidem
scire maxime habenti universalem scientiam
necesse est. Hic enim scit quodammodo
omnia subiecta. Fere autem et dif-
ficillima cognoscere hominibus
maxime universalia sunt. a sensi-
bus enim longissime sunt. Certis-
sime autem scientiarum que maxime pri-
morum sunt. ex paucioribus enim
certiores sunt his que ex ap-
positione dicuntur ut arithmetica
geometria. At vero et doc-
trina que est causarum speculativa
magis est. hii namque docent qui causas di-
cunt de unoquoque. scire autem
et intelligere propter se ipsa maxime inest
scientie maxime scibilis. scire enim propter
se ipsum desiderans maxime scientiam
maxime desiderabit. talis autem maxime
scibilis est. maxime autem scibilia

principia et causae; propter haec enim et ex his
alia cognoscuntur, sed non haec
per subiecta. Certissima
autem scientiarum et maxime principalis
famulante magis cognoscitiva est cuius
causa agendum est unumquodque;
hoc autem est bonum uniuscuiusque, omnino
autem in natura potissimum omni
um. Ex omnibus ergo dictis in
hanc scientiam cadit quaesitum
nomen. Oportet autem hanc primorum et
principiorum et causarum esse speculati
vam; bonum enim et cuius causa u
num causarum est. Quod autem non sit factiva
scientia, ex primis philosophantibus. Propter id
quod est homines nunc mirari et
primum inceperunt philosophari; et primo
quidem propinqua et deficientium
admirantes sunt, post paulatim
ascendentes et de maioribus in
quaesitum sermonem venientes,
ut est de luminis lunae passionibus
et his quae sunt circa solem et
astra et de omnium generatione. Desi
derans autem et admirans opinatur
ignorare. Unde et
amator fabularum philosophus quodam
modo est. Fabula namque componitur
ex miris. Quare si propter id quod est ig
fugere philosophati sunt, manifestum
quod propter id quod est scire et intel
ligere persecuti sunt et non usus
alicuius causa. Testatur
autem hoc ipsum accidens; fere namque
omnibus existentibus necessariis et ad
voluptatem et ad deductionem

talis prudentia investigari in
cepta est. Manifestum autem est quod
aliam nullam propter utilitatem ipsam quaeri
mus voluptatem alteram. Sed sicut
dicimus homo liber cuius ipsius causa
et non alterius sit, et haec sola libera
scientiarum est; sola enim haec ipsa sui
ipsius causa est. Ex quo iuste non
humana existimatur haec;
sola est enim possessio. Multipliciter
enim natura humana ancilla hominis
est, quare secundum Simonidem solus deus
hunc habet honorem. Virum autem dig
num non esse ipsum quaerere eam quae secundum
se scientiam. Si aliquid dicunt poetae et aptum
natum est invidere divinum,
hoc accidere et maxime est, et infor
tunatos esse omnes superfluos. Sed nec
divinum invidum decet esse, sed secundum
fabulam multa mentiuntur
cantantes; nec aliam magis oportet
existimare honorabiliorem:
divinissima enim et honorabilis
sima est. Haec autem dupliciter est sola
talis: quam enim maxime deus habet scien
tiarum est, et si aliqua est divi
norum divina est. Sola autem haec
utraque contingit. Deus enim videtur
causa omnibus et principium quod
dam, et talem aut solus aut
maxime utique habebit deus.
Necessariores quidem igitur omnes hac, dig
nior autem nulla. Oportet tamen quodammodo
constituere ordinem ipsius in
contrarium nobis quae sunt
a principio quaestionum. Incipiunt

ut dixerimus ab eo quod est ad
mirari omnes si sic se habet sicut
mirabilium per se provenientium non
considerantibus, circa autem solis
conversionem aut circa diametri
commensurationem. mirabi
le enim videtur omnibus si aliquod
minimo non mensuratur. oportet
in contrarium et melius secundum
proverbium perficere sicut in his cum
addiscunt. nichil enim utique admiraretur
vir geometricus non sicut si fieret
diametros commensurabilis. Que
igitur sit natura quesite scientie
dictum est. et que intentio quam
oportet cognoscere questionem et totam scientiam
invenientem. Palam autem quoniam
est quod que sunt a principio
causarum oportet accipere scientiam. scire enim
dicimus unumquodque cum primam causam
opinamur cognoscere. cause autem
dicuntur quadrupliciter. quarum unam
quidem dicimus esse substantiam et quod quid
erat esse. reducitur enim quod
propter quid est primo in rationem ultimam
causa autem principium quod
est propter quid primum. alteram et
materiam subiectum. tertiam unde
principium motus. quartam
autem oppositam causam huic et hoc
est propter quid et bonum. finis
autem generationis et motus huius est.
consideratum est sufficienter de
hiis in hiis que de natura. at
tamen conferentem potentes in
vestigationem causarum que sunt entium

et philosophantes de veritate. palam enim
est quod illi dicunt principia et
causas. Accedentibus igitur inventio
considerare huiusmodi sicut quem sic
est. aut enim alterum aliquod inve
niemus genus cause aut magis
dictis magis credemus. Primum
igitur philosophantium plures in materie
specie sola opinati sunt principia
esse omnium. ex quo enim sunt
omnia que sunt. et ex quo fiunt
primo et in quod corrumpuntur ul
timum, substantia quidem permanente pas
sionibus vero permutata, hoc elementum
et principium dicunt esse entium. quare et
nec fieri nihil opinantur
nec corrumpi, tamquam huiusmodi natura sem
per salvata sicut nec Socratem
dicimus simpliciter cum fiat bonus
aut musicus neque corrumpi cum a
mittat hos habitus, propter id quod
est permanere subiectum Socratem
ipsum. sic nec aliorum nullum. oportet enim
quandam naturam esse aut
unam aut plures una ex qui
bus fiant omnia hac salva
ta. multitudinem tamen et speciem
huius principii non eandem omnes
dicunt. Sed Thales quidem huius
philosophie auctor aquam dicit ma
nifeste esse omnium. unde et terram super
aquam declaravit esse accipiens
forsan opinionem hanc ex eo
quod est videre omnium alimentum
humidum esse et ipsum calo
rem ex hoc fieri et vivere ex quo

omnia nutrimenta humida. hoc autem principi-
um omnium. et propter hoc accepi-
entes opinionem hanc. et propter hoc quod
esse omnium semina naturam hu-
midam habere. aqua autem princi-
pium est hiis humidis. Sunt autem
quidam qui putant antiquos
et multum ante nunc generationes et primos
theologizantes sic opinari
de natura. Occeanum enim et Thetim
fecerunt generationis patres et iusiuran-
dum deorum aquam vocatam
ab ipsis Stigem quod poete
venerabilissimum et honorabilissimum
est. iusiurandum autem honora-
bilissimum est. Si quidem igitur prin-
cipalis quedam hec et antiqua
contingit esse de natura opinio. forsan
sit autem incertum erit. Thales quidem
dicitur affirmasse hoc modo de pri-
ma causa. Ypponem enim nullus dig-
nabitur ponere cum hiis propter
simplicitatem intellectus. Anaximenes autem
et Diogenes aerem prius aqua
et maxime principium posuerunt
simplicium corporum. Ypasus
vero Metapontinus et Eraclitus
Ephesius ignem. Empedocles autem
quatuor ea que dicta sunt terram appo-
nens quartum. hec enim semper permanere
dicit et non fieri nisi multitudine et
paucitate congregata et disgre-
gata in unum et ex uno. Anaxa-
goras vero Clazomenius etate prior ens
operibus posterior dicit infinita esse
principia. fere namque similes omnes

partes sicut aquam aut ignem
sic fieri et perdi congregatione et
segregatione. aliter vero nec fieri nec
perdi sed permanere perpetua. Ex
hiis igitur solam aliquis causam un-
am in materie specie dictam. proceden-
tibus autem aliquibus sic ipsa res
hiis sibi viam fecit et querere
coegit. Si enim maxime quod omnis ge-
neratio et corruptio ex
quodam uno aut pluribus est
quare hoc accidit et que causa. Non
enim subiectum ipsum facit mutare
se ipsum. Dico autem ut nec lig-
num nec es causa est mutationis
ipsorum utriusque. nec facit lignum
lectum nec es statuam. sed aliud
quoddam mutationis causa. hoc
autem querere est alterum princi-
pium querere sicut nos dicimus unde
principium motus esse. Peni-
tus igitur ex principio tangentes in
viam hanc et unum affirmantes esse
subiectum nichil graviter tulerunt
ipsi. Sed quidam unum dicentium
tamquam devicti ab hac questione
hoc unum immobile esse dicunt et
naturam totam non solum secundum
generationem et corruptionem. hoc enim
antiquum et omnes confessi sunt
sed secundum aliam mutationem
omnem. et hoc ipsorum proprium est. Unum
dicentium igitur solum universum esse
nulli contingit hanc cognoscere causam
nisi igitur Parmenidi et huic
secundum quantum non solum unum

sed duas quasdam ponit esse causas sim-
plices autem facientibus magis contingit
dicere ut calorem et frigus aut
ignem et terram. utuntur enim igne
sicut habente motivam naturam
aqua vero et terra et talibus econtrario. post
hos et talia principia ut non suffi-
cientibus ipsis generare entium
naturam ab ipsa iterum sicut diximus
veritate coacti ipsum quesie-
runt principium. iterum enim
alie bene esse alie vero fieri
fortassis autem ignem neque terram
aliud ipsum nullum inesse causam
esse neque illos opinari. neque
iterum casui et fortunam ipsam
convenienter committere res. intel-
lectum autem dicens aliquis inesse
sicut in animalibus et in natura causam
et mundi et ordinis omnis causam
quasi expergefactus apparuit priores
dicentes frustra. Certe quidem igitur
Anaxagoram tetigisse sermones has
rationes. causam autem habet prius Her-
motimus Clazomenius dicere. Hii
quidem sic opinantes causam boni
simul et principium esse entium posu-
erunt. hic vero motus inhibet est
que sunt. Suspicabitur autem aliquis
Hesiodum primum quesisse talia et
quicumque alius amorem et desiderium esse
principium in hiis que sunt posu-
erunt sicut et Parmenides. hic enim
preparans generationem primum quidem dicit
amorem deorum deliberavit omnium.
Hesiodus autem primo chaos factum
esse. postea terram pectore latam
amor autem est qui omnibus con-
venit in mortalibus tamquam
oportet esse in rebus aliquam causam
que moveat et conducat res.
Hos quidem quomodo tribuere con-
gruat transitio. et de eo quod
quis est primus liceat iudi-
care posterius. Sed quoniam contra-
ria bonis esse visa sunt in natura
et non solum ordo et bonum sed in-
ordinatio et turpe et plura ma-
la bonis et prava optimis sic
alius quis concordiam induxit
et discordiam utrorumque causam. Hor-
um enim aliquis consequatur et
concipiat ad intelligentiam et non
ad que balbuciendo dixit Empe-
docles inveniet concordiam aliquam
causam bonorum discordiam vero
malorum. Quare si aliquis dicat
quodammodo et primum dicere
malum et bonum esse principia Empe-
docles fortasse dicet bene siquidem
bonorum omnium sic causa ipsum est
bonum et malorum mala. Hii qui-
dem igitur sicut diximus duas causas te-
tigerunt quas nos determina-
vimus in physicis materiam
et unde est motus debi-
liter tamen et non sapienter sed sicut in pa-
gnis indisciplinati faciunt. Etenim il-
li se circumferentes sepe feriunt
bonos ictus. sed neque illi ex scientia ne-
que comparantur scientibus nec
aliquod dicunt. fere enim nil utentes

hiis uti

hic unum est ut secundum priorem
anaxagoras autem medio utitur intel-
lectu ad mundi creacionem. et
dubitat propter quam causam ex
necessitate sit trahit ipsum in aliis
autem omnibus que sunt magis
causam ponit eorum que fiunt quam
intellectum. Empedocles multo plus
hoc utitur. Causis tamen non
sufficienter nec in hiis invenit
inventum certum. multotiens
quidem igitur amicitia ad ipsum con-
cordia disgregat. discordia
autem congregat et aliorum elementorum
unumquodque. cum autem iterum
concordia in unum conveniunt in unum
necesse est ex unoquoque partes dis-
gregari. Empedocles quidem igitur ultra priores
primus hanc causam dividens con-
duxit non unum facientes motum
principium sed altera quidem
contraria. Adhuc autem in materie
specie dicta. iiii. elementa primus dixit
non tamen utitur sic quattuor sed
sicut duobus existentibus conveniunt per
se ipsum. oppositis autem tamquam
una natura terra et aqua ac
aere. Accipiet autem aliquis ipsum con-
siderans ex sermonibus. hic quidem sic
dicimus sic et tot asseruit princi-
pia. Leucippus et collega ipsius
democritus. elementa plenum et va-
cuum affirmant dicentes aliud
quidem esse aliud autem non esse. horum
autem plenum esse et firmum quod
est vacuumque et rarum non est
non esse. unde nichil magis est esse quod
est eo quod non est esse dicunt quia
nec vacuum corpore. causas autem eorum
que sunt sic materiam. et sicut qui
unum facientes alia passioni-
bus ipsius generant rarum et den-
sum principia ponentes passio-
num. eodem modo et hii differentias causas
aliorum esse dicunt. has tamen tres esse dicunt
figuram ordinacionem et positionem
differre hii affirmant. quod con-
autem horum rismos figura est
diatigi non ordinacio. tropin
non positio. Differt autem A ab N
figura. N autem ab A ordinatione
Z autem ab N positione. De motu
autem unde aut quo aut qua-
liter insit rebus et hii aliis negli-
genter dimiserunt. de duabus igitur
causis sicut diximus tantum videtur
esse quesitum prius. Sed in hiis quod
et ante hos qui pitagorici vocantur
mathematica tangentes primum hec
duxerunt et nutriti in hiis horum
hec principia eorum que sunt o-
pinati sunt esse omnium. Quoniam
autem numeri sunt hiis natura priores
videbantur in hiis numeris
autem rebus que sunt similitudines et
magis quam in igne et terra et aqua
considerare multa sunt. quoniam istud numerorum
passio iusticia est. aliud
vero anima et intellectus. alterum opportuni-
tas. aliorum ut dictum sunt unum-
quodque. Adhuc autem armoni-
arum numeris videntes passiones et

analogias. quia vero alia quidem
videbantur secundum naturam
similia omnem. numeri autem omnis
nature priores. numerorum etiam con-
que sunt elementa omnium accepe-
runt et totum celum esse numerum
armoniam. et quecumque habe-
bant confessa ad celi passiones et partes
et mundi fabricam demonstra-
re habebant numeris et armoniis
conferentes et ad convenientiam
cum hec adaptabant. et si
aliquid deficiebat alicubi
omnem tractatum eis conditi-
onum conglutinabant. dico
autem sic quoniam denarius videtur
esse perfectus et omnium numerorum naturam
continere. et que secundum celum feruntur
x. quidem esse dixerunt. cum
autem novem spere pateant solum hac
oppositam decimam esse faciunt
de hiis autem in aliis a nobis
determinatum est. sed cuius causa a-
gredimur hoc et ut accipia-
mus et ab hiis que ponuntur
esse principia et quod iam dictas
causas incidunt. videntur hii nu-
m esse numerum et esse passiones et in-
cus principium denominare re-
bus inesse. numeri autem etiam parem et
imparem. horum autem aliud quid-
finitum aliud vero infinitum. u-
num autem ex hiis utrisque et pa-
rem et imparem esse. numerum
autem ex uno. sed totum celum
numeros esse sicut dictum est. horum et

alteri x dicunt esse principia secundum
ordinem dicta. finitum infinitum finit
imparem parem. unum multi-
tudinem. dextrum sinistrum
masculinum femininum. quie-
tem motum. rectum obli-
quum. lumen tenebras. bonum
malum. triangulum altera
parte longius. quo modo vi-
detur et alcmeon crotoniates
accipere. et aut hic ab illis
aut illi ab hoc hanc rationem
acceperunt. fuit autem et alcme-
on secundum etatem pythagora
senescente. sed hiis similiter de-
clarat. multa enim et multa hu-
manorum duo esse dicens contra-
rietates non sicut hii determinatas
sed contingentes. ut album
nigrum dulce amarum bo-
num malum parvum mag-
num. hic quidem indeterminate
abiecit de reliquis. sed pythagorici
et quot et quales et que sunt contra-
rietates dixerunt. ex hiis quidem
utrisque tantum est accipere quod
contraria sunt principia entium
sed quot sunt ab alteris et que
sunt. qualiter quidem et ad predictas
causas convenire contingat
non ab illis sapienter collegi-
mus. sed tamquam in materie specie
etiam ordinare. ex hiis enim tan-
quam inexistentibus constare con-
poni substantiam dicunt. Antiquorum
quidem etiam non plura dicentium nature

et intellectum eorum hic considerare
sufficiens est. Sunt autem qui-
dam qui de omnibus tamquam de una
natura enuntiaverunt. non autem omnes
eodem modo nec de hiis que
bene sunt nec que secundum natu-
ram sunt. in illo ergo inten-
tionem causarum nullo modo con-
venit de ipsis dicere. non enim sicut qui-
dam phisiologorum unum sup-
ponentes quod est ens genera-
ant sicut ex materia unum generan-
tur. sed alio modo isti dicunt. illi enim
apponunt motum esse generan-
tes hii vero immobile esse dicunt.
Attamen tantum proprium est huic in-
tentioni. Parmenides quidem
videtur quod est secundum ratio-
nem unum tangere. Melissus autem
quod est secundum materiam. unde et hic
quidem finitum ille vero infinitum
dicit esse principium. Xenopha-
nes autem primus horum unificans
Parmenides enim dicitur huius di-
scipulus nichil manifestavit nec
naturam horum nec alteram
videtur tangere. sed in totum ce-
lum prospiciens unum dicit esse
deum. Isti quidem igitur sicut diximus dimit-
tendi et quantum ad hanc questionem
qui duo penitus ut sunt qui-
dem parvum rusticiores Xe-
nophanes et Melissus. Par-
menides autem ubi dicit ma-
gis dicere videtur. preter ens enim
quod non est nichil putans

ex necessitate unum opinatur
esse quod est et aliud nichil de
quo clarius in hiis que de natura
diximus. Coactus autem sequi ap-
parentia Parmenides et unum
quidem secundum rationem plura secundum
sensum opinans esse duas causas
et duo rerum principia ponit
calidum et frigidum ut ignem et ter-
ram dicens. horum autem aliud quidem
secundum esse calidum ordinavit. alterum vero
secundum non esse. ex dictis igitur et adveni-
entibus iam sapientibus
hec comprehendimus. a primis quidem
corpoream materiam. aquam et
et ignem et talia corporalia sunt
et ab hiis quidem unum ab ali-
is autem plura principia corpora-
lia. ab utrisque autem hec sicut in
materie specie ponentibus. Ali-
quibus autem et hanc causam po-
nentibus et cum hac unde mo-
tus et hanc ab aliis quidem unam
ab aliis autem duas. de hiis itaque
igitur usque ad ytalicos et preter illos
mediocrius alii dixerunt nec
nisi dictum est duabus causis usi sunt
et horum alteram quidem unam alii
duas fecerunt unde motus
est. Pythagorici vero eodem modo
duo principia dixerunt. tantum autem
addiderunt quod proprium ip-
sorum est quia finitum et infinitum
non quasdam alteras naturas
sunt opinati ut ignem et ter-
ram aut aliquid huius. sed ipsum infinitum

et ipsum unum substantiam horum esse de
quibus praedicantur. vel unum et numerum dicebant
esse omnium. de istis quidem hoc perqui-
sierunt et de eo quod quid est inceperunt
differre et diffinire inceperunt
nimium autem simpliciter tracta-
verunt. diffiniebant autem super-
ficialiter et cui dicta non primum
inesset hoc et substantiam esse rei puta-
verunt esse aliquis duplum
et dualitatem idem esse opinatur
per id quod duplum inest
primum duobus. sed forsan
duplo et dualitati non idem erat
esse. si autem non multa unum erunt
quod et illis accidit. de prioribus quidem
et aliis tantum est accipere. Post
dictas autem philosophias Platonis negotiatio
tractatus advenit. in multis autem
hos sequens. in multis autem non
propria ab Italicis philosophiam
habens. a iuvene namque et sub Cra-
tilo dectus familiaris sub eius opi-
nionibus tanquam omnibus sensi-
bilibus semper effluentibus et scientia de
hiis non manente. haec autem
posterius sic opinatus est. Soc-
rate autem de moralibus nego-
ciante quid et de tota non natura
nichil nisi in istis universale quaerente
et de diffinitionibus primo mentem
figente. illum accipiens
tanquam de aliis et non de sensibi-
libus sensibilium hoc opinatus est.
sic igitur huiusmodi entium formas appellavit
sensibilia quidem circa haec et dici

haec omnia dicit. etenim partici-
patione multa univocorum spe-
ciebus equivoca esse. participationem
autem solo nomine mutavit. Pytha-
gorici namque imitatione entia esse
dicunt numerorum. Plato vero parti-
cipatione nomine mutato. par-
ticipationem quidem aut imi-
tationem quae utique sit specie-
rum quaerere dimiserunt. ad
huc autem praeter sensibilia et species
mathematica rerum in
medio esse. a sensibilibus quidem
differentia pro eo quod perpe-
tua et immobilia sunt. a speci-
ebus vero pro eo quod quaedam mul-
ta similia sunt. unaquaeque autem
species ipsa una solummodo est.
sed quoniam species aliis causae sunt illa-
rum elementa omnium rerum elementa
opinatus est. magnum quidem
igitur et parvum loco materiae prin-
cipia esse. loco vero substantiae u-
num. ex illis enim secundum unius partici-
pationem species numeros esse. u-
num namque substantiam esse et non ali-
quid aliquod ens dici unum
sicut quidem Pythagorici dixit
et numeros causas esse aliis substanti-
ae similiter. pro infinito vero tamquam uno
dualitatem facere. infinitum
autem ex magno et parvo ipsum
esse est. in hoc quod numeros extra
sensibilia. illi vero ipsas res esse di-
cunt numeros. et mathematica in hiis me-
dium ponunt. unum quidem igitur

et unos extra rem ponere et non sicut Pi-
thagoras per eam que est in numeri-
bus intentionem et specierum introduc-
tione factam esse. Priores enim dia-
lectica non participant. Duali-
tatem aliquam alteram naturam
facere propter quod est numeros extra
primos ab ipsa generari tam-
quam ex quodam ecmagia
generantur. Et contrario tamen
contingit. Sic enim non rationabile est. Hii
quidem enim ex multa materia faciunt
species, alia autem semel generat solum. Ex
una autem materia una trape-
za esse videtur. Afferens autem
species cum sit unus multas fa-
cit. Similiter autem se habet masculus et
femina. Hec quidem enim sub una
impletur allocutione, hic vero
multas implet. Et hec illorum
principia imitationes sunt.
Plato quidem igitur definivit quod omni-
bus sic determinavit. Ex dictis au-
tem manifestum est quod solum duabus
et quae ad aliquid est et quae secundum
materiam est usus est. Species enim
illi que ad aliquid est aliis
cause sunt, speciebus autem unum
quedam materia que subiecta est
per quam aliquid est, species sensi-
bilium, unum autem in speciebus dici-
tur quod hec dualitas est par-
vum et magnum. Adhuc
autem boni et mali causam elementis
dedit utrisque utrique, quod quidem
aliquos priores et tunc priores quidem

viderunt, ut Empedocles et Anaxag-
oras. Breviter igitur et capitulatim quoniam
et quomodo de principiis et veritate
dicere contingat discurrimus,
tamen tantum habemus quod
dicentium de principio et causa
nullus extra nostras determinationes
que de natura sunt dixerit. Sed omnes de-
biliter eius, sed illa quodammodo
tangere videntur. Hii quidem enim ut
materiam principium dicunt, sive
unum sive plures ponant, et sive
corpus sive incorporea ponant,
ut Plato quidem magnum et parvum
dicens, Italici vero infinitum, Empe-
docles vero ignem et terram et aerem et aquam, Anaxa-
goras similium partium infinitatem. Hii nam-
que omnes talem causam tetigerunt, et
quicumque aerem et ignem aut
ignem quidem densius, aere vero
subtilius. Etenim tale quidam primum dixerunt
esse elementum. Hii quidem igitur hanc causam tan-
tummodo tetigerunt. Alii vero quidam unde
est principium motus, ut
quicumque amorem et discordiam aut intellectum aut
amorem facientes principium
faciunt. Quod autem quid erat esse et substan-
tiam nullus quidem sapienter tradidit. Ma-
xime autem quidem species ponen-
tes dicunt. Nec enim ut materiam speciebus
sensibilibus, nec in speciebus unum,
nec sicut ab hiis et principium mo-
tus accipientes, immobilitatis
causam autem magis et quod in quiete
esse dicunt. Sed quod quid
erat unicuique aliorum species praebent

sed quiescere unum. sed quiescit propter ab
actum et imitationem et motum
quoddam quod non enim est dum
ne autem dicit in quo quid aptum
natum est. videlicet quid igitur
concordiam tamquam aliquid volunt
dicentes hec omnia ponunt. non
tamen quod propter hoc autem sit aut
aliquod fit. sed quod unius
horum motus esse dicit. sunt autem
unum et esse infinitum dicen-
tes. finem quidem enim asserunt
esse. non propter hec autem esse unum ignem et gl-
aciem quandam dicere et non dicere eis
quoddam aliud. non et [illegible]
sed secundum actum dicit. quod qui-
dem igitur recte de multis nobis de-
terminatum sit relatum [illegible]
aliam enim tangere non posse-
res. ¶ Ad hunc autem quod prius
aut omnia sic quiescentia esse
aut horum aliquo non unum esse
sed quorundam horum unumquodque di-
visionem [illegible] con-
tingentes oportet dicere post
hec agrediamur. ¶ Similiter
igitur omne quod est quoddam
unum et quandam naturam
esse ponunt et habet materialem
et magnitudinem habentem non
penetrare visum est. corporum autem
elementum [illegible] ponunt. sed horum
quorundam non unum sit et incorpo-
rea. et de generatione et corruptione
de principiis [illegible] passi-
vis agentibus et de omnibus enim

motus auferunt. ad hunc autem
similiter visum enim ponentem
esse in aliquid esse. et ad hunc quod
hec simplicium corporum preter
terram principium esse non consi-
derantes generationem genera-
tionem esse quoddam unum elementum
dico autem ignem et aquam et aerem
et terram. alia quidem [illegible]
ne alia disiunctione adin-
vicem fiunt. hoc autem ad prius
et posterius est primum dicitur
quoddam et non tamen quidem
etiam omnibus esse videtur ex
quo coniunctione primum fi-
unt. huius autem est quod mino-
rum partium et quod corporibus
subtilium est minimus posi-
tio et minimum esse dicentium
terram etiam esse dignum dicere
propter magnam deceptionem
sed tamen quod hec elementorum radicem
accepit alii quidem aquam alii
non ignem. alii quidem aerem
hoc esse dicit. et propter quod terram
non dicit sit et multi hominum
omnia namque terram esse dicit. ¶ Secun-
dum autem dicere terram corporibus
prius fiunt sic antiquissimam et [illegible]
aterem acciderit opinionem
[illegible] quod igitur [illegible]
[illegible] quod [illegible]
hoc esse ponunt. omnia non subti-
lius non recte dicit. si autem quod
generatione posterius est [illegible]
compositum autem et contrarium

generatione posterius sunt contrarium
minus est. aqua quidem aere que
[illegible] est. terra vero aqua. Simi-
lis quoque cum unum [illegible] quasi
[illegible] hec quidem dicta sunt
[illegible] autem est. si aliquis hec
principales ponat. [illegible] cuius qui
[illegible] esse
et [illegible] quidem alia quidem eadem
alia vero prius accidere ne-
cesse est que sunt ex alterutrum in-
vicem. tamquam igne et aqua
non semper eodem corpore ma-
nente. destinc autem in singulis
de natura sunt distinctis
et causa [illegible]
[illegible] autem due sunt ponende
[illegible] secundum [illegible] opinio-
[illegible] est [illegible] et sic dicentes
[illegible] auferre [illegible]
est. non [illegible]
[illegible] calidum esse. quod [illegible]
[illegible] hec contraria [illegible] que
natura igitur et aque fiet ex
ille non dicit. Causas autem si
aliquis duo [illegible] principes
[illegible] magis arbitrantur
quia ipse idem non [illegible]
inconvenientie namque [illegible]
et omnia [illegible] principium [illegible]
firmare et [illegible] quod [illegible]
[illegible] oportere et pro
quod non est [illegible] quod [illegible]
tum natum [illegible] Ad hec
autem que passiones et [illegible]
[illegible] separantur. corpore [illegible]

13

mixtum et separatione [illegible]
[illegible] aliquis distinguet secundum
que dicte velud fortassis con-
venient dixit intellecta [illegible]
nichil discretum est [illegible]
est quod nichil de illa sub-
stantia [illegible] dico autem [illegible] album
[illegible] nigrum aut medium ali-
quem colorem. sed sine colore ex ne-
cessitate fit. [illegible] aliquis color
[illegible] Similiter autem et [illegible] eadem
[illegible] sine saporem [illegible]
[illegible] et aliquod quale
[illegible] quantum [illegible] aliquid [illegible]
esse possit. aliquid [illegible]
que dicte sunt [illegible] hoc est
omnibus [illegible] impossibile est. [illegible]
[illegible] sed omnia [illegible]
[illegible] intellectum. hic autem solum
[illegible] [illegible]
[illegible] principia dixit [illegible]
hoc [illegible] simplex et in mixtum et
[illegible] ponit
[illegible] quia [illegible] aliquam
continere [illegible] quod [illegible]
[illegible] in sapientie dicto. [illegible]
[illegible] posterius dicemus [illegible]
[illegible] que [illegible] aliquod sunt
magis. Sed [illegible] hec quidem
[illegible] omnibus [illegible] generationem
et corruptionem et motum [illegible]
esse contingit. [illegible] principia
[illegible] de [illegible] commu-
nio [illegible] quecumque
quidem de omnibus rebus considera-
tione faciunt. verum autem [illegible]

quidem sensibilia alia vero non
sensibilia ponunt, palam est
quod de utrisque generibus inten-
tionem faciunt. Unde magis an-
quis consideretur de hiis quid
bene et quid non bene dicunt aliquid
eorum que nunc a nobis predicta
sunt intentioni. Qui quidem igitur pi-
tagorici vocantur extraneius quidem
a physiologis principiis et elementis utun-
tur. Causa autem est quod ipsi
non ex sensibilibus acceperunt; mathe-
matica enim sine motu
sunt preter ea que sunt astrologi-
am. Disputant quidem tamen omnia de
natura tractant. Generant autem
et celum et quod circa huius par-
tes et passiones et opera hec con-
tingunt observant et principia
et causas in hec consumunt tam-
quam consentientes aliis physiologis consen-
tientes. Ens quod est hoc est
quantum sensibile est et continet
quod celum vocatur.
Causas autem et principia sicut diximus
et ad entium superiora ascen-
dere sufficientes dicunt et magis
aliis quam de natura rationibus
convenientes. Ex quo quidem
modo erit motus finito et infini-
to solum suppositis et impari et
pari nichil esse dicunt, aut quo-
modo est possibile sine motu generationem
et corruptionem esse aut ea
que secundum celum feruntur.
Amplius autem sive aliquis concedat mag-
nitudinem esse ex hiis sive
hoc monstratum sit, tamen quomodo a-
lia quidem levia alia vero cor-
porum gravitatem habentia erit?
Ex quibus enim supponunt et dicunt
nichil magis de mathematicis quam
de sensibilibus corporibus dicunt,
ut de igne aut terra aut a-
liis huiusmodi corporibus nichil di-
cunt, sicut nichil proprium de se-
sibilibus dicentes opinor. Amplius quomodo
modo numeri passiones et numerum
causas oportet accipere eorum que
sunt secundum celum et que fi-
unt a principio et nunc, nu-
merum autem nullum alium preter nume-
rum hunc ex quo constitit mundus?
Cum enim in hac quidem parte opinio
sit et nunc quidem tempus, et in
aut iniustum aut iudicium in
medio et divisio et mixtura est,
demonstrationem vero dicunt quod horum
unumquodque numerus est. Accidit autem secundum hunc
locum multitudinem iam consti-
tutarum magnitudinem
esse, propter quod hec passiones con-
sequuntur locum unicuique;
utrum ipse idem numerus sit qui est
in celo, quem oportet accipere quod
horum unumquodque sit, aut
preter hunc alius? Plato quidem al-
terum esse dicit, et ille et hos
opinatur et has species esse et horum
esse causas, sed intellectuales quidem
causas, hos vero sensibiles; quoniam
quidem hec vero causas accipere aliter

entia sint equalia numero. sic si
aliquis imitare volens ponat
quod contentibus non possit operari
re perfecta suo fraterne imitatur. fere
namque equales autem non patiuntur
diverse species sunt. et decentibus eadem
que recentes ex his imitas proveniunt
unt. unaqueque ut eam unus dicunt
quod dicta est pro substantia et aliorum
ut multitudo unum et unitas et imp
peritus. Amplius autem et secundum alios
modos species est definiti amittunt
secundum unum horum esse unum. ex qui
bus dictum ut non similiter nata esse
ex quibus dictum autem et non quorum
esse operatur horum species sunt
et namque secundum idem genus sunt
ex sensu omnium species sunt quorum
omnes sunt. et sic quod inveniunt in
multis et negatione sunt. secundum et
quod aliquid corruptorum in
telligitur corruptibilium se
horum ut quod sit magis est. Am
plius autem teneres terminum quoque
quod sunt ad aliquid formas
faciunt quorum non possibile esse dicit
ante suo facta omni dicit esse et solo
tiones de speciebus aufert equal
magis volunt esse species differentes
causa sit dicta. Amplius autem dualitatem
tatem non posterior esse per suam
et quod est adaliquid quod
est per se. et omnia quecumque quod
deformes opiniones scientes
principium apponitur. Amplius
autem secundum acceptionem secundum quam

species esse dicit non solum substantiam
sed multorum aliorum species erit et
unum namque utilium non solum
de substantia sed et de aliis erit. et sicut
non solum substantie sunt sed et aliorum
et qualitatis multa accidunt. preter
aliud vero et de hiis opiniones
sed species apponuntur forte solum
substantia esse non ut non actione
participantur. sed sicut unaqueque
participare oportet secundum quod non
de subiecto dicitur. Dico autem aliquid
ipso duplo quod est per se par
ticipat sed secundum actum duplo
ut accidit perpetuo esse quare similes
erunt species. hec autem hic et ubi
significant substantiam. aut eadem
est nunc in multis quod uni
tas esse dicatur. et sic eadem ait
species forte unum et participantium
est aliquid erit contra quoniam
individualibus corruptibilibus et dualitas
quod multorum perpetuorum. que
autem nichil aut inequalitatem
ipsa dualitas magis unum et idem
est. sed non eadem species erit et
commocata est. et similiter est
et si aliquis noterit sociatem et
legem et signum. utilium horum com
unitatem considerantis. cum autem
magis sic diviserit aliquid de
aliis concreverit species perpetuo se
moventium aut forte erunt corrup
tibilia. nec tamen movent nec mutatio
nes recipiunt sunt esse hinc. Amplius
ad totam nec ad quam aliorum forte

nec in illis horum singularia sunt. inmixta
quippe essent. nec inesse participanti-
bus nisi sic ut forte similiter et sic album
esse album mixtum albo. sed
quidem sermo nimium mobilis est
quem Anaxagoras quidem primus et postea
et alii quidam. nullum modum con-
suetorum dici. dicere autem ea hec esse
et participare ipsis alia vana-
loquium est et metaphoras dicere
poeticas. quid enim est operans ad
ydeas considerans? contingit
et esse et aliquid non simile illa
ad ipsam comparatum esse et esse. quare
cum sit et non sit Socrates, fiet
qualis sit Socrates. similiter autem
palam est quod si sit perpetuus
Socrates erunt eiusdem plura exem-
plaria. unde et species, ut hominis animal et bi-
pes. simul autem et quod per se homo.
amplius non solum species quidem sensibi-
lium exemplaria sunt, sed et ipsarum,
ut est genus sicut species. Item ge-
nera erunt et exempla et yma-
go. Item videtur ab eo cuius est
causa seorsum impossibile esse. quo-
modo quod ydee substantie rerum existentes
seorsum sunt? In Phedone vero dicitur
quod species ipsius esse et fieri cause
sunt. et cum sint ille species tamen non
participantia fiunt nisi sit quod mo-
moveat. multa fiunt alia ut
domus et anulus quorum non dicimus
esse species. quare manifestum est quod et alia
contingit esse et fieri propter has causas esse communi-
ter propter quales hec nunc dicta sunt.

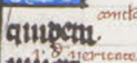
Amplius si numeri sunt species, quo-
modo cause erunt? utrum quia
alie numeri, ut hic quidem numerus homo,
hic autem Socrates, alius Kallias? non
et tales sunt. quid igitur illi horum cause
sunt? nec si hii quidem sempiterni sunt,
illi vero non: nichil differet. Si
autem numerorum proportiones hec sunt,
ut est symphonia, est manifestum
quod unum aliquid est cuius propor-
tiones sunt. si autem materia est
quod ipsi et numeri quedam sunt pro-
portiones alterius ad alterum. di-
co autem sic si Kallias est ratio in
numeris ignis et terre et aque et aeris
est et aliorum subiectorum, et ydea nume-
rus non erit ideo in numeris quo-
rundam numerus, et non est aliquis. Am-
plius ex multis numeris unus nu-
merus fit. ex speciebus autem quomodo u-
na species? si autem non ex ipsis, sed
ex his que in numero, ut in myriade, quo-
modo se habebunt uni-
tates? sive enim plures specie-
bus sunt, multa accidunt inconvenien-
tia. sive non sunt similes, nec hee
que eiusdem specie, sive alie
alie adinvicem sunt ad omnes
quo modo differant. cum
sint similes species passibiles?
hec et non rationabilia nec intelli-
gentie consona sunt. Amplius autem
aliud numeri genus construere necesse
est, circa quod arithmetica et omnia
que a quibusdam dicuntur intermedia, que
principia omnia media dicuntur

aut ipsis quod media horum licet
ipsorum erunt. Amplius impossibilitates
que sunt in divisibilitate linearum
ipsorum et divisibilitate est quod hoc
impossibile est. Amplius quod neque
minimum collectum est. Item ad
ea que dicta sunt si quidem uni-
tates differentes sunt sic dicere
congruum dicere sic quidam
esse iiii dicunt aut duo. horum
minimum, non convenit dicere esse
ut est corpus et igneum et terreum
sit corpus est. Amplius neque tale
sic unum esse. Sic igitur et aquam
non esse partem. Sicut et est unum
non est tale. Et minimum est hoc
animo. unum non esse et hoc est prin-
cipium minimum minutorum. Di-
cunt et nunquam se invicem eum
reducere in principia. longitu-
dines quidem et longos ex unitate
magno ponunt et planam
lineam autem recta lineam
et planam lineam. Amplius et
dictum animo generari ex ipsis
dum et huius minimum. Sicut ergo necesse in
hiis non inveniri. Minimum
et partem eius minus autem est
unum est quod non minimum eam
non superiorum inferiorum invenire
et non in infinitum ergo latum
est planum et corpus est. Amplius
puncta et animalia sunt. ipso quod
generum prius mathematica geometrie
dogmata repugnare. Et in ea
principia notat invenientes

et hoc in dividual lineas ponit
et huius et aliquid est in medio necesse
est. Ex quo per que a non in linea et
punctum est. Quod autem per figura
de materia autem querendo quidem
hanc diminuimus. Melius est de
ea dicamus. Una autem causa in-
nationis est. Horum autem videlicet
dicere oppositates eam quod simul
dicunt. Quod autem sit horum subesse
duas participare. Neque sit et
prius dictum melius est in hanc
autem quam scire esse videntes
omnium omnes in eius et omnis figura
faciunt. Et autem quia nunquam prin-
cipiorum esse dicunt species. Sanguinem
et materia dicta sunt per singula
dicentibus hec aliorum generata
dissolvere. Amplius autem subiecta
materia in aliquam immediatam
aliquid accipiet et magnitudinem
partem et dicam sibi et manifeste esse
ut est parvum et magnum
quia ex principiis et densum
dicunt hec primam ex duali esse
constituentes. Hec et sunt huius-
modi deficiat de motu si hic
motus erit nam manifestum quod
species moveri. Si non non vi-
venti tota namque de natura
inventi asserere et hoc nun-
c facile esse videtur quod u-
num omnia non fiunt. Appel-
lare namque non fiunt omnia u-
num sicut ipsum aliquid
unum omnia contenderit. In hoc est

ni g(ratia) ut hoc esse convenerit. si a(utem)
in quibusdam esse impossibile est. am-
plius nec rationem habent longitu-
dines et plana et firma post nu-
meros nec aliquo modo sunt aut erunt
nec si potentiam habent. hec enim nec species
esse possibile. nec enim numeri sunt nec me-
dia. illa namque mathematica nec
corruptibilia sunt. sed iterum a-
liud quartum hoc esse videtur. et omnino entium elementa
querere invenire non determinan-
tes impossibile est cum multipli-
citer dicantur. et maxime hoc modo querentes
ex quibus sunt. ex quibus enim agere
aut pati aut rectum. sed non est
alicui comprehendere sed quidem solum
substantiarum hoc esse contingit. quare
omnium que sunt elementa aut investiga-
re aut opinari non verum est.
quomodo autem aliquis etiam elementa
addiscet. manifestum enim est quod
cognoscentem nichil prius inesse
possibile est. sicut enim geometrizare
addiscenti sed prius quod convenit
eius est sed quorum est scientia et de qui-
bus addiscere cognoscit nichil prenos-
citur. sic et in aliis. quare si aliqua
omnium scientia est ut quidam
dicunt hic prius nichil erit cog-
noscens. et omnis disciplina
quod prius nota aut omnia aut
quedam sit aut per demonstrationem
aut per diffinitionem. scire enim
et nota esse ex quibus est diffini-
tio aut et per inductionem
at vero connata sint

mirum est quomodo latet nos scien-
tiarum potissima habentes. amplius
quomodo aliquis ex quibus est cog-
noscet et erit manifestum. erit enim et
hoc dubium. Dubitabit enim
aliquis sicut et quasdam sillabas. quidam
enim ipsam quod dicunt esse ex
[illegible] alii alterum sonum et nul-
lum notorum esse preter ista. Amplius
autem quorum est sensus quomodo hec
aliquis sensum non habens cog-
noscet. et oportuit quidem si
omnium sunt eadem elementa ex quibus sunt
sicut composite voces ex propriis ele-
mentis sunt. quod igitur querere vide-
antur omnes causas in physicis dic-
tas et quod ultra has nullam habe-
mus dicere ex prius dictis ma-
nifestum est. Sed hec obscu-
re et quodammodo dicte sunt
omnes. quodam vero modo non
prima namque philosophia de omnibus
balbucienti videtur. cum iu-
venis et secundum principium princi-
pium esset que etiam Empedocles esse
dicit esse. hec autem est quod
aliquid erat esse et substanti-
a et rationem rationum [illegible]
necesse est et non materiam quam ille
ignem et terram et aquam et aerem
dixit. sed si alio dicente concederet
necessario. sapientiam autem non dixit. de
his igitur et prius ostensum est. quecumque dubitat
eis aliquis dubitabit iterum repetamus
forsan. forte enim ex ipsis aliquam ad posteriores
dubitationes perficiemus.

Consideratio quidem in veritate difficilis est uno modo et facilis alio. Et signum huius est quia nullus hominum potuit pervenire in ipsam secundum quod oportet, neque evasit se ab omnibus hominibus, sed unusquisque hominum locutus fuit de natura. Et unusquisque hominum aut nichil comprehendit de veritate aut modicum. Et cum congregatum fuerit illud quod congregatum fuit ex eo ab omnibus qui comprehenderunt, tunc congregatum erit alicuius quantitatis. Et est igitur facilis secundum hunc modum, et est modus ut quem sermo in consuetudinem inducere in proverbio dicendo quod nullus ignorat locum ianue in domo. Et demonstrat difficultatem eius hoc quod non fuit apprehensa secundum totum, sed in maiori parte eius. Et cum difficultas eius sit duobus modis, dignum est ut sit difficultas non propter res sed propter nos. Dispositio enim intellectus nostri in anima apud illud quod est in natura valde manifestum sicut est

dispositio oculorum vespertilionis apud lucem solis. Et iustum est non tantum reddere gratias illis cum quibus similamur in opinione in consideratione, sed et illis quibus fuit in hoc aliquid dignitatis modicum, quia isti nos nisi alicuius ... qui precesserunt exercitaverunt nostrum intellectum. Quia si Thymoteus non esset, non haberemus multum de compositione musicali. Et si ille voluit non esset, non esset Thymoteus. Et licet de loquentibus in veritate. Nos enim accepimus quasdam locutiones a quibusdam antiquis, et alii fuerunt causa istorum. Et rectum est vocare scientiam veritatis philosophiam speculativam. Finis enim scientie speculative est veritas, et finis scientie operative est actio. Operantes enim licet considerent in eo quod agunt, tamen non perscrutantur de causa per seipsam, sed respectu eius quod agunt. Et nos non scimus veritatem nisi per eo quod scimus causam eius. Et unumquodque principiorum ... est causa eorum secundum quod sunt alie res que conveniunt in nomine et in intentione, verbi gratia ignis in fine caliditatis. Et ex quo quod illud quod est magis verum sit illud quod est causa veritatis rerum que sunt post-

et non necesse est ut principia rerum que
sunt semper sint semper verissi-
ma. quia non sunt vera in
aliquo tempore et in aliquo non. neque
sunt causa in esse illa in eo quod
sunt vera, sed illa sunt causa
in hoc aliarum rerum. quapropter
necesse est ut dispositio cuiuslibet rei
in esse sit sua dispositio in veritate.

Et manifestum est quod res
habent principia et quod cause
rerum non sunt infinite neque
secundum rectitudinem neque secundum
speciem. sed neque species causarum sunt plures
quam possint numerari in infini-
tum. impossibile est enim ut
aliquid sit ex alio in infinitum.
verbi gratia caro ex terra et terra ex
aqua et aqua ex aere et aer
ex igne et hoc in infinitum et si
cessat in aliquo.

Et hoc est
impossibile secundum illum ex quo est prin-
cipium motus. verbi gratia homo mo-
vetur ex aere et aer ex igne
et sol agit et hoc in infinitum.
sed sit et in eo quod est propter
quid. impossibile est etiam in [illegible]
de in infinitum. verbi gratia ut ambu-
latio propter sanitatem et sanitas
propter fortunam et fortuna propter
aliud et sic in infinitum. et sic
est in eo quod est essentia.

Res autem medie et illa extra
quas sunt prius et posterius necesse
est ut prius sit causa eius quod
est post. Si enim quesitum fu-
it a nobis que est causa trium
rerum? dicimus primum. sed
extremum non est causa eius quia
non est alicuius causa cont[illegible]
sui quod est medium non est
causa nisi unius tantum.

Et nihil differt
utrum sive sint unum medi-
um sive plura sive finita sive
infinita. et partes rerum infini-
te que currunt secundum hunc
modum et universe partes infinite
omnes sunt secundum unum modum
usque ad nunc. quapropter necesse est
si aliquae res non fuerint prima
ut universum non sit causa omnino.

Et etiam im-
possibile est ut quod sit principium
ex superiori procedat ad infe-
rius in infinitum. verbi gratia ex igne
aqua et ex aqua terra et sic sit
genus ex genere semper in in-
finitum.

Fit enim aliquid ex ali-
quo duobus modis. non secundum
quod aliquid sit post aliud
ut dicitur quod nebula
fit ex vapore. sed ut dicitur
quod ex puero fit vir.

Et sicut
quod ex aqua fit aer. cum
autem dicimus quod ex puero fit vir
intendimus quod ex re que est
fientiam rei que est. aut ex
re que completa fit iam res
que completa est.

Et nunc quietas
inter esse et non esse fit generatio. et ideo
id quod generatur est semper
aliud quod est ens et aliud quod
est non ens. ad discere necesse

generatum sciens. et hoc inten-
dimus cum dicimus quod ex ad-
discente fit sciens. Et cum non
dicimus quod ex aere fit aqua
et unum est per corruptionem alteri-
us. scilicet aeris. et ideo non revertuntur
vel similis dispositionis ad invicem
nam ex iuvene fit puer. quia ex pue-
ro non fit illud quod erit. sed
post ex ipso fit aliud quod erit
secundum hunc modum dicitur
fit ex mane quod est post. et ideo
non dicitur quod mane fit
ex die. alia vero revertuntur ad
invicem. et secundum hos duos
modos impossibile est ut res pro-
cedant in infinitum. Causa autem
que sunt inter duo necesse est ut
non sint infinita. ista autem reci-
tantur ad invicem. corrup-
tio enim unius est generatio alterius. et ideo
hoc impossibile est ut primum et eius
corrumpatur. quia quia generatio ex
superiori non procedit in infinitum
necesse est ut primum quod est
corruptibile in aliud non sit e-
ternum. Et etiam quod est
secundum quod finis res est finis. et hoc
est cuius esse non est secundum aliud. sed
secundum esse aliorum est secundum illud. necesse
est igitur si aliquid sit tale ut
ultimum non sit infinitum. si
igitur nichil fuerit tale. non erit aliud
secundum quod finis est causa. Et qui
autem faciunt causas infinitas destru-
unt naturam boni et non per-

ciunt. quoniam nullus incep-
it agere aliquam actionem quando
non intendendo finem. Et
homo secundum hoc quod dicunt non est
intellectus in entibus. sapiens enim intel-
ligens non agit illud quod agit
nisi propter causam rem que est
ultimum actionis. ultimum
enim est finis quem intendit. Et
diffinitio est in eo decurrit ad per-
est impossibile et in sermone de eo
extra eos. prius enim semper est magis
dignum in esse. posterius autem
non sic. et si in illud cuius primum
non est quod consequitur illud
post non est. Et etiam hoc dicunt
destruunt scientiam. scire enim impossibile
est ut sit sine pervenire ad ulti-
ma que non partiuntur diffinitioni. et erit
sciens secundum hoc non ens. et etiam
ut inveniat que sunt sic dispositionis
impossibile est ut comprehendatur. et
intellectus dispositio non de linea non est
certa. i. quod tamen non adaptatur
parte super divisiones divisionem. et impos-
sibile est ut comprehendatur per intellectum
nisi per suum statum. et ideo qui
incidat in imaginationem autem
percurrit lineam infinitam non de-
numerabit divisiones eius. Et
necesse est materia ut imagi-
netur in re mota. et impossibile est
ut sit motivum infinito in ma-
et sic illud quod est in infinito
cum non est finitum. Et
si species causarum essent infinito

[illegible]

[illegible]

[illegible]

non esse scientiam secundum hunc modum nobis et non videmus nos pervenire ad scientiam nisi quando sequimur artem. Sed obedire ei quod audivimus est secundum consuetudinem. Dicimus enim quod illud quod assueti fuimus a pueritia et videmus quod est illud est manifestius eis. Nimio videmus illud ad quod non fuimus assueti esse opinabile. Illud enim ad quod fuimus assueti est magis applicabile animo et magis notum. Et tu potes scire quantum faciat consuetudo in hoc considerando in legibus. Invenies enim apologos et fabulas propter consuetudinem plus applicari necessario quam suo intellectui. Et quidam homines si homo non loquatur cum eis mathematice non recipiunt illud quod dicit. Et quidam querunt testimonium multorum hominum et quidam querunt testimonium versificatoris. Et quidam querunt loqui per certificationem in omnibus, et quidam contristantur per certificationem propter debilitatem et dubitationem ipsorum aut quia non possunt retinere ipsum aut quia assimulatio eius est mala secundum unumquodque; certificatio enim est similis illudendo in mutuatione et sic in certificando in mutuatione est in litteris et in sermone [illegible] hominum in cognitione vel tristis vel quia [illegible]

declarare. Malum enim est simul querere aliquam scientiam et modum eius quem declaratur, et non est facile alicui ista duo. Et ideo non oportet querere in quolibet scientia per certificationem sicut in mathematicis. Sed non oportet querere nisi in eis que non adveniunt cum materia. Ideo iste modus non est naturalis, quia videtur quod tota natura fere advenit cum materia, et ideo oportet nos primo perscrutari de natura quid sit. Hoc enim modo apparebunt nobis ea de quibus perscrutatur naturalis. Et utrum considerandum sit de causis et principiis omnibus unius scientie aut in pluribus unius. Ut ex quo quelibet scientia mathematica. Et ideo oportet querere sicut primo quid sit. Ex tunc declarabuntur nobis ea ex quibus declaratur scientia naturalis. Posuerunt enim principium cause rei corporeum, unum quasi species materie. Quidam autem posuerunt unum tantum et imposuerunt illud ex quo sit motus; et quidam posuerunt ista duo tamen dam unum scilicet nigrum album quia et [illegible] et locum se de illis etiam modicum. Sed sic dixi qui posuit causam duas dividitur [illegible] causa quidam enim dicunt ipsam esse unam et quidam duas scilicet illud ex quo sit motus nigrum album. Et

rationa autem dixerunt duo prin-
cipia esse secundum hunc modum
et est aliud quod declaratum
fuit eis et est primum eorum ore
finem et infinitum et infinitum
non sunt assueti appellare
aliud naturam ut ignem
et terram et similia. sed ipsum in-
finitum et idem est substantia et essen-
tia quae ponuntur et dicuntur in quo
ab. Et erunt eorum consideratione
valde simplicia non diffinien-
do naturam et primum eius per definitionem
quam dixerunt. et hoc est quod
existimabant esse substantiam rei
sic ipso existimabat quod du-
plum et dualitas est idem. quia
duplum est prius dualitate
sed non per modum per quem aliquid est
duplum est duo. sed si non fu-
erit ita, unum erit multum
et hoc est quod accidit illis et in-
veniuntur de prioribus et posterioribus
alia talia. Et post hoc quod
dictum fuit de modo philosophie inuen-
ta fuit philosophia Platonis et seque-
batur illos in multitudine
eius. Inventoribus autem erat opinio
nis Italicorum. et primum quod cog-
novit post decimo fuit opinio Hera-
cliti. scilicet quod omnia entia
sunt semper in fluxu et quod
nulla est in eis scientia. ista igitur opi-
niones secundum hoc accepimus
in postremo. Socrates autem
locutus fuit in moralibus et

dixit de universali magister eius.
Et hoc dictum fuit acceptum
quod est ita quia fuit ad modum
aliarum rerum. et in sensibilibus non
est aliquid firmum. nisi est
ipse in sensibilibus habuit aliquam
eorum cum semper sint in
transmutatione. et vocavit
illa quae sunt entium essentiae
formas. omnia autem sensibilia
dicuntur per ista in specie et numerata
numerata sunt omnia in specie. sed ipse
addidit equivocationem. Pythagorici
quia per similitudinem dixerunt
quod entia sunt numeri. Plato
non addidit equivocationem
communicatio vero aut similitudo
quae est inter species dimiserunt
perscrutationem illorum de eis et non
determinaverunt nisi in sensibili-
bus et in speciebus mathematicis quae dicuntur
esse media inter sensibilia. Sen-
sibilia autem quaedam sunt spe-
cies mobilia. species autem sunt ea quae
inveniuntur ad unum. et species est
illud quod invenitur cuilibet et species
est causa aliarum rerum. Et quia est
existit secundum considerationem eorum
numeri sunt species. quia dixit quod
unum est substantia et numerus aliud
est cuius quod dicitur esse unum
dixit sermonem propinquum ser-
moni Pythagorae. scilicet quod unum sit
esse substantia aliarum rerum. ista recta o-
pinio illorum. Et quidam posuit
loco infiniti duo sic innuente. et ideo

posuerunt infinitum ex mag-
no et parvo et hoc est proprium eius.
Et quidam posuerunt numeros
sensibilibus. Et quidam dixerunt
quod iste res sunt numeri et non
posuerunt mathematica inter ista. Et
etiam posuerunt unum et numeros
alia a rebus et non sic fecerunt
Pythagorici. venerunt ad species per
considerationes de diffinitionibus et hii
habuerunt antiquam artem de
diffinitionibus. Et autem fecit
naturam aliam secundum quam nu-
meri sunt alii a principiis. Et gene-
rantur ex eis generatione natura-
li sicut res generantur ex alio
exemplari. que autem accidit sic
non est ita. Dicimus enim quod ista
sunt ex materia sicut dicitur in
greco album. Et species diver-
sificatur in hoc quod est u-
num et facit multitudinem
et sic masculus ex quo fit mul-
titudo. Ista igitur sunt exempla
et similia principiorum que illi
dicebant. Plato autem diffinivit ea
secundum hunc modum in libro
suo de diffinitionibus. Et manifestum est ex il-
lo quod dixit quod ille non
utebatur nisi duabus causis.
quidditate rei et ea que est a
natura. species enim sunt cause quid-
ditatis aliarum rerum. species vero sunt
unum et illud quod est materia
subiecta in qua sunt species et qui-
dam dicunt esse in ipsis. quidditatem et

dualitatis est magnum et par-
vum et est dictum quod est unum
non et laudabilis sunt cause unius
cuiusque eorum. certe unum et sic
eadem de utrisque. dixit quod p-
scrutatio cadit in principium.
Et inde quod omnes illi cepta-
tur nobis quia non possunt
adde etiam causam. Et tamen
hoc manifestum est quod perscruta-
tio cadit de principiis aut per
omnes istos modos aut secundum
quosdam. Quo autem locutus
fuit unusquisque eorum et
quo dubitandum est per dubi-
tationes super in principiis inten-
dendum est post. Et omnes
ponentes totum esse naturam unam
materiam et ponentes eam corpora-
lem habentem magnitudinem
manifestum est quod errant modis
certis quia non posuerunt nisi elementa
corporum tantum non corporum autem
non. Et removerunt locum de
causis generationis et corruptionis
et locuti fuerunt de aliis rebus
naturalibus. Sed abstulerunt causam
motus et non posuerunt substan-
tiam omnino. et elevatur locum de
quiditate unius. Et cuius
dicunt faciliter quod corpora
simplicia sunt principia. ex-
cepta terra inveniuntur apud
perscrutationem eorum de generatione
eorum ad invicem per exemplum ig-
nis et aqua et aer. nisi super hoc

quod quedam generantur ex invicem,
hec quidem secundum aggregationem aut secundum
segregationem et tamen fiunt dispositione con-
trario modo. In postremo autem dici-
tur magna diversitate. Et
corpus non quod maxime consequenter
ordine est quod fiunt ex prima
mixtione et hoc est densissimum
corporum et ideo omnes dicentes ig-
nem principium est igitur et accidit
hoc et secundum hunc modum unum ac-
cidit unumquodque corporum quod dictum
est esse istud, scilicet quod est aliud de
corporibus cum non ordo est inter
unum. Omnes autem cum esse u-
num et quod est terra unum est
esse hoc ipsum magnitudinem per
causam. Quia unumquodque corporum dicit
unumquodque corpus. Quidam quidem dicunt
ignem et quidam aquam et qui-
dam aerem et non dicit quod
ex terra fit aliquid sic dicentium
mutationes quod omnia
sunt terra. Et etiam dicit quod
terra est primum principium corpo-
rum et primaliter quod hoc esse sta-
bilium et secundum hoc multum eo-
rum qui dixerunt ignem terram et
eorum qui posuerunt quod aer
est densior igne et subtilior a-
qua recte dixit. Sed si illud cum
generatione est prima est postremum
inde est sicut aer et celum et dixit
enim generatione eius est postremum
dixit quod aqua est ab aere
et terra ante aquam dixit ex illo

Similiter et ea que dicta sunt ponentibus
causam quandam istis sermo-
nes dicti et presertim unam causam
cum ponentibus causam plures u-
na sicut Empedocles dicit quod cor-
pora materialia sunt quatuor. Con-
tingent et ei ista eadem et a-
lia propria contingentia necessario.
Et enim videmus fieri de re-
bus tunc ignem et aerem ad invicem
cum non remaneant in eadem
dispositione semper sicut ignis et terra
et ipsum corpus. Et locuti sumus
de eis in naturalibus et in causa mo-
ventium deponente unam causam
aut duas. Et etiam recte dixit
sicut dixit qui abstulit alterationem
nem illi. Contingit enim dicentibus
hoc ut ex calido non fiat frigi-
dum et ex frigido calidum. Idem enim non
capit contraria. Quia ipse natura
generaliter unius debet esse una aut
ignis aut aqua quod nullus
dixit. Et Anaxagoras non qui dicebat
esse duo opinabatur hoc
iuxta de sermone quem ipse non
intellexit ut consequebatur qui-
dem sophisticationes que induxit
aut eum ad hoc. Et turpe est
ut faciat eius in aliqua dispositio-
ne et sermo de eo fit est enim
omnia ut sunt ad invicem cum
principio quia ipse mixte est ut
sunt non ad invicem. Et ad invice-
cio et non est ipse primitatem
et cum hoc passione et accidentia

separantur ab illis. admixtio
et separatio eorum sunt simul
Et qui diligunt consequi illum in
eo quod dicit in apparenti ex
suis sermonibus. ¶ Sed tamen autem
in fundamento non est aliqua
distinctio inter eam. est quod
non sic dicitur nulla substantia
quod est alicuius dispositionis
dico in albo in nigro in aliis
coloribus. Sed sine colore neque
et medio est negatio omnium istorum
colorum et substantia est sine aliqua
mixtione. et talis non erit in eo
aliquid communium predictorum
¶ Secundo est innatum fieri quali-
tatem aut quantitatem aut
aliud omnino. quia illud quod dicitur
de aliquo predicamentorum illa
sunt species illi quod est inusi-
le ab integro. ¶ Omnia autem
sunt ad invicem mixta dixit omnia
quod est melius patrum esse
non mixtum et mixtum rebus. ergo
git dixit quo ad principia quoniam
est simplex et unum esse possunt
unumquodque est indeterminatum ali-
quid et ...tur aliquid m. quia
generaliter dixit aliorum sermonum autem cum
similem non recte dixit. et principia
... illi quod diximus sed isti
sermones non conveniunt in genera-
tione et corruptione et motu
tantum ista perscrutatio de substantia ex
principiis et causis sufficit ¶ Et quod
ponunt consideratione sua in entibus

dixit entium quedam sunt
sensibilia quedam insensibi-
lia et istam est istis modis que
posuerunt universo? consideratio
si aliquis noluerit exponentem
sed quod ipsi dixerunt intrinsece
dixerunt autem non potest hoc fieri
ex perscrutatione quam diximus
nunc ¶ Sed illi qui vocantur pytha-
gorici utuntur principiis remo-
tius dictis ab eo qui utuntur
loquentes in illis. et causa illius est
quoniam non acceperunt ista a sensi-
bilibus. mathematica enim sunt sine
motu preter ea que sunt in astro-
logia. isti semper disputant
et loquuntur de natura. et considerant
celum et partes eius et actiones et
passiones et consequentia ista
et dant illis principia et causas et re-
inveniunt in naturalibus eum
et non sunt in sensibilibus. ¶ Et ac-
cipiunt aliud quod dicitur celum
et dicunt ... et principium nunc
eos sermones sic diximus ¶ Et in-
tendebant consequenter ad aliud quod est
circuli de entibus et principia ad
ea conveniunt sermo universalis
et dicamus quod motus quoque
non quidam est sicut quidam
infinitus et unde de finite ¶ Et pari
et impari. et quomodo potest esse generatio et
corruptio sine motu et alteratio-
ne et actionibus. qualiter que corpora
ex celo et ... fuit vocari
sum autem fuit declarationem

existentie rebus sunt magnitudo eius videtur esse corporum in hoc est gravitas hoc est leve preter illa que ponunt et dicunt quod nichil est magis dignum esse corpora mathematica et sensibilia. et ideo non distinxit de igne et aliis similibus corporum in uno modo de sensibilibus et sermone quem invenit. Et isto modo est hoc intelligendum quod passiones numerorum sunt tales. Et maxime qui sunt ex istis sunt existentes [illegible] et metro et in musica enim nichil est ex quo sit constitutio mundi. Et cum existimaverint mathematica particularia aliqua existimatione erit secundum illam existimationem. Et dixit quod hoc quod est supra et infra et dextrum et sinistrum est de uno quod quilibet istorum est in unoquoque istorum in magnitudine sensibili sicut [illegible] ex infinitis. [illegible] in omnibus eorum sequitur unum quadam locorum quoniam ergo erit non quicumque motio et hoc est opinandum quod est unum quadam eorum autem ex ipso [illegible] dicit aliud esse. opinatur autem quod ista talia esse sunt unum secundum essentiam intellectum et illa sensibilia. Continuatum vero sermones primos et similiter termi-

in hoc quod diximus. Illi autem posuerunt species esse causas primo quia viderunt causam existentibus et secundo acciperunt quod unum istorum sunt existentes adeo quod si illis volunt numerare non poterunt facere etiam numerum suum non possunt facere esse eam numerum. species quod sunt equales aut non in numero sunt dimittunt illud ergo querunt causas et declarant eo eo. quasi unumquodque eorum est nomine et insensibile [illegible] ex multitudine unum et [illegible] et incorum. Et non declaratur e modo unum qui declaravit esse species et quod ista sunt esse ex quibus de ea numquam fecit similes naturam et ex quibus etiam non declarantur ea nobis que existimantur esse species. Secundum autem rationes [illegible] ex scientiis species non sunt nisi res que sunt sicut autem ex uno multibus aut ex [illegible] eorum. Et ex imaginatione autem alicuius corruptibilis et incorruptibilium hoc non est ubi imago aliqua existit rei. Et sermones autem sermo vel quidam ponunt species declaratio et non opinatur quod aliquid per est genus et universale dicit esse unum non esse et ista auferunt [illegible] sermones qui sunt in [illegible] precipue que opinantur dicentes species esse que sunt [illegible] et ex hoc dualitatem quod non sit pro-

unio et hoc est quod relativum ad quid
dem dicitur de se. Et alia quidem
quedam de opinionibus in fortiori
retinuerunt in eis principia.
Et secundum intellectum dicendi di
debeant esse forme, contingit
ut non sint tantum substantiarum, sed et non
substantiarum. Et similiter non sunt tantum
substantiarum, sed et aliorum. Et talia multa
talia multa que contingunt eis
secundum eam rationem. Et quod est
materie in eis secundum [illegible]
[illegible] species substantiarum sunt idem
ypote necesse est ut species sint sin
gulares. Quia definitio eorum est
non per accidens. Sed necesse est ut
cuiuslibet eorum insit et definiatur
cum non dicatur de subiecto. Di
co ut si [illegible] sit duplum
in illo quod est eternum, sed [illegible]
dem accidit in duplo quod sit e
ternum. Et tunc erunt species sub
stantie substantie, sunt in hoc loco et
in superiori substantie. Et illic non quid
[illegible] sit eius dicitur esse ali
quid et cum hoc unum de plu
ribus. Sed si est species specierum et doctrina
[illegible] aliquid in quo conveniunt
quid est illud quod est proprium
in dualitatibus corrupti
bilibus et dualitate eterna
dualitatibus corruptibilibus
et dualitas est multitudinis
dualitatis ut est eterna et est ea
dicitur quod in respectu aliquorum
et de se. Et si species non fuerint ea

tunc erunt equivoca. Verbi gratia ut si
aliquis vocet lignum hominem
et lignum sine consideratione
ad invicem in natura convenientie.
Et ambiguitas hic magna ac
cidit in hoc quod ad
[illegible] rebus sensibilibus et genera
bilibus et corruptibilibus de esse
sub eternis cum non sint esse ali
cuius alterationis et motus
et hoc est dictio earum in causis in
quibus inveniant materie rerum in
animas aliarum sunt de subiectis
rerum. Et similiter non invi
tate non sunt non erunt ut ali
cui existimat quod est in
albo est quod albedo est mix
ta cum albo et hoc est boni
mocionis. Et Anaxagoras pri
ores et alii dixerunt quod
facile est congregare multa
et hoc est impossibile secundum hanc
opinionem. Et nunquam in aliis
rebus fiunt ex speciebus secundum ali
quem modum qui consueti sunt
dici. Dicere non species continen
tes esse sermo vanus sunt
in sermonibus transumptivis
quid est illud quod non agit
absque eo quod aspiciat formam
potest esse ens et non ens. Et simile
assimulatur alicui ei quod
Socrates erit et non est ibi exem
plar Socratis. Et secundum hunc
modum declaratur quod eo
rumque est eternum et sint multa

exemplaria sunt species sit homini
ut impedientis. et non idem erit in
universo. ¶ Et species autem sunt
exemplaria rerum sensibi-
lium et etiam ipsarum sunt sicut genus
quod est generis multarum specierum.
et sic idem erit exemplum et
forma sui ipsius. ¶ Et impos-
sibile est ut existimetur esse essentia
abstracta a subiecto cuius est. non
est. quomodo erunt species rerum
abstractarum ab illis. et hoc sunt
dicunt in Phedon. scilicet quod species
sunt cause generationis ¶ Et cum
species fuerint entia non fiebunt
determinate si non fuerit illud quod
est movens. et multa alia
rerum sicut domus et anulus. res
quarum non dicunt esse entia. manifestum
est quod impossibile est ut sint et
ut fiant res entibus istius talis
19 que nunc diximus. ¶ Et si species
fuerint numeri quomodo erunt cause. propter
quod numeri etiam sunt diversi. verbi
gratia quia iste numerus est Socrates. et ille
Socrates. et ille Plato. quare igitur est
ut isti sint illorum. et non adiuvant
et etiam si quedam fuerint eterna
et quedam non ¶ Et etiam dif-
ferentie numerorum fuerint convenien-
tes illis que sunt circa materiam
quod aliquid est cuius sunt
iste differentie. et manifestum est quod
hoc est in materia. ista nunc sunt
differentie illorum admittentium.
verbi gratia quod si dixero nunc fuerint in

numeris ignis et terre et aque. et iste
autem erunt aliquid nisi etiam
non quousque sit dictio aliquo-
rum numerorum. non numeri. et non est
ista et aliquis numerus. ¶ Et etiam
plures numeri fit unus numerus. quomodo
igitur ex pluribus speciebus fit una species
¶ Et si non fuerit ex illis sed ex unius sic
unitate. quomodo igitur fiet iste unitates
res. quia si sunt consimiles in
specie contingunt multa impos-
sibilia. et si ymaginemur fuerit per te
una species non erunt diversorum
in diversa omnia sunt eo ¶ Et
quia perficitur cum non sunt pas-
siva hoc non est de rectitudine in
eis ¶ Convenientiam quod esse ponere
aliquem numerum certum sub mathe-
matice. ¶ Et omnia media
aut sunt ex extremis sumpta aut
ex aliquibus principiis aut ex ei-
us extremo est ordinatum. sed
media ¶ Et unitates tunc
vel eorum sunt ex aliquo. et etiam
hoc ex dualitate quod est im-
possibile. et non erunt unum rea-
tum ¶ Et sunt diverse unitati-
bus quas diximus si fuerint non
diverse secundum hunc modum. et
est modus dicentium quod etiam
sunt quattuor aut duo. omnis
enim non opinatur quod elemen-
tum esse eius scilicet corpus hoc ignem
terram sed corporum fuerit esse eius aut non
unumquodque nunc dicamus de illo
quod est communiter in primum

ac igitur et etiam tria et cum illa simul unum
non erunt substantie. sed similiter est quod
si unum est quod illud est p-
rincipium. Et nullum universaliter
ter modum. sed et illi voluerunt ele-
vare substantias ad principia secundum
quod non est possibile. Lineam autem
componitur ex longo et brevi et
parvo et magno et superficiem ex
lato et stricto et corpus ex profundo
et humili. Et est quo superficies
linea et corpus superficiei et li-
nea. genus enim lati et stricti ad
est aliud ex profundi et humili. non igitur
inveniuntur in eis invicem.
Sicut autem multum et paucum in
differunt ab istis. manifestum est
quod aliud superius invenitur in
eisque sunt inferius. neque
in genus lati est genus profundi
superficies enim esset aliquid corpo-
ris. et puncta sunt ex aliquo
et illud genus consistit pro-
positiones geometricas. et vocat
eas principium linee et multotiens
eas posuerunt hoc ex lineis in-
divisibilis et hoc necesse est sit ad
hunc modum ubi necesse est line-
a esse punctum. Et cum philosophia
consideret de rebus apparenti-
bus. hoc ipso convocatur in ea et
nichil dicit de causa que est principi-
um alterationis. cum quod inven-
dimus sermonem de causa dicimus
quod substantie illorum sunt alie
quod si diximus quod illa sunt

substantie illorum. erit enim Quoniam autem
alie sunt continuatores iam diximus
quod quod nichil est. nec videmus
et quod sunt cause scientie. et non
videmus aliquid inclusionem et
stat in qua ponat hanc causam. quia
species non accumulantur principia
priori aliquam. Et doctrina p-
mat est quod philosophia que locuta fu-
it in aliquibus hora de aliquo
invenitur mathematica. Et hoc
accipit substantiam de qua loqui-
tur quam nimium mathematicam. et non
facit apud nisi quod volunt ea
re dicam materie substantiam et materia
mathematicam sic magnum et
parvum. aut sic dicunt naturales
quod primum diversitas subiectorum ra-
ritatis et densitatis. et ista non sunt
nisi additio et diminucio in
motu. si igitur ista sunt motum;
manifestum est quod species sunt mo-
biles. Et contra magna per
certitudo de natura nisi ceteri
ina apud estimationem quam
declaratio est facilis. et nichil
non est unum. cum non est in actu
omnia unum sed secundum inten-
tionem quam illi posuerunt ipsam
necesse hoc non est nisi accessit
quod est genus universale. et omnino
Et hoc est impossibile est in quibusdam
rebus. non enim invenitur in ma-
gnis universalis. et que sunt cum
numeris et lineis et superficiebus et cor-
erit et quod iam fuit et quod

ipso potenciam

sit precognitam aliquam. ita
et non sunt innata ut sint et
species. et ut sunt numeri et ut sunt
mediorum. illa et sunt illa ma
thematica et corruptibilium. et
estimatur hoc esse aliud genus
quartum quod querere de esse
omnium entium quibus eo quod
negat universaliter modis multiplice
ut sunt. Si quesierunt hoc modo
de rebus; existentibus sunt etiam in
quibusdam vero ex actione et
passione aut convenientia
et hoc non est intelligibile; si tamen
substantia. ita quod perscrutatio
est de esse omnium entium
et querere equationem eorum et si
non est verum. ¶ Et quomodo potest homo scire
etiam omnium entium. manifestum
est enim quod non est aliquis qui addiscat
aliquid nisi precognitam principia
eius. v. g. quod aliquis ad
discat geometriam sine dubio
debet scire aliquid aliud sicut quando
vult addiscere aut nescierit
quia eorum. et sic est dispositio de a
liis etiam quod ars de qua hoc scientia
repitiatur quod docetur de
nulla ... secundum
hunc modum. ¶ Et omnis
doctrina fit ex prioribus aut ex
omnibus aut ex quibusdam. et
illud quod definitur per defini
tiones et dictionem debent precedere
incomplexiones primarum fit ma
nifestatio. et similiter id quod scitur

per inductionem. ¶ Si igitur scientia
innata sit mirum est quomodo la
teat nos aliquid cum
in nobis est firmissima scientia
et quomodo scitur res que fit ex
... et quomodo erit hoc manifestum. am
biguitas et accidit in istis rebus;
¶ Et quidam reperti sunt in hiis
sicut in quibusdam sillabis. quidam enim dicunt
unum in scriptura grecorum. s. z. quod
est littera simplex forme que est ex
s. d. et a. et alii dixerunt quod modo
est una per se non ex litteris notis
et illud quod est in sensibus; si
sunt quo scitur nisi habentibus
sensum. et tamen semper sunt etiam
res quemadmodum vocat compositum
... sibi proprium. ¶ Alium autem
istud quod dictum fuit de elementis
naturalibus; perscrutati sunt
de eo omnes consideratores. et quod
non inducimus manifestum enim
... ab eis ... est
... ¶ Et dignum est
ut prima philosophia perscrutetur
de omnibus rebus; contingit etiam
a principiis et ea que sunt pri
ma. ¶ Et quorum dixit quod
dispositio est et est illud ...
vel est id quod est et similiter
et secundum hunc modum erit
... unumquodque; ali
... eorum ...
... unumquodque ... et hoc
non est ... materiam causam ipse dixit
quod est ... et actualiter ...

ponit enim in hoc quod dicit
initialis rei et cogetur ut dicat
esse. et non dicitur illud quod dicit
a parte. et declaratum est prius de
istis et de illis similibus et nos
utemur post adducendum in
omnibus quaestionibus contingentibus
in eis. Nunc autem incipien-
dum est in dicendo aliquid
de quaestionibus contingentibus in
alia re.

Necesse est
nobis consi-
derare pri-
mo quod nec
difficiles di-
cendas ist
tentes in eis, quidam enim existi-
maverunt existimationes
diversas et alia quae dimise-
runt. Et primus actus eorum qui
volunt comprehendere scien-
tiam veritatis est perscrutari de dif-
ficilibus sicut quaestionibus. non enim
comprehenditur ea quae se-
quitur post ista per dissolutionem
quaestionum difficilium quae sunt
ante. et non potest dissolvere qui
ignorat ligamentum. Et
ebetudo intellectus demonstrat quod
hoc est sic. ebeti autem contingit
simile ei quod contingit liga-
to. ebes autem non potest in-
cedere ut ligatus vie. et ideo per-
scrutandum est prius de omnibus
difficilibus propter hoc quod diximus.

Et quia qui querit cognoscere
aliquid antequam perscru-
tetur primo de difficultatibus
est eius assimilatio ei qui
ignorat locum pedum suorum
intendens eundo et cum hoc
quod nescit quesitum nec
scit ipsum cum invenerit. Et si-
milis quoque eorum qui non perscruta-
tur de difficilibus est ignoran-
tie enim eorum qui perscrutantur
de eis est manifestum et notum
esse bonum ut apud audi-
entem omnium sermonum affir-
mantium et negantium sint
sermones necessarie et sufficientes.

Et prima quaestionum difficilium
est de qua quaesivimus
in prologo huius libri. i. utrum
consideratio de omnibus ge-
neribus causarum est unius scientiae aut
plurium. et utrum unius scientiae est con-
sideratio de principiis scien-
tiarum. aut est eius considerare
de principiis ex quibus fit de-
monstratio tantum. v. g. utrum
idem possit esse affirmatum et
negatum insimul aut non. et
cetera similia. v. g. utrum
equalia eidem sunt equalia.

Et si scientia est consideratio de
substantia utrum una scientia est ea-
dem omnibus substantiis aut plures.

Et si sunt plures scientiae utrum omnes
eae in genere aut quedam de eis
dicantur philosophia et quedam aliud.

Et iterum querendum utrum oportet dicere quod sunt substantie sensibiles tantum aut sunt alie ab ipsis sensibilibus. Et utrum sunt uniusmodi aut plura sunt sicut dicunt ponentes formas et mathematica que sunt intermedia et sensibilia. Oportet nos perscrutari de omnibus istis rebus ut diximus primo. Et perscrutari utrum ista consideratio est in rerum de substantiis aut etiam de accidentibus. Et cum hoc etiam perscrutandum est de eodem et diverso et de simili et dissimili et de contrario et de ante et post. Et de omnibus aliis rebus similibus istis de quibus logici perscrutantur qui ponunt opiniones suas de opinionibus famosis et nobilibus. Et etiam perscrutandum est de omnibus accidentibus que accidunt omnibus istis. Et de unoquoque eorum quid sit et non de hoc tantum sed utrum contradicuntur sibi invicem. Et utrum principia et elementa sunt genera aut sunt per singularia in que dividuntur. Et si sunt genera utrum genera que dicuntur de individuis sunt prima genera aut ultima. v.g. utrum animal aut homo est magis principium quam individua singularia aut non.

Et etiam oportet nos inquirere et perscrutari utrum sit causa alia preter materiam aut non. Et utrum ista causa distincta sit abstracta aut non. Et utrum ista causa est una in numero aut non sed plures. Et utrum est aliquid preter totum. Et dico esse totum unum quod dicitur in materia aut non est aliud, aut in quibusdam rebus est aliud a toto in quibusdam non, et que sunt ista entia. Et utrum ista principia sunt determinata in numero aut in specie et loco. Et utrum principia corruptibilium sunt principia incorruptibilium aut diversa. Et utrum omnia principia non corrumpuntur aut corrumpuntur principia corruptibilium. Et perscrutandum de questione magis difficili omnibus, scilicet quod omnibus utrum unum et ens sit substantia entium et non est aliud esse eorum preter ista, aut non sed est aliud subiectum sit dispositum eius alterum et aliud et non est talis causa et accidens. Et utrum principia sunt universalia aut sicut singularia rerum particularium. Et utrum sunt in potentia aut actu. Et utrum sunt principia alio modo aut sicut principia per motum. Et etiam

convenientes sunt difficiles et valde intricate. Et etiam hoc perscrutandum est utrum numeri et longitudines et figure et puncta sint substantie aut non. Et si fuerint substantie utrum sint separate a sensibilibus aut sunt in eis. In difficultatibus enim est non tantum comprehendere veritatem, immo et etiam hoc non est facile querere de eis secundum difficultatem earum secundum in sermone valde.

Dicamus igitur in primo de prima harum, utrum consideratio de omnibus generibus causarum est unius scientie aut plurium. Et quomodo possibile est ut una scientia sciat principia que non sunt contraria.

Notum est quod multa principia non sunt plurium entium quia non dicimus quomodo potest esse principium motus in rebus inmobilibus et quomodo natura boni est in omnibus rebus inmobilibus. Sed omne quod est bonum per se et per suam naturam est finis et complementum. Secundum hunc modum est causa, rei, scilicet propter quod. Et illud propter quod est aliquid est complementum alicuius actionis. Et omnes actiones sunt per motum. Ergo impossibile est ut inventum est quod ista causa sit in rebus que non moventur, et ergo per se bonum. Et in eis non est aliquid boni per se. Et ideo nullus mathematicorum utitur declaratione per hanc causam, et nulla demonstratio fit per illam, quare est melior aut quia est minor.

Et ideo nullus hominum invenit et istam talem causam in scientia mathematica. Unde sic quidam sophistarum dimiserunt sic Protagoras fecit. In aliis autem artificialibus, videlicet in carpentaria et sutoria, invenitur melius et minus.

Et artifices mathematicarum non perscrutantur omnino de bonis et malis. Quoniam igitur quod scientie causarum sunt multe, et omnis causa et principium sit aliquam causam et principium alterius scientie.

Quorum est igitur que scientia istarum est digna ut dicatur philosophia, et que ex scientiis digna sit ut nominetur philosophia? Et sic notificabitur id quod querendum est hic. Et impossibile est enim ut species omnium causarum sint eiusdem rei, sicut domus: causa enim domus ex qua fit motus est artificium et edificator, et causa propter quam fit domus est operatio, et in domum est lutum et lapides, forma domus est finis eius. Ergo quod diximus in diversis que scientia dicitur nomine philosophie convenit ut omnis scientia nominetur philosophia.

Et philosophia autem que est prior et nobilior est quam alie scientie, et necesse est ut sit causa

complementi et boni. Alie vero
sunt secundum istam viam. Et etiam
dixit primo quod scientia est prima
causa, et secundo quod est necessaria
causa, et scientia sive scire rem
scitur. Et tertio quod scitur est
de ipsa eius et cum voluerimus
invenire ipsam, verbi gratia, diffinitionem
nostram, existimabimus notifi-
care causam quando sciverimus quid sit,
verbi gratia, quid est quadratura. Di-
cemus ergo quod quadratura est
medium invenire. Et similiter de
aliis. Motor autem et alteratio-
nem transmutacio sunt
cum scimus prima
prima motus et ideo erit causa
et divina a causa complementi.
Causa autem est ergo quod cognitio uni-
versalis est istarum causarum et sic etiam
scientia. Et etiam principia in
diffinitionibus sunt unius scientie. Autem
primum est dubium. Dico enim quod
diffinitionis unius quod accipit
est de propositionibus universalibus;
quid diffinito super esse quid, verbi gratia, quod
de quolibet affirmativo negatio et quod
impossibile est affirmare et negare
in unum. Et alie propositiones similes.
Nos autem perscrutabimur utrum
scientia istorum principiorum et scientia sunt
sunt eedem aut diverse. Et si non
sunt eedem, que scientia earum debet di-
ci nomine scientie quesite in hoc loco.
Non enim est necesse ut omnia sint
unius scientie. Et etiam hoc quod est

ista unius scientie. Sequitur etiam modo
inconveniens, contrarie enim scientie u-
niuntur cum sit cognitione no-
ta. Et si ergo sunt demonstrationum, ut
habent aliquas quod subiectum est, et
ut quedam sunt magis latentia
et quedam manifestiora, impossibi-
le est ut omnia habeant demonstra-
tionem. Et necesse est ut demonstratio
fiat ex quibusdam rebus. Autem
in causa. Causa autem est ergo quod ac-
cidit ut unum genus sit subiectum
omnium, verbi gratia, subiectum demonstrationum
omnis et modi demonstrationis uni-
tur propositionibus maxime notis. Et
et si scientia substantie esset alia a scientia prin-
cipiorum demonstrationum, que scientia illarum
esset prior aliqua nobilitate? Tunc
causa esset extra per suam naturam
propositiones et ideo sunt principia
essentialia omnium. Si ergo cog-
nitio istorum principiorum non fuerit
philosophi, cuius ergo istorum erit cogni-
tio alterius? Et omnia artificia
sunt in istam scientiam substantie demon-
strationis ex universalibus propositionibus noti-
ficant artificia singularia in ma-
teria sua. Causa autem est ergo quod
scientia demonstrationis notificat ex
propositionibus universalibus artificia singu-
laria que accidunt uni generi,
quoniam si scientie est cognitio demonstra-
tionis et alterius scientie est cognitio
ex quibus rebus est unum, et illa
aut scientia demonstrationis aut alia.
Causa autem est quod cognitio accidentium

est, ut scientia demonstrativa principaliter unius modi modorum demonstrativi.

Et etiam perscrutandum est utrum huius scientiae quaesitae hic sit vel substantiis consideratio tantum, aut est eius consideratio de accidentibus contingentibus substantiis, v. g. si solidum est aliqua substantia et lineae et superficies. Utrum cognitio substantiarum et cognitio accidentium attribuitur uni generi quae declarantur scientiae mathematicae, sit unius scientiae. Aut cognitio accidentium est scientia alterius ab alia.

Si enim cognitio eorum fuerit unius scientiae, tunc scientia substantiae est et in scientia demonstrativa. Sed non est manifestum quod sermo in quo dicitur quid est hoc sit demonstrative aliquantum.

Et si scientia accidentium est alia ab scientia substantiarum, tunc expositio istorum sermonum est valde in difficultate.

Et etiam perscrutandum est utrum oportet dicere quod substantiae sensibiles habent esse tantum, aut aliae substantiae sunt sub istis sensibilibus.

Et utrum genus substantiarum est unum aut plura, sicut illi dicunt quod ibi formae et mathematica sensibilia sunt sicut et quod scientiae sunt mediae inter illas substantias quae sunt ibi formas et sensibilia.

Hoc autem postea in sermonibus quos diximus de formis quod dicimus quod formae sunt causae et substantiae. Sermonibus illorum contingit impossibile multis multorum modorum et multis sermonibus, dicentium quod aliae substantiae sunt aliud ab eo quod est intra caelum, et quod aliae ab sunt sicut substantiae sensibiles praeter hoc quod illae sunt aeternae, et haec autem sunt sensibiles corruptibiles. Fingunt enim quod homo in ille substantia est sicut homo sensibilis, et equus et caetera. Sermo enim istorum similis est sermonibus fingentium deos esse et quod formae eorum sunt sicut formae hominum. Illi enim nihil dixerunt aliud quam quod isti nec sunt aeterna et illi sic dixerunt.

Et si aliquis finxerit substantias esse inter formas et substantias sensibiles, aliae accident sensibilibus, contingunt ei quaestiones multae difficultates. Quoniam manifestum est quod substantiae sunt inter formas et sensibilia alia ab eis. Manifestum est quod sic esset tunc aliae lineae formae et lineae sensibiles et sic in unoquoque quod est aliorum generum.

Et si scientia stellarum est una istarum et erit et aliud caelum a caelo sensibili et similiter sol et luna et alia. Non enim est dicendum caelum quod fingunt scilicet mobile et impossibile est ut sit sic immobile et similiter de rebus de quibus est perspectiva et armonica utrorum naturalia. Impossibile enim est ut

vel sunt ante et sensibilibus. Species
quas dicunt, quam similiter vel sen-
sibiles non formas et non corrup-
tibiles. Manifestum est et quod sunt
sensibiles et alia non formas et non
corruptibiles. Et etiam inquirere
est quod aliquis quaerat quo-
modo difficilem et dicat utrumque
oportet quaerere istas scientias. Quamvis ali-
ter fuerit dicta inter geometriam et
mensurationem quod una earum
est scientia istarum sensibilium et
altera insensibilium. Manifestum ergo
erit aliam artem medicinae ab ar-
te medicinae sensibilium et etiam il-
lam medicinam inter illam medici-
nam quae est in formis et hanc
medicinam sensibilem. Et si-
militer de unaquaque scientiarum alia-
rum. Sed quomodo potest hoc esse? Manife-
ste enim hoc ut medicina alia
sit a medicina sensibili-
um, et erit ut res sint recipien-
tes sanitatem alie a sensibi-
libus rebus, et ut sit et aliud prin-
cipium a principio sensibilium.
Et cum hoc dicimus quod sermo
dicentium quod geometriae di-
sciplina est scientia corporum sen-
sibilium corruptibilium non
est verus, quoniam iam esset et corrum-
peretur per corruptionem corpo-
rum corruptibilium. Neque
scientia stellarum istarum est celi
corporum sensibilium. Non enim lineae
sensibiles sic disponit

geometer. Nulla enim rerum
sensibilium est linea recta
aut rotunda sic dicit geome-
ter. Et circulus enim non tangit speram
per punctum sed protagoras sic
dixit annexa in sua redargutione
contra geometras. Neque
motus celi et circuli eius sunt
sic dispositi sicut scientia stellarum, neque
conveniunt puncta cum stellis.
Et quidam fingunt esse
ista que dicuntur inter formas et sen-
sibilia, sed non sunt sepa-
rata a sensibilibus. Et cum nos vo-
lumus narrare omnia impossibilia
contingentia sermonibus eorum
indigebimus multo sermo-
ne. Sed convenit similiter inspicere
quod diximus. Non enim est necesse
ut ista media sint in sensibili-
bus tantum, sed manifestum est quod forme
etiam sint quod ista media sunt
in sensibilibus. Manifeste ergo et ut
forme sint in sensibilibus. Ser-
mo enim de formis et mediis est idem.
Et etiam contingit duo
corpora esse in eodem loco. Et ut
sint media in mobilibus sen-
sibilibus mobilibus. Et omnino
propter quam causam fingit aliquis
hec esse media et esse in sensibili-
bus. Sed cum hoc quod di-
ximus contingit inconve-
nientia priora accidunt et erit aliud ce-
lum preter hoc celum sed separatum

eis eo scientia eo in receptione. Et
difficile potest esse magis eo quod
diximus. Illa que sunt valde diffi-
cilia in comprehendendo verita-
tes. ¶ Et difficultas est in
cognitione principiorum perscru-
tandum est utrum est in in-
dum sit quod etiam principia
sunt genera aut sunt illa ex qui-
bus sunt omnia. Verbi gratia utrum
principia nominis litterarum ex qui-
bus componuntur omnes voces
aut sunt vox illic. Et utrum
etiam vocis principia sunt illa
ex quibus componuntur compositiones
figurarum demonstrationum. Et demonstrationes
aliarum compositionum aut etiam est
et demonstratio que omnium compositionum
est aut primum. ¶ Et qui dicunt
se cum fingunt quod etiam princi-
pia et fingunt etiam esse unum
dicunt quod principium corpo-
rum sunt ea ex quibus componuntur
et constituuntur. Sic dicit enim
fingit quod etiam sunt etiam
ignis et non illa corpora et quod
composita sunt ex eis et etiam
non dicit quod illa etiam sunt
sic entium generalium. Et si
hoc cum aliquis voluerit
scire naturalem rei debet perscrutari
ex quibus componuntur. Verbi
gratia si aliquis voluerit scire
lectum perscrutabitur ex qui-
bus componitur lectum. Tunc scit
ex quibus [illegible] et compositus est

et quomodo constituuntur. Et sic sciet na-
turam eius. Et ex istis sermonibus decla-
ratur quod genera entium non
sunt principia. Si autem sciuntur omnia
per diffinitiones et necesse est ut ge-
nera sint principia rerum diffi- 10
nitarum. ¶ Et possibile est ut
entia cognoscantur per formas
per quas disponuntur entia
et genera sunt principia forma-
rum et genera erunt princi-
pia omnium istorum. ¶ Et qui-
dam eorum qui fingunt quod
etiam entium sunt unum ens
magnum et parvum faciunt
esse genera. Sed impossibile est ut prin-
cipia dicantur duobus modis.
Diffinitio enim substantie eadem est. Et si
dicendum quod principia sunt du-
obus modis contingit ut diffinitio
que est ex generibus sit alia a
diffinitione que dicit rem ex
rebus ex quibus est et sunt in diffini-
tione eius. ¶ Et cum hoc dica-
mus quod si genera sunt prin-
cipia considerandum quae ge-
nera sunt principia utrum
prima aut ultima que predica-
tur in uno. ¶ Et dicendum quod
illa sunt magis principia quia
aliud magis est quod princi-
pia sunt genera altissima. Si
ergo genera conveniunt dicuntur de
omnibus eis que sunt sub eis
numerus principiorum entium erit
et unum primorum generum erit

unum et ens principia et substan-
tie entium. Hec enim in intentione par-
te dicuntur de omnibus entibus. Et im-
possibile est ut genus entium sit
unum aut ens. Differentie enim om-
nium entium generum necesse
esse necesse. Et omnis differentia est una
uno. Et impossibile est ut forte
predicentur de genere, scilicet de dif-
ferentiis, scilicet genus predicatur
nisi de formis que sunt eius. Ne-
cessarium est ergo quod si unum
et ens sunt genera, non est necesse
ut aliqua differentia sit unum et ens.
Et si unum et ens genera non
fuerint, non erunt principia,
cum principia sunt genera.
Et etiam predictum iam est de eis
que sequuntur cum differentiis,
intermedia enim usque ad indi-
viduum videntur sunt genera
aut existimantur, quod quedam
sunt genera quedam non. Et dico
hoc. Iterum differentie sunt magis
principia quam genera. Si differentie
fuerint principia, erunt prin-
cipia secundum hunc sermonem
infinita. Et iste sermo non est
dicentibus quod principia sunt
prima genera. Et si unum
est magis principium aliquo, et unum
est indivisibile, et omne di-
visibile dividitur aut secundum
quantitatem aut secundum formam,
et quod dividitur secundum quantitatem
est ante aliud quod dividitur

secundum formam. Et formae individui
quantitatem. Erit ergo unum
predicabile postremum magis
unum quam aliud. Homo non
est genus animalis, scilicet hominis
et similium quod in generalibus formis
cum primum et ante. Impossibile est
ut sit aliud nisi forme illa-
rum. v.g. quod si primum
numerorum sit dualitas, tunc nichil
numerum aliud est nisi forme nu-
merorum. Et sub nulla figurarum est
nisi forme figurarum. Et si ita
est, tunc genera nichil aliud est
nisi forme eorum. Existimantur
enim in maiori parte quod ge-
nera sunt forme. Individua
autem non sunt aliud a numero.
Et etiam quorum quedam sunt
nobiliora et quedam viliora
semper non sunt extra univer-
sale. Necessarium est ergo quod genus non
est prius secundum hanc intentionem
et in uno declaratur nobilior
istis intentionibus quod predi-
cabilia de individuis sunt
principia generum. Et etiam di-
cimus quod ... existimant quod
iste forme principia sunt.
Iste enim sermo non est facilis. Prin-
cipium enim et causa debent esse aliud ab
eis quorum sunt principium et causa, et
debet esse extra ... quod fiunt sepe-
rata ab eis. Et quomodo potest aliquis
existimare aliquod tale preter
universale predicabile de omnibus. Sig-

rectum est dicere quod universalia sint
principia quia sunt universalia. et
necesse est ut principia sint ea
que sunt magis universalia quam
13 forme. et secundum hoc erunt prin-
cipia prima genera. Et est
habens questionem difficilem aliam
difficiliorem omnibus, que necessario
est consideranda. et est ista
quoniam si nichil aliud est quam
particularia. et particularia
sunt infinita quomodo possibile est
ut comprehendatur scientia infini-
torum. et omnia prout unum
permanens in una dispositione.
Si igitur iste sermo est necessarius. ne-
cesse est ut aliud sit a parti-
cularibus. et iam diximus quod
hoc est impossibile. necesse est igitur ut
universalia genera et prima sint
alia a particularibus. et iam
diximus quod hoc est impossibile et
questio. et affirmare aliquod
esse aliud ab omnibus parti-
cularibus. Dicamus igitur quod si a-
liquid dicitur de materia
utrum illud sit aliud ab omni-
bus particularibus. aut est ab
aliquibus quidem. aut non est ab
aliquo eorum. quoniam si non
fuerit aliud a particulari-
bus nichil erit intelligibile.
sed omnia erunt sensibilia.
Et impossibile erit ut aliquid
sciatur per scientiam nisi aliquis
fingat quod sensus est scientia.

Et est impossibile erit aliquid esse e-
ternum et immobile. omnia
enim sensibilia sunt corrupti-
bilia. Sed si nichil fuerit e-
ternum et immobile impossibile
erit generationem esse. necesse est igitur ut
esse et ex quo sit generatio. et ut prin-
cipium istorum sit ingenera-
bile si cesserit. et est impossibile ut
aliquid fiat ex nichilo. quoniam si
generatio est necesse est ut motus habeat
finem. nullus enim motus est
infinitus. sed omnis motus habet
finem et complementum.
Et impossibile est ut sit illud quod
est impossibile ut fiat. aliud autem
quod fit est possibile in primo quod
fit necessario. Et si fuerit illic esse nunc
quia non generatur necesse est
ut substantia sit magis prima quam
materia. quoniam si neque non est in
substantia comprehenditur. nichil
erit omnino. Si igitur hoc non fuerit et
necesse quod est aliud ab istis par-
ticularibus forma et figura
necesse. Et si igitur fieret aliquis hoc
contingeret ei inopinabile. non
enim potest dicere quod hoc est possibile in
omnibus rebus. sed in quibusdam
et in quibusdam non. manifestum est
igitur quod impossibile est hoc esse in omni-
bus rebus. non enim dicimus quod do-
mus sit aliud a domibus singu-
laribus. Et cum hoc perscru-
tandum est utrum substantia om-
nium est una aut non sit

dixerunt quod talia corruptibi-
lia: contingeret inopinabile
quoniam omnia quorum substantie corrupti-
bilia sunt universalia et si dixerimus
quod substantie eorum diverse sunt
hoc autem impossibile est. Et etiam hoc quod
modo potest esse ut materia sit
aliqua sicut aliqua alia et etiam cum
omne sit universale scilicet materia
et particularia. Et queren-
dum est et quidem difficilem in
principiis quoniam si principia
sunt unum in forma vel unum
est unum in numero vel unum
generabile. et si ita sit et nullum
sit stabilitum de omnibus rebus
quoniam est scientia aut cognitio. Et si
autem principia omnium sunt
unum in numero et non fuerunt
principia quorumdam alia a
principiis quorumdam sic principia
rerum sensibilium. verbi gratia quod
ista sillaba est unum in specie
et principia eorum sunt unum
in forma et conversa in numero
si igitur principia entium non
fuerunt talia sed unum in numero
non erit aliud ab eis. verum
nec erit differentia inter dicere sermonem
dicentem unum in numero et dicen-
tem unum particulare: et
dicimus in omni esse particula-
re inconiunctum est unum in numero
Et dicimus universale de illo quod predicatur de
particularibus. verbi gratia quod
si etiam vocales essent terminate in numero

tunc omnes littere essent secundum
numerum earum. sed multiplicantur 16
in esse in magine. Et nos
dimisimus perscrutari de quo-
niam difficilem questionem. Et sunt
principia corruptibilium et sunt
principia incorruptibilium
aut alia. Quoniam si principia
incorruptibilium fuerint
principia corruptibilium
quoniam quedam erunt corrupti-
bilia et quedam incorruptibi-
lia et quare. Epicuri autem et omnes
loquentes de rebus divinis la-
borant locutiando ut sufficeret
nobis sic tantum non nobis posuerunt
principia esse deos et ex diis dixerunt
fuisse quod principia que
non gustaverunt de sublima-
tione et non gustaverunt de
ambrosie moriuntur. Iste autem
est quod ipsi dixerunt istis et
sunt nota apud eos. Sed hoc
quod posuerunt de istis causis
quoniam gustavit et potavit esse
tiones principiis quoniam si receptio
eorum est propter voluntatem tunc
in nectar et ambrosie est causa
esse eorum permanentie. Et
si ista receptio est ut essentie
eorum remaneant quoniam erunt
eterna et indigent cibo et non. Non
oportet perscrutari de sermonibus
eorum quorum philosophia est similis pic-
ture. sed debemus perscrutari et
querere dicentes illud quod dixerunt

secundum Democritum est quod principia rerum sunt convenientia dicit quod quedam sunt permanentia et quedam corruptibilia et non est verum ut ista sint sic. cum non in hoc casu diffinitur. nisi quia est quod principia eorum sunt convenientia. Si igitur aliquis interrogaverit de dicere aliquid in hoc contingit ei quod contingit Empedocli. Empedocles enim fingit quod lis est causa corruptionis et principium eius et existimat quod ista lis generat omnia preter unum et quod omnia preter deum facta sunt ab hac causa. Et fingit etiam in hoc sermone manifestum esse quod ex lite fit generatio omnium que fuerunt et que sunt et que erunt et quod ex ea nascuntur arbores et viri et mulieres et pisces quorum nutrimentum est in aqua et alii quorum vita est longissima et alia. Et fingunt quod si lis non esset in rebus omnia essent unum sed cum fuerit cum rebus dispergit eas et non dimittit eas quiescere. Accidit igitur ex hoc sermone ut deus qui est perfectus forma sit minus sciens quam aliud quia non cognoscit omnia elementa quia lis non est in eo et simile cognoscitur per simile v.g. terra per terram et aqua per aquam et amicitia per amicitiam. Et manifestum est quod dicit ex suo sermone ut lis sit causa corruptionis non causa generationis secundum hunc modum dicit ut amicitia non sit causa generationis. quoniam quasi aliquid fuit congregatum in unum corrumpent alia. Et cum hoc Empedocles non narravit quod est causa transmutationis etc. sed fingit quod natura eorum est ista et fingit quod cum lis que est materia fuerit nutrita in membris et adimpleta ... iustitie tempus illud quod transmutantur et transmutantur res terrestria sic causa etc. et secundum hunc sermonem oportet quod res transmutentur necessario et non dedit nobis causam huius necessitatis sed tamen dixit hunc modum sermonis quiete naturalis. Et non fuit quod quedam entia corrumpuntur et quedam non si sunt ex eisdem principiis scilicet fuerit quod omnia sunt entia corruptibilia preter elementa. Dicta autem pluralitatio et non difficile est quia quedam corrumpuntur et quedam non si sunt ex eisdem principiis et hoc quod diximus sufficit in hoc quod principia rerum non sunt eadem. Si autem principia sunt diversa contingit et adhuc difficile utrum ista principia

corrumpantur aut non. Quoniam
certum quod si corrumpantur
quod sunt ex aliis necessario. omnia
enim corrupta vadunt ad ea ex
quibus sunt. [E]t sic accidit ut
principia habeant alia principi
a quod est impossibile. hoc itaque
dicit in infinitum. Et si principi
a corrumpuntur et consum
dantur: quod erit genus rerum
corruptibilium. [E]t si prin
cipia non corrumpuntur quoniam
ex quibusdam principium non
corruptibilibus fiant corrup
tibilia. et ex quibusdam incor
ruptibilia. hoc enim non est cer
tum. sed aut impossibile est hoc esse
aut indiget multo sermone
ad confirmandum hoc. [E]t
dicamus quod nullus dixit quod
principia sunt diversa. sed
omnes dixerunt quod princi
pia omnium rerum sunt ea
dem. et voluerunt pertransire
deprehensionem quaestionis ut nimiam p
levitati sunt de hac quaestione.
[E]t nos invenimus quod difficil
lior istarum quaestionum et magis ne
cessaria ad sciendum veritatem
est utrum ens et unum sunt
substantiae entium. et utrum non
attribuantur alii. et hoc est utrum
et hoc unum. [A]ut oportet quaerere
quid est ens et quid est unum
tali quaestione. quoniam alia natura esset
eis subiecta. Quidam enim homines et

existimaverunt quod natura
eorum est talis. et quidam alter.
[P]lato vero et Pitagoras non finxerunt
ens et unum esse aliud et finxerunt
quod hoc est natura eorum. scilicet
eorum ut sint unum et ens substantiae
entium. aliud sit eorum attribuitur u
num aliis in naturalibus. et fingit quod
unum est ens. et forte dicit quod
unum unum est amicitia. fin
git enim quod amicitia est cau
sa quare omnia sunt unum.
Alii vero finxerunt hoc unum
ens esse ignem. et alii aerem. ex quo
ex quo facta sunt omnia entia
et alii finxerunt dicentes entia
esse plura. etiam isti coacti sunt ad
dicendum quod unum et ens sunt prima
secundum numerum principiorum quae dicunt
esse. [E]t si aliquis finxerit quod
unum et ens non sunt substantiae
alicuius rei accidit ut nullum a
liorum universalium sit substantia alicuius
rei. unum enim et ens magis sunt
universalia quam omnia. [S]i autem u
num non est quiddam per se ne
que ens non est quiddam per se: nullum
aliud est quiddam per se nisi parti
cularia. [E]t etiam si unum non
sit substantia. manifestum est quod non
erit numerus abstractus a rebus. et
alia natura separata ab en
tibus. nisi enim esset unitas nulli
autem est aliquid per se ex quo con
stat numerus. si igitur aliquid est u
num et ens necesse est ut sit substantia

Cum de eo non dicetur aliud nisi
sed una dicitur de se. ¶ Et etiam si
si aliquid fuerit quod unum
et ens sint idem, nichil erit
convenient difficiles que sunt de
alium quia una est quod est
possibile ut aliquid aliud ab uno
sit, scilicet quod est possibile ut quantitates
sunt plures. una quantitas et non est
nisi entis et non accidit ut entia
sint unum nisi secundum quod dixit Parme-
nides et ut unum unum sit et
¶ Secundum quod convenit istorum
duorum modorum dicitur hoc
difficile est et grave. Quum si
dixerimus quod unum non est
substantia et si dixerimus quod unum
est aliquid eius per se impossibi-
le erit ut unum sit substantia si unum
non fuerit substantia. ¶ Si autem aliquis
dixerit quod unum est substantia in
hoc quod erit quod difficile et
certo quod querit de ente utrum
sit aliud ab uno. autem est u-
num et necesse est ut ens non
sit unum et necesse est ut ens sit
¶ Et omnia entia aut sunt u-
num aut plura composita ex
unis. ¶ Et etiam si hoc unum erit
indivisibile erit secundum hoc
quod Zeno opinabatur
nichil esse omnino. Et quod
illud quod non augmentatur
apud additionem nec diminui-
tur apud diminutionem non est
ens. Ita quod ergo quod

entia secundum fingimentum eius
sunt magnitudines. Et si est ens
sunt magnitudines tunc
corporales. Quum magnitudo
corporalis est eius omnibus mo-
dis partibus. Alia autem res
quedam sunt que cum compo-
nuntur erit ex eis magnitu-
do et quedam sunt que cum ponun-
tur ex quibus non erit magnitu-
do secundum quod dixit. Superficies
quod superficies et linea quum com-
ponuntur faciunt magni-
tudines. punctum autem et unum
non faciunt magnitudines.
¶ Sed quia iste Zeno errat in suo
sermone et tenuit ipsum cor-
rudam et possibile est ut aliquid
sit indivisibile ergo secundum istum
sermonem aliquantulum et di-
citur quod cum unum additur
aliquid non erit maius sed
plus et non est magnitudo
quum quod sit magnitudo ex
tali uno et ex plurimis que non sint
unum. ¶ Et dicere hoc est sicut
dicere lineam componi
ex punctis. Et si aliquis estima-
verit hoc esse et quod unum sit
ex hoc uno et ex alio quod non
est unum sicut dixit quidam
queratur ab eo quare hoc non est
numerus in quibusdam generibus
est numerus et in quibusdam est mag-
nitudo. ¶ Si illud quod non
est unum est equale uni et pre

eandem naturam. non tamen est
nisi unum quod nunc fuimus primo
et ex alio quod non est unum
in quo est sic in magnitudi-
nes sunt ex aliquo minori et ex
hoc quod non est unum. Et
etiam quoniam sequitur alia dif-
ficultas et est utrum numeri et corpo-
ra et superficies et lineae et puncta
sint aliae substantiae aut non. Si enim non fuerint
substantiae tunc recedet a nobis aliquid
quod sit, quae est substantia entium.
Accidentia enim et passiones et rela-
tiones et dispositiones et dictiones exi-
stimantur non significare substantiam
alicuius. omnia enim dicuntur de sub-
iecto aliquo quod est hoc.
aliud autem imperfectiori parte quod
existimatur significare substantiam est
aqua et terra et ignis et aer
ex quibus componuntur corpo-
ra composita. caliditates vero
et frigiditates in istis et similia
his sunt passiones substantiae. Cor-
pus vero est illud quod recipit
passiones istas solum quod
est ens aliquod tamquam sub-
stantia. Corpus est minus superficie
substantialiter et superficies mi-
nus linea et linea minus quam
punctum et unum. Corpus enim dif-
finitur per ista. Ista enim existima-
tur esse sine corpore et hoc esse impossibi-
le. Corpus vero impossibile est ut
sit sine illis. Et antiqui
philosophi existimaverunt substantiam

et entitatem corpus. Et quod aliud est
passiones istius corporis. Et illi
existimaverunt quod princi-
pia corporum sunt principia
entium. Alii autem qui repu-
taverunt se sapientiores illis
existimaverunt quod substantia et ens
est ex numeris. Sicut igitur diximus substantia
quae diximus non est substantia. Uni-
a est substantia omnino in eis quae non
est rectum ut actiones quae in
accidunt essent similiter distinctae substantiae
tertia. Sed cum magis sit quod
longitudines et puncta quam
corporis sunt maioris substan-
tialitatis quam corpora non in-
venimus ex quibus igitur corporibus
sunt substantiae, impossibile est ut
sint ex corporibus sensibilibus
aut forte ipsa substantia est omnino.
Et non invenimus quod omnia
ista sunt dimensiones corporis
quaedam enim sunt latitudines
et quaedam spissitudines et quae-
dam longitudines. Et cum hoc dicimus
quod ista sunt in corporibus, sic
figurae sunt in cera. corpus enim
natum est ut habeat aliquam fi-
guram. Sed si sic fuerit ut
corpus non habeat figuram,
sic erit ut non habeat dimensio-
nem. verbi gratia cum sculpserit sculptor
figuram Mercurii non sculpserit
in ydolo Mercurii. Sic erit ut
figura secundum longitudinem sicut in
tota figura grandinis. non

iuenio alium. Et tunc hoc
quod diximus accidit illis et cum
ipsi ponunt fieri dicunt
quibus contingit generatio et corruptio
existimant quod cum ista primo
non sunt deinde fiunt aut sunt
primo deinde corrumpuntur et quod
ponunt contingit ei apud
generationem et corruptionem. principia
aut linee et superficiei impossibile
est ut habeant generationem et corrup-
tionem aut ut sint quia quedam
non corpora et continua et dis-
creta apud continuationem
adinveniuntur et apud discretio-
nem fiunt duo. Et nec
componuntur nisi corruptio
accidit ei et ideo que dividun-
tur sunt sine generatione. punctus
aut simul dividitur non fit
duo puncta et si generatur cor-
rumpitur necesse est ex aliquo in
iuenio alium. Et rectum
est querere de ratione difficili
que sunt querende utrum sunt
aliae substantiae preter sensibiles et formae
que finguntur esse. secundum quod
[illegible] ista sunt [illegible] hoc et que
mathematica distinguuntur ab
sensibilibus per aliquid et non distin-
guuntur ab eis per hoc quod
sunt multe forme. manifestum est
quod principia eorum non e-
runt finita in numero quemad-
modum principia quantitatis
que sunt hic non sunt finita

numero. principia et universaliter
elementa non sunt finita
in numero sed forma huius principia
[illegible] ex diversis [illegible]. aut
principia vocis composite ex diversis
vocibus. principia igitur vocis non
sunt finita forma et numero et
sunt eadem in [illegible] in medio.
sed non fuerunt alie substantie ab
sensibilibus sicut mathematice
quedam dicunt erit esse formas
non esse. si si concesserimus formas
esse et principia finita in numero in
forma. Jam narravimus quod
contingit ex hoc necessario quod est
impossibile esse. Et admiratur
aliquis de istis quod nos
ea sint potentia aut alio modo.
sed si alio modo quomodo est possibile
ut aliquid sit ante ea et sunt
principia. potentia et etiam
aliud ante eam. quod et quomodo non
sit potentia non est ante potentiam
esse. Et si dixerit quod sint potentia tunc
possibile erit etiam ut non sint aliquid
entium. quod et quod sit possibile
ut sit et non dum est. et est
aliquod quod non sit esse et impossibile
erit quod non sit possibile ut sit
hec sunt questiones difficiles et
quibus perscrutandum est magis
in eo de principiis. Et etiam
perscrutandum utrum
principia sunt universalia aut par-
ticularia si universalia non sunt sub-
stantia et non dicitur esse hoc aliquid

sine. substancia autem dicitur esse hoc singulare. Si igitur perscrutabimur de rebus dictis modo communi quod est utrum tunc societates esse multa genera. scilicet societates et idem et est. quoniam unumquodque eorum significat quod est hoc unum. ista igitur accidencia accidunt si principia fuerint universalia. si autem non fuerint universalia set fuerint sic principia exemplaria principiorum particularium particularia tunc scitum non habetur esse. sciencia enim omnium sunt universalis. Manifestum est igitur quod si sunt sicut ista principia cognoscitur. quod sunt alia principia universalia autem particularia que predicantur de particularibus.

[D]iuus quidem sciencia scilicet est consideracio de ente et de rebus que sunt entis per se. Sciencia ista non est una scienciarum que dicuntur particulares. quoniam nulla est earum scienciarum particularium deinde de ente universaliter et sciencia particularium est consideracio de accidente quod accidit alicui parti partium entis. dividit ab eo. sicut faciunt sciencie mathematice. Si igitur questio principiorum causarum ultimarum est a nobis inventa est quod necesse est ut ista principia sint sic principia alicuius nature per se. Et tamen quesierunt ista principia antiqui quique viderunt etiam entia necesse est ut non sint etiam entis modo accidentali. scilicet sint elementa et ideo oportet nos querere causas que sunt in ente.

Ens igitur dicitur multis modis et non dicitur equivoce sed attribuuntur uni rei et uni nature. sicut omne sanans sanitati attribuitur. quoddam enim dicitur sanum quia conservat sanitatem. quoddam autem sic quia facit sanitatem et quoddam quia significat et quoddam quia recipit. et sicut omne medicum medicine. Quoddam enim dicitur medicum quia adquirit medicinam et quoddam quia convenit medicine. et quoddam quia actus medicine. et eodem modo sic est nobis invenire res que attribuuntur uni rei sicut ista que diximus. Et sic ens dicitur multipliciter sed omnes isti modi attribuuntur uni rei sicut ista que diximus. quedam enim dicuntur entia quia sunt substancie et quedam quia sunt passiones et quedam essencia et quedam sunt vie ad substanciam aut ad relationem aut quia sunt non entium qualitates aut agentes aut facientes substanciam aut aliquid eorum que dicuntur esse in substancia aut quia negant aliquid illorum aut accidencium aut substanciam. et sic

diuisione eo quod non est eius
ad in g° scientia sanorum est una
sic scientia sanorum est una sic et
scientia aliorum similium. non enim
unius scientie consideratio est
de rebus que dicuntur de uno tan-
tum est enim consideratio de rebus
que attribuuntur uni nature
etiam non dicuntur de uno tantum, ma-
nifestum est igitur quod unius scientie
est consideratio de entibus in-
quantum entia. ¶ Et scientia que est scientia in
rei ueritate in omnibus rebus
est scientia rei prioris per quam alie
inuariantur alie res et per quam
uocantur et dicuntur, si igitur
hec sit prima substantia, necesse est
quod agnoscat principia et cau-
sam substantie dicitur esse philosophus. ¶ Et
unicuique autem generi sit u-
nam scientiam ut grammatica scientia uocis
est una et debet considerare in
omnibus uocibus. et non dicitur quod
consideratio de omnibus for-
mis entis universalis est unius gene-
ris scientie et generis forme autem
forme formarum. ¶ Quoniam
autem ens et unum sit idem et una
eademque natura consequen-
tis inuicem ad altitudinem est sic
consecutio principii et cause inuicem
ad altitudinem non quod eadem dif-
finitio sit uterumque. nulla enim
differentia est utrum est tantum utrum est una
res fuerint tales existimatio
certum non differt non multum

non est aut non ut iste homo sit
et non sit diuisa apud intellectum
neque. manifestum est quod sermo
dicentis iste aut non, similiter non
diuersa significatione. similiter
sicut dicitur homo dicitur non iste et homo
in generatione et in corruptione
sunt enim de uno. manifestum est
igitur quod additio in istis significat
idem et non significat aliud ab eo
re. ¶ Et dicimus quod scientia
est una non in accidente in eo
dicitur quod substantia cuiuslibet est
ens. manifestum est igitur quod for-
me entis sunt secundum numerum for-
marum. ¶ Et unius scientie est con-
sideratio simpliciter de istis for-
mis. scilicet quod unius scientie est
consideratio de negatione et pri-
uatione. consideratio enim de eis
est una simpliciter aut enim ne-
gatio aut est priuatio que est sim-
plex que non est sibi autem a-
nam generum de eo et de contrario
inuicem et similiter et de aliis rebus
similibus a uno omnia ista
attribuuntur sine specie.
¶ Et nos possumus ...
oppositione cum distinguemus
contraria in diuisione et priuati-
one secundum numerum substantiarum. necessari-
um est igitur quod iste scientie sint
unam substantiam priorem dicere
alteriorem omnibus. uero enim
prima genera sunt unum
et ens. et ideo scientie consequuntur.

hec generata. philosophus enim assimila-
tur matematico. scientia enim matemati-
ca habet partes et primam scientiam et ma-
thematica hoc est primum et
secundum et unumquodque de aliis secundum hunc
modum. Et cum sit unius scientie
considerare de subiecto secundum
oppositionem equalium et oppositum est
uni, oppositum est multitudo;
manifestum est ergo quod unius scientie
est consideratio de negatione
et privatione. consideratio enim de
utroque est una et unius. aut
erit negatio aut erit privatio que
dicitur simpliciter que non est in aliquo
aliquo generum. Et hic igitur unum
et negationem sunt differentia, quod ne-
gatio est ablatio unius. privatio
autem habet naturam subiectam sibi
de qua dicitur. Et unum quidem op-
ponitur multitudo u-
ni; manifestum est quod opponun-
tur in eo quod diversum et dissimile
et non equale et alia que dicuntur
hoc modo aut in multitudine.
Et unum etiam quam diximus
cognitio unius et contrarieta-
tis est unum istorum. et unum
dicitur de multis modis. manifestum est
quod hec contraria dicuntur et
de multis per species. et unius scientie
est cognitio omnium. Sic ergo
unius. cum sint dicta de mul-
tis speciebus, tunc cognitio eorum
non est primum secundum unum,
sed primum ei sic dicitur aliquid

unum et non dicuntur de uno. cum
ergo attribuuntur omnia pri-
mo quod est primum in eis, ut ergo
quod omnia que dicuntur unum
attribuuntur uni primo et
similiter dicitur de illo quod dicitur idem
et diversum et de contrariis. Et
ergo determinare primo secundum quot
modos dicitur unumquodque istorum
et eius attributio eorum simul
principium. et narrare quomodo
ut attribuuntur ei omnia
predicamenta. quoddam enim dicitur
primum quod sit primum quoquo
modo. et quoddam dicitur primum
quod agit aliquid primum. et quod-
dam dicitur primum aliquo istorum
modorum. manifestum est ergo quod opor-
tet illa et declarare eorum dif-
finitionem et diffinitionem substantie. cum ita quod
est una earum de quibus perscru-
tari sumus in capitulo quod dubitatur.
Et oportet philosophum scire posse consi-
derandi in omnibus istis. cum autem
sic hoc non est philosophi, quis ergo dicitur per-
scrutari de sermone dicente
quod Socrates est et de sermo-
ne dicente quod Socrates sedens
est, si isti duo sermones sunt
idem. et si unum sit contra-
rium alteri, quid est contrari-
um, et secundum quot modos dicitur
et similiter de aliis similibus. cum
ergo ista et alia similia dicuntur per
se passiones unius secundum quod unum et passi-
ones entis simpliciter et non passiones

unius autem entis secundum quod est
unus aut linea aut igni.
Manifestum est quod scientia que no-
tificat unum et ens debet scire
quid sit unum et ens, et que
sunt accidentia que accidunt
eis. Et ideo errant qui de
talibus rebus non perscrutantur, quia non
perscrutantur de rebus que
sunt philosophie, sed peccant quia non
perscrutantur de substantia ista-
rum rerum que sunt priores, et
quia eadem est ens secundum quod
ens habet accidentia propria, scilicet par
et impar, equale et inequale
et adducunt communiter, et ista
sunt unum per se et sibi adinvi-
cem, et sicut sunt mobile et
immobile et grave et non grave
habent accidentia propria, sic et ens
simpliciter habet accidentia propria de
quibus debet philosophus perscrutari.
Et signum eius est quod lo-
gici et sophiste simulant in eo
quod dicit philosophus simulare. Scien-
tia sophistica est scientia deceptio-
nis tantum. Logica autem loquitur
de omnibus rebus, quia ens est commune
omnibus rebus. Et manifestum est
quod illi loquuntur de istis
rebus que sunt proprie philosophie, et
scientie sophistice et logice redu-
cuntur ad unum genus, et
genus philosophie. Sed differt philosophia
ab altera in modo virtu-
tis, ab alia autem per considera-
cionem regiminis vite. Logica
vero scit illud quod scit philosophus,
et sophistica autem estimat scire et
nescit in veritate. Et
quia privatio est una divisionum
contrarii, et entium et unum que at-
tribui, intervenient et non enti-
um et multo dicitur quies at-
tribuitur uni et motus multo.
Et omnes concedunt quod
entia et essentia componuntur
ex contrariis, et omnes loquen-
tes dicunt quod principia sunt
contraria. Quorum quidam di-
cunt quod principia sunt par
et impar, et quidam calidum et frigidum,
et quidam finitum et infinitum,
et quidam litem et amicitiam.
Et in hoc apparet quod omnia
ista et alia attribuuntur uni
et multo, et ideo attribuuntur
ista secundum principia. Prin-
cipiorum autem aliorum attribu-
tio sunt quasi genera. Et ma-
nifestum est ex istis quod unius
scientie est consideratio de ente
secundum quod ens. Omnia enim aut sunt contraria
aut ex contrariis, et prin-
cipium contrariorum est unum
et multa. Et utrum huius est
consideratio de istis si dicuntur de
uno et si non dicuntur, et videtur quod
iste sermo convenit veri-
tati. Sed si unum dicitur multis
modis, tunc omnes modi entis
attribuuntur uni primo sic

contraria attribuuntur primo. Et iste sermo est planus.

Et sicut et unum non fuerit idem nisi prolatione de omnibus. Et licet non differunt ab alio, videtur quod non sit sic. Sed quedam attribuuntur uni et quedam ei quod sequitur unum. Et ideo geometra non habet dicere quid est contrarium et quid est unum et quid est perfectum et idem et diversum nisi secundum modum argumentationis.

Et manifestum est igitur ut una scientia habet considerationem de ente simpliciter. Et quod ista scientia habet considerare non de substantiis tantum sed de eis que sunt substantiarum predicamentis et ante et posterius et genere et forma et toto et parte et ceteris similibus.

Et dubium est igitur utrum una scientia habet considerare de dignitatibus quibus utuntur scientie mathematice et considerare de substantiis aut scientia de principiis quibus utuntur est alia a scientia substantiarum. Manifestum est igitur quod consideratio de istis est unius scientie scilicet scientie philosophi. Ista enim sunt communia omnium entium et non sunt unius generis appropriati et omnes scientie utuntur istis. Quia sunt entia simpliciter et generalia rebus istorum est eius.

Et scientie utuntur istis secundum quantitatem sufficientem et non quantitatem est secundum modum eorum que conveniunt sub genere quod volunt demonstrare.

Et manifestum est igitur quod iste dignitates necessario sunt omnium scientiarum universales. Et convenit isti scilicet quod nullus quod notificat ens simpliciter notificat istas. Agricola neque geometra neque aliquis considerantium de particularibus intromittit se ad dicendum in eis aliquid vel vere vel non vere vel geometre vel aspectivi. Sed quidam naturalium dixerunt in eis aliquid, quia isti soli existimant se perscrutari de cognitione universi nature entium.

Et cum scientia aliqua est magis antiqua scientia naturali, naturalium enim unum genus entium, ideo considerandum est de istis advenit ei qui perscrutatur de cognitione totius et de prima substantia. Scientia enim naturalis est unus modorum scientiarum sed non prima scientia.

Quidam autem loquentes intromittunt se ad declarandum veritatem et quomodo sciendum est in eis. Sed non possunt hoc quia nesciunt dialecticam. Oportet enim addiscentem prius scire istam et non querere eam cum loquitur in eo de eis.

Et manifestum est igitur quod est ex principio quod philosophus debet considerare de rebus que sunt magis firme omnibus syllogismis universaliter

et perscrutari de principiis
suis. Et qui habet cognitionem
alicuius generis dicit posse
narrare que sunt principi
a illius generis permanen
tia in sua veritate. Non oportet illum
qui habet cognitionem eiusmodi sim
plicem ut possit narrare que
sunt permanentia principi
a eorum in sua veritate. [illegible]
autem cognitionem habet omnium
simplex et ille potest narrare
principia vera et verum prin
cipium quod est magis per
manens quam alia prin
cipia. Est autem illud in quo decep
tio non est possibilis. Necesse est enim ut
illud principium sit valde
manifestum et notum. Homines enim non
decipiuntur nisi in eo quod
nesciunt. Et oportet illum qui habet
cognitionem alicuius entis
scire principium in sua veri
tate sine dubitatione. Hoc enim prin
cipium non habet dubitationem. Et ne
cesse est illum qui scit illud quod
habet cognitionem eius. Hoc est
necessarium ei. Est igitur manifestum quod
primum in sua veritate per
manens magis quam alia prin
cipia est illud quod narrabimus
et quando post narrabimus quod
est primum. Dicimus igitur nos in primo
distinguere quod impossibile esse
quod unum sit impositum in
simul et omnino in talia tantum

illis que erunt distincta in
ista indigentia in eo modo
logicis difficultatibus. Hoc igitur est
magis primum magis firmum
quia opinio alia primis in eo
est dicto dicta. Nullus enim
potest estimare quod
affirmatio et negatio sunt idem. Sicut
quidam estimant quod Era
clitus dicebat hoc. Non enim ne
cesse quod illud quod aliquis dicit
estimetur verum esse. Et
quando hoc esset possibile, possibile esset
ut contraria in eodem. Non
oportet nos distinguere in hac
questione et quod convenit simul
distinguere. Quoniam sicut contradic
toria opponuntur sibi adin
vicem. Manifestum est quod im
possibile est ut aliquis estimet
ut affirmatio et negatio in unum simul
contingit et permaneat hoc sic
cato opinari quod contra
rietas simul est. Et omnes
qui utuntur demonstratione per
veniunt ad istud dignum
tem per ultimam. Ista enim dig
nitas prior est omnibus dig
nitatibus reliquis omnibus natu
raliter. Quidam autem sicut diximus
fingunt possibile esse estimare
quod affirmatio et negatio sunt in eadem
re. Et declaravimus quod hoc
est idem sicut nesciunt multi
dixit hoc multa naturalia. Nos
autem iam diximus quod ipse

est quod affirmatio et negatio simul in eodem non declaravimus quod hoc principium est firmissimum omnium principiorum. Et iam quidam laboravit ad declarandum hoc principium per demonstrationem propter suam ignorantiam et paucitatem sue nutritionis. est enim male nutritus qui nescit in quibus oportet demonstrationem querere et in quibus non oportet querere. impossibile enim est ut demonstratio sit in omnibus rebus. quia si hoc esset procederet in infinitum et esset infinite. Et secundum hunc modum non erit demonstratio. Et si crederent esse aliquid in quo non oportet querere demonstrationem, non possunt dicere aliquid esse quod magis principium est sicut illud primum principium. Et si placet ut aliquis accipiet demonstrationem secundum modum erroris quod hoc est impossibile, si aliquis dicit aliquid in quo est in hoc. Et autem nichil dicit, ridiculum est deridere illum querentem sermonem a quo nullum sermonem habet. quoniam qui est talis similis est planti in habitu disputationis secundum quod est. Et differt quod demonstratio est inter demonstrationem secundum modum erroris et demonstrationem simpliciter quia ille qui inducit demonstrationem si estimaverit quod inducit eam ex principio noto communiter est

aliud hoc erit error et non demonstratio erit sicut dixit. et omnium istarum sunt sic contradictio quod sermo aut affirmat aut negat aliquid. Et primum quod omnium istorum est concedere quod sermo aut negat aliquid aut affirmat. et dignum est concedi primari quia hoc esse primum solum notum. et necesse est ut sermo loquentis sit signum de aliquo apud ipsum et apud alium. Si aliquid dicit. et si hoc non fuerit non poterit determinare in disputatione neque secundum cum alio. Et quando aliquis concesserit hoc erit demonstratio. concedit enim aliquid esse terminatum et finitum et est causa quia hoc est inducens demonstrationem. et immo illi cum concedere contingit quod negant loquelam et contingit ei concedere loquelam. Manifestum est igitur primo quod iste sermo est verus non nisi nomen est signum ad affirmandum aliquid vel negandum. et non est ita sicut affirmatio et negatio non est simul. Et est et hoc nomen homo significat nunc vel unum animal bipedale. et dico quod hoc nomen homo significat hanc intentionem. si dicitur hoc esse hominem secundum quod est homo in veritate. Et si aliquis dixerit quod nomen significat

infinita. sed illa sunt determinata: non erit disputatio inter sermonem eius et inter primum sermonem. Impossibile enim est ponere nomina non significantia res determinatas, sed nomine convenienti dictionum rei. verbi gratia si aliquis dixerit quod hoc nomen homo non significat unum sed multa, et quod unumquodque multorum sit diffinitio rationem dicentem est bipes et sic ut quod hoc nomen homo significat unum quod diffinitur per sermonem rationem et alia multa que diffiniuntur per alias rationes. sed illa sunt finita numero. Dico nunc quod possibile est ponere nomen proprium unicuique illorum secundum quod convenit diffinitioni eius et erit quod unum nomen multa significet. manifestum est quod illud nomen non est diffinitio. quod si non significat unum nichil significat et si nomina nichil significaverint: destruetur sermo et loquela inter nos et in rei veritate destruetur ista consideratio. cum enim non intelligit aliquid esse unum: impossibile erit aliquid intelligere omnino. si autem intellexerit aliquid esse unum: possibile est ut ponat unum nomen huic enim intellecto.

Dicatur igitur nomen significans aliquid sicut diximus primo et sit nomen aliud unum et sic erit impossibile est ut hoc nomen homo significaret non hominem, cum hoc nomen homo non significet nisi unam intentionem tantum. sed significat aliquid unum, non dico quod predicetur de uno, quoniam secundum istum modum significat multitudinem et albus et homo idem, et sic efficiuntur hec nomina unum, intentio est unum nomen multitudinem rerum convenientibus nomine et diffinitione. et impossibile erit ut unum nomen sit et non sit simul nisi secundum equivocationem verbi gratia possibile est ut alii vocent nomine hominis illud quod nos vocamus non hominem. sed illud de quo nos inquirimus non est nomen hominis et non sit simul et in eadem dispositione. sed perscrutamur utrum sit possibile ut homo sit et non sit simul et in eadem dispositione. si igitur non fuerit ita et unum nomen significet hominem et non hominem manifestum est quod hoc nomen quod significat non hominem significabit hominem et erit sermo dicens hominem significans non hominem et erunt isti duo sermones unum. multa enim non sunt unum nisi quando diffinitiones eorum conveniunt, verbi gratia tunica et vestis. si igitur isti duo sermones sint idem et unum erit dicere hominem et non hominem significare unum. sed iam declaravimus quod isti ser-

nomen significant

rationes significantur diversa. Quare
necesse est ut omne quod nomina-
tur homo inveniri veritate animal
bipes, quia hoc nomen homo
significat hoc. Et cum hoc
est necesse impossibile est ut sit id
ab alio bipede. ¶ Si quis autem
dixerit quod necesse est dicere ut
hoc nomen homo significaret
hoc quod impossibile est ut non sit
homo, si igitur non sit impossibile est ut
sit verum dicere quod idem
est homo et non homo minimum. Et iste
sermo plus est et in multitudine
dicentium non hominem. Dicere enim
hominem significat aliud ab eo quod
significat dicere non hominem, sicut dicere al-
bum significat aliud ab eo
quod significat homo. Et hec nomina homo
non homo sunt contraria multi-
tum valde magis quam hec
nomina album et homo. Nam
etiam quod utrumque aliud sig-
nificat. ¶ Si quis autem dixerit
quod hec nomina album et
homo significant idem, dicemus
et quod primo diximus: omnia
ut secundum hunc sermonem sunt
idem non contraria tantum. Quod omnia
si igitur hoc non fuerit sic, accidit
quod diximus si loquentes
respondent de eo quod queritur ab
eo. Si autem quereretur ab eo sim-
pliciter de negatione non respondent
ad questionem, quoniam simpliciter est unus
est homo et album et alia multa.

Sed cum questitum fuerit ab
aliquo utrum sit verum dicere
esse hominem aut non esse, tunc debet
respondere quod nomine quod
significat unum eorum de quibus quesitum
et non addere in suis sermonibus,
dicendo quod hoc vel homo et album
et magnum. Impossibile enim est numera-
re omnia accidentia cum sint
infinita. Et ideo oportet ipsum aut numera-
re omnia infinita aut non dicere
aliquid eorum. ¶ Et sic et cum
questitum fuerit innumerabiliter
utrum aliquid fuerit homo et
non homo, oportet respondere si illud est homo
quod est homo aut quod non est
homo si non est homo. ¶ Et sic cum
hoc oportet respondere de aliis si sunt ali-
qua non sint. Quoniam qui hoc faciunt non
querunt naturaliter. ¶ Et isti
dicentes hunc sermonem inne-
gant substantiam quam declarat
diffinitio in re diffinitionis que sit
et coguntur ad dicendum quod
omnia sunt accidentia. Et dicere de
homine quod est homo et de alio quod
est aliud et et quod non est id. Quoniam
si aliquid fuerit hominis secundum quod
est homo, hoc non erit cuius cum
non fuerit homo aut secundum quod
non est homo. Negationes autem
sunt alia. Quoniam si significat aliquid
unum est accidens substantie alicuius
et non est significans nisi aliquam
substantiam, et quod significat ali-
quam essentiam alicuius est

non est non essentiam eius. Sic
illud sit quod sit essentiam
hominis. ergo aliud ab eo sit
quod sit aliud ab isto aut
quod sit essentiam eius quod
non est homo. Nisi ergo dicet quod
nulla differentia talium. sed omnia
dicuntur in accidentali. per hoc
enim differt substantia ab accidente
cum album accidit homini quia
est albus non quia est illud
quod est album. Et si omnia
dicuntur modo accidentali, nichil
erit primum universale. et si accidens
semper predicetur de aliquo
subiecto necesse erit hoc in infini-
tum. Sed hoc esse impossibile. non
ergo congregabuntur ultra duo in primo
accidens enim non per accidens est
accidens, nisi utrumque accidat
eidem. et hoc est sicut dico quod
album est musicus et iste quod
utrumque accidit homini. Sortes autem
non est musicus hoc modo
scilicet quod utrumque accidit eidem.
Cum ergo quedam accidentia di-
cuntur secundum hunc modum
et quedam secundum alium mo-
dum, omnia ista que dicuntur sicut album
dicitur musicum impossibile est ut sint
infinita que est sicut ... in superi-
oribus, sicut accidens quod Sorti accidit
accidere alie est aliquid et non
est unum ex omnibus, et non
erit aliud accidens ex hiis que
sunt alia, sicut musicum. hoc

et per accidens non est magis quod
aliud in aliquo quam aliud
huius dictum. Quedam enim accidunt
secundum hunc modum et quedam
accidunt sicut musicum Sorti
quod ergo est secundum hunc mo-
dum et non est accidens in accidente
tali. Et aliquid est quod significat
substantiam. et cum ita sit
manifestum est quod impossibile est ut
contradictiones predicentur de
eodem. Et manifestum est quod
secundum hunc sermonem omnia
erunt idem. sic hoc quod navis
et longitudo et homo et simpliciter est
ut affirmatio dicatur de omnibus
rebus et negatio. sic cogi-
tur ad dicendum qui dicit
sermonem Anaxagore. Iste
enim dicit quod homo non existimat
esse navis et manifestum est quod
homo est navis. Sed si dicimus contra
contradictionem est navis. unde
contingit quod dixit Anaxagoras
omnia sunt simul et quod
nichil est vere veritate. Et
isti videntur dicere sermonem sine
termino et existimant dicere quod est
et dicunt quod non est. Illud enim
quod est in potentia et non est in ac-
tu est sine termino. Quemadmodum ergo
ab eis necessarium affirmare neque
dicantur in omnibus de eodem
et non negari in omnibus ut dicatur
de eodem. Sed affirmatio de aliquo
et quod non dicatur de aliquo

v.g. quod si dixerit quod homo non est homo fuerit verum, manifestum est quod non est quod est navis. Cum enim affirmatio est necesse est ut negativa sit. Et si negatio non fuerit, negatio eius quam est dignior est ut sit. Si igitur negatio fuerit, erit et eius navis. Et si negatio fuerit, erit et affirmatio. Hoc accidit dicentibus hunc sermonem et accidit ut dicatur quod non est necessarium ut affirmatio et negatio sint de omnibus rebus. Quasi si verum fuerit quod homo et non homo non est, manifestum est quod erit verum quod non homo et quod non est non homo. Et iste sunt negative. ¶ Dicimus igitur una et una dictio, ista est et una opposita in istis. Et etiam erit in omnibus secundum hanc dispositionem et erit album et non album, ens et non ens. Et secundum hunc modum in aliis affirmationibus et aut non erunt. Si erunt in quibusdam et in quibusdam non. Si vero fuerint in omnibus, hoc est concessum. Si in omnibus dicetur et autem negatio dicitur de omnibus aut de quibus dicitur affirmatio et dicitur de omnibus de quibus dicitur negatio. ¶ Aut in quibusdam rebus dicitur de omnibus de quibus dicitur affirmatio et non dicitur de omnibus de quibus dicitur negatio vero. Et si fuerit secundum hanc dispositionem, erit aliquid quod

non est ens firmiter et opinio firma. Sed igitur illud quod est per negationem est aliquid notum firmum. Et sermo contrarius secundum statum erit melior eo. Et si affirmatio dicitur de omnibus de quibus dicitur negatio et necesse est ut sermo consimilis dividenti dividenti. v.g. omne album non est album erit verus aut non erit verus. Et si non fuerit verum quod dicitur fuit per hanc divisionem non dicit hec. Et illud quod non sunt eadem, tertio dico et nominativum idem. Et sic omnia erunt idem sic dixit primus. Et erit idem homo et navis et deus et negationes istorum. ¶ Et si sermo de unoquoque istorum fuerit idem, tunc non differt aliquod ab alio aliquo modo. Quoniam si differret erit aliquid in veritate semper. Et accidit hoc quod diximus si fuerit possibile in medio ut vera et cum hoc accidit et ut omnes verificent et omnes falsificent et loquens concedat et ipse se falsificat. Et manifestum est etiam hoc quod disputatio cum isto est cum eo quod non est. Quoniam non dicit hoc esse et hoc non esse, sed dicit hoc et non hoc. Iterum et negat et omnia ista et si hoc non esset, esset certum quod omnia sunt determinatum. ¶ Et si cum affirmationes fuerint vere negationes erunt false et cum iste fuerint vere affirmationes erunt false

tunc non erit verum in aliqua re
neque de eodem in simul. et et-
iam erit dicere hoc esse primum
sudum et similiter qui estimat quod
modo sunt ita et modo non
sunt contingit ei falsum. et tamen
estimat utrumque veridicat
ce sermo de hoc est quod sua
entium est esse. et si non veridi-
catur sed veridicatio magis quam
ille qui opinatur hac opinione
ille qui estimat quomodo sunt
entia. tunc et hoc erit verum
et non verum. et si omnes fallunt
equaliter et non dicunt verum
tunc dicens talem non habet sermonem
dicit enim aliquid et non dicit in
simul. et si non estimat aliquid
estimat aliquid. sed estimatio
eius et non estimatio idem est. i.
quo differunt a plantis.
Et hec hoc declaratur quod
nullus opinatur hoc, neque de
ceteris hominibus neque de eis qui
dicunt. quia si ambulet a mu-
lata non stat. qui opinatur quod
ambulandum est et non vadit
per viam unam ad puteum
stantem nimia. et nisi est
quod cavebit ipsum sicut sicut
casus in puteo et non casus non
est idem. et estimatio eius si
est eadem in bono et in malo
iterum. declaratum est quod
ipse opinatur quod quoddam
nunc est bonum et quoddam
non bonum. et cum ita sit sit
quod quedam sunt homo et qui-
dam non homo. et quedam dulcia
et quedam non dulcia. non
enim estimant omnia esse idem
neque equaliter querit in omnibus
sed estimant quod potius aliquid
est melior. et accipite hominem suum
querit. Et sciendum est non
homo et non homo erit non accideret
electio. sed sicut dixit et dixi fuit
magis videret nisi ad consi-
derandum esse ab hoc et non ab hoc
cum quod declaratum est quod
cognitio nostra est in omnibus
rebus. et si non fuit in omnibus
rebus. sed est in eo quod est bonum
et quod est malum esse cum Et
sic cognitio non fuit perscrutationem
sed per estimationem. tunc
dignum perscrutari de veritate
esse quemadmodum egrotus magis
perscrutari de sanitate ma-
gis quam sanum. estimans
enim non est certus in respectu sci-
entis. Et etiam si omnia in ma-
iori parte fuerint secundum hanc
dispositionem aut secundum aliam, tamen
magis et minus fuerit de sua
natura. tunc non dicemus quod
duo et tria sunt consilia in
pari. et non est error estimantis
quatuor esse quinque sicut error
estimantis ipsum esse mille. mani-
festum est quod error alterius est
minor quam est maioris [illegible]

et si aliud quod est magis certum et
propinquius magis, certum erit quod
de veritate de quo approximatur
verum magis. Et si non
fuerit aliud, tamen erit magis fir-
mum et magis verum, et quies-
cemus ab hoc sermone qui
nichil determinat et impedire
eum ut determinet aliquid.

Et sermo Anaxagore est de
sermonibus eorum qui opinantur
hoc. Et cogitantur omnes ad ve-
re esse aut quod nichil est contradic-
tionis, estimationes sunt ne-
cesse est ut omnia sint vera
et falsa insimul. Multi enim
homines estimant contrarium
eorum que estimant alii et opi-
nantur quod qui non opinatur
illud quod illi opinantur pec-
cant. Necesse est igitur ut idem esse
sit et non sit. Et si ita sit necesse est
ut estimationes sint vere.
Errantes enim estimant contraria, et
si entia sunt huius dispositionis ve-
rificantur omnes. Manifestum est
igitur quod isti sermones et illi
sunt ab una cogitatione. Tamen
in disputatione cum omnibus
istis non est via. Quidam enim indi-
gent sufficientia et quidam
ut cogantur in disputatione
ad concedendum. Qui enim estimant
hoc propter difficultatem compre-
hensionis, cura erroris in
eo tunc sua ignorancia facile

medicinalis. Disputatio vero
eis non erit per verificationem
sermonum, sed per verificationem eorum
qui autem dicit per verificationem
sermonum medicinalis eorum est
per verificationem sermonis voci-
um et nominum. Et ista estima-
tio accidit removentibus se a sen-
sibilibus quibus contingit dicere
contradictoria et contraria esse insimul
quia opinabantur quod con-
traria erunt in mixto. Et si im-
possibile est ut fiat illud quod non
est, necesse est ut res fuerit prius
cum duobus contrariis, sicut dixit Anaxagoras. Dixit
enim quod omne fuit mixtum
omni contrario. Et sic dixit De-
mocritus talem sermonem;
dixit in parte que est ex vacuo
et pleno, licet sit hoc ens et hoc
non ens. Nos igitur dicimus ad
illos qui estimant istas estimationes
estimationes quod sermo eo-
rum est verus aliquo modo et
aliquo modo impossibilis. Con-
trarietas enim dicitur nobis modis;
est igitur aliquo modo possibile ut
fiat ex non ente, sed possibile est ut non
fiat alio modo. Et possibile est ut
inveniatur eius esse et non esse dici-
tur duobus modis. Non enim quod
sit eius esse, sed quod non fiat
certum ut eius sit esse. Sed non est
idem possibile est ut contra-
ria sint in eodem potentia, actu autem
non est. Et etiam debet eis ad

opinandum unum quod eius contrarium
aliquando sumitur et quod non
sunt motum neque corruptionem
neque generationem omnino. Et similiter
neque crediderunt quidam veri
tatem contingere rebus in sen
sibilibus. Et in superficie etiam
iudicare verum per multitu
dinem et paucitatem esse idem
existimatur a quibusdam dul
ce et a quibusdam amarum. Et si
omnes homines essent infirmi aut
insanirent, unus autem aut duo
sani essent, tunc
existimarentur isti esse infir
mi et insanientes, illi autem sani et
verum non sunt ita. Et etiam
pluribus aliis apparent res contra
rio illi secundum quod sunt nobis
apparent ita. Et unicuique
apparent unicuique aliquid idem
secundum contrario illi quod exi
stimatur. Et non sunt ita. Et
non declaratur etiam quid horum
sunt vera et falsa. Ista enim non cre
duntur e contrario magis
quam illa, sed sunt consimi
lia. Ideo quod credidit etiam
dixit Democritus quod aut nihil
est verum omnino aut non manifestum
nobis. Et universaliter quia exi
stimant quod intellectus est
sensus, et sensus est alteratio,
dixerunt quod verum necessario
apparet per sensum. Et propter
opiniones crediderunt etiam

mationes. Et Empedocles et Democritus et
unusquisque aliorum, eius enim
dixit quod ille mutato proprio cum
mutatur ... mutatur ...
intellectus. Et Parmenides etiam
dixit quod intellectus apparet
ubi secundum complexionem
membrorum multorum hominum
et quidam de antiquis locuti dixe
runt sermonem Anaxagorae in quo
dixit quod entia apud homines
sunt secundum existimationes eorum
et dixit quod Homerus similiter vide
batur hoc opinari. Dixit enim
in suis versibus Hector et dixit
quod cum fuit percussus ...
decumbit et consilium intellectum
... et intellexit alio intellec
tu quam videret per se suum
intellectum, et ideo est ita.
Et est etiam quod in una
quaque dispositione ...
cum non intelligebat quod
entia sunt simul et non sunt
in aliqua dispositione et in suo
contrario ...
utraque dispositione aliquod dif
ficile. Cum enim viderent quod
est super de veritate magis
quam alii sunt ... in
inveniendo eam ... existima
tiones eorum ... unam
... sermones eorum ...
tales magnitudines ... quod
non potest illum qui vult inci
pere inquisitionem quod quaerebat

sua voluntate. quia autem fuit
ut quererent veritatem eorum que
ad currere ad voluntatem. Et
Causa istius existimationis eo-
rum est quia quesiverunt plurimi
de veritate entium, et existima-
verunt quod entia sunt sensi-
bilia tantum. et natura illius sen-
sibilium non sunt terminate, et
neque in se diversitatem,
non dicit. ideo dicere hic dixit
erraverunt in opinione eorum
Et cum viderunt totam
istam naturam moveri, et quod
nichil dicitur in veritate de
rebus que non transmutantur,
existimaverunt impossibile esse ali-
quid dici in veritate ali-
quo modo de rebus que transmu-
tantur secundum totum. Et ex
ista opinione manifestate sunt
opiniones Cratyli. et Cratylus
in fine vite sue opinaba-
tur quod non oportet aliquid dice-
re, sed tantum movebat digitum, et
reprehendebat Heraclitum in hoc
quod dixit quod impossibile est
invenire aquam fluminis eandem
bis. dicebat enim quod non
semel hoc est possibile. Nos autem
dicimus in hoc sermone quod
illud quod transmutatur
habet apud transmutationem
aliquem sermonem qui verus
dicatur, et existimatur quod illud
rei in eo est dubium quia

negat aliquid necesse est ut
habeat aliquod esse quod possit
negare. et necesse est ut aliquid
esse habeat illud quod est. Et
universaliter si aliquid corrumpitur, habet
esse. et si generatur necesse est ut
habeat esse illud ex quo illud quod
ex eo generatur, et illud per quod
generatur. et quod hoc non sit
infinitum. Sed dimittamus
ista et dicamus quod trans-
mutatio secundum quantitatem
non est eadem cum transmu-
tatione secundum qualitatem
et scientia non est tamen per quan-
titatem, sed omnia cognoscun-
tur per formam. Et etiam conve-
dicendi sunt existimantes istas
existimationes, quia cum vi-
derunt in rebus sensibilibus
quod pauciores sunt testi-
dispositione iudicaverunt in to-
to celo. locus enim sensibilis in quo
est generatio et corruptio est ille qui
continet nos tantum, et est pars
ut aliquis possit dicere ut non sic
in respectu totius particula
valet. melius est igitur negare a
toto quod est in isto parvo
quam asserere in toto quod
affirmatur de eo. Et etiam est
et quod dicendum est de istis
que prius diximus manifeste
inferimus eis sufficienter nos-
trum esse in mobilibus. Et similiter ac-
cidit quod dignius est dicendum

affirmare et negare simul dicere
omnia sunt quiescentia quam
dicere mobilia. non enim est aliquid
in quo transmutatur aliquid
quidem. quoniam in quo sit, ex quo
fit. ¶ Sermo autem eorum in sensu
in veritate non omne quod ap-
paret est verum. primo quidem quia
non corrumpitur sensus licet fanta-
sia que non est eadem sensui.
Etiam hoc mirandum est de eis
an ambiguunt utrum tante magnitudines
et colores sint in illa dispositione
in qua videntur ex remoto aut
in illa dispositione in qua videntur
ex propinquo. et utrum sit secundum quod
sani videntur aut infirmi. et in
gravitate utrum sit secundum de-
biles aut secundum fortes. et in ve-
ritate aut ebrietate: utrum sint
secundum quod sunt apud dormi-
entes aut apud vigilantes.
¶ Et manifestum est quod hoc est sim-
ple. nullus enim potest estima-
re modo aliud sit pro et
sententiam medici sapientis
in rei veritate non est verum
illo nescientis in eo quod sa-
nat de infirmitate et in eo quod
non sanat. ¶ Et etiam dicimus
in simplicibus sensibus. quia sensus
alienus rei non est similis in rei
veritate ei qui est extraneus. et
non est similis sensui ipsius
rei proprie et remote attentus.

visus enim est colorum et non sapo-
rum gustus autem saporum non colorum
et utrumque eorum sentit aliquid
in uno tempore et numquam con-
venit alicui sensui ut affir-
met in illa dispositione et nega-
ret eam simul in qualitate
nam in uno tempore. ¶ Et preter
de passionibus. verbi gratia. quia est in ma-
teria quod transmutatio est
ex eodem sic vinum in tempo-
re et estimatur quod transmu-
tatio est per dissimilitudinem
complexionum corporum gustantium
et sic estimatur quod vinum
aliquando est dulce et aliquando non est dul-
ce. ¶ Set res non est in ipso dul-
ce tamen sicut dulce in quantum suis
mutatur sed si sermo verus est
in eo et est verum dulce illud quod
erit secundum hanc dispositionem. et isti
ita sermones negant secundum
hec omnia. et sic negant ut
non sit aliqua substantia alicuius rei ut
nec etiam est aliquid necessarium. quod enim
necessarium est impossibile est ut sit alio
modo. omne enim quod est necessarium
impossibile est ut sit in illa dispositio-
ne et in sua contraria. et ultimo
non si sensibile est verum tunc
sensibile solum non est aliquid
si non est animatorum. quia non est
sensibile. et est verum quia enim
non erunt sensibilia et sensata
passiones sentientis. et impossibile ut
subiecta facientia sensum sint 18

a sensu non fuerint. et sensus
medio aliquo recipit nisi sen-
se est prior sensu necessario. motor
enim prior est moto natura. et
si ista dicuntur relative tamen nec
tamen eorum erit sine altero. ¶
19 Secundum dicit contentum su-
per ista et dicit istos sermones
et querentes quis est ille qui ve-
ridicat et scit omnia secundum sanita-
tem. et iste questiones ambigue
sunt similes questionibus ambi-
gentium in hoc tempore in vigili-
a et sompno. et ratio omnium ista-
rum questionum non est una est. isti enim di-
cunt quod omnia sunt esse
principio et querunt quid. deinde
querunt comprehendere per demonstrationem
hoc. quasi autem non sunt conten-
tam ex suis operationibus
sed manifestum istorum est quod que-
runt enim in quo non habent enim
non et hanc demonstrationem principium
demonstrationis. et scire istos querere
facile et comprehendere hoc non
difficile. quia isti preterintentum
tum sermonem et querunt in-
inventionem querunt impossibile
volunt enim dicere sermones con-
trarios. et nisi nulla hora dicunt
per sermones contrarios. ¶ Si
non omnia dicuntur relative sed que-
dam sunt per se. tunc non omnia que
apparent sunt vera. quod enim
apparet alicui apparet. quoniam
dicit quod omnia apparentia

sunt vera facit omnia entia
esse relativa. et non preservare oportet
nos ab eis qui querunt invio-
lentiam per disputationem. et dicit
hoc dicere quod illud quod ap-
paret non apparet. illud quod
sed apparet illud quod est secundum
illud cui apparet et in hora in
qua apparet. et existimet aliquis
dicere quod non est ita. ¶ Accidit nun-
cius apparere dicere contrarium
per eciam idem apparere mun-
dum esse mel et gustum non mel. et quia
oculi duo cum fiunt diversi
non videbunt unum. quoniam
dicentes nichil quod apparent
tamen per se album nigrum tamen
apparent et non apparent eadem
quoniam apparet multociens in
eodem tempore. tactus et sensus
estimantur duo apud inun-
tionem digitorum. et visus quod
et non illud quod determinatur in-
venitur quod est per unum
sensum et unius modi et secundum unam
dispositionem in eodem tempore. et hoc est
verum. ¶ Et dignum est ut
cogitatur ad dicendum hoc
cum non dicit aliquid ignium et
digendo sed disputando tamen quia
si videtur sermo sed eciam per hoc
et necessario fuit dicimus nunc est-
ut dicimus hoc faciat omnia
relativa ad estimationem et ad
sensum. ergo non fuit aliquid
nec erit nullumquam prius non 12

nō existimandum. Et si res ge-
nerate sunt aut erunt. nisi
sim quod nō omnia referun-
tur ad estimacionem. Et si
autem refertur unum ad unum
et dimidium et ad idem et est
duplum et equale. et nō refer-
tur equale ad duplum. et
cum hoc si refertur homo et esti-
matiuum per illud ad estima-
cionem quod estimatur est homo
unum ambo idem et illud quod
estimat nō est homo. sed estima-
tiuum per illud est. Et si una
quaeque rerum refertur ad il-
lud quod estimatur tunc illud
quod estimatur est refertur ad
res infinitas in forma. Et quoniam
sermo uidetur manifestus sermo
illis sunt. et qui sermo cer-
tissimus est impossibile ut duo con-
tradictoria sint uera simul
in eodem manifestum est quod im-
possibile est ut contraria
sint simul in eodem. Et ma-
xime cum contrarium nō esse et nō esse si-
est priuatio. et nō esse est ne-
gatiuum de aliquo genere dic-
to. sequitur impossibile est dicere quod
affirmatio et negatio sint simul in uno
subiecto. et sic impossibile ut
contradictoria sint simul.
sed forte dicetur aliquid ex
utroque. et forte dicetur alterum
eorum tantum simpliciter. et est impossibile
est ut aliquid sit inter duo

contradictoria. sed necesse est aut affirmare
aut negare unum de uno. et hoc erit de-
aliquo uno post quam enim
et falsum prius determinatur. dicere
enim quod ens nō est aut quod
illud quod nō est est est falsum
et dicere illud quod nō est nō est
uerum. quare dicens quod hoc est
et nō est uel uerum dicet uel falsum et
qui dicit hunc sermonem non
dicit quod hoc nō est neque illud
non est. et si fuerit aliquid inter
contradictoria. u. g. pallidum
inter nigrum et album. et si
erit uerum in homine. non
ut secundum hanc dispositionem erit
transmutatio. et uidetur quod
illud quod nō transmutatur
in bonum aut ex hoc in id
quod nō est bonum. et hoc enim
est manifestum in eo quod non est trans-
mutatio nisi ad res opposita
in situ et media est. Et similiter
dicimus si fuerit secundum hanc disposi-
tionem inter ea aliquid quod trans-
mutatur in album nō ex eo quod
album. et hoc nō uidetur modo
et omne cogitatum intellectum
aut affirmatur aut negatur
et hoc manifestum est ex diffinitione ue-
ritatis et falsi aut falsum. cum
enim conuenerit cum affirmatione
aut negatione est uerum. cum autem
nō conuenerit est falsum. Et amplius
sic hoc in omnibus contradictoriis
si eius fuerit sermo de

tem. Si igitur contingit ut aliquis non
verificet in credendo et recte hoc
mentire et non ente est et recte enun-
ciatio non erit alia a negatione
et diminutione. Et etiam ut hoc
sit in omnibus generibus in qui-
bus est contrariorum ex necess-
itate, verbi gratia in numeris et ut numerus sicut
eis nec par nec impar quod est
impossibile. Et etiam est quod
demum procedetur in infinitum
et erit res nec totum in me-
dietas nisi album cum est
si est album. Et quod q.
non est aliud quam dicere negatum
non quod est negatum aut quia non
est. Et contingit ista estima-
tio hominibus sicut alie opinio-
nes inutiles, quia non pos-
sunt dissolvere sermones et
adversariorum et non dixerunt ser-
mones illorum et verificaverunt
argumentationes eorum. Qui-
dam igitur dicunt illos sermones
propter istam causam et quidam quod que-
runt causam in omnibus rebus
et principium in istis rebus om-
nibus erit ex diffinitione et diffinitio
est illa que significat rem ne-
cessario ratio itaque nominis significat
est diffinitio. Et videtur quod
sermo Eracliti asserentis quod
omnia sunt vera et quod non
omnia sunt vera. Sermo autem
Anaxagore asserit aliquid esse inter
duo extrema contradictoria. Igitur
sunt falsa omnia. Quoniam cum ad-
miscentur mixtum non est
bonum neque non bonum. Igitur im-
possibile est ut aliquid dicatur
verum. Cumque igitur distincta sunt
ista declaratum est quod
impossibile est ut res sint et in ea que
dicuntur eodem modo et in que
dicuntur de omni. Sed quidam dix-
erunt. Quidam enim dixerunt quod
nichil est verum et nullum al-
lium ingredo. Isti sermones
sunt sermones Eracliti. Qui
si dicit eos esse veros aut falsos
non dividit inter duos sermones
et dicit utrumque esse. Illa igitur im-
possibile est ut sint. Ista autem manifestum
est quod impossibile est. Et hoc de-
claratur per hoc quod con-
tradictione sunt que impossibile
est ut sint insimul vere aut
falsa omnia. Et necessitatur
exponi hoc esse possibile. Sed oportet ut
sint conditiones suppositiones
cum sunt sicut iste secundum quod prius
dictum fuit in sermonibus prius
dicitur aliquid esse et non esse. Sed significat
aliquid et sic disputabimus
eis ex diffinitione cum invene-
rimus quod significat verum. Et di-
camus igitur quod verum non
est aliud nisi cum affirmatio sit vera
negatio sit falsa. Igitur impossibile est ut omnia
sint falsa. Quoniam necesse est ut alterum
duorum extremorum contradictionis sit
verum et si affirmativa aut negativa

dicere de omnibus; neque necesse est ut non omnia sint vera. Quia altera duorum extremorum contradictionis est falsa, album nigrum. Et alia translatione invenitur in loco huius diminutio. Sed qui dicit contradictoria esse estimat quod omne quod dicit est verum, et que sunt contrariorum omnia sunt falsa, et ipse verificat sermonem. Et similiter destruunt sermones contrarios, necesse sermonem non esse; et ipsa affirmativum sermonem qui non est falsus; et quod aufert non est diminutum, sicut quesitum ab omnibus cum omnia necessaria vera et falsa. Et qui dicit in sermone qui est verus aliud quod dicit est falsum et hoc pertinet infinitum. Manifestum est igitur quod neque qui dicit quod omnia sunt vera dicit sermonem, neque qui dicit quod omnia non moventur; quoniam si omnia moverentur et semper sunt idem, quia mutatur ab isto transmutari et ille dicit quod non. Et impossibile est quod dicit quod omnia et mutuo sunt vera. Omnia igitur sunt falsa. Et etiam declaratum est hoc esse impossibile, necesse est ut cuius transmutari et transmutatio est ex aliquo, neque si quiescunt et moventur et post album.

Principium dicitur aliud ex quo prius movetur aliquid, verbi gratia principium longitudinis. Et aliud ex quo incipitur est aliquid fieri, verbi gratia doctrina. Cum forte non incipitur de primo rei sed de illo ex quo facilior est disciplina. Et dicitur aliud ex quo primo fit res et est intra, verbi gratia fundamentum navis et domus, et sic quidam dicunt cor animalis et quidam cerebrum et quidam aliud secundum existimationem unicuiusque. Et dicitur aliud ex quo fit res primo et non est intra et primo fit initium motus et transmutationis, verbi gratia filius a patribus et via ab odio. Et dicitur aliud per quod cuius voluntatem movetur quod movetur et transmutatur quod transmutatur, verbi gratia dominium civitatibus et regnum, et dicuntur principia et artes et maxime artificialibus. Et dicitur etiam aliud ex quo scitur res primo, et hoc principium demonstrationis. Et sic dicuntur cause. Omnes enim cause principia. Omnium principiorum commune est esse quod est primum. Et locus quo

est et quo erit tamquam principium
sunt inventa, et quedam extra
rem sunt, ut natura est principium
et elementum et cogitacio et volun-
tas et substantia et aliud ipsum quod est.
Bonum et largum est princi-
pium plurium cognitionis et mo-
tus. Causa dicitur uno modo
illud ex quo fit aliquid et est in eo,
ut cuprum in ydo-
lo et argentum in anulo. Secundo
alio modo forma et exemplar,
et hoc est quod significat
aliquid esse et genera eius, sicut
proportio duorum ad unum est at-
tributa et ad diapason, et uni-
versaliter numerus et partes diffinicionis.
Et dicitur alio modo id a quo
est principium transmutacionis
et quietis prime, ut dator consilii et ambu-
lacio est causa sanitatis et pa-
ter filii, et agens acti et trans-
mutans transmutati. Et
dicitur de aliquo tamquam
complementum, et hoc est propter
quod fit aliquid, v. g. sanitas
enim est causa ambulationis.
Ergo questionem facit aliquis
quare ambulamus, dicemus ut
sanemur, et hoc dicto videmur
nos reddere causam. Et similiter alia
per que fit complementum
per motum alterius est ut me-
dium fit. Dicitur quod causa sanita-
tis est dieta et clisterium aut me-
dicine aut instrumenta. Omnia enim ista

adinvicem ad quesitum
complementum. Et differunt
quia quedam sunt instrumenta et quedam
tamquam actiones. Causa
ergo dicitur in maiori parte de istis
rebus. Et quia ergo cause dicuntur mul-
tis modis accidit ut plures cause in-
sint eidem secundum non accidens,
ars enim ydolorum est causa et cuprum,
sed non aliquo modo sed per hoc quod
est ydolum, sed non eodem modo sed
aliud quidem illud ex quo fit, et aliud
ex quo est transmutacio. Et quedam sunt
adinvicem cause, exercitium enim est causa sa-
nitatis et sanitas est causa exercitii,
sed non eodem modo, sed hec quidem sicut
quidem complementum et illud
tamquam principium motus. Et
eadem causa est contrariorum,
v. g. illud quod cum fuerit pre-
sens erit causa alicuius et cum fu-
erit absens illud idem erit for-
te causa contrarii, v. g. quia
absencia gubernatoris navis
forte erit causa destructionis eius
et presencia eius erit causa salva-
cionis eius. Et utrumque scilicet presen-
cia et absencia sunt cause tam-
quam moventes. Omnes ergo cause que
modo fuerint dicte cadunt
sub quatuor modos famosissimos.
Littere enim sillabarum et materie artifi-
cialium et terra et omnia corpo-
ra simplicia et partes et conclusio-
nes sermonis sunt tamquam cause
que sunt ex aliquo. Et quedam

ideo sunt quia subiecta quedam par-
tes. et quedam ut illud quod i-
psum agit aliquem eo. sive totum
compositio et forma. Semen autem
et medicus et admonitio et totum
quod agit aliquam actionem. [illegible]
sunt secundum principium transmu-
tationis et quietis. Et [illegible]
quedam autem tanquam princi-
pium et largitur aliud. illud
enim quod fit largitur aliud
unum et est complementum alii-
us. et nulla est differentia inter dicere hoc esse
largitum et videri largitum.
Iste igitur sunt cause et numerus
formarum est iste. Sermo-
dicendi sunt plures. sed cum recol-
liguntur sunt pauciores. Dici-
tur enim multotiens causa quedam
venit informata. et ipse que-
dam ante et quedam post. ut
dicamus sanitatis causa est medi-
cus et peritus. et duplum
causa est ad diapason. et numerus
et [illegible] unum quod continet
aliquod particularium. et
secundum que accidunt et generalia. ut
v.g. factoris ydoli causa est ar-
tifex. et Polycletus. sed diversis
modis. accidit enim ut ydoli ar-
tifex esset Polycletus. et cetera
ea que continent accidens. ut ho-
mo fuit causa ydoli. aut ali-
quod. et quedam accidentia sunt
remotiora quibusdam et quedam
propinquiora. v.g. cum dicere-

quod album et musicum est
causa ydoli. et non Polycletus tan-
tum. [E]t dicitur esse autem [illegible]
[illegible] potentia et in actu
v.g. edificatio rei edificande
de autem edificator qui edificat.
Et dicitur in terminationibus [illegible]
[illegible]
ydoli quod est ydolum aut
quod aliquam formam [illegible]
[illegible]
[illegible] universalibus. et dicitur in
[illegible] v.g. [illegible]
Polycletus vero artifex ydoli
et Polycletum artificem ydoli. et
multitudo omnium [illegible] est
senarius. et duorum duo. modo
aut [illegible] genus aut [illegible]
[illegible] totum. album musicum
et differentia quod agentia et
particularia [illegible] et quo sunt
[illegible] et [illegible] sic
sanans et edificator. non [illegible]
[illegible] que autem sunt in potentia non
sunt [illegible] in simul. domus
autem et edificator non corrum-
puntur in simul. [E]t dicitur
unum ex quo compositum rei primo
et etiam [illegible] et non dividitur secundum
formam [illegible] formam v.g.
[illegible] sunt [illegible]
[illegible] que per
[illegible] et illa non
dividuntur per alios [illegible]
divisos [illegible] formam [illegible]
dividuntur [illegible] corpora [illegible]

continuetur secundum totum sicut aqua est
cuius pars est aqua non sic pe-
tulie. ¶ Et dicitur quod corpora
sunt talia etiam inquantum dividun-
tur primo tamen non dividuntur
in alia corpora diversa secundum
formam dicuntur unum etiam
corpora talia et etiam uniusmodi dici-
tur secundum modum unum et ubi etiam
omnium denominationum parte
non denominantur que sunt simpli-
cia denominationibus diversis etiam denomi-
natur et partes aggregationes sunt
similes illis que sunt extra
sicut quorum unum est medium et
dicitur etiam [illegible]
nominatur illud quod est unum
numero et non dividitur [illegible]
generis in partibus [illegible] et in uno
numero simpliciter quod non dicitur
etiam unum sunt pro in hoc non
membri rebus que sunt eiusdem
magis quam alia unum unum
quodque eorum quia est unum
per inveniuntur in partibus et non
[illegible] aut in mixtis et dicitur
manentium quantum quod in
unum et numero sunt principi-
a et illa que dicuntur genera sunt
una et non dividuntur quia non
sunt differentia. Dixerunt quidam
quod genera sunt etiam tamen
sunt magis in relatione quia
genus est maioris unitatis
quod nisi diceretur sic generum
et quod sic genus non sic differentia

[illegible] et etiam est unitatis cuiusli-
bet quod est principium cui-
libet in quolibet et primum. ¶ Et dici-
tur uno modo de omnibus pu-
lulantibus et dicitur natura uni-
cuique quod pululat pululans
primo tertio modo. ¶ Et dicitur unde
exquo est primus motus in
unoquoque per se sicut [illegible]
sic est [illegible] et dicitur pu-
lulare omne quod sic crescit
cum in alio secundum continuitatem
aut secundum consolidationem sic-
ut [illegible] inter [illegible]
consolidationem vero est distantia in
[illegible] non est necessarium quod ad
[illegible] in consolidatione
aut aliud est inter quod sit
circa esse consolidata in modo
contactus et sic sunt unum
continuationem et quantitatem
tamen non secundum qualitatem.
¶ Et dicitur etiam unde ex quo primo fit
essentia rei naturalis et sua gene-
ratio in immutabile et intransmuta-
bile a sua virtute quando sic
et dicitur quod [illegible] est materia
[illegible] et [illegible] et lignum
est in lignis et [illegible] de a-
lio unumquodque et terium que
sunt existit prima materia in
eis conservata. Et [illegible]
modum dixerunt quod etiam est
natura [illegible] et [illegible]
dixerunt quod est dicta tamen
dicunt quod terra et quidam quod ignis

et quidam quod aqua et quidam
quod terre et quidam quod omnia.
Et dicitur natura alio modo substantia rerum
naturalium. sicut dicitur quod natura
est prima compositio. aut etiam dicit empedocles
quod natura nichil est in unoquoque
et quod dicunt homines natura
id omnia que sunt per naturam
aut est ex aliquo quod est ex eo
natura est licet non dicatur quod
sit natura et si non fuerit forma et
exemplar eius. naturale vero est
illud quod est compositum de utroque
sicut animal et membra eius. Et dicitur
natura prima materia. et hoc dicitur
duobus modis. dicitur enim primum
in respectu alicuius et primum
in universitate sicut res facte ex
cupro. cuprum enim cum refer-
tur ad ipsa est primum. et dignius
ut dicatur primum in universita-
te et si omnia liquabilia sunt
aqua. Et dicitur natura forma
et ista est finis generationis. forme
autem et omnes substantie dicuntur nature
quia hoc nomen impositum est. natura
autem est aliqua substantia. natura enim
que predicit quod prima natura
quod dicitur in universitate
est substantia rerum que habent principium
motus in se. et materia dicitur natura quia reci-
pit istam. et similiter generatio et
putrefactio putrefientium quia sunt
motus ex natura. et hoc substantia
principium motuum rerum
naturalium. et cum inest sunt

potentia aut post actum. Et ne-
cessarium est illud quod impossibile est
ut res sit nisi cum ipso et cetera
quia est sicut anelitus et nutrimen-
tum animalis que sunt necessaria. impossibile
enim ut alia sit. Et dicitur ne-
cessarium illud quod impossibile
est nisi per illud ut sit aut ipso
sit bonum aut negare bonum
aut privare ipsum. sicut dicitur quod
accipere est bonum medici-
nam. et necessarium navigare
et navigare ad athenas et do-
minum ut accipiat debitum.
Et dicitur necessarium de re faciente
violentiam et de violentia. et
hoc est quod impedit volun-
tatem facientis violentiam
dicitur necessarium. et ideo est contristans
sicut dicit odinus quod omne
necessarium est contristans. et violen-
tia est aliqua necessitas sicut
dicit aristoteles quod violentia
de necessitate cogit me in hoc fa-
ciendum. Et existimatur quod
necessitas non facit opinionem
aliquod necessarium remotum et imu-
tatum a sua voluntate. opinio-
ne quia est contrarium mo-
tui qui fit per voluntatem et
cognitionem. Et dicitur necessarium
illud quod impossibile est ut sit
alio modo. secundum hoc necessarium
dicuntur omnia alia necessaria aliquo
modo. dicitur enim etiam necessarium vel pati
sive necessarium ut illud quod impossibile

est ut si facient violentiam ista necessitas est aliud ab eo quod simpliciter est ut sit alio modo. et sicut invenitur in rebus. quia si simpliciter ut bonum sit in qui- dam rebus. et est vita et genus sine aliquibus esse. et magis necessitas aliqua necessitas. hoc igitur est declaratio necessitatis. quod simpliciter est ut sint aliquo modo ab eo quod primum est sim- plicia. et causa eius prima absolute simpliciter ut sit alio modo et ut sit congregatio rerum. quedam ha- bent aliam causam necessitatis eorum- dam in esse. et alia existunt ipsa. et manifestum quod primum esse in qua necessitate est simpli- citer est ut aliud sit uni- cus modis. quia in alio modo aliquo esset multis modis. quod si fuerint res simplices et ceterarum mobiles nulla eorum erit violentia neque extra naturam.

Unum dicitur autem per accidens aut per se. per accidens sicut navigator et musicus dicuntur unum. dicitur enim navigator et musicus sunt u- num non est per dictum nisi quia quod accidit navigatori musicus. Et sunt dicta accidentia in genere et in ubi. v.g. quod homo et homo musicus sunt unum. aut quod musicum accidit uni homini qui est substantia una. aut quod iu- stitia accidit alicui particulari sicut navigatori. et esse unum non est eodem modo. sed unum contin- git quia genus et musica et aliud quia sicut aut paucis modicis. omnia igitur que dicuntur unum per accidens hoc modo dicuntur.

Eorum autem que dicuntur unum per se quedam dicuntur unum per continuitatem ut lignum conglutinatum. aut illa que congregantur liga- mento. et linea si fuerit cur- va. dicitur unum continuum sicut dicitur unumquodque membrorum sicut crus et facies. et istorum est ma- gis unum quod est continuum per naturam quam per ar- tificium.

Et dicitur continuum illud cuius motus est unus per se et non potest esse alio modo. et dicitur unus motus non quia non dividitur secundum tempus.

Et con- tinua per se sunt illa que sen- tiuntur secundum tactum. unum ligna se contingentia non dicuntur unum ad invicem. aut contin- guntur. sed corpus in aliud unum continuum. illa autem que sunt per se continuationis dicuntur unum et habent tortuositatem et alio- rum magis est unum quod non habet tortuositatem sicut crus aut coxa. simpliciter non est ut mo- tus eius non sit unus. et linea recta est magis una quam tortuosa. et dicitur quod linea tor- tuosa que habet angulum est una

et non una. Amplius et est ut no
tus cum sit minimum et non sit
minimum. et ultimum corporis huius
magnitudo secundum quod recipit in
una perfectione et non secundum a
liam sit partes linee continuo
rum. Et dicitur et unum alio mo
do quorum subiectum non differt secundum for
mam. et illa non dividuntur ad
formam quorum forme non
dividuntur secundum sensum
et subiectum aut primum aut ul
timum quod est apud complemen
tum. Et ideo vinum unum et aqua
una cum non dividantur secundum
formam. et dicitur omnia liquabi
lia unum sicut oleum et vinum et
omnia liquida. quia subiectum ulti
mum omnium illorum est unum. tota
enim aqua aut aer. Et di
citur unum quorum genus est unum
et differunt per differentias contrarias
ei. sic homo et equus et ca
nis quod omnia animalia sunt
unum. prope maximum modus est
dicere quod materia est una. aliquando
forte dicitur unum secundum hunc
modum. Et forte dicitur unum
secundum genus superius cum sit
postrema forma superioris
generis. v. g. sicut ysocheles et
ysopleuros. quia dicitur una et
figura eadem. ambe et sunt
trianguli et non dicuntur idem tri
angulum. Et dicitur etiam unum
illa quorum diffinitio que significat quid

sit non distinguitur a diffinitio
ne alterius significantis quid
est. omnis enim diffinitio dividitur per
hunc modum augmenta
bile et diminutum sunt unum
Et diffinitio est una sic superfi
cierum et planorum est una. et om
nium in universali una non
que non dividuntur secundum
tempus nec secundum locum nec secundum
sermonem. et maxime quod
est ex eis substantia. illud enim est ma
gis in unitate. Et omnium
universaliter illud quod non dividit
secundum hoc unum dicitur. v. g. quia
unum homo et unum animal et unum
et magnitudo dicitur unum secundum
naturam quia non agant ad
aut patiuntur ab alio aut
differentia per alia aut referan
tur ad alia. Et alia que
dicuntur unum primo in ma
quorum substantia est una. et illa
unum aut secundum continuati
onem aut secundum formam
aut diffinitionem. Et enim plura
in numero illa que non sunt con
tinua aut habent unam formam
quoddam et non dicitur unum
etsi non sunt de continuitate et
continuum et quoddam non
dicitur unum si totalitas
sua non sit perfecta. quod igitur non
est totum non dicitur unum
nisi. non enim dicit quod proprius
sotularis alicuius in corpore

sunt unum per continuatio-
nem. Unum dicitur hoc modo quia
sit solum et secundum quod
habet aliquam formam. Unum et
hunc modum dicitur quod
linea circuli est una magis
quam alie linee. et linea
completa magis est totum.
Essencia unius est aliquod
principium numeri. Prima
enim mensura est principium.
Et illud quo primo scitur
apud nos prima mensura
in quolibet genere. principium
igitur cognicionis in unoquoque
rerum est unum. Sed non unum
in omnibus generibus est idem.
in quibusdam enim vocale
est unum. et in quibusdam
consonans est unum. et unum
gravitatis est aliud. et quod
est in motu est aliud. et in omnibus
rebus unum est illud quod
non dividitur aut secundum quan-
titatem aut secundum formam.
Eorum autem que non dividuntur
secundum quantitatem. illud
quod non dividitur omnino nec habet situm
dicitur unitas. et quod non dividitur
omnino et habet situm dicitur punc-
tus. et quod dividitur uno
modo est linea. et duobus est su-
perficies. et quod omnibus tribus
est corpus. et illa conversim. quia
autem dividitur duobus modis

est superficies. et quod uno modo
linea. et quod non dividitur
aliquo modo secundum quanti-
tatem punctus est et unitas.
Et illorum quod non habet situm
est unitas. et quod habet situm
est punctus. Et horum quoddam
est unum numero. et quoddam
unum forma. et quoddam unum
secundum equalitatem. et quod-
dam unum secundum genus. et
illa que sunt unum numero sunt
illa quorum materia est una. et que
sunt unum forma sunt illa
quorum diffinitio est unum. et
que sunt unum in genere sunt
illa quorum figura predicamenti
est una. Et illa que sunt
unum secundum equalitatem sunt
quorum proportio est una. sicut propor-
tio alicuius rei ad aliam rem.
Et ista posteriora semper sequun-
tur priora. sicut dicimus quod
quod est unum numero est u-
num forma. et quod est unum
forma non est unum numero
semper. sed quod est unum forma
est unum genere. sed non omne quod est
unum genere est unum
secundum formam. et non omne
quod est unum secundum equalita-
tem est unum secundum genus.
Manifestum est igitur quod plura dicun-
tur de oppositione unius aliquando
ratione forme. et quedam quod
non sunt continua. et quedam

11. c

quia materia est adunata in forma dividitur secundum formam et aliud cum opponitur· quando dicit forte vel que significant esse na- et sunt plures. ¶ Ens dicitur quodam modo accidentali· v. g. quod iustus est musicus et quod homo est musicus· et similiter dicitur quod musicus est homo· v. g. quod musicus homo edificat accidit ei edificatori quod sit musicus· aut musico ut sit edificator. ¶ Accidit igitur hunc quia est et quia hoc est accidit ei· et similiter accidit nobis cum dicimus sit homo cum dicimus quod est musicus· et musicum quod est albus et quod albus est musicus· aut musicus est ei· propter duo in accidentali uno in quantum accidit eidem enti· Aliud in quantum accidit enti sicut est illa essentia que dicitur in accidentali et secundum hoc dicitur etiam quod utrique sint eiusdem entis· aut quia est quod talis enti aut quia est cum eo cui est accidens et quod dicitur idem· ¶ Et dicitur essentia per se omnia que significant figure predicamentorum secundum numerum eorum que dicuntur essentia quedam igitur predicamenta significant quid et quedam quale et quedam quantum et quedam ad aliquid et quedam agere aut pati et ubi et quando· ¶ Et est cuius significant essentiam et veritatem rei· quando enim dicitur aliquid esse demonstrabit essentiam veritatem· et cum dicitur aliquid non esse demonstrabit nos ipsum non esse verum sed falsum et similiter in affirmatione et negatione sicut dicimus quod Socrates est musicus hoc est verum· et dicit quod Socrates non est albus et hoc non est verum sic dicit quod diameter est equalis coste et est falsum. ¶ Et quedam entia sunt potentia et quedam actu· quedam in scientia ypotesim quia videmus et quedam quod sunt intuentes [illegible] et sunt etiam in scientia in actu et est cum sunt intuentes [illegible] scientia et quiescens est quod sunt visum· ¶ Et similiter quiescens aliud in actu est quiescens· et aliud quod sit potentia ut quiescat· et similiter in illis· dicimus quod in lapide est ydolum Mercurius et semilinee. ¶ Dicitur substantia corpora simplicia sicut terra et ignis et similia et universaliter omnia corpora et quod ex eis constituitur ex animalibus et ydolis et membris eorum· omnia enim ista dicuntur substantia quia non dicuntur de subiecto sed alia dicuntur de eis· et dicitur substantia alio modo aliud quod est causa essentie rerum que non dicuntur de subiecto sicut anima animali· ¶ Et dicuntur etiam omnia membra animum et finita distinctionis significantia 12. c

aliquid et per amorem preponi-
tur totum sic corpus sup-
ficiei et sic quandam dicit sup-
ficies lineae et omnes usum quan-
dam et dicit quod ipsi primo
tenus inveniuntur et dicitur illud
illud quod significat aliquid in
omnibus rebus et distinctione corporum
est simul cuiuslibet rei. [C]aeterum
in substantia dicitur duobus mo-
dis quorum unum est ultimum
substantiae quod non dicitur de a-
liquo. Aliud enim significat
hoc determinatum et est distinctum
dictum sicut forma cuiuslibet et cuiuslibet ex-
emplar. [D]icitur quidem ante
et post tamquam primum et ultimum et prin-
cipium in unoquoque genere et
quod est propinquum alicui prin-
cipio determinato aut modo
simpliciter aut natura aut
relatione aut ubi aut quan-
daliter. Sunt sicut dixi illa quae
dicuntur ante secundum locum quando
propinquiora alicui loco determinato
ut gratia loci medii aut ultimi
aut natura aut casualiter
motum dicitur post. [E]t di-
citur ante secundum tempus aut in tem-
pore et est illud quod est remo-
tius ab instanti sicut bellum
Troianum ante bella Medica
et est illud quod est
propinquius ad nunc sicut modo sic
dicunt quod est ultimum
et est propinquius ad nunc et hic

incipit quod primo et principio
et deinceps ante secundum motum
id quod est propinquius ad mo-
torem sicut puer qui est ante
virum secundum motum et ista
sunt principia alia modo
simpliciter. [E]t dicitur ante
secundum potentiam et virtutem sicut dicitur
ante dominatum dominans et quia
superior in potentia dicitur ante et illud
quod est fortius dicitur ante
tale est illud quod cogit
aliud sequi suam voluntatem
vel quod si illud quod est aliud
non movetur non movebitur illud quod
est post si movens movebit
et voluntas est principium hic.
[E]t dicitur ante secundum ordinem
illa quae adinvicem inter se
relationem ad aliquid unum et
dividuntur secundum dispositionem
sicut dicitur quod secundus post primum
secundum est in propinquitate an-
tecedentis et neupima quod est
arabica medium acutorum et
ante medium distinctorum in
aliis et est principium quod in-
cipit in accipere et musica est in
neupima quod est medium
illa quae dicuntur ante secundum hunc
modum. [E]t dicitur ante alio
modo illud quod est ante primum
dictum et ante in simplici
et dicitur ante secundum dispositionem
et sensum secundum autem dispositionem
illud quod est ante in uni-

secundum vero sensum res particu-
lares, secundum dispositionem. amplius et
accidens toto, sicut musicum an-
te hominem musicum. totum enim
erit perfectum sine parte. et tamen
hoc impossibile est ut musicum
sit si non fuerit aliquis musi-
cus. Et dicuntur ante pas-
siua sicut res que sunt ante
sicut rectitudo et lenitas. nam
rectitudo est passiuum linee per se
et lenitas superficiei. quedam autem
dicuntur ante et post secundum hos mo-
dos. et quedam dicuntur secundum natu-
ram et substantiam. et sunt illa que
possibile est ut sint et non alia. et
illa autem si non erunt non erunt alia
et utitur dispositione ... Plato.
Et ens dicitur multis modis.
dicitur primo secundum subiectum quod est
ante et quod substantia erit ante
et dicitur alio modo quia
sunt in potentia et sunt in actu. potentia
autem sicut medietas de toto
et pars de toto et materia de sub-
stantia. actu vero sicut illud quod est
post. erit enim post quando dis-
soluitur in actu quoquo mo-
do. omnia igitur que dicuntur ante et post
secundum hos modos dicuntur
et quedam sunt prima in esse
et alia sicut totum et partes
et quedam sunt prima in
corruptione et alia sicut
... et alia similiter.
Potencia dicitur multis

modis. dicitur enim potencia
principium motus aut trans-
mutationis in alio secundum quod
est aliud. sicut ars edificandi
que est potentia et non est in eo quod
edificatur. sed ars medicine est
potencia et est in eo qui sana-
tur sed non secundum quod sanatur.
principium igitur universaliter transmuta-
tionis et motus dicitur potentia in alio
secundum quod est aliud. et dicitur
potentia illud per quod patitur ali-
quid movetur ab alio
secundum quod est aliud. et potentia
quod patitur aliquid in
quantum facit ab eo aliqua
actio. et hec potentia paciendi quandoque
est ei bonum et conveniens
aut ad recipiendum. Et
dicitur potencia per quod
aliquid fit melius et ita
fit secundum quod oportet. et dicuntur
potentes homines qui possunt
cum voluntate sermonem
et illi qui sermocinantur non
secundum quod oportet non dicuntur
potentes. et similiter est in passi-
one. Et dicitur potencia
in omnibus eciam quibus res
non patiuntur omnino in trans-
mutantur aut quibus motus
eorum non est facile ad pe-
ius. omne enim quod frangitur
aut destruitur aut corrum-
pitur aliqua corruptione
accidit ei hoc non quia habet potentiam

sed quia non habet potentiam aut quia
diminuitur ab eo aliquid po-
tentie. et dicuntur non tangibilia illa in
quibus difficile est tactus ali-
quorum. tactus est equalis pro-
portionis contingentis et quia est
potentia aliquo modo. Et cum
potentia dicatur de istis modis, po-
tens dicitur uno modo illud
quod habet principium motus
aut transmutationis in a-
lio secundum quod aliud et alio
modo dicitur potens illud quod
habet potentiam talem que est causa
quod est aliud. Et illud
quod habet potentiam qua transmu-
tatur in aliud aut in peius
aut in melius. quod enim corrum-
pitur estimatur esse potens ad cor-
rumpi et nisi hoc esset non cor-
rumperetur. s. nisi haberet hanc
potentiam. sed nunc habet aliquam dispositio-
nem et causam et principium in
recipiendo talem passionem.
Et forte estimatur esse secundum
habere dispositionem quia habet aliquid
aut forte quia habet privationem il-
lius et cum non esse quod est esse ali-
quo modo omnia que habent ali-
quid dicuntur in equivoca-
tionis et quod dicuntur potentia. Et
non dicitur aliquid habere hanc
privationem nisi in propria parte
est ut sit illa privatio et cum a-
liquid habet potentiam unde tunc dicitur
habere aliud principium aliud

corrumpens. Et in omni-
bus istis aut sola genera-
tio aut non generatio aut bo-
nitas generationis. istud enim potentia est
in rebus inanimatis s. in instrumentis. di-
cimus enim quod quedam instrumenta
v.g. illud quod dicitur lira
loquitur. et quedam non loqui-
tur cum non sit bonum compositum
non enim est privatio potentie
et illa que est simpliciter
quod dicuntur aut modo
isti aut aliud quod habet causam
recipiendi generationem et in impo-
tentia habet naturam recipien-
di. non enim sunt similes sermo-
nes dicentes quod impossibile est
puerum generare et castra-
tum. Et secundum utramque potentiam
habet impossibile in oppositum utrum-
que qui movet eam et illa per
quam fit motus melior. et se-
cundum impotentiam dicuntur res
habere non potentiam. et alio
modo dicuntur res potentes et non
potentes. dicitur enim impotens
illud cuius contrarium est verum
necessario v.g. quod diametrum
esse simmetrum coste non habet
potentiam quia hoc est falsum. cuius
autem contrarium non solum
non est verum sed necessarium.
commensuratum non tamen est falsum
sed falsum necessario et contrarium
huius est potens et non est necessarium
sed contrarium huius est falsum.

quia illum sedere est possibile
non est necesse. quod non sede
re est falsum. possibile quod aliquo modo
significat falsum quod non est
necesse. et aliquo modo significat
esse verum. et aliquo modo et
significat illud quod est possibile
ut sit verum. modus trans
mutationis in geometria
est potentia. ista quidem dicuntur possi
bilia non potentia. Que autem dicun
tur potentia omnia dicuntur in respectu a
licuius primi. scilicet principium transmu
tationis materialium secundum quod
est aliud. alterum enim dicuntur potentie
res quia quedam habent aliquam
potentiam et quedam non. et que
dam istarum habent potentiam secundum mo
dum et ista illa que non habent.
Dicto quod que est prime potenti
e est principium transmu
tationis materialium secundum quod
est aliud. Dicitur quantitas
illud quod dividitur in res
que sunt in eo quarum unum
quodque aut est secundum unam
naturam ut sit aliquid u
num et hoc. et dicitur quan
titas multitudo illud quod nu
meratur et magnitudo quantitas
illud quod mensuratur. et ali
qua mensura. Et dicitur multi
tudo illud quod dividitur
secundum virtutem in rebus discretis.
magnitudo autem quod di
viditur in continuis. et magni

tudo continua secundum unam
partem est longitudo et secundum
duas est latitudo et secundum tres
est profundum. et multitudo
quidem in rebus finitis est numerus et lon
gitudo in linea et latitudo in
superficie et profundum in cor
pore. Et entium quantitate que
dam dicuntur per se et quedam
per accidens. verbi gratia linea est quanti
tas per se. musicum autem per
accidens. et quantitatum que
dicuntur per se quedam est sub
stantia sicut linea. est enim aliqua quan
titas in diffinitione eius que signi
ficat quid sit est alia quantitas.
Et quedam sunt passiones
ut entis talis sicut mul
tum et parvum et longum
et breve et latum et strictum
et profundum et tenue sicut leve
et grave et alia similia. et mag
num et parvum et maius et minus
et dicuntur esse passiones quantitatis
per se. et tamen secundum sermonem
referuntur. per se autem ista
sunt nomina que transsumuntur
et de aliis. Quantitatum
vero que dicuntur per accidens que
dam dicuntur sicut dicimus quod
musicum est quantitas et al
bum. illud autem cui sunt ista
quandam quantitatem et quedam
dicuntur sicut motus et tempus. ista enim
dicta sunt quantitates et con
tinua quia illa quorum ista sunt

Quantitatum: Quedam per se — Quedam per accidens

passiones

patitur et dividitur et differt
in motum secundum quod movetur
quoniam quia illud est quantitas
motus, etiam est quantitates
et secundum motum. ¶ Qualitas
18 dicitur uno modo in illud per quod
differt substantia sic dicimus quod homo
est animal quale et equus dicitur sic
quadrupes et sicut circulum dicitur quia
que est qualitas figure cir
culi dicimus quia est figu
ra sine angulo. et ista est qua
litas per quam differt a substantia. et
qualitas quorum dicitur unus
in eo quod narravimus
de alteratione substantie. ¶ Et dicitur
alio modo sic res que non move
tur et mathematica et sic numeri dicun
tur qualitates aliquas sicut sunt
compositi et qui non sunt secundum hanc
dispositionem, scilicet cum assimilan
tur superficiei plane et corpo
ri. et ista sunt qualitates in
quantitatibus et quantitatibus
in qualitatibus. et universaliter quod est
de quantitate nisi substantia. Substan
tia cuiuslibet est semel. sic cali
tas et frigiditas et albedo et nigre
do et levitas et gravitas et omnia
de quibus dicuntur corpora quod transeunt
mutatione non transeunte
corpora. et que etiam dicuntur in
studio et pravitate et universaliter in bo
no et malo. ¶ Qualitates igitur
fere dicuntur duobus modis
quorum unus est magis primus. Prima

est qualitas differentia substantie et
qualitas que est in numeris
est pars illius. est enim aliqua
differentia substantiarum immobilium
secundum quod sunt immobilia.
et modi motuum secundum quod
et privationes sunt alie passio
num. quia significant motus
actionis et per ista agunt
aut patiuntur in bono aut
malo ista que sunt in motu.
Quod enim habet potestatem
ut moveatur aliquo mo
do aut agere aliqua ac
tione est bonum. et quod con
trarie moveatur contrario est ma
lum. et in meliori parte bonum
et malum significant quali
tatem in animatis et maxime in
meliori parte in eis que habent
voluntatem. ¶ Quedam re
lativa dicuntur sic duplum ad
dimidium et triplum ad subtri
plum. et omnino quod multi
plicatur multotiens ad ali
um. et est sicut quod est superius
ad illud quod est magis su
perius. ¶ Et quoddam dicitur
sic calefaciens ad calefactum
et abscindens ad abscisum et universaliter
agens ad patiens. et quedam
sic mensuratum ad mensuram
et scitum ad scientiam et sensatum
ad sensum. ¶ Primum autem relativorum
dicitur modo numeri aut illud
quod est modo simpliciter aut

c. 19

terminatum et per aliud vel
tur ad illa aut ad ipsum unum
duplum autem ad unum quidem
numerus terminatus est. numero ad-
num autem multiplex non cer-
tum ad unum terminatum
at unus quod est terminatum
de sumptis; aut duplum in mul-
tiplex aut superpartiens non est
terminatum. totum et dimi-
dium ad totum et dimidium.
et nunc ad unum est terminatum
totum et et parti ad dimidi-
um in parte non est terminatum
sic multiplex ad unum. su-
perius autem ad magis superius
modo illi non est terminatum
secundum unum. nunc et est equa-
litas duo secundum numerum non esse
et superius ad magis superius et
sic illud est unus non termina-
tum quia est unum duorum
quod et est comprehendere
aut equale aut non equale
omnia quia ista relata dicuntur per nu-
merum et per actiones numeri. Et adhuc
et alio modo equale et simile
et idem. omnia enim ista dicuntur secundum
unum modum. quia referuntur
ad unum. sunt quidem eadem que-
dam quorum substantia est una et
similia quorum qualitas est u-
na. et equalia quorum quantitas
est una. et unum principium
est numerorum et mensura. quare
quia dicuntur relata, sed non eodem modo per

sunt. activa autem et passiva per potenti-
am activam et passivam
et actiones potentiarum, sicut ca-
lefaciens ad calefactibile quia potest
et calefaciens ad illud quod
calescit, et abscindens ad illud
quod abscinditur. que autem
sunt secundum numerum non sunt actio-
nes nisi secundum modum in prioribus dictum
maniles. actiones vero que non
sunt per motum non insunt.
Sed dicuntur relata alia etiam sunt secundum
tempus, ut agens et patiens et illud
quod aget ad illud quod pa-
cietur. et sic dicitur pater esse pater fili-
i. Et quedam secundum sunt agentia et
patientia. et et quedam dicuntur
ex eo quod non est possibile illud
non sit possibile. et continua dicuntur si-
militer sicut non terminatum. omnia
ergo relata que dicuntur modo numeri
potentie sunt relativa quia
essentia eorum dicitur ad aliud
et non quia illud aliud dicitur
ad aliud. Mensuratum vero et
intelligibile et scibile dicuntur re-
lata quia ad illud quod dicit
aliquid aliud per intellectum referre
intellectum significat et intellectus
non est relativus ad illud quod
est intellectus. quia si hoc diceretur
tunc diceretur bis. Verbi gratia sim-
ilis est visus ad aliud ipso est
visus illius quod est et similiter
sermo est verus. sed dicitur
respectu coloris aut ad aliud

Relativa
- Quedam per se
  - Quedam secundum numerum
  - Quedam per potentiam activam et passivam ut calefaciens ad calefactibile
  - Quedam sicut mensura et mensurabile ut scientia et scibile
- Quedam inmanenter
  - dicuntur identitate, eadem
  - dicuntur quantitate, equale
  - dicuntur qualitate, simile
- Quedam per accidens

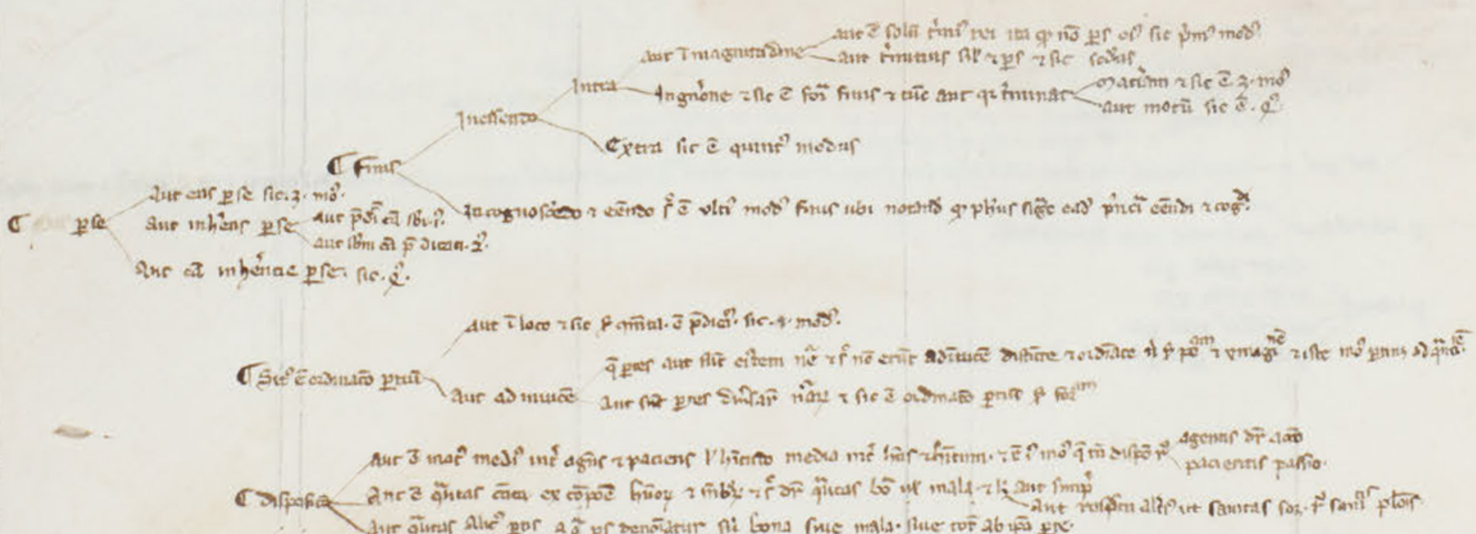
aliquid tale. Per illud autem
idem dicitur hic aliquid
cuius est visus. ¶ Relativa vero que
dicuntur per se quedam hoc modo
dicuntur, et quedam dicuntur quia
sunt genera talium, sicut medi-
cina que est relativa quia suum
genus quod est scientia existi-
matur esse relativum. Et omnia que
sunt per que habentia dicuntur relati-
va, et equalitas quia est equa-
le et consimilitudo quia con-
similis. ¶ Et relativa vero que
dicuntur modo accidentali, sic-
ut homo qui est relativum, quia
accidit ei esse duplum aliquid
rei, et hoc est relativum, et mini-
mum album accidit ei eidem uno
sit duplum et album. ¶ Et per-
fectum dicitur uno modo illud
quod impossibile est invenire aliquam
partem eius extra illud, sic-
ut tempus. Tempus enim perfectum uniuscuius-
que rei est illud quod non in-
venitur extra illud aliquid
quod sit tempus et pars illius
temporis. ¶ Et secundum quod habet
studiositatem et quod dicitur
in bonitatibus nullam habet
dignitatem super genus, sicut
dicitur medicus perfectus et
musicus perfectus cum non ha-
buerint diminutionem in
sua studiositate propria. Et secundum
hunc modum dicitur in
omnibus. Et dicimus secundum translatio-
nem sermonis dicimus et per-
fectum mendacem et latronem
perfectum quia laudamus eos non
nisi bonitate. Et sic dicimus
quod iste est bonus latro
et bonus mendax. Virtus igitur
est perfectio rerum omnium,
omnes enim substantie dicuntur perfecte cum
non diminuitur in modo stu-
diositatis sue aliqua pars
eius. ¶ Et etiam dicuntur perfecta alia que
habent perfectionem nobilem. Sic
et perfecta per suam perfectionem,
perfecta quia est finis aliquis per
suam transsumptionem autem
malis. Et dicitur quod ali-
quid corruptum perfecta corrup-
tione, destruitur perfecta destru-
ctione, cum de corruptione
diminuitur nichil, sed est valde ma-
nifesta corruptio modo
transsumptionis dicitur perfecta
quia mors est finis. Perfecta
igitur et illud quod sit aliquid
sunt fines. ¶ Et que dicuntur per
se perfecta secundum hos modos di-
cuntur, quedam quia non
diminuuntur aliquid ab eis
de bonitate neque invenitur extra
genus et neque invenitur aliquid ex
illa, et quedam modo univer-
sali quod non est maior bonitas
in quolibet genere, et nichil est
extra. Alia autem proportionem
horum modorum aut quia agunt
aliquid tale aut quia habent quantitatem

Perfectum
- Per se
  - In genere
    - Aut per quantitatem, ut est illud extra quod nichil invenitur, sic dicitur perfectum tempus et homo quando nichil sibi diminuitur.
    - Aut per qualitatem, et quod habet bonitatem sui generis excellenter vel boni, sic medicus dicitur perfectus quando nullus melior.
      - vel circumscripte, ut quod est perfectum in suo genere vel mali, ut perfectus latro.
    - Aut per virtutem, sic dicitur perfectum in sola animali perfecto ... in magnitudine et quantitate.
  - Extra genus, ut colligens bonitates omnium generum, et hoc est dictum primum principium, scilicet deus benedictus, in quo bonitates que in diversis inveniuntur ... continentur ... et unita ...
- Per aliud sive per finem
  - aut quia habet finem nobilem vel bonum
  - aut est nichil deest ad malum finem.
- Per accidens
  - quia agit perfectum perfecte
  - quia habet perfectum perfecte
  - quia assimilatur perfecto perfecte
  - quia attribuitur perfecto perfecte aliquo attributionis modo.

quia continuum est aut quia dividit actio-
ne vel passione attribuitur ad
illa quorum dicitur per se primo in-

Dicitur finis ultimum quod est in-
termino uniuscuiusque rerum et il-
lud a quo nihil extra invenitur
ut sit primum et illud quod pri-
mum est et omnes partes eius
sunt intra. et illud quod est
forma magnitudinis aut
habentis magnitudinem. et per-
fectio cuiuslibet rei. et sic illud ad quod
est motus et non est illud ex quo
est motus. et forte utrumque et
illud ex quo et illud ad quod
et illud propter quod. et substantia uniu-
scuiusque rerum et quod significat sub-
stantiam uniuscuiusque. hoc enim est
finis cognitionis. et quod est
cognitionis huius rei est. Decla-
ratum est ergo quod secundum numerum nu-
merum modorum principii dicitur
et finis et magis. principium
enim est alicuius finis. et hoc in-
uterque non dicitur semper omni-
bus modis. Illud vero per se di-
citur multis modis. uno modo di-
citur forma et substantia cuiuslibet rei. sic
dicitur per se bonum illud quod
est bonum. et alio modo illud in quo
inventum est aliquid primo natu-
raliter, ut color in superficie. modo
ergo quo primo dicitur per se est
modo quod dicitur per formam
et dicitur secundo modo et subiec-
tum cuiuslibet. et illud quod est per se causa

equalia sunt intentia. dicitur
et ad quam intentionem fecerit
et quia fecit hoc. et hoc enim dicitur
ad quam intentionem non venit
dicit suam orationem et dicitur quando
est nomine orationis aut nomine
nominis. Et etiam dicitur per se quod
est situm per se sicut stare aut
ambulans. omnia enim ista
significant locum aut situm.
Manifestum est ergo quod illud quod
est per se dicitur multis modis. et
primo dicitur per se illud cuius
significat quod quid est esse cuiuslibet, verbi gratia
dicimus quod Callias est animal per se
unius definitionis est animal
et Callias est aliquid animal. et
alio modo est quoniam in aliquo
apparuit primo, sicut superficies
que est alba per se. et homo est
vivus per se quia anima est
aliqua pars hominis. et in qua est
vita prima. Et etiam illud quod
non habet aliquam causam. cause enim
hominis sunt multe, ut ani-
mal et bipes. sed tamen est secundum
quod est homo est homo. et et equis
eiusdem est humanitatis. etenim
humanitas significat per
se. Situs autem dicitur ordina-
te partes secundum ordinem par-
tium aut secundum locum aut
secundum potentiam aut secundum formam.
oportet enim esse situm aliquem
sicut ostendit hoc nomen situationis
Dicitur dispositio uno modo actio

i. ab agente in paciente aliquo.

aliquid cuius est. sic aliquid aut motus, cum aliud agit et aliud patitur. Habitus i[n]tera. Similiter inter vestientem et vestitum est dispositio. Manifestum est quod impossibile quod ipsa dispositio sit possessiva alterius. Et dicitur alio modo dispositio ad compositum rei secundum quam res est aut bona aut mala aut perfecta aut imperfecta, sicut sanitas est aliqua dispositio talis secundum unam dispositionem. Et dicitur etiam dispositio cum fuerit pars alicuius quod dicitur secundum dispositionem talis modo. Propter hoc virtutes partium est aliqua dispositio. Et passio dicitur uno modo qualitas qua potest transmutari album et nigrum et dulce et amarum et grave et leve et alia talia. Et alio modo transmutationes et actiones istorum. Et dicuntur magis proprie transmutationes et motus et maxime motum et maxime occasiones aut in rebus delectabilibus et contristabilibus dicuntur passiones. Et privatio autem dicitur uno modo cum aliquid non habuerit illud natum naturaliter esse in natura ipsum non habere eandem naturaliter, verbi gratia quando dicitur quod planta caret sensu. Et alio modo cum non habuerit illud quod debet habere per naturam in suo genere [illegible] modus vero [illegible] ne eius est aliquo modo [illegible] su in talpa. Hoc enim est privatio secundum genus. Hoc autem per se. Et tertio modo fuerit in natura et impossibile habere aut non habere [illegible] et est aliqua privatio [illegible] aut non est in omni [illegible] in quo debet habere in [illegible] si fuerit [illegible] refertur ad aliquid [illegible] que [illegible] nam dicitur privatio. Et secundum quod numerus cum fuerint negationum erit numerus modorum privationis. Dicitur enim non equale illud quod natura non est et dicitur non invisibile quod non habet colorem omnino. Et dicitur non habens pedes quod non habet pedes omnino. Et etiam claudum et quia parum ambulat. Sic dicitur non habere potentiam illud quod est debile et illud quod non est facile aut illud quod non est aptum habere non abscindibile. Non enim dicitur illud quod omnino non abscinditur sed illud quod non abscinditur facile aut illud quod non bene abscinditur et illud quod non habet omnino. Non enim dicitur cecus qui habet unum oculum sed illud quod non habet visum in utroque oculo. Non

Privatio
- Naturalis
  - aut cuius quod non debet habere naturaliter omnino et est oppositum [illegible]
  - aut eius quod naturaliter habere
    - aut quod debet habere
      - secundum se et per propriam speciem [illegible]
      - per naturam sui generis non speciei ut talpa [illegible]
    - aut [illegible]
      - aut [illegible]
      - aut [illegible]
      - aut ex [illegible]
    - aut in diminutione [illegible]
      - aut [illegible]
      - aut [illegible]
        - aut [illegible]
        - aut [illegible]
- violenta sicut [illegible] modus

non omne bonum aut malum
aut mixtum aut inmixtum
sed inter hec. Habere dicitur
multis modis. Uno quidem dicitur
quod potest adquirere aliquid
secundum suam naturam aut se
cundum impetum, propter quod dicitur quod
homo habet febrem et tyrannos
habere civitates et induentes
habere indumentum. Et alio in
quo aliquid inest ut suscepti
bili recipienti, ut cuprum quod
habet formam ydoli et corpus quod
habet infirmitatem. Et alio in
quo continens in contento, a con
tinente enim dicitur habere contentum
sicut cyphus qui dicitur habere aliquid
humidum et civitatem habe
re homines et naves habere nau
tas, et secundum hunc modum dici
tur totum habere partes. Et etiam
dicitur habere illud quod prohibet
aliquid movere aut agere ad
sic columpne quod dicuntur habere res que
ponuntur super eas et sic ut
[illegible] dicunt quod celum
habet Atlanteum, qui si non esset
celum caderet super terram
sicut quidam dicunt loquentes in
naturalibus, et secundum hunc mo
dum dicitur continens continere res
que continet, et habet illas, cum
[illegible] illas esse separatas ab
alia. Et species que dicuntur esse in alio
quo sunt similes [illegible]
Ex aliquo dicitur uno modo ex quo

est ut materia et dicitur duobus modis
aut secundum primum aut secundum
ultimam formam. Verbi gratia quoniam fu
re dicitur quod omnia liqui
da sunt ex aqua, et forte di
citur quod ydolum est ex cupro. Hoc
non est [illegible] contrarieta
tis. Et alio in illud quod est
compositum ex materia et forma ut par
tes ex toto et versus ex carmine
sic metrum versuum qui di
cuntur albedo et sunt lapides
ex domo. Forma enim est complemen
tum, et quedam dicuntur ex forma
ex parte et sic homo ex bipede.
Et alio modo sicut ydolum
ex cupro quia est ex materia
sensibili aut illa sensibili
et sic forma que est ultima for
me. Quedam igitur illo modo dicun
tur modo et quedam enim que
dicuntur partes istorum sunt ali
cui [illegible] species ut homo ex
matre et patre et planta ex pla
ta. Sunt et ex quibusdam pri
cibus. Et alio in quo sunt post
sic exempli gratia ut nox ex die et plu
via ex sereno, sunt et post
ista. Et quedam istorum dicitur hoc
in alia que sunt potentiam
transmutationis ad invicem sic
ista modo dicta et quia sequi
tur se ad invicem, in exemplo
est dicere quod ex meridie fit
occasus solis, id est post meridiem
et dicitur quod ex [illegible] digna

sicut hercules. [P]ars dicitur
uno modo in quo dividitur quan-
titas quocumque modo. quod
enim diminuitur de quanti-
tate secundum quod est quantitas
semper dicitur pars illius. ex quo
diminuitur. sicut quod duo
sunt pars trium quoquo modo. et
alio modo dicitur illud quod numerat ista
tantum. et ideo forte dicitur quod duo est
pars trium et forte non est.
[E]t etiam illud in quo dividitur for-
ma absque quantitate
dicuntur esse partes. et ideo dicitur
quod forme sunt partes ge-
neris et sunt illa in que dividi-
tur aliquid aut ex quibus compon-
itur totum aut forma aut habens
formam sicut sphera erea. cuprum
enim est pars utriusque. et hoc est in
materia in qua est forma et in qua figuratur
et est pars. [E]t etiam que sunt
in diffinitione que significant
unumquodque etiam sunt partes to-
tius. et ideo dicitur quod genus
est pars forme. [T]otum dicitur
illud a quo non diminuitur
aliqua pars eorum quibus dicitur
totum. et dicitur totum habens
continens ad continenda ita quod con-
tenta fiunt unum. et hoc duobus
modis. aut sic ut unumquodque eorum est
unum. aut sic ut unum ex istorum. Uni-
versale enim et illud quod dicitur universaliter esse
est universale. si enim continet plura
et de pluribus predicatur et sit

omnia unum. sicut particulare in homine
et homine et animali. hec enim sunt unum
secundum. continuum autem et terminatum est
sicut aliquid ex pluribus existentibus
in eo maxime in potentia. et si
non manifestum actu et extrema
istorum que sunt talia aut na-
turaliter aut artificialiter sicut
diximus de uno. et universaliter ex uni-
versali aliqua totalitas. [E]t
cum sit initium et medium
et ultimum omnia. in eorum situ
non est differentia dicitur omnia et
omnia in eorum situ est di-
fferentia dicitur totum. et omnia
in quibus est per utrumque disposi-
tione et totum. ista igitur sunt omnia
quorum natura manet in sua
dispositione et in mutatione. in
forma autem non sicut cera et pix
que dicitur totum et universum
quia habent utrasque dispositiones. et
aqua autem et humiditates et
similia et numerus dicuntur omnia
et non dicitur esse totus numerus
et tota aqua nisi transumptive.
[E]t dicitur omnia illa de
quibus dicitur omne sicut congrega-
tum dicitur de uno sicut di-
visi fuerunt collectione istorum
[illegible] tamen sunt unum et
toti. [E]t quantitatum
dicitur diminutum [illegible] et
quorum [illegible] ut unum sit
aliquid non distinguibile
totum quod [illegible] diminuitur

membrum sit non diminutum. diminutum
enim membro non est existente
membro. nec dicitur equale membrum
hoia. Neque aliqua particularium
uniorum omnino. sed aut conformitate
maneat. quoniam si calix circa di-
minuitur membrum et archa per
modum, non est eadem eadem
et cum hoc quod narratum
et si sunt aliarum particularium partium
ist omnia que non sunt et per mediam
g preter hec non consimiles ut di-
o tria alba et nigra omnino ex
quorum situs non est differens non
fiet ex eis aliquod diminutum
membrum ut aqua et ignis
et debent ipsa esse sic talia se-
cundum substantiam. Et ut sunt conti-
nua. omnino enim est ex non consi-
milibus partibus. Et hec dicimus. Sed non
est membrum diminutum
hoc et non ex eis diminuta que se-
cundum quantitatem. ipsa enim que
caret aliqua parte sunt dimi-
nuta membra. non ut dicitur dimi-
nutum membrum quando diminuitur
aliquid ex eis nunc ueterque
de quo sunt tale. Neque ut
calix si erit ex ipso archa
cum profundum non dicitur diminutum
membro. sed cum di-
minuitur aut aure aut alia
extremorum. et homo non quando di-
minuitur caro aut splen
sed cum diminuitur aliquod ex
extremum. et illud et non omne

sed illud quod cum exinanitio-
cum non generatur. et sic et
calui taliter non est diminutio
membrorum. Dicitur genus quod-
dam cum generatio rerum quarum forma
eadem est continua. ut dicitur dum
genus humanum sit continuum. et que-
dam illud ex quo sunt et est primum
motor in generatione eorum. Et sic
hoc genus dicitur quod quidam
homines sunt hellenes et quidam
ionum. quoniam quidam sunt ex
hellino quidam ex ionio primo
patre et denominatur a patre magis
quam a matre. genus enim dicitur
de feminis sic quod non nominantur.
Et sic superficies plana que
est genus figurarum planarum
et corporea corporearum. omnis
enim figura aut est plana su-
perficies ut hec. aut est corpo-
rea sicut hec. et hoc est subiectum
differentie. Et omne quod est
in diffinitionibus primum. et est intra-
ditur secundum quid est genus
et est illud cuius differentie sunt qua-
litates. genus ergo dicitur secundum
istos modos. quod est secundum
generationem eiusdem generatione con-
tinua et quoddam sit primum
motor consimilis in forma. et quod-
dam sit materia. hic enim differentia
et qualitatem est subiectum quod
dicitur materia. Et dicitur diuer-
sa genere quorum subiectum primum
est diuisum et non attribuitur unum

materiam in interius materia non / sic forma et materia que sunt / unum in genere et forma que / dicuntur alio modo de predicamento / entis. quedam enim quid significant, quedam vero qualitatem, quedam quantitatem sicut prius divisum est. neque enim ista non resolvuntur ad idem nec ad invicem.

Falsum dicitur uno modo sicut aliquid falsum quoddam quia non est compositum aut quia est componi impossibile sicut quod diameter est similiter coste aut te sedere. illud enim semper est falsum, hoc autem aliquando. tunc enim non sunt idem et quedam sunt illa que non apparent sicut sunt in natura aut apparent que non sunt. sicut hic apparentes et sompnia. ista enim sunt sed non sicut illa que imaginantur. vel res dicuntur false sed in hunc modum aut quia non sunt aut quia imaginatio non est alicuius. et dicitur sermo falsus ille qui est quod non sunt secundum quod est falsum. et omnis sermo qui dicitur de alio est falsus preter illum qui dicitur de eo cuius est verus. sicut sermo circuli qui est falsus de triangulo. et de isto cuiuslibet rei que significat certitudinem rei forte est sic unus et forte est sic plura. est enim cum passione idem et sunt idem quomodo sicut socrates et socrates musicus. sermo autem falsus non est sermo aliquis. et ideo antisthenes opinabatur quod non contingit aliquid dicere omnino preter illud quod dicitur in suo sermone qui est unus eius omnino et accidit ex hoc ut sermo non sit omnino contrarius et ipse fere dicebat quod esset falsum omnino non dicere etiam dicendum est sed sermo in diffinitione et aliquo modo. et illo in se est ipsum unum et sic octo enim est multiplicatio per diffinitionem duorum.

Quedam igitur dicuntur falsa hoc modo et alia omnia que faciunt per imaginationem et non dictum est in aliquo sermone quod falsus et indicatus sunt idem inter nos accipit et falsidicum illud quod potest falsificare et eo intelligens apud quem fit electio et et accipit quod faciens malum sponte est melior. et hoc est falsum. et ipse accipit hoc ex sermone sequenti et est quod ille qui humiliatur sponte est melior quam ille qui humiliatur in.

Et dico hoc in similitudine. et si non ille cum humiliatur sponte est peior. sicut illa que dicuntur in moribus. et accidens dicitur illud quod est alicui et dicitur de eo vere sed non necessario neque in maiori parte. ut si aliquis foderet

fodiendum ad aliquam intentionem invenit thesaurum. non enim est necessarium hoc sive ex illo neque in maiori parte. et invenire thesaurum post fossionem fovee. Et similiter ut aliquis musicus non sit albus, et aliquod hoc accidit non est semper neque in maiori parte. ergo quia est aliquid et est alicui, et quedam sunt in loco et in aliquo tempore, secundum quod accidit, non secundum causam que est hoc primo modo, neque autem non est accidens primo modo. Et accidens non habet causam terminatam nisi casum, et hoc non est terminatum, ut dicitur quod accidit ire ad Egineas casu, scilicet ire non intendebatur, immo quia subito venit ventus fortis aut latrones occupaverunt eum vel itinerantes cum illo. et hoc est accidens et non est quod est secundum se, verum est ens, et est causa eundi eidem loco qui non intendebatur. Et est accidens alio modo, ut omnia que sunt in unaquaque re et non in substantia, ut anguli trianguli sunt recti. Ista autem possibile est ut sint sempiterna, accidentia autem nullum, et sermo de hoc tamen melius.

Manifestum quod principia et causas querimus entium, sed in quantum sunt entia simpliciter. et causa sanitatis et firmitatis et certificabiles habent principia et elementa et causas. Et universaliter omnis scientia cogitativa habet principia aut secundum subtiliorem perscrutationem aut secundum perscrutationem simpliciorem. quia inveniunt circa aliquod ens et aliquod genus, perscrutantur de illo et non perscrutantur de ente simpliciter neque secundum quod est ens, neque aliqua earum perscrutatur de eo secundum quod est omnino. Sed quedam secundum hanc intentionem affirmant quod est in essentia, quedam affirmant secundum positionem, et secundum hunc modum demonstrant et declarant quod sunt per se generibus sub quo continentur, aut necessario aut facilius. et ideo manifestum est quod ex talibus inquisitionibus substantia non sit demonstrativum et si non cuius est, sed aliquod signum alio quoquomodo. Et similiter non narratur omnino si genus eius inventum est aut non est, quia in eadem cognitione declaratur quid sit

quide sit utrum sit. ¶ Et quoniam scientia naturalis sit et aliquid genus entis continuet enim in qua est principium motus et quietis. nam est quod non est activa neque factiva. principium namque activorum est agente aut intellectus aut ars aut aliqua virtus. et principium actus est in actibus et voluntas. et actionum et voluntatum sunt idem. omnis ergo cogitatio agens et speculans sit aliquam considerationem. et ista speculatur de ente quod innatum est moveri. et de substantiam in maiori parte eius dicto non abstracta. ¶ Et oportet non ignorare illud quod significat aliquid aliud sit substantiam et dictionem in quali est. quia querere absque hoc est facere nichil. eorum autem que definiuntur et significantur quid quedam sunt sicut simus et quedam sicut profundum. ¶ Et differentia quia quedam accipiunt cum materia. profundum autem non. simus enim est profundum in naso. profundum autem est sine materia sensibili. ¶ Et omnia naturalia dicuntur modo simili illi quo dicitur simus verbi gratia ut nasus et oculus et manus et caro et os et totum animal et folia et radices et cortex planta. dictio enim non est in aliquo istorum sine motu. nam ergo quod in naturalibus rebus querendum est materia quod sit et definiatur et quod sit declaratum est. et ideo est naturalis scientia considerare de aliqua anima scilicet illa que non est sine materia. manifestum est ergo ex hoc quod scientia naturalis est aliqua scientiarum speculativarum. et mathematica est scientia speculativarum. sed nondum est manifestum si scientia rerum que non moventur est abstracta. ¶ Et si sit manifestum quod quedam mathematica non moventur et sunt abstracta. et si aliquid sit sempiternum non mobile et abstractum manifestum quod cognitio eius erit in aliqua scientia speculativa alia a naturali scientia. naturalis enim est rerum mobilium in mathematica. sed aliqua est autem omnes istas scientias naturalis est inseparabilium et non immobilium. et mathematicarum quedam sunt rerum immobilium sed non sunt abstracte sed quasi in materia. prima autem scientia est rerum immobilium separabilium. unde necesse est ut omnia sint causa et maxime ista. ista enim sunt cause rerum apparentium ex divinis. ¶ Quoniam ergo tres partes sunt

tres naturalis manifestum est et divinus. nullus enim ignorat quod divinum est quod est intelligentium. et scientia nobilior debet esse nobilis generis. Alie ergo speculative sunt valde bone. Ista autem est melior omnibus scientiis speculativis. ¶ Et dignum est querere utrum prima philosophia sit universalis aut circa genus aut unam naturam. non enim est una species in mathematicis, sed geometria et astrologia sunt alicuius nature. ¶ Et universalis est communis omnibus. Si igitur non fuerit substantia alia ab hiis consistentibus, scientia prima erit naturalis. Et si alia substantia immobilis fuerit, ista erit principium et scientia eius prima philosophia universalis est. ¶ Et ipsius considerationem de ente secundum quod est ens et quid sit ens. ¶ Et ens quod dicitur simpliciter dicitur multis modis quorum unum est dictum secundum accidens. Et aliud dicitur cum verum et non ens cum falsum et alius modus est iste secundum modum figurarum predicamentorum, v.g.: hoc et quale et quantum et ubi et quando et et preter omnia ista quod dicitur potentia et actu. ¶ Et cum ens dicitur multis modis, dicamus primo de illo quod dicitur per accidens. Dicamus ergo quod nulla scientia speculativa intendit tali modo. Et signum eius est quod nulla scientia perscrutatur de hoc nec activa nec artificialis. ¶ Edificator enim non facit omnia que accidunt cum artificio domus que sunt infinita. non enim facit ut domus ad invicem innoceant aut iuvent. Et ita est modus cum non sint facta a nobis. Et similiter geometra non considerat de rebus que accidunt figuris tali modo, sed si triangulus alius et triangulus habens duos rectos angulos alius. Et hec convenienter in dictione. Accidit ergo cum aliquis nominaverit, et ideo non male fecit plato quoniam quando ordinavit sophisticam sub eo quod non est. sermones enim sophistice sunt in maiori parte circa quod convenit accidenti, sicut illud quod dicitur quod est omnia aut non est. ¶ Musicus et grammaticus sunt idem et musica et musicus sunt idem et omne quod est non secundum quod dicitur de eo, sicut illo qui fuerit musicus et fuit grammaticus aut ille qui fuit grammaticus et fuit musicus. Et omnes sermones similes istis. accidit enim videtur prope illud quod non est quoquomodo. Et hoc manifestum

est quasi sermonibus exemplaribus. Res enim que sunt aliquo modo habent generationem et corruptionem, que autem sunt modo accidentali non habent hoc. Et tamen loquamur de accidente secundum quod possibile est de sua natura et qua de causa sit. Et videtur quod cum hoc declarabitur quare non habet scientiam ipsius. Cum in rebus sint quedam que semper sunt in eadem dispositione et sunt necessario, et non ut illa que dicuntur violentie, sed que dicimus de illis que impossibile est ut sint alio modo, et quedam non sunt necessaria nec semper, sed in maiori parte, et hoc est principium et causa essendi accidentis. Quod enim est non semper neque in maiori parte nominatur accidens, sicut pluvia apud ascensum canis; hoc enim accidit quando hiemalis fuerit, non in maiori parte. Et accidit ut homo sit albus, sed non semper neque in maiori parte. Et edificator et medicus curat non in eo quod edificator, sed per accidens. Et coquus potest facere ferculum utile, sed hoc non est secundum scientiam coquendi, et non dicitur quod accidat hoc secundum hanc dispositionem. Forte virtutes agentes erunt alie et iste non habent artificium, sed indeterminatam. Causa enim eorum que sunt aut erunt per accidens est per accidens. Et cum non omnia sunt necessario semper, sed plures in maiori parte, tunc necesse est quod illud quod est per accidens sit. Sicut albus est musicus, non est semper musicus neque in maiori parte. Et si est in aliquo tempore, erit per accidens. Et si non, omnia erunt necessaria. Et ut accidens dicetur aliam causam in maiori parte assimilatur alio modo. Et oportet quod inveniamus primo si necesse non sit aliquid in genere primum primum eorum. Et de istis perscrutabimur post. Manifestum est accidens non habet scientiam primam neutram. Quoniam omnis scientia permanens aut est illius quod est semper aut illius quod est in maiori parte. Quomodo enim poterit docere aliquid aut addisci? Non est ita. Nam quod determinatur oportet aut ut sit semper aut in maiori parte. Verbi gratia quod potus mellis confert febricitantibus in maiori parte. Et impossibile est ut aliud dicat in illo tempore ut non conferat medicine que est semper aut in maiori parte. Verbi gratia quod est accidens et illud est accidens et quod nullam habet scientiam permanentem. Nisi autem principia talis sunt generabilia et corruptibilia absque eo quod generentur

K

et corrumpentur. Manifestum est enim quod si
hoc non fuerit, tunc omnia erunt
necessaria, cum sint ita quod generan-
tur et corrumpuntur non habi-
ta aliqua causa nisi modo ac-
cidentali. Et enim necesse est si-
dubium utrum est aut non erit,
et utrum hoc si hoc fuerit, et si non,
non, et hoc si fuerit aliud, et idem
hic dispositio. Manifestum est quod
tempus diminuitur quod est finitum
et sic pervenitur ad illud quod
est nunc. Et ita sic dubium quod
si solum comedit aut infirmum
tunc aut violentia, et hoc est
accidentium fuit et sic pervenitur
ad illud quod est in eo
aut ad aliquid eorum quae fuerunt.
¶ Et talis conversio non erit
[illegible] et hoc si comedere causa
et hoc aut erit aut non. Ergo mo-
rietur necessario aut aliquando cor-
rumpetur. Et similiter etiam hic
autem sermo de eis est talis
et hoc est certam causam dico
autem quae iam fuerunt certitudine
a corporibus in eo erit. Ergo [illegible]
[illegible] omnia necessaria sic mors in
[illegible] iam precessit. Et ita
ad contraria sunt eadem causae
eiusdem, sed non sine infinita
te aut violentia nisi si fit.
¶ Manifestum est enim quod accipit ad ad
principium et hoc non accipit
ad aliud et hic accipit ad
illud quod comprehenditur

casu et non est ei motus. Dico
sed fortuna cum est causa erit ad
principium huius qualitatis
et causa huiusmodi qualitatem.
¶ Sed oportet nos perscrutari in qua
causa utrum sit pervenientis
ad materiam aut ad aliud
quod est aut ad aliud cuius
est motus. ¶ Dimittamus igitur
loqui de ente accidentali; non
sufficit quod determinatum
est de eis. Et loquamur de non en-
te quod non est aliud est verum
compositione et divisione. Et uni-
versaliter contradictionis. Verum
affirmatio secundum quod est unum
et secundum quod est compositum hic
negatio autem [illegible] et quod est
dubium est falsitatem. Et dico
nunc quae est contradictionis. Quo-
modo autem contingit intelligi simul et divisim
habet alium sermonem, et dico
simul et divisim ne aliquid sit
post aliud sed non sit idem
simul. Verum enim non sunt in re-
bus sicut bonum et malum, verum
sicut bonum et simul est in mente
sed sunt in cognitione. Et nulla
cognitio est de simplicibus. Ali-
ud de eo quod dicitur est. Omnia igitur
quae perscrutanda sunt de eo
quod est unum et de eo quod
non est dicenda sunt postea.
Cum in cognitione autem com-
positio aut divisio et non in rebus, quae
est aliud secundum hunc modum

ceteris que sunt inveni veri-
te est illud quod significat
aut quid aut quale aut quan-
tum aut copulatur cum il-
lo et cogitatio dividit illud.
Dimittamus igitur eius quod
est quasi accidens et quod est quasi
sim. set et unum non sic est dic-
tum et causa aliorum est igitur
modo et verum est ingrediens
diminuto genere entis et
non sunt extra que significant esse
entis et non diminutantur quia
declaremus album in uno
medio. Iam declaravimus
ubi diximus quod unumquod-
que dicitur multis modis
quod ens dicitur multis
modis. quoddam enim significat quid
album in animo

Ens dicitur
multis mo-
dis ut prius
diximus in ser-
mone in
quo distin-
ximus quot modis dicatur aliquid.
quoddam enim significat quid
est aliquid et quid est hoc,
et quoddam significat quid
est quale aut quantum
aut alia predicamentorum que predicantur de eis
non predicatione declarativa
te sumpta cum sermone secundum
hunc modum. Et cum ens
dicitur his modis manifestum est quod

primum entium est illud quod
significat quid, et hoc est illud
quod significat substantiam. Cum enim dici-
mus de aliqua substantia qualis
est dicimus aut bonum aut
malum, et non dicimus homo. Et cum
interrogatur quid est, non di-
cimus album aut calidum aut tricubitum, sed
hominem aut deum. Et alia dicuntur en-
tia quia sunt entis huius, quoniam quedam
est huius quantitas, quedam sunt quali-
tates et quedam passiones et quedam
aliud tale. Et forte quereret
aliquis utrum ambulare
et sanari et sedere quodlibet signi-
ficet ens aut non ens, et similiter
de aliis talibus. quoniam nullum
eorum est existens per se nec potest
separari a substantia. Sed si ambu-
lans fuerit de entibus et sedens
et sanans, ista sunt digniora
ut sint entia. Et videtur quod
causa in hoc est quia subiectum eorum est aliquid
terminatum, et hoc est decem
substantie que sunt unicuique
particularium, et hoc significat
categorie que sunt ta-
les. sedens enim et sanans non dicitur
sine hoc. manifestum est igitur quod hec
est causa cuiuslibet istorum
entium. et alia sunt per illud entia.
Ergo quod est ens principale
non aliud quod est aliquid
entis, sed ens quod est simpliciter
est substantia. et principale dicitur multis

modus. Et substantia prima omnium
rerum diffinitione cognitione
tempore. Nullum enim aliorum predi-
camentorum est separabile, et
solum est separabile. Et prima
secundum diffinitionem. Necesse est enim ut
diffinitio substantie accipiatur in dif-
finitione cuiuslibet rei. ¶ Et videmus
quod nos scimus unumquodque
magis quando scimus ipsum quid
sit. v.g. cum scimus hominem
aut ignem magis quam quando scimus
ipsum esse quale aut quantum
aut ubi. Et unumquodque isto-
rum non scitur nisi quando sci-
tur quid est aut quale aut
quantum. ¶ Et illud quod
semper fuit quesitum in pro-
longo et modo est quesitum et
quod faciet errorem in cogni-
tione eius, et hoc est quid est
substantia. quidam enim dixerunt ip-
sam esse unam et quidam
plures, et quidam finitas, qui-
dam infinitas. Et ideo nos primo
considerabimus de eo quod sic
magis et illud est primum et simpli-
citer dicere quid sit. et existimatur
quod esse substantie est manifestum
in corporibus. unde dicimus quod
animalia et vegetabilia sunt sub-
stantie et corpora naturalia, v.g.
ignis et aqua et terra et aer
et omnes partes istorum et que
sunt ex eis aut ex eius parti-
bus aut ex hiis omnibus, v.g. ce-

lum et partes eius, et corpora
celestia et luna et sol. ¶ Perscru-
tandum est utrum iste tantum
sint substantie aut sint alie
substantie quam iste, aut quedam
istarum et quedam aliarum, aut nul-
lum istorum sed alia. ¶ Quidam
autem existimaverunt quod ul-
tima corporis ut superficies
et linea et punctus et unum sunt
magis substantie quam solidum
et corpus, et etiam magis quam sen-
sibilia. Et quidam non opina-
tur quod tale sit aliquid. et qui-
dam dicebant plura entia
esse eterna ut plato qui dicebat
quod forme et mathematica sunt
due substantie, et quod tertia substantia
sunt corpora sensibilium.
¶ Speusippus autem dicebat plures
substantias esse et incepit ab uno et
posuit principia esse cuiuslibet
substantie, sicut principium et quod
numeri principium aliud et
magnitudinum aliud, et post
ea animam, et secundum hunc modum
multiplicantur substantie. ¶ Et
quidam dixerunt quod forme
et numeri habent eandem naturam
et quod alie res sequuntur
ea sicut linea et superficies quo-
usque perveniant ad substantiam ce-
li et ad sensibilia. ¶ Perscrutandum
igitur de istis et cum sermonibus
fuerunt dicti et qui extitit
que substantia est, et utrum aliqua

ante aliquibus visum sunt. sunt autem
non. Et iste due sunt. Et utrum
aliqua substantia sit separabilis
et quare, et quomodo aut nulla est preter
sensibilia. ¶ Et oportet autem
distinguere substantiam. Cum
substantia et dicatur multis mo-
dis, tamen dicitur in quatuor maxime.
Existimatur et quod est quidi-
tas, et universale est et genus existimatur
esse substantia cuiuslibet. Et quartum
istorum est primum subiectum. Et subiectum
est illud de quo dicitur aliud,
ipsum autem non dicitur de ali-
o. Et ideo perscrutandum est pri-
mum de hoc. Primum enim
subiectum existimatur esse substantia
magis quam aliud. ¶ Et dici-
tur tale quodammodo materia, et alio
in forma, et tertio modo illud
quod est ex eis. Et dico materiam
ut cuprum, formam ut fi-
guram statue, et quod est ex
eis statuam. Igitur forma est
ante materiam et magis ens,
et est et illud quod est compositum per
hunc sermonem. ¶ Dictum in-
guendo est quod in quid sit substantia
et quod est non illud quod est
de subiecto, sed illud est de quo
aliud. Et oportet non sic dici,
tio non tali tantum; non enim suf-
ficit, quoniam hoc non est manifestum,
et materia est substantia, quoniam si non
fuerit substantia, substantia non erit ad
nos; non substantia est ignorata a nobis.

quoniam cum alia fuerint ablata
nichil videtur permanere. Et a-
lia passiva corporum et actiones
et virtutes. Et longitudo et
latitudo et profundum sunt
quantitates et non substantie. Quan-
titas enim non est substantia, sed illud
cui sunt ista primo modo est
substantia. Sed cum longitudo et la-
titudo et profundum fuerint ab-
lata, nichil videtur perma-
nere preter illud, si fuerit aliquid
quod est prius divisum. Necesse
est igitur ut solam materiam vi-
deamus esse substantiam, illi cum per-
scrutantur hac perscrutatione.
¶ Et dico materiam illud quod
per se non dicitur neque quale ne-
que quantum nec aliud eorum per
que terminatur ens. Est enim aliquid
de quo dicitur unumquodque
istorum, et essentia istius est a-
lia ab essentia cuiuslibet predicabilium.
Alia enim predicantur de substantia, et hec de
materia. ¶ Postremum igitur quod est
per se non est aliquid, quod di-
citur quale aut quantum aut ad
aliud, neque negationes ista nulla acci-
dentaliter. Ex istis igitur accidit ut
materiam substantiam; hoc est impossibile.
Existimatur enim quod separabilia
que significant certitudinem in-
dividui alicuius rei sunt substantie ma-
gis. Et ideo existimatur quod forma
et illud quod est ex utroque sunt
substantie magis quam materia.

Dimittamus nunc loqui de substantia que est ex ambobus, scilicet ex materia et exemplari, quia est ultima [illegible] et manifesta est et in quo quomodo [illegible] declaratum est et in est materia [illegible] et convenit ut est illud quod videtur esse sensibile. Querendum est de istis, et cum primo distinximus quot modis diffinitur substantia et invenimus istorum determinari ad unum eorum, et est quod significat essentiam rei, considerabimus primo de illa. Exercitium enim [illegible] operationum fit ferendo ad illa que sunt magis manifesta nobis. Et illud est doctrina in omnibus rebus ex quo sunt minus cognita nobis. Et sicut est in operationibus et operationes ut non sint nisi ad agendum ex illo quod est aliquid bonum et bonum in singulis rebus aliquid quod est bonum universale et bonum cuilibet, sic erit que sunt cognita plurimis rebus ad illa que sunt cognita per se et cognita cuilibet. Et que sunt cognita cuilibet in maiori parte sunt parve cognitionis et parve autem est mentis de cognitione entis. Sed tamen necesse est ut sciamus ex istis que sunt male cognitionis scilicet secundum cognitionem in particularem illa que cognoscuntur nunc universaliter transferendo

ut dictum est de istis eisdem. Et dicamus primo [illegible] inquisibilia [illegible] sermonum scilicet logicos quod est illud quod significat essentiam rei. Et est illud quod dicitur per se. Aliquid enim esse tuum non est esse tuum musicum. Musicum enim non est secundum te per se. Nec hoc est totum nec illud quod est per se secundum hunc modum ut albedo superficiei. Essentia enim superficiei non est essentia albedinis. Et non est illud quod est ex ambobus, scilicet superficiei albe. Et hoc propter additionem que est in eius diffinitione. Dictio igitur in qua [illegible] dicitur ipsum sed [illegible] erit quod est dictio rei propria essentiam in qua [illegible]. Igitur si essentia superficiei albe est essentia superficiei lenis, esse albedo et lenitas sunt idem et unum. Et compositum ex aliis predicamentis aliquid est subiectum cuilibet, v.g. quantitati, qualitati et motui [illegible] predicamentis. Ergo utrum sit dictio cuiuslibet istorum, quod significat essentiam vel ut homo albus. Sit igitur quod sit nomen vestis, significat dicatur quod est: dicetur ut vestis, scilicet non est ex eo quod est per se, nec hoc est aliquid dictum ex eo quod est per se, scilicet in duobus modis. Et aliquid dicitur ex

additione et quodcumque non est per
se, ut diffinitur diffinitione albi
sic qui diffiniunt essentiam al-
bi et dicunt diffinitionem hominis
albi. et quoddam per aliud diffinitur
uestis si significat hominem album et
ipsi diffiniunt uestem tan-
quam album sic et album est
album. Sed dictio eius non est dif-
finitio albi. et quod est uestis esse dis-
positionem que significat essentiam ei-
us quod est. ¶ Et dictio rei est
illud quod significat quid est es-
sentia rei. et enim aliud dicitur de
albo non est illud quod est illud
per se. sed album tamen non est
illud. hoc enim non est illud nisi
albeitas tantum. quia quod est per essen-
tiam est idem in omnibus
rebus. quare sermo est dictio
dictio non est eius quod est tamen
nomen et sermo significat idem
tunc non erunt omnes sermones erunt
dictiones. omnis enim sermo sit
dictio in nomine. quare Iliadum
albeitatem erit dictio. sed quoniam fu-
it animal primum et talia sunt
ostendit que dicuntur ut per illud ad
di illud. et illud quod est
dictionem essentiam non est illud
formarum et species. sed
illarum tantum existimat et quod non
dicitur in omni passione nisi sit
actus. ¶ Erit ergo sermo eius
sed compositionem quam significat quod
sunt autem nomine significat quod

significat quod hoc est huius ali-
sermo significat simpliciter sermo-
nem magis per se certitudinem. Dif-
finitionem autem non dicimus illud quod
est per essentiam. ¶ Dictio uero
multis modis dicitur quemad-
modum quidem et quoquomodo
significat substantiam et hoc et aliorum
unumquodque predicamentorum. significat
quantitatem et qualitatem
et talia alia quecumque inueniuntur
rogatur de substantia per quid. sub
de quantitate quantitas et
et qualitas sicut ista. quare dicitur
per quid. sed non sit modo simpli-
citer, sed ut quidam dixerunt modo
logico meo quod est non in
simplici. sed illud quod non est
esse et qualitas. ¶ Oportet igitur ut
latitudo sermonis inuenia-
tur sic secundum quod oportet
non sit in sermone magis
non sunt sermo que in omni-
bus manifestis. est illud quod
est in eo essentia tale et primum
et simpliciter substantie deinde ali-
orum sicut et non quod est per essen-
tiam in simplici. Oportet igitur ut
essentia non dicitur eodem in equi-
uocatione. sed secundum magis et
minus sicut illud quod non est non
ens de noto ignoto. Secundo
et nunc est qui non est in eodem
modo sed secundum similitudinem
sicut medicina que est etiam
etiam ita quod scilicet idem non

non ita quod non sit unum comm(u)ne
sed in equivoco sicut est quoniam coll(igitur)
medicinalibus et actio medici-
nalis non dicitur in uno neque equ-
ivoce sed respectu unius actionis
Igitur sunt dicta a nobis quomodo
in nomine. quoniam nunc non est
differentia in sermone et. Sed mani-
festum est quod diffinitio primo in-
et simpliciter et quod est per essentiam
est substantie, et est aliorum similiter
sed non est primo in (eis). non necesse
est si nos posuimus aliquid subiectum
esse ut sua diffinitio que significat id
ipsum sit sic signum sermonis sed
alicuius sermonis. Et illud quando
fuerit unum non ita quod sit con-
tinuum sicut dicitur [illegible] aut
omnia que copulantur per aliquod
ligamentum, sed cum fuerit unum
secundum modos secundum quos di-
citur unum. Et est quoddam
significat hanc substantiam et quoddam
quantitatem et quoddam qua-
litatem, et non sic aliis. Et habet ser-
monem et diffinitio in hoc alio modo et
substantie alio modo. Sed aliquis dicit
et quod sermo qui recipit dif-
finitionem ex additione non est diffinitio
erit in hoc error quoniam si non fu-
erit aliud ergo est diffinitio eorum que
non sunt simplicia sed congrega-
ta in summa. Unde ergo ut signi-
ficetur ita quod recipiant
additamentum, id est sicut nasus et
concavitas simitas, que dicitur

hoc in est in hoc et continuatur
non est passio nasi in accidenta-
li similiter sed per se, sed non sicut al-
ne et Ylos aut quoniam est talis
albus, cum accidit ei ut sit homo, sed
ut masculinum in animali et equa-
le in quantitate et omnia que dicun-
tur per se inesse. Et ista omnia
que sunt in eis aut diffinitio aut
nomen cuius est ista passio et non
potest significare sine illo ipsum
sicut album sine homine, sed femin-
inum sine animali non potest. ergo aut
non est [illegible] illud
quod est per essentiam et diffinitio
aut si fuerit erit alio modo ut dixi-
mus. Et in aliis rebus est
alia dubitatio: quoniam si idem est nasus
simus et nasus concavus, idem
erit simus et concavus. Et
si non, impossibile est ut dicatur
simus per se sine illo cuius est
per se passio. et si simus est na-
sus concavus aut impossibile est
ut dicatur nasus simus, aut
idem dicetur bis autem nasus
aut simus, et non talia non de-
bet esse quod est per essentiam
et [illegible] procedit in infinitum
succedunt id quod ipse est per
aliud. manifestum est ergo quod in
diffinitione est substantia tantum, et si est
aliorum predicamentorum necesse est ut
sit ex additione ut diffinitio qua-
litatis et imparis, quoniam diffinitio paris
et imparis non est sine numero, nec

alia que est feminine sive albi. Et sermo qui est ex additione ne qui accidit accidere in eis est ex duobus sicut est in albo. Et sic et dicendum non erit unum in congregatum in simul ut unum impar. Sed latet quod dictiones non dicuntur prius nisi iste habeant dictiones similiter aliquo modo sic dictum est.

Utrum igitur quod dictio est eius quod est per essentiam dicitur multis modis. Ergo quodcumque inveniuntur omnes habent dictionem. Sed illud quod est per essentiam in substantiis quocumque modo sint. Quod autem aliud dictio et sermo eius quod est per essentiam et illud quod est per essentiam autem est solum in substantiis aut magis primo et simpliciter est. Sed pertinet utrum quod est per essentiam et singulare sint idem aut quia per essentiam est substantia singulare et non est intelligendum quia substantia unaquaeque est et dico quod quod est per essentiam est essentia singularis. In eis autem que dicuntur per accidens videtur esse innatum esse aliud. Verbi gratia homo albus est aliud et quod est homini albo per essentiam est aliud. Cum necesse sint idem; tunc essentia hominis et homo albus erunt idem. Homo et homo albus ut dicunt sunt idem. Ergo et homo albus et homo et cetera non est necesse ut sint idem omnia que sunt per accidens. Quoniam non erunt extrema eadem. Sed fortassis est extrema re hoc accidere esse in essentia albi et musici. Sed hoc non videtur.

In his autem que dicuntur per se utrum est ut sint idem necesse. Sicut dicimus substantias que sunt prime et non sunt aliorum. Sed sic aliorum sunt quidem dicunt de formis quoniam si bonum est aliud quod est bonum et essentia boni et animal et essentia animalis et essentia entis et entis et alie substantie et nature et forme alie ab eis que dicuntur ille sunt priores sicut id per essentiam sit substantia. Et si sunt absolute ab invicem quedam non scientur per essentiam et quedam non erunt entia.

Et dicimus ea esse absoluta si bonum prius non sit essentia boni scire et cum scitur rei est hoc in illud quod dicitur hoc sit essentiam boni scire et cum scitur rei est hoc scilicet scire quid est per essentiam et sic in bono et de aliis similiter.

Si igitur bonum non sit essentiam boni: ergo eius non sit esse in unum unum et alia omnia autem habebunt quid est per essentiam aut non habebunt et eius non sit. Ergo in aliquo omnino et aliud quod non sit essentiam boni et bonum est. Ergo necesse est ut bonum et essentia boni sint idem et unum et essentia unius

idem. et omnia que non dicuntur de alio
sed sicut prima et per se.
quoniam inerit est sufficiencia
si sint forme et non sint, et dig
nium est et si sint forme et non
est manifestum et sunt mensura. Et
si forme sint sicut dicunt quidam
manifestum non erit subiectum, quo
niam necesse est ut ille sint non sint
de subiecto ut non sint modo com
municacionis. Et propter hunc ser
monem quodlibet est unum et
per essenciam idem et non in ac
cidente, et quod scire unumquodque
est istud. scilicet scire quid est per essen
ciam. probat ergo quod necesse est
ut ambo sint idem. que autem
dicuntur per accidens ut musicum
aut album, quia significat du
o, ideo non est verum dicere quod
sint idem per essenciam. Illud
enim cui accidit album et accidens
est. et ideo uno modo unum
et idem est per essenciam et alio
alio non est idem. Scilicet
quod sint passiones sunt idem
Et similiter est manifestum
quod quodlibet non in primis simile
est per essenciam aliud et
enim est aliud et quod est per
essenciam equi est aliud et
propter hoc in illis rebus non
sit quod est per essenciam sed
tamen ut ipsum sit. Et aliud est per
essenciam et ut sit et non
est unum tamen. Sed dictio eius

erit et idem sit est manifestum de
diffinicione. Essencia et unum et unum
non sunt idem in accidentibus
et si fuerint aliud procedetur in
infinitum. quoniam illud quod
per essenciam est unum et quod
dam erit unum. Ideo ergo ser
mo est de utroque. Manifestum est ergo
quod in primis rebus que dicuntur
per se essencia et res eadem
singularium et quodlibet sin
gulare sunt idem vel aliquod
unum. Et est manifestum quod
redarguendo sophistice dissol
vitur hac solucione et quod
socrates et socratem sunt idem
non recte est dissolucio neque est questio
quod requirit est autem
ab aliquo vel ex illo. Cuius
dissolucio est difficilis. Dictum
ergo quo modo est per essenciam
est singulare et quo non. Que
autem fiunt quedam fiunt
natura quedam artificio
et quedam ex illo quod fiunt
per se et omne quod generatur
est aliquid et ab aliquo et per
aliquid et dico aliquid quod
est predicabile aut hoc aut quantum
aut ubi aut quale. Et genera
tiones autem quedam sunt quorum
generacio est a natura, et quod
est illud ex quo est generacio quod
dicitur materia et quod idem est
illud per quod fit aliud illud
quod fit naturam, ut hoc aut

Domus autem aliquid tale de eam-
bus dicitur esse substantia, et omnia que
fiunt a natura aut artificio
huiusmodi sunt quorum ut contingit
posse esse et non esse, et unumquodque
quorum est materia, et quod sit
materiam est generatum. Sit
naturam, ut [illegible] est et id
per quod est natura est illud
quod dicitur per formam ali-
quid forme et est in materia.
Iste autem generatio magis que est
per naturam secundum hoc generantur
alie generationes dicuntur actiones
et omnes actiones aut sunt
a potentia aut arte aut cog-
nitione aut casu aut esse
album in greco. Et sanitas
non est dicta que in anima et ma-
teria [illegible] ex
sanitas secundum hunc modum
cum sit sanitas, nunc ergo
ab hoc sanatur ut sumit tam
naturam in distantia et sic hoc fu-
it esse calor et secundum hunc mo-
dum dicendum unum post aliud
donec perveniatur ad id quod
incipit ut post ipsum sit actio.
Deinde motus qui est ex hoc est
actio eius quod precedit ad sa-
nitatem. Ita quod accidit quod
quoniam sanitas sit ex sa-
nitate domus ex domo que
est non in illa que sit sine materia,
et medicine et ars edificato-
ria sunt forme sanitatis et for-
me domus. Et dico substantiam sine ma-
teria [illegible] et hoc est quod
est [illegible] et est [illegible] a
genere illud est quod est prin-
cipium motus. Sanitas ergo
est ab artificio est ab [illegible]
que est in anima et [illegible] est ex illo
quod est per se ante illud quod
est per se [illegible] est ex hoc
eorum principium actionis
agens ex artificio, ut operatur
medicinam, verum est ut
principium sit ex calefactione
et hoc erit per confricationem
calor. Et calor in corpore aut
est pars sanitatis aut aliquid
tale quod sequitur ipsum et
pars sanitatis accidit per
plura quorum unum est agens
et [illegible] secundum hunc modum est
pars sanitatis domus. Et dicitur
in sermone duobus modis [illegible]
[illegible] quod
[illegible] quod
[illegible] figura et hoc est [illegible]
modo ponit [illegible]
aut in suo sermone [illegible]
Illa autem que dicitur [illegible]
sicut illa que sunt ex principio
materie [illegible] dicitur cum
fiunt ad illud quod dicitur illa
ut secundum respectum ad [illegible]
[illegible] quod statua non dicitur
lapis sed lapidea [illegible] autem sa-
nus dicitur illud ex quo fit
et causa eius est quia fit ex privatione

que dicitur materia. Verumtamen
homo et infirmus erit et sanum.
Et magis dicitur ex privatione magis ut
sanum ex infirmo aut ex
homine. Et ideo non dicitur sanabi-
le infirmum, sed dicitur homo
et homo sanabilis. Illa autem
quorum privatio non est manifesta neque
sit nomen, ut in aliqua figura
ut cuprea aut domus in la-
teribus et lignis, estimatur quod
ex istis fit, sic dictum est illic
ex infirmo. Et ideo quemadmodum non
dicitur aliquid de nomine eius
ex quo est materia, et non dicitur
ydolum esse lignum, sed ligne-
um et cupreum et non cuprum,
et lapideum et non lapis, et domus
lateritia et non lateres. Cum igitur
sit ydolum fit ex ligno et do-
mus ex lateribus, si aliquis bene
consideraverit non dicet in
simpliciter ipsum esse, immo quod
necesse est ex aliquo debet esse ex ali-
quo quod transmutatur,
non ex aliquo quod remanet
in eadem dispositione. Et ideo dicitur
hoc modo. Et quia illud quod
fit per aliquid dico esse hoc, ex quo
est principium generationis, et ex
aliquo et fit hoc, et hoc non privatio
sed materia, et distinctum quo
dicitur hoc et quod ex hoc est,
aut spera aut circulus aut
aliquid quod comprehendit
ex aliis. Cum ergo facit eum cupri

non facit subiectum similiter neque
speram nisi per accidens. Spera
enea est spera et ideo facit
illam. Dico quod hoc facit
hoc ex universali subiecto, scilicet cuprum
rotundum, et speram in hoc
est aliquid sit ista forma in
alio. Cum si facit ex alio facit,
et hoc est subiectum sic factura
spere cupri, et hoc scilicet in hunc
modum. Cum ex hoc quod est
cuprum facit hoc quod est
spera, manifestum est igitur quod il-
lud facit et similiter, et sic procedit in
generationes in infinitum. Hoc manifestum.
Declaratum est igitur quod forma
et [illegible] que debet dici exemplar
quod est insensata non est,
et necesse generationem ipsius,
quod est per certitudinem. Hoc
est illud quod est in aliquo
aut per artificium aut per naturam
aut potentiam. Et ipse facit speram
cupream faciendo ex cupro ipse
et ipse ponit ipsam formam in
hoc, et hoc est spera cuprea. Si
autem est generatio essentie spere
in [illegible], tunc aliquid erit ex [illegible]
tio et erit necesse est ut sit divi-
sibile et quoddam erit hoc
et quoddam hoc. Dico quod quod-
dam erit forma, quoddam
materia. Et forma que est spe-
ra si fuerit per figuram que est
ex medio [illegible] est quoddam
[illegible] illud quod facit ex hoc

[illegible]

et quoddam hoc eadem

et quoddam hoc et quoddam totum generatum est, ut quia sphera cuprea, manifestum quia ex dictis quod aliud quod dicitur ut forma non generatur, congregatum vero per quod dicitur generatur, et quod in omni generatione est materia et forma que est quoddam et est hoc. Utrum autem querendum utrum aliqua sphera sit alia ab ista, aut aliqua domus alia a lateribus, et si in esse numquam esset generatio. Amplius esse sed in nunc modum hoc non esse generationem sed significat aliquid tale et non est aliquod determinatum, et facit et generat ex hoc tale, et genito iam est tale et iste totus Socrates est et Callias, sicut sphera cuprea est in uno, et hoc tale est sphera cuprea. Manifestum est ergo quod causa idearum sunt aliqui dicere quod forme sunt et se forme, et si essent aliqua alia a particularibus, nichil conferunt ergo ad generationem et substantias, nec sunt utique propter hoc per se. Quoniam in quibusdam etiam manifestum quod ipsum generans est simile generato, cum non sint idem aut idem numero sed unum specie, ut in naturalibus: homo enim hominem generat, si non sit aliquid extra naturam, ut equus generat mulum, et hoc est simile; nominatur enim propter illud quod est inter equum et asinum quasi sit proximum in genere. Manifestum est quod ambo sunt equales ut mulus. Manifestum est ergo quod non oportet ut aliqua forma sit quasi exemplar extrinsecum, et maxime inveniendum in istis maxime rebus, quoniam hec maxime sunt substantie, immo per se sufficit generare et ut sit causa forme in materia. Et generat formam que est in istis carnibus et in istis ossibus, et iste generat Socratem et Calliam, et est generans aliud per materiam, et est sicut idem secundum formam, cum forma non dividitur.

Sed forte queret aliquis quare quedam sunt ex artificio et ex casu, ut sanitas, et quedam non, ut domus. Et causa huius diversitatis est quoniam materia quorundam rerum est ea que est principium sue generationis in generatione alicuius ex artificio, in qua est aliqua particula, cum quedam est talis illius quod potest moveri ex se et quoddam non, et illud quoddam secundum quod est naturale est quoddam licet possit non secundum quod oportet. Multa enim sunt que possunt moveri secundum se, sed non secundum quod oportet, ut saltatio.

Omnia ergo quorum materia est talis, ut lapides, non possunt moveri

medio quod oportet inesse aliud
presens motum. Hoc non generat
igitur quod ita sine eo tamen ut
est artificium et generat quod-
dam mobilium quecumque existunt
materie non habentia artificium
in particulare. Manifestum est quod
ex dictis quod quodammodo omnia
fiunt sic ex conveniente nomi-
ne sicut illud quod est per naturam
aut ex parte eius quod est con-
veniens in nomine ut domus a
domo sicut per actionem. Nam
per artificium est forma aut ex
parte que habet partem suam
sive generatio per actionem agentis
est autem prima pars. Nam calor
per motum facit calorem in
corpore et hoc est sanitatis prin-
cipium aut pars. Sequitur
autem ipsum aliqua pars sanitatis
perfecte vel non est quod agit perfec-
tionem sanitatem per aliud quod sequitur
ipsum et accidit ei calor. Et sicut i-
dem est quod in sillogismis est prin-
cipium omnium substantia sicut et ge-
nerationes que sunt. Talis generatio
nec illa per suo continentur
natura sicut sensus et similiter
illa que sunt ex artificio quoniam
medio est forma ipsius et illud quod
est semen est conveniens in
nomine quodammodo. Non enim oportet quod
veniat omnia in illa eadem
dispositione in qua generatur homo
ex homine. Mulier enim ex viro non

mulus non est ex mulo nisi
sit quoddam. Omnia vero que
generantur ex se sive similiter
omnia quorum materia sit potens
ex se ut moveatur secundum mo-
tum quo movetur semen et omnia
quorum materia non potest hoc, ita
non nisi ex eis non existunt. Sed iste ser-
mo non significat substantiam tantum quod
forma non generatur, sed est
sermo communis omnibus primis re-
bus, verbi gratia quantitati et quali-
tati et aliis predicamentis. Ut sphera
cuprea sed non est species neque
primum, et si est ex cupro oportet quod
in eis sit semper precedens
forma et materia. Nisi quod est
per qualitatem et quantitatem
tem et alia predicamenta, quia
ita non est autem generari
hanc qualitatem nec quantitatem
sed generari qualitatem aut [illegible]
sed invenitur mutari quod sive
que sunt semper necessario aliam
[illegible] que est autem materi-
ut est [illegible] qualitatem
et autem qualitatem non est
necessario tamen. Et diffinitio est
sermo et omnis sermo habet par-
tem et quemadmodum est sermo ad
rem ita est pars sermonis ad
partem rei. Dubitatur quod utrum
debet sermo partium debeat col-
locari in sermone totius an
non. Invenimus quod quorundam
dam collocantur quedam non

in terminatione autem circuli non est ille qui est partium. in terminatione autem sillabe est sermo literarum. et si circulus dividitur in partes sicut aliqua in triangulis, a parte est sicut totum. et acutum est pars recti et origitur ex parte eius. quia acutum est ante rectum et origitur ante hominem. si existimatur quia est prior quia diffinitur per terminationem eius, [illegible] ex illis et quia sunt [illegible] ab illis sunt ante. Et dicamus quod pars dicitur multis modis quorum unus est ille cum numeratur per quantitatem. dimittamus hoc et perscrutemur ex quibus est substantia et sunt tanquam partes. Si igitur quedam est materia et quedam forma et quedam illud quod est ex illis. forme dicetur pars rei sicut illud quod dicitur materia et forme non dicitur. Si ergo ex quibus est dispositio sunt forme, ut caro que non est pars profunditatis est materia in qua est profunditas, et est simitatis et [illegible] est pars totius simi, et non est pars simitatis, quod dicitur quod forma. Forma quae dicitur de illo quocumque modo sit solum, materia autem non dicitur per se omnino. et in diffinitione circuli non dicitur diffinitio partium et in diffinitione sillabe sunt litere. litere enim sunt partes forme et non sunt materia. partes vero circuli sunt partes tanquam in materia super quam fit, et sunt propinquiores forme eius pro eo quod circulus est in materia. Forme est plerumque [illegible] omnes sunt autem in terminatione. [illegible] [illegible] et que sunt [illegible] ista igitur sunt partes sillabe que sunt sensibiles per accidens. Linea autem non corrumpitur quia semper dividitur per media, neque in ossa et nervos et carnem, et non ista sunt ex illis sicut in substantia modum tanquam in partes forme. sed quia ex materia totum sunt partes illius. forme autem et illius quod est diffinitio non sunt. in quibusdam vero non sunt in aliqua diffinitione partium que sunt tales, et in quibus diffinitio non oportet quod sit nisi illud quod sit congregatum materia. quedam sunt ex illis que sunt principia et in ea corrumpuntur et quedam non. Omnia igitur quorum materia et forme sunt congregate ut simum et circulus eneus corrumpuntur in illa, et materia est pars eorum. et omnia que non congregantur cum materia sed diffinitiones sunt forme sine materia, aut non corrumpuntur omnino aut sic non corrumpuntur.

quare in illis. illa vero que sunt
sine eis sunt principia et partes
eorum. forme vero non est. ideo par
tes nec principia eorum. et ideo corrum
pitur ydolum terrestre in terram
et spera incipiunt et callias in
carnem et ossa. et etiam circulus in par
tes. quoniam quidem congregatum cum
materia. et dicitur equivoce
circulus qui dicitur universaliter simpli
citer. et ille qui est particularis. pro
pter particularia non habent proprium no
men. Iam igitur diximus sermonem
veritatem. sed tamen dicamus ut
magis manifestum sit. sed prius reliquum
eadem sunt partes sermonis
et in que dividitur sermo. ista
vero sunt ante eum omnia aut que
dam. diffinitio autem recti non dividitur
in diffinitionem acuti. sed que est a
cuti in rectum. quia cum diffini
tur acutum utitur recto.
acutum enim minor recto. et e
tiam circulus et semicirculus similiter
habent. semicirculus enim
diffinitur per circulum. et di
gitus per totum. digitus enim
pars talis totius hominis.
Omnes igitur partes que sunt
tanquam materia et in quas divi
duntur sic illa que sunt minus
ulteriora. forme que sunt dif
finitiones et ille quia significat diffi
nitio aut omnia aut quedam et et an
te. anima. hec et est substantia animalis anima
tis substantiam que est tanquam
diffinitio et forma et quod est per
naturam talis. illius quare partium
si diffinimus unamquamque non diffinitur
sine opere quod est cum genere.
quare partes eius sunt ante aut
omnes aut quedam in compositione
preter eas congregati et similiter
in omnibus particularibus. cor
pus vero et hee partes est post
hanc substantiam et illa dividun
tur sicut illa que dividuntur
in materiam non in eo quod est
substantia. sed cum suum unumquodque et
forte non sed non possunt divi
di et non est aliud quod est a
lio modo melius dispositione di
gitus animalis equivoce ut
mortuus et ymaginem eius
que sunt priores veritate.
Et quando est divisio prius et
simul ut cor et cerebrum aut
aliud quod est ex eis. et non est
in hoc divisio. homo vero
et que sunt sic in particularibus
et non sunt universalia. sed aliquod
totale congregatum ex hac
dictione et materia. sed due partes
totius materie et forme et sili
militer rebus. Et forma et
hic partem dico forma illius
quod est per essentiam totum
congregatum est ex eis et ipse
sed partes diffinitionis sunt for
me. diffinitio vero est totius. tamen
vero circulus et circulus et esse
esse et anima sunt idem res autem

continua figurata vel figure. iste cir-
culus aut aliquid particularium
circulorum aut sensibilis aut in-
telligibilis. Et dico intelli-
gibilia ut mathematica et sensibilia
ut cuprea non sunt diffinitiones sed
cognoscuntur cum intelligentia
aut sensu. et cum recedunt ab
intellectu non manifestatur utrum
sunt aut non sunt. idem tamen di-
cognoscitur sermone universali.
materia vero per se non cognos-
citur. et quedam materia est sensi-
bilis et quedam intelligibilis
sensibilis ut cuprum et lignum
et omnia que moventur. intelli-
gibilis est illud quod est
in sensibilibus non secundum quod
sunt sensibilia ut mathematica.
Dictum est ergo quomodo est de toto et
parte ante et post. sed necesse est
ut responsio sit secundum interroga-
tionem quando aliquis quesierit
utrum rectus et circulus et
animal sunt ante aut post ea in
que dividuntur. quoniam non
est essentia recti simpliciter. nec
anima simpliciter est. est autem anima
animal nec unumquodque singulorum et
quod sit quando circulus est
circulus. et rectus et essentia recti
est rectus. et substantia que est rec-
ti. Quod autem dicitur post
et post non sic illa que sunt in
diffinitione et ante partes que
sunt in particularibus et non di-

simpliciter simul sunt aut non
sunt sic anima si fuerit etc. secundum
quod iste modus dicitur quiddam
esse. et quamvis non sit difficile est
Et rectum est ut aliquis que-
rat que sunt partes forme
et que non sunt partes eius sed
congregati. quoniam si hoc non fuerit
manifestum impossibile erit diffinire
quodcumque. diffinitio enim totius est
et forme. quoniam ergo est manifestum
et que cum fuerit non est res. hec
non est diffinitio que est rei materie.
Et omnia ergo que videntur esse per
formam medio ut circulus in lig-
no et cupro et lapide estimantur
esse cuprum et non est de causa cir-
culi. neque lapis quia separantur ab eis
omnia vero que non videntur separa-
ri nichil prohibet ut sint sicut ista
quemadmodum omnis circulus videretur
esse cuprum. quoniam si ita esset non
esset cuprum sine forma dico
sed difficile est ut hoc sit separa-
bile intellectu. ut forma hominis
semper videtur in carnibus et os-
sibus et partibus similibus istis. utrum
ergo ista sunt partes for-
me et diffinitionis aut non. sed sunt
materia. sed quia non separantur
manifestum est non possumus cognos-
cere. et cum hoc contingit etiam esse
possibile sed non manifestatur in mathe-
maticis. Et quidam dubitant
in circulo et triangulo. quoniam non
debet diffinire quod sunt linee

et communium. Et si dicere quis unum est
omnia sic dicitur caro hominis
forma eius et corpus et ligna et
cum sunt quasi in idea eorum. et
removit omnia ista unum et di-
cit quod diffinitio linee est diffini-
tio duorum. et quidam qui dicunt for-
mas dicunt quod est linea quod
est prima dimensio duorum. et qui-
dam quod est forma linee. et dicunt quod
quedam res sunt idem forma
et formatum ut duo et forma duorum
et hoc non est in linea. Et sequitur ac-
cidit ut una forma sit pluri-
um quorum forma videtur esse diversa.
Et hoc accidit pytagoricis et quod
possibile est ut aliud sit forma omnium
et sic aliud non sit forma. et
secundum hunc modum erunt omnia
unum. Diximus igitur quod in
diffinitionibus est dubitatio. et quia hoc
est quod non sunt eiusdem dispo-
sitionis ut est in totum. Et ideo
est igitur ut quoddam sit tale in si-
cut hoc in hoc. aut sic ens ut
sint ista que non sunt semper.
Et cum predicte quasi faciunt
assimilatur est dicere iunioribus non
est bonum procedit a veri-
tate et estimare quod contin-
git esse in hoc animal ut sit sine
animali sine corpore. et hoc non est
simile. Vivum enim est quid in al-
teratum sensibile et sensum et non est
sine motu et ideo non est sine par-
tibus et sunt quodammodo manus

et non est pars hominis omnino sed
cum potest complere actionem
Et cum fuit animatus est. et cum non
non est pars. In mathematicis vero
quare non sunt diffinitiones partium
diffinitionum ut semicirculorum quoniam
ista non sunt sensibilia. aut quia
est in hoc differentia. quia est in qui-
busdam rebus non sensibilibus.
Et omnium quod non est illud
quod est per essentiam circuli
vero tunc non erunt partes. parti-
cularium et erunt iste partes sicut
dictum est prius. Quedam enim ma-
teria sensibilis et alia intelligibilis.
Manifestum est igitur quod anima est pri-
ma substantia. corpus vero materia. Ho-
mo vero et aliud illud quod est ex
utroque sicut totale. Socrates vero et co-
riscus si fuerit et anima est duplex
quoddam et sic anima est et quoddam
sic totum aggregatum. et si fu-
erit simplex est ista anima et
aliud corpus. erit sic ut est in parti-
culari. et cum ponatur quod in
sermone sit quodammodo predi-
ctum. et diffinitio est in univer-
sali quam refert ipsam et hoc manifestum
est. quoniam non est una et hec
determinandum est. Dic-
tum est igitur quod quid est per
essentiam et quomodo est per se. quo-
modo est de omnibus. et quare in qui-
busdam rebus sermo quid est quid
est per essentiam et in quibusdam
non diffinitiones et in quibusdam

non. et quod partes que sunt
sicut materia non sunt in diffinitio-
ne substantie. quoniam nulla substantia non sunt
partes. sed partes sunt substantie ag-
gregate. et istius est quod eum non sit
sermonem. et non sit est. quoniam si
fuerit cum materia non scribitur quod
non est diffinitio per primam in substantia
ut sermo anime hominis. substantia ut
forma que est intus. et ex ea
dicitur est congregatio materie
substantie. ut concavitas. quoniam
ex ea et ex naso fiunt et simi-
tas et nasus. bis est in istis. in
substantia vero congregata ut
natura. albinum in greco. Et
quod illud quod quid est
per centum et singularia.
in quibusdam non sunt que
sunt hec dein sic sicut in prima
substantia. ut reflexio et convenientia re-
flexio nasi. sicut fuerit primum
et dico primum aliud per aliud non
dicitur. aliud est in alio sicut
in subiecto. omnia autem que sunt
sic ut materia aut sunt congregata ex
materia non sunt eadem. sed sunt in
unum illud per accidens. ut sortes
et musicus. quoniam omnia ista
sunt per accidens. Dicamus igitur
nunc primo de diffinitione cum
non sit dictum in analeti-
cis. quod enim dicit dicta nulli
precedit sermonem de substantia
Et dico debet quoniam neque de
ea est unum illud de quo

dicimus quod sermo eius est
diffinitio. ut sermo hominis est bipes.
et sic hic sermo eius quod est unum
et non est multum. scilicet est animal bi-
pes. quoniam in homine et albo est mul-
tum. cum alterum non fuerit
liuum album in greco. quo-
niam in fuerit hoc. et si fuerit unum
et est alterum. homo. scilicet vero unum
non est in eo quoniam genus
non estimatur aggregare differen-
tias non. et idem aggregaret con-
traria simul. et differentie sunt in-
te. differentie vero quibus dividitur genus
sunt contrarie. Et etiam si unum
sermo congregat differentias. et differentie
sunt multe. verbi gratia ambulans
bipes non pennatum. quod ista
sunt unum et sic unum. et
cum semel hoc erit unum ex
omnibus rebus. et non oportet ut sit
unum omnia que sunt
unum. et non. nisi diffinitio est unius
sermo de substantia. quoniam debet sermo
esse unius substantie et est una et signi-
est sicut diximus. Et oportet quod
perscrutatio primo sit de diffinitio-
nibus que sunt secundum divisionem
in eis est aliud in diffinitione preter
genus quod dicitur primum
et differentie. Alia autem sunt genera
ut primum et differentie que existunt cum
eo ut primum est quod recipit ani-
mal bipes. et item animal bipes non pennatum
et similiter et sic dividetur per plura
et ideo non est diffinitio cum dividitur

per plura sive per pauca. quare nec
est differentia inter has que dicuntur per
plura aut per duo. tunc autem dicitur
dicitur per duo. genus autem hoc
animal quod est animal et hoc est ge-
nus et aliud differentia. aliud igitur
autem genus non erit in sim-
pliciter aliud a speciebus que est sic
speciebus generis. aut erit sed est
sicut materia. quoniam sonus est genus
materia differentie vero faciunt for-
mas et hoc alio ab isto. Manifestum est
quare quod dictio est sermo ex
differentiis. sed oportet dividere differentiam
differentie. verbi gratia bipes. quare non oportet
dicere quod bipedum aliud
pennatum aliud non penna-
tum si intenditur bonus
sermo. quoniam hoc non fit nisi
propter divisionem. sed divisio bipedi-
dem certe bipedis aliud fissorum
pedum aliud non fissorum pedum
quoniam fissura pedis est aliqua
dispositio et sic procedit donec
perveniatur ad differentias. tunc
erit forma pedis secundum numerum
differentiarum. et erunt alia bipedia
equalia numero differentiarum. quare
manifestum est quod ultima differentia
erit substantia formis rei. et non
oportet dicere hoc sermones indif-
ferentibus multotiens. quoniam hoc
est superfluum in operatione
et hac arte. Quoniam tunc dicitur
animal bipes de quo pendetur duo
pedes nihil aliud dicitur esse preter

animal huic duos pedes. si igitur divi-
ditur hac divisione, perveniet dividens
multotiens secundum numerum dif-
ferentiarum. et si evenerit differentia
differentie, tunc una earum additum est
forma et substantia. et si dividitur ab
accidentalitate, verbi gratia quoniam bipes quod-
dam album et quoddam nigrum,
tunc erunt secundum numerum divisionum.
Et tunc fuit declaratum quod
dictio est sermo ex differentiis et hoc
partibus ultimis. et tunc erit usitatum quod
si aliquis transverterit dictiones
tales ut esset dictio hominis et diceret
ipsum esse animal bipes dictio prima
duo pedes esse superfluum quoniam
dicitur pedes. quoniam non erit or-
do in illa. quoniam quoquomodo
est intelligendum quod dicitur
est ante et quod dicitur post.
Et quare primus sermo in dictio-
nibus que sunt secundum divisionem.
Et cum perscrutatio sit de
substantia revertamur. et quoniam quod
secundum subiectum dicitur esse substantia et
tantum est per certitudinem manife-
stum quod est ex hiis et dictum
est de duobus. dictum est quod
est per certitudinem et dictum est de
subiecto. quoniam subiectum dicitur unum
duobus modis. aut est hoc sicut animal
est subiectum passionum aut sicut
materia. et existimatur quod
universale est causa rerum et quod
magis est. quoniam dicitur sunt principia
esse rerum magis. revertamur

igitur ad hoc dicendum. quoniam videtur
quod impossibile est ut substantia ali
cuius sint ea que dicuntur universa
liter. substantia et prima que est cuius
libet est propria cuiuslibet. et non est
alterius. universale autem est commune et ideo
non dicitur universale nisi quod sua natura
est plurium rerum. cuius
igitur erit ista substantia. quoniam aut erit
ista substantia omnium rerum
aut sicut unius rei. et erunt
alia unius rei. quoniam illa quo
rum substantia est una et quiditas
per essentiam erit eis unum
cum sit unum per substantiam
tiam particularis. universale autem
dicitur de aliquo subiecto. et si
ita sit. impossibile est ut non sit
illud quod est per essentiam
que est in ipso sicut est in eo quod
quid est. igitur manifestum est quod si
aliquem sermonem et nulla
non est diversitas. Et si non fu
erit sermo omnium eorum quo
sit in substantia. et si non fuerit
est aliqua substantia non inve
nietur sicut in illo est. igitur ac
cidit hic idem ut aliquo
est dispositio quam prius. Et etiam
ex rebus que sunt impossibile est non
uniuntur. ut sit substantia ex
rebus ut non sit ex substantiis neque ex
illo quod est hoc demonstratum
sed ex qualitate. erit enim ex non
substantia. et qualitas ante substantiam
quod est impossibile. impossibile enim est

nec secundum diffinitionem nec secundum tempus
nec secundum generationem passiones necesse
ante substantiam. et in Socrate est substantia
cum sit substantia. igitur erit substantia du
orum. Et universaliter accidit album in
genere, quod est substantia et omnia que
dicuntur hoc modo. ut nullum eorum
sit aliud separatum. d. s.
ut non sit ab aliquod aliud
a particularibus. nec aliud ex
illis que sunt universalia. Et
etiam igitur declarabitur consideran
ti quod nullum eorum que sunt
universalia est substantia. et quod nullum eo
rum que predicantur communiter signi
ficat hoc, sed tale. Et si non, accidunt
alia plura et tertius homo. Et etiam
manifestum est hoc modo. impossibile
est ut substantia sit ex substantiis cum
sit unum sicut illa que sunt in
actu. secundum hunc modum non
erunt aliquando unum in actu.
Et si fuerint duo in potentia erunt
unum sicut est duplex ex duobus
in potentia. actus enim dividit. substantia
enim non est unum ex substantiis que
sunt iam in actu. et secundum hunc
modum dixit Democritus. sermonem
verum. dixit enim quod impossibile
est unum esse ex duobus. aut duo
ex uno. tunc ponit substantias magnitu
dinum individuum scilicet illum
et est manifestum quod sic erit in nume
ro. si numerus fuerit unitates. sicut qui
dam dicunt. duo aut non erunt unum
non est unitas in actu. et in hoc

quod dicere ex hoc est error. i.
quoniam sicut impossibile ut sit omnino idea
de substantiis tantum. quare nulla co(mmunicatio)
per se est substantiarum aliarum. et omnes
existimant ex predictis quoniam dictio
aut est substantia tantum aut eius magis
est. quoniam quod dictum est unum
non est dictio similis in articulari
omnino nisi dicatur quodque quodam
in est dictio et quodam non sit
iste sermo erit de sermonibus
dictis post. ¶ Et ex hoc apparet,
quod accidit dicentibus formas
scilicet ideas esse substantias separatas et
dicentibus cum hoc quod forma
est ex genere et differentia. quoniam si
forma et [illegible] est in hac sermo: tunc
aut sunt unum in numero aut di
versa et [illegible] est quod anima
[illegible] sunt unum plura dictionum
et si aliquid fuerit hoc tertium per
se hoc et est separatum etiam ne
cesse est ut illa ex quibus est est
ut significaret hoc tertium sit sepa
ratum per se. quare et hoc [illegible]
[illegible] et sic non est idem quod
[illegible] quodammodo possunt po
nere ipsum separatum. et ut sit
unum. et non est separatum ab
eo ipsum. ¶ Et si [illegible]
sunt bipes et multipes necesse est
ut [illegible] sit contraria [illegible]
in eodem cum hoc [illegible] non. quod
quare dicit aliquid quod est [illegible]
ambulans aut bipes. et [illegible]
est ut sit [illegible] aut [illegible]

aut in [illegible]. et omnia sunt in
divisibilia que non separantur
unumquodque hoc in alio
unum. quare et sic sermo dicentium
quod illa quorum substantia est ex
sunt [illegible]. non [illegible] alio non
[illegible] et ipsum erit
plura. substantia [illegible] quod est
[illegible] et non dicitur ad aliud
[illegible] non est hoc ex illo et hoc est
Et omnia ex quibus est hoc sunt
exemplaria. quare non est exem
plar dictum de aliquo et de
alia substantia. hoc [illegible] est impossibile
erit illud quod est [illegible] unum
quodque eorum que sunt [illegible]
ex quo, erit ex hoc. et illud ex
illo quod est [illegible] aut quod est
[illegible] ut [illegible] quod est substantia est
aliud ab eo quod est [illegible] ¶ Et
[illegible] accidunt ista inconvenientia
et magis inopinabilia. et
est impossibile ut sint [illegible] [illegible]
est quod exemplaria secundum
modum quem posuerunt [illegible]
[illegible] substantia [illegible] et dictio [illegible]
et aliud. scilicet quod quedam [illegible]
hoc [illegible] sunt quod dictio con
gregat [illegible] et quedam
est [illegible] dictio in omnia
que dicuntur secundum hoc [illegible] [illegible]
nem et corruptionem. et dictio quam
est hoc [illegible] non sit corruptione
quoniam impossibile generari. [illegible]
domine non generatur [illegible] genera
tur [illegible] est domini. magis

sunt et non sunt sine generatione et
corruptione. et declaratum
est quod illa non generantur
nisi a suo simili. et non indi
get nisi demonstratio est similitudo sensi
bilium particularium. sunt
ne invenitur in ista natura
que potest esse et non esse. et non corru
pitur particularium omnino. [C]um autem
demonstratio est de rebus necessariis et dif
finitio vera quemadmodum est in
principio scientie aut ignorantie. et ideo
quod non potest esse nisi secundum
estimationem vel quod non
est demonstratio neque diffinitio eius quod
potest esse alio modo quam sit in esti
matione. manifestum est igitur quod
non sunt demonstrationes neque diffinitiones in
que corrumpuntur non sunt in
anima apprehendentes nuntiatio
cum recedunt a sensu. et ideo
est et conservatur in anima. et ideo
oportet diffinientem scire quod
cum aliquis diffinierit ad
particularium quod est intra
manet illud semper. impossi
bile erit ut diffiniat et non dif
finiatur et ut unum exempla
rium. exemplar non est ex p
ticularibus. sic dixit et est sepa
ratum. [E]t necesse est ut sermo
sit ex nominibus et qui non
diffinierit non ponit nomen
quod non erit notum scilicet
notum autem posita sunt ista om
nibus rebus. ergo necesse est ut hec
sit aliud et et sit aliquid aliquid
dicitur ipsum esse. ut marcus aut
aliquid quod est actum et
similiter quod dixerit quod mihi
competit in omnibus istis sunt
pertinentia nuncupationibus multis ut sit
nisi unum unius rei solum. et
primo non idem est duobus. ut animal
bipes et animal bipedum. et hoc necesse
est ut sint in eo unum quod sunt
ante et sunt preter compositum
sunt et separata. si non est separatum
aut multum erit ante iterum
sed multum est. non erit ad
genus et formam. et si fuerit. diffinitio
et erit ante eam. tunc et hoc non
ab ullo non destruitur sed ad
invicem. et exemplaria sunt
ex exemplaribus. quando que sunt
ex eis sunt maiora compositum.
[E]t et oportet per sermonem propria
illa de quibus est exemplar et
de partibus. ut. v. g. animal et bipes
et si non. quid erit. et sciendum
unum quod simplex est proprium
per sermonem de pluribus. et de uno
et hoc non existimatur. et existimatur
quod omne exemplar est eidem
simum. ut scilicet dixerit ergo dictum est
latet quod est simplex quod dif
finit sunt rerum eternarum et maxime
unum quod est eternum ut sol
et luna. non ipse peccavit in hoc
solo. sed qui utuntur in ista
ante eum recedit erit sol et
ut in nocte latet sub terra

quoniam sicut apparet et si accideret esse sol
sed hoc non sentitur. sol enim significat
suam substantiam. forma vero quae
prius est in materia. sic erit sensui
et aliud esse. manifestum est quod est
sol aliquid. ergo sol commune. sed iste fuit
ex eis particularibus in communi et proprio
et si non: cum non apparet differentia
exemplum nisi cum consideratur
tur illud quod est diffinitio eius est
unum et cum hoc retinuimus. Et
manifestum est et quod partes substantiae
quae existimantur potentiae
et sunt partes aliae cum si ex eis fit
est distinctum in unum sed sunt
ex consequentia ante quam commu
gantur et fiat ex eis unum
et post adiunctus est in parte quod prop
terea autem et propter hoc magis quod
aliquid appropinquatur sibi invicem
in esse in actu et tempore. Sunt enim
principia motus ex aliquo in
aliquo. et id quod debet esse post
quia dividitur unum tamen est unum
quod continetur unum et commune per
etiam non per genitum et per ap
plicationem quod et est ta
le est diminutio naturae. Et
cum primum dixit sic dicentes et talia
unum est unum et talia en
tis est unum unum. manifestum est
quod impossibile est ut talia ex
ista unum aut eius sic est etiam
possibile ut principium sit essentia
alicuius. Sed cum quod est principi
um ad sciendum deum et talia

quae est ipsorum et magis quia talium
est et unum et principium et talia
sed non invenitur talia esse substantiam
nullum aliud omnino sed talia
substantia. talia enim non est aliquid
nisi primum et nunc cum est etiam
causa nunc vel et in pluribus non
erit unum et hoc minimum
erit plurium. manifestum est ergo quod
nullum universale separatum est a p
articularibus. sed illi cum dicunt formas
esse quoniam possunt dicere sim
ul causam esse separatas cum
sint substantiae et quoddam non est
verum. dicit et quod eadem
forma est in pluribus et causa in hoc est
quia non possunt narrare q
uae sunt substantiae quae sunt ex talibus
ut sit substantiae quae non corrum
puntur aliae ab istis particu
laribus et sensibilibus et istas fa
ciunt easdem per formam quae corrum
pitur. Et dicit nos etiam ita esse
hominem et addunt in sensibilibus
formam istarum quod dicit
esse et si esse et si nos non videmus
nunc stellas. tamen essentia eorum
non diminuetur et erunt substantiae
aeternae. ergo necessarium est ut sit
necesse licet non sic sciat aliquis nos
quid sunt. ergo manifestum est quod
nullum eorum quae dicuntur universalia est
substantia nec aliqua substantia. Et
incipiamus alio initio et dicamus
quod oportet dicere substantiam et quid
est. rectum est ergo ut exiret ter

omnibus declaretur sermo de
ea tunc in ea que est separata a sub-
stantiis sensibilibus. Sed tamen
tiam est hoc principium et cau-
sa quedam, accipiamus ab ea
initium et incipiamus quod dicimus
hanc dictionem semper quare aliud
existit alteri. querere enim cum
musicus est esse ab homine aut
est querere quod est aut
quare homo est ens musicum aut erit
postremo. querere enim quare est et
querere nichil. oportet enim ut esse
et essentia declaretur. v.g.
cum eclipsatur. sermo enim de
rebus istis est unus et causa in om-
nibus est una. quare homo est homo et mu-
sicus est musicus, nisi aliquis
dixerit quod est unum esse
non dividi. et hoc est esse unum. Sed
est commune et dicitur de omnibus
rebus vere. et forte querit aliquis
quare hoc est iam sic hoc. manifestum
est enim quod non querit quare est hoc et
illud quod est homo non querit sicut
de eo dicitur, quia hoc manifestum est.
Sed quod non fuit hic in medio que-
ritur sic quare est tonitruum quare est
tonitruus in nubibus. quoniam secundum
hoc erit quesitum in alio. et
quare hoc sunt lateres et lapides et do-
mus. manifestum est enim quod iste que-
rit causam, et ista sunt quiditas
dicendo sic est in logica. causa
in quibusdam rebus potest inve-
niri quedam causa sicut forte inve-

nitur in domo et scamno. Et
in quibusdam quod sit mo-
vens primus. verum est causa. Sed causa
que est causa quia apud generationem
et corruptionem, et est forma
in essentia. et quod latet multum
est illud quod non dicitur de alio, ut
cum queritur quid est hoc est [illegible]
plura. et non distinguuntur hoc est
in hoc. et tamen oportet ut habeatur essen-
tiam aut erit essentiam et quod
sunt est quod materia quare. v.g. et
quare hoc est domus quia est ta-
le tale cum fuerit essentia do-
mus. et quare hoc est homo quia istud
et hoc est corpus. manifestum igitur est
quod querit causam materie, et est forma
eius quo per hoc aliquid et est sub-
stantia. Et manifestum igitur quod in simplici-
bus non querit sed consideratur sed quod
tale alio modo. Compositum igitur
aliquid quod est secundum hunc
modum ita quod totum sit
unum non ita quod sit sicut
aggregatum non est sic ut v.g.
in carne est ignis et terra, quoniam
ista cum dissolvuntur mane-
dem non sunt nec caro et silla-
ba, vero sunt et ignis et terra.
Et est silla est aliquid quod est
preter istas vocales et consonan-
tes. Sed est aliud et caro non est
ignis et terra et calidum et frigidum
sed aliud est. Si igitur fuerit necesse ut
et aliud sit aliud et erit aut
compositum. si fuerit etiam sermo idem

est sic dictum idem. caro autem
non ignis et terra et aliquod ma-
na quod precedit ut inventum
Et si fuerit extra materiam, ergo
non est ex uno sed ex pluribus. et iterum
erit illud idem. et sic in infinitum.
Iterum sermonem quem diximus de
carne et sillaba et apparebit quod
est ex eis. et causa eius quod
est per se unum et quod est aliud
cuius caro et cuius sillaba. similiter in
omnibus aliud et hoc est quod
sed cum hoc est causa prima essen-
tiam. quedam non sunt substantie se-
cundum conveniunt nisi sunt substantie se-
cundum naturam et natura ap-
paret in aliquibus substantiis que est
non elementum sed principium. elementum autem
illud in quod dividitur res
et est in ea ut materia ut .a. et .b.
in sillaba.

[O]portet nos con-
gregare dic-
ta et debitum
narrare sermo-
nem et post-
ea complere
dictum. et est quod querendum
de sunt cause substantiarum et prin-
cipia. quedam autem substantie sunt conces-
se ab omnibus. et de quibus-
dam dixerunt quidam sermones
proprios. concesse autem sunt sub-
stantie naturales scilicet ignis et terra
et aqua et aer et alia corpora
simplicia. deinde plante et

partes earum. et animalia et partes cor-
porum. et postea celum et partes ce-
li. et quidam dicunt substantiam separatam esse formas et ma-
thematica. et accidit ex sermonibus
eius ut sint substantie eius quod
est per essentiam et subiectum et
magis quam forme et universale ma-
gis quam particulare. Circa exem-
plaria et mathematica conveniunt istis
per genus. est autem dicere
quod quoniam rapuit unum nomine
quid est per essentiam et est
et sermo eius est diffinitio. et ideo di-
ctum est quod dictum est
diffinitione et in illo quod est per se.
Et quia diffinitio est sermo et
omnis sermo habet partes. necesse
considerandum est de parte et
cognitio est que sunt partes
substantie et que non sunt. et si sunt
partes diffinitionis. et non est universale
nec universale nec genus. de exemplaribus
vero et mathematicis perscrutan-
dum, quidam enim dicunt
esse substantias aliquas extra istas
substantias sensibiles. et dicamus igitur de substantiis
que sunt sensibiles. hec autem
Et si substantia sit subiectum et aliud
est materia. et dico materiam
illud quod est, quia hoc non
est hoc in actu sed est hoc
in potentia. et aliud vero est dif-
finitio et forma que est principium
rei et est per diffinitionem separata. ter-
tium vero illud quod est ex istis
cuius solius est generatio et corrup-

cio. et est separatum simpliciter.
simpliciter. Substantie vero que sunt i-
sensibiles per dispositionem quedam sic
ista et quedam non. Substantie
autem quod materia est, alia quoddam
transmutationes opposite in
situ inter substantiam et cum sic
est in loco. quod enim est nunc
hic fiet etiam alio loco. et in
ter quee est nunc secundum hanc
quantitatem fiet minor
aut maior. et transmutatio
ne est aliquid quod nunc est
sanum et fiet post egrum
et talis substantia que est nunc in
generatione fiet in corruptione
et tunc materia substantiam nunc hoc
et fiet et sit illud quod est per
privationem. et alie transmutati
ones sequuntur istam. ista
autem non sequuntur in aliquam
duarum aliarum. non enim necesse est,
ut illud quod sit materiam
localem sit etiam materia que
generatur et corrumpitur. Que
tum ergo inter naturalia quod est
dicta inter non esse simpliciter et inter
simpliciter non esse. cum quedam
substantie sunt concesse ut substantia
in actu et est illud quod
est in potentia remanet dicere quid
est de substantia quod est sensibi
lium que est in actu. De
mocritus vero videtur esti
mare quod dicit esse tres.
materia vero que est subiecta

est eadem et differt secundum
ordinem que est figura aliter
secundum transmutationem quia
est situs autem secundum contactum
tum que est compositio et ipse in-
det multa differentia ut dicitur
quedam per compositionem materie
ut omnia que administrantur
v. g. mel et aqua. et quedam
per ligamentum et quedam per
glutinum ut liber et quedam
per clavos ut archa. quedam
per plura istorum et quedam posi
tum ut via et limes. ista vero
differunt secundum modum situa-
lem. et quedam secundum tempus ut
mane et sero. et quedam secundum
locum ut venti. et quedam
per passiones que sunt sensi
bilium ut durities et molli
ties et spissitudo et raritas et sic
citas et humiditas. et quedam
per quedam et quedam per omnia
ista. quedam per magis et que
dam per minus. Ideo enim manifestum
ponitur aliquid non est unumquodque
Manifestum ergo quod est dicitur
secundum numerum istorum modorum.
sicut ista que est secundum hunc
situm. et ipsum esse frigus et hu-
mectat et inspiratur secundum
hunc modum. Et essentia quo-
dam rerum determinatur per
omnia ista. quedam vero sunt
mixta et quedam complexa
et quedam secundum aliud differentias.

ut manus et pes. accipiantur
ergo genera differentiarum. ista namque erunt
principia essentie sicut quod est
maioris et spissum et rarum
et partes similes illis. omnia
enim ista sunt in additione et di-
minutione. et si sunt aliqui
figure aut lenitas et asperi-
tas omnia sunt in recto aut
curvo. et quedam sunt quo-
rum essentia est mixtio et in
opposito mixtu quod est non in
essentia. Manifestum est ergo ex istis
quod si substantia sit causa essen-
tie cuiuslibet quod querendum
est in istis. et que est causa essen-
tie istorum cuiuslibet. nichil enim
istorum oportet est substantia. in nullo con-
gregantur cum alio. sed con-
similis quod cum coniunctum
re. Et quemadmodum in substantiis
eadem actio predicatur de materia
sic in aliis differentiis magis
verbi gratia si voluerimus distinguere
aut limen aut lapidem dicemus quod
est illud cum pars est tale
aut tale et domus quod est
ligna et lateres quorum situs ta-
lis. Et in quibusdam considera-
tionibus differentiis quedam
illud propter quod verbi gratia quod gran-
do est aqua congelata et spis-
sa aliqua spissitudine. et con-
venientia vocis in certa exten-
tio vocis acute cum gravi
aliqua mixtione. et eodem hic

modum materie rebus quod omnis
materie actio est aut ab ei-
cione exterius materie. et sermo
per actio et eiusdem est com-
positionis et eiusdem est mixtio et
eiusdem est aliud dictum
tio secundum illa cum differunt et dicit
quod domus est lapides et late-
res et ligna dicit domum in
potentia. ista enim sunt materia. et qui
dicunt quod domus est quod
tegit divitias et corpora dicit
actionem. qui autem congre-
gant omnia ista et componunt
ea dicunt tertiam substantiam que est
ex istis. Videtur enim quod ser-
mo differentiarum sit forme et actio-
nis. et illud ex rebus in quo est
sic materia magis. et hec aliqui
multum magis differentiis
quas architectus recipiebat
que congregantur ex ambo-
bus. ut dicitur quid est se-
renitas et dicitur quies in
multitudine aeris. aer enim
est in. et quies actio et substantia
et quid est tranquillitas dici-
tur lenitas maris. subiectum
vero quod est materia est
mare forma vero et actio est le-
nitas. Declaratur ergo ex dic-
tis quod est substantia sensibilis
et quo modo est. est enim materia
et quedam que est in actu et
tertia que est ex istis. et oportet
nos non ignorare cum forte

quid est illud quod significat nomine
utrum significat substantiam com-
positam aut actum et formam
velut domus utrum significat
quod est cooperimentum ex
lateribus compositum tali modo
aut significat actum et formam
scilicet cooperimentum et linea utrum
significet duo predicta et ani-
mal utrum significet animam in
corpore aut animam. ista enim est
causa et actus corporis et forma.
significat utrumque non sic ut illud
quod dicitur secundum unam
et eandem diffinitionem. sed sicut illud
quod attribuitur eidem.
ista in ratione non diversantur
inquirere in substantia sensibi-
lem non dividitur. quia illud
et quod est per essentiam ex
formam et actum. anima enim
et esse est idem. sed non vero et
hominis non dicitur quod anima
est homo et animal in aliquo est
et in aliquo non est. Et non
apparet querentibus quod silla-
ba est ex litteris et compositione. neque domus
est lateres et compositio. et hoc in ve-
ro. et compositio et mixtio est
ex eis et non alia secundum hunc mo-
dum in hiis. sed hoc est quia
sicut in homine est animal bipes. sed oportet
ut sit aliquod aliud extra
materiam. et materia non est
elementum neque ex elemento. sed ex substantia quam
dimittunt cum negant eam

et si hoc est tamen essentie et est ista
ergo non dicit substantiam ipsam esse ne-
que esse. ergo ut ista sint aut eterna
aut corruptibilia absque eo quod
corrumpantur et quod sint
sine generatione. Et declaratum
est et demonstratum alibi quod in
forma aliquis factum est neque de-
monstratum generari. sed fit et
generatur illud quod est
ex istis. et non dum demonstratum
est si substantie rerum que corrum-
puntur sint separate. sed tamen
hoc declaratum est quod in
pluribus manifestum ideo omnia
que non possunt esse sine aliis
ut domus et vas. Et fortasse est
ut ista non sint neque alicuius in
aliquo hoc. neque aliquid om-
nium aliorum que non consti-
tuuntur per naturam. et forte
est ergo ut aliquis ponat in illis
esse substantiam in rebus que corrum-
puntur. Et est ergo difficile
quia interrogabat antistenes et mi-
nus docti non secundum curiosita-
tem. simplex est et ut sciatur
ut sit diffinitio eius quid sit. et
diffinitio est sermo longus. sed
simplex est diffinire aliquid
quale sit. et quale scitur per ri-
tatem ut argentum. quia simpli-
ce est ut sciatur quid sit et est
quoniam. sed insinuatur est quedam
substantia quam simplex est habere ser-
monem et diffinitionem ut substantia

compositā sive fuerit sensibilis
sive intelligibilis. Ista autem ex
quibus est prima ista in simplice
ut habitus hoc. Cum terminaditur
formis sit aliquid de aliquo
significat. Et debet esse quedam
materia et quedam cum forma
et est materia et quod subiectum est
illud quod sumitur. Non sumitur
quando quedam dicitur ex [illegible]
divisio et est aliquis numerus quia
dividitur in res [illegible]
logos. Sermones et non sunt nisi
[illegible] est tale et quemadmodum
quod ab aliquo numero diminuitur
aliquid et ei additur aliquod
eorum ex quibus est numerus tunc primus
numerus non remanebit idem. Et
fiet alius numerus licet diminuitur
aut additum sit valde mo
dicum. Sed non remanebit in
divisio propter illud quod quid est
per essentiam post quam ab eo
diminuitur aliquid aut ei ad
ditur. Et ergo necesse est ut sit ab
eo illud quod est numerus et non
possit dicere per quod est numerus aut
est [illegible] est aut non est
sed est sic aut sic sunt dicatur
quod facit unum ex pluribus
[illegible] et sicut [illegible] i
[illegible] modo dicto. Sed non
possunt dicere [illegible] et recte [illegible]
unum et [illegible] unum secundum
quod est unum per essentiam.
secundum hunc modum est et

est quemadmodum dicitur est aliqua uni
tas aut aliquis punctus. Et
est actio et passio naturalis sim
plex quemadmodum in numero. Neque est
magis neque minus [illegible]
que est cum forma sua sic [illegible]
que sit cum materia. Sicut ista
divisio in generatione et corruptione
[illegible] que dicuntur et [illegible]
in non [illegible] et in attributione con
[illegible]. [illegible] vero [illegible]
nos non ignorare quoniam [illegible]
est in eodem [illegible]
ut [illegible] et colerica [illegible]
[illegible] et unctuosa. Colerica autem
amara et [illegible]
est ut ista sunt ex eodem cum
[illegible] fiat [illegible]
[illegible] ex unctuoso et [illegible]
[illegible] ex dulci et [illegible]
[illegible] in prima materia.
Duobus autem modis dicitur hoc ex hoc
aut ut procedit ad ipsum aut
resolvatur et venit ad primum
principium. Et sic est ut [illegible]
sic una et res divise sunt [illegible]
[illegible] v. g. ut ex lig
no sit [illegible] archa aut [illegible]
[illegible] quibusdam rebus [illegible]
[illegible] ut sit divisa
[illegible] terra et non sit ex lignis et
non est hoc ad [illegible]
[illegible] non potest facere serram ex
lana aut ligno. Illud autem
potest facere hoc ex alia ma
teria [illegible] quod artificium est

principium quod movet? quoniam
si materia fuerit talia et motor
talium et. Cum autem quis quere-
rit aliquis que est causa cum
dicitur multipliciter oportet dicere omnes
que possunt esse cause. ut cau-
sa hominis que est quasi materia. s. men-
struum. et causa que est motor
sperma. et causa que est quasi for.
et aliud quod est per certitudinem
et causa que est sicut illud quod
est propter quid est complemen-
tum. Et forte hec duo sunt idem.
Et oportet dicere causas propinquas. s.
materiales non ut ignem et
terram sed materiam propriam. iste
ergo est modus in substantiis naturalibus et
generabilibus. et ut hac via
si aliquis voluerit dicere dif-
finitionem certitudinis cum iste sit
sunt hoc modo et oportet scire tales
in substantiis vero naturalibus
eternis est alius sermo. restat
ergo ut quedam non habeant
sive non sit talis sed erit mot-
u loco tantum. in illa que sunt
per naturam tamen. et ipso sunt sub-
in aliquia. s. ignis corpus est forma
ut causa eclipsis non est aliqua
materia. sed luna que patitur
est aliqua causa sicut causa movens
causa in auferendo lucem
est terra. et fortassis est non
sic causa que est propter quid. et causa
que est sicut forma et diffinitio. sed
diffinitio si non fuerit cum materia

non erit manifesta. verbi gratia quod eclip-
sis est privatio luminis. et si ad-
diderimus et ex terra quia sit
in medio. hoc erit sermo cum
causa in sompnio. non sciuerint
manifestum quid sit primum patiens
sed est manifestum primum et causa. sed ut sit
et quid sit primum utrum cor
aut aliud. deinde quid patitur
sit, cum actio eius. et non est totum
compositum. et est aliqua passio-
num quies. et hoc est primo passio
in aliquo. cum igitur quedam res
sint et non sint sine generatione et cor-
ruptione ut puncta si sunt
et modo omnes forme. quia non est
album sed lignum album. et
si omne generatum est generatum
est ex aliquo album. non igitur
erunt omnia contraria ab
invicem. sed aliter in ipso al-
bum ex homine nigro. et album
ex nigro. nec materia inveni-
tur rerum est. sed que intra
generationem et transmutationem
existunt ab invicem. omnia
autem sunt absque quod transmu-
tentur non est materia. Modo autem
dubitatur de eis et de materia
cuiuslibet rei ad contraria ut di-
camus si corpus est in potentia sanum
et infirmitas est contraria sani-
tati. erit igitur in ambobus. et in
ipsa potentia acetum et vinum
et materia est in quibusdam in
habitum et formam et in quibusdam

secundum permutationem et corruptionem
naturalem. Alio vero esse unum
sic enim unum non est materia
accepti, id est acceptum in potentia. et si
ergo sit acceptum et est unum
in potentia mortuum in primo et cor-
ruptio erit actualiter. materia
vero alia erit in corruptionis
potentia mortua. et materia est
est simpliciter unitum. acceptum
est ex eo non horum ex dictis. Et
omnia que continuantur
ad invicem sunt secundum hunc mo-
dum. oportet quod reducta ad materiam
v. g. ut ex mortuo fiat in
vivum oportet primo pervenire ad i-
deam de in ad unum et accedere
et primo ad aquam. postea ad in
unum. Continuatione non dicta de i-
divisibilibus et unum que est secundum
hoc ut sit unitum. omnino et
que habent plures partes quarum u-
numquodque non est non unum. sed
sit aliquid quod sit pars et hic
enim. enim in corporibus quedam
sunt unum continue et tactu
tu et quedam unitate alia
aliqua passione et corpori unum
est una divisio non secundum neget-
nem ut in pluralibus omnium primum. sed
quod est idem. quamvis quod tacto homini
unum et quod est unum. et superpria
ut unum et bipes. Et ratio
non est sit quidam omnium quod est
quod est animal et bipes quamvis illa non
sunt homo. et sic homines secundum modum

ad acquisitionis sit non ex nomine
uno sed ex duobus. et similiter ex animali
pede. et usque cum homo non sit unum
sed magis est bipes unum ergo
similiter magis procedatur sic erit
similitudo eorum in divisionibus quod
in primo est distantie hec genum
differentem. sed aliter fuerit hoc sic
dicitur quod quedam est non se-
cundum totum et quedam post secundum
actualitatem. rectum est ut non esset
nec error inquisitio. illa et
quod erit eadem et si divisio spere
est curvum rotundum. cum
enim fuerit erit signum divisio-
nis hoc nomen. cum fuerit
questitum quid sit cum ut sit
rotundum et curvum. et est
non apparebit eis. alium ergo est
in recto cum forma et cum in
unitatis est ut illud quod est
in potentia materia sit ab agente in
omnibus mutantibus est genus. non
et est aliud tantum. sed enim
quod est in potentia spera in actu
sperata hoc faciat aliud quod
est per essentiam aliud. et ideo sic et
aliud quod est figura plana
omnia et que non habent unum
sensibilem in intellectione;
unumquodque prior. factum est
unum aliud quod est per essenci-
am. sic illud prius est quod
est et. Et in indivisibilibus non
est enim unum. et illud quod est in
per essentiam est unum sicut aliquid

cuius et idem non est aliqua causa altera istorum, ut sit unum utrumque. sit eius etiam unumquodque et istorum natura est aliquod ens et aliquid unum non quia sit in genere et unius sic in illa que sunt in genere. Et sunt qui separatim alia a particularibus et propter hanc difficultatem dixerunt quidam adquisitionem et dubitaverunt que causa adquisitionis et quid sit adquisitionis. Et quidam dixerunt congregationem anime ut aliquis dixit et quod congregatio que est per veritatem scientiam et per animam est. Et quidam dixerunt compositionem et quod ligamentum corporalis est privatum et sermo in omnibus unus est. nam sanitas et in omnibus est una aut congregatio aut ligamentum aut compositio anime et sanitatis. Et cuprum esse triangulare per compositionem cupri et trium angulorum. Et scientia alba est compositio superficiei et albedinis. Et causa in hoc est quod querunt unificans est ipso et actu divisum. Et sic diximus est quemadmodum materia ultima et forma est idem et unum. Quare non sunt alia causa preter in motorem qui mutat de potentia in actum. Omnia autem que non habent materiam simpliciter essentia istorum per quia sunt entia non perceptum in istis rebus.

Dictum est de ente primo ad quod attribuuntur alia predicamenta entis, et dictum est de substantia. Dicitur enim in substantia secundum quod recipiunt dictionem substantie ut quantitatem et qualitatem et alia que dicuntur hoc modo. nam omnia habent dictionem substantie sicut diximus in primis sermonibus. Et quia ens dicitur aut quod est hoc aut quale aut quantum aut quale, et aliquid potentia et complemento et actu, distinguemus et loquemur de potentia et complemento, et de potentia propria et quod dicitur magis vere, et non est utile in hoc quod volumus nunc. Potentia enim et actus dicuntur in pluribus magis quam illa que dicuntur secundum modum motus tantum. Sed cum dixerimus de diffinitione materie, declarabitur in ultimis. Quia potentia et agere per potentiam dicitur multipliciter, determinatum est in alio loco. Et que istarum potentiarum dicitur equivoce dimittantur. Quedam enim dicitur per aliquam similitudinem, sicut in geometria potentia et non potentia quoquomodo aut aliqua attributione. Omnium autem que dicuntur per attributionem ad aliquam formam eandem, est aliqua principia et attribuuntur potentia ad unum principium

secundum idem, est principium transmutationis in alio secundum quod est aliud. Potentia passionis est in passivo principium transmutationis passive ab alio secundum quod est aliud. Habitus vero est potentie qua non patitur ad illud quod est peius aut ad corruptionem ex alio secundum quod est aliud ex principio transmutative. Potentiarum enim diffinitiones sunt dictiones in prime potentie. Et iterum dicuntur potentie aut quia agunt aut quia patiuntur aut modo bonitatis. Et ita quod in diffinitionibus istarum sunt dictiones primarum potentiarum quodammodo. Manifestum est quod non solum potentia et actio et passio sunt una potentia. Sit quod potens est vel quia est potens pati et aliud per aliud. Et forte erit activa, secundum quod est in passivo. Passivum enim patitur quod habet aliquod principium, et materia est principium, et unctuosum aliquid ex alio. Et unctuosum comburitur. Olidum autem quod in dissolvitur talis similiter. Sed quedam sunt in agente ut in carpentario edificatio et in edificativo edificatoria talia in edificatorio. Ideo sunt in simul, nichil patitur a se; quia est unum et non est aliud. Quod et non est potens et non sit potentia et quod est contrarium potentie talem est privatio. Quare potentia est eiusdem et ad idem impotentia. Privatio autem dicitur multipliciter. Dicitur enim illud quod non habet et aliud quod habet natum aut ubi aut in quo determinato in aliquibus sit et secundum quod oportet illud quod non est omnino aut erit quoquomodo in aliquibus dicta naturalis que inquam natum sint et non habuerint dicitur quod illa caret violenter. Et cum quedam talia principia sint inanimatis, alia quedam in anima, et in anima est in parte rationis, manifestum quod quedam potentie erunt irrationabiles et quedam cum ratione. Ideo omnia artificia et factive scientie potentie sunt. Principia enim transmutativa in alio secundum quod est aliud. Et omnia que sunt cum ratione contrariorum, et non rationales unius, ut calidum calefaciendi solum; medicinalis vero et egritudinis et sanitatis. Causa autem quia ratio scientie est; ratio autem una ostendit rem et privationem, sed non eodem modo; et forte erit ambarum, et forte erit illius quod est magis. Ergo necesse est ut sint scientie tales contrariorum, et sint quorundam per se, et quorundam non per se; et ratio quorundam per se et quorundam quoquomodo per accidens. Quare

per negationem et remotionem
privationem propter quod est contrarium
et hoc est remotio alterius.
contraria non approximant eidem
ex toto. scientia vero est propter sermonem
quod sit formam. Et erit ergo
principium motus et causa. sanum
enim facit sanitatem. et calefaciens
facit calorem. et infrigidans
frigus. sciens autem facit utrumque
cum utrumque sit in diffinitione et non
eodem modo. et anima est princi
pium motus. ergo movebit u
trumque ex uno principio et eo
aggregabit ea in idem. quare ag
entia contraria cum agentibus
talia sine diffinitione per unam per diffi
nitionem. et hoc contrarium est. quia
sequitur voluntatem poten
tie que est actionis tantum aut
passionis. illa autem non sequitur
eam in omni tempore. ut manifestum est et
in illud quod est bone actio
nis agentis tantum. agens vero
tantum non de necessitate erit bone
actionis. Et quidam dicunt ut
Megarici quod potentia est apud
actionem tantum. ut edificator
cum non edificat non sit potens
edificatione. sed qui edificat
cum edificat. et similiter in aliis
in rebus. et non est difficile scire
quid sequatur de impossibilitate
respondentem eis. et quod non erit
edificator qui non fuit edifi
cans. essencia enim edificatione est

essencia in posse fieri edificando
rem. et similiter in aliis artificiis.
Cum ergo est impossibile ut iste arti
ficia sint in aliquo tempore nisi quod
non ignorantur in aliquo tempore. aut
per oblivionem aut per occasio
nem aut per tempus et non recordatur
artificium cum destruitur ad
finem rei, quia est semper. Et si
acciperetur nisi aliquo modo
quod est stantium fine motus
motum est in rebus animatis. non ergo
est calidum aut frigidum aut dul
ce aut sensibile sine sensibus;
sensus. accidit ergo ut dicere ser
monem Protagore. et non
habebit sensum nisi sentiat
aut intelligat. sed si convenit
illud quod non sit visum in
tempore nisi dicitur habere visum et
natum esse tunc ipsi
erunt ceci multociens in una
die et surdi. Et similiter quod
caret potencia non sit possibile.
illud quod non erit non sit possibile
ut sit. et qui dicit quod non sit
potenciam ut sit est aut e
rit mentitur. quia non habere potentiam
significat. isti ergo sermones
negant et motum et generationem
et stans semper erit stans et sedens
semper sedens. quia qui fuerit
sedens non surget quia non sit
potenciam ut moveatur. Si
ergo impossibile est dicere hos sermones
manifestum est potenciam esse aliud

ab actu. Illi vero sermones faciunt potentiam et actum esse idem et sic volunt negare aliquid non parvum. Et possibile est ut aliquid liceat potentiam ad esse et non esse, et ut non sit aliud quod non sit potentiam ad non esse et sit. Aut praedicamentis aliud quod sit potentiam ad non ambulare non ambulabit, et quod non ambulet licet non sit potentiam ad ambulandum. Et potens vero est illud quod cum est sicut agit illud quod dicitur posse nihil erit ad quod non potest. v.g. si potest sedere cum venit ad hoc et sedet nihil erit ad quod non potest. Et si moveatur aut moveat aut erigatur aut erigat aliud aut est aut erit aut non est aut non erit. Et magis et hoc nomen actus non venit nisi primo quod componitur cum completione et transit aut et magis ex motibus. Existimatur enim magis quod actio est motus et ideo non attribuunt motum eis que non sunt sed attribuunt illud praedicamentis aliis ut dicitur quod non ens sunt esse cogitabilia aut appetibilia, mobilia vero non, et hoc est quia sunt in actu cum non sunt in actu. Quaedam enim non sunt in potentia et non sunt ... non sunt in completione. Sig

hoc quod dictum sit possibile aptum. Manifestum est quod impossibile est ut sit verus sermo dicens hoc possibile est sed non erit, ita quod sequitur hunc sermonem ut sint res que impossibile est ut sint. v.g. si aliquis dixerit quod diameter mensurari quod impossibile est mensurare, non cogitat hoc esse impossibile. Nihil enim prohibet cum fuerit aliquid quod possibile est ut sit aut ut generetur aut ut non sit neque generetur. Sed hoc est necessarium ex positis et si posuerimus ipsum esse aut fuisse illud quod non est, sed impossibile est ut sit, accidit ut aliquid quod non sit potentiam ex quo scilicet non sit potentiam secundum mensurari. Nam falsum et non fieri potentiam est idem. Sermo autem dicentis te esse modo surgentem est falsus, sed non est impossibile. Et cum hoc manifestum est quod si a fuerit necesse erit b, et si fuerit possibile ut sit a possibile necesse est ut sit b possibile. Quoniam si non fuerit necesse est ut sit possibile, nihil prohibet ut non sit possibile. Sit igitur a possibile cum fuerit possibile si positum fuerit quod accidit ut sit aliquid impossibile, et cum a fuerit positum necesse erit b. Sed est possibile. Cum igitur fuerit a et b erit possibile cum fuerint ...

dispositione ita quod si sit a.
necesse est ut sit b. sicut si a. et b.
fuerint in hac dispositione et non
fuerit possibile in hac dispositione nisi a.
et b. erunt sic est possibile. ¶ Et si
fuerit a. possibile necesse est ut sit b
possibile. et si a. fuerit et necesse erit b.
similiter in essendo b. est necesse
cum sit impossibile aliquid iovo
itaque si a. fuerit et illud quod
est possibile ut sit. Ergo et illa necesse ut
sint cum fuerint et ut sint in
hac dispositione. ¶ Et cum fuerint
omnes potentie et quedam
sint innate generis ut sensus
et quedam per addiscentiam
ut musica. et quedam per volun-
tatem ut artificiorum. necesse est ut
quedam sint in eis quorum actio
precedit. et sunt omnia que sunt
per consuetudinem et ratiocinationem
que autem non sunt talia que sunt
ista que sunt per passionem non
est necesse ut sic sint. ¶ Et cum
possibile est aliquid possibile in aliquo
tempore et quodammodo et per omnia que
debent distingui necesse et ista
sunt ad motum sunt secundum
rationem et potentie eorum sunt cum
ratione. Ergo que non habent rationem po-
tentie eorum non habent rationem et ille
esse est. ista autem in animato. ista
uero in utrisque. ¶ Potentie uero
tales quando appropinquantur secundum
quod est possibile eis de actione et
passione necesse est ut quedam

agant quedam patiantur
et illa uero non necesse est. Si enim
omnium istarum agit aliam
illa uero agunt contraria
insimul quod non est possibile
Ergo necesse ut dominium uerum sit
aliud. et dico quod hoc est ut
appetitus. quando non agit nisi
unum quod appetit intenti-
nate cum fuerit secundum potentiam
suam et fuerit propinquum
passiuo. Ergo omne quod habet
potentiam secundum rationem necesse est quando
fuerit appetens illud quod
habet potentiam ut agat illud
et secundum quod habet potentiam
de appetitu et semper erit quando
passiuum fuerit propinquum
et habuerit potentiam actionis
in hac dispositione. ¶ Et si actio
potest ad hoc siue non indiget
addere in sermone si non fuerit
aliquod extrinsecum impediens quod non
est modo tali impossibile actionis ad
diminuendum et hoc non est aliquo
modo nisi eis que sunt quo-
dammodo. et in hoc erit diffinitio
et additio et prohibent extrinsecum
prohibentes ista diminuuntur
quedam in diffinitione. et ideo si uo-
luerint et appetunt contraria
insimul agere non agent
quia non habent potentiam ad
alia secundum hanc dispositionem. et
non habent potentiam aliam quod
agit cum illo quod potest agere

hoc modo. Et cum distinximus
de potentia que est secundum modum
motus, distinguemus etiam
et dicemus quid sit actus. Manifestum
distinctio manifestabitur. Et ipse non
reducit hoc tantum potentia esse movere
aliud aut moveri ab alio, aut
simpliciter aut aliquo modo, sed etiam
alium modum, et ideo apud quod
nem [illegible] dicimus [illegible] quod
est igitur necesse est ut sit res non
[illegible] dicitur esse
in potentia. Et hoc quod intendimus
hic declarabitur per sermonem
[illegible] terminum in rebus cum
pluribus. Et non oportet querere diffinitio-
nem si consideraverit de rebus que
dicuntur secundum convenientiam, scilicet
quoniam sit positio edificantis ad
edificantem et vigilantis ad
dormientem et videntis ad
clausum oculos quod sit in
eum et abstracti a materia ad materiam
artificiati ad artificem. Et
sit alterius duorum particularium istarum
distinctionum actus per se et al-
terius potentia. Et non dicuntur de
omnibus que dicuntur esse potentia eodem
modo, sed dicuntur aut secundum con-
venientiam ut sit et hoc
et in hoc aut ad hoc. Quedam enim
sunt sicut motus ad potentiam,
quedam vero sicut natura ad aliquam
materiam. Et alio modo dicuntur
infinitum et vacuum et consimilia que
sunt talia in actu et potentia plurium

[illegible] ut dicitur [illegible]
sum edificatio et inspectio. Quoniam
multa pluries est ut actus sit verus
simpliciter. Aspectum vero ac-
tu quod videtur aliud quod
sit potentiam ut videat. In-
finitum autem non est potentia aliquo
modo sic quod est separatum
in actu secundum cognitionem
nisi est [illegible] ut iste actus sit in
potentia ne non finiatur et ut sit se-
paratum. Declaratum est
ergo quid sit actus et qualis ex
istis sermonibus. Similiter
distinguemus ergo in mutationibus
particularium que est in potentia
et que non, quia non semper erit ne-
cesse. Non enim est in potentia non
[illegible] est. Sed sperma non perfici-
tur sua gratia et non [illegible]
et [illegible] est ut sit sit non sit
alia que sunt omnium que
sunt [illegible] neque [illegible]
est sed aliquid est quod sit potentia
et hoc est virtus ista potentia [illegible]
nature et dicitur cuius quod est in
actu secundum perfectionem ex il-
lo quod est in potentia cum voluerit
sic et nullum prohibet extrinse-
cum. Illud autem agit [illegible]
materiam quam nichil prohibet [illegible]
Et sic est domus in potentia si non pro-
hibet aliquid extrinsecus. Et [illegible]
est domus illud autem quod
per se est ut sit [illegible]
diminutio et transmutatio est

meo. hoc quod est domus in potentia. et similiter in aliis rebus quarum principium generationis est ab extrinseco. et omnia quorum principium generationis est in eo in quo est omnia per que nullo eorum erit que prohibentur ex extrinseco. ut sperma. quoniam non cum fuerit in alio transmutabitur. et cum fuerit sic hoc per principium quod sit tunc erit in potentia. Illud autem eget alio principio. ut terra que non adhuc est ydolum in potentia et si transmutatur erit cuprum. et videtur quod illud quod erit non sit hoc sed de eo. verbi gratia archa non est lignum sed lignea. nec lignum terra sed terrestre. et terra dicitur hoc modo non aliud sed de illo semper et illud quod est in potentia simpliciter. et est aliud ut archa. et illud non est terrestre nec terra sed lignum est. et non est hoc in potentia archa et hec materia arche. simpliciter et illud quod est simpliciter. illius vero illud lignum. et si aliquod primum non dicitur de alio et illo. hoc est prima materia. verbi gratia si terra est aerea et aer non est quasi ignis sed igneus ignis erit prima materia. cum non sit hoc. Diversum autem est modo iste et subiecti in passionibus ut homo et anima et passiones et musicum et album illud autem quod est musicum non dicitur musica sed est musicale nec homo in albedo sed albus. neque ambulatio in motu sed ambulans et motum sit dicitur de eo. omnia quorum sunt et hunc modum ultimum eorum substantia et omnia que non sunt talia sed sunt aliqua forma et hec predicabile ultimum eorum est materia et substantia materialis. et necesse super illinum ut dicatur cum dicitur de materia et de passionibus. quia utrumque eorum est indefinitum.

Dictum est igitur quando oportet dicere potentiam et quando non. et cum distinctum est quot modis quoque modo dicitur ante. manifestum est quod actus est ante potentiam et dico potentiam non diffinitam solum. sed quod est principium transmutationis in alio secundum quod est aliud. sed omne principium huius motus aut quietis. natura enim est in genere quod est potentie quia est principium huius motus sed non est in alio sed est in se secundum quod est ipsum. et actus est ante omnia que sunt talia secundum dictionem et substantiam. tempore vero forte est et forte non. manifestum est quod quod est ante in dictione primum et in potentia est illud quod sic potest in similitudinem actus verbi gratia edificator. qui est illud

quod potest edificare. et visivum
est illud quod habet potentiam
ut videatur. et idem sermo de
aliis. Ergo necesse est ut in diffinitio
ne sit esse ante non esse. et ut sit
ante secundum tempus. sic est: unum quod
agit rem univocum autem non. verbi gratia
quoniam in hoc homine qui est in ac
tu et triticum et videns materia
est ante secundum tempus. et semen
et visum quod est in potentia non
et triticum et videns in actu
autem non sunt ante. Sed quod sunt
ante secundum tempus prius aliorum actum
et ex eo generantur. ista enim
est semper ex illo quod est in potentia
ut homo ex homine et musicus ex
musico semper ex alio primo in
motore. et motor est in actu
ante. Et dictum est in ser
monibus de substantia quod omne quod
generatur est ex aliquo et per
aliud et hoc est secundum formam
idem. et non impossibile ut edifica
tor sit qui non edificat omnino
et ut sit citharista cum non cithar
izat omnino. qui enim addiscit cithar
izare citharizat et addiscit. et
similiter in aliis. et hoc ex
fuit causa sermonis sophista
rum quod scire est quod cog
nitio non sit in ipso ut agat
illud ut dominium cognitionis
habet. addiscens enim non habet
ut sit aliquid ex ipso quod
est generatum. et ut moveat

aliquid motu eius cum est
motor. et est notum in sermo
nibus de motu. quoniam necesse est ut
hoc et addiscens habeat cognitio
nem. et rectum est ut sit nunc
sic in quod dicitur hoc modo est
est ante potentiam secundum generatio
nem et tempus et substantiam est. primo
non quia quod in generatione est post est
ante secundum formam et substantiam
verbi gratia vir enim non est ante pu
erum et homo ante semen. in qui
busdam non procedit forma in qui
busdam non. et quia omne generatum
it ad principium et comple
mentum per quod est. et generatio
est propter complementum. actus
vero est finis et propter illum inve
nitur potentia. et non videt ut habeat
visum sed quoniam ut videat il
lud quod non habet. et similiter scientia e
dificationis ut edificet et scientia
considerationis ut consideret
sed non considerant quia cognitio est
in eis preter illos qui consi
lunt. et isti non omnino conside
rant sed quia hoc sunt quod
non indigeant considerare ad
omnia. Et etiam materia est in
potentia in re ut veni
at ad formam. et cum fuerit
in actu tunc est in forma. et
similiter de aliis et in illis
quorum complementum est mo
tus. et omnino quemadmodum qui faciunt
et faciunt ad discentem agere

rem videntur quod diam venire
ad perfectionem. Similiter est in natura
quoniam si non fuerit in hac dis-
positione, tunc fuimus in domi-
nis et erit scientia non manifesta si
fuerit intrinsecum et si non
fuerit extrinsecum. Sed sicut
operatio et est complementum
et actio est operatio et hoc no-
men actus dicitur de opera-
tione ingreditur et sic se [illegible] com-
plementarium. Quia erit visum
rerum que sunt magis [illegible]
ut consideratio visus et non
erit alia operatio considera-
tionis preter hoc omnino et
erit operatio extrinseca dem
rebus aliquando sicut est domus
ex arte edificatione et tempo-
re quando aliquis complemen-
tum in aliquo aut est in a-
liquo non complementum e-
dificationis et est in illo quod
edificatur et textura in eo quod
texitur et in aliis rebus et uni-
versaliter motus in moto. Omnia vero
que non habent aliam operatio-
nem preter actum, actus est
in eis, ut consideratio in consi-
derante et vita in anima et sic
felicitas est in anima, quia est
qualitas alicuius vite. Ma-
nifestum est ergo quod substantia et
forma sunt actus. Et secundum
hunc sermonem est manifestum quod
substantia et actus est ante poten-

ciam et sic [illegible] semper prece-
dit [illegible]. Ergo precedit actus quod
est ante illud quod semper
movetur primo modo. Secundo
modo est principium verum
[illegible] substantiam eterna-
lia que corrumpuntur et
est eternum impossibile et omne si-
bilium et omnis potencia est
contradictionis [illegible].
Quod vero non habet possibile ut sit
non erit quia non est aliquid
et omne quod habet possibile
ut non agat. Ergo quod habet possi-
bile est ut sit et ut non sit. Ergo
idem habet potenciam et ut sit
et ut non sit. Et illud quod habet pos-
sibile ut non sit possibile est ut non sit
et quod possibile est ut non sit cor-
rumpetur aut simpliciter
aut hoc modo quod ergo dicitur
quod est possibile ut non sit aut
qualitate aut quantitate
aut modo simpliciter substan-
tiarum. Ergo nullum corum quo non
corrumpuntur modo simpli-
ci est impossibile modo simplici. A-
liquo vero modo nichil prohi-
bet ut qualitas aut ubi. Ergo
omnia sunt in actu. Non sunt
extra que sunt necessaria quoniam
ista prima sunt. Ergo motus
nichil est impossibile si motus
fuerit eternus. Et si aliquod mo-
tum eternum non est motum
impossibile nisi sit de ubi in ubi.

et multiplicatur in hoc sit ma-
teria. et ideo sol semper agit et stelle
et totum celum. et non est time-
dum quia quiescet in aliqua
hora sicut est timendum de
dicentibus naturalibus. neque fa-
tigationem dat actione. quoniam
non est in eis magis quam
potentia contradictionis sic
motus in eis que corrumpun-
tur ut motus continuus sit
compositus. Quia substantia ista
et sunt in potentia non in actu hoc est
causa eius. et illa que trans-
mutantur assimulantur istis
que non corrumpuntur ut
terra et ignis. ista enim sunt agen-
tia quia habent motum per se et
in eis. Alie non potentie ex
quibus agitur omnes sunt
contradictionum. quod enim potest
sic potentiam movere hoc
sic potest movere non sic. et ut
omnia que habent rationem non
erunt contradictionum. illa autem
que non habent rationem erunt
potentes primo. sicut fuit sic
autem aut (?) tales sunt
illa que dicuntur que faciunt ex-
emplaria in ubi (?) et certa
ta que sunt cognitio magis
in actu. tunc sunt potentie
ipsorum. manifestum est igitur quod ac-
tus est ante potentiam et ante
omne principium transmu-
tationis. Quod autem actus

est melior et nobilior potentia no-
bili manifestum ex hiis sermonibus;
unumquodque enim eorum que dicun-
tur posse est in posse contraria. verbi
gratia. illud quod dicitur habere
potentiam in sanitate est in-
firmum est. et eadem simul potentia (?)
sanitatis et infirmitatis est
idem et simul potentia quietis et motus
et motus et constituere et diruere
et constitutum et dirui. contraria
igitur secundum quod sunt in potentia sunt
insimul. sed non autem quod est
contrarium est impossibile. et actio-
nes est impossibile est ut sint insi-
mul sanare et debilitare. ergo ne-
cesse est ut alterum sit bonum.
potentia non habet autem neutrum
ergo actus est melior. Et ne-
cesse est etiam in malis ut actus
et complementum sit peius
potentia. idem enim quod potest esse contra-
rium utrumque. manifestum est ergo quod
non est malum abstractum in
rebus. malum enim naturaliter
est post potentiam. ergo in rebus
que sunt ex principio et que sunt
eterne non est aliquod omnino ma-
lum neque error neque corruptio.
corruptio enim est in rebus malis.
Et figure lineales inveniuntur
in actu. cum enim dividuntur
inveniuntur eas. sed autem divise ma-
nifeste. quare non est in eis impossibile [illegible]
angulus sic duos angulos
rectos est manifestum quia duo an-

guli qui sunt in lateribus unius puncti sunt aequales duobus rectis. quare si elevaretur linea laterum trianguli declararetur quod duo anguli qui sunt ex duabus partibus lateris tangentis erunt aequales duobus.

Et licet quod in omni semicirculo est unus rectus mediantibus eius sive laterum sunt aequalia aut non. et cum lineae fuerint diametri sive ceciderint in medio circumferentiae aut in alio puncto.

Manifestum est igitur quod illa quae sunt in potentia cum sunt in actu sunt existentia. et causa in hoc est quod actus est per intelligere. in eo quod possunt esse ex actu et propter hoc cum agimus sciunt. actus enim est posterior generatione cum quod dicimus. actum non secundum figuram praedicamentorum et actum secundum potentiam et actum quae sunt horum aut sunt contraria dicitur in veritate aut in vero aut in falso et hoc est in rebus aut per compositionem aut per divisionem quare qui dicit quod divisum dividitur verum dicit et cum dicit quod congregatur congregatum aliquod album nigrum secundo aliter est. oportet ponere aliquid cum dicitur quod illud quod aestimatur aestimatum. quando igitur dicitur hoc dictum et in ea transmutatione loco istius et illud quod necesse est unum aut verum dicit aut fallax. et in est in rebus compositum aut divisum. et non qui aestimat quod illud quod est divisum dividitur verum aestimat. et qui aestimat compositum esse divisum aestimat falsum. deinde sermo manifestatur translationibus hoc dicitur in.

Igitur quaedam sunt semper composita et non possunt dividi et quaedam semper divisa et non possunt componi et quaedam possibile est contrariari. essentia igitur est compositio et essentia unum et non essentia est non compositum sed ut sunt plura. In rebus igitur possibilibus erit una aestimatio quae est falsa et vera. secundo et idem quod potest esse multiplicatum in aliquo tempore verum et falsum aliud. in illis autem quae non habent positionem ut sunt aliquo modo non erit hoc. et non erunt vera et falsa sed semper erunt vera aut falsa.

Quae autem non habent compositionem ut aliquando sit aut non sit verum aut falsum non est idem. quoniam non est compositum ut sic si fuerit compositum et non sit si fuerit divisum ut album lignum sive incommensurabile diameter et non essentia in hoc et falso in hoc est sic similiter. quoniam quaedam sunt similiter non est idem sic essentia non est idem

s est aut verum aut falsum. hic quidem
verum est verum non quod dic-
tum affirmatio et dictio non sunt idem.
et ignorantia est non quod non
tangere rem. non enim est decipi
nisi quod est nisi per accidens.
et similiter est in non compositis
substantiis non enim est deceptio. et
omnes in actu non in potentia
et si non generarentur et corrum-
perentur. est autem ipsum non ge-
neratur neque corrumpitur et quod
est aliquid in motione. omnia
que que sunt in aut esse et actu esse
sunt in actu et non est in eis de-
ceptio nisi per intellectum. Circa vero
verum quod sunt. verum sunt hoc aut
non erit sic verum aut non
erit hoc sic falsum. unum autem semper
compositum est idem. si non sunt
idem est falsum. unum autem si fuerit
tamen quod in hac dispositionem
sit intelligere non erit falsum et hoc
non est falsum neque deceptio sed igno-
rantia, sed non sicut cecitas. nam ignoran-
tia est sic cecitas velud si non om-
nino intellectum habeat aliquis. manifestum
quod in rebus que non
moventur non est decep-
tio secundum que attribuatur aliquo
tempori. sicut aliquis estimaverit quod
triangulus est non verum
et non transmutatur nec umquam
estimavit quod hic est et quod in
aliquo tempore habeat duos angu-
los rectos et in aliquo non. sed

si fuerit talis numerus vero hic autem
per aliquid erit talis per aliquid
non erit. v. g. ut non sit numerus im-
numerus nullus perfectus aut non
aut quidam sic quidam non.
unum autem sic numerus nullo modo non est
aliquis non est hoc aliquid et ali-
quid non est et non est existimatio
estimatio sed aut verum est
aut falsum quia semper est in
hac dispositione.

Quod unum est
est principium
unum hoc
enim scriptum
in distinctio-
nibus in
quibus narratur quotiens quem-
modum dicitur. prius dicitur
et multis modis dicitur cum sint
principaliter quatuor modi
dicuntur primum per se non per ac-
cidens. est enim continuum aut sim-
plex aut maxime aliquid quod
est naturaliter non per tactum
nec per ligamentum et magis
quam hoc unum et est et prius
et magis cuius non dividitur per
motus eius et est magis
simplex. Et est et tale et ma-
gis est totum quod habet a-
liquam naturam et formam
et speciem quod est tale natura-
liter non violenter. ut illud quod
est unum per glutinum aut

per clavos aut per ligamen-
ta, sed habet aliquid in se quod est
causa sue continuationis. Et
tale est ut motus sit unus
et non dividatur secundum formam
locum et tempus. Et hoc est necessarium, si
aliquod primum habet principi-
um primi motus naturaliter
ut motus circularis et motus
simplex, quoniam hoc est prima
magnitudo. Quedam igitur sunt
unum et secundum hunc modum,
aut quia sunt continua aut
quia sunt totum. ¶ Et quedam
sunt talia propter convenientiam
sermonis istorum quorum intellectus est unus,
et sunt ista que non dividuntur
in suo divisibilia ut dispositiones
non indivisibilium. Et dispositio
primi que non dividitur in
non divisibilia ut dispositio vel
secundum quod sunt numero singularia, quia non
dividitur numero aut secundum
formam. Et illud quod non
habet dispositionem, sed in cognitione
unum quod primum est illud quod
est substantie est causa unius.
Principium est quod est substantia
et causa unius. Unum igitur dicitur
secundum numerum istorum .iiii. Et illud
quod est continuum et totum
et universale singulare. Omnia
autem ista sunt unum que non
dividuntur. Quedam enim secundum
motum et quedam secundum in-
tellectum et rationem. ¶ Et oportet existimare

re per cognitionem et oportet dicere
quod non dicitur eodem modo
aliud quod dicitur unum
per equale et quod est per essentiam
unum. Unum enim dicitur se-
cundum istorum modorum, sicut illud
quod est continuum et quod
secundum istorum erit unum, aut hoc
nomen habet aliquod istorum,
quod est unum istorum. Forte est
alterius istorum et forte erit ali-
ud quod est magis propinquum
secundum nomen magis quam ista,
ista aut potentia. ¶ Verum ne-
cesse est loqui de elementis et causis et
distinguere ea a rebus et nomi-
nare secundum nomina. Ignis
enim sic est elementum et etiam
est et infinitum per se aut per ali-
ud tale, et quod non est ita, i-
gnem in igne et non est idem
et igni esse, etiam est natura ali-
cuius et hoc nomen dicitur ei per
complementum quia est ali-
quid ex hoc. Sic ex primo quod
est unum. ¶ Et similiter et in
unum et unius esse tantum
ceteris istis, et in essentia unius
est ut non dividatur, et unum
res est hoc non separata per
locum aut formam aut per
cognitionem, et est totum et
indivisibile. Et non est in magis
quam aliud primum in unaquaque
quidem generis et quantitatis
maxime dicit, et ex hoc est manifestum

rebus mensura et est illud
per quod cognoscitur quan-
titas; et quantitas cognosci-
tur secundum quod est quanti-
tas aut per unum aut per nu-
merum. Et omnis numerus cognoscitur
per unum. Quare omnis quan-
titas secundum quod est quan-
titas cognoscitur per unum,
et illud quod primo cognosci-
tur est unum, et ideo unum est
principium numeri secundum quod numerus. Et
ex hoc dicitur mensura in
rebus aliis per quam primo scitur
quelibet rerum, et ideo in unoquoque ea-
rum est unum in longitu-
dine et latitudine et profundo
et velocitate et gravitate. Gravitas et
levitas sunt communes in contra-
riis, utrumque enim est duplex.
Et grave est illud quod ex
declinatione inferius est, et illud
quod habet additionem decli-
nationis et velocitatis que
habet aliquem motum eius
quod habet paucitatem temporis, et
quod habet additionem motus
et grave in velocitatem
et in motibus tarditatem in moti-
bus. Quare unum est mensura et prin-
cipium quod non dividitur
inveniens et aliud invenitur in
omnibus mensuris sit id
quod non dividitur, quia si
sint mensuram in omnibus
rebus aliquod indivisibile

et hoc est simpliciter aut quali-
tate aut quantitate, et illud sub
quo existimatur quod non est
diminutio aut additio illud
est mensura vera. Quia mensura
frumenti certi et eius corpus est quod
minimum non dividitur, et aliis
rebus assimilatur ei quod
est tale, et in zimea et in
quod est communi libre et
aliquorum magis latet non mi-
nuitur aut additur nec
aliquid quod latet in mi-
nore quam illud in maiori. Sic enim
sit meo sensui decipitur
in omnibus per mensuram unde
in humidis et in gravitate et in
magnitudine, et ideo estimatur
quod sciunt magnitudinem
quantitatem cum sciunt illa
per hanc mensuram; et similiter
hoc in motu simpliciter et ve-
loci secundum paucitatem temporis, et
ideo in computatione stellarum
minimum quod est tale est prin-
cipium in mensura. Principium
enim est apud eos quod celi mo-
tus est eodem in velocitate et ve-
locitate, et per illum iudicant de
motibus aliis. Et in musi-
ca dyesis quod est minima
duorum punctorum quod non di-
vidit est natura brevis minimo
celeritas minimum et in omnibus
istis est hoc modo quia unum
non est omne sed sunt diversa et ideo

semper mensura unum nu-
mero. Si forte magis ut dyale-
sis, quoniam sunt duo que non sunt
audita tamen. Sed in sermonibus et
vocibus sunt mensure mul-
te per quas mensurantur,
ut diameter per duas mensura-
tur et latus et sunt alie
magnitudines et omnes m-
agnitudines. Non quod unum
est mensura omnium rerum et
omnium magnitudinum
ei que componuntur. Sed
ex istis est substantia cum di-
vidimus eam aut per quan-
titatem aut per formam. Et ideo
unum non dividitur quia
est primum omnium rerum que
non dividuntur. Et non omne
unum est non divisibile eodem
modo ut pes et unitas. Sed quedam
non dividuntur omnino et
quedam volumus ut sint
indivisibilia per sensum ut
dictum est. Omne enim con-
tinuum divisibile. Et men-
sura semper est unigenea,
v.g. quia mensura magni-
tudinum est magnitudo
et simpliciter in unoquoque; sim-
pliciter longitudinis enim lon-
gitudo et latitudinis lati-
tudo et vocis vox et gravi-
tatis gravitas et unitatum u-
nitas. Sicut hoc oportet accipi in
numeris et sic oportet ut sit ita.

Sed non est necesse ut sint hoc. Sed
est necesse ut gravitatis sit men-
sura gravitatum et unitas
unitatum. Unitates non u-
nitas. Numerus autem est multitu-
do unitatum. Et dicimus
etiam quod scientia est mensura
rerum et sensum propter eandem
causam, scilicet quia quod aliquid
et si non magis dignum est
ut mensurentur quam ut men-
surent. Sed accidit nobis quasi
aliquis mensuret nostrum
cuius mensure sumus per
mensurationem cubiti positi super
nos. Et Protagoras dicit di-
cebat quod homo est mensura
omnium rerum sciens et sen-
tiens quod autem istorum habet
scientiam et alter sensum, dicunt
quod sunt mensure rerum
positarum, et quia nichil di-
cunt distinctum ut aliquid
dixisse visum est quod in
scientia invenit magis et notitie
potuerunt perfecti. Principaliter
quantitatis deinde qualita-
tis et veritatis aliquam vero si-
ut indivisibile secundum quan-
titatem et alterum secundum
qualitatem. Et non unum est
indivisibile aut modo sim-
plici aut quia est unum. Et
est substantia et natura questio-
nis quod est invenienda in questio-
nem fuimus de questionibus dubitabilibus

quid sit unum et quomodo oportet
estimare ipsum et utrum sit
substantia aliqua sicut dixerunt pi-
tagorici et plato post aut est
aliqua natura posita. ¶ Et
oportet cum hoc dicere sermo-
nem magis clarum ut dixe-
runt naturales. Quidam enim
dixerunt quod unum est a-
micicia et quidam aerem
et quidam infinitum. ¶ Et si
est impossibile ut aliquod univer-
sale sit substantia sicut dictum est in ser-
monibus de substantia et qui dici-
tur de ente. quod hoc non est
substantia et cum impossibile est ut eo
sit preter multitudinem quia est commune
sed est predicatum tantum. Quare manifestum
quod non est substantia sicut non est
unum. et unum et ens sunt
predicata universaliter magis de omni-
bus. Quare neque genera naturarum
nec sunt substantie abstracte ab aliis
et unum similiter. ¶ Et impossibile est ut
unum sit genus per has causas. in
cuius neque substantia sit genus. et
unum esse et omnia sunt ens et ens et
modis equalibus. modo enim
quo unum est in qualitatibus
et aliqua natura
et hoc est in quantitatibus. et
manifestum quod oportet ut querere
re quid sit unum sicut ens
est. et cum consideratione quid sit
non est sufficiens. sed in coloribus unum
colorum ut album. et enim erit unio

generari ex hoc et ex nigro
et nigrum est privatio albi sicut ob-
scuritas privatio lucis. Quare si omnia
entia essent colores essent omnia
entia haberent unum sed aliquid
numerum esse quod essent colo-
res et unum et secundum quod est
unum sicut unum fuit ut album.
¶ Et sic et si entia essent neup-
mata tunc dispositio esset numerus. sed
non componitur ex suo unum quare
quod est huius substantiam non
unum sed dispositio. ¶ Et sic in
neupmatibus. et si entia essent
lite numerus et esset littera vocalis
et essent figure recte. et in ma-
teria ipsis figuratum esset figure tri-
triangulus et idem in sermo-
de aliis sermonibus et similiter in
passionibus et qualitatibus et quan-
titatibus et motu est numerus et in
omnibus unum aliquod et numerus
aliquorum est et aliquid unum
et non est hoc in substantia. hoc enim
consimile est in omnibus.
manifestum est ergo quod unum in quolibet
genere est natura aliqua
colorum sicut in coloribus querere
unum colorum color est ponere u-
num scilicet in substantia et querere
unum substantiam est ponere unum
¶ Dicimus autem intentio unius est
quoniam idem eadem cum inten-
tione entis manifestum est quod
modi consecutionis eorum ad pre-
dicamenta sunt equales.

q. scientia eorum non est mensura
etiam solum. v.g. quod unum
in praedicamento quod dicitur
cum et inaequalitate non est u-
num sed simile sibi eius. Et ipsum
additur praedicamento aliud
ut in multis sicut in praedic-
amento propter quaestio autem ista aut
quantitatum aut illud quod est
scientia unum et non scientia u-
nus. Et et unum et multitudinem
sibi opponitur per diversos
modos et multorum eorum
unum et primum ut divisio et non divi-
sum vero eorum secundum quod dicitur
dicitur multitudo aliud autem quod
ipso dicitur unum et quod non dicitur oppositum
quod multa sunt quatuor modis
etiam eorum dicitur privationis similiter contra-
ria et non duo de contrario certe
contradictoria in sic ...
ferunt unum quod non divi-
ditur per unum quod dividitur
multitudo et est magis sensi-
bile et quod dicitur est magis quam
illud quod non dicitur. Quare sermo
de multo est ante sermonem
de indivisibili per sensum. Et sic
descripsimus indivisibile. Dicimus ergo unum
sit et idem et simile et aequale
et multitudinem sit diversum et dissi-
mile et inaequale. Sciendum quod idem
dicitur multis modis, quorum unus
est unum quem dicunt idem, et
non sunt unum per definitionem tantum
aut sic aliud quod dicitur idem secundum

formam et materiam. Et etiam dicitur
quae est sicut sunt in alio
sed dicitur quod rectae lineae idem
et similes figurae quadrangu-
lae aequales quarum anguli eorum
sunt aequales quorum et superficies
sunt secundum aequalitatem est unitas
una. Et duo continua quorum
non sunt idem simpliciter non
sunt divisa secundum lineam
compositam secundum formam et sunt
ut idem. v.g. quod quadran-
gulus maior est consimilis
quadrangulo minori et lineae
quae sunt non aequales sunt
et consimiles. Illa autem quae
sunt idem non simpliciter alia sunt
formam et est minus magis et mi-
nus non sunt magis et minus
et quaedam non sunt per illas passiones eas
in forma ut album valde
et minus dicuntur consimilia quorum
forma semper est una. et quaedam
cum inter sunt idem magis
quam diversa aut simpliciter. Autem
fieri esse ut stagnum argento
et auro et est rubeum et igne-
um. Et manifestum est quod diver-
sum et dissimile dicuntur multis
modis et quod aliud et idem
dicuntur secundum oppositionem
et ideo dicitur omne ad idem aut
aliud et quod dicitur cum ipsum et diversa
non sunt unum et non opposita
et est diversum et terminum sicut illud
quod est in materia. diversi

et autem idem per hoc dicitur
necessarius intrinsecus unitatis earum aliorum
et sunt omnia que diversa sunt
ut eius. non quod contraria idem
est idem. non non dicitur in eis
que non sunt. non autem idem
dicitur in omnibus non entibus
dicitur. unum enim aut esse
unum naturaliter aut non est
unum et hoc de esse naturali
et de esse per actum. vel unum
artificiatum sic sanitatum.

Et dicitur unum naturale aut non est
ens et unum et diversum et idem
et ad invicem opponuntur similiter
similitudo aut reliquas
alio modo. quoniam diversum est a-
liud cum est diversum non est
necesse ut sit diversum aliquo. Sed
necesse autem est diversum aut
idem quod autem differt ab
aliquo per aliquid differt. quare
necesse est ut sit aliquod idem
per quod non differunt et hoc est
genus aut forma. omnia enim
differentia differunt aut per ge-
nus aut per formam. per genus
autem illa quorum non habent materiam
communem in generatione autem invicem
ut omnia quorum figura predica-
tionem est aliud. per formam
vero illa quorum genus est idem.

Et dicitur genus illud quod
est idem secundum substantiam omnium
diversorum. Contrarietas autem
est aliqua diversitas in natura

ex sequentibus. quod dicta sunt
hoc secundum. omnia et unum et
differentia non illa que sunt diver-
sa tantum sed quedam sunt diversa
secundum genus et quedam per ac-
cidens predicamenti. quare sunt
in eodem genere et sunt eadem
secundum genus. Et ultimatum
est in illis totis que sunt non
genus idem autem diversita-
tum hic est ut differant ab
invicem diversitate maiori et mi-
nori. maxima est quod autem dia-
metrice est. quoniam illa que differunt
secundum genus magis cadunt sub
communitatem sed differunt magis
et non conveniunt. illa autem que
differunt per formam generantur
ex contrariis quoniam sunt maiori et mi-
nori distancia. extremorum enim
est maior distancia. quare distan-
tia contrariorum. et quoniam maximum
minorum est perfectum. maximum
et est illud cui non est additio
perfectum vero est quod nichil est
diminutum et habet perfectionem sicut dicitur
a etiam dicitur perfectum que habuit com-
plementum et nichil est extra
perfectum. ultimum sic enim est con-
tinens et non nichil est extra perfectum.

Et perfectio nullo indiget. quoniam
contrarietas autem contrarietas est diversitas
completa. minimum est ex multis
rebus contraria dicuntur multis
modis. erunt eius ut sit com-
pleta hoc in secundum quod est

inter eis enim ut sit contraria
est. ¶ Et cum differentia maxima sit
nam est quod impossibile est in
ueniri aliquid magis contra
rium. nullum autem magis perfectum
est quam postremum. et una di
mensio non habet plus quam duo
extrema. ¶ Et ideo differentia
est differentia et differentia est duorum ergo
complementum et necesse est
ut differentie contrariorum perfecte
sint vere. differentia enim com
pleta habet distanciam max
imam. impossibile est enim ut ali
quid sit magis distans eodem
sub eodem genere et forma. de
claratum est ergo quod differen
tia non est inter ea que sunt
extra genus. et quod hoc inter
est maximum et maxime dis
tat in uno genere sunt contraria
differentia enim maxima est
differentia completa. ¶ Et di
stancia maxima distancie que
sunt in eodem genere est
nisi tamen est eadem contrariorum
sunt in eadem potentia differentia
maxima distancie. eadem ne
cessaria in eodem genere maxima
est completa differentia maxima.
¶ Et prima differentia est habitus
et privatio et non omnis privatio. quoniam
privatio dicitur multis modis
set illa que est perfecta. alia
vero contraria dicuntur de causis
istis quedam quia habent quedam

cum eis agitur. et quia sunt a
genere. et quedam ex eis sunt
diminucio. ¶ Et quia oppositio
a contrario est, si opponuntur
secundum oppositionem in contradictione
et contrarietate et privatione et relatione, et
contradictiona sunt prima
eorum. et nullum medium est
contradictionum. contraria non prohi
bentur medium. manifestum est quod
contraria et contradictiona non
sunt idem. ¶ Privatio autem est
contradictionis quoquomodo.
quoniam illud quod non habet potenciam
ut sit omnino, et illud quod non
habet illud quod natum est
habere est privatio. aut aliquo
in singulari aut universaliter. quoniam
hoc dicitur multis modis sicut
diximus in aliis locis. ergo privatio
est contradictio aut dis
cretio sine potencia accepta cum
recipiente. et ideo non est medi
um contradictione. aliquando tamen
privationis habet medium. equale enim
et inequale illud quod non
habet est equale et inequale
equale autem ut non equale
totum. equale autem ut ine
quale non totum. set si fuerit
in receptivo equalis. ¶ Et si
generationes in materia sunt ex contrariis
et generantur aut ex forma aut
ex habitu forme aut ex aliqua
privatione forme. manifestum est quod
omnis contrarietas erit privatio

priuatio vero non erit in omnibus con-
trariis et totaliter nichil habet esse ex-
plere est priuatiuum priuari in-
certis modis. Ideo et contraria
sunt ex aliis posterius ex
quibus sunt transmutatio-
nes. ¶ Est hoc autem manifestum ex
sequente sermone. Omnia
et contraria inferunt priuationem al-
terum contrariorum. Sed non est
esse in omnibus: quia inequali-
tatis est equalitas et dissimili-
tudinis similitudo et prauita-
tis studiositas. Differunt autem
sicut dictum est. Hoc quidem si est
quando fuerit priuatum tantum, illud
quando fuerit sit est aliquando in ali-
quo tempore aut in determina-
ta parte aut totaliter. Ideo quorumdam
sunt medium et est nec bonus homo non
bonus aut malus. In quibusdam
dam non est, sed est par aut
impar. Et in quibusdam est
subiectum determinatum et in quibusdam
busdam non. Quare manifestum est quod
semper est alterum contrariorum
modo priuatiuo et modo hoc
necesse. ¶ Et si principia contra-
riorum et genera contrariorum sunt sicut u-
num et multum, unum autem at-
tribuitur simul. Et cum unum
est contrarium uni restituit
ut aliquis quomodo queratur dif-
ficilem quo opponuntur secundum
oppositionem unum et multum et
equale magno et paruo. Nam
si oppositionem secundum oppositionem utrum
semper dicimus, ut
utrum album aut nigrum
et utrum album aut non al-
bum, et non dicimus utrum homo
aut non album, nisi ex suppositione
et non est venientem ex ne-
cleon aut Socrates. Sed hoc non
est necesse in nullo genere omnino
sed ita est. ¶ Deinde sunt decep-
tus quia opposita secundum oppositionem non
possunt existere simul, et ipso
utitur hoc. Hic autem cum dicit
utrum venient est alter
ambo veniant simul, tamen quod
est difficile, et cum fuerit hoc
ita et tamen cadent sub oppositione
uno et multo sic utrum ve-
niunt ambo aut alter. Si igitur
semper in oppositis est utrum quod
prius et utrum est maius
aut minus aut equale, aliquo
modo opponitur secundum oppositionem
equale. Quoniam non est contrari-
um alteri tantum aut utrique. Quoniam erit
maius quam minori. Equale
est contrarium non equali. Ergo
erit aut multitudinis aut
unitatis. Et si non, equale igitur
inferiat idem utrique. Ergo erit
oppositum utrique. ¶ Et quod diffi-
cultati attestatur dicentibus quod
inequale sonum est inter.
Si attestatur in nullo omnino in duobus
unum contrarium, nisi quod
est impossibile et curre equale erit in.

int' magnum et parvum con-
trarium. et non videtur int'
et imp'fe est hoc ex diffinitione
q'. enim non est completa si
non fuit et int'. relinquit semper
int'. ¶ Remanet quod semper
ut opponantur secundum opposi-
tionem sit negationem aut sic p'-
vationem. sed impossibile est alteri si
ut est negatio magni magis
quam parvi. quod est utrique
negatio privativa et non utrumque dicit
d'uit vz et non dicitur de ali-
quo utrum est maius aut
equale aut minus. quod sunt
tria. sed non est de necessitate. quoniam
non utique quod non est maius
aut minus est equale. sed in
eis que sunt illa. equale ergo
est illud quod non est mag-
num aut parvum. et natum
aut est magnum aut par-
vum. et opponitur ambobus
secundum opposicionem. cum utrumque
dicitur duplici modo. ¶ Et
recipiens non est unum sed
plura. et non album et non nigrum
sed hoc est unum sed innomina-
tum aliquo modo illud de quo
modo dicitur hec negatio in
privatio. quod necesse est ut sit aut
vel colorem aut album non quod
est universe sermo estimacium
quod sermones omnium
rerum sunt consimiles. quod
erit int' manum et vestimen-
tum medium quod nec est
vestimentum nec manus
cum non sit int' bonum au-
t malum quod non bonum
aut malum est medium
int' omnia et non accidit nisi
sit de necessitate. cum negatio
congregata que opponitur
secundum privationem est medium. et sit
naturam ut sit aliquam
distantiam quedam non
habet diversitatem quorum neque
sunt congregata in eodem
genere. quod subiectum non est u-
num. ¶ Querenda est quod
hec est de uno et multo. quoniam
si multum opponitur uni
modo simplici accidunt
impossibilia. quia unum erit
paucum aut pauca. multa
enim opponuntur paucis. et
duo erunt multa. cum du-
plum est de magnitudinibus
duplicibus. et opponuntur duo
unum est. quod unum est paucum
et si non fuerit ita. cui quod oppo-
nuntur duo et erunt mul-
ta nisi unum aut pauca. nichil
enim est minus de paucis. et sicut
est in longitudine longum
et breve ita in multitudine
multum et paucum. quod quod
multum est multa et non
multitudo est multum nisi
differat aliquo modo in con-
tinuo facili determinationis

et quod erit paucum aliqua mul-
titudo. similiter paucum et si
multum recte est. ideo non sit
multitudo sed rectum erat
quedam multitudo dicitur
et multitudo est. sed quia est di-
visum ut aqua est multum
sed sicut illa que non dividuntur
in ista. quoniam ista dicuntur uno modo
sic sunt multitudo que sic
quasdam partes. quedam
vero talia. quedam sunt sicut
mixta opponuntur multitu-
dini et sub opponuntur multitu-
dini sic cum aliquis
dicit unum et unum semper
talibus et mensurata mul-
tiplicitas mensure et mensurabile
est unum et omne unum
est mensuratum ab uno
est numeri. Et quecumque op-
positum est unum non paucis
sunt duo sunt multa et aut
addita aliquid aut simpli-
citer duo sunt pauca simpli-
citer est prima multitudo que
sic quecumque et ideo non bene dixit
Anaxagoras in hoc quod dixit quod
omnia erant infinita mul-
ta multitudine et paucita-
te. et dixit loco pauci-
tatis parvitatem. quoniam non
sunt infinita in paucitate unum
est duo quidam sed quidam duo et
unum opponitur multo ut
mensura mensurato. ista

aut que opponuntur secundum
relationem sicut omnia que non
sunt per se de ipsis relativum. et
Hoc iam ostenditur in alio
libro quod relatio dicitur multi-
tis modis. uno modo sic contra-
rio uno modo sic sciencia et scitum. sed
eo aliquid in respectu unius
unum ... sicut ... ut
multum aliquo. ut gratia duobus. quod
non sicut multum est paucum et
simul multitudo non est tamquam
genus numeri. nihil non est mul-
titudo mensurata per unum
et opponuntur unum et mul-
titudo non sic contraria
sed sic dictum est in quibusdam
relativis que opponuntur sibi sic
opponuntur mensura et men-
suratum. et ideo non omne quod
est unum est numerus sic omne
quod non dividitur. et sciencia di-
citur in respectu sciti. sed non
convertitur. Sciencia quidem videtur
mensura et scitum mensu-
ratum. sed accidit quod omnis
sciencia scit scitum. sed non omne
scitum sit sciencia. sciencia enim quodam-
modo mensuratur per scitum. et
multitudo vero non est contraria
pauco. sed huic multum quod
est sicut multitudo addita
multitudini. et multitudo non
est contraria uni omnino. nisi
secundum quod sicut predictum est quod
dividitur. aliud autem quod non

diuiditur est sicut relatum rela-
tiuum sic scitum est nisi scien-
tiam non mensurabilia. Omnia
non possunt esse mediata. ut
in quibus dictum est necesse unum ine-
dum inest contraria. omnia
ei mediata sunt contraria in eodem
genere et illa que sunt medium
et dico media omnia illa
ad que primo transmutatur
transmutabile et uero. v. g.
quod si motum fuerit de neu-
uitate grauissimo ad acutum
primo erit in neupmatibus
minus conuenientibus. quod est
iste ¶ Et similiter in coloribus
si fuerit motus ab albo in
nigrum primo ueniet in mu-
leum et glaucum. et sic de
aliis. transmutatio uero
de uno genere in aliud non est
nisi per accidens ut de colore in
figuram. quod de uelocitate me-
diata illa que sunt media sunt
in eodem genere. sed omnia
media sunt rerum oppositarum
cum etiam solummodo est trans-
mutatio per se et non possunt
transmutari que non oppo-
nuntur. quod transmutatio
erit de opposito in oppositum. ¶
contradictoria uero non habent
medium. contradictoria uero
est oppositio quorum alterum per
semper est et nullum habet me-
dium omnino. ¶ Alia uero opposita

quedam sunt relata quedam
priuationes. relatorum non omnia non
sunt contradictoria non
habent medium. et causa in hoc est
quia non sunt in eodem genere
et non est medium inter scientiam
et scitum sed inter magnum et
paruum. quod media sunt
in eodem genere sicut declara-
tum est. et contraria habent
media. necesse est ut sint com-
posita ex illis contrariis. cum
autem habeant aliquod genus
aut non habebunt. si habebunt
quod erit secundum hunc modum
cum aliquod recipient ante
contraria ante differentias
que fecerunt contraria. forme enim
ex genere et differentiis. ut album
et nigrum sunt contraria
quod album est color segregatiuus
et nigrum congregatiuus sunt. omnia
autem illa quod differentie segregatiue
et congregatiue sunt ante. quod il-
la contraria ante. sed illa que
differunt secundum contrarieta-
tem sunt magis contraria. quod
erunt illa media ex genere et
differentiis. ut quod colores inter-
medii album et nigrum. ¶ Oportet
quod ut ita dicamus de duo-
bus genus est color et modi ista
sunt ex aliquibus differentiis. sed
non erunt contraria prima et non
tunc quodlibet eorum aut erit al-
bum aut nigrum aut utrumque

medium. quare necesse est ut pri-
ma contraria et prima illa dif-
ferentia que sint talis que
continet. quare relinquenda sunt
illa primo. et omnia contraria que non
sunt ex aliquo medio in ge-
nere. necesse est quod illa que
sunt in uno genere sint composita
ex illis que non sunt composita
secundum genus. autem non sunt com-
posita. quoniam contraria non sunt com-
posita ex invicem quare sunt prin-
cipia. media vero aut omnia
aut nullum. et ex aliquo eorum fi-
unt. quare transmutatio erit
hec ante quam perveniat in
illa. quoniam erit minor eorum, cum
magis autem minus. et hoc est
medium contraria. et omnia ergo
composita sunt media. compo-
situm enim ex aliquo magis quam
ex altero minus dicitur quod
est id quod est ex altero magis
et cum media alia sunt di-
versa adeo ut omnia contraria
quare media et sunt ex contra-
riis. quare omnia que sunt ab
contraria media sunt ex
contrariis. Declaratum
est quod omnia media
sunt in eodem genere et sunt
inter contraria et quod omnia
media sunt composita ex contra-
riis. quod autem est aliud per
formam est aliud aliquid
et hoc debet esse in utrisque. quoniam si erit

est aliud secundum formam neces-
se est ut utrumque sit aliud et unum
quod est aliud secundum formam
sit in eodem cum differentia
per actum suum per naturam sive
alio modo. oportet ergo esse aliud
quod est commune utrique, ut ambo utri-
que ut quodlibet eorum licet aliud
et idem est. v. g. ut bestia
et aliud homo. necesse est igitur ut ista
diversitas sit alietas in gene-
re. dico igitur quod diversitas generis
est alietas et alietas est unius
quod facit hoc aliud. contra-
rietas est quare quod est inter
eadem et hoc manifestum est ex consi-
deratione sequenti. omnia enim
dividuntur per opposita. Decla-
ratum est enim quod con-
traria sunt in eodem genere
contrarietas enim est perfecta diversi-
tas que est secundum formam. omne
enim aliquid aliquo. quare hoc quod
est idem est genus et dicitur
de utroque. et non omnia contra-
ria conveniunt in predicamen-
to eodem que differunt secundum
formam non secundum genus et sunt
que eadem ex quibusdam aliis
magis diversitas enim comple-
ta non est simul utrumque. quare di-
versitas est contrarietas. Se-
cundum idem secundum formam omnia
que non sunt contraria et etiam
et sunt alia que non dividuntur
contraria enim sunt individua et unius

que sunt media ante quam per-
veniunt in illa que non divi-
duntur. ¶ Et visum est quod
media est inter vel veritate ad
illud quod dicitur genus neque
idem nec aliud in specie omni-
um que est secundum formam ge-
neris. materia enim negatione ostenditur
per negationem. genus vero est in
illud quod dicitur genus non
sic genus Heraclidarum sed sic dici-
tur illis que sunt naturalia.
nec in illis que non sunt eiusdem
generis. sed differunt ab illis
genere. et differunt ab illis secundum
formam que sunt in eodem
genere. contrarietas enim est diffe-
rentia eius quod differt secundum
formam et ista sunt in illis que
sunt in eodem genere tantum. ¶ Et
querendum est quare mulier non
differt a viro secundum formam
cum masculus sit contrarium
femine. et diversitas est contrarie-
tas et quia animal masculus non est aliud
a femina secundum formam. ista enim
diversitas est per se animalis. et non sicut
albedo et nigredo quia femi-
ninitas et masculinitas sunt
secundum quod est. ista enim quod ap-
propinquat questioni dicenti quare
quedam contraria faciunt
alia secundum formam et quedam non
ut ambulans pennatum.
albedo vero et nigredo non. quia que-
dam enim sunt passiones proprie ge-

neris et quedam non. et quia quedam
diffinitio et quedam materia. omnia
quecumque contraria que sunt in diffinitio-
ne faciunt diversitatem secundum
formam. et omnia que sunt cum ma-
teria non faciunt. et non albedo
et nigredo non facit homines. unde
homo albus differt secundum for-
mam in respectu hominis nigri. et
neque si ponitur unum nomen.
homo enim est sicut materia et materia non
facit diversitatem. homines enim non
sunt forme hominis. et non sicut carnes
et ossa sunt alia et alia ex qui-
bus sunt hoc et hoc. sed tamen totum
aggregatum est aliud. secundum vero
formam non est aliud. quoniam in
verbo non est contrarietas et
hoc est postremum quod non
dividitur. Callias autem est ser-
mo cum materia et albus est. ideo
quoniam Callias est albus et ideo est
albus per accidens. neque circulus cu-
preus et ligneus. neque triangulus cu-
preus et circulus ligneus. et non
differunt secundum formam propter
materiam. ¶ Sed quia in verbo est
contrarietas. sed utrum materia
non facit aliud secundum formam
cum sit aliquo modo et forte possibile
est ut faciat. ut quare est equus
aliud ab homine secundum for-
mam. ista eorum sunt cum mate-
ria. ¶ Aut quia in verbo est con-
trarietas ut est hominis albi et e-
qui nigri. sunt enim formas. sed

non quia est albus et est niger
tamen sumeretur esse albus tamen for
me esset alia dispositione. Mas
autem et femina sunt passiones
proprie animalis non sunt secundum sub
stantiam sed in materia et corpore. et ideo id
sperma potest esse aut femina
aut mas patiendo passione
aliqua. Dictum
est ergo quare sunt alia in forma et
est quedam diversa in forma
et quedam non et tamen contraria
sunt alia in forma et corrup
tibile et incorruptibile sunt
contraria. Magis necesse ut
non sit genere univocum corruptibile et in
corruptibile ex priusquam per differen
tiam privatio. Non diximus in nomi
nis per nomina. Ergo simplex est esti
mare quod non est necesse in
corruptibile et incorruptibi
le sunt alia in forma quem
admodum album nec nigrum
quedam enim possunt esse idem
idem tamen fiunt ex universalitate
ut homo enim potest esse albus et niger
et poterit esse universalibus singula
ribus et non sit unum non simul
albus et niger. et si album
est contrarium nigro. Sed que
dam contraria quibusdam
rebus sunt per accidens ut dicta
nunc et alia multa et quedam
non possunt esse alicuius ali
et simul corruptibilia et ea
que non corrumpuntur. nam

nichil corrumpitur per accidens
accidit enim simplex est ut non sit cor
ruptibile et incorruptibi
le sunt rerum que sunt necessario
insunt in quibus sunt quidem
sunt corruptibile et similiter sunt simp
le ut non habeat corruptionem
simul. Ergo necesse est corruptio
substantia aut in substantia omnibus
eorum que corrumpuntur. et
idem sermo est simplex et in eis que
non corrumpuntur. Interest nec
ex illis que sunt necessario secundum quod
dicitur simpliciter et primo modo paradis
oppositorum alterum enim est corrup
tibile et alterum incorrupti
bile. Ergo necesse erit ut sit alia in
genere. Et manifestum quod impossibile
est ut sint forme tales ut qui
dam dicunt et si non et quidam
hominum corrumpuntur et qui
dam non. et si iste forme dicuntur
quod per formam sunt non tamen uni
versalibus non equivoce. quo
modo autem alia secundum genus magis
distant quam alia que sunt alia
secundum formam.

Considerantibus
quidem nobis
substantia que
secunda sunt
esse et princi
pia cause
causa si hoc totum sunt alia
natura universalium simul et primum
principium. Et si est et secundum quod

et si quod sequitur aliud tunc, consequenter · primo et substantia est hoc in primis et post hoc quale et quantum · et hec non simpliciter sunt entia preter ista · sed qualitates et motus · quia nec album nec rectum dicitur nisi quod sunt entia · et sic invenitur non album · et nullum aliorum est abstractum. Et antiqui etiam testantur per id quod fecerunt · illi enim querebant principia et causas substantie · qui vero nunc ponunt substantiam esse illa universalia · dicunt esse ipsa principia · quia sunt genera · quia requisitio eorum fuit secundum logicam. Antiqui autem particularia ut ignem et terram · sed non corpus commune. Substantie autem tres quarum una est sensibilis et huius quedam est eterna et quedam corruptibilis · quia omnes concedunt ut plante et animalia; cuius elementa necesse est accipere aut unum aut plura. Alia autem est immobilis · et dicunt quidam quod est abstracta · et quidam eorum dividunt eam in duo · et quidam componunt eam ex formis et mathematicis in eadem natura · et quidam mathematica tantum consequuntur. Et tertia quidem de istis duobus modis est naturalis · quia est cum motu · ista autem est alterius si non fuerit principium commune.

Substantia autem sensibilis est transmutabilis. Si igitur transmutatio est ex oppositis · aut ex medio · non ex omnibus oppositis · vox enim non est alba · sed ex contrario · necesse est ut sit aliquid quod transmutatur ad contrarietatem contrariam · quia non contraria transmutantur · hoc autem permanet · contrarium vero non permanet · ista est ergo aliquid tertium · si igitur sunt iiii transmutationes · aut scilicet in quid aut in quale aut in quantum aut in ubi · generatio autem simplex est in hoc · augmentum et diminutio in quantitate · alteratio in passionibus · transmutatio in loco · videtur quod transmutationes non inveniuntur nisi in eis que sunt in unoquoque; et necesse est ut ista transmutetur que potest in utrumque.

Et quia ens est duobus modis omne transmutabile transmutatur ab eo quod est in potentia ad id quod est in actu · v.g. ab albo potentia ad album in actu · et similiter in generatione et corruptione · ergo non tantum per accidens potest ut fiat ex non ente · sed etiam ex ente fiunt omnia ente in potentia et non ente in actu · et hoc est illud quod Anaxagoras ignorabat · et est melius quam quod omnia sunt

mentum et est mixtio Empedoclis
et hoc Anaximandros. et sicut
dixit Democritus. omnia fuerunt simul
in nobis in potentia. in actu autem
non. quoniam invenerunt ma-
teriam istam. Et dicamus quod
transmutabilia habent materiam
sed diversam. omnia quae aeterna et
omnia quae sunt non generabilia
et moventur secundum translati-
onem habent materiam sed non
generatam sed ex ubi ad ubi. Et
dubitandum est in quo esse dicen-
dum ex quo non ente sit generatio
non enim sicut expositum dicitur. quia si
fuerit in potentia sed non in quantum potentia sed
alterum ex altero. et non sufficit
hoc ut omnia sint simul
quia differunt in materia. et
non? quare ergo fuerunt infinita non
unum. intelligentia autem una est. quare
si fuerit una et unum erit in actu
id quod materia fuit in potentia.
causae igitur sunt tres et principia
tria quorum duo sunt duo con-
traria quorum unum est forma
et alterum privatio et tertium
materia et post ista in materia
fit in forma sed non duo alia.
Omne enim quod transmutatur
transmutatur ex alio in
aliud. illud autem a quo trans-
mutatur est motor. trans-
mutabile autem est materia
illud autem ad quod transmu-
tatur est forma. et procedit

est in infinitum si aeneum fi-
et non tantum rotundum sed etiam
primum et rotundum necesse est ut
cedat. Et post ista quod unum-
quodque substantiae fit ex ea quae
est conveniens in nomine
naturalia et aliae. et alia
illa residua autem sunt artifi-
cialia aut naturalia aut a ca-
su. ars enim est principium in al-
tero. natura autem est princi-
pium per se. homo enim generat hominem
causae enim residuae sunt privationes
istorum. et formae sunt tres naturalis
et propter aliae quae generantur
ex putrefactione. Substantiae autem
sunt tres. prima autem est mate-
ria et hoc secundum quod videtur
quia illud quod est secundum con-
tactum et cum alio non secundum
ordinem est materia et subiectum.
natura autem est hoc et est ter-
tium istorum quod est unum
quodque ut Socrates et Callias.
quoniam in quibusdam intentio h(aec)
vel non est nisi substantia composita
ut forma domus nisi ars esset
non esset generatio et corruptio istorum
nisi alio modo sunt entia et
non entia. domus enim sine materia
et sanitas et omne quod est per
artificium sed est praecipue in eo
quod est per naturam et ideo non
fecerunt male qui posuerunt
formas. quia ipsa fecerunt alia
non sicut omnia quae existunt

secundum naturam

secundum naturam. sed certum igitur
caro et capud omnia sunt
materia et hec substantia est illius
quod est magis vere et illud
postremum et illud innuibile
et cause moventes sunt ut
precedentes ente. hee autem que ut
ratio sunt simul. sicut homo
est sanus: tunc sanitas et homo sunt
simul. et figura spere cum
spera erea sunt simul.
Si autem aliquid remaneat in
postremo querendum est. ali
quibus enim nichil prohibet est in
possibile. ut exempli gratia si anima est talis non
omnis. ut exempli gratia non tota sed intel
lectus. totam enim forte impossibile
quare ergo est quod nullo in
digemus propter ipsum ut ydee
esse sint. homo enim generat hominem
quod est unum. unum homo est
ex hominibus. et similiter hoc in
artificiis. ars enim medicine
est ratio sanitatis. ¶ Cause et principia
a sunt rerum diversarum ut est
et sunt sic homo debet dicere universaliter
omnia eadem proportionabiliter.
Sed dubitare iterum utrum
elementa substantiarum et relationum et omnium
predicamentorum sint simpliciter eadem
sed est inconveniens si principia
sunt eadem. substantia autem
et relatio erunt ex eadem. ex hoc
quod hoc non erit eius. quoniam in
venitur extra substantiam et ista
alia aliquod ut et velum quod

illud quod est cum eis. et neque
substantia est cum rerum relativarum
neque ille et ille. ¶ Sed et quomodo
tunc est possibile ut omnium elementa sint
eadem. nullum enim elemen
possibile ut sit. et illud quod est com
positum ex eis unum. ut exempli gratia quod
a sunt b. quoddam in eorum
compositione intellectus ut de uno
aut de ente. hec enim duo erunt
tunc in omni compositione. et nullum
eorum est substantia aut relatio. sed necessarium
est. ergo omnia non sunt eadem.
¶ Sed sunt sicut diximus eadem
uno modo et non sunt alio mo
do ut elementa corporum quod est ca
lidum forte. alio autem modo
frigidum privatio. materia autem quod
est in potentia hec duo primo et per
se. substantia vero est ista et que sunt
ex istis quorum sunt hec princi
pia et si aliquid sit unum ex
calido et frigido. ut caro et os. quod
enim fit necesse est ut sit aliud ab
illis. istorum autem hec sunt prin
cipia et elementa. aliorum autem alia
ut autem dicatur in omnibus
non est ita. sed oportet equare com
parationem sicut si dicatur
quod principia sunt tria. scilicet
forma privatio et materia. sed quod
libet istorum est diversum in uno
quoque genere. ut in colore al
bum et nigrum superficies et
planicies. obscuritas lumen
aer. et ex istis dies et nox. ¶ Quoniam

cause non tamen sunt in eis que fiunt, sed et que sunt extrinsecus. Manifestum est quod principium et elementum sunt diversa. Quod autem non movet aliud sed est quid aliquod principium, et hoc secundum equivalentiam comparationum que est secundum convenientiam sunt tria. ¶ Cause et principia sunt quatuor, et aliud autem est causa prima et quod est movens aliud. Sanitas et infirmitas corporis movet medicina. Forma non ordinatur sic quod movet artem edificatoris. Moventium autem in rebus naturalibus ut homo hominem. ¶ Sed eis que sunt ex cogitatione forma est aut suum contrarium, quasi per modum aliquo modo sunt tres. Sic enim medicina est aliquo modo sanitas, et ars edificativa forma domus, et homo generat hominem. Et quod extra ista est illud quod est principium omnium. Et quia quedam res sunt abstracte et quedam non abstracte sunt substantie, hec inveniuntur. Ille cause preter ista subiecta non inveniuntur passiones et motus. Deinde post hec erunt anima et forte et corpus vel intellectus aut desiderium et corpore. ¶ Et etiam principia proportionaliter sunt eadem ut potentia et actus. Sed hec sunt rerum diversarum diversa et modus diversus. In quibusdam enim inveniuntur idem quandoque in actu, quandoque in potentia, ut vinum et caro et homo. Et cadunt etiam in causis predictis. Forma enim est in actu cum fuerit abstracta, et que ex utroque est, privatio vero obscuritas et infirmitas. In potentia autem materia, et hoc est que potest recipere utrumque. ¶ Et alio modo diversum in actu et potentia non est materia una et cuius forma non est eadem, sed diversa sicut sunt cause hominis, scilicet ignis et terra sicut materia et forma propria. ¶ Et aliud est extrinsecum ut pater, et extra ista sol et orbis declivis, que neque sunt sicut materia neque ut forma nec privatio nec equales in specie sed moventes. ¶ Et considerandum est quod quedam sunt que possumus dicere universaliter et quedam que possumus dicere particulariter. Et prima principia sunt naturaliter que est in actu, hoc est primum aliquod, et illa non sunt universalia. Quod enim est principium est individuum in individuis. Homo enim est homo universaliter, sed non invenitur aliquis universaliter, et hoc pater est ad hoc et huius autem

b. ad b. simpliciter. forme et privatio-
nes sunt alie aliorum. et sicut
dictum est ea que non sunt
in eodem genere ex coloribus
et contrariis et subiectis et quanta
de preter ea que conveniunt
et que sunt in eadem forma
et differentis secundum formam. sed
quodlibet singularium est ad
b materia et forma. et illud quod
motum causaliter non sicut idem
Quoniam autem quod unum quelibet
principia et elementa substantie et relationis
et quantitatis utrum sunt
eadem aut diversa. manifestum
est quod sunt alie dicuntur mul-
tis modis univoce. et cum divi-
duntur non sunt eadem sed di-
versa preter illud quod est in
omnibus. sicut non sunt eadem
secundum qualitatem compositum
forma movens. et sicut causa
substantia sic causa omnium que
auferuntur cum ista aufe-
runtur. et aliud principium
in perfectione. et sic causa pri-
ma omnium que sunt contra-
ria. cum ipsa non sit generis
dicitur sed multis modis et in
corporibus. que autem sunt principia
a sensibilium et quot et quomodo
sunt eadem et diversa dictum
est. Quoniam autem substantie sunt tres
quarum due sunt naturales
et una est immobilis. loquendum
est de illa et narrandum quod

necesse est eternam substantiam quandam
non immobilem esse. substantie enim pri-
dum omnium entium. si igitur vel
omnes fuerint corruptibiles omnia
entia erunt corruptibilia. Sed impossibile
est ut motus fiat aut cor-
rumpatur. semper enim fuit nec
tempus et similiter. impossibile est prius
et posterius esse si tempus non fuerit
motus igitur secundum hunc modum
continuus est sic tempus. aut enim
idem aut passio motus. Sed
motus non invenitur con-
tinuus nisi in loco et circularis est
circularis. Sed si fuerint similia
aut movens et faciens agens
non erit motio. possibile est enim quod
illud quod est in potentia non agat
tunc non indiget ponere
substantias eternas ut posuerunt
dicentes formas nisi fuerit in
eis principium per quod potest
transmutare. sed hoc non sufficit
nec aliud preter formam. Si enim non
fuerit si motus non fuerit. nec sicut
et cum erit fuerit potentia. non
erit motio eterna. cum quod
est in potentia possibile non sit non erit
necesse est igitur ut tale principium
sit cuius que est substantia actio. Et
ideo oportet ut iste substantie sint
extra materiam. cum necesse est
ut sint eterne si aliud fuerit
eternum. ideo est actio. Quia autem
hic sit quod est dubitatio
quod omne agens sit potentia

quia potest et non, omne quod
potest secundum potentiam agit. i.
usque potencia videtur prior.
Sed non quando dicitur nullum
encium erit ens. Tamen sicut p-
le ut sit et non sit eius quemadmodum
eorum loquentes individuum
generantes mundum ex noc-
te dicunt hoc. Et naturales di-
centes quod omnia fiunt
simul. Impossibile est ut sit
eadem omnibus. Et si non, quo-
modo movetur si non sint in ac-
tu causa. Materia vero subiecta
carpentarii impossibile est ut
moveatur per se sed carpen-
tarius. Vel sanguis men-
struus vel terra sed semina
et sperma. Et ideo quidam
ponunt separationem ut
Plato et Leu. Dicunt enim motum esse
aliquid. Sed tamen non dicunt neque
causam. Nichil enim movetur sed
oportet ut semper sit aliquid sic
vel sic aut naturaliter sicut
aut violenter aut ex alio
et post quod est primum. Multum
tamen differt. Et etiam impossibile
est Platoni dicere quod multotiens
estimabat quod prin-
cipium esset quod movet
se. Anima enim dixit in postremo
cum celo. Quod vero posuit po-
test actu in estimatione quo-
dammodo recta quodammodo non
recta dictum est quomodo. Quod

necesse actus est prior. Testatur
Anaxagoras. Intellectus enim est actus. Et
Empedocles qui ponit amicitiam
et litem. Et etiam ponentes motum
semper esse ut Leucippus. Quare non
nox semper fuit infinito tempore. Sed ea-
dem semper fuerunt aut secundum
reciprocationem aut alio
modo si actus prior est potentia. Si igitur
idem semper fuerit circulariter
oportet aliquid semper esse permanens
quod agit unam actionem
consimilem. Si igitur idem est
semper et regulariter necesse est ut
agat illud quidem per se et hoc
per aliud, et illud est primum
celum. Ergo est aliquid quod mo-
vet cum non movetur. Et quia
est motum et motor et illud
medium erit aliquid mo-
vens quod non movetur et
motor sic desideratum et in-
tellectum movent cum non
moventur. Et principia istorum
eadem sunt. Et desiderium
est sensibile quod distinguitur
et primum affectatum est
quod est sensibile et desideratum
magis quod est intelligibile primo
esse magis. Et non estimatur
quod desideratum. Principi-
um enim est imago. Principium
intellectus vero est ex intellecto. Et
intellecta sunt alia cognita
natura per se et singulari-
ter. Et primum est substantia prima

[illegible]

tex hoc simplex quod est a-
ctu. unum autem et simplex
non sunt idem. hoc quidem signi-
ficat mensuram. simplex autem
quo modo se habet illud quod
eligitur propter se et in ultimitate
electorum. et est ultimo nobile
cum primo adquiritur. Quod
quia autem in nobilibus inve-
nitur propter aliquid hoc demon-
strat divisio. propter quid invenitur
alicui et huius. et hoc est et hoc
eius. hoc autem non est. movet
ergo sicut amatum per motum,
autem movet alia. Si ergo aliquid
movetur possibile est ut sit diversa-
rum dispositionum. ergo si translatio
et prima actio qua movetur
fuit. possibile est ut sit locus sic
diverse dispositionis. et quod est
in ultima non est diversitas. Et
quia aliud quod movet ipsum
est immobile cum est in ac-
tu impossibile est omnino ut sit pra-
vam dispositionem. Et translatio
est prima transmutatio
motuum. et est eius est secundum cir-
culationem. et hoc est mo-
tor illius. de necessitate ergo inve-
nitur principium illud. et ex
necessitate sit principium.
necessarium autem dicitur secundum
hos modos. quoddam ergo est
violentum quia est extra na-
turam. et quoddam in impossibile
ut sit simpliciter alio modo

sit. Celum ergo et natura sunt
sic continua per principium
voluptas et est actio illius
et ideo vigilia et sensus et intel-
lectus sunt voluptuosa spes
autem et memoratio sunt
propter ista. intellectus autem quod est
per se est illius quod est no-
bilius per se. et quod est magis
est illius quod est magis
et intellectus se. est et intellectus per
adquisitionem intelligibilis. fit enim
intelligens quando intelligit.
intellectus ergo et intellectum idem
receptivum enim intelligibilis et
substantie est intellectus. et non est in
actu nisi cum sit. estimatur
ergo quod intellectus est aliquid di-
vinum magis quam hoc. i.
desideratum autem est aliquid
valde nobile et voluptuosum
Si ergo deus semper est sic nos
aliquando hora. hoc est mira-
bile. et si magis magis mirabi-
le est. et est quidem sic. et est quidem
vita et actio intellectus est vita
et illud est intellectus perfectus (?) et hec
vitam nobilem et sempiter-
nam. deus ergo est vivus sempi-
ternus nobilissimus. ergo est in
eo continuum et eternum. hoc
ergo est deus. Omnes autem qui
existimabant existimationem
pitagoricorum quod bonum
nobile non est in primo. quia
cause plantarum et animalium sunt

principia. et quod bonum et per-
fectum sunt in eis que sunt ex
istis non verum reputant. se-
mina enim sunt ex aliis preceden-
tibus perfectis. primum enim non est se-
men sed aliquid perfectum. v.
g. quod homo prius est ante sper-
ma. non illud quod fit ex eis
sed aliud ex quo fit semen. quod
autem aliqua substantia eterna non
mobilis abstracta a sensibili-
bus est manifestum. hoc modo quo
declaratum est. hanc non
habere magnitudinem. sed im-
partitam et indivisibilem. mo-
vet enim tempore infinito. nullum
autem finitum habet potentiam
infinitam. omnis enim magnitu-
do aut finita aut infinita. et non
erit in magnitudine neque
finita nec infinita. quia mag-
nitudo infinita nulla est. Et
est etiam quod nec patitur
nec transmutatur. omnes
enim motus post locales sunt.
hec igitur manifesta sunt esse talia.
utrum autem ponenda est una
talis natura aut plures et quot
sunt. et non debemus occulta-
re sermones aliorum. sed dicen-
da eorum. nichil enim manifeste dixe-
runt in multitudine. sententia
enim de exemplaribus non
habet aliquam perscrutationem
eorum dicentes exemplaria
dicta esse numeros. dicunt autem

tum dicit eos esse infinitos et quan-
tum ad decem. quare autem mul-
titudo numerorum sic. nichil dicitur
demonstrative. Hoc autem dica-
mus de subiectis dictis. prin-
cipium et primum entium
non movetur nec essentialiter
nec accidentaliter et movet [illegible]
[illegible] primum motum eternum unum
est. cum igitur motum necesse est ut
moveatur per aliquid. et primum
autem motor non movetur
per se. et motus eternus fit per
motorem eternum et unus per unum.
Et nos invenimus quod pre-
ter motum totius simplicem
quem dicimus moveri aliam
non mobilem. alios motus eter-
nos qui sunt erraticorum. corpus
enim circulare est eternum sine
quiete. hoc quidem declara-
tum est in naturalibus. ne-
cesse est igitur ut unusquisque istorum
motuum fiat per aliquod
quod non movetur per se per
substantiam eternam. natura enim
stellarum est eterna. et eternum
motor est eternus et ante mo-
tum. necesse est ut illud quod
est ante substantiam sit substan-
tiam. quod necesse est ut iste
sint eodem numero istorum et ad-
sint eterne naturaliter et immo-
biles per se. et quod sint sine
magnitudine propter causam predic-
tam. Illud autem sunt esse

earum hec est prima hec secunda
secundum motuum ordinem.
stellarum multum multitudo
vero motuum speculanda est a
ab propria mathematicorum. nam
videtur scientia de substantia sensibili
quidem eterna. illa autem scientia de nulla
omnino. quidem de numeris et de mensuris
esse. Quoniam autem motus errati-
corum plures sunt manifestum
est eis qui parum contingunt
innatum et stellarum errati-
carum videtur moveri plures
uno motu. Quot autem sunt
dicamus secundum quod dicunt
quidam mathematicorum ut aliquo
modo per imaginentur aliquam
per imaginationem terminatam. et quod re-
linquitur querendum est
ab eis. aut audiendum aliquam que-
rentibus de hoc si aliud apparu-
erit ab eo quod dicitur nunc in
quibus utrumque amandum sit
de duabus sectis. et credendum
sermonibus illius qui magis
perfecte perscrutatus est. Eudoxus
quidem ponit motum utriusque
solis et lune in tribus speris.
quarum prima est stellarum errati-
cum. secunda que in medio sig-
norum. tertia autem que declinat
in latitudinem signorum. et il-
la in qua luna magis de-
clinat in latitudinem quam il-
la in qua currit sol. stellarum
autem erraticarum in unaquaque in
iiij. speris. et earum prima et secunda
sunt illa eadem. illa autem que
non erraticarum. et deferunt omnes
per motum suum. et illa que
est ordinata sub ipsa cuius
motus est in medio signorum
communis est omnibus. tertia autem
cuius est omnibus medium
poli eius sunt in illa que est
medii signorum spere. motus
autem quartum movetur ad
medium illorum. et poli tertie
spere et aliarum stellarum esse alii
veneris autem et mercurii una.
Calippus autem imponit conve-
nit cum eodoxo in multitu-
dine autem. in iove autem et marte
convenit. in sole autem et luna
videtur ponere duas speras
additas. si aliquis voluerit
dare apparentia erraticarum
autem unicuique unam nunc est
quia cum stella non movetur
plures corpus quidem nisi impedita si
omnes congregantur secundum
quod dant apparentiam in
unaquaque erraticarum. in-
sunt alie spere pauciores ex
quibus revolvuntur continue et
restituunt primam speram ad
suum situm semper eundem
que est stelle ordinate sub
ea. hec enim sola possunt esse
motus omnium erraticarum.
omnium. Spere que in motibus mo-
quedam sunt octo et viginti.

xxv. et minimi non ostendit gravitatio-
nem eius moveri quae movet
eum in eius sustinentes corpus tam
quae autem moventur in motu
generationis duorum priorum sunt
sex et iiii. posteriorum sunt quin-
decim. xvi. unius ergo omnium
quae moventur et quae mo-
vent istis motu generatio
sunt quadraginta et v. sic
numerus eorum quae dicuntur
nunc et soli omnes sphaerae erunt
quadraginta et vii. numerus
ergo omnium motuum incor-
ruptorum. Et iustum est reputare
quod principia immobilia
et sensibilia similiter. quod autem
est necessarium dimittendum est
fortioribus. sicut non est iustum
quod motus aliquis non est in
coniunctionibus motuum stellae.
et adhuc quod est iustum non
est quod omnis natura et
omnis substantia impassibilis non
existens et est per se invenire
dispositionem meliorem. non e-
rit alia natura aliqua in illa
sed necesse est quod numerus istius
sit iste. cum si fuerint alia
moventia erunt quae sunt
perfectio motus. sed impossibile est ut
alii motus sint a praedictis.
Et existimandum est hoc de
motu. cum si omnis motus est
propter motum. et omnis mo-
tus est propter aliquid motorum

nullus motus est per se dico
in his alium motum sed istorum
stellarum. quia si motus esset pro-
pter motum necesse est ut ipse sit
propter alium. et sic cum impossibi-
le sit ire in infinitum quod est impossibi-
le sit infinitum. et finis omnis mo-
tus corporis divini corporum
movetur in caelo. Quod autem
caelum est unum manifestum. si plures
caeli fuerint erunt sicut homines.
et erit principium uniuscuiusque
unius est unum specie sed
numero plura et aliud uno me-
dium sit materiam. definitio et
unius quae est eadem et plures
ut Sortes homo. sed primi autem
unum. Quod autem est quidditas
prima non sit materiam quia
est perfectio primi ergo motor qui
non movetur est unus ratione et nu-
mero ergo motus continuus qui
semper est sit unus tantum. ergo
unum est caelum tantum. Et tra-
dita sunt ab antiquis valde
de antiquitate quae sunt in poste-
rioribus sub fabulae cum istae
dii et quod deus continet
omnia naturalia. alia autem
similia sunt fabulae propter
legem. Aliud quod est in formis homi-
num. et sunt illi dii quod ista
similia animalibus et aliis talia
similia istis his convenientia
dictis. Si igitur est dividere quis
et accipit primum tantum opinatus est

quod simile sunt dii et secundum quod
consideratum tamen ocium sit unum
contiens in eo quod est possibile in
de artificio et philosophie et iterum corrumpun
tur et similiter eorum remanserunt usque
nunc reliquie. Sententia autem
patrum precedentium ordo est et quantum
declaratum est nobis certum.
Et etiam intellectus tamen et in eo sunt in
pluribus dubitationes. videtur enim ex
apparentibus ut sit valde di
vinum. quomodo autem est tale est
valde difficile. quoniam si nichil in
telligit quid est unde nobile
quod est ei non necesse nisi sit
dormienti. et si intelligit sit aliud
dominium cum hoc intelligere non
est substantia eius. secundum potentiam. Et eo
quod erit substantia nobilissima ergo
nobilitas non inest ei nisi per
intelligere. et etiam si substantia eius est in
tellectus est ergo sive ipsius aut al
terius. et si alterius quod est a
liud quod sit unum et non est aliud
aut utrum non est differentia omnino
intelligere bonum aut quod
cumque aut possibile est ut sit intel
lectus in diversis. manifestum est ergo
quod ipse intelligit valde divinum val
de divinum et nobilem val
de et non transmutatur. Transmu
tacio enim est ad malum. et quod
est tale est aliquis motus.
Secundo si non intelligit sed est po
tentia erit ut continuatio intel
ligendi iudicetur ei lassitudo

nem. et postea manifestum est quod
valde nobile erit aliud ab
intellectu et intellecto. intelligere enim
erit ei in eo quod sit intelligere vi
lius. et si ita sit oportet fugere ipsum
non videre. et ideo dictum est no
bilius et melius quam videre
nobilius et non intelligere. Ergo in
tellectus cum sit fortius et ipse i
tellectus intellectus. Sed ipse videtur
quod actus est scientia et sensus
et estimatio. et intelligere sui ipsius
accidentaliter. et si intelligere et passio
sunt aliud et aliud cum ergo erit
bonitas. quoniam essentia intelligen
di non est eadem et passionis sed in
quibusdam sciencia est scitum. quoniam
et in rebus intellectis sciencia est sine
materia. et quod est preceptum in
inventionibus et res est non in
tellectus. intellectum et non est aliud
ab intellectu. omne ergo quod non
habet materiam est idem. intellige
re et passio est idem. Remanet
quidem dubitatio similiter est com
positum. quoniam sic transmutaretur in par
tibus totius. aut non dicimus quod in
divisibile est ut intellectus humanus
et quod est compositum de boni
tate unde est secundum modum
finitum. Sed nobile melius
recte omne. et ideo in hac dis
positione intelligere est ipse in omni
seculo. et perscrutemur et quod
sit in natura totius bonum
et nobile utrum sit aliquid distinctum

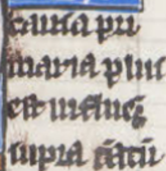
K

parte autem ordinem aliud ut sic ut
in exercitu. Etenim sic est bonum
et in duce quod est sicut iste magis;
non enim iste propter ordinem est, sed iste propter
hunc. Omnia vero coordinata sunt aliqualiter
aliqualiter, sed non similiter: et natatilia
et volatilia et plante. Et
tamen non sunt ut tale disponere quod
non separantur ad unum ordo. In uno
ad omnia coordinata sunt. Et sicut
in domo liberis. Et quia ad li-
beris raro licet ad fa-
ciendum quod contingit, sed omnia aut
multum aut plures sunt ordina-
te. Servientes autem et bestie sunt
parum quod ad commune, mul-
tum vero quod contingit; talis enim quorum-
libet quorum est principium natura
ipsius est. Dico autem ut
dico est quod omnibus contingit ad
discernendum venire, et quod alia sunt
disposita communibus. Sicut omnia uno
modo. Oportet ut nos non ignoremus omnia im-
possibilia contingentia et inconvenientia
sunt dicentibus aliorum et quali-
ter dicentibus non dicentes dicunt
contrariis, deinde pauca dico.
Omnes autem faciunt omnia ex contrariis; sed non
recte faciunt neque in omnibus neque
sunt ex contrariis. Contraria autem non pati-
untur adinvicem, nos ex dic-
to solvimus. Sic eciam in sermone.
Necesse aliquod tercium esse et ipsi
sunt contrariorum. Et ideo
non potuit non equale contra-
rie et multi inherentibus. Hoc est

de malo alii ut alii modo. Una
enim materia uni ipsi contraria.
Contraria indeterminatum est. Adquies-
cunt omnibus; preter quia in
uno malum enim preter est ele-
mentorum. Alii autem non dicunt
malum et bonum esse principia,
et causas in maxime parte in
omnibus; bonum est principium
et secundum eos dicunt quod est sic
principium bonum, sed non di-
cit qualiter bonum est princi-
pium: aut sicut finis aut sicut movens
aut sicut forma. Et Empe-
docles inconvenienter: ponit enim bonum
amicitiam et hoc est principi-
um quod est sicut movens et est sicut
materia; quia est pars ad-
invicem esse alicui
in ut hic principium esse et ut
materie et ut movens. Sed tamen esse
non est idem. Secundum utrumque est
igitur amicitia et inconveniens est
finis qui corrumpitur odio nō
cum tamen sit ipsum malum. Nec
hunc naturam mali. Anaxagoras
autem dixit bonum esse prin-
cipium sicut movens: intellectus
enim movet, sed movet propter aliquid,
quare est alterum, sicut nos dicimus, non
est modo medicina autem
aliquid ipsi sanitati, et inconveniens
est non posse contrarium bono et in-
tellectui.

.4

.G.

OMNIS causa primaria plus est influens super causatum suum quam causa universalis secunda. Cum ergo removet causa universalis secunda virtutem suam a re, causa universalis prima non aufert virtutem suam ab ea. Quod est quia causa universalis prima agit in causatum causae secundae antequam agat in ipsum causa universalis secunda quae sequitur ipsam. Cum ergo agit causa secunda quae sequitur causatum, non excusatur ipsius actio a causa prima quae est supra eam. Et cum separatur causatum a causa secunda quae sequitur ipsum, non separatur ab eo causa prima quae est supra ipsum, quoniam est causa ei. Et nos quidem exemplificamus illud per esse et vivum et hominem. Quod est quia oportet ut sit res esse primum, deinde vivum, postea homo. Vivum ergo est causa hominis propinqua et esse causa eius longinqua. Esse ergo vehementius est causa hominis quam vivum, quoniam est causa vivi quod est causa hominis. Et similiter, quando ponis rationalitatem causam hominis, esse est vehementius causa hominis quam rationalitas, quoniam est causa causae eius. Et significatio eius quod diximus est quod, cum removes virtutem rationalem ab homine, non remanet homo, et remanet vivum, spirans, sensibile. Et cum removes ab eo vivum, non remanet vivum et remanet esse, quoniam esse non removetur ab eo sed removetur vivum, quoniam causa non removetur per remotionem causati sui. Remanet ergo homo esse. Cum ergo individuum non est homo, est animal; et si non est animal, est esse tantum. Iam ergo manifestum est et planum quod causa prima remota est vehementius causa rei quam causa propinqua. Et propter illud fit eius operatio vehementioris adhaerentiae cum re quam operatio causae propinquae. Et hoc quidem non fit secundum hoc nisi quia res non patitur in fine nisi a virtute altiori. ... Iam ergo manifestum est et planum quod causa remota prima est vehementius causa quam causa propinqua quae sequitur rem, et quod ipsa influit virtutem suam super eam et conservat eam et non separatur ab ea separatione causae propinquae, immo remanet in ea et adhaeret ei vehementi adhaerentia, secundum quod ostendimus et exposuimus.

OMNE esse aut est superius aeternitate, aut cum aeternitate, aut post aeternitatem et supra tempus. Esse vero quod est ante aeternitatem est causa prima, quoniam est causa ei. Esse vero quod est cum aeternitate est intelligentia, quoniam est esse secundum unam habitudinem, non patitur neque destruitur. Esse vero quod est post aeternitatem et supra tempus est anima, quoniam est in horizonte aeternitatis inferius et supra tempus. Et significatio eius quod est causa prima est ante aeternitatem

et dico quod aeternitas est esse

et non omne esse est aeternitas. Ergo esse est plus commune quam aeternitas. Et causa prima est super aeternitatem, quoniam aeternitas est causatum ipsius. Et intelligentia est opposita aeternitati, quoniam extenditur cum ea et non alteratur neque destruitur. Et anima annexa est cum aeternitate inferius, quoniam susceptibilior est impressionis quam intelligentia, et est supra tempus, quoniam est causa temporis.

OMNIS anima nobilis tres habet operationes. Nam ex operibus eius est operatio animalis, et operatio intellectibilis, et operatio divina. Operatio divina est quoniam ipsa praeparat naturam cum virtute quae est in ea a causa prima. Et eius operatio intellectibilis est quoniam ipsa scit res per virtutem intelligentiae quae est in ipsa. Et operatio animalis est quoniam ipsa movet corpus primum et omnia corpora naturalia, quoniam ipsa est causa motus corporum et causa operationis naturae. Et non efficit anima has operationes nisi quoniam ipsa est exemplum virtutis superioris. Quod est quia causa prima creavit esse animae mediante intelligentia. Et propter illud facta est anima efficiens operationem divinam. Postquam ergo creavit causa prima esse animae, posuit eam sicut stramentum intelligentiae, in quo efficiat operationes suas. Propter illud ergo anima intelligibilis efficit operationem intellectibilem. ... Iam ergo manifestum est quod anima habet tres operationes, quoniam ipsa habet virtutem triplicem, scilicet virtutem divinam et virtutem intelligentiae et virtutem essentiae suae, secundum quod ostendimus.

PRIMA rerum creatarum est esse, et non est ante ipsum creatum aliud. Quod est quia esse est supra sensum et supra animam et supra intelligentiam, et non est post causam primam latius neque prius causatum ipso. Propter illud ergo factum est superius rebus creatis omnibus et vehementius unitum. Et non est factum ita nisi propter propinquitatem suam esse puro et uni vero, in quo non est multitudo aliquorum modorum. Et esse creatum, quamvis sit unum, multiplicatur tamen, et ipsum quidem recipit multiplicitatem; quoniam ipsum non est multiplex nisi quia ipsum, quamvis sit simplex et non sit in creatis simplicius eo, tamen est compositum ex finito et infinito. Quod ergo ex eo sequitur causam primam est intelligentia completa et ultima in potentia et reliquis bonitatibus; et formae intelligibiles in ipso sunt latiores et vehementius universales. Et quod ex eo est inferius est intelligentia completa, verum non est in ultimo, et formae intelligibiles in ea non sunt latiores ... divisa secundum modum ...

ma.

[illegible]

[illegible]

Intelligentie superiores prime que sequuntur causam primam imprimunt formas secundas stantes que non destruuntur ita ut non sit necesse iterare eas iterum alia vice. Intelligentie autem secunde imprimunt formas declives separabiles sicut est anima. Ipsa vero est ex impressione intelligentie secunde que sequuntur [illegible]

[illegible]

Causa prima superior est narratione et non deficiunt lingue a narratione eius nisi propter narrationem esse ipsius quoniam ipsa est super omnem causam et non narratur nisi per causas secundas que illuminantur a lumine cause prime. Quod est quia causa prima non cessat a

[illegible]

Intelligentia est substantia que non dividitur. Quod est quia si non est cum magnitudine [illegible]

[illegible]

Omnis intelligentia scit quod est supra se et quod est sub se. Verumtamen scit quod

est sub se, quoniam est causa ei, et scit quod est supra se, quoniam acquirit ab eo bonitates. Et intelligentia quidem est substantia intellectualis. Ergo secundum modum substantie sue scit res quas acquirit desuper et res quibus est causa. Ergo ipsa discernit quod est super ipsam et quod est sub ea, et scit quod unumquodque quod est supra se est causa ei et quod est sub ea est causatum ab ea, et agnoscit causam suam et causatum suum per modum quo est causa ei, scilicet per modum substantie. Et similiter omnis sciens non scit rem meliorem et rem deteriorem et inferiorem nisi secundum modum sue substantie et sui esse, et non secundum modum secundum quem sunt res. Et si hoc est ita, tunc procul dubio bonitates que descendunt a causa prima super intelligentiam sunt in ea intelligibiles. Similiter res corporee sensibiles sunt in intelligentia intelligibiles. Quod est quia res que sunt in intelligentia non sunt impressiones ipse, immo sunt cause impressionum. Et significatio ipsius est quod intelligentia ipsa est causa rerum que sunt sub ipsa per hoc quod est intelligentia. Si ergo intelligentia est causa rerum per hoc quod ipsa est intelligentia, tunc procul dubio cause rerum in intelligentia intelligibiles sunt. Iam ergo manifestum est quod est supra intelligentiam et sub ea sunt per virtutem intelligentie, et res corporee in intelligentia sunt intelligibiles et res intelligibiles in intelligentia sunt intelligibiles, quoniam ipsa est causa esse earum. Et ipsa non comprehendit res nisi per modum substantie sue. Et quia ipsa est intelligentia, apprehendit res apprehensione intelligibili, sive intelligibiles sint res sive corporee.

Omnis intelligentie fixio et essentia est per bonitatem puram que est causa prima. Et virtus quidem intelligentie est vehementioris unitatis quam res que sunt post eam, quoniam ipse non acceperunt cognitionem eius. Et non sunt res nisi quia (?) causa est ei quod est sub ea. Et signum eius est illud quod nos rememoravimus: intelligentia est regens omnes res que sunt sub ea per virtutem divinam que est in ea, et per eam retinet res, quoniam per eam est causa rerum. Et ipsa retinet omnes res que sunt sub ea et comprehendit eas, quod est quia omne quod est primum rerum et causa eis, est retinens illas res et regens illas, et non evadit ab ipsis aliquid propter virtutem suam altam. Ergo intelligentia est princeps rerum que sunt sub ea et retinens eas et regens eas. Et ipsa custodit ab ipsis aliquid per virtutem suam et suspendens (?) virtute sua super eas, immo quoniam ipsa non est virtus substantialis, immo est virtus substantie rerum quoniam est causa eis. Et intelligentia quidem comprehendit generationem et naturam et orizontem nature, scilicet animam, quoniam ipsa est supra naturam, quod est quia natura continet generationem et anima continet naturam, et intelligentia continet animam. Ergo intelligentia quidem continet omnes res. Et non est facta intelligentia ita nisi propter causam que superexcedit omnibus rebus, quoniam est causa intelligentie et anime et nature et reliquarum rerum. Causa vero prima non est intelligentia neque anima neque natura, immo est supra intelligentiam et supra animam et supra omnem naturam, quoniam est creans omnes res. Verumtamen est creans intelligentiam absque medio, et est creans animam et naturam et reliquas res mediante intelligentia. Et scientia quidem divina non est sicut scientia intelligentie, in se nec alia (?) ... neque scientia anime, immo est supra scientiam intelligentie et scientiam anime, quoniam est creans scientias. Et virtus quidem divina est supra omnem virtutem intellectualem et animalem et naturalem, quoniam est causa omnis virtutis. Et intelligentia est habens yliatim, quoniam est esse et forma, et similiter anima est habens yliatim et natura est habens yliatim. Et causa quidem prima non est ei yliatim, quoniam ipsa est esse tantum. Quod si dixerit aliquis necesse est ut sit ei yliatim, dicemus quod yliatim suum est infinitum, et individuum suum est bonitas pura influens super intelligentiam omnes bonitates, et super reliquas res mediante intelligentia.

Omnis intelligentia plena est formis. Verumtamen ex intelligentiis sunt que continent formas minus universales, et ex eis sunt que continent formas plus universales. Quod est quia forme que sunt in intelligentiis inferioribus sunt modo inferiori et per modum particularitatis, sunt in intelligentiis primis per modum universalem. Et forme que sunt in intelligentiis primis sunt per modum universalem, et forme que sunt in intelligentiis secundis per modum particularem. Et in intelligentiis primis est virtus magna, quoniam sunt vehementioris unitatis quam intelligentie secunde inferiores. Et in intelligentiis secundis sunt virtutes debiles, quoniam sunt minoris unitatis et pluris multiplicationis. Quod est quia intelligentie que propinque sunt uni puro vero sunt minoris quantitatis et maioris virtutis. Et intelligentie que sunt longiores ab uno puro vero sunt plus quantitatis et debilioris virtutis. Et quia intelligentie propinque uni puro vero sunt minoris quantitatis, accidit inde ut forme que procedunt ex intelligentiis primis procedant processione universali unita. Et nos quidem abbreviamus et dicimus quod forme que adveniunt ex intelligentiis primis ad secundas sunt debilioris processionis et vehementioris separationis, quia propter hoc fit quod intelligentie secunde figunt visus suos super formam universalem que est in intelligentiis universis, et dividunt eam et separant eam, quoniam ipse non possunt recipere illas formas secundum veritatem earum et certitudinem earum nisi per modum secundum quem possunt recipere eas, scilicet per separationem et divisionem. Unaqueque enim res recipit quod est supra eam nisi per modum secundum quem potest recipere ipsum, non secundum modum secundum quem est res recepta.

Omnis intelligentia intelligit res sempiternas que non destruuntur neque cadunt sub tempore. Quod est quia si intelligentia est res semper que non movetur, tunc ipsa est causa rerum sempiternarum que non destruuntur neque permutantur, neque cadunt sub generatione et corruptione. Intelligentia quidem non est ita nisi quia intelligit rem per esse suum, et esse suum est sempiternum quod non corrumpitur. Cum ergo hoc ita sit, dicimus quod res destructibiles sunt corporee, scilicet res corporee temporales, non eterne in illa causa.

Primorum omnium quedam sunt in quibusdam per modum quo licet

ut sit unumquodque in alio. Quod est quia in esse sunt vita et intelligentia, et in vita sunt esse et intelligentia, et in intelligentia sunt esse et vita. Verumtamen esse et vita in intelligentia sunt duae intelligentiae, et esse et intelligentia in vita sunt duae vitae, et intelligentia et vita in esse sunt duo esse. Et illud quidem ideo est quia unumquodque primorum aut est causa aut causatum. Causatum ergo in causa est per modum causae, et causa in causato est per modum causati. Et nos quidem summatim dicimus quod res agens in rem quae est in re per modum causae non est in ea nisi per modum qui est causatum eius. Sicut sensus est in anima per modum animalem, et anima in intelligentia per modum intelligibilem, et intelligentia in esse per modum essentialem, et esse primum in intelligentia est per modum intelligibilem, et intelligentia in anima per modum animalem, et anima in sensu per modum sensibilem. Et redeamus et dicamus quod sensus in anima et anima in intelligentia et intelligentia in causa prima sunt per modos suos secundum quod ostendimus.

13 Omnis intelligentia intelligit essentiam suam. Quod est quia intelligens et intellectum sunt simul. Cum ergo intelligentia est intelligens et intellectum, tunc procul dubio videt essentiam suam. Et cum videt essentiam suam, scit quod intelligit essentiam suam. Et quando scit quia intelligit per intelligentiam essentiam suam, et quando scit essentiam suam, scit reliquas res quae sunt sub ea, quoniam sunt ex ea. Verumtamen sunt in ea per modum intelligibilem. Ergo intelligentia et res intellectae sunt unum. Quod est quia, si res intellectae ipsae sunt intelligentia, et intelligentia est unum, tunc procul dubio cum ipsa scit essentiam suam scit reliquas res, et quando scit reliquas res scit essentiam suam, quoniam scit res ex ipsa non sunt nisi quia ipsae sunt intellectae. Ergo intelligentia scit essentiam suam et res reliquas intelligit simul sicut diximus.

14 In omni anima res sensibiles sunt per hoc quod sunt exemplum ei, et res intelligibiles in ea sunt quia scit eas. Et non fit nisi quia ipsa est posita inter res intelligibiles quae non moventur et inter res sensibiles quae moventur. Et quia anima sic est, ideo influit rebus corporeis quasi ipsa est causa corporum. Et facta est causata intelligentiae quae est ante ipsam. Res ergo quae imprimuntur corporibus sunt in anima per intentionem exempli. Et quia res sensibiles exemplificantur, debuit exemplum esse. Res autem quae sunt in ipsa anima sunt in anima per modum acquisitum. Hoc modo cum sit ita, redeamus et dicamus quod res sensibiles omnes in anima sunt per modum causae, propterea quod anima est eis exemplaria. Et intelligo per animam virtutem agentem res sensibiles. Verumtamen virtus causae in anima non est materialis, sed virtus corporea in anima est spiritualis, et virtus habentis dimensiones est sine dimensione. Res autem intelligibiles in anima sunt per modum accidentalem, et quia res intelligibiles sunt in anima per modum quietis, et res intelligibiles quae non moventur sunt in anima per modum motus. Iam ergo ostensum est quod res intelligibiles et sensibiles sunt in anima; sed res sensibiles corporeae motae sunt in anima per modum animalem spiritualem unitum, et res intelligibiles unitae et quiescentes sunt in anima per modum qui innuit per motum.

14 Omnis sciens qui scit essentiam suam est rediens ad essentiam suam reditione completa. Quod est quia scientia non est nisi actio intelligibilis. Cum ergo scit sciens essentiam suam, tunc redit per operationem intelligibilem ad essentiam suam. Et hoc ideo est quia sciens et scitum sunt una res, quoniam scientia scientis essentiam suam est ex eo et ad eum; est ex eo quia est sciens, et ad eum quia est scitum. Quod est quia, quoniam scientia est scientia scientis, et sciens scit essentiam suam, est eius operatio rediens ad essentiam suam. Ergo substantia eius est rediens ad essentiam ipsius iterum. Et non significo per reditionem substantiae ad essentiam suam nisi quia est stans, fixa per se, non indigens in sua fixione et sua essentia re alia erigente ipsam, quoniam est substantia simplex sufficiens per se ipsam.

15 Omnes virtutes quibus non est finis pendentes sunt per infinitum primum quod est virtus virtutum. Non quia ipsae sint acquisitae, fixae in rebus entibus, sed quia sunt virtutes entibus rebus habentibus fixionem. Quod si aliquis dicat quod ens primum creatum, scilicet intelligentia, est virtus cui non est finis, dicemus quod non est ens creatum virtus, immo est ei virtus quaedam. Et virtus quidem eius non est infinita nisi inferius, non superius, quoniam ipsa non est virtus pura, quae non est nisi quia est infinita inferius et superius. Ens autem primum creatum, scilicet intelligentia, habet finem, et virtus eius est finita secundum quod assignavimus. Ens autem primum creans est infinitum primum purum. Quod est quia, si entibus fixis non est finis propter acquisitionem suam ab infinito primo, quod sit essentia infinita, verum primum est ipsum quod ponit virtutes quibus non est finis, non quia ipsum est virtus finita, sed ipsum est superius virtute. Ens primum creatum, scilicet intelligentia, non est finitum omnino sed quia est infinitum. Hoc dicimus quod est ipsum in quo est non finitum. Ens ergo primum est mensura causarum primarum intelligibilium et secundarum sensibilium, scilicet quia ipsum est quod creavit entitates eas et mensuravit eas mensura convenienti cum ente. Redeamus ergo et dicamus quod ipsum ens creans est supra infinitum. Ens autem secundum quod creatum est infinitum, et quod est infra eum creans primum, verum secundum creatum non est finitum, et reliquae bonitates simplices sicut vita et lumen et quae sunt eis similia sunt causae omnium bonitatum istarum

scilicet quod infinitum a causa prima et creatum primum est esse omnis vite et omnis et reliquae bonitates descendentes a causa prima super creatum primum inprimis et deinde descendunt super reliqua creata intelligibilia et corporea mediante intelligentia.

Omnis virtus unita plus est infinita quam virtus multiplicata.

Quod est quia infinitum quod est intelligentie est propinquius uni puro. Propter illud ergo fit quod in omni virtute propinqua uni vero plus est infinitas quam in virtute longinqua ab eo. Quod est quia virtus quando incipit multiplicari destruitur unitas eius, et cum destruitur eius unitas destruitur eius infinitas, et non destruitur infinitas eius nisi quia dividitur. Et illud quidem ergo est quoniam virtus divisa et quanto magis aggregatur et unitur magis infinitatur et vehementior fit et facit operationes mirabiles; et quanto magis partitur et dividitur tanto plus minoratur et debilitatur et facit operationes debiles. Iam ergo manifestum est et planum quod virtus quando magis appropinquatur uni puro et vero fit vehementior eius unitas, et quanto magis fit vehementior eius unitas est infinitas eo magis apparens et manifestior et sunt operationes magne mirabiles nobiles.

Res omnes sunt entia propter ens primum, et res vive omnes sunt mote per se propter vitam primam, et res intelligibiles omnes habent scientiam propter intelligentiam primam.

Quod est quia sicut omnis causa dat causato suo aliquid ex se, procul dubio causa prima dat causatis in omnibus esse, et similiter intelligentia dat causatis suis intelligere et manifestum est illud quod vita primo et ens ipsum dant eis scientiam suam. Quod est quia omnis scientia sua non est nisi in intelligentia et intelligentia est prima scientia quod est et est influens scientiam super reliqua causata. Redeamus ergo et dicamus quod causa prima est quieta et est causa causarum et si ipsa dat omnibus rebus ens, tunc ipsa dat ipsum per modum creationis. Vita autem prima dat eis que sunt sub ea vitam non per modum creationis, immo per modum forme. Et similiter intelligentia non dat eis que sunt sub ea scientiam et reliquas res nisi per modum forme.

Ex intelligentiis est que est intelligentia divina que recipit ex bonitatibus divinis, quia est receptio prima multa.

Et de eis est que est intelligentia tantum, que non recipit ex bonitatibus primis nisi mediante intelligentia. Et ex animabus est que est anima intelligibilis, quia est pendens per intelligentiam. Et ex eis est que est anima tantum. Et ex corporibus naturalibus est quod habet animam regentem ipsum et habentem directionem super ipsum. Et de eis sunt que sunt corpora naturalia tantum, non habentia animam. Et hoc non fit ita nisi quia ex ipso primo non intelligibilia omnia in aliquo sunt in corporibus, et non pendet per causam que est supra causam nisi que ex eis est completa integra. Et que pendet per causam suam est supra causam. Ergo omnis intelligentia pendet per causam suam et per bonitatem. Nam que ex eis est intelligentia completa integra, ipsa recipit bonitates ex causa prima descendentes propter vehementiam sue unitatis. Et similiter non omnis anima pendet per intelligentiam, nisi que ex eis est completa integra et vehementior eius similitudo cum intelligentia per hoc quod pendet per intelligentiam, et est intelligentia completa. Et similiter non omne corpus naturale habet animam nisi quod ex eis est completum integrum quasi sit animale. Et secundum hanc formam sunt reliqui ordines intelligibiles.

Causa prima regit res creatas omnes preter quod commisceatur cum eis.

Quod est quia regimen non debilitat unitatem eius exaltatam super omnem rem, neque destruit eam, neque prohibet eam essentia unitatis eius separata a rebus quin regat eas. Quod est quia causa prima est fixa stans cum unitate sua pura semper, et ipsa regit res creatas omnes, et influit super eas virtutem vite et bonitates secundum modum virtutis earum receptibilium et possibilitatis earum. Bonitas namque prima influit bonitatem super res omnes una influxione. Verumtamen unaquaeque rerum recipit ex illa influxione secundum modum sue virtutis et sui esse. Et bonitas prima non influit bonitates super res omnes nisi per modum unum, quia non est bonitas nisi per suum esse et suum ens et suam virtutem, ita quod est bonitas, et bonitas et ens sunt res una. Sicut ergo est ens primum et bonitas res una, fit quod ipsum influit bonitates super res influxione communi una. Diversificantur ergo bonitates et dona ex concursu recipientis. Quod est quia recipientia bonitates non recipiunt equaliter, immo quedam eorum recipiunt plus quam quedam, et hoc est propter magnitudinem sue largitatis. Redeamus ergo et dicamus quod inter omne agens quod agit per suum esse tantum et inter factum suum non est continuator neque res alia media. Et non est continuator inter agens et factum nisi additio super esse, scilicet quando agens et factum sunt per instrumentum et non facit per esse suum et sunt composita. Quapropter recipiens recipit per continuationem inter ipsum et factorem suum, et tunc est agens separatum a suo facto. Agens ergo in quo inter ipsum et factum suum non est penitus continuatio est agens … verum regens et faciens res cum pulchritudine decoris post quod est possibile ut sit decor aliud, et regit factum suum per ultimum regimen. Quod est quia regit res per modum quo agit, et non agit nisi per esse suum; ergo esse eius etiam est per regimen eius. Quia propter hoc fit quod regit et agit pulchritudine decoris et regimine in quo non est diversitas

nec continuetur, et non diversificatur nisi propter receptionem et regimen ipsum tale primum nisi secundum virtutem recipientis.

Primum est dives per seipsum et est dives magis. Et signum eius est unitas eius, non quia unitas eius sit sparsa in ipso, immo est unitas eius pura, quoniam est simplex in fine simplicitatis. Si ergo vis scire quod primum est dives, applicato intellectum tuum ad res compositas et inquire de eis inquisitione perscrutante. Invenies enim omne compositum diminutum, indigens aut alio aut rebus ex quibus componitur. Res autem simplex, una, que est bonitas, est una, et unitas eius est bonitas, et bonitas est res una. Illa ergo res est dives magis, quod influit et non fit influxio super eam per aliquem modorum. Reliquae autem res aut intelligibiles aut corporeae non sunt divites per seipsas, immo indigent vero uno influente super eas bonitates et omnes gratias.

Divina causa prima est super omne nomen quod nominatur, quoniam non pertinet ei diminutio nec complementum solum. Quoniam diminutum non est completum, et non potest efficere operationem completam, quoniam est diminutum; et completum apud nos, quamvis sit sufficiens per seipsum, non est potens creare aliquid aliud neque ut influat aliquid a se ipso omnino. Si hoc ergo ita est, dicimus apud nos dicimus quod primum non est diminutum neque completum tantum, immo est super completum, quoniam est creans res et influens bonitates super eas influxione completa, quoniam est bonitas cuius non est finis neque dimensio. Bonitas ergo prima replet omnia saecula bonitatibus; verumtamen omne saeculum non recipit de bonitate illa nisi secundum modum suae potentiae. Iam ergo ostensum est et manifestum quod causa prima est super omne nomen quod nominatur superior et altior.

Omnis intelligentia divina scit res per hoc quod ipsa est intelligentia, et regit eas per hoc quod est divina. Quod est quia proprietas intelligentiae est scientia, et non est eius complementum et integritas nisi ut sit sciens. Regens ergo est deus benedictus et sublimis, cum ipse replet res bonitatibus; et intelligentia est primum creatum et est plus similis deo sublimi, et propter hoc regit res quae sunt sub ea. Et sicut deus benedictus et excelsus influit bonitatem super res, sic intelligentia influit scientiam super res quae sunt sub ea. Tamen deus benedictus et sublimis praecedit intelligentiam per regimen, et regit regimine sublimiore ordine et altiore quam regimen intelligentiae, quoniam est illud quod dat intelligentiae regimen. Et signum illius est quod res quae non recipiunt regimen intelligentiae recipiunt regimen creatoris. Quod est quia res non fugit regimen eius aliquo modo, quoniam omnes res volunt fieri et recipere bonitatem suam simul omnes res. Quod est quia non est quod omnis res desideret in alia, nec desiderat recipere eam; et res aliquas desiderant recipere bonitates a primo, et desiderant recipere desiderio multo. In illo non est aliquis qui dubitet.

Causa prima existit in omnibus rebus secundum dispositionem unam, sed res omnes non existunt in ea secundum dispositionem unam. Quod est quoniam, etsi causa prima existit in rebus omnibus, tamen unaquaeque rerum recipit eam secundum modum potentiae suae. Quod est quia ex rebus sunt quae recipiunt eam per receptionem unitam, et ex eis sunt quae recipiunt eam receptione multiplicatam, et ex eis sunt quae recipiunt eam receptione aeternam, et ex eis sunt quae recipiunt eam receptione temporalem, et ex eis sunt quae recipiunt eam receptione spiritualem, et ex eis sunt quae recipiunt eam receptione corporalem. Diversitas autem receptionis non fit ex causa prima, sed propter recipientem. Quod est quia recipiens diversificatur; propter illud ergo fit receptum diversum. Influens vero est unum, non diversum, influens super omnes res bonitates aequaliter. Bonitates namque influunt super omnes res ex causa prima aequaliter; res ergo sunt causa diversitatis influxionis bonitatum super res. Ergo non inveniuntur omnes res per modum unum. Iam ergo ostensum est quod secundum quantitatem receptionis recipientis inveniuntur in omnibus rebus per modum unum; et non inveniuntur in ea omnes res per modum unum. Ergo secundum modum propinquitatis causae primae et secundum modum quo res potest recipere causam primam, secundum quantitatem illius potest recipere ex ea et delectari per eam. Quod est quia non recipit res ex causa prima et delectatur ea nisi per modum esse. Et non intelligo modum esse nisi esse cognitionem, nam secundum modum quo cognoscit res causam primam secundum quantitatem illam recipit ex ea et delectatur ex ea, sicut ostendimus.

Substantiae intelligibiles non sunt generatae ex alia re. Omnis enim substantia stans per essentiam suam ex re alia non est generata. Quod si aliquis dicit: possibile est ut sit generata ex re alia, dicimus quod possibile est ut fiat stans per essentiam suam generata ex re alia. Quando ergo est sic, est ipsa tunc generatio diminuta, ut compleat eam illud ex quo generatur. Et signum quidem illius est generatio ipsa. Quod est quia generatio non est nisi via ex diminutione ad complementum. Nam si invenitur res non indigens in generatione sua, et in formatione sua et formatione sua re alia nisi sit ipsa causa formationis suae et complementi integri semper, et non fit ei

formationis sue et sui complementi non sufficit relatio eius ad causam suam que semper est. Ergo compositio est formatio eius et ipsius complementum simul. Iam ergo manifestum est quod omnis substantia stans per essentiam suam non est generata ex alia re.

Omnis substantia stans per seipsam non est cadens sub corruptione.

Si autem aliquis dicat possibile esse ut substantia stans per seipsam cadat sub corruptione, dicemus quod possibile est ut separetur essentia eius ab ea et sit fixa stans per essentiam suam sine essentia sua. Et hoc est inconveniens et impossibile, propterea quod ipsa, quia est una simplex non composita, ipsa est causa et causatum simul. Omne autem cadens sub corruptione non fit corruptum nisi propter separationem suam a causa sua. Dum ergo permanet res pendens per causam suam continentem eam et retinentem ipsam, non perditur neque destruitur. Si ergo hoc ita est, substantia stans per essentiam suam non separatur a causa sua, quoniam est inseparabilis a causa sua, propter hoc quod causa eius est informata ad ipsam. Et hoc fit cum ipsius non sit nisi propter relationem suam ad causam suam, et illa relatio est formatio eius. Et propter hoc est relata ad causam suam [illegible] quia non perit neque destruitur neque corrumpitur, quoniam causa et causatum simul sunt, sicut ostendimus. Iam ergo manifestum est quod omnis substantia stans per seipsam non destruitur neque corrumpitur.

Omnis substantia non sempiterna aut destructibilis est composita aut relata super rem aliquam.

Quod est quia substantia aut est indigens rebus ex quibus est, et est composita, aut est indigens sustentatione sua; et cum deficiunt res ex quibus est, deficiet. Ergo corrumpitur et destruitur. Quod si substantia non est composita neque delata est, est simplex et est per seipsam, non destruitur ullo modo.

Omnis substantia stans per essentiam suam est simplex et non dividitur.

Quod si aliquis dixerit quod possibile est ut dividatur, dicemus quod si possibile est ut dividatur substantia stans per seipsam simplex, tunc possibile est ut essentia partis eius sit per essentiam, et essentia totius sit per essentiam. Si ergo possibile est hoc, revertetur pars super seipsam et omnis pars reveniet super seipsam, sicut reditio est totius super essentiam. Hoc autem est impossibile. Si ergo est impossibile, substantia stans per seipsam est indivisibilis et est simplex. Si autem non est simplex sed est composita, pars eius melior parte et pars illa vilior parte; ergo res melior erit ex re viliore et res vilior ex re meliore, quoniam est omnis pars eius separata ab omni parte sua. Quod si ita est, non est sufficiens per seipsam, cum indigeat partibus suis ex quibus componitur. Hoc quidem non est de natura rei simplicis, immo de natura rerum compositarum. Iam ergo constat quod omnis substantia stans per essentiam suam est simplex et non dividitur, et cum non recipit divisionem et est simplex, non est receptibilis corruptionis atque destructionis.

Omnis substantia simplex est stans per seipsam, scilicet essentiam suam.

Ipsa enim est creata sine tempore, et est in substantialitate sua superior substantiis temporalibus. Et signum illius est quod non est generata, cum sit stans per essentiam suam; res autem generata [illegible] composite et cadentes sub generatione. Iam ergo manifestum est quod omnis substantia stans per essentiam suam non est in tempore, quoniam est altior et superior tempore et rebus temporalibus.

Omnis substantia creata in tempore aut est semper in tempore et tempus non superfluit ei, cum sit creata et tempus equaliter, aut non superfluit super tempus et tempus superfluit super eam, quoniam creata est in quibusdam horis temporis.

Quod est quia si creature sequuntur se ad invicem, et res [illegible] superiorem non continuantur nisi substantiis similibus eis, sint substantie superiores que creantur et quibus non superfluit tempus eas [illegible] que assimilantur substantiis sempiternis, et substantie que creantur et tempus creatur in quibusdam horis temporis, cum non assimilentur eis [illegible]. Substantie ergo sempiterne in tempore sunt ille que continuantur cum substantiis sempiternis, et sunt medie inter substantias fixas et substantias creatas in tempore. Et non est possibile ut substantie sempiterne que sunt supra tempus continuentur cum substantiis temporalibus creatis in tempore nisi cum substantiis temporalibus sempiternis in tempore. Iste quidem substantie non sunt facte medie nisi quoniam communicant cum substantiis duabus [illegible] ad modum participationis [illegible] sempiterne que sunt supra tempus per durabilitatem [illegible] non assimilantur substantiis sempiternis que sunt supra tempus per aliquem modorum. Ergo non assimilantur eis et non possunt recipere [illegible] que contingunt substantias sempiternas que sunt supra tempus et contingentes substantias creatas in tempore [illegible] que sunt supra tempus [illegible] que sunt sub tempore [illegible] generatione et corruptione [illegible] bonitate [illegible]

[illegible]

31 Inter rem cuius substantia et actio sunt in momento eternitatis, et inter rem cuius substantia et actio sunt in momento temporis est medium, et est illud cuius substantia est ex momento eternitatis et operatio ex momento temporis.

[illegible]

32 Omnis substantia cadens in quibusdam dispositionibus sub eternitate et cadens in quibusdam aliis dispositionibus sub tempore est ens et generatio simul.

[illegible]

clement papa

Clemens papa

[illegible]

... uno invitus non tamen ad fidem plene capescendam sufficiunt ... Fides enim non habet meritum cui humana ratio experimentum prebet ad plenum. Licet in eterna gloria nostra perfecta scientia comprehendere quod nunc quasi in enigmate conspeximus contemplari [illegible]. Tibi cum sis [illegible] petri apostolorum principis successor, Clemens ... [illegible] ... titulo tui nominis decrevi ... [illegible] ... excellentie tue meritis ... auctoritas efficaciter ... [illegible] ... fidei catholice merito ... compositum ... disposui ... rationes artificioso processu ... comprehensas. Quinque vero libelli distinctum est hoc opus. quorum primus est de una omnium causa, id est uno deo eodemque trino. Secundus de mundi, angeli et hominis creatione et arbitrii libertate. Tertius de filio dei incarnato pro hominis redemptione. Quartus de sacramentis ecclesie. Quintus de resurrectione. Descriptiones autem apposui ... de causa ut appareat ... [illegible] ... petitiones ... [illegible] ... quia cum probari non possunt tanquam ... [illegible] ... adeo evidentes ... ad probationem sequentium ... [illegible] ... Quedam autem animi conceptiones communes ... [illegible] ... evidentes quod eas auditas statim animus concipit esse veras. Hec quoque sunt ad probationem sequentium introducte.

Causa est per quam aliquid habet esse quod dicitur causatum. Materia est que ... ex subiecta materia et forma. Materia est res ... forme susceptiva. Forma autem est ... [illegible] ... Substantia autem alia substantialis que ... componitur ... materie ad complendam substantiam, alia accidentalis que est ... nature. Item ... est ... quod ... [illegible] ... non convenientia differre. Differens autem dicitur quod informatum est ... [illegible] ... collecta materia reperiri non potest. Differentia autem ... [illegible] ... et forme. Differentia autem est quod differt aut differre facit. Motus est ... quod ... [illegible] ... Motus autem species sunt sex ... generatio, corruptio, augmentum, diminutio, alteratio, secundum locum mutatio. Et autem ... [illegible] ... Nomina ... sunt voces ad ea significanda que intellectu comprehenduntur apposite ... [illegible] ... Hec tria sine ... compositum ... [illegible] ... ascendere ... [illegible] ... attribuuntur ... [illegible] ...

... per effectum ... [illegible] ... Communes animi conceptiones sunt hec. Omnis res habet esse per illud quod eam ... ad esse perducit ... [illegible] ... Si aliquis maior possidet minorem ... [illegible] ... minor ... [illegible] ... maioris ... [illegible] ... dignius est pena ... [illegible] ... iniuria ... [illegible] ... dignitatem eius contra quem peccatum est debet ... compensari. ... efficacem ... animos movent.

Quicquid est causa cause est causa causati.

Sit a causa b et b causa c. Quia ... a habet esse per b ... descriptionem ... [illegible] ... b habet esse per a ... [illegible] ... Omnis res habet esse per illud quod eam ad esse perducit ... [illegible] ... a ... causa c ... [illegible] ... secundum ... conceptionem ... per b ... c ... descriptionem ... c est causa a ... [illegible] ... patet.

Omnis causa subiecti est causa accidentis.

... per descriptionem ... [illegible] ... accidentis ... [illegible] ... quod est causa cause est causa causati ... causa subiecti est causa accidentis.

Nichil seipsum composuit vel ad esse perduxit.

... dicere ... aliquid seipsum composuit ... [illegible] ... descriptionem ... causa sui ... [illegible] ... quod est contra ... animi conceptionem.

Neque subiectam materiam sine forma neque formam sine subiecta materia actu posse esse.

... subiecta materia est ... descriptione ... differre facit ... forma ... descriptione ... informata ... forme ... substantia ... [illegible] ...

Compositio forme et materie ...

causatum substantie. Cum sola compositio ex materia et forma, ergo substantie ex materia et forma sunt causa substantie. Scilicet nec forma nisi componatur materie, nec materia nisi componatur forme aliquid esse potest ut superius probatum est. Ergo forma et materia adunitate et per compositionem esse, ergo compositio causa subsistentie est. Si ergo existentie causa est causa substantie, ergo per primum theorema compositio forme ad materiam est causa substantie, cum quod est causa cause est causa causati.

Cuiuslibet substantie corporee causa est materia et forma et earum compago, quarum trium eadem est causa

prima pars huius theorematis ex precedentibus colligitur. Secunda autem ut per primam petitionem probatur. Cum enim cuiuslibet compositionis aliqua causa est componens, ergo compositionis forme ad materiam aliqua est causa. Ergo ipsa est causa compaginis materie et forme, quod mediante theoremate precedente per primum probatur.

Quecumque sub uno cadunt differentie aut different aut differre faciunt

Communis est descriptio differentie. Ergo si cadunt sub uno differentie sunt, ergo descriptione differentie differunt aut differre faciunt.

Nichil est sui causa. Hoc ex quarto theoremate eadem descriptio. Nichil enim precedit vel ad esse perducit. Ergo nichil est prius, ergo nichil est causa sui.

Cuiusque inferioris cause aliqua est causa suprema. Alioquin esset causarum infinitum ascendendum contra petitionem propositam.

Causa suprema in compositis nec ipsa aliqua compositio. Quia enim sive hoc sive illud sit componens aliud est aliqua causa componens per primam petitionem que est componentis. Aut est ipsa causa de qua agitur aut alia. Quia illa de qua agitur est non potest, nichil enim est sui causa, ergo est alia ab ea de qua agitur. Si omnis causa est superior suo causato per secundam conceptionem, ergo illa est superior illa suprema causa, quod est impossibile.

Causa suprema neque materia est neque forma. Quia componitur alicui, ergo nec est materia neque forma.

Causam supremam simplicem

unam esse. Unde unam esse unam tantum esse omnium causarum supremam quam Deum dicimus et credimus.

[illegible]

In Deum nullum accidens cadit. Si enim in Deum accidens caderet, ergo Deus esset accidentis subiectum. Si accidens aliquod differre facit sicut in accidentis descriptione dictum est, ergo Deus differt ab aliquo, ergo ex aliquo esset [illegible], quod est contra secundum theorema.

Deus nec alterari nec augeri nec minui nec localiter moveri potest. Nullum enim accidens cadit in eum, ergo nulla specie motus.

Deus eternus est. Si enim incepit esse, ergo motus est generatione. Si desinit esse, ergo movetur corruptione. Ergo actus non erit vel fuit in eo, quod est impossibile.

Deus est incomprehensibilis et ineffabilis et innominabilis. Vere incomprehensibilis est quia non est intra certe quantitatis mensuram, quia accidentium (ut supra) esse in eum nullum accidens cadit. Eundem etiam incomprehensibilem tempore et loco et intellectu esse quilibet intelligit. Non enim coarctatur temporis intervallo, quia nec initium habuit nec finem claudetur. Nec etiam loco comprehendi potest. Si enim loco circumscriberetur certis in se finibus eius divinitas clauderetur, et sic non ex se per se esset quantitatis et forme quod prius est improbatum. Item vero cum omnis substantie intellectum prebemus esse non potest cum intellectus non nisi adminiculo forme rem comprehendat. Sicut apparet ex descriptione intellectus, ergo Deus summa non intellectu capi non potest. Item nec modo intellectu ea comprehenduntur. Id est de quo recte sentire non possumus, cum recte duos res humanus sermo nectit, ergo per que exprimitur de quo fit sermo

[illegible] nec ipsa [illegible] est sine forma [illegible] in nominabilem esse [illegible] et deus [illegible] non potest [illegible] nec recte nosse [illegible]

Deum infinita sciencia sed sola fide comprehendimus. Infinitum potest sciri [illegible] deum non comprehendimus [illegible] fides [illegible]

Deus est omni tempore omni loco omnia et quantitatum potens. [illegible] deus non omnia potest [illegible] quod ipse non possit [illegible] deus [illegible] deus potest [illegible] omni tempore omnia possit [illegible] omni loco [illegible] potens [illegible] deus

Quod in rerum creatione et dispositione commendabilia contemplamur per effectum et causam attribuimus creatori. Unde quia potentia et bona potentia et bona creata sunt creatorem potentem et bonum dicimus esse. Et quia in rerum dispositione caritas humilitas iusticia una et huiusmodi perpendimus ipsum plenum humilitatem iusticiam misericordiam eundem dicimus et sapientem. Porro utrisque similitudinibus dicitur fons oriens flumen vite fluens currens et aliisque ex omni genere linguarum notabilis ad eius magnitudinem predicandam. [illegible]

Deus est potentia qua dicitur potens, sapientia qua sapiens, caritate qua diligens. Ceterum nomina que divine nature dicuntur competere de deo licet in ipse predicant divinam essenciam. Nomina ut ista potencia potens sapiencia sapiens [illegible]

Omnia in deo et deus in omnibus et omnia esse dicitur causaliter. Omnia quidem in deo sunt tanquam [illegible] deus in omnibus sicut causa in suis causatis. deus et dicitur omnia esse [illegible]

Deus ubique essencialiter est et nusquam localiter. Vero p. xvii.

deus dicitur in omni loco omnia potens. quod deus est ubique potens. hoc nomine [illegible] diuinam essentiam sic [illegible] quod deus est ubique [illegible] quod conueniat [illegible] nusquam autem localiter incomprehensibilis [illegible] septimum decimum theorema [illegible] ponit

Cuius liber siue admiranda compago cuiusmodi sit suus auctor ostendit. Cum non nullam creaturam aliam posse creare nouimus et cuius fabrice causam superiorem esse ideo dicitur admirabilem omnium creaturis esse factorem.

Materia forma et earum compago tria prorsus diuisa sunt que in mundi siue creatione principaliter exiguntur. Unde manifestum est quod in unica eademque siue creatione trium effectuum unica eodemque auctore trinitatem esse constituto. et hec trinitas tres persone dicuntur. prima pater. secunda filius. tercia spiritus sanctus. formam et materiam prius esse diuisam eorum descriptio uel natura esse demonstrant. patet et quod neutrum eorum est sua compago. cum a compositione sit aliud componens. quod autem hec tria principaliter exigantur. hoc ex descriptione siue principium est notum. [illegible] constat ex materia et forma [illegible] est quod compositum [illegible] per [illegible] theorema [illegible] siue admiranda compago etc.

Hec in mundi siue creatione materiam patri formam filio compositionem spiritui sancto premissus ordo congruus deberi monstrat. tamen licet trinitatem totam trinitatem necesse est operari. Materia primum atque fundamentum congruit prime trinitatis persone. formam que principaliter filio attribuimus competenter. compositio autem eorum [illegible] trinitatis persone que spiritus sanctus dicitur deum

adaptare possumus. [illegible] non [illegible] extremorum continentis [illegible] autem [illegible] persone sic deus qui [illegible] artifex [illegible] trinitatis persona tota indiuisibiliter operatur et [illegible] pater

Materie forma innata et ipsius utriusque compago filium natum ex patre et eorum nexum amorem et spiritum sanctum ab utroque procedentem nobis figuraliter demonstrant. [illegible] naturam illorum [illegible] in exemplar sui auctoris [illegible] creaturam contemplantes creatorem naturam ut [illegible] per speculum in enigmate diiudicantes per figuram predicta figuraliter intuemur [illegible] theorema [illegible] coniectam

Pater et filius et spiritus sanctus coequales sunt potentia et natura. naturam quidem equales esse conuenit [illegible] deus sit et tres idem deus quod ex [illegible] potencia autem equalem esse [illegible] conuincitur

Qua est communia trium personarum earum nulla est altera reliquarum. prima pars [illegible] esse [illegible] quod sit tres persone esse [illegible] persone equales esse diuisas [illegible] tria esse [illegible] persone [illegible] esse diuisas [illegible] pater et filius et spiritus sanctus [illegible] sit tres persone quod est [illegible]

Quecumque predicantur diuina essentia tribus personis conueniunt. [illegible] tres persone quia diuina essentia [illegible] theorema confirmat.

Personarum trinitas est unitas deitatis. trinitas [illegible] tres persone que est una deitas. [illegible] aliud est quam unitas deitatis. unde [illegible] trinitas illa est unitas deitatis.

338

Bonum est quod vitale sit esse; malum est defectus et privatio boni. Utile est quod ex causa bona procedit. Caritas est que alii vult idem quod sibi et efficit prout potest et debet. Iustitia est que bene merentes remunerat et malos punit [illegible] quantitate [illegible] penam et meritum respiciens. Bene mereri dicitur qui nulla necessitate compulsus [illegible] deo facit quod facere tenetur, male mereri qui debitum ei cui debet non solvit cum posset. Misericordia est que [illegible] exigentia debita aliquid relaxat. Gloria est gaudium [illegible] felicitate [illegible]. Gratia est que [illegible]. Satisfactio [illegible] est ad honorem eius [illegible] aliquid sufficiens [illegible]

Deus est summum bonum; nec in eo nec ab eo malum.

Deus est bonum perfectum [illegible] et bonum [illegible] descriptione boni. [illegible] est summe bonum [illegible] est summum bonum [illegible] deus est [illegible] conceptum est [illegible] nullus est [illegible] defectus [illegible] nec defectus boni [illegible] descriptione [illegible] quicquid ab eo est est a bona causa. Deus [illegible] bona [illegible] quicquid a deo est est utile [illegible] descriptione [illegible] quicquid a deo est [illegible] quicquid a deo est bonum est [illegible] a deo non est aliquod malum [illegible]

Quod sive substantia sive actus sit in sua natura bonum esse ostenditur necesse est.

[illegible] a deo [illegible] a bona causa [illegible] est bonum [illegible] a deo nullum est malum et quod est a deo [illegible] quod est bonum [illegible]

Divina caritas in universitatis iustitia [illegible] perpendimus in deo.

Caritatem [illegible] in deo intelligimus [illegible] declaratum est [illegible] est summum bonum [illegible] caritas [illegible] summa est [illegible] in ipso

Tam divine sapientie et glorie participem fuisse creaturam

divina caritas probat et rationalem ipsam rationalem appellamus.

[illegible] descriptione [illegible] considerationem deum velle idem [illegible] bonum quod sibi et efficere prout potest et debet [illegible] summa [illegible] hoc non potuisset nisi [illegible] quod bonum [illegible] oportuit quod aliquid esset ab eo cui [illegible] bonum vellet quod sibi non tamen vellet si efficere [illegible] prout posset et deberet [illegible] est omnipotens [illegible] debebat [illegible] caritatis [illegible] oportuit esse quod bonum [illegible] ab eo non posset esse nisi per eius creationem [illegible] oportuit rem [illegible] creari que divini boni [illegible] si divinum bonum est [illegible] sapientie et glorie dei [illegible] creature esse creandas [illegible]

Spiritus ratio [illegible] deum [illegible] ei servire tenetur et in omni obedientia ministrare.

Si quis [illegible] conceptione [illegible] in universitate [illegible] in omnibus obedire [illegible] quod [illegible] quod potest a deo [illegible] gloriam et honorem et laudem [illegible] sive [illegible] contribuere

Machina mundi cum suis multiplicibus ornamentis [illegible] maiorem et laudis et ministerii dei [illegible] glorie [illegible] fuit fabricata.

Cum [illegible] rationalis deo servire teneretur [illegible] dei fuit [illegible] creata [illegible] ministrandi [illegible] mundi artificio [illegible] artifice et laudare et [illegible] deus [illegible] cum [illegible] posset [illegible] gloriari

Ab multiplices ministeriorum causas in machina mundi oportuit multos ipse rationales creari ipsos autem dei nuncios angelos appellamus.

[illegible] ministeriis [illegible] posset sufficere [illegible] oportuit esse copiam ministrorum [illegible] caritatis [illegible]

idem auctor meritis suis gloriam erogare

Liberum arbitrium bene et male merendi fuit angelis de necessitate iustitie conferendum.

Porro cum in deo iustitia sit [illegible] ad describendum [illegible] sentiuntur iustitie ut cum bonis in [illegible] remuneratione et malorum punitione esse credendum. Si ergo de necessitate esset [illegible] angelus deo facere quod tenet non bonum mereretur cum bonum fieri apud deum [illegible] cum nulla necessitate compulsus liber deo servire [illegible] facit et si non mereretur non remuneraret. Preterea [illegible] ipsum ad malum spiritus incitati [illegible] ut debitum honorem deo soli negavisset non esset ei imputandum. Si [illegible] ei quod talem [illegible] non ergo male mereretur non ergo puniri deberet. Ergo liberum arbitrium angelis fuit de necessitate iustitie conferendum. Ita cum iustitia non [illegible] bene [illegible] remuneraret et malos tamen puniret. Nec bonum [illegible] qui nulla necessitate [illegible] est se [illegible] ad bonum et de malo [illegible] accideret quod si necessitate boni vel mali esset angelus in [illegible] bono [illegible] reciperet in [illegible] malo penam [illegible] quod esset divine caritati et iustitie contrarium.

Angelorum naturam fortem subtilem et multiplici gratia ornatam fuisse credendum est.

Angeli [illegible] rerum [illegible] deputati [illegible] [illegible] terrarum quam terrenum [illegible] non possunt sufficere nisi naturale esset potentie natura. Preterea [illegible] divinis assistere [illegible] ministrent officium eos sapientes [illegible] angelos [illegible] arbitrio gaudentes esse [illegible] est et [illegible] eos multiplici gratie munere fuisse ornatos

Et bene merentur angeli remunerantur libero arbitrio uti ad bonum.

Cum [illegible] liberum arbitrium [illegible] declarat et debitum subiectionis tenentur deum timere et illi servire in omnibus [illegible] est. Ergo liberum arbitrium ad illud debent deflectere. Si ad illud deflectunt [illegible] per [illegible] descriptione bonum merendi apud deum quod [illegible] apud deum angelus qui libero arbitrio ad bonum utitur [illegible] [illegible]

Angeli male utentes libero arbitrio irremediabiliter fuere dampnandi.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fortis angelorum natura posse et debere [illegible] multiplici gratie dono suo auctori obedire

perpendimus [illegible] nullatenus fuit digniter [illegible] si deum inhonorantes libero arbitrio sunt abusi.

Caritas et humilitas dei ad omnia pretendi [illegible].

[illegible] caritas maior quam caritas dei, cum summa est in deo sic [illegible] [illegible]. Ergo [illegible] magna caritas est in deo. Ergo [illegible] ampla [illegible] ad omnia. Et de humilitate argumentatur [illegible] [illegible]

Quia omnium rerum [illegible] sunt sapientie et gratie dei [illegible] deum [illegible] [illegible] et [illegible] credendum [illegible] [illegible] appellamus.

[illegible] participes dei caritatem ad omnia [illegible] oportuit quod omni [illegible] [illegible] cum omnium rerum [illegible] gratiam [illegible] [illegible] non omni rei [illegible] hoc debuit. [illegible] gloria dei [illegible] esse [illegible] et [illegible]. Ergo aliquid oportuit esse quod [illegible] cum omni re aliquid [illegible] ad illam gloriam capescendam [illegible] cum [illegible] sit in deo [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] oportuit [illegible] [illegible] terram [illegible] fuisse [illegible] [illegible] [illegible] est quam terra. Ergo de terra [illegible] [illegible] ut angelus cum [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] diuina gloriam [illegible] recepturus.

Liberum arbitrium [illegible] fuit indulgendum. [illegible] eodem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Omnes cogitatus sermones et actus humanos ad deum tamquam ad legitimum finem [illegible] dirigendi. [illegible] est [illegible] arbitrio [illegible] [illegible] tenetur [illegible] [illegible] [illegible] est

Voluntatem [illegible] cum effectu [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] equum est compensari.

[illegible] et voluntas [illegible] mala [illegible] digna est pena quod ex descriptionibus bonum ut [illegible] merendi apud deum [illegible] [illegible] quod deo tenet

faciente libens solvit bonum merentur apud deum. quia mediante descripcione iusticie dignum est premio sed voluntatem bonam interpretamur bonum merencium apud deum vel eciam in ipso est apud deum redirigentem quod premium apponitur. quia bona voluntas in deo digna est premio. sic [illegible] de malo. premium autem et pena secundum maius et minus inferenda sunt prout voluntas in malo vel bono fuerit merenda sub descripcione iusticie requirit.

Voluntas bene merendi in perpetua retribucione digna est. [illegible] premium docet voluntati est premium compensandum, [illegible] perpetuo [illegible] deo cum effectu quod in ipso est [illegible] penam quam perpetuo [illegible] compensandum est perpetuum premium sic volenti

Omnis vel bene vel male merendo laborans premio d; gaudere vel pena dampnari. [illegible] iusticia que bonum merentes remunerare et punire dampnandos

Bene merencium apud deum retribucionem non mercedem sed graciam esse constat. Bene merenti [illegible] qui sponte alicui facit bonum quod facere non teneretur si nichil deo facimus quod facere non deberemus [illegible] asserit quod merentium nostrum apud deum [illegible] non est meritum sed solum debitum sed non est mirum [illegible] precedentis sed non merentur [illegible] quod dat nobis a deo non est meretur sed gratia.

Bonum quod est in deo bene merendi confertur unde manifestum est deum bene merentibus se ipsum conferre. [illegible] quarta et [illegible] cum Augustinus [illegible] divinam [illegible] perfecti fuerint quia propter debent divinum bonum. quia bonum quod est in deo [illegible] nullum aliud bonum in deo est quod non sit deus [illegible] bene meriti [illegible] quia bene merentibus deus dat quod deus est. quia se ipsum [illegible]

Humana fragilitas a bono statu faciliter ruinam meretur. [illegible] de multis [illegible] de fragili quasi de terra. quia facile corrumpi patitur et ad casum impelli.

Mentis munimina mentium desidentis alium tergeri. [illegible] corrupta [illegible] dederunt

In cogitacionibus verbis operibus male corrigendis consilium est querendum. [illegible] in [illegible] premium apponit [illegible] indiget [illegible] consideracionem

Corporis fragilitas indigeret medio sublevari. [illegible] penitenciam.

Multiplex morbi causa multiplici indiget remedio medicine. Cum in fragili natura [illegible] apponit [illegible] male [illegible] morbum incurrit defectu indiget medio [illegible] debitum relevetur. [illegible] morbi cause [illegible] defectum [illegible] apparet. quia ad multas causas multa sunt adhibenda remedia quod [illegible]

Crebre casus crebrum expedit auxilium resurgendi. [illegible]

Et homo forcior et sanior fieri medendum est multiplicatis adiumentis. [illegible]

Forma hominis per abusum deformis effecta indiget reformari. [illegible] descripcionem attendas [illegible] consistere convenientibus cum quia [illegible] corporis [illegible] voluntate [illegible] male [illegible] quia [illegible] quia [illegible] deforme. quia corrumpit. quia indiget [illegible] renovari [illegible]

Male meretur apud deum deo iniuriosus existens. [illegible]

comprehensum est. homo se et omne quod in eo est minorem dei et ex debito tenetur ... si a re requiras in eo est satisfactio quod deum inhonorat ... iniuriosus extitit ... precedenti. Alterum est ... si re vera ... est in esse ... ergo ... deo iniuriosus extitit.

Male meretur iniuriam magna puniendus est pena. Cum enim ... deo iniuriosus extitit ut precedenti assertum est. et sicut ... iniuriosus quanto maior dignius est pena quanto maior cum fertur iniuria. sed omnium rerum in infinitum maior est deus. ergo deo iniuriosus in infinitum magna est pena puniendus.

Homo lapsus et peccator debuit divina misericordia visitari. Cum ... homo in ... constitutus ... libri ... est ... crediderit et peniteret ... pene relaxationem ... conveniens ... est.

Lapsum hominem oportuit hominem ad percipiendum divinam gloriam reparari. Cum ... veritas ... dei humane nature ... angelus ... gaudere ... oportuit ut homo ... libri de claritate. sed cum per peccatum lapsus est et indignus effectus ad illam beatitudinem attingendam ... debuit ... relevari. ergo ... lapsus est ... reparandus ... et homo per ...

Hominis culpam debuit homo satisfactione delere. Iustum fuit quod hominis culpam homo deleret quam angelus vel alia creatura. sed divina iustitia ... culpam impunitam nunquam dimittit oportuit quod culpam satisfactio remitteret. ergo homo debuit satisfacere pro hominis culpa et hoc ... homine.

Satisfactione hominem reparare neque homo neque angelus potuit nec alia creatura. Conferenti peccatum ... in ... in infinitum magna puniendus est pena. sed homo nec alia creatura ad talem satisfactionem posset sufficere. ... hominum patet. ... quicquid homo ... potest homo ... facere in honore et laudem dei ex debito tenetur ... ergo ... satisfactionem ... peccati. satisfactio est ... quod non nisi ... deleatur. et ... dignitate eius ... quem per ... est ... satisfactio compensatione ... pensanda ... deus autem infinitum dignus est. ergo quicquid homo potest facere non est satisfactio sufficiens peccati. ergo homo non potest satisfacere ... peccato sufficiente ... alia creatura et sic ... patet. Item ... posset satisfacere non tamen posset ... ad ... gloriam reparare hominem.

Oportunum fuit deo satisfacere pro homine. inde iam deum hominem factum reparatorem fuisse generis humanum. Oportunum ... divinam gloriam et hominem ... sed ... peccato ... oportuit peccatum satisfactione deleri ... dicitur ... sed creatura nulla satisfacere potuit ... ergo restat adeo homo ... patet. sed ... hominis culpam delere ... peccatum est ... ergo oportuit deum esse hominem ... satisfaceret pro peccato ... patet.

Secunda persona in trinitate ad induendam carnem humanam naturam fuit convenientius destinanda. Secunda persona in trinitate est filius qui auctor est forme. ... deus debuit deformem hominem per culpam reformare ... convenientius ergo fuit ut auctor forme formam hominis reformaret ... humane ... naturae.

Homo reparator pro lapso homine debuit se offerre. ... homo qui se et omne quod potest deo debet ... deo ... ad ... homine deo ... homo reparator se deo debuit reddere et offerre.

Oblatio debita pro homine redimendo sincera debet esse ab omni peccati contagio aliena. Deo ... offertur ... est dei patris filius. ergo deus. ergo in quo nullum est ...

[illegible] est prima [illegible] libri. quia in mundo [illegible] peccati contraxerunt.

Ex muliere in corrupta carnem filius dei fuerat assumpturus et ille dictus est Christus. [illegible] [illegible] mundum [illegible] [illegible] [illegible] mulierem ut redemptor de peccatoribus [illegible] nascituri [illegible] in [illegible] [illegible] peccati [illegible] [illegible]

Pro peccatis lapsorum continue vias terrores et mortis penam redemptorem debuit sustinere. [illegible] libri [illegible] cum peccato [illegible] hominum [illegible] magna pena deletur. multo magis [illegible] hominum redemptor [illegible] [illegible] [illegible] pena debuit sustinere. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mortis [illegible] [illegible] adimplere satisfaciendum debuit sustinere.

Hostia illa deo patri fuerat offerenda. Quod deo patri fuerat offerenda septima [illegible]. quod [illegible] patri [illegible] [illegible] creaturis creator debuit [illegible]

Hostia illa pro quolibet hominum quantumlibet scelesto sufficiens est satisfacere creatori [illegible] deus. quia quantumlibet [illegible] est hostia quantumlibet sufficiens [illegible] [illegible] peccatis [illegible] [illegible] qui [illegible]

Hostia hec deo patri [illegible] est multiplici offerenda. [illegible] libri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hostia [illegible] remedium [illegible]

Hoc remedium inutile est recusanti. [illegible] recusat hoc remedium [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] remedio. quia hoc remedium est [illegible] quod [illegible] positum.

Deus alio modo potuit genus humanum competenter reparare [illegible] [illegible] libri deus sit omnipotens potuit [illegible] modum redemptionis restaurare [illegible] [illegible] competentem [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] libri declarat

Expertem huius remedii ad gloriam nullatenus sed ad penam pocius pertinere. Cum [illegible] [illegible] [illegible] non est dignus [illegible] gloriam [illegible] [illegible] divinis remediis reparatum [illegible] libri [illegible]

Predicatio est [illegible] salutem esse persuadens. Sacramentum est rei invisibilis gratie visibile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est ablutio aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] significans. Eucharistia est sacramentum corporis Christi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporis [illegible] [illegible] corporis Christi est [illegible] [illegible] [illegible] est legitima [illegible] maris et femine [illegible] Christi et ecclesie representans. penitentia est [illegible] peccati contritio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] confessio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ordinum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alia sacramenta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Predicatio et sacramentum cuique necessarium est. [illegible] remedium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] predicatione et sacramentis quod [illegible] [illegible]

Baptismum [illegible] [illegible] cum ex predicta corruptione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc [illegible] remedium [illegible] [illegible] [illegible] libri [illegible] quod [illegible] effectum.

Eucaristie etiam sacramentum. ¶ Homo peccans et penitenciam de peccato resurgens essenciali remedio indigebat quod gratiam regenerandi in bono conferret. Et nulla efficacior erat quam caro Christi. Ergo necessarium fuit hoc[?] [illegible] Christi [illegible] que [illegible] ipse Christo [illegible] ad eius corpus et [illegible] Christi memoria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] porro in fide hec [illegible] [illegible] [illegible] post apostolos et illi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deprehendamus.

Patrimonii[?] causam uniuersi gerere. ¶ [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] remedium [illegible] [illegible] matrimonii [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Penitencie causam innuari. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] penitencie [illegible]

Multiplicium in ecclesia dei sacramentorum causas multiplices explicare. ¶ [illegible] [illegible] in bono [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] multiplex [illegible]

Fideles Christi sacramentorum fide herere constanter. ¶ Fideles Christi [illegible] et congregatio [illegible] Christum et sacramentorum [illegible] [illegible]

Fides sacramentorum exigitur

bene merentibus apud deum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apud deum [illegible] fidem sacramentorum [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] Christi [illegible] non [illegible] meretur quod est [illegible]

Alienum non diuinum baptizatorum recipientium uel prauam conscientiam ista collatus confert baptismus. Unde iniuria est paruulus et mente captis efficaciam esse baptismum. ¶ [illegible] baptismus est sacramentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

¶ Resurrectio est anime et corporis mor[illegible] [illegible] [illegible]

Rem anime cum corpori perfecti quali tate penam uel premium est conferendum. ¶ [illegible] [illegible] [illegible] bene [illegible] [illegible] premio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Omnium hic retributionem perpetuam consequetur. ¶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perpetua retributione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccati

Homo resurgens carne quam isit et anima sua demo pariter vivendus.

[illegible] si resurgeret non compensaretur ei perpetua retributio meritorum cum totus in peccatum est omni deficit operari. caro autem ... [illegible] ... ut gloriam sentire non poterit. quod ... [illegible] ... in resurrectione hominis nova caro que non meruit non debet ... [illegible] ... caro vel alius que ... [illegible] ... et sic caro que ... non resurgeret nullam retributionem ... [illegible] ... et quod est contra .xiii. et .viii. sedi libri

Ad omnes etiam maiores quam minores resurrectionem generaliter pertinere. unde in manu est Christum a mortuis resurrectum fuisse.

[illegible] ... male meretur quod ... resurget. si vero minor ... [illegible] ... et qui resurget ... [illegible] ... quod ... [illegible] ... quam caro Christi gloriosior que magis ... pollent ... [illegible] ... dubium est ... gloriam ... [illegible]

Corpus incorruptibile expers que defectus resurrecto inexplebit

cum ... retributionem ... [illegible] ... quod corrumpi non ... cum debet sine fine durare ... in corruptibile sit ... post defectus ... non potest

Sancti in gloria perfecte sanctitatis gaudebunt retributione.

Gloria est gaudium ex ... [illegible] ... felicitate ... deus ... gloriam ... angelis ... hominibus ... [illegible] ... bonis ... maiora bona sunt ... [illegible] ... nulla ... gloria ... deum ... [illegible] ... perpetuo ... contemplabuntur et

que nisi ... [illegible] ... plenitudine ... [illegible] ... in ... gloriam ... deo ... gaudebit ... [illegible] ... quid ... deus ... [illegible] ... sapientia ... [illegible] ... non ... [illegible]

Tormento perpetuo delinquentium nulla maior est pena.

[illegible] ... est ... quam ... ad ... gloriam ... [illegible] ... perpetuus ... [illegible] ... magna ... pena et sic ... patet.

[illegible]

[illegible]

נעורשר חוקה ועור

pma m̄a quod n̄o diuidit̄ diōne eimui. et sic corpi m̄athe^{ca} sunt simplicia

Scd̄o dr̄ simplex q̄ n̄o h̄t q̄litates agentes et pacientes et sic celū ē simp̄.

Tcīo inqntū h̄t resolucō corpm̄ et n̄o resoluit̄ in for^{ma} alia ut cēla.

Quarto cui^{us} ptes sunt eiusdem forme cū suo toto et sic caro et os sunt simplicia et vnīc et pars cōpōitē et hui^{us} modis dr̄ simp̄

Quinto q̄ n̄o h̄t ptes tam h̄t formam incētrinus et h̄ m̄ dr̄ simp̄ punct

[illegible] dr̄ simp̄ ... Septimo indiuisi^{le} pte diuisibile tn̄ diōne alcius et cōponi cū alio et h̄ m̄ for̄ accidentalis dr̄ simp̄ [illegible]

Sexto indiuisibile q̄ h̄t ordiom indiscreto ut anima.

Octauo indiui^{le} pte et indiui^{le} diōne tn̄ cōponi^{le} tam alti cui^{us} n̄o ē act^{us} et h̄ modo [illegible] for̄ [illegible] ē simp̄ et ē illa vege[illegible]

Nono indiui^{le} pte et indiui^{le} diōne tn̄ tam compo^{le} alti cui^{us} n̄o ē act^{us} ut intelle[illegible] rationalis

Decimo indiuisibile o\u0131o insc̄ et diōe alti^{us} n̄o compo^{le} cū aliq̄ tn̄ [illegible] h̄ et h̄ ut angelica n̄a.

Undecimo indiui^{le} o\u0131o diōe sue et diōe alti^{us} n̄o cōpo^{le} cū aliq̄ [illegible] h̄ et h̄. [illegible] modo dr̄ d's simp̄

Preter omīb^{us} modis d's dr̄ simp̄ excepto vel [illegible] [illegible] ad quam dr̄ simp̄ tribus modis.

Primo m̄ q̄ n̄o cōpoitū materia [illegible] cū diffalis maīe que sunt [illegible] [illegible] et sic ut dr̄ simp̄

Scd̄o m̄ [illegible] q̄ diuisi^{lis} sunt sunt simp^{cia} et diffe^{re} cōpoitū et h̄ m̄ [illegible] dr̄ simp^{cia} et [illegible] cōpoitū.

Tcīo m̄ q̄ n̄o ē resolu^{le} ulti^{us} [illegible] et ad q̄ resoluunt̄ oīa alia et sic [illegible] dr̄ simp̄

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

